Department.
B.

3 | 96
32

64 | 39 60

Q. HORATII FLACCI
ECLOGAE

CVM

SCHOLIIS VETERIBVS

CASTIGAVIT

ET NOTIS ILLVSTRAVIT

GVILIELMVS BAXTERVS

VARIAS LECTIONES

OBSERVATIONES ADDIDIT

IO. MATTHIAS GESNERVS

QVIBVS

ET SVAS ADSPERSIT

IO. CAROLVS ZEVNIVS
PROF. GR. LITT. VITEBERG.

EDITIO REPETITA AVCTIOR ET EMENDATIOR

LIPSIAE,

SVMTIBVS CASPARI FRITSCH

CIↃIↃCCCII.

Q. HORATII FLACCI
ECLOGAE

CVM
SCHOLIIS VETERIBVS
CASTIGAVIT
ET NOTIS ILLVSTRAVIT
GVILIELMVS BAXTERVS

VARIAS LECTIONES

OBSERVATIONES ADDIDIT
IO. MATTHIAS GESNERVS
QVIBVS
ET SVAS ADSPERSIT
IO. CAROLVS ZEVNIVS
PROF. GR. LITT. VITEBERG.

EDITIO REPETITA AVCTIOR ET EMENDATIOR

LIPSIAE,
SVMTIBVS CASPARI FRITSCH
CIƆIƆCCCII.

IO. CAR. ZEVNII

PRAEFATIO.

Cum exemplaribus editionis secundae divenditis, novam adornare instituisset Redemtor, et a me petiisset, ut, si quid haberem, adderem: opellae qualiscunque a me hic adhibitae paucis reddenda esse videtur ratio. Observationibus quidem Baxteri et Gesneri, quas, si a paucis Baxterianis recesseris, servandas esse duxi omnes, passim addere ausus sum meas, si quas rei intelligentia desiderare videbatur *). Textum nonnullis in locis, sed caute et parce, ad fidem librorum mutavi, caussasque rei commemoravi. Gesneri varietati lectionis meam quoque inserendam esse existimavi, quam vel ex Bentleiana editione, nondum a Gesnero notatam, vel Venetiana de anno 1559; vel Glareana, quae Friburgi a. 1536 prodiit in lucem, vel Chabotiana a. 1615, vel Lambini Wecheliana a. 1596 collegeram. Praeterea cum singulari Titii Professoris Physices

a 2 lon-

*) Quae huic repetitae editioni accessere, his signis [† . .] notata sunt. *C. C. W.*

longe Celeberrimi et Collegae mei coniunctissimi liberalitate exemplar editionis Glareanae manu Crusii olim Professoris Vitebergensis ad meos usus accepissem: inde codicum Bersmanni varietatem et paucas Crusii coniecturas in hanc editionem transferendas putavi. Quoniam argumentorum enarratio ad rei intelligentiam non parum facere existimatur; omni, qua potui, diligentia, inprimis Sermonibus Epistolisque illa praeposui. Pro indice prioris editionis valde ieiuno et imperfecto, qui nec nomina nec latinitatem satis exhibebat, confeci indicem Nominum cum brevi explicatione, praesertim cum in notis huic rei non ubique satisfactum esse videretur. Omnino autem hic, inprimis in personarum ratione, quantum fieri potuit, Iani doctissimi, qui Horatii Carmina elegantissime edidit, et Wielandii Viri ingenio et doctrina Clarissimi, qui Sermones et Epistolas, additis observationibus lectu dignissimis, germanice reddidit, opera me usum esse gratus profiteor. Quare si quid in hac editione a me praestitum fuerit, quod iuventuti scholasticae ad facilius est rectius Horatium intelligendum prosit; vehementer laetabor.

I. M.

I. M. GESNERI
PRAEFATIO

Adeo ab omnibus inde saeculis sategerunt circa Horatii Flacci Eclogas Librarii, Interpretes, Critici, ut possit homo diligens, cui Bibliothecae pateant, facile librum mediocrem vel sola huius Poetae enarranda historia literaria implere.

Et tamen, quod sine iniuria cuiusquam hominis simpliciterque dictum volumus, desideratur a multis inde annis editio quae primum verba Auctoris, quantum potest, integra atque emendata repraesentet, neque superioris barbariei vitiis horrida, neque eadem corrupta et interpolata a Criticis.

Quod ut iudicari melius possit, adiici optabam varietatem lectionis, sive ab antiquis librariis ea profecta sit, sive a recentiorum hominum invecta ingeniis, non omnem illam quidem, quod infinitum est, et in libro, qualem hic describimus, non necessarium; sed eam, quae vel sententiam Poetae, vel veterem Orthographiam mutet, vel aliud memorabile habeat, quod non ignorare velit aliquis mediocriter horum studiorum curiosus. Nam qui plane se illis dedidere, his nihil nimium est. Hoc igitur alterum erat, quod requirebam.

Denique cum plurimi, quin plerique sint Horatianae elegantiae studiosi, qui vel per aetatem, vel per quascunqne alias vitae suae rationes, non possint satis intelligere poetam, novatorem in verbis nonnunquam, multa e Graeco fonte licentius derivantem, saepe ad Fabulas, Historias, Geographiam, Genealogias, Personas sua aetate nobiles, post paullo ignorantiae quadam nocte sepul-

ſepultas, alludentem; quibus neque vacet, neque alias integrum ſit ad alios libros transire, magnos commentarios volvere, qui praeſertim deſtituant ſaepe, ubi minime opus erat, ſtudioſos: hac ergo conditione cum et maior et nobilior pars ſit lectorum Horatii: optabile ſane erat talium exemplarium exſtare copiam, quae breves, ne onerent et velut obruant ipſum Poetam, ſed quantum praeſtari poteſt, bonas interpretationes eorum locorum habeant.

Spectabant hoc prudentes viri qui Delphino tum ſuo, et per hunc ſtudioſis reliquis parari iubebant eorum, qui claſſici vocantur, latinorum ſcriptorum editiones: ſed quantum h. e. quam parum quidam, quam nihil plerique profecerint, ſaepe iam homines eruditi conqueſti ſunt.

Horatio illud commode praeter pleroſque accidit, quod inventi ſunt mature Grammatici, qui vel nomina Horatiana libris explicarent, vel ſcholia et Annotationes ſcriberent, quibus ea loca declararent, quae obſcuritatem aliquam ab iis, quas commemoravi modo, cauſis contraxerant: qui praeſtarent Horatio, quod ſuo Boilavio noſtra memoria praeſtitit, ab ipſo adiutus auctore, Broſſettus: cuius absque commentario eſſet, quotus quisque Gallorum ipſorum hodie intelligeret Boilavium? Antiquiſſimi ergo eorum, quos hodie Scholiaſtes vulgato nomine appellamus, diſcere multa ex ſenibus, vel ex libris poterant, quorum poſtea memoria intercidit.

Horum ſi hodie ſinceri exſtarent commentarii, ad eum modum, ut Aſconii Pediani quaedam Ciceronis orationum interpretamenta habemus, mire inde adiuvaretur iucundiſſimi poetae intelligentia. Sed dolendum eſt, ita a poſterioribus priorum labores eſſe corruptos, truncatos, interpolatos, uti nunc opus ſit homine ſubacti multo uſu et longa conſuetudine iudicii, qui veteris purpurae lacinias, interdum vix filamenta, eruere ex iſtis centonibus et inde lucem ſuam dare Horatio poſſit. Si quis talis nanciſcatur etiam antiquiſſimorum exemplarium copiam, et adhibeat ad eam rem patientiam ſatis

longam, ille forte hinc inde adhuc ultra Baxterum Flacco prodesse queat.

Nempe ad hoc nunc veniendum est. WILLIELMVS BAXTERVS *), vir doctus, Richardi nobilis Theologi fratre genitus, ὀψιμαθὴς ille qudem, sed item tamen πολυμαθέστατος, qui in literis antiquariis Britannorum suorum, tum Graecorum Romanorumque, et institutione puerorum, et re tenui, consenuit, auctor *Glossarii Antiquitatum Britannicarum*, dedit Londini CIϽIϽCCI, 8. *Q. Horatii Flacci Eclogas*, cum scholiis *praecipue antiquorum Grammaticorum*, *Helenii* Acronis, Pomponiique Porphyrionis, *quorum reliquias foedis interpolationibus purgatas ac fere integras reponere* se putabat. Vtrum suo solius ingenio et iudicio in censura illa delectuque versatus sit, an adiumenti quidquam ex antiquis libris habuerit, nusquam, puto, indicat: sed dum de praesidiis externis tacet, fatetur, credo, nulla se habuisse.

Ceterum mihi non est dubium, quin plerumque certe bene iudicarit *vir reconditae eruditionis*, ut illum appellat severus censor Bentleius ad Carm. 1, 3, 20: qui *docti interpretis* elogium illi non invidet, neque eum reprehendit, ut ad Ser. 2, 3, 28. it. 2, 4, 67. Et sane eruditus est, ac doctrinae melioris aliquid nobis impertit, etiam cum errat, aut nimis indulget ingenio: id quod praecipue circa illas Dilogias i. Allegorias, tantopere amatas viro, contingere observo V. G. Carm. 1, 15 et 28 et 34. it. 2, 1, 11 et 3, 3 et 4, 1 atque 6, denique Epodon 13, 12: in quibus locis parum videtur memor fuisse eorum, quae salubri consilio ipse monuit ad Car. 4, 7, 10 (vid. Addend.) sed ut simul moneret de *tribus horis* s. anni tempestatibus, quod nescio an Latinis literis, proditum sit. Quod posteriori editioni amarus interdum videtur in Bentleium, forte ab illo contemtum se putabat, (vid. ad Car. 4, 14, 10) forte morosulum sene-

*) Qui de viri vita et libris editis ineditisque doceri volunt, adire debent Biographiae Britannicae To. I. h. v.

senectus fecerat, forte ne destinarat quidem typis omnia, quae illuserat marginibus libri sui.

Quae cum ita sint, Baxteriana exemplaria Horatii commendare solebam iunioribus amicis, et nunquam forte de edendo Horatio cogitaturus ipse fueram, illorum si copia fieri studiosis in Germania potuisset. Sed cum visum esset librum ita utilem, ita commodum, parabilem etiam facere nostris: nolebam illum sine dote aliqua a me dimittere, idque eo minus cum praeter ea, quae quadraginta amplius annorum cum Flacco familiaritas. et usus aliquis earum rerum, quibus hic opus est, subiicere poterant, etiam a fortuna offerrentur quaedam ornandae editionis praesidia. Quare statui tribus illis generibus, quae in ipso ingressu commemoravi, augere pro praesenti copia et voluntate, Baxteri editionem.

Ac primo quidem non tam hoc egi, ut emendarem Horatium, quod munus cumulate, et forte plus, quam opus erat, illi praestitum arbitror; quam ut ab intempestivis emendationibus h. e. corruptionibus illum tuerer et in statum velut suum assererem.

Quo plures lectores et studiosos habuit Horatius, eo plures illi etiam manus admovere emendandi caussa conati sunt, non aequo successu, dissimili nimirum ipsi ingenio doctrinaque. Ingeniosi et eruditi viri sibi placuerunt, si quid exsculpere possent elegantia Horatii, ut ipsi arbitrabantur, dignius: sed primum illud ipsum iudicium, Quid sit in scriptore prope bis mille annorum elegantius? difficile est et ita multis saepe rationibus involutum, ut merito hoc maxime in genere quo quis est doctior, tanto maioris modestiae caussas habeat.

Et si demus viris doctis, (quod cum universim negari propter humanae naturae et rei ipsius conditionem non possit, tamen in hoc vel illo loco propter caussam modo indicatam concedi vix ac ne vix quidem potest) ipsos aliquid invenisse accepta lectione melius, pulchrius: an ideo illud potius scripsisse Horatium, confectum est? Licuitne dormitare, halucinari etiam Horatio?

Quid

Quid scripserit Flaccus, ea quaestio historica est: in ea testibus, h. e. libris antiquis, consentientibus praecipue, credendum, quam diu ipsi sibi fidem non abrogant, quam diu non dicunt aperte repugnantia. Sed videntur interdum repugnare, quae, circumspecta rite omni circumstantia, in concordiam possunt redigi eo, ut in musicis, iucundiorem, quod habent aliquid pugnae admistum. Tali ὀξύμωρα non observata fraudi fuere non nunquam Bentleio V. C. Serm. 2, 5, 79 et 103. Si quid autem sit etiam, quod a vitiosa repugnantia liberare non possim, non ideo urere et secare licet, non grassari in libros, ut in discipulorum pensa solet emendatrix manus praeceptoris: sed nisi ita mollis, ita liquida, ita clara, ita unica sit emendatio, plane uti dubitare homini rerum perito non liceat, modestiae nostrae et bonorum librorum integritati potius ita consulamus, ut in margine, quid nobis videatur, indicemus.

Dici non potest, quam facile sit hic falli, labi, corrumpere quod emendare velis. Cum concedatur senibus περιαυτολογεῖν, dicam quid mihi usu venerit. Fuere ab adolescentia inde mea amici, eruditi sane homines et ingeniosi, qui subinde accusarent meam in emendationibus vel alienis vel meis admittendis tarditatem. Sed fateor ingenue, aliquoties tamen cum omni illa, quam ego cautionem appellabam, ipsi timiditatem, aliquoties mihi usu venisse, ut aucto scilicet rerum verborumque usu, retractandae essent emendationes, quae valde mihi placuerant.

Quo minus poenitet in Horatio causam receptarum lectionum suscepisse non nunquam contra ipsum Bentleium, etiam ubi irascitur, (ut ad Art. Poet. 441) quod solent non nunquam viri docti, cum putant iniquum esse librariis semibarbaris plus fidei haberi quam suae rationi, hoc est rectae: quasi vicissent vero suam rationem hic esse rectam. Contra hanc criticorum quorumdam vehementiam armatum pectus habere debet Horatii praesertim editor, et malle cum Philoxeno ire

in

in Lautumias, quam laudare non bonas, cuiuscunque demum ſint, quam recipere pulchras quantumvis, ſed minus neceſſarias, emendationes.

Qui hoc poteſt, ille multo minus movebitur ab iis, qui vel omnium bonarum rerum rudes, vel certe ſuavitatis poeticae expertes, aut non ſatis familiariter verſati cum ſcriptore, quem contrectare audent, corrigere aliquid et emendare conantur. Talia multa cum non ignorarem, praeterii ſciens, ac ſatis habui ipſo ſilentio de illis iudicaſſe. Eandem fere rationem tenui circa portentoſos Harduini conatus, qui in Pſeudo Horatio, parte operum Varior. Amſt. 1733 fol. Lyrica opuſcula omnia, qua ſolebat importunitate et impudentia, veteri Horatio, cuius eſſe fatetur ſermones atque epiſtolas, abiudicata, cohorti impurae, in cerebro ipſius nidulanti, adſcribit, quae ſaeculo XIII ea confinxerit et antiquis hominibus per fraudem ſubiecerit, quae puerili credulitate Ciceroni, Virgilio, ceteris, eruditi omnes, ante quam ipſe exoriretur, tribuerint. Huius, ſpeciminis cauſa, portenta quaedam inſignia deportavi, ceterarum ne mentionem quidem faciendam cenſui.

Nec valde commemorabiles putabam ullas traiectiones, quas Dan. Heinſius, et Boivinus et non ita pridem Aldrichius *) commenti ſunt, quod genus emendandi tum demum probabile fit, cum poteſt ratio perturbationis vel folii unius pluriumve traiectione, vel ex verborum eorumdem repetitione ita clare demonſtrari, ut oculis cerni et prope manu teneri res poſſit, quomodo curatum a nobis Demoſthenis encomium Lucianeum arbitramur.

An huc referimus etiam illam Sanadonis, ingenioſi ſane atque eruditi hominis, ordinationem Odarum Horatii, quae, ne quid aliud dicamus, repugnat non libris modo omnibus, quorum ad nos memoria pervenit,

*) Qui Serm. 2, 3 plane aliter ordinavit, ad cujus mentem ea ecloga expreſſa eſt in calce Baxterianae ſecundae. De Heinſii et Boivini conatibus vid. Bentl. ad Epiſt. 2, 2, 87.

nit, ſed cum ceteris Grammaticis *), tum Diomedi, qui Priſciano certe et ſexto ſaeculo noſtro eſt antiquior, idemque odas omnes poetae eo ipſo ordine, quo habentur in libris noſtris, recenſet. Poetam quidem ipſum primo libros tres carminum, deinde intervallo longo interpoſito quartum edidiſſe, auctor eſt Suetonius in vita: cui rei plane Sanadoni inſtitutum repugnat.

Sed operae pretium eſt, h. e. ſtudioſis Horatii, qui Bentleianum exemplar ad manus non habent, accommodatum, poni poſt hanc praefationem locum integrum ex praefatione viri magni, quo tempora librorum Horatii ordinat, de quo hoc certe confirmare poſſum, me, dum recenſeo ſingulas Eclogas, diligenter attendiſſe, ſi quid eſſet Bentleianis temporum rationibus adverſum, nec deprehendiſſe quidquam, quod momentum aliquod ad eam evertendam haberet, licet quibusdam Eclogis non improbabili ratione forte tempus etiam aliud, recentius praeſertim, poſſit adſcribi. De ſaeculari carmine ſuo loco ſatis dictum, et laudatum ingenium Sanadoni. Poſſit aliquis drama velut quoddam non abſimile contexere ex iis, quae in Canidiam ſcripta ſunt, ſi iungat Serm. 1, 8. Epod. 5 et 17, denique Carm. 1, 16, qui ipſe ordo ex argumento elucens pulchre Bentleianam de temporibus hypotheſin confirmat.

Quae adhuc disputavi, ea ad illam fere partem conſilii mei pertinent, quod ſtatui conſervare quantum in me eſt, Horatii verba, ordinemque poematum, ut ea ex antiquis libris ad nos pervenere. In varietate lectionis, quam alteram dotem editionis noſtrae volebam eſſe, modum ſervare eum volui equidem, quem optimum mihi videri, ſupra indicavi. Notarum, quibus ea in

*) Excipio ſolum Priſcia. I. 14. p. 997 med. ubi citatur Horat. in 1 Car. *Ludere cum vitulis ſalicto Praegeſtientis*; quod eſt Car. 2, 5, 9. Sed licet ita ſit etiam in editionis Aldinae et Baſileenſis exemplaribus, non dubito quin ſphalma ſit illi ſimile quod l. 6 p. 689 med. tanquam ex primo citatur verſus Horatii Car. 2, 15, 14 *Nulla decempedis* etc. quod ipſe Priſcianus emendat, qui l. 8. p. 794 pr. laudat ex *ſecunda*.

in re ûſus ſum, explicationem deinde ponam, et eadem indicabo auxilia huius editionis, eorumque auctores.

Qualem optarem interpretationem Horatii, id ipſum quoque ſupra oſtendi, eamque rationem pro virili parte ſecutus ſum. Bene dicta ab antiquis ſcholiaſtis et Baxtero non opus habebant mea confirmatione: ſi quid ſecus ſentirem, in iis locis, qui momentum aliquod habere viderentur, indicavi libere: ceterum hic moneo, ſilentio me meo non probare voluiſſe quidquam; ſed uti de meis obſervationibus, ita de Baxterianis integrum lectori relinquere. Itaque iniquus fuerit, ſi quis cogere me velit ad praeſtanda omnia, quae vir doctiſſimus poſuit. Ceterum, quod iam innui, eam ſuis eſt meritis opinionem conſecutus Baxterus, ut neque cum ſine teſte in re antiquaria loquitur, fides illi temere neganda ſit.

In refutandis aliorum interpretationibus rariſſime occupatus fui, ſatis habui in iis locis, quae non recte tractata arbitror, eam ponere ſententiam, quae vera mihi videtur vel certe aliis probabilior. Si quid mihi invito exciderit, quo vel religio in deum laedatur, vel humanitas, illud ne dictum volo, et mea primus ſententia ultro damno.

Scrib. Gottingae XIII Cal. Octob.
CIƆIƆCCLI

DE

DE

TEMPORIBVS LIBRORVM HORATII ET POEMATVM ADEO RICH. BENTLEII SENTENTIA.

Magno quidem ſtudio et acerrima contentione poſt Tanaquilli Fabri operam Clariſſimi Viri Dacerius Maſſonusque in hanc arenam deſcenderunt; quorum equidem acumen et eruditionem in partibus laudo; in operis vero ſumma totoque conſtituendo rem eos infeliciter admodum geſſiſſe cenſeo. Horum enim rationibus, et Carminibus et Epodis et Sermonibus Epiſtolisque ſcribendis uno ac eodem tempore vacaviſſe Noſtrum neceſſe eſt; et ſingula quaeque Poematia ſeparatim in vulgus edidiſſe: quorum utrumque a vero alienum eſſe mihi pro comperto eſt. Quippe omnibus, qui eiusmodi Poemata ſcripſerunt, id in more erat, ut non ſparſas Eclogas, ſed integros libellos ſemel ſimulque in lucem ederent. Ita *Catullus* fecit, ut ex Epigrammate I conſtat, *Cui dono lepidum novum*

novum Libellum: ita *Tibullus;* quem vide Elegia I libri tertii, v. 7 et 17: ita *Propertius* Eleg. I librorum II, III, et IV, ut et Libri II, Elegia X, v. 25, et XIX, v. 39: ita *Virgilius* Bucolica dedit, uti patet ex ultimo illo, *Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem:* ita *Naso* Amorum et Tristium et Ponticorum libros, ipso teste: ita *Statius* silvas suas: ita *Martialis* Epigrammata, ut Praefationes eorum fidem faciunt: ita *Persius* Satiras; *Phaedrus* et *Avienus* Fabulas: *Ausonius, Prudentius, Sidonius, Venantiusque* sua Carmina; quod ex eorum Prologis abunde patet. Quid quaeris? Ipse quoque Horatius Libellos suos iunctim editos aperte indicat; primum Carminum librum ex Prologo; secundum tertiumque ex Epilogis; Epodos ex illo XIV, *Inceptos olim promissum carmen Iambos ad umbilicum adducere;* Sermonum priorem librum ex versu ultimo, *I puer atque meo citus haec subscribe* LIBELLO; posteriorem ex Prologo: priorem vero Epistolarum et ex Prologo et ex Epilogo. Quartum vero Carminum et Epistolarum secundum *longo* post cetera *intervallo* emissos esse, plenissimum est *Suetonii* testimonium, quod qui aut refellere aut eludere conantur, inanem operam insumunt. His iam positis; primum Horatii opus statuo *Sermonum* librum *primum*, quem triennio perfecit intra annos aetatis XXVI, XXVII, XXVIII; postea *secundum* triennio itidem, annis XXXI, XXXII, XXXIII; deinde *Epodos* biennio, XXXIV et XXXV; tum *Carminum* librum *primum* triennio, XXXVI, XXXVII, XXXVIII; *Secundum* biennio, XL, XLI; *Tertium* pariter biennio, XLII, XLIII: inde *Epistolarum primum* biennio, XLVI, XLVII; tum *Carminum* lib. *quartum* et *Saeculare* triennio, XLIX, L, LI. Postremo *Artem Poeticam* et *Epistolarum* librum *alterum*, annis incertis. Intra hos cancellos omnium Poematiωn natales esse ponendos, et ex argumentis singulorum et ex Annalium fide constabit. Inde est, quod in sermonibus et Epodis et Carminum primo, *Caesar* semper, nunquam *Augustus* dicitur; quippe

qui

qui id nomen consecutus est, anno demum Flacci XXXIX; in sequentibus vero passim *Augustus* appellatur*). Inde est, quod in Sermonibus et Epodis Iuvenem se ubique indicat; et quod sola Satirarum laude inclaruisse se dicit, ut Bucolicorum tum Virgilium (Serm. I, 10. v. 46) nulla Lyricorum mentione facta. In ceteris autem singulis procedentis aetatis gradus plenissimis signis indicat; idque tibi ex hac serie iam a me demonstrata iucundum erit animadvertere; cum operibus Iuvenilibus multa obscaena et flagitiosa insint; quanto annis provectior erat, tanto eum et poetica virtute et argumentorum dignitate gravitateque meliorem castioremque semper evasisse. Ceterum ubicunque viri doctissimi extra limites hic positos in adsignandis temporibus evagantur, toties illi in errores prolabuntur. Facile quidem mihi foret id in singulis ostendere; verum unum modo alterumve hinc attingam, cetera tuae industriae relinquens. Libri I Carmen 21, *Dianam tenerae dicite Virgines*, perperam *Saeculare* vocant, et ad Horatii annum XLIX referunt; ringente Suetonio, qui tres Carminum libros *longo intervallo* eum annum praecessisse testatur. Atqui nihil quicquam hic de *Saecularibus ludis* proditur; sed aut ad Dianae aut Apollinis festum spectat, quorum illud mense Augusto, hoc Iulio singulis annis celebratur. Eodem pertinet Catulli carmen XXXV, *Dianae sumus in fide*; quod Saeculare etiam a viris doctis pessime inscribitur; cum nihil ibi de Saeculo habeatur, isque diu diem obierit ante ludos Augusti Saeculares. Tum et II, 17, Ad Maecenatem aegrotum, immani parachronismo ad Horatii annum LV ultra libri quarti tempora ablegant; id-

*) Si recte annos vitae Horatii cum Varronianis Vrbis Conditae comparavit Massonus, *Augusti* appellationem suscepit Octavianus (ineunte A. V. C. 727) anno adhuc Horatii XXXVIII, quem libro primo carminum adhuc attribuit ipse Bentleius: et ipse recte retinet veterem titulum *Odae secundae libri primi* AD AVGVSTVM. Vid. dicta ibi ad v. 29. GESN.

idque levi et futili argumento, quod eo anno continua insomnia vexari coeperit Maecenas triennio ante diem fatalem. Quasi vero non plus semel in tam longa vita aegrotaverit, quem Plinius maior VII, 51 *perpetua febre* ab adolescentia laborasse tradidit. Illud vero in sermone VI, libri 2, *Quid militibus promissa Triquetra, Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?* non, ut volunt, ad pugnam Actiacam annumque Flacci XXXV referendum erat, nec ad Philippensem annumve XXIV: quippe de agrorum divisione hic agitur, quae post Siculam de Pompeio victoriam et Lepidi deditionem in Campania alibique facta est, anno Flacci XXXI, ut disertis verbis narrat Dio pag. 456, 457, Plutarchus Antonio pag. 941, Paterculus II, 81; et Appianus p. 1176. Alia omnia pari felicitate refutari possent; sed his fruere et vale.

PRAE-

PRAESIDIA QVAEDAM HVIVS EDITIONIS.

I.

Habet Bibliotheca Academiae Gottingensis Codicem charta bombycina, eleganti manu scriptum, literis quales formis suis sculpi curavit Iensonius: recentioris illum quidem sed bonae notae, quem optimarum plerumque partium esse, collatio nostra docet. Habet in margine argumenta pariter et scholia quaedam, sed quae, rubrica fugiente scripta, saepe legi non possunt, nec in iis observavi quidquam, quod non habeant antiqui scholiastae, qua editi sunt.

II. E Bibliotheca Regia Hannoverana ab ILL. SCHEIDIO, fautore rerum omnium bonarum, et amico meo veteri, mecum communicata sunt duo fragmenta codicum Horatii chartae Pergamenae, 8 min. Vnum charactere scriptum Longobardico sed satis tenui at eleganti, nec tamen sine vocum compendiis continet Serm. I, 1 usque ad 2, 121. tum 1, 4 — 4 — 2, 4, 50. Porro 2, 6, 14 ad finem libri. Alterum literis minutissimis, Longobardicis habet Epist. 1, 3, 27 — 1. 18. 13. In priori fragmento post Sat. 1, 10, 21 insertus est versus 71 *Saepe caput scaberet vivos et roderet ungues* qui infra s. l. repetitur sine animadversione antiqua.

III. Donavit mihi, cui alia et maiora debeo, plurima debebit olim, si deus faveat literarum res publica,

CHRISTOPH. SAXIVS V. C. Syllogen variantium lectionum a se descriptarum partim de exemplo Cuningamianae editionis cui alleverat illas B. Cortius e Lipsiensi et Vinariensi Codicibus, quod exemplum est penes *Kappium* V. C. partim ex alio Maittairianae editionis, quod ipse possidet, cui docta manus IX Codicum lectiones commiserat. Hac sylloge ita usus sum, ut simpliciter, quae inde pro consilio meo enotarem, *Saxianae collationi* tribuerem; quando spes est futurum, ut ipse vir doctus, si tanti putet, eam syllogen integram Horatio impertiat.

Fuit penes me beneficio viri praeclari FRIDERICI CHRISTO. SCHMINKII, qui ut in aliis rebus bonis ita in amicitiis quoque colendis paterna premit vestigia, exemplum Torrentianae editionis, cui commissa erat collatio libri antiqui, quem Io. *Brodaei* fuisse, pater Schminkius ὁ μακαρίτης adscripserat. Sed quidni totam illius adnotationem apponimus: A. CIƆIƆCCXII *mense Iulio Traiecti ad Rhenum contuli libros IV carminum, Epodon, et carmen seculare cum codice papyraceo ex Bibliotheca Amplissimi Koolii Senatoris Amersfurtiensis cum viveret. Hic codex minime comtemnendus spectavit olim teste ipsius manu ad Brodaeum. In fine codicis haec adscripta leguntur: A.* 1392 *die* 18 *mensis Febr. complete fuerunt Ode Oratii per A. A. morantem Papiae hora XIX pulsante.* Sunt in his lectionibus memorabiles quaedam, ut illud 2, 14, 10 *cuiusque*, et 2, 20, 17 *Colchis*, et 3, 5, 54 *reliquerat*, et Epod. 2, 69 *redegit*, it. Epod. 5, 54 *Arcum*.

V. Illustrissimi Viri F. C. AB HARDENBERG liberalitate possideo exemplum primae quae adhuc innotuit editionis, cuiuis libro MS. facile comparandum, quae editio cum nullam editoris, loci, temporis expressam mentionem habeat, ne titulum quidem s. indicem, coniectura nescio quam probabili Antonio Zaroto Parmensi, et Mediolano, et anno circiter 1470 a Maittairio

rio adſignatur. Literae ſunt eius formae, quam Ienſonius adhibuit, ſed paullo minus cultae et incompoſitae, ut appareat, neque matrices fuiſſe ita perfectas ut fuere Ienſonianae, neque ita accuratam verſuum dirigendorum rationem. Porro literae nullae initiales, ſaepe ſ longum in fine vocis poſitum etc. Volumen conſtat quinternionibus, i. e. quinque plagulis (ſemiplagulas vulgares aequantibus) duplicatis, ut oriantur denorum foliorum libelli, ita conſuti deinde, ut in mediae plagulae ſulco adglutinata ſit tenuis virga membranacea, quae fila contineat, et firmitatem praeſtet codici. Folia ipſa non ſignata neque literis neque numeris, cuſtodes nulli, nullum regiſtrum, literae ſaepe transpoſitae, infantia denique artis, et operum ruditas, undique apparet. Voces vel omiſſae, vel cum ipſius metri pernicie permutatae, fidem faciunt, non praefuiſſe editioni Grammaticum ſed ſimpliciter exemplum ſuum, i. manu ſcriptum Cocidem, ſecutos eſſe typographos. Vnde illud conſequitur, ut, quae bonae ſunt lectiones, eas ab antiquo codice, non ab ingenio correctoris eſſe, intelligamus. Memorabilis admodum mihi viſa eſt lectio, quam ſolus hic liber habet Epiſt. 2, 2, 140 *pretium mentis*, ut ibi admonui.

COMPENDIA NOMINVM QVIBVS VSVS SVM IN VARIETATE LECTIONIS INDICANDA.

Non eſt opus ea hic adſcribere, quibus *Aldi*, *Bentleii*, *Cruquii*, *Cuningami*, *Ge. Fabricii*, *Lambini*, *Rutgerſii*, *Henrici et Roberti Stephanorum*, *Talboti*, *Torrentii*, et ſimilia nomina indicantur: ſed ſatis eſt ponere illa, quae propria quodam modo huic editioni ſunt. Nempe

Birr. quod occurrit modo Car. 2, 2, declaratur ibi ad v. 2.

Bos. *Lamberti Bos Animadverſiones ad ſcriptores quosdam Graecos*, quibus adiecit etiam *Latinas*, *ad Horatium* quidem a p. 26.

B. Br. *Brodaei* Codex MS. de quo modo in Praeſidiis n. IV. dictum.

Coll. Sax. vid. Praeſid. n. III.

F. Fl. Florentina A. 1482. f. quam poſſideo carum et gratum munus Illuſtriſſimi Hardenbergii. Eſt haec princeps editio Horatii, in qua interpretationes Landini adiunctae ſunt. Subſcriptio haec: *Chriſtophori Landini Florentini in Q. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impreſſum per Antonium Miſcominum Florentiae* An. ſalutis MCCCCLXXXII Nonis auguſti. Typi, chartae, deſcriptio interpretationum in marginibus, nec hodiernam elegantiam dedeceant. Quaterniones non illi quidem literis Alphabeti ſignati, ſed folia ipſa in angulo dextro paginae adverſa numeris per totum opus continuis diſtincta, ad quos accommodata eſt tabula vocabulorum, quae in commentariis explicantur, non bono conſilio poſt omiſſa. Quales ſint illae interpretationes, oſtendent ſpecimina multa a Baxtero allata. Illud univerſim tenendum, multa tunc ignorata etiam doctis, quae in trivialibus libellis habentur; multa melius nunc traduntur in Lexicis vel vivae interpre-

tationi reservantur, quae tum in Commentarios referebant merito etc.

G. Gott. Gottingensis Codex MS. de quo Praesid. n. I.

H. Han. Hannoveranus, de quo n. II.

Loch. Locheri (Iacobi) quam *Loscheri* vocare solet Bentleius: habui e Bibliotheca Regia Hannoverana benignitate laudati *Scheidii*.

Med. Mediolanensia exemplaria habet Bibliotheca nostra tria, unum *opera et impensis Philippi Lavagniae civis Mediolanensis anno a natali Christiano* MCCCCLXXVII *tertio Kl. Maii* f. Alterum habet hanc subscriptionem: *In officina egregii librarii Antonii Zarotti Parmensis impendio Alexandri Minutiani Appuli de Sancto Severo haec opera Mediolani impressa sunt. Anno a salutifero Virginis partu sexto et octogesimo supra millesimum et quadringentesimum. Quinto idus Martias.* fol. Memorabilis est praefatio Alexandri Minutiani ad Bartholomaeum Chalcum, Ducalium secretorum Magistrum, unde quaedam hic excerpemus. Scripta est *in diali arce* (an hoc est in palatio Episcopali ? *pridie idus Martias Anno a nato Domino MCCCCLXXXVI. Postulaverunt a me quidam superiori anno, ut Flacci libros: quos impressuri erant cum Acrone et Porphyrione accuratissimis interpretibus castigarem; quam quidem castigationem — non potui — Stephano tuo Cremonensi — denegare — et quia tibi ob eius prudentiam singularesque virtutes carus est contubernalis. — Praesertim cum vererer ne si id penitus detrectassem: plurimum de maiestate Oratiana nobis tolleretur: ob temerarium et veluti sacrilegum cuiusdam conatum: qui recentissimas in Flaccum interpretationes edidit*: (Christo Landinum tangit) *de quibus verissime dici potest id quod de Rapilio rege noster inquit Oratius Pus atque venenum tam sensuum quam verborum huius eminentissimi vatis: id quod nisi Porphyrionis antidotis repressum fuisset: brevi totus contabuisset Oratius. Quodni dubitarem te maximis curis districtum longiori epistola remorari: commemorarem hic multa in quibus egregius ille enarrator honestissimis dictionibus poe-*

tam hunc fraudando penitus insanivit. Itaque hos libros studiosissime quantum sub unico exemplari: eoque temporum iniuria exeso: librariorumque incuria mendosissimo recognovimus. Ceterum impressis libris et recognitione iam publicata (Estne haec, quam B. Fabricius ita memorat, *per Anto. Zarotum Parmensem, impensis Augustini Mariae Conagi*, Mediol. 1485 fol)? *venit ad manus meas Porphyrio quidam antiquissimus: cuius ope: pleraque in quibus intelligendis nec frequens lectio: nec pertinax studium vel minimum conferret: melius corrigi castigarique possent. Quare ut amantissimis mei plenius obsequerer: hos libros meis sumtibus iterum imprimendos curavi: atque — ita expositores in poetae marginibus collocavi; ut facile cognitu sit omnibus: quid Acro quid eruditus Porphyrio super eodem sentiant.* In fine denuo aliquid bilis in Landinum et forte Angelum Politianum est: *In qua quidem recognitione non inficior multa ut in exemplari reperiebantur reliquisse: ne scilicet deraso aut mutato loco cuius sensum ignorarem eius arguerer impudentiae: qua plurimos nostri temporis viros taxari videmus. ille enim dum stulta quadam persuasione tamquam omnia noverint, quod sibi incognitum est deradunt: atque invertunt multis honestissimis dictionibus linguam latinam defraudant.* Non poenituit ista describere ex libro satis raro, quae literariae historiae studiosis grata esse speremus. Tertium exemplar in fronte haec habet verba: *Horatius ita emendatus, ut eius interpretes non multum desideres Lector candidissime.* In fine haec, Mediolani apud *Alex.* Minutianum MDII Prid. Kal. Decembr. Splendide impressum opus, nihil praefationis habet, nihil aliud, quod observarim, singulare.

S. Sax. Collatio Saxiana, de qua Praesid. n. III.

Z. Zarotti, ut putatur editio, de qua Praesid. n. V.

WIL-

WILLIELMI BAXTERI

PRAEFATIO

EDITIONI SECVNDAE

LOND. 1725 PRAEMISSA.

Ecce iam altera vice prodit in lucem, post plus viginti annorum spatium, Horatius meus. In causa autem hoc fuerat, quod iam paucorum teratur manibus, et quod paucula erant emendanda, nonnulla permutanda, adiicienda vero plura, praesertim postquam Clarissimus *Bentleius* tanto cum molimine et pompa, collatis omnium temporum Exemplaribus et Auctoritatum Exemplis, Scriptorem istum videretur magis oppressisse quam adornasse. Certe nos diversum ingressi sumus iter; nam pro curta nostra supellectile, contenti fuimus flosculos quosdam nostros, quos magna ex parte iam olim vacivis quidem horis collegeramus, in unum quasi fasciculum congerere, publicoque Eruditorum usui proponere; quo non tam scirent quid nos ipsi sentiremus, quam quid illustrioribus Horatii Interpretibus, tam veteribus quam novis, per omnia tempora visum fuerit. Atque in his facem nobis praetendunt quae credimus adhuc in ruderibus exstare veterum scholiorum Helenii Acronis Pomponiique Porphyrionis Excerpta. Hos viros floruisse stante adhuc deorum cultu vel ex ipsorum scriptis legentibus patebit. De nobis vero, et praesenti nostro instituto, aliorum erit iudicare; qui si

 studio-

ſtudioſo favebunt labori, erit cur nobis gratulemur; ſin (quod ſane exſpectandum duximus) plures damnaturi ſunt quae non intelligunt, nos factum noſtrum durato corde feremus. Sicubi vero in hoc opuſculo nimis acri videbimur uſi ſtilo, Criticumque gladium de conſueto more ſtrinxiſſe, illud de iure noſtro nobis vendicandum cenſemus. Genus enim irritabile Criticorum natio. Abeſt tamen odium, ira et aemulatio prava, imo et partium ſtudium a ſtudio Muſico quod ſumus profeſſi.

Caedimus, inque vicem praebemus crura ſagittis:
Vivitur hoc pacto.

Non vidit exemplum huius editionis Baxterus. Monet lectorem Londinenſis editor, „Enarratorem eruditum „huic operi recenſendo per menſes aliquot incubuiſſe, „nec multis, antequam fatis ceſſit diebus abſoluiſſe. G.

EIVS-

EIVSDEM
PRAEFATIO PRIOR
SIVE
INSTITVTI OPERIS RATIO.

In hoc Commentario Veterum Scholiorum Reliquiae, quas, tanquam Tabulas e naufragio, summa cum diligentia, ex imperitis rudioris aevi compilatoribus collegimus, merito suo facem praeferunt. Absque his foret, vel eruditissimi in multis frustra desudaverint; quinimo in plurimis plane caecutire deprehenduntur. Sunt ista sane et lacera et foede interpolata, dum splendida Acronis atque Porphyrionis nomina prae se ferunt. Forsitan tu quaeras, quid ego de his sentiam: rem omnem paucis expediam. Pomponius Porphyrio, homo doctus atque diligens, incertum quo aevo, stante certe deorum cultu, Helenii Acronis, vetusti Grammatici, forsan etiam aliorum fusiora Commentaria, in breve compendium redegerat: Magistri Librarii sequioris aevi hunc itidem compilavere; quorum in numero cum Pseud-Acrone et Pseudo-Porphyrione, Cruquianus Interpres nominandus venit; etsi hic quidem sit caeteris multis in rebus et plenior et purgatior. Post hos Recentiorum praecipuos adivimus; praesertim vero Lambinum, Cruquium atque Torrentium, tria Horatii lumina. Lambinus πολυμαθείᾳ atque diligentia mirus; Cruquius apprime doctus ingenioque praecipuus: Torrentius et probus et iudicii plenus, pulcherrimisque rebus ubique refertus: omnes in conferendis scriptis co-

dicibus diligentissimi. Cruquium fere per omnia sequitur in luculenta sua Paraphrasi Lubinus; hunc iterum excerpsit noster Bondius. Superiore etiam saeculo Christophorus Landinus plurima acute protulit. Erat et Antonius Mancinellus homo diligens et multae lectionis, ut vere de eo Glareanus censuit: solas tamen Odas, quod quidem scimus, hic interpretatus est. Antonius Muretus pauca commentatus est, sed plane aurea. Henricus Stephanus feliciter limam suam admovit. Caeteri vel hoc uno laudandi, quod tantum scriptorem adamaverint, curaque sua dignum existimaverint. Heinsio non defuit doctrina, sed Horatianus genius. De Scaligero mallem Andream Dacerium audires: *Ce sçavant homme á été malheureux*, inquit ille, *dans tous les endroits qu'il a blamé, et de tous ses Critiques, il n'y a pas une juste.* Iustissima sane censura, tantoque viro digna. Tanaquillo Fabro caeteri mortales *Acrisia proles* videntur, in ipsius taman notulis οὐδὲν ὑγιές. De ipso Dacerio qui Gallice sciunt melius iudicabunt: quare Petrum Rodellium audies, virum non ineruditum de Societate Iesu, qui nuper pauca, sed bona in Horatium conscripsit: *Iudicet aequus lector et videat*, inquit ille, *malitne in isto Interprete fidem an diligentiam desiderare.* De me ipso autem, siquid et mihi post tantos viros humanitus acciderit, quod certe fiet, ignoscent ingenui, et laudabunt diligentiam, etiam ubi defuisse videbitur successus. Nihil moror sciolos, morosulos et vultuosos: his enim, satis scio, placebit nihil, nisi quod displicebit; nam sola rimabuntur vitia: etsi et hoc propemodum humanum vitium sit:

Discit enim citius meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.

Aemulos aetas nostra multos habet, amicos paucos, invidos plures, qui omnia inanis arrogantiae causa sibi assumunt, et ne parum multa scire videantur, ea damnant, quae penitus ignorant. Iacobus Gutherius de Iure Manium.

Q. HORATII FLACCI VITA

A SVETONIO TRANQVILLO CONSCRIPTA.

Quintus Horatius Flaccus Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, Libertino, et a) Exauctionum Coactore, ut vero creditum est, Salsamentario; cum illi quidam exprobrasset, *Quoties ego vidi Patrem tuum brachio se immungentem* b)! Bello Philippensi, excitus a M. Bruto Imperatore, Tribunus Militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, c) Scriptum Quaestorium comparavit; ac primo Maecenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Maecenas quantopere eum dilexerit satis testatur illo Epigrammate,

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, tu tuum sodalem,
d) *Minno me videas strigosiorem.*

Sed

a) Ita legendum censeo, pro eo quod erat *Exactionum*. Cur non possit finita et peracta Auctio dici *Exauctio*, uti *Exaedificatio* perfecta aedificatio, et *Exconsul* functus Consulatu? *Vide ad Sat.* 1, 6, 87.

b) *Emungentem* al. G.

c) Cicero in Verr. clare ostendit cuivis e Libertinis nonnullis corrogatis Decuriam Scribarum emere licuisse.

d) Pro *Hinno* Petrus Nannius edidit *Mimo*, de quo nos fecimus *Minno*: est autem *Minnus*, vel *Minus*, ovis ventre glabra, *Festo* a Graeco ἄπεικος *Apica* dicta. Nostri dicerent, Wore bagger than a peel'd Ewe. BAXT. *Tirii Sodalis Ginnio* Gronovius, ut ludatur in aliquem vicinum vel notum, *Tirium* strigoso mulo vehi solitum. GESN.

Sed multo magis, extremis Esquiliis [e]) tali ad Augustum [f]) Eclogio;

Horati Flacci ut mei esto memor.

Augustus Epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat; *Ante ipse sufficiebam scribendis Epistolis Amicorum; nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in Epistolis scribendis adiuvabit.* Ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam, aut amicitiam ingerere destitit. Exstant Epistolae, e quibus, argumenti gratia, pauca subieci. *Sume tibi aliquid iuris apud me, tanquam si convictor mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.* Et rursus: *Tui qualem habeam memoriam poteris ex* [g]) *Septimio quoque nostro audire: nam incidit ut coram illo fieret a me tui mentio. Neque enim si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque ἀντυπερηφανοῦμεν.* Praeterea saepe eum inter alios iocos *putissimum penem*, et *homuncionem lepidissimum* appellat, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem eius usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo Saeculare Carmen componendum iniunxerit, sed et Vindelicam Victoriam [h]) Tiberii Drusique Privignorum suorum; eumque coëgerit propter hoc, Tribus Carminum Libris ex longo intervallo Quartum addere; post Sermones vero lectos quosdam, nullam sui mentionem habitam, ita sit questus: *Iratum* [i]) *me tibi scito, quod non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros infame sit quod videaris famili-*

aris

e) *Esquiliis* nemo alius, quod observarim; sed vel *iudiciis*, vel simpliciter *extremis*. *Esquiliis* forte huc irrepsit ex fine huius Vitae, de monumento Horatii. GESN.

f) Pro *Elogio* reponendum duxi *Eclogio*, de qua voce vide Eruditissimum Iacobum Gutherium, De Iure Manium.

g) De Septimio isto vide quae diximus ad Epistolam 9.

h) Vid. Od. 4, 4 et 14. GESN.

i) *Irasci* al.

aris nobis esse? expressitque Eclogam k) cuius initium est;

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Habitu corporis brevis fuit atque obesus; qualis et a semetipso in l) Satyris describitur, et ab Augusto hac Epistola; *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscunque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, cum* m) *circuitus volu-*

k) *Elogium* al. male, puto. Est autem Ecloga s. Epistola libri secundi prior. GESN.

l) Hinc constat et Epistolas fuisse olim pro Satyris: BAXT. Respicere enim videtur Epist. I, 4 extr. GESN.

m) Nemo, quod sciam, neque quaerit, neque docet, quid sit in *sextariolo scribere?* Nam quod iubent correpere cum suo aqualiculo poetam intra sextariolum, tanquam in lecticam lucubratoriam, sive *Cabinetum*, ut hodie vocamus, et ibi contractis pedibus scribere, Angli iuvenes, quorum deinde insectatio Bentleii commemorabitur, illos risum quaerere apertum est. Caeterum haec videtur esse epistolae sententia. Humanissime accusat Augustus brevitatem libri Horatii, eoque ipso indicat, se lectione illius non satiatum. Iocose autem impingit Flacco brevitatis illius consilium, vereri illum, ne se ipso maiores sint libri, quos ederet. Addit, si velit poeta volumina facere sui similia, debere illa non longa quidem esse (cogita hic, lector, volumen in bacillo suo vel longo vel brevi convolutum), sed tamen crassiuscula. *Itaque licet* pro illo bacillo, cui involvitur charta, adhibere sextariolum, cylindrum brevem sed proportione crassum, (ut si axim aequet vel superet adeo diametros, quod in mensuris parvis liquidorum, magis etiam aridorum, solenne est) QVO (ita legendum pro *cum*, quod ortum videtur ex *quom* in quod ᾗ *quo* primum forte corrupta est) h. e. VT *circuitus tui voluminis* propter illum cui involutum est sextariolum, sit tumidissimus, *sicut est* circuitus *ventriculi tui* GESN.

voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui n): Vixit plurimum in secessu Ruris sui Sabini, aut Tiburtini, domusque eius ostenditur circa Tiburni luculum. Venerunt in manus meas et Elegi sub eius titulo, et Epistola prosa oratione quasi commendantis se Maecenati; sed utraque falsa puto. Nam Elegi vulgares, Epistola autem obscura, quo vitio minime tenebatur. Natus est VI. Id. Decembris, L. Cotta et L. Torquato Coss. Decessit V Kal. Decemb. C. Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. post o) nonum et quinquagesimum annum, haerede Augusto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas Testamenti tabulas. Humatus et conditus est extremis Esquiliis, iuxta Maecenatis tumulum.

HORATII VITA
IN ALIO EXEMPLARI BREVIUS DESCRIPTA.

Quintus Horatius Flaccus Libertino patre natus in Apulia, cum patre in Sabinos migravit, quem cum pater puerum Romam misisset in ludum literarium, parcissimis eruditus impensis angustias patris vicit ingenio, coluitque adolescens Brutum, sub quo Tribunus militum civili bello militavit, captusque a Caesare, post multum tempus beneficio Maecenatis non solum servatus, sed etiam in amicitiam receptus est. Quapropter Maecenati et Augusto in omnibus Scriptis suis venerabiliter assurgit. Scripsit Carminum Libros quatuor, Epodωn unum, Carmen Saeculare, Sermonum II. Epistolarum II. De Arte Poetica unum. Commentati sunt in illum Porphyrion, Modestus, Helenius Acron; optime omnium Acron.

W. BAX-

n) Quae hic omittuntur a nescio quo nebulone infarcta sunt; neque enim solum inhonesta, verum etiam deridicula, et ἀσύστατα videntur. *Dacerius* etiam prudens omisit.

o) Rutgersius ex Eusebiano Chronico reposuit *Septimum*; Chronographi dispiciant.

W. BAXTERI IVDICIVM DE HORATIO ATQVE EIVS SCRIPTIS.

De Horatii gente nihil constat, nisi fuisse eum quod et ipse prodit, Libertini generis et patria Venusinum; crediderim etiam et domo Graecum, quod nusquam Romano more in Graeculos desaeviat, imo quandoque eos collaudet, et vel Romanis suis anteferat. De scriptis eius inpraesentiarum haec habeto. Omnes qui Musis litare student, sua mella e veterum scriptis excerpere debent. Maro igitur et Flaccus noster, qui hoc fecere, pro liberali suo ingenio, furta sua palam professi sunt, dum imitata sua poemata Eclogas inscripsere:

— — Ego apis Matinae
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.

Atque hinc factum est, quod ex eo tempore quaevis brevia poematia, auctore Vetere Interprete, Eclogae dicerentur: cum proprie Ecloga Ἀνθολογία sit, sive florum delectus, pictusve fasciculus, ut vel ad Tonantium significat Apollinaris:

Vernans per varii carminis Eclogas
Verborum violis multicoloribus.

Quin et Iulii Flori Satyrographi, prodente eodem eruditissimo Scholiaste, exstabant Electae ex Ennio, Lucilio et Varrone.

Varrone. Denique nova Comoedia, auctore Cruquiano Interprete, Ἐκλεγομένη ὑποκωνομάζετο, quod optima quaeque (ut puto) e veteri Comoedia in usum suum delegerit p). Illud autem in hoc vate vel praecipue laudandum duco, quod cum ipse sit et lingua liber, et superstitioni maxime adversus, nusquam tamen publica sacra laedat; nusquam viros illustres in os proscindat; nusquam ingenuas foeminas in publica traducat facie, quarum et veris nominibus semper parcit; nunquam proiecte loquatur, nisi apud anum et turpem; excepto quod in Satyra secunda Luciliana licentia ex occasione usus sit. In Odis autem Alcaeum et Sappho imitatus est potissimum; in Epodis Archilochum, et in Sermonibus Veterem Comoediam, magis quam Lucilium. In Odis sublimi charactere usus est, et nonnunquam florido et amoeno; in Epodis humili; et in Sermonibus comico et civili; nisi quod in Epistolis, accedente iam senectute, omisso ut plurimum ludo et ioco, ad Philosophicum vultum, uti decuit, sese composuerit. Artem Poeticam comico, hoc est, Satyrico stilo conscripsit. Satyra haec est in sui saeculi poetas, praecipue vero in Romanum Drama. Est autem Horatiana Satyra Comica, Iuvenalis Invectiva sive Tragica, Persiique mixta. Pompeianarum partium initio fuerat, et, ut videtur, secta Stoicus: verum sub Augusto, patrocinii et dulcis lucelli gratia, sententiam suam vel immutavit, vel vafre dissimulavit, Academicum se professus, et partium medium, nonnunquam etiam plane Epicureum.

POSVIT

p) Observat F. Vrsinus Virgil. illustr. p. 3 *Eclogas* dici in vetustis Codicibus Bibliothecae Vaticanae, quae alias sint Satirae Horatii. V. Commentator Cruq. ad Serm. 2, 1, 1 — — — — Ecloga *haec omnia sub se continet: si ad Iovem* Prosodia *dicuntur, si ad Apollinem, Dianam, aut Latonam,* Paeanes; *si ad Liberum aut Semelem,* Dithyrambi; *si ad ceteros Deos* Hymni; *si ad homines laudandos, vituperandos, reprehendendos, lugendos,* Odae *sunt et* Eclogae: *sunt enim brevia Poematia.* GESN.

POSVIT BAXTERVS DEINDE DVORVM VETERVM DE HORATIO IVDICIA:

Quinctiliani, 10, 1, 96:

Inter Lyricos solus fere dignus est legi Horatius quoniam et insurgit aliquando, et plenus est iucunditatis et gratiae, variisque verbis et figuris felicissime audax. q)

Fragmentum Hendecasyllaborum Cilnii Maecenatis in obitum HORATII, quod apud Isidorum r) est, ita restituit Ianus Dousa.

Lugens te, mea vita, nec smaragdos,
Beryllos mihi, Flacce, nec nitentes,
Nec percandida margarita quaero,
Nec quos Thynica lima perpolivit
Anellos, nec Iaspos lapillos.

Vtinam caetera non desiderarentur.

q) Hunc Horatii charactera non cogitant, qui quoties aliquid offertur, quod ipsi non capiunt, urere et secare conantur. GESN.

r) Orig. 19, 32. Sed. vid. omnino I. H. Meibomii Maecen. c. 25. GESN.

METRA HORATIANA.

Ch. Wase Ambrosio Bonwicke.

S. S.

Amissos tot magni inter Graecos nominis Lyricae Poëseos auctores, unus nobis Horatius facit, ut lenius desideremus. Placuit igitur seculis ingenii felix, numeris curiosus. Horatiana certe metra Diomedes et Marius Victorinus, praeter Plocium et Atilium Fortunatianum, ex professo posteris explicata reliquerunt. Specimen eorundem in brevem tabellam coniectum continenti carmine Petronius, quisquis is fuit, (nam alios eiusdem nominis alia aetas tulit) in vulgus edidit. Ad istud exemplum magistri, quorum disciplinae origo mihi tecum communis fuit, quot septimanis mutato titulo, nos tirones ad multiiugam Lyrae Latinae modulationem exercuerunt. Ita velim hoc nomini tuo inscriptum accipias, ita tuearis, non tanquam aliquod magnum aut novum, sed ut indignum quod in desuetudinem abeat, cum in se tantum habeat compendii. Tuum erit vicem *Pasiphaes* substituere, *Daphnen*, *Phaethonta*, *Cadmum*. Quantum argumenti veri aut fabulosi eminet, materiam suppeditabit; modo ne desit afflatus: Vltro rapiet ad se generosam urbanae iuventutis indolem, ni fallor, artifex pagina; quo rectius ad Dithyrambum contendant. *Vale.*

PASI-

PASIPHAE.

Notae Marginales. D. *Dactylus*, S. *Spondeus*. T. *Trochaeus*. I. *Iambus*. J. *Ionicus* a *minori*.

DS	1	Filia Solis
DD	2	Aestuat igne novo;
SDS	3	Et per prata iuvencum
SDD	4	Mentem perdita quaeritat.
SDDS	5	Non illam thalami pudor arcet,
SDSSDS	6	Non regalis honos, nec magni cura mariti:
TST	7	Optat in formam bovis
SISI	8	Convertier vultus suos:
SISI	9	Et Proetidas dicit beatas,
IISII	10	Ioque laudat, non quod Isis alta est,
SISISI	11	Sed quod iuvencae cornua in fronte erigit.
SD-DD	12	Siquando miserae copia suppetit
TSDTT	13	Brachiis ambit fera colla Tauri,
SI-DD	14	Floresque vernos cornibus illigat,
DDTT	15	Oraque iungere quaerit ori.
SD-D-DD	16	Audaces animos efficiunt tela Cupidinis
DT T	17	Illicitisque gaudet
TSD-DTT	18	Corpus includi stabulis se faciens iuvencam.
JJJ	19	Et amoris pudibundi malesuadis
DSSDTTT	20	Obsequitur votis, et procreat, heu nefas! bimembrem.
DD-SISI	21	Cecropides iuvenis quem perculit fractum manu,
SISIDD	22	Filo resolvens Gnossiae tristia tecta domus.

1. *Adonium*, *Adonidium*; Plocius adducit in exemplum Ὦ τὸν Ἄδωνιν. Dicitur Epodos quia subiicitur Sapphicis, apud Horatium, ternis: Anapaestis apud Senecam, quotenos res tulerit. Heroici Κόμμα ληκτικὸν vel τελικόν. *Dimetrium ex inferi-*

inferiori parte Hexametri. Diomedes Metr. Horat. L. 1. O. 10. nominari perhibet *nicen celicon climeteon;* corrupte, quantum auguror, ex ἐπικὴν τελικὴν Διμοιρίαν. *remoto Hexametri besse, reliquum trientem. Nota.* Versus certis pedibus alligati, qui *Monoschematisti* audiunt, per syllabas numerari patiuntur: unde *Sapphicum pentasyllabum* vocatur. Musicis Choriambicum monometrum hypercatalectum.

2. *Archilochium heptasyllabum* constat ex *basi* vel *Dipodia Dactylica* cum semipede. Dimetrum Dactylicum hypercatalectum. *Caesura ex superiori parte Hexametri Penthemimeres.* Sebnectitur Hexametro. Carm. L 4. Ode. 7.

3. *Pherecratium* ab inventore. Pherecrates in Coriano.

Ἄνδρες πρόσεχετε τὸν νοῦν
Ἐξευρήματι καινῷ
Συμπτύκτοις ἀναπαίστοις.

Plocius *Monoschematistum* vocat: habet enim pedes in eodem situ invariabiles; ut qui iuxta Grammaticos duobus hinc inde Spondeis Dactylum semper interiiciat medium: unde et *Heptasyllabum* fieri necesse est. Quod addit idem alios *Sympycton*, alios *Anapaesticum* dicere, vereor ut alterutri quid sibi velint, satis intellexerint; nec enimPherecratis verba de *pede Anapaesto* ceperim: cum Hephaestion *Metricus* Pherecratium *Hephthemimeres Antispastico* generi vindicet, ita scilicet patitur ut Epitritum quartum complicet, cum Epitrito primo cuius ultima deficit. Δικατάληκτον vocat et ἀσυνάρτητον κατὰ ἀντιπάθειαν quia *Trochaicam protomen* claudit *Iambica catalexis:* cum hae *coniugationes* sibi mutuo *adversentur. Sesquiseptenaria* clausula dicitur quod tribus dissyllabis pedibus bisectis accedat semipes. Ἀνάπτυξις hic id valere videtur quod in Ionicis Ἀνάκλασις. Pes enim septem temporum cum pede quinque temporum simul sumti puncta conficiunt duodecim: ut *Dimetrum*, quamvis syllaba deficiat, tamen per hanc *Epiplocen* velut ex repercussione iustos absolvat numeros. Post Asclepiadea bina ponitur sequente Glyconio. L. 1. Od. 5. 14. 21. 23. et L. 3. Od. 7. 13.

4. *Glyconium Octasyllabum;* duobus Dactylis Spondeum praeiacit. Locum sortitur apud Horat. vel ante singula Asclepiadea, vel post bina cum Pherecratio, vel denique post terna. *Hemiepos* dicitur. Animadvertas licet *Glyconium Pherecratio praemissum conficere Priapeium*, quomodo Catullus.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape. Virgil.
Cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos?

5. To-

5. *Tetrametrum Dactylicum.* Si desinit in Spondeum *Archilochium*; sin in Dactylum, *Alcmanium.* Hexametri Κόμμα ἀρκτικόν. ex parte superiore versus. δίμοιρον ἔπους. Pes Hexametri. *Bucolica tome*, in Tetrametrum Alcmanium Pastorale carmen Theocrito, quam Virgilio frequentius caeditur. Postponitur Hexametro. L. 1. Od. 7. 28. Epod. 12.

6. *Heroicum; Epos.* L. 1. O. 7. 28.
Praemittitur Tetrametro Heroico Epod. 12. Penthemimeri Dactylico. L. 4. O. 7. Iambico Dimetro. Epod. 14, 15. Trimetro puro. Epod. 16. Horatiano seu Archilochio composito ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Dactylico. Epod. 13.

7. *Trochaicum* vel Choricum *Dimetrum Catalecticum.* Λημύθιον Euripidium. *Complementum Penthemimeris Iamb. ad Trimetrum.* Praeponitur Iambico Trimetro Catalectico. Carm. L. 2. O. 18.

8. *Dimetrm Iambicum.* Succinitur Trimetris. unde Epodi nomen inprimis. Epod. a. 1. ad 10. idem Hexametris. Epod. 14, 15. Nota *Dimetrum Trochaicum Catalecticum* si connectas cum *Dimetro Iambico Acatalecto*, exhibet *Septenarius Trochaicus*, qui est versus *Comicis* perquam familiaris.

9. *Alcaicum. Iambicum Dimetrum Hypercatalectum.* Enneasyllabum in Alcaico carmine tricolo tetrastropho tertiam sedem semper obtinet.

10. *Iambicum trimetrum catalecticum Hendecasyllabum* bis apud Horatium reperitur. L. 1. O. 4. Subiuctum versui composito ex Bucolico et Ithyphallico: L. 2. O. 18. Trochaico Dimetro Catalectico pariter subiectum.

11. *Archilochium Iambicum Trimetrum Acatalectum.* Iambus per se facit canticum ad Canidiam et Palinodiam; alibi Trimeter Dimetro praemittitur, Epod. a. 1. ad 10. aut Heroo purus subiungitur, Epod. 16, aut denique praetenditur Horatiano seu Archilochio composito ex Penthemimeri Dactylico et Iambico Dimetro. Epod. 11.

12. *Asclepiadeum Dodecasyllabum;* ipsum cantilenam absolvit. L. 1. O. 1. Glyconium subsequitur. L. 1. O. 3. etc. terna praecedunt Glyconium. L. 1. O. 6. etc. bina sibi aggregant Pherecratium cum Glyconio, L. 1. O. 5. et saepius.

13. *Sapphicum Hendecasyllabum:* unius omnino figurae quarto clauditur Adonio: passim.

14. *Alcaicum Hendecasyllabum*: ubique sibi par constat ex Penthemimere Iambica et basi dactylica. Prima combinatio est sex septemve temporum. Bina Hendecasyllaba ducunt. Enneemimeris Iambica sequitur.

15. *Alcaicum Decasyllabum* cogit agmen. Hanc carminis complexionem Horatius inprimis celebravit.

16. *Phalaecium Antispasticum Tetrametrum.* Ratio cur hoc nomine insigniatur est ex Canone. Epitritus 4. Antispast. Antispast. Diiambus. Nos autem id agimus ut, quod fieri potest, intra trisyllabos pedes subsistamus; quare *versum heccaedecasyllabum* per duas Caesuras Penthemimere et Triemimere carpimus, donec in Basin Dactylicam deponatur. Lib. I. Od. II. L. 4. O. 10.

17. *Alcaicum* vel Anacreontium *Dimetrum Heptasyllabum.* Quodcunque metrum constat ex Dactylis et Trochaeis, *Logaoedicon*, id est *Prosometrum* appellatur; eo fortassis quod Asiatici Oratores orbem verborum ditrochaeo libenter claudebant: alias ex Choriambo et Bacchio. Lib. I. O. 8.

18. *Sapphicum Hephthemimeres* cum supraposito *Alcaico Dimetro.* Superior versus cum hoc sic coniungitur apud Horatium. Verior metiendi ratio est per Epitritum, vel Hippium secundum, duos Choriambos et Bacchium. *Alcaicum Pentecaedecasyllabum* dicitur. L. I. O. 8.

19. *Ionicum a minori Trirrhythmum Acatalectum* binis trirrhythmis subiungitur tetrarrhythmum. L. 3. O. 12.

20. *Archilochium* compositum ex *tome Bucolica* quod est *tetrametrum Dactylicum*, et *Trochaico Dimetro Brachycatalecto*, quod *Ithyphallicum dicitur.* Subiectum sibi habet Iambum trimetrum catalecticum. L. I. O. 4.

21. *Archilochium* compositum ex Penthemimeri Epico, et Iambico Dimetro. Observatu dignum Metra quae Dactylicis Iambos apponunt, *Encomiologica* dici. Postponitur Iambo trimetro. *Elegiambus* appellatus Epod. II.

22. *Archilochium* compositum ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Epico. Sequitur Hexametrum. *Iambelegos.* Epod. 13.

Q. HORA-

Q. HORATII FLACCI

CARMINVM

LIBER PRIMVS.

ODE I.

AD MAECENATEM.

Horatius semistoicus, quo novum et leve Carminis genus apud severos excuset, fatetur se cum caeteris mortalibus insanire. (Est autem haec velut praefatio libri. G.) *Alii aliis delectantur studiis; ego vero, si a Maecenate inter lyricos relatus fuero, h. e. si carmina haec mea probata fuerint Maecenati.* Z.

Metrum Choriambicum Asclepiadeum.

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium, et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat: metaque fervidis

VARIETAS LECTIONIS.

1 regiis *Brod.* 2 O desiderium et d. d. m. *laudat Turnebus Adv. XXVI*, 7. *ut dubium sit, emendare voluerit, an memoria deceptus sit.* C. 3 Olympium *conj. Cuning.*

1 Erat enim, si Veteri Scholiastae fides, Porsenae affinis, adeoque a veteribus Hetruriae Lucumonibus, sive Regibus, originem suam duxit. *Dicitur contempsisse senatoriam dignitatem, mansisse autem semper in equestri ordine.* Vet. Schol. B. Cf. infra III, Od. 29, 1. Sat. I, 6, 1. Propert. III, 9, 1. Vellei. II, 88. Z.

2 *Praesidium*, quia Patronus; *Decus*, quia Augusti gratia potens. *Insigne moestis, praesidium reis.* Lib. II. Od. 1.

3 *Curriculum* nunc pro stadio accipiendum, non pro curru, quod nonnulli putant.

4 *Omnis certantium labor in circumagendo ad metam.* Torrentius. Sic et Homerus Iliad. Ψ, 340 λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν, Μή πως ἵππους τε τρώσῃς κατὰ δ' ἅρματα ἄξῃς.

Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum

Mer-

6 evehere *coni. Bentl.* 7 nobilium *Brod. Gott. a manu prima. it. collat. Sax.* 8 Certet *MSS. duo Bers.* C. 10 vertitur *MS. Bersm.* C. 13 demoveas *coni. Lambini.* Z. 15 Icareis *Glarean.*

5 Non opus est plena distinctione ad *palmaque nobilis*, quod putavit vir magnus Ianus Rutgersius.

6 *Terrarum dominos* simpliciter Deos hic vocat: de Graecis studiis loquitur, apud quos ad Deorum fastigium evehi sibi et praeconibus suis videbantur certaminum sacrorum victores. Conf. mox v. 30 *DIs miscent superis*. G. Igitur perperam Baxterus aliique intelligunt Romanos, quos Virgilius *Rerum dominos* vocat. Z.

7 *Hunc* intellige *iuvat*, vel *ad Deos evehit*. Infinitum et nomen eodem verbo iuncta, ut mox v. 20, ut Car. 4, 1, 29. *Me nec femina — nec certare* iuvat *mero*. cf. Epist. I. 17. 33. G. Suaviter *turba Quiritium*: siquidem antiqua Quiritium appellatio honoratior; uti nostris hominibus Britannorum.

8 *Tergemini* sunt, ubi tres uno partu eduntur; estque Dativus pro Accusativo; et *Finitus numerus pro infinito.* Vet. Schol. B. Igitur *tergeminis honoribus tollere* est ad multiplices honores extollere et provehere. Neque tamen displicent, qui Ablativum malunt, et *ter geminos honores* volunt esse aedilitatem, praeturam et consulatum. G. Sententia poetae videtur haec: Hic se putat beatum, si populus Rom. cuius in comitiis favor est inconstans, eum certatim ornat summis et amplissimis honoribus. Z.

9 Vocibus *proprio* et *patrios* inest ἦθος avari hominis. *Gaudentem*; h. e. quod gaudeat; est enim Αἰτιατικόν.

10 *Quidquid*, i. e. omne genus, et quantum, proportione habita, si agri illius aeque feraces sint, ac Byzacenus ille, de quo Plin. 17. 5 *Centena quinquagena fruge fertilis campus.* Sic Ser. 2, 3, 87 *Frumenti quantum metit Africa.* G.

11 *Sarculum* Graecis Σκαφίον, et Σκαλίδιον, **Ein Hawe**; alii Μάκελλαν dicunt. B.

12 *Attalicis cond.* h. e. Attali, seu maximis divitiis propositis. Z.

13 Neque ab aeneis clavis, neque a nautica materia *trabem Cypriam* nominavit Poeta; sed a Cypriis mercibus: *Ne Cypriae Tyriaeque merces Addant avaro divitias mari*, Lib. II. Od. 29.

14 *Nautam* per Ἐντελισμὸν mercatorem dicit; et *secet* pro *traiiciat*, quomodo Anacreon meus, τὰ πρῶτα τέμνει. B.

Baxterus respexit forte ad Anacr. 35, 6. τὸ κῦμα τέμνει. G.

Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuvant, et lituo tubae
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Iove frigido
Venator, tenerae coniugis immemor;
Seu visa est catulis cerva fidelibus;
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederae praemia frontium
Dîs miscent superis: me gelidum nemus,

17 *Pro* rura, tuta, *coni. Acidal. ad Vellei. II,* 110, 1. *probant Gronov. et Bentl.* 24 Permixtus *MSS. Bersm. sed repugnante consuetudine Horatii.* Z. 25 Detestanda *legit Lactantius ad Statii Theb. III,* 377. C. 30 Diis *vulgo: sed metrum poscit scripturam MS. Anhalt.* Z.

16 *Metuens* reduplicative sumendum, quatenus, quam diu metuit. G.

20 Posterius *nec* dicitur pro *et non. Scilicet ut non intermittat, sed continuet laetitiam totius diei.* Vet. Schol. *Vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus.* De arte Poet. 209. Hoc sequentia satis probant. Sic et Homerus scribit et deos convivatos fuisse, πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα. B. Est igitur sententia, Et ne parte quidem demta, vel excepta, totum ac solidum diem impendere voluptati atque otio. G. Imo sensus est, ut dudum Lambinus vidit: *Alius delectatur valde vino optimo vetere, et beatum se putat, si diei integri, quem alii in rebus agendis consumunt, partem consumit bibendo.* Ergo, *demere partem de die solido,* est idem quod infra II, 7, 6 *diem morantem frangere mero.* Z.

23 *Litui acutus est sonus, tubae gravis: inter lituum et tubam hoc distare inveni: Lituus equitum est et incurvus; tuba vero peditum et directus.* Vet. Schol.

25 *Manet*, pernoctat.

28 *Plagae* funes sunt, quibus retia tenduntur, prodente Servio. B. *Rupit plagas*, alii interpretantur *perruptis plagis evasit,* alii, *irruit in plagas, ut evaderet.* Z.

29 Quod placet quibusdam viris doctis, *Te doctarum* cet. ut ad Maecenatem referatur, nec librorum suffragium habet, et exigua laus est in Maecenate poetica facultas, insuperque falsa. Vid. Meibom. Maec. c. 23. Sed de se passim talia praedicat Horatius, praesertim Carm. 3 extr. *Exegi monumentum* etc. G. Ergo, si *me* est vera lectio, sensus est: *Me maximopere delectat corona hederacea, qua frontes poëtarum ornantur, item solitudo et nemus opacum; quo quidem loco solent esse Nymphae et Satyri saltantes; si Musae me compellunt ad Odas faciendas.* Z.

Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo; si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

33 prohibet *Brod.* neque Polymnia *codd. Aldi, male.* Z. 35 inseres *codd. duo Bland. et Carr.* C.

ODE II.

AD AVGVSTVM CAESAREM.

Poeta incertum se dicit, quis Deus sub humana Augusti specie Divi Iulii necem vindicaverit. (Non potuit Horatius invocare deum ultorem necis Caesarianae, miles ipse Bruti: sed blanditur Augusto post bella civilia reddenti tranquillitatem: et pertinet forte, quod pulchre coniecit Sanadonus, neque Bentleianis rationibus repugnat, ad illud ipsum tempus, quo Augusti nomen, quod habet vetus inscriptio huius carminis, suscepit. Vid. Dio 53, 20. p. 510, C. et quae dicentur ad v. 29. G.)

Metrum Sapphicum; quartus versus Adonius.

Iam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacras iaculatus arces,
Terruit urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhae, nova monstra questae:
Omne

1 *Pro* terris *Heins. coni.* tetrae, *quod placet Burm. ad Serv. Aen.* 3, 589. *no.* 97. 4 orbem *Brod.*

31 *Ascripsit Liber Satyris Faunisque Poetas.* Ep. 19. Lib. I.

33 Sosipater et antiquissimi Cruquii Codd. habent *Polyhymnia* non *Polymneia*, quod nonnulli volunt.

34 *Barbiton, Lyra septichordis eburnea.* Vet. Schol. *Lesboum* autem ob imitationem Alcaei atque Sapphus.

35 Longe suavius est *inseris* in Praesenti, quam Futurum *inseres*.

36 Rursus Dilogia usus est. q. d. et divus fiam et insaniam; et imitatus est Theocritum; Εἰς αἰθέρα ὔμμιν ἁλεῦμαι — *Caecus amor sui, et tollens vacuum plus nimia gloria verticem.* Od. 18. Lib. I. B. De magna felicitate Ovid. 1. 210 *Et tetigit summos vertice Roma Deos.* G.

ODE II.

1 *Dirae* dicitur in prodigio, quod ira divina est immissum: erat haud dubie grando multa et magna. Z.

2 *Rubente dex.* h. e. fulmine quod mittit dextra. Z.

3 *Arces.* Summa quaeque appellantur Graecis ἄκρα.

5 *Grave* dicimus et oculis et animo: per Tralationem ab eo quod humeris grave est.

'Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes:
Piscium et summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat columbis:
Et superiecto pavidae natarunt
Aequore damae.
Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire deiectum monumenta regis,
Templaque Vestae:
Iliae dum se nimium querenti
Iactat ultorem; vagus et sinistra

Labi-

7 dum *MS. Bersm.* C. 15 disiectum *Cun. ex MSS.*

6 *Saeculum Pyrrhae,* uxoris Deucalionis, quae interfuit eluvioni nobilissimae. Quas ineptias vocat Seneca Nat. 3, 27 in Ovid. Met. 1, 304 *Nat lupus inter oves* etc. eas metuo ut satis effugerit hic Flaccus. Vid. tamen Vet. Schol. ad v. 9. G. *Nova* iam dicuntur, nunquam hactenus visa.

7 Virg. Ge. 4,395 de Proteo: *Immania* Neptuni *armenta pascit.* G. *Pecus* convenienter dixit: erat enim Proteus (iuxta Veterem Schol.) *beluarum marinarum pastor.*

9 Hunc locum imitatus est Naso Met. 1, 296 *Hic piscem summa deprendit in ulmo. Leviter in re tam atroci et piscium et palumborum meminit, nisi quod hi Excessus Lyricis concessi sint.* Vet. Schol.

10 *Columbis* locum in arboribus, et hic adeo, negant Critici postBentleium, et *palumbis* substituunt. At generis nomen est *columba,* quo et *palumbes* et *turtures* comprehendi possunt, quibus in arboribus sedes esse nemo negat. Ita *palma frequentatur columbarum nidis* apud Sueto. Aug. 95. Vet. Scholiastes *palumbes* speciei nomine declarat. Vid. Plin. 10, 34 et 35. Sic Virg. Aen. 6, 203 *columbae super arbore sidunt.* G.

11 *Superiecto* posuit pro exeunte et terras inundante: *Superiecto, id est, super terras iacto.* Vet. Schol.

13 Terribiliter proferendum. *Flavum dicit colore limi.* Vet. Schol.

14 *Litus Etruscum* vel maris inferi s. Tyrrheni, cuius fluctus ab Austro commoti exitum non dant defluentibus undis, et sic eas retorquent, vel, quod fere malim propter ea, quae sequuntur, litus ipsius Tiberis dextrum, quod spectat Etruriam et occidentem: unde *retortis undis, sinistra ripa,* Romam alluente, *labitur.* Nempe paullo supra Romam a sinistra veniens Anio, Iliae maritus, Tiberi infunditur. Potuit ergo Horatius ipsum quoque Tiberim respectu Iliae, matris Romuli et Remi, *uxorium amnem* vocare, qui iniurias illius et querelas, de interfectis liberis suis, exsequeretur in illis, qui a mutua caede supererant. G.

15 Ita per Periphrasin nominavit regiam. *Regiam dicit Numae Pompilii, qui ad Vestam habuit regiam.* Vet. Schol. *Nuper me ad regiam pene confecit,* Cicero de eodem loco; teste eodem Schol. *Dicebatur Tiberis per Rostra ante habuisse meatum, quae templo Vestae iunguntur.* Vet. Schol. *Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestae, Tunc erat intonsi regia magna Numae.* Ovid. Fast. VI. 263.

17 Fabulae ferunt Iliam nupsisse Anieni flumini, quem et Tiberinum vocabant, hodie Tiverone.

Nimium

Labitur ripa (Iove non probante) u-
xorius amnis.

Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara iuventus.

Quem vocet divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit partes scelus expiandi
Iupiter? tandem venias, precamur,

Nube

29 Cui dabit parti sc. expiandum *MS. Bersm.* C. 31 Candenti *al.* candentis *etiam coll. Sax.*

Nimium iactat, non *nimium quaerenti:* Quaerebatur *de morte*, *Caesaris hominis suae originis*. Vet. Schol.

19 Erat urbs Roma in Iovis Capitolini tutela. Est igitur haec praeparatio ad sequentia, *Cui dabit partes*, etc. *Terreni Iupiter iussit populum, non perire*. Vet. Schol. Neque sane erat Iupiter alioquin admodum uxorius. Est igitur emphatica Dilogia in *Vxorius amnis*. B. Iupiter non modo Homericus medium se servat, cuius somno abutuntur alii DI, Iliad. ξ, sed etiam ille Ciceronianus pro Rosc. Am. c. 45 *nihil perniciei causa, consilio divino*, nocet. G.

21 Etiam bella civilia deorum irae tribuuntur.

24 Figurate *Iuventus* pro posteritas.

28 Ignem Troianum, quem Aeneas Latio secum intulit, et ex quo fatum huius urbis et imperii pendebat. Divus Iulius erat Vestae sacerdos. *Ne dubita, meus ille fuit, meus ille Sacerdos; Sacrilegae telis me petiere manus.* Ovid. citante Rodellio. B. Locus est Fast. 3, 699 et mox 706 idem *Pontificale caput* vocatur. Vesta itaque indignabatur caedem Caesaris: sed non minus graviter ferebat exhauriri caedibus urbem, suae tutelae commendatam. G.

29 *Scelus expiare* hic non est punire interfectores Caesaris; hoc olim factum erat, satisque parentatum illi sanguine tot hominum: sed purgare a scelere, ab impietate bellorum civilium, rempublicam, et pace firmare atque concordia. Haec res cum humanis viribus maior videatur, deorum alicui negotium uti det Iupiter, rogant Romani, ut Apollini, oraculorum omnium patri, Sibyllinorum librorum autori; vel patri gentis suae, Marti; vel Genetrici Veneri, cuius proprium opus est pacare homines etc. Denique eo devenit, ut Mercurium (cognatum Romanis per Troianos numen; fuit enim consobrinus frater Dardani. Vid. Virg. Aen. 8, 134 sqq.) delitescere dicat sub figura Caesaris Augusti. Nempe Mercurius semper iuvenis, internuntius Deorum hominumque, pacificator, artium omnium praeses: quae hac ipsa fictione ad Augustum Poeta accommodat. *Iuvenes* Romae quadragenarios etiam dici, tralaticium est, a qua

Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo.

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Iocus circumvolat, et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis autor,

Heu nimis longo satiate ludo:
Quem iuvat clamor, galeaeque leves,
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.

Sive

39 Marsi *conj. Faber et Bentl.*

a qua aetate adhuc aliquot annis eum aberat Augustus. G.

31 *Melius* candenti nube, *quam candentes humeros*; Vet. Schol. Sic et Lambinus et Torrentius in duobus Codd. legerunt. Modo H pro Consona est. *Candidis nubibus velatus, ut qui videri possit; non amicti enim dii nequeunt conspici.* Vet. Schol. Cruq. B. Quin *Nube amicti* DI videri non possunt. *Candentes humeros* nube amictus est Apollo, ne possit videri, ut pulchre ostendit Bentl. G.

34 *Augustus, qui se Apollinis filium volebat videri.* Vet. Schol. Imo se pro Apolline aliquando gessit. Sueton. Hinc Virgilianum illud Ecl. 4, 10 *Tuus iam regnat Apollo.* (vid. Serv.) Erat etiam Augustus divinandi peritissimus; adeo ut, teste eodem autore, *omnium bellorum eventus praesenserit.*

33 Erat Romae templum Veneris Erycinae, Iuliae gentis parentis. Τῇ δ' Ἔρος ὡμάρτησε καὶ Ἵμερος ἕσπετο καλός. Hesiod. Hanc etiam Od. 12. dicit *Iulium Sidus.*

35 Divus Iulius etiam Martis nepos dicitur ob amorem Martis et Veneris, uti ego sentio. Etiam Ode sexta Augustum appellat *Martem.* Credo *neglectum* genus iam dici per Charientismum pro *contemptum.* B. Imo intelligitur Mars ipse, auctor gentis Romanae. Z.

37 *Dant alios Furiae torvo spectacula Marti.* Od. 28. Nam, ut cum Vetere Schol. loquar; *huius ludus in praeliis est.*

39 *Acer,* Figurate pro *ferox,* non pro ἀνδρικός, ut Lambinus. *Marsi* pro *Mauri* nulla cum autoritate a doctissimo Bentleio ponitur. Credibile mihi videtur Maurorum, barbarae gentis nomen fuisse Romanis terribilius quam Marsorum, vicini et socii populi. Quin potius nominaret externam gentem, quam Italici generis in tali materia. B. *Marsi peditis* mentio, praeter ea, quae Bentleius verissime disputavit, etiam eo forte nomine praeferenda, quod in proximis bellis civilibus frequens illius usus et mentio fuerat. Non valde me movebat Iohnsonus, qui negat hic virtutem *Mauri peditis* praedicari. Sed dubitationem iniicit denuo Christii V. C. defensio, qui *Maurum* equo deiectum desperate pugnantem pingi arbitratur. G.

Sive mutata iuvenem figura,
Ales, in terris imitaris, almae
Filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

Serus in coelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura

Tollat! Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

ODE

46 Quiritum *Br.* Quirino *Cuning.* et *Heins.* ad *Ovid. Fast.* 4, 475. 48 Ocyus *Gott.* 51 Nec *Brod.*

41 Augustus et Apollo, semper iuvenes. Sic et Virgilius, *Hic illum vidi iuvenem, Meliboee.*

42 *Almae*, i. e. *sanctae*, Vet. Schol. Cruq.

43 *Patiens*, non dedignatus. Erat Augustus, ut Mercurius, *Centum puer artium.*

44 *Caesaris ultor* Epitheton Augusti huic rei aptum: postquam iure sanguinis et adoptionis Caesarem ultus est, idem pacat orbem.

45 *Suaviter optat Augusto ut diu vivat.* Vet. Schol.

46 *Laetus* proprie de deo dicitur. Siquidem iratos et tristes deos ludis scenicis et similibus placabant.

47 *Iniquum*, iratum, non laetum. *Ocior aura t.* nimis mature avoles in coelum. Z.

49 *Triumphos* scil. ames. Z.

50 Ferunt F. Camillum primum, atque dein M. T. Ciceronem *Patrem patriae* a senatu appellatum. Princeps erat, qui primus sententiam dixit in senatu primoque loco sedebat. B. *Pater* de communi Dis paene omnibus appellatione intelligit Massonus: cum *pater patriae* Augustus post mortem demum Horatii dictus sit. *Principis* nomen hoc ipso tempore, in quod Oden hanc conferimus, accepisse Augustum constat. G.

51 Pro Parthis Medos ob vetustatem nominavit: Medi etiam Parthorum regno continebantur. Proprie posuit *equitare*, quod Parthi et Scythae maxime equestri pugna delectarentur. Nove etiam *inultos* pro impunitos. B. *Medos et inultos* Harduinus affert, post alia etiam nugaciora, unde probet, Odarum libros non esse antiqui et veri Horatii. Debebat cogitare, uti *Medis* etiam Virgilium, et quidem in Georgicis, quae illi relinquit: *inultum* autem pro impunito semel iterumque dixisse Horatium Satirarum et epistolarum autorem, V. G. Sat. 2, 3, 189. G.

ODE III.

AD NAVEM QVA VEHEBATVR VIRGILIVS ATHENAS PROFICISCENS.

Precatur Virgilio Athenas proficiscenti prosperum navigium. Exsecratur Tiphyn primae navis repertorem. Originale hominis peccatum curiosum ingenium.

Primus versus Glyconicus; alter Choriambicus Asclepiadeus.

Sic te, diva potens Cypri,
  Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
  Obstrictis aliis, praeter Iapyga;
Navis, quae tibi creditum
  Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
  Et serves animae dimidium meae.
Illi robur et aes triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
  Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
  Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;

Quo

2 fulgida *Cun.* 3 pater regat *MS. Bersm.* C. 4 obstructis *MS. Bersm.* C. 10 circum *conj. Fabric.* C.

ODE III.

1 *Sic* votum indicat, cui velut conditio aut effectus adeo adiectus est felix navigatio Virgilii. G.

Potens, domina s. regina. Invocatur Venus, quia, inquit Schol. eius sidus est salutare navibus. Z.

2 *Lucida*, laeta et hilaria; contra mox dicit *tristes Hyadas*. Estque *figura Epexegesis*, autore Vet. Schol. B. Conf. Car. 1, 12, 25 sq. it. 3, 29. extr. G.

4 Male nonnulli *obstructis*; corrupte etiam *obstrusis* legitur apud Servium. *Iapyges* sunt Appuli Graeci generis. B. *Obstrictis aliis* alludit ad utrem illum Aeoli, in quo is in gratiam Vlyssis ἀνέμων κατέδησε κέλευθα, praeter Zephyrum, quo opus erat, unde, cum a sociis apertus esset, sine more modoque proruerunt. Vid. Od. K princ. G.

7 Bene *creditum*, *debes*, *reddas*. *Reddas* autem dicit, eo sensu quo *reddere epistolam* dicimus.

8 *Suaviter hoc dictum secundum illam amicitiae Diffinitionem qua plurimi utuntur; ἄλλα ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν.* Vet. Schol. Cruq.

9 *Habet autem hic quiddam Homemericum, χάλκεον δέ μοι ἦτορ.* Vet. Schol. Robur, *Duritia sine sensu periculi.* Vet. Schol. B. Gravius loquitur Propertius, qui I, 17, 13 primum nautam exsecratur sic: *Ah pereat quicunque rates et vela paravit Primus, et invito gurgite fecit iter.* Z.

Quo non arbiter Adriae
  Maior, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
  Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turbidum, et
  Infames scopulos, Acroceraunia?
Necquicquam deus abscidit
  Prudens Oceano dissociabili

Ter-

18 rectis *Bentl. conj.* fixis *conj. Sanadon.* 19 turbidum *etiam Br.* turgidum *al. quod forte mel.* G. *Etiam MS. Bersm. et alii libri multi dant* turbidum: *at* turgidum *edd. Glarean. Lamb. et aliae.* Z. 20 Acroceraunia *Gott. et Flor.* 1482. *Recepit etiam Bentl. Talbot. rell.*

14 *Hyades,* ipso nomine triste et pluvium coelum notant. Vid. Colum. 11, 2, 34 et 36. Hae enim sunt *Suculae.* G.

15 *Arbiter iudex est qui totius rei habet arbitrium et facultatem.* Festus. Hoc adnotavit Antonius Mancinellus. B.

17 *Gradum* h. e. genus. Sensus est, Ne maxime miseram quidem et horrendam mortem reformidavit. Z.

18 Equidem non video, cur quis praeponat Bentleii *rectis oculis* vulgato *siccis oculis.* Certe timentium est lacrimare magis quam oculos avertere. Quid quod pro nobis faciant Editi Libri et Membranae? B. *Rectos oculos* pulcherrime huc convenire, facile effecit Bentleius; sed non perfecit, ut necesse sit Horatium ita scripsisse. Metum quoque suas habere lacrimas, quis ignorat? fortis ille et audax, cui, quae stuporem aliis afferunt, ne excutiunt quidem lacrimas. *Fixis oculis* displicuit Cuningamo qui excogitarat, a Sanadono receptum. G.

19 *Vidit,* nunc positum pro *aspexit,* quo modo Ovidius, *Coelumque videre Iussit.* Est autem *turbidum,* quod in Vet. Schol. et Cruquii MSS. pro *turgidum* legimus, vox huic loco convenientissima atque efficacior altera.

20 Lutatius Placidus legit *Alta Ceraunia* et *Ceraunia* est apud Vet. Schol. Sic et Virg. Georgic. primo ut adnotavit H. Stephanus. *Acroceraunia* ex Glossemate est, quia vulgatius. De *Alta Ceraunia* nihil refert litigare, etsi videatur magis Poeticae varietatis, quam vulgatum *Acroceraunia.*

22 *Dissociabilis* nunc Active dicitur, pro eo qui valet dissociare. Horatianae Syntaxi magis convenit *dissociabili,* consueta huic Scriptori Hypallage, quam eruditissimi Viri *dissociabiles* de proprio ingenio tantum. B. Recte Baxterus. Ne quis offendatur insolentia, aut plane Harduino credat, esse hoc barbarum, et Horatio indignum, ponamus indicem talium adiectivorum, quae activam significationem habere, ut alia taceam, thesaurus noster docet. Sunt autem, quae observavimus ista: *Adintabilis, Agilis, Apertibilis, Delectabilis, Delebilis, Exsuperabilis, Facilis, Fallibilis, Fragilis, Favorabilis, Illacrimabilis, Impetibilis, Impetrabilis, Incogitabilis, Indocilis, Instabilis, Insatiabilis, Intestabilis, Intolerabilis, Irritabilis, Litabilis, Offensibilis, Patibilis, Penetrabilis, Placabilis, Reparabilis, Suffocabilis, Terribilis, Vincibilis, Vulnerabilis,* et forte plura. Interim nec *dissociabilis terras* Bentleii, nec *dissociabile* adverbium Cuningami, damnare ausim. De *Amabilis* mox 1, 5, 10. G.

Terras, si tamen impiae
Non tangenda rates transiliunt vada.
AVDAX omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem aetheria domo
Subductum, macies et nova febrium
Terris incubuit cohors;
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Daedalus aëra
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est:
Coelum ipsum petimus stultitia; neque

Per

30 Subvectum *Cod. Fabric.* C. sublectum *conl. Cun.* G. 36 Acherunta *ed. Lambin.* Z. 37 ardui *Bentl. ex MSS. cui favet collat. Sax. et L. Bos it. Brod.* G. Libri quidam Lambini idem habent. Z.

23 *Impiae rates*, quia naturam opus Dei, violant. G.

24 *Transiliunt* per contemptum. *Non tangenda* sc. ob consilium Dei. *Vada* h. e. mare. Z.

25 Qui ardua et difficilia aggrediuntur, multa perpetiuntur. Quid opus est Danielis Heinsii Hellenismo? B. Nempe ait Heinsius, h. l. *perpeti* esse *agere*, ut πάσχειν pro ποιεῖν ponatur: quod nec de Graeco verum esse arbitror. G.

26 *Vetitum nefas*, ideo nefas, quia a natura vetitum. G. *Ruit*, fertur temere, natura et legibus dei neglectis. Z.

27 *Audax Iapeti genus*. Prometheus, postquam figmentum suum, homines, igne e sole surrepto instruxit, eadem fecit, ut mollitis calidisque cibis ac potionibus, vaporatis item diaetis, febres sibi pararent; metallis tractandis mortifera arma in mutuam perniciem pararent, etc. G.

30 *Maciem*, *tabem* vocat, quae febrium perpetua fere comes. Mire autem ignem coelo subductum igne febrili puniri dicit.

32 *Ea enim non nisi post multa saecula venire solebat*. Vet. Schol. Cruq. *Necessitas* Homero ἦμαρ ἀναγκαῖον. H. Stephanus. B.

Primorum hominum μακροβιότης ex historia sacra transiit etiam ad fabulas. Et traduntur Americani longioris ipsi quoque aevi fuisse ante quam luxu nostro mollescerent. G.

33 Torrentius in nullo MS. legit *lethi*; sed in omnibus *leti*.

36 Siquidem hic erat unus ex duodecim Herculis laboribus, Cerberum canem ex Orco educere.

37 *Arduum*, inaccessum dicit ob sequentia. Pleniori bucca dici videtur, *nil arduum*, quam *nil ardui*, quod mire placuit doctissimo Bentleio. Certe *nihil ardui* Genitivus est, qui dicitur Partitionis; ideoque minus est quam *nihil arduum*. B. *Nihil* est e graecismo οὐδὲν, quod non habet adiunctum genitivum. Z.

Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

ODE IV.

AD L. SEXTIVM, CONSVLAREM.

Hortatur L. Sextium, Consularem virum, et quondam Brutianae et Pompeianae factionis asseclam, ut vere iam ineunte, dimissa Catoniana sua severitate, ad Epicureismum se recipiat.

Primus versus est Heptameter Archilochius, constatque ex Bucolico, h. e. ex Tetrametro Heroico, cuius ultimus pes est semper Dactylus, et ex tribus Trochaeis. Alter versus est Trimeter Iambicus Catalectus.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favonî,
Trahuntque siccas machinae carinas;
Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna;
Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.

Nunc

5 Nam *pro* Iam *MS. Bersm. et pro* Venus *conj. Cuning.* levis *h. e. saltans. Z.* 8 visit *Rutgers. e MSS. Bersm. it. Bentl. Z.*

40 Bene *ponere fulmina*; respexit enim fulminatos gigantes.

ODE IV.

1 *Solvitur hiems* et mox v. 10 *terrae solutae* respectum habent ad gelu, quo *astringi* dicuntur humida. G.

Ver incipit secundum Varronem (De Re Rustica 1, 28) VII Idus Febr. quo etiam die, ut Columella (II, 2, 15.) refert, Favonius (qui et Zephyrus) spirare incipit. *Mancinellus.*

2 Iacobus Cruquius putavit *machinas* istas *palangas* fuisse, navium carinis suppositis, nostra vernacula **Trundles**: crediderim et trochleare machinamentum aliquod fuisse insuper adhibitum.

5 Clara nocte: Erant enim Idus. Rustica numina saltare non solent nisi ad claram Lunam.

6 *Per* Nymphas *mulieres intelligit, per* Gratias *virgines.* Vet. Schol. solita Dilogia. *Grata ferunt Nymphae pro salvis dona maritis.* Ovid. Her. 1, 27. *Iunctae* supple dextras: *decentes* et ad gestum pertinet, *Sit formosa, decens.* Iuvenal. Sat. 6, 162.

7 *Graves* h. e. plenas laborum et molestiarum. Z.

8 Sudans prae nimio labore aestuque fornacis. Vulcanum inducit, quia Venerem iam nominavit, ridicule et festive. Fecit Vulcanus, quod optimum maritum decebat. Imperiti erat Librarii de *urit*, longiuscula *r*, rescribere *usit*, *ussit*, atque *visit*, quod miror potuisse placere magno Benteio. B. *Urit officinas.* Cum dixerit non modo Iuvenal. 14, 118 *ardente camino*; sed Ovid. Fast. 4, 473 *Antra Cyclopum posi-*

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit haedo.
PALLIDA mors aequo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulaeque manes,
Et domus exilis Plutonia; quo simul meâris,
Nec regna vini sortiere talis;

Nec

12 agnam — haedo *Gott.* agnam — aedos *Flor.* 1482. *it. Brod.* 13 pede pulsat *MS. Bersm.* C. 14 Sesti *MS. Bersm. edd. Glarean. Bentl.* Z. 16 fabulaeque et manes *Gott.* manesque *Cru.* fabulaeque inanes *coniiciebat Bonfin.* 17 exilii *coni. Heins.* [† *quem refellit Rutgers. Lectt. Venusin. p.* 240.] *et Barth.* Z.

positis exusta caminis, quae *antra* profecto sunt ipsa *officina:* non video, cur non patiatur Bentleius *officinas uri* a Vulcano. Quod autem *visit* reponit, eo minus probare possum, cum *visere officinam*, sit eius, qui modo per intervalla eo veniat, non qui ita assiduus sit, ut bonus vir Vulcanus. Nec bis idem dicit *ardens urit:* sed res diversas diversis vocibus eloquitur. G. Caeterum Lambinus recte monet, hanc temporis descriptionem sumtam esse ab incendio Aetnae aut insularum Vulcaniarum. Z.

9 *Nitidum* h. e. unguentis delibutum. Z.

11 Sacra Fauni, seu Panis, circa Idus Febr. erant.

12 Omnes Torrentii MSS. habebant *agna* et *haedo* in Ablativo; sic et Vet. Schol. et Cruquius legit. *Nescio quomodo quaedam elocutiones per foemininum genus gratiores fiunt.* Vet. Schol.

14 *Beatus dicitur qui multa habens, sine malo aliquo degit.* Cicero in Tuscul. Mancinellus.

15 *Summam pro paucorum annorum numerum posuit.* Vet. Sch. Dicitur *summa*, ut *pars*, pro magna et parva summa; quia vox est mediae significationis.

16 Ostendit se plane Epicureum hoc loco. *Dii boni manes dicebantur, nam mane apud antiquos bonus dicebantur.* Vet. Schol. Cruq. B. Posse aliquem *fabulas* putare *manes*, et tamen non Epicureum esse, vel principium Tusculanae primae satis ostendit. G. *Iam*, mox, opinione citius. *Premet*, opprimet, ex improviso in te ingruet. *Nox*, mors, Orci tenebrae. Z.

17 *Exilis*, quod et tenuis et umbratilis, Dilogia manifesta. *Exilis domus est ubi non et plura supersunt.* Epist. 2. Lib. I. B.

Plutonis appellatio Harduino inter argumenta est, non esse Odarum libros antiqui illius Horatii: cum tamen Plutonem Ciceroni non ignotum fuisse, doceat locus de N. D. 2 c. 26 et Graeca amare Horatium, constet. Ceterum *domum Plutoniam* intelligo inferos ipsos, *exilem* domum, i. vacuam, inanem. G.

18 Mirifice mihi placet Francisci Luisini interpretatio, ab aliis explosa; neque sane vera est vulgaris. (Qua scilicet *talis* est talorum iactu; praesertim cum praecedat *sortiere.* Z.) Omnia enim peraguntur apud Inferos quae hic; sed quasi per somnium et imaginem. *Sortiere regna vini*, sed non *talis* quale hic

est

Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

ODE V.

AD PYRRHAM.

Amicae suae inconstantiam, quam ficto Pyrrhae nomine designat, pulcherrima Allegoria insectatur.

Duo priores versus sunt Choriambici Asclepiadei, tertius Pherecratius, quartusque Glyconicus.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urguet odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque deos flebit, et aspera

Nigris

4 flavas r. comas *MS. Bersm.* C. 5 quotiens *MSS. tria Bersm.* C.

est. Haec sublato manu poculo proferenda. Mirari nequeo non placuisse erudito Bentleio Luisini interpretationem *οἴνου τοίου, vini talis* cum iam meminerit Flaccus *Exilis Plutoniae domus*. Sed gaudere solent Eruditi in diversa discedere. B. Haud nego, non valde συμποτικοὺς homines mihi videri, nec valde poetas, quibus non placet illa Luisini interpretatio, quae motum et quasi vitam addit versiculo. Vinum sibi adesse, fingit Poeta, Lycidan interesse convivio. G.

19 Quid refert *Lycidam* legatur, an Graeca Declinatione cum Bentleio *Lycidan?* Verum ille consueto sibi more Hellenismo favet, aeque atque Archaismo in scribendis Latinis vocabulis. B. *Lycidan* cum Bentl. Iano et codd. nonnullis edidi. Nam infra Serm. II, 4, 3 est *Pythagoran:* nec abhorret Noster a Graecismis. Z.

20 Mire *tepebunt* de virginibus, *calet* de iuvenibus. Vet. Schol. Cruq. *frigebunt, marcescent:* quasi diceret *lento igne macerabuntur.* An Lycidas Sextii erat pocillator? B. Imo amasius fuit, ut Iovis iste Ganymedes. Z. *Tepere* de virginum modesto amore, *calere* de vehementiore affectu iuvenum. G.

ODE V.

1 *Ille tamen gracili cum Ganymede iacet*. Martialis. B. *Gracilis*, delicatus, tenellus. Schol. Z.

2 *Perfusus*, largiter unctus, delibutus: *liquidis odoribus*, unguentis, Schol. *urguet*, tenet, amplectitur, Schol. Z.

4 *Cui*, in cuius gratiam, ut placeas.

5 *Munditias eius laudat, sed quadam amantis invidia.* Schol. B. *Simplex mund.* simpliciter ornata, quia et sine exquisito ornatu videris placere ob formae scilicet praestantiam. Z.

6 *Mutatos deos* pronum est intelligere ex propitiis iratos. Nam feli-

Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius aurae
Fallacis! Miseri quibus
Intentata nites. Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo

ODE

6 ut aspera *coni. Cun.* 8 Vt mirabitur *coni. Bentl.* Heu mirabitur *al. apud Cun.* 13 Intemptata *MSS. tria Bersm.* C. 14 humida *MS. Bersm. et ed. Glar. ex glossemate haud dubie.* Z.

felicitatem quamcunque Dis assignabant: *ἐπαφρόδιτος*, cui Venus favet, felicem generatim notabat, ut in Sullae cognomine. Sed hic iungitur *Fidem mutatosque deos. Fidem mutare* est rescindere contractum. Vid. Ter. Phor. 3, 2, 27. *Fidem et deos mutat* puella, cum deos periurio fallit. G.

7 *Nigros ventos* per metonymiam dicit, qui nubes obscuras cient, mare turbant. Sic *Auster nigerrimus*, Virg. Georg. 2, 278. Contra *Albus notus* est mox 7, 15. Quid si huc tandem redeunt, quae Huet. Dem. Evang. 4, 8, 14 p. 124 de *nigri* appellatione rebus septentrionalibus tributa disputat. G. Caeterum amorem mulierum inconstantem solent poetae cum mari comparare saepe. Z.

8 *Insolens*, insuetus, nondum expertus. Z.

9 *Blanda, pulchra, propitia.* Vet. Schol. Cruq.

10 *Vacua* mulier, non occupata ab alio, uni soli se praebens, ut Tac. An. 13, 44 *vacua* est, quae a marito discessit, quo nubere possit alii. *Amabilem* etiam active hic accipiendum videtur. Bene Vet. Schol. Vacuam *sibi soli paratam, contemtis aliis*; amabilem, *suo amori deservientem*. Amatoris tormentum amare non amantem. Sic ipse Magister posuit, *ut ameris, amabilis esto*. Vid. ad 1, 3, 22. G. *Amabilem* iam posuit pro aditu facilem.

13 *Intentata*, cuius mores nondum usu cogniti sunt. Tropus ductus est quoque a mari, quod quis nondum pernavigavit. *Nites*, places, fidelis et amabilis videris. Mare nitet pr. si tranquillum est. *Me tabula* etc. Sensus est: ego naufragium feci, h. e. inconstantiam amoris Pyrrhae expertus sum. Z.

14 *Madidus extrinsecus, uvidus intrinsecus.* Vet. Schol.

15 *Videmus autem quosdam hodie quoque pingere in tabulis suos casus, quos in mari passi sint, atque in fanis marinorum deorum ponere. Sunt autem qui vestem quoque ibi suspendunt, diis eam consecrantes.* Vet. Schol. B. vid. Art. Poet. 20. G.

ODE VI.

AD AGRIPPAM.

Horatius adhuc Semipompeianus callide se excusat M. Agrippae Augusti genero poscenti ut Carmen Heroicum in civile bellum componat. (Similis est argumenti, cuius prima Anacreontis, Θέλω λέγειν Ἀτρείδας. Add. Car. 1, 19, 10. it. 4, 15. G.)

Metrum tribus versibus Choriambicum, quarto Glyconicum.

Scriberis Vario fortis, et hostium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Peleidae stomachum, cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Vlyssei,
Nec saevam Pelopis domum,

Cona-

1 Ad Agrippam, *plenius Lamb.* Ad M. Vipsanium Agrippam. 2 alite *vulgo*: alteri *coni. Markland.* aemulo *coni. Ionef.* 3 Qua *Bentl. e coniectura Mureti:* quum *coniicit Bentl.* Z. 7 reducis *coni. Bentl.* duplices *Br. coll. Sax. Gott. Flor. MSS. duo Bersm.* Vlixei *tria MSS. Bersm. Bentl. et alii.* Z.

ODE VI.

2 *Alite, Homerici carminis sublimitate.* Vet. Schol. Cruq. *Multa Dircaeum levat aura Cygnum, Tendit, Antoni, quoties in altos Nubium tractus,* Lib. III, Od. 2. Iure ridet Rodellius Galli Interpretis Gallum Gallinaceum. Frustra sunt etiam qui mutant *alite* in *aliti:* Est enim ista constructio satis frequens: *Atque sua caesum matre queruntur Ityn.* Ovid. B. *Aliti* recte, puto, legendum iudicarunt Passeratius et Lambinus, ut referatur ad *Vario,* tertio casu, velut apud nostrum *bella tibi pugnata*; apud Maronem, *Nulla tuarum audita mihi neque visa sororum.* Quod Ovidii locum pro Ablativo sine praepositione laudat Baxterus, nihil est. Nam sic habetur Am. 2, 14, 30. *Aque sua caesum matre queruntur Ityn.* Deinde consuetum est *cycnos* vocari poetas, qui sunt alites, *Multa Dircaeum levat aura cycnum,* infra 4, 2, 25: *alitem* ponere pro sublimitate et maiestate carminis, nisi fallor, inauditum. G.

3 Pro *Quam rem cunque* Bentleius de ingenio suo reposuit, *qua rem cunque* (i. e. sive terra sive mari) sed nihil opus. B.

Quam rem cunque rectum esse puto. *Scriberis Vario* i. Varius de te scribet, *quamcunque rem gesserit miles te duce.* G.

6 Neque Iliada neque Odysseida valemus imitari, quod fecit Virgilius. B. *Stomachum,* iram. *Cedere nescii,* ferocis, inexorabilis. Z.

7 *Duplicis Vlixei* πολυτρόπου, versuti, qui simplicitatem cum prae se ferret, aliud semper agebat, quam volebat videri. Haec multo faciliora, quam *duplicis* intelligere Accusativo plurali ad *cursus* i. e. itum et reditum (seu cursus per mare mediterraneum et Atlanticum, quae Vossii est opinio). G.

Quid opus fuerat Bentleium pro *Vlyssei* reponere *Vlixei,* sequiori scri-

Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyrae musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingenî.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydeiden superis parem?
Nos convivia, nos praelia virginum,
Sectis in iuvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

ODE

9 *Post* tenues *ponit punctum MS. Bersm.* C. 10 vetant *MSS. Fabric.* C. 14 Troïo *coni. Heins. quod tanquam poëticum recepit Iani.* Z. 17 convicia *coni. Acidalii ad Vellei. II,* 110. C. 18 sectoq *coni. Gronovius, et* strictis *i. e. armatis coni. Bentl. sed vulg. melius: nam* praecisos *habere ungues puellas elegantes est in promtu.* Z. 19 quod *edd. Glarean. Lamb. et Baxt.* Z.

scriptura, cum notissimum sit antiquo tempore Literam *X* sonum habuisse duarum *S?* Sic apud Suetonium legimus *ixe* pro *isse* vel *ipse,* in Augusto.

8 *Pelopis domum* argumentum Tragoediarum habebant Poetae: ex hac enim Thyestes, Atreus, Agamemnon; Orestes, Electra. G. *Fuit autem Q. Varius et ipse Carminis, Tragoediarum et Eclogarum auctor, Virgilii Contubernalis.* Vet. Sch. *Thyesten Tragoediam Varius scripsit.* Idem. Imo Cassii Parmensis scrinia compilavit. Vide ad Epist. 4. B. *Saevam,* caedibus domesticis famosam et horribilem. Z.

10 *Imbellis*, ineptae ad carmen heroicum et tragoedias. *Musa potens,* facultas, quae in me est, poëtica: in cuius potestate sita est lyra imbellis. Z.

11 *Laudes* pro merita ut apud Virgilium, *Sunt hic etiam sua praemia laudi.* B.

12 *Culpa d. ing.* i. e. imbecillitate ingenii imminuere et extenuare. Z.

13 Homerica argumenta hic ponit, quibus tacite comparat res Augusti: non autem puto speciatim illum personas personis comparare voluisse: sed nominare aliquot heroas peculiariter laudatos Homero. V. G. *Tydeiden* i. Diomedem Tydei F. laudat ab amicitia et ope Palladis i. prudentia etc. G. *Martem,* intelligit Augustum, et Merionem Agrippam, nec non Diomedem Augustum.

Adamas non solum de lapide dicitur, verum etiam de durato ferro, ex quo loricae. 'Αδάμαντα τινὲς σίδηρον. Theocriti Schol. B. Nempe etymologice ponit, pro indomita, impenetrabili. V. 3, 24, 5. G.

18 *Sectis unguibus* ad iocosa praelia aptius est. Severas et serias nobis pugnas *strictis unguibus* narrat Bentleius, quas huc vix putem convenire. Conf. mox 9 extr. et 2, 12 extr. G.

19 Ostendit se sive ex otio, sive ex amore levitatis usum iam contraxisse. Male doctissimi viri reponunt *quid,* cum *vacui* sit *Altiarinbt.* Minusque arridet Bentleii *quid* quam nostrum *quod,* quod in medio relinquimus. *Quid* indefinite dici videtur de utroque sexu, *quod* at-

ODE VII.

AD MVNATIVM PLANCVM, CONSVLAREM.

Munatium Plancum, Consularem virum et quondam Pompeianum, postquam Augusti gratia excidisset, prae animi maerore voluntarium exsilium minitantem, a consilio revocare conatur, laudata Tiburtina eius villa prae omnibus Graeciae civitatibus. (De Planci ingenio, quod merito suspectum esse Augusto poterat, Vell. 2, 83 Rhodon et Mytilenen tunc placuisse exsulibus, docet etiam Cic. fam. 4, 7, et 7, 3 fin. G.)

Primus versus Hexameter Heroicus: secundus Tetrameter Heroicus, seu Phaliscus.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe:
Sunt quibus unum opus est, intactae Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, et

Vndi-

1 Mytilenen *Gott. Flor. Locher. et nummi.* Mityl. *al.* G. *Hoc est conveniens scripturae gr. et loco infra Epist.* 1, 11, 17. Z. 2 Epheson, *MS. Bersm. et alii, quod ob graecismum, quem sectatur alibi Horatius, magis placuit: vulg.* Ephesum. Z. 5 *pro* urbem, arcis *s.* arces *post alios Bentl. et Cun. ex MSS.* G. arcem *MS. Bersm.* C.

tem temperatius et minus inhonestum. B. *Quid urimur* est in MSS. et editis i. aliquid amamus. Baxteri ratio, illud *vacui* caussam significare, non probat quod debebat. Cantare se ait Horatius, sive *vacuus* sit (vid. 5, 10) ab amore, sive amet aliquid: αἰτιατικὸν, potest esse utrumque, utrumque conditionem significare. G.

20 Sensus est: qui nostro more sumus ad amorem proclives. Z.

ODE VII.

1 Futurum Indicativi pro Imperativo. Emphaticum est, quasi dicat, *per me laudabunt, ego nunquam.* B. Conf. Epist. 1, 11 pr. G.

Propterea claram quod soli sit exposita, de qua et Lucilius sic ait: Carpathium Rhodos in pelagus inclinat apertum. Vet. Schol. Cruq. Solinus addit *nunquam coelum ita nubilum esse, ut in sole Rhodos non sit.* Mancinellus.

2 *Corinthi moenia* displicent Harduino: sed obliviscitur, ipsum genuinum Horatium Ser. 1, 5, 97 *Bari moenia piscosi* dixisse simpliciter de urbe. Et restituta tum erat Corinthus. G.

4 *Peneus perfluit Tempe, quae patent inter Ossam et Olympum longitudine quinque millia passuum, et latitudine ferme sesquiiugeri.* Mancinellus. Τέμπη dicuntur Graecis quaevis amoeniora loca ad fluminum ripas seu paludes. Et Thessala videtur vox initio, atque eadem fere quod Τέμενος, unde et Latinum *Templum.*

5 Simplici narrationi magis convenire videtur vulgata lectio, quam Bentleii *Palladis arces*, alieno loco posita Figura. B. *Vnum,* qui in hoc uno sunt occupati, ut etc. *Intactae*, virginis. Z.

6 *Carmine perp.* quod ab initio deinceps omnes laudes Athenarum continet. Z.

Vndique decerptam fronti praeponere olivám:
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedaemon,
Nec tam Lariſſae percuſſit campus opimae,
Quam domus Albuneae reſonantis,
Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.

7 *Sic etiam Flor. et coll. Sax.* decerptae fronti *Eraſmi. et alii, quos refellit Bentl.* 9 *Pro* dicit *recepi e cod. Bersm. edd. Venet. et Bentl. aliisque futurum: nam praecedit* laudabunt. Z. 11 percuſſit *ed. Glar.* 13 *Pro* et *recepi* ac *cum Bentl. e codd. Bersmanni aliisque.* Tiburtis *Brod.* Tyburti *Glar.* Tiburti *MS. Bersm.* Z.

7 *Vndique decerptam* dicit pro undequaque ex *omnibus collectam*. Vet. Schol. Supple *locis*. Vbicunque videt olivae folia, ea ſtatim decerpit, et fronti ſuae praeponit. Notum eſt unumquemque veterum habuiſſe deum aliquem ſibi proprium atque tutelarem; ſic Auguſtus habuit Apollinem. B. Bentleius ita interpretatur, *Hoc eſt, ex eo argumento undiquaque exhauſto coronam ſibi poeticam quaerere:* eamque interpretationem et lectionem omnibus ingenii viribus tuetur poſt Turnebum. Nempe eſt et altera lectio, Eraſino adſcribi ſolita, *undique decerptae frondi* i. cuicunque alii aliarum arborum ramo, *praeponere olivam,* haud paullo ſane facilior, et tam copioſe ornata a Lambino, et Da. Heinſio, recepta Talboto, ut puerilium ineptiarum accuſet Dacerius, qui ſentiant aliter. Sed nec pepercit Bentleius Dacerio. Mihi laudandum videtur ingenium patronorum utrorumque: in tanto conſenſu librorum nihil mutandum: fateor tamen, me malle ſcripſiſſe ut dedit Eraſmus, quam ut credere oportet libris, ſcripſiſſe Horatium: denique antiquam lectionem melius explicatam fuiſſe a Baxtero. Non tam poetarum ſtudia diverſa praedicare videtur Flaccus, quam hominum iudicia de locis quibusdam celebrioribus indicare. G.

9 *Aptum equis*, perpetuum Epitheton, quo modo *Homerus*, Ἄργος ἱππόβοτον. Plinio *Argos Hippium*

Per *dites* expreſſit Homericum πολυχρύσους, ut adnotavit vir doctiſſimus Ant. Muretus.

10 *Patiens, quia in Agoneis verberibus immobiles caedebantur.* Vet. Schol. B. Hinc Spartana nobilitas plagipatidarum. G.

11 *Opimae* eſt Homericum Ἐριβώλακος. Ant. Muretus. Perpetuum Epitheton. B. *Percuſſit,* amoenitate ſua et fertilitate movit, ſ. delectavit. Z.

12 *Domus Albuneae reſonantis,* ipſe Catarracta eſt Anienis, quem incolae hodie *la Caſcata* vocant. *Haec domus, haec ſedes, haec ſunt penetralia magni Amnis,* inquit Ovidius de Catarracta Penei fluminis. Fortaſſe *Albunea* Nympha non alia erat quam ipſa *Illa* Anienis uxor; nomen habuit ab Albula Anienis fonte. Hanc Lactantius tradit (ut notavit Mancinellus) Sibyllam fuiſſe Tiburtinam. Erat etiam Tiburi Albuneae lucus.

13 Pro *Tiburti*, quod in antiquioribus editionibus erat, Turnebus et Muretus, utrique doctiſſimi viri, *Tiburni* repoſuere. Certe in vetuſtiſſimis codicibus aegerrime diſcernuntur literae T et N. Legimus etiam apud Iuvenalem non ſemel *Lacertam* pro *Lacernam*, ut alibi

Albus ut obscuro deterget nubila coelo
Saepe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
Tristitiam vitaeque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyaeo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cunque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o socii comitesque:
Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro;
Certus enim promisit Apollo

Ambi-

15 *Hic novae odae initium Zaret.* deterget *omnes.* G. detergit *MS. Bersm. et alii.* 17 Perpetuo *Bentl.* Perpetuum *Cun.* 18 dolores *cod. Fabr.* C. 27 Nec desperandum *MS. Bersm.* C.

forsan dicturi sumus. Tiburnus Heros, Tiburis conditor, et Amphiarai vel filius vel nepos.

15. *Album autem notum dixit, ut Graeci λευκόνοτον.* Vet. Schol. B.

Auso. Eid. 12 p. 481 Velivolique maris constrator, Leuconotos Libs. Contra nostro modo erant 5, 7 *Nigri venti,* qui turbant coelum. Ceterum hic MSS. quidam adscribunt novum lemma, *Exhortatio ad bene vivendum vel simile.* Itaque novam etiam oden quidam hic incipiunt. Sed plura sunt, in Lyricis praesertim, abrupta: et satis bene argumentum utrumque Baxterus iungit. G.

Vet. Schol. habet *detergit,* etsi Torrentius non probet: nos tamen praetulimus.

16 Magis Horatianum nobis videtur *imbres Perpetuos,* quam Bentleii *imbres Perpetuo,* etsi sit suffultus auctoritate quorundam Codicum. Hiulca Syntaxis Flacco nostro inconsueta est.

17 *Sapiens,* Philosophus factus; callide eum ad aulicam sectam, Epicureismum trahit.

19 *Molli, maturo et vetusto.* Torrentius. Eum audacter nominando fiduciam sibi sumit, ob novum consilium. B. *Molli* accipit Sanadonus de verbo, h. e. lenire stude. Z. *Fulgentius* dixit ob aureas aquilas.

21 Crediderim eum ex aliqua Tragoedia hanc fabellam hausisse.

23 *Bene populeam, nam haec arbor in tutela erat Herculis.* Vet. Schol.

25 *Illa enim dabit patriam, quam pater negat.* Vet. Schol. *Telamon filiis suis, Teucro et Aiaci, ad Troianum bellum proficiscentibus legem posuit, ut alter sine altero non rediret. Aiace itaque se perimente, quod per dolum Vlyssis iudicio armorum victus sit, cum ipse corpus Achillis liberasset, Teucer memor imperii paterni, et patriam fugiens, responso Apollinis cum sociis alibi condidit civitatem.* Vet. Schol.

26 *Socius par est, comes minor.* Mancinellus.

27 *Auspice Teucro* dicit, quia Teucer consulebat Apollinem. Innuit etiam prospera esse omnia Augusti auspicia. Bentleius de *auspice Teucro,* contra fidem omnium Libro-

Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, peioraque passi
Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus aequor.

32 intrabimus *Bred.*

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Sub fictis Lydiae atque Sybaris nominibus exprobrat amicae suae rivalis amorem.

Primus versus constat ex Choriambo et Bacchio; secundus ex Epitrito secundo, duobus Choriambis et Bacchio.

Lydia dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur

2 Hoc deos *Gott.* G. *Idem habent codd. Bersm. Pulmanni et Bentl. unus MS. Bersm. dat* Haec deos. Z. [† O deos *habet Cod. vetustissimus Dorvillii. v. ad Charit. p.* 22.] Properes *edd. Venet. Lamb. et Bentl. Sed recte Bentleius coniicit*, hanc mutationem *a librariis ortam esse ob seq.* oderit. *Idem valet de seqq.* equitet *et* temperet, *quod est in edd. Lamb. et Venet.* 4 Impatiens *coniicit Crusius. At vulgatum est verum; modo interpreteris*, qui olim fuit patiens. Z.

brorum fecit *auspice Phoebo*, sicuti et Cuningamius *obside Teucro*. Quis non miretur Hypallagen Horatianam fugisse tantos Interpretes? Quid enim *auspice Teucro* nisi *Teucri auspicio* seu *fortuna?* B. Praeclare Baxterus. Ipsi nostro Car. 3, 27, 8 *providus auspex* est observator quivis auspiciorum, non sacerdos Romanus. Teucer suorum et dux est et idem auspex, cui auspicanti, i. successum petenti negotii sui, et de eventu quaerenti, bona signa miserat Phoebus. Coniecturae Bentleii et Cuningami suis auctoribus dignae, sed nihil minus quam necessariae. *Auspice Teucri* quod est etiam in collat. Saxiana, significare potest Apollinem, quem auspicem habet Teucer. Quod est de allusione ad Augustum, viderit Baxterus. G.

29 *Ambiguam* cognominem dixit: erat enim altera Salamis Cypri, quam hodie *Famagustam* vocant. B. *Nova tellus* Cyprus est, in qua novam Salamina Teucer condidit. G.

30 Sic et Virgilius, *O passi graviora.*

32 Rursus Futurum pro Imperativo, ut superius etiam in *Ibimus, o socii.*

ODE VIII.

2 *Properes* apud Bentleium vitiosum est, ipso iudice; nam ἀνακολουθίαν sapit, ut patet ex sequentibus. Natum fatetur hoc de *Oderit*, quod usurpatur pro Praesenti Indicativi Declinationis necessitate.

3 *Non per Antiphrasin, sed vere* Vet. Schol. Cruq. Perdere dixit pro dementare, et bene *properas*.

Apricum posuit, quod latebat inter mulierculas.

Cur neque militaris
Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora fraenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque iam livida gestat armis
Brachia, saepe disco,
Saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinae
Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
Funera, ne virilis
Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

ODE

5 militares *duo codd. Bersm.* C. temperet *al.* 6 equitat *etiam Brod.* equitet *.*

4 *Oderit*, h. e. nauseaverit, vel non tulerit. B. *Campum*, sc. Martium, ubi exercitationes gymnasticae habebantur. Z.

Cum iam possit ferre militares labores. Vet. Schol. per aetatem scilicet..

6 *Lupata fraena sunt aspera.* Vet. Schol. A lupinis dentibus, quia inaequales sunt, ut inquit Servius. Mancinellus. *Et placido duros accipit ore lupos.* Ovid. Fast. 4, 6, 4 ut adnotavit Torrentius. B. *Gallica ora*, ora equorum Gallicorum, ob velocitatem et ferociam celebrium. Z.

8 *Flavum* iam posuit ut perpetuum Epitheton. *Qui in Campo Martio exercebantur, etiam natabant post exercitium, quia et hoc videtur necessarium militiae esse.* Vet. Schol. Idem adnotavit Mancinellus ex Vegetio.

Hoc olivum erat ceroma, sive oleum cerae mixtum. Mancinellus. Ergo notatur luctatio. Sensus est: cur plane abhorret a lucta? Z.

10 *Livida armis*, ob pondus et frictionem disci. Z.

11 *Discus e ferro fieri solebat, vel ex ligno, vel ex aere, ex lapide vero ut plurimum, loro medio eius circumdato, quo contorquebatur et emittebatur.* Lambinus ex Eustathio in Homerum. *Posinactum dicebant certi ponderis discum quo iuvenes in agone contendebant.* Vet. Schol. Cruq. Notandum vocem istam *Posinactum* non alias comparere: componi autem videtur a *post* et *nactum* passive accepto; ut, Postmoerium pro *Pomoerium*. Hinc Anglica vox, A Posnet, pro caudato ahenulo. B. Aut malo equidem fateri, me nescire, quid sit Posinactum, aut quid si est Ποσελαυνατος, ποσὶν ἀυτὸς pedibus agitabilis discus? qui non manu proiicitur, sed impellitur pedibus. G.

13 *Expedito*, emisso, iacto. Z.

14 *Quid latet*, cur non in publicum ad exercitationes et munera viri prodit? Z.

14 Achillem mater sua in Scyro insula inter filias Lycomedis educari pro puella voluit. Ille virum se prodidit amicae primum, deinde astu Vlyssis, inter muliebres nugas arma venditantis, detectus in castra Graecorum ad Troiam abducitur, pugnaturus contra *Lycios* etiam Troianorum socios, ultimos in Catalogo Homerico, Sarpedone et Glauco ducibus. G.

16 Idem est *proriperet* quod *protraheret*, nisi quod illa sit paullo moderatior vox. B. *Cultus*, vestitus. Z.

ODE IX.

AD THALIARCHVM.

Horatius, dum fingit se adhuc doctrina Stoicum, adolescentes nobiles, sub ficto Thaliarchi nomine, a cogitatione Reipublicae ad Epicuream et aulicam vitam allicit.

Duo priores versus Alcaici, qui constant ex Penthemimeri Iambica Caesura et duobus Dactylis. Tertius Dimeter Iambicus Hypercatalecticus. Quartus Pindaricus Dactylicus ex duobus Dactylis et duobus Trochaeis.

Vides, ut alta ſtet nive candidum
Soracte, nec iam ſustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto.
Disſolve frigus, ligna ſuper foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte divis caetera; qui ſimul
Stravere ventos aequore fervido
De-

4 *Acuto.* Sunt qui interrogative efferri velint. Z. 6 benignior *coni. Cun.* 7 Sabino *coni. Galeus ap. Bentl. quasi dicta sit a gr.* διώτης. 8 dyota *ed. Venet. et Glar.* Z.

1 Stet, *plenum ſit*, quale *ſtant pulvere campi, apud Ennium.* Vet. Schol. B. *Stet*, potius interpretor, rigeat, horreat. G.

2 *Notandum autem quod neutro genere Soracte dixerit, cum vulgo Sorax dicitur: eſt autem hic mons in Phaliſcis.* Vet. Schol. Vulgo *Monte di Sante Silveſtro.*

4 Enargia: effractae glaciei fruſta ſtabant erecta. *Quod frigus velut vitrum acutum ſit.* Vet. Schol. B. *Gelu acutum* ſimpliciter vehemens interpretari malim: illa imago V. Scholiaſtae, et Baxteri videtur magis ad gelu poſt ſolutionem denuo ingruens pertinere. Verbum *conſtiterint* ſuadet, ut hoc intelligamus de primo frigore. Sic Ovid. Tr. 5, 10, 1 *Vt ſumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter:* tres hiemes ſignat. G.

6 *Benignius* iam liberalius.

8 *Thaliarchus*, Magiſtrum convivii notare videtur: ſed potuit etiam certum amicum ita deſignare. *Diotam* eſſe amphoram, quatenus menſurae id nomen eſt, non auſim confirmare: *Sabinam* malit dici Torrentius a patria ipſius Diotae, quam vini: Cum vinum *Sabinum vile* vocet ipſe Poeta mox 20, 1. Sed tamen hoc ipſo loco Maecenati illud promittit. G.

Diotam a duabus auribus amphoram, ſive quadrantal, vocat: continet autem 48 ſextarios. Lambinus. *Sabinam* vocat ob vinum Sabinum, quod in ea condebatur.

9 Elegantiſſima Allegoria, qua ſignificat pacificum Auguſti imperium, deorum voluntate ſtabilitum, B. *Simul*, h. e. ſimulatque. Z.

10 *Fervidum aequor* velut ab igne bulliens. G. Nempe quia antea pro-

Deproeliantes; nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Qvid sit futurum cras, fuge quaerere; et
Quem sors dierum cunque dabit, lucro
Appone; nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et campus, et areae,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:
Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

ODE

14 fors, *Lambin. ex codd.* 16 tu *displicet Scaligero, et abest a duobus codd. Bentleii, qui recte defendit.* Z.

procellarum vi agitatum erat. *Stravere,* sedaverunt, represserunt. *Deproeliantes,* inter se certantes per mare. Z.

14 Vet. Schol. et plurimi Codd. habent *sors*, non *fors*, quasi diceret *sors tua*. B. *Lucro app*. deputato tibi esse in lucro, quia praeter spem ad vitam, quae tam caduca et incerta est, accessit. Z.

16 *Puer* pro, *dum puer es*. Vet. Schol.

18 *Morosa, difficilis: nam morosi dicuntur multorum morum inter se contrariorum.* Vet. Schol.

Loca in urbe pura areae *dicuntur.* Varro. B, *Campus et areae,* ambulationes et ludi in Campo Martio et urbis areis. Z.

19 *Lenes susurri,* confabulationes submissae cum puellis. Z.

21 *Latentis;* Virgilianum est, sic enim ille: *Et fugit ad salices et se cupit ante videri;* quod et Vetus Interpres innuit. B. Fingendus est ludus, ubi aliquis vel videns, vel alligatis oculis, quaerere iubetur *latentes;* ubi *pignus* dare, qui peccavit in leges ludi; quod deinde imperato aliquo actu reluendum est. *Lacerto* armilla deripitur, *digito* anulus. *Male pertinax* puella, *quae male repugnat, tanquam quae vincere nolit.* G.

23 Malim cum Cruquiano Interprete optimisque MSS. *dereptum* quam *direptum* legi.

24 *Male pertinaci; male in tenendo perseverantes.* Vet. Schol. Eleganter.

Lepidissimum Alcaei Fragmentum, quod in hac Ode imitatus est Horatius, nos ita expressimus:

Ὕει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὠρανῷ μέγας
Χειμὼν, πεπάγασιν δ' ὐδάτων ῥοαί.
Κάββαλλε τὸν χειμῶν' ἐπιθεὶς πῦρ,
Ἐν δὲ κιρνὰς οἶνον ἀφειδέως
Μελιχρόν. . . . B. Ex Athenaeo l. 10 attulerat Lambinus. Paullo aliter Rutgers. G.

ODE X.

AD MERCVRIVM.

Mercurio Deo suo tutelari, (V, 2. 17. 29.) ex imitatione Alcaei, Hymnum canit.

Metrum Sapphicum.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decorae
More palaestrae;
Te canam, magni Iovis et deorum
Nuntium, curvaeque lyrae parentem,
Callidum, quicquid placuit, iocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin

1 *Interpunctio haec debetur Bentleio. Vulgo interpungunt post* facunde. 2 coetus *coni. Witb.* 4 humore, *h. e. ceromate coni. Heinsius. Damnat coniecturam Bentleius.* Z.

1 Calumniatur Harduinus, Mercurium vero Horatio esse modo lucri Deum. Sed cum Graece eruditum fuisse constet; nonne potuit etiam hoc e Graeco fonte petiisse? G. *Nepos.* Nam Maia erat filia Atlantis. Z.

2 *Feros cultus* modo ferinos appellat mores: siquidem *mutuum et turpe pecus* initio eramus.

3 *Voce formasti;* Mercurius primus vocem finxit et gestum et incessum: Constat etiam ex Fabio Institut. Lib. 1. cap. 11. palaestritas fuisse illis temporibus quod hodie saltandi artifices.

Catus, Sabinorum lingua acutus est. Varro, ut ostendit Mancinellus. B. h. e. solers, ingeniosus. Z.

4 Vetuste *More* pro *Modo* positum est: Atque hoc est pro *Arte.*

6 *Curva lyra* vel gibbosa, si eadem est quae chelys vel testudo; vel inter *Curva* cornua bubula intentas fides habens. G.

Parentem; ipse enim *dicitur Lyrae inventor, ut Apollo Caducei.* Vet. Schol.

7 *Iocoso, mire moderatur dicendo iocoso; iocosum autem furtum vocavit artem Praestigiatorum, quam ipse invenit.* Vet. Schol. Nam et Caduceus et Instrumenta Musica, uti et caeterae subtiliores artes, ad praestigiaturam pertinere credebantur. B. *Callidum condere,* graeca constructio est, ad condendum, s. qui artem occultandi calles. Z.

9 *Te boves; Fabula haec ab Alcaeo facta.* Vet. Schol. Admeti haec erant boves.

10 Iterum Charientismo utitur, dicendo *amotas* pro *surreptas.* B.

Amovisse dicitur, qui de hereditate, de patris bonis, aliquid clanculum sibi assumit. G.

12 Inter ipsas minas Apollinis Mercurius etiam pharetram illi subduxit, et risum ea re expressit licet irato. *Viduus risit* Graeco mo-

re,

Quin et Atridas, duce te, ſuperbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Theſſalosque ignes et iniqua Troiae
Caſtra fefellit.
Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, ſuperis deorum
Gratus et imis.

14 Relicta *coni. Cun. fruſtra. Nam quamquam IV,* 9, 18 *eſt femininum: aliis locis tamen eſt neutrum, ut III,* 17, 4: *IV,* 4, 53 *etc.* Z.

ODE XI.

AD LEVCONOEN.

***Sub nomine Leuconoes nobiles Romanas a Matheſi deterret.* (*h. e. ab artibus divinatoriis.* G.)**

Metrum Choriambicum Hendecaſyllabum conſtans Spondeo, tribus Choriambis et Pyrrichio vel Iambo.

Tu ne quaeſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Ten-

1 *Valde turbati verſus et numeri huius carminis in Flor.* 1482. *ſed nihil mutat Gott.* G. 2 dederunt *MS. apud Bentl.* neu *corr. Cun.* Leucothoë *quidam codd. ap. Glar.*

re, riſit ſe viduum, vel privatum, fraude Mercuriali, pharetra ſua, Suaviter illa Mercurii furta pinguntur in Hymno in Mercurium Homerico. G.

13 *Duce te;* vide Iliad. Ω. B. Priamus cadaver Hectoris ſui redemturus ab Achille, qui illud circa moenia Troiae raptare inſtituerat. G.

14 *Dives; Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.* Virgil.

15 *Theſſali ignes:* Achillis erant vigiles ignes. B. *Iniqua Tr.* h. e. Troianis infeſta et hoſtilia. Z.

17 Animarum quidam dux ad inferos Mercurius, de qua re luſit Seneca in Claudium, et multa Lucianus in dialogis mortuorum: *levem turbam* pulchre vocat animas illas et *εἴδωλα*, quorum totae cohortes flatu oris abigi poſſunt. G.

18 *Virgam dicit Caduceum quod primo Apollo habuit, et donavit Mercurio, Lyra ſibi tradita.* Vet. Schol. Veteres etiam Regum Sceptris, quae a Diis ipſis tradita credebant, vim quandam divinam ineſſe exiſtimabant: qua de re Homerus paſſim.

ODE XI.

1 Ad Emphaſin poſuit, *Tu ne quaeſieris;* quaſi diceret. *Aliae hoc faciant, quae minus quam tu ſapiunt.*

Ordo eſt, *Quaeſieris ſcire*, non *nefas ſcire:* Eſt autem *Nefas* *διὰ μέσου* legendum; et bene ſubiicitur *Dii dederint:* namque horum eſt de nobis quod libet decernere. B.

Et tamen mihi magis placet iungere *ſcire nefas,* id quod ſcire nefas eſt, vel, eſt enim ſcire nefas. G.

2 *Leuconoë* quaſi tu *candidam animam* dicas, blanda compellatio carae mulieris. G.

Tentaris numeros. Vt melius, quicquid erit, pati!
Seu plures hiemes, ſeu tribuit Iuppiter ultimam,
Quae nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et ſpatio brevi
Spem longam reſeces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas; carpe diem, quam minimum credula poſtero.

ODE

3 *Pro* ut *coni. Cruſius* ſit, *et* at *Burmannus ad Suet. Veſp.* 33. Z. Temptaris *MSS. tria Berſm.* 7 Diffugit *ed. Ald. quod placet Fabricio.* C.

Babylonios numeros dicit, quos Cicero alicubi *Chaldaicas Rationes*. *Babylonii enim Aſtrologiam inveniſſe traduntur, per quam Geneſis colligitur.* Vet. Schol. B. *Babylonios numeros* intelligere iuvat praeſertim *ephemeridas*, in queis curſus, coniunctiones, comparationes planetarum deſcriptae ad uſum divinandi: quos etiam *Thraſylli numeros*, forte cum reſpectu ad h. l. vocat Iuvenalis 6, 576 ubi totum locum de ſtudiis matronarum aſtrologicis tractat. V. G. v. 565 *Conſulit ictericae lento de funere matris, Ante tamen de te Tanaquil tua.* G.

3 *Vt melius!* h. e. quanto conſultius! Nam et exclamative legit vir elegans Antonius Muretus. *Nihil tam irridebat Epicurus quam praedictionem rerum futurarum.* Cicero de Divinat. notante doctiſſimo Mancinello.

5 Significat haec a ſe ſcripta fuiſſe hiberno tempore. *Suaviter debilitat.* Vet. Schol. B. Periphraſis hiemis, quae ut ſolet eſſe tempeſtatibus agitata, frangit fluctus maris Tyrrheni ſ. inferi, ad moles Baianas et alias, in ea vicinia, villarum maritimarum et ſimilium voluptatis locorum cauſſa obiectas, unde *contracta piſces aequora ſentiebant*, vid. Car. 4, 1, 33. His molibus ſtruendis nihil fuiſſe commodius i. e. firmius *pumice Pompeiano*, et *Puteolano pulvere*, ab igni ſubterraneo elaboratis, docet Vitruv. 2, 6 et 5, 12. G.

6 Plane Eraſmo aſsentior, *Sapias* et *liques*, Imperative ſumenda, non Coniunctive, ſubintellecto *ſi*, ut putavit Priſcianus, et Vet. Schol.

Vt plus capiamus ſacco frangimus vires. Plin. *Sacculis et colis mixta nive et glacie.* Torrent. B. *Vina liquantur* ſacco, *tenui vimine rarius contexto, inverſae metae ſimili* Colum. 9, 15, 12 ubi iam laudavit Rhodium ad Scribon. c. 122. p. 196. *Vtiliſſimum* autem vinum eſſe *omnibus, ſacco viribus fractis*, docet Plin. 23, 1 ſ. 24. G.

Propter breve ſpatium. Vet. Schol.

7 *Reſecare* proprie de unguibus et ſimilibus. *Reſecat de tergore partem Exiguam.* Ovid.

Fugit hora, quod loquor inde eſt.

8 *Carpe diem: Translatio a pomis.* Vet. Schol.

ODE XII.

AD AVGVSTVM.

Poeta dum ancipitem se fingit quem deum praecipue canat, dumque omnes per Oratoriam παράλειψιν (ut loquitur Vetus Scholiastes) carmine celebrat, Augusti tamen laudes (secundum Iovem) caeteris praeponit. Atque in hac gratificatur Augusto, qui (auctore Suetonio c. 31.) proximum a diis immortalibus honorem memoriae ducum praestitit, qui imperium P. R. ex minimo maximum reddidissent. Itaque et opera cuiusque manentibus titulis restituit, et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit.

Metrum Sapphicum.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?
Quem deum? cuius recinet iocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Haemo?
Vnde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos;

Blan-

2 et 3 sumis *etiam Brod.* recinit *etiam Gott.* 10 Fluminis *coll. Sax.* G.

ODE XII.

1 Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, τίνα θεὸν; τίν' ἥρωα; τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν; Pindarus. *Quem virum de vivis? quem heroa de mortuis?* Vet. Schol.

2 Cum Torrentio, Lambino et Veteri Scholiaste legimus *sumis* et *recinit* in Praesenti; non ut reliqui *sumes* et *recinet* in Futuro, quod longe suavius videtur.

3 *Recinet* recte praefert cum aliis Bentleius. Nam *sumis celebrare* habet vim Futuri, quicum *recinet* pulchre convenit. G. *Sumis* et *recinet* est in edd. Venet. Glar. Sed Lambinus edidit *sumes*, et *recinet*. Erasmus apud Glar. legit *recinat*. Z.

4 Sic vocem repercussam, quae echo vocatur, describit etiam mox 20, 8. G.

7 *Vocales dicuntur homines summae vocis.* Vetus Schol.

Confuse, Vet. Schol. quia summa cum festinatione.

9 Veteres artem praestigiatoriam Musicis aeque ac Mercurio tribuebant. B. Mater Orpheo assignari solet Calliope, quae vel sola facit, uti Musae non omnes sint virgines. G.

10 Quid opus est Bentleii veteri scriptura *labsus* etc.? Haec enim iam olim Grammaticorum Arte intercidit. Nollem etiam Accusativum Pluralem tertiae [Declinationis] semper terminari in *is* Bentleiano ritu, et secundum veterem scribendi usum.

Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus? qui res hominum ac deorum;
Qui mare et terras, variisque mundum
Temperat horis:
Vnde nil maius generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum.
Pro-

13 *Vulgaris lectionis* parentum *sensus videtur hic: Quid (h. e. quem) prius laudabo more parentum nostrorum? cum qui etc. At sic displicet* Quid, *nec satis sequentia respondent. Cum Baxtero et Gesnero per* laudes parentum *intelligere ipsum Iovem, est valde durum. Coniectura Mureti, quam confirmat MS. Pulmanni,* Quid prius dicam? solitis parentem laudibus, qui etc. *merito damnatur a Bentleio, qui cum Lambino recepit ex codd. optimae notae* parentis, *h. e. Iovis. Lectionem hanc, ob facilitatem, probatam Heinsio, Cun. aliisque, nos recipere non dubitavimus.* Z. 14 rex homin. *MSS. quidam.* 15 ac terras *Bentl. e codd. nonnullis.*

11 Auritas, *audacter dictum.* Vet. Schol, B. h. e. auscultantes, *Blandum ducere*, qui blando cantu, fidibus demulcendo, ducebat. Z.

13 *Quibus laudibus usi sunt parentes.* Vet. Schol. Cruq. Apage *solitis parentis* Dan. Heinsii. *A Iove Principium.* Virg. Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. Aratus. Cum plerique Codices, etiam vetustissimi, *parentum* nobis repraesentent, maluit tamen Vir magnus, cum Daniele Heinsio, singulare nomen *parentis*, ne turbaretur constructio: neque advertit *ipsum Iovem* modo dici posse *parentum*, sive *Maiorum laudes*, facili Figura; atque commodius etiam *Laudes* positae sunt quam *Laus*, quod omni tempore quotannis recurrerent festo tempore *Laudes* Iovis. *Qui* autem [V, 15.] pro *Ille qui* est; nam Iovem modo περιφραστικῶς nominat, laudando scilicet: Condonandum est vero τῷ Ἀνακολούθῳ. Sic et Virgilius pro *O Iupiter*, *O qui res hominumque Deûmque Aeternis regis imperiis.* B.

Laudes solitae parentum sunt consueta metonymia ipse Iupiter, *qui res hominum* etc. In masculino pronomine *qui* est Synesis. Lectionem nostram non ferit obiectio Harduini, Iovem non recte *Parentem* dici: sed ea alioquin vana est. G.

16 *Traxit Temperat a Lyra.* Vet. Schol. B. Hoc voluit Vet. Schol. in verbo *Temperat* esse allusum ad lyram, cuius fides *temperari* dicuntur. *Horae* enim sunt *tempestates*, quarum praecipuae velut Tetrachordum quoddam constituunt. Macrobius Satur. I, 19 ubi solem facit etiam Mercurium, ait *Tetrachordum ei attributum* significare *quatuor vices temporum, quibus annus includitur.* Ceterum *Temperare strepitum testudinis* dicitur musa nostro Car. 4, 3, 17. G. *Mundum*, coelum, quae est pars huius universi: Z.

17 *Vnde* ad personam refertur, ut *unde petitur*, id est, reus. Ex Iove *nihil maius ipso generatur.* Itaque cavit sibi Promethei monitu a Thetide, cui fatale erat parere suo genitore fortiorem. Aeschylus Prom. Vincto v. 767 ἢ τέξεταί γε παῖδα φέρτερον πατρός. G.

18 *Secundum Aruspicum dicta, vel disputationes, qui Iovem primam, secundam et tertiam partem coeli solum volunt in fulminibus tenere.* Vet. Schol. B. Vt Baxterus dedit verba Vet. Schol. ita edita sunt etiam a Fa-

Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Proeliis audax neque te silebo
Liber; et saevis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.
Dicam et Alciden, puerosque Ledae;
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,

De-

19 occupabit, *sc. in hoc carmine, coni. Puteani, Heins. Rutg. et Dacer.* Z. 28 Sidera fulgent *Flor.*

a Fabricio. Sed Cruquianus ita, *Iuxta aruspicum responsa, qui Iovem fulminis in coelo volunt primam, secundam, et tertiam tenere.* An huc aliquid facit quod apud Serv. ad Aen. 8, 427 *dicunt Physici, de sexdecim partibus coeli iaci fulmina?* G. *Viget*, excellit potentia et dignitate. Z.

19 *Proximos* ob usum fulminis atque aegidis, quibus reliqui coelestes non erant armati. Quid quod apud Homerum Pallas secundam sedem teneat in Gentilium Triade Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον; B. Vltra etiam progreditur Hesiodus Theog. 896. Ἶσον ἔχουσαν πατρὶ μένος, καὶ ἐπίφρονα βουλήν, quam Iupiter ex Metis coniugis utero exemtam suo inseruerit ideo, ut sibi indicaret bonum et malum. G.

21 Hiulca videtur Bentleiana Distinctio post *Praeliis audax*, et versum facit delumbem. B. *Praeliis audax* retrahi ad Pallada vult Bentleius, quem alii sequuntur. Sed sic post maius et longe augustius elogium Palladis subiicietur minutum comparatione, et Bacchus solo nomine indicabitur, qui audaciam non solo adversus gigantas praelio, sed praesertim expeditione Indica declaravit. Bacchi non minus quam Martis epitheton ἐνυάλιον ex Macrob. Sat. 1, 19 iam attulit Marcilius. Conf. Car. 2, 19, 21. G.

22 *Virgo*, Diana venatrix. Z.

23 *Certa*, quae nunquam aberrat ab eo quod petit. Z.

25 *Graeca consuetudine pueros pro filiis.* Vet. Schol. B. *Alciden*, Herculem, Alcaei nepotem. Z.

26 Expressit Homericum, Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα. Ant. Muretus.

27 *Laus Stellae a tempore, nam verno tempore nascitur, quo et nives resolvuntur. Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur* Virg. Ge. I, 44. Vet. Schol. Verno etiam tempore navigabant. B. *Simul alba stella* veris paraphrasis, si audimus V. S. Sed potius finis tempestatis cuiuscunque hic signatur, quem adferunt *fratres Helenae lucida sidera*, ut dixit Od. 1, 3, 2 gemini illi ignes, unde σωτῆρες vocantur Castor et Pollux. *Simul* hic poni pro *simul ac*, facile apparet, ut 1, 4, 17 et 4, 7, 10. Sed an eadem vox notat etiam *una?* ut indicetur utriusque stellam s. flammulam *simul* et *una* apparere debere? Sic puto: aliquanto plura dare possum exempla, ubi eadem vox eodem loco duplicem velut personam sustinet, iis, quae dedi in Lex. rust. v. DVPLEX. *Alba stella* felix est, praesertim ad serenitatem, hiemes *nigrae*. Singularem posuit, quod suam sibi quisque fratrum stellam habet; ceterum tanto magis voce *simul* etiam coniunctionem flammulae utriusque notari arbitror. G.

Defluit saxis agitatus humor:
Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax (quod sic voluere) ponto
    Vnda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
    Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum, Poeno superante, Paulum,

Gra-

31 nam sic *L. Bos ex MSS.* superante Poeno *al.*

38 *Sic ex MSS. Bentl.* Paullum su-

29 *Agitatus, resolutus.* Vet. Schol. Ex nive scilicet, quae antea in saxis haerebat. B. *Agitatus humor* spuma est a fluctibus allisis. Non audiendus hic Vet. Schol. G.

31 Cum alii legant *quia*, alii *Dii*, ego cum Vetere Scholiaste retinui *quod*, quod ille exponit *cum*. Simplicius etiam nobis videtur quod a Scholiaste ponitur, *quod si voluere*, quam Bentleii *sic Dii voluere*, quod interpretamentum sapit. Cuningamii *sic ii voluere* vix Latinum est. B. Puto veterem Schol. qui exponit primam vocem per *cum*, legisse in libro suo *quom* vel *quum*. Pulchre ita maiestas horum *εὐρή-γων* exprimitur, voluntate sua sola undam comprimentium. G.

34 *Superbos*, *magnificos*. Vet. Schol. Tarquinius Priscus, devictis Hetruscis, duodecim Hetruriae Lucumonum sceptra, quae postea fasces vocabant, adeptus est.

35 *TarquinI fasces* in *Iunii* (Bruti consulis) *fasces* mutari optat Cuningamus: Bentleius pro *an Catonis, anne CurtI* tentat legere: quod tyrannum laudare apud Romanos, Catonem apud Augustum, parum conveniat. Sed ne dicamus, utrumque esse contra libros: non probat poeta superbiam Tarquinii, ne accusat quidem: *superbi* enim *fasces* sunt magnifici, ut *postes* Carm. 4, 15, 7: sed memorabilem illam rerum sub Superbo conversionem dignam poeta materiam ait: Catonem nec ipsum, licet aliquamdiu Brutianus, et Pompeianorum amicus, laudat simpliciter, sed ea ratione mentionem viri facit, ut Carm. 2, 1, 24. Quidquid enim de partibus et causa Catonis sentias *nobile* certe viri *letum* fuit, quod nec Augustus celebrare nollet, qui Catonem ut *civem* et *virum bonum* laudavit Macrob. Sat. 2, 4. et Ciceronem legi a suis nepotibus voluerit, tamquam eloquentem et amantem patriae virum, Plut. Cic. extr. suamque Bruto statuam relinqui, Plut. Brut. extr. G.

Hoc dicit ut Pompeianis suis gratificetur. Quo pacto Catonis laus displicere potuerit Augusto, cum ipse vellet videri a partibus stare veteris Reipublicae, et ab his ad Imperium evectus, et cum Caesariani magis faverent Marco Antonio, quam Augusto? Subit igitur mirari magnum Bentleium hoc non vidisse; praecipue vero cum ipse Poeta Brutianarum esset partium, quas nunquam sub Augusto non laudavit. Apage igitur *anne Curti nobile letum*. B.

37 M. Aemilius Scaurus vir gravissimus et potentissimus et Princeps Senatus fuit. Hunc nominat quia et Augustus Princeps a Senatu salutatus est. Prudenter vitia sua dissimulavit, ut Augustus. Hinc legimus apud Iuvenalem *fictos Scauros* Vid. Sallust. Bello Iugurth.

38 Gratiori dicitur sono *Prodigum*

Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et incomtis Curium capillis
Vtilem bello tulit, et Camillum
Saeva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Iu-

43 *Pro* saeva *coni. Crusius* laeta, *et Bentl.* sancta, *ac* casta *Wtb. Pro* apto *coni. Bentl.* arto. 45 *Pro* aevo *coni. Heinsius* arvo: *ad hanc coniecturam commendandam laudat Bentleius Hom. Iliad.* P. 53. Οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, *quod Scholiastes interpretatur* ἐρήμῳ καὶ μονήρει. Z.

digum Paulum, superante Poeno; quam Bentleii *Prodigum, Poeno superante, Paulum*; quod et a plerisque Codicibus confirmatum video. '*Prodigi dicuntur proprie, qui bona sua a se disperdunt, et quasi porro a se agunt.* Vet. Schol. B. *Animae* magnae *prodigum* Paullum q. d. parvum, suavi illa antithesi dicit, quod exemplum Horatianis Oxymoris addere poterat Cuning. Animadv. c. 9. Loquitur autem de Aemilio Paullo, qui in praelio ad Cannas periit. G.

40 *Fabricium*, quem Pyrrhus magnitudine animi non minus quam armis secum certantem dicebat *difficilius ab honestate, quam solem a suo cursu averti posse*. Aur. Vict. de Vir. Ill. 35. G.

41 Curius Dentatus dixit eum esse perniciosum civem cui septem agri iugera non sufficerent. Torrent. B. Hic est ille contemtor auri Samnitium. V. Victor de Vir. Ill. 33. *Incomtis capillis*, intonsum et capillatum more antiquo, sed non calamistratum, non unguentatum, quod sequentis aetatis iuvenum crimen fuit. G.

43 *Saeva, magna; Saevus ubi Aeacidae telo iacet Hector*, Virg. Aen. 1, 99. Vet. Schol. *Saeva* autem proprio sensu *atrociter fortis* est, et per hoc *terribilis*. Bentleii *sancta* vapide sonat. B. Potius severam, duram et austeram dicere, hic voluit poeta: quod facile usus apud ipsum nominis ostendit. *Aptum larem*, non maiorem domum, quam pro portione agri binorum, ad summum septenorum iugerum. G.

45 Solent praecocia subito flaccescere, sed quod paullatim accrescit durabile est. Erasmus. Notat et veterem et novam huius gentis gloriam praecipue autem (iuxta veterem Scholiasten) *Marcellum Octaviae filium sororis Augusti* significat, de quo Virgilius, *Hic Marcellus erit*. B. Expensis disputationibus hominum eruditorum, nihil puto melius, quam Marcellum intelligere illum quinquies Consulem Annibalis antagonistam. Marcellum iuvenem annorum XVII, vivum hic laudate inter heroas, non conveniebat. Alia Virgilii caussa, mortuo iam Marcello. Aen. 6, 862 Noster satis blanditur genero et adoptivo Augusti filio, quod veterem Marcellum commemorat. Transit deinde ad ipsum Iulium Caesarem, tanto illustriorem ceteris heroibus, quanto splendidior est lux lunae sideribus reliquis. De Iulia Marcello nupta cogitare potuisse quemquam, mirum est. G. Sensus videtur hic: Gloria illius veteris Marcelli, qui temporibus Annibalis floruit, crescit, quasi renovatur, in Marcello Augusti filio adoptivo, quemadmodum arbor sensim crescit. Z.

Iulium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanae pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
Caesare regnes.
Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit iusto domitos triumpho,
Sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos,
Te minor latum reget aequus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

ODE

54 Domitor *seu* dominus *coni. Galei ap. Bentl.* 55 Orae *Brod. Gott. Ro. Steph. coll. Sax. Bentl. Cun. Talb.* Oris *al.* 57 laetum *MS. Ro. Steph. coll. Sax. Brod. codd. aliquot Lamb. et Bentl. it. ed. Venet.*

47 Iulia *Marcello* nupta. Iulium sidus, *Marcellus*, ob nuptias Iuliae. Rodellius. Verum comparatio Lunae ostendit esse ipsam Illam. Habuit etiam in animo Divi Iulii astrum. B. *Iulium sidus* respicit ad *Dionaei Caesaris astrum*, ut vocat Virg. Ecl. 9, 47: *stellam crinitam*, de qua Serv. ad l. c. et Sueton. Iul. 88 et ipsis Augusti verbis Plin. 2, 25. quae cum ludis funebribus Caesaris apparuisset, pro anima Caesaris in coelum recepti habita, et simulacro eius in vertice addita est, ut in nummis hodie conspicitur. G.

51 *Fatis* illis, quibus sunt a Iove reges, *ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες*, qui *διογενεῖς* ideo Homero. Vid. Spanh. ad Callim. H. in Iov. 79. Illud *secundo Caesare* respicere videtur ad v. 18 ubi negavit *vigere quidquam simile aut secundum Iovi*: ut nunc corrigat superiora. Bene tamen est quod rogat Iovem, ut sibi secundum esse patiatur Iulium [Augustum]. G.

53 Ob superatum Crassi exercitum ipsi Romae et Latio imminebat Parthus. B. *Parthos Latio imminentes* Harduinus non potest concoquere. Sed post magnam victoriam non absurdius est cogitare Parthos de Latio, quam Romanos de Euphrate; et quid si absurde cogitarunt Parthi? quid si nimius hic fuit Horatius? G.

55 *Oris* plurium est Codicum, non Bentleii *orae*; neque me deterret sibilus. Certe *Seres et Indi* subiecti sunt pluribus oris.

57 *Te minor* solo: ut Car. 3, 6, 5 *Dis te minorem quod geris imperas*. *Laetum orbem*, quod in MS. invenit Ro. Stephanus, mirifice mihi placet: ita profecto scripsisse malim ego, quam *latum*: in quo maiestas est, at in *laetum* dulcedo: quam amat Horatius et commendat. G.

58 *Hoc secundum vulgarem opinionem dicit*. Vet. Schol.

60 *Parum castis*, *pollutis*, *secundum Pontificum et Aruspicum documenta, quia dicunt nunquam fieri fulmina nisi in lucis pollutione aliqua alienis*. Vet. Schol. B. Expiare tales lucos fulmine attactos opus fratrum arvalium, de qua re supersunt antiquae inscriptiones publicatae a F. Vrsino ad Cato. R. R. 141 et ea occasione etiam a nobis declaratae p. 128 sq. G.

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Horatius amicae suae, quam Poetico nomine Lydiam nominat, ob amorem Telephi Graeci Poetae atque sodalis sui furiose zelotypus.

Primus versus Glyconicus; alter Choriambicus Asclepiadeus.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia; vae! meum
Fervens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manet; humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Vror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicae mero
Rixae: sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.

Non

5 calor *Flor.* 1482. *Sed in Landini comment.* color. 6 Manet *etiam Gott. Flor. Ro. Steph. al.* C. *sed* manent *ed. Venet. antiqua et Lamb. et codd. ap. Lamb.* Z.

ODE XIII.

2 *Roseam;* Rosaceo nitentem: *Rosea cervice refulsit.* Virg.

Cerea, Cerae similia. Vet. Schol. Qualia scilicet cereae imagines referunt. Nequeo satis mirari potuisse Bentleio placere *lactea* pro *cerea*, idque tantum autoritate Capri Grammatici, qui lapsus videri possit sua memoria, quod saepe aliis Veteribus accidisse novimus. B. *Cerea* malim interpretari mollia i. e. flexilia, mobilia, ut *Cereus in vitium flecti.* Recte Landinus, *Ostendit autem ex hoc agilitatem, quae corporis non parva laus est.* G.

Repetitio vocis Telephi habet Ethopoeian, seu Mimesin Lydiae identidem Telephi nomen in ore habentis, quod augebat zelotypiam.

3 *Vae! dolentis est.* Vet. Schol.

4 *Difficili,* ab effectu, quia difficiles reddit. Christoph. Landinus. *Iecur* irae et libidinis sedes, ob commotam bilem.

5 *Mens* etiam memoriam continet.

6 Assentior Bentleio melius poni *manet* Singulari numero, quam *manent* Plurali; etsi parum intersit.

7 *Furtim,* me non advertente. Mancinellus.

8 Adeo languidis, ut vel ipsum amantem lateat ignis, *Lentis, diuturnis.* Mancinellus. Lingeing.

Penitus, *valde interius.* Vet. Sch. B. *Ignibus,* cruciatibus, doloribus animi vehementioribus. Z.

9. Vror. *Aspectu crucior,* Vet. Schol.

11 Furens, *impatientia amoris.* Vet. Schol.

11 *Memorem notam* transitive, quae memoriam servat, ut *memores fastos* Car. 3, 17, 4. G.

Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Laedentem oscula, quae Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.
FELICES ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

 ODE

16 Quanta! *coni. Ramires. Pentecont.* 50. 19 Divulsos *coni. Bentl.*

16 *Quinta parte*, h. e. *Coelesti*: Coelum sive aether quintum elementum, *ex quo astra et animae singulares*. Cicero. B. De illo quinto Aristotelis elemento videri possunt quos laudat Davis. ad Cic. Acad. 1 c. 8. Huc vero respicere poetam, non valde mihi probabile videtur: multo minus audiendus Dacerius, qui hic illam *Quintam* Paracelsi *Essentiam* magna cum asseveratione inculcat, coeleste illud, quod ex omni genere corporum elicere se sperant quidam Chemici. Vid. Conring. de Hermet. medic. 2, 9: contra quem disputans Borrichius Hermet. 2, 6 prudenter ab hoc loco abstinet. Scholiastae veteres et semiantiqui, in his etiam MS. Gotting. trahunt ad quinque illos gradus vel partes amoris Venerei, quos habet notus versiculus *Visus, colloquium* etc. et Donatus ad Ter. Eun. 4, 2, 12. Quid? si recte huc advocavit Marcilius locum Ibyci apud Athenaeum 5, ubi *mel nona esse pars Ambrosiae* dicitur: et Schol. Pindari Pyth. 9, qui *mel decimam partem immortalitatis* a quibusdam dictam memorat. Qui probant illud *quanta*, de quo in varietate lectionis monui, supersedere hac disputatione possunt. G.

18 *Copula* funiculus quo venatorii canes retinentur. *Utque canem pavidae nactum vestigia cervae Latrantem frustra copula dura tenet*, Ovid. Tr. 5, 9, 28. Mancinellus. *Copula proprie dicitur cuiuslibet rei duplex numerus, unde tractum est, ut matrimonium copula diceretur.* Vet. Schol. B. Sumsit, ut hodie Francogalli suum *couple*. Eodem iure, i. eadem iniuria, poterat *copulam matrimonialem* inculcare, aut laudare Plaut. Poen. 1, 2, 132. G. *Malis*, summis, quae tantae sunt, ut amorem penitus exstinguant. Z.

ODE XIV.

IN SEXTVM POMPEIVM CIVILE BELLVM RENOVANTEM.

Perpetua hac Allegoria, qua ex imitatione Alcaei Rempublicam lacero navigio comparat, Pompeianos suos a renovando Bello civili deterret. (Quinctil. 8, 6, 44 exemplum laudat allegoriae hunc locum, *quo*, inquit, *navim pro rep., fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit.* T. Faber, Epist. 1, 53 post Muretum negat hic esse allegoriam, sed alloqui Horatium navim, qua post Philippense praelium vectus fuerit in Italiam. His assentitur non gener modo Fabri Dacerius, sed ipse Bentleius etiam. Crever. in hist. Ro. probat allegoriam et collocat in tempus a Philippensi proelio proximum: Sanadonus autem in illud, quo vel serio vel simulate deliberabat de rep. reddenda Augustus. Me nondum poenitet modestiae, quam ad Quinct. l. c. professus sum: nec ausim mihi sumere arbitrium causae tantis hinc auctoritatibus, hinc ingeniis defensae. Illud modo observari velim, propter versus 17 et 18 non videri posse intelligi totam rempublicam; verum quatenus Pompeiana fuerat: deinde illud, quod recte etiam Baxterus praecipit, non esse opus in allegoria, ut morose omnes illius partes examinentur et ad rem significatam applicentur. Suavis est, si usquam, hic Harduinus, qui scriptam ait hanc oden A. C. 1233 vel 1234. cum Iohannes Brennensis comes Imperium Romaniae suscepturus mari Byzantium peteret. G.)

Duo primi versus Choriambici Asclepiadei, tertius Pherecratius, quartusque Glyconicus, sive Tripodia Dactylica.

O Navis! referent in mare te novi
Fluctus? o! quid agis? fortiter occupa
Portum, nonne vides, ut
Nudum remigio latus,

Et

MS. Gott. lemma habet, In navim de Bruto reparante bellum: immo ad remp. vel Sextum Pompeium. 1 referunt *Cun. coni.*

ODE XIV.

1 Exstat luculentum hoc Alcaei Fragmentum, quod reperitur ap. Heraclid. Pont. de Alleg. Hom. p. 413.

Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
Τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσον ναῒ
  Φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ
Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ· καλὰν
Πὰρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει.
  Λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη,
Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό·
Χαλᾶσι δ' ἄγκυραι. * * *

3 *Vides ut gemant* non est absurda locutio, ut propterea aliquid mutandum sit. Visus pro quocunque sensu ponitur. Ipse Cic. Diu. in Caec. c. 15 *In clamando quidem* video *cum esse bene robustum atque exercitatum* etc. G.

4 Detergentur in conflictu navium, vel ad scopulos vicinos remi. G.

Et malus celeri saucius Africo,
Antennaeque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius
Aequor? non tibi sunt integra lintea,
Non Dî, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,
Iactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper solicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium curaque non levis,

Inter-

6 gemunt *et* 8 possunt *e coni. Bentl. et Cun.* possunt *etiam Brod.* G. 10 Prensa *coni. Heinsius ap. Bentl.* 14 tumidus *et mox* fidat *coni. Scalig. ap. Bentl.*

6 Importuni sunt qui partes huius Allegoriae nimis morose pensitant.

Funes dicit quibus carinam iam dissilientem vincire solebant nautae, quod fiebat in extremo periculo. *ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον*. Act. 27, 17. B.

Funes plurium navium, quibus ancorae demittuntur, et *carinas*, intelligi vult Bentleius. Et sane *carinae* indicant sermonem esse de pluribus navibus, quarum exemplo suam monet poeta. Neque enim unius navis nisi una carina est. G.

7 Demiror displicuisse Bentleio *carinae* multitudinis numero, cum unam tantum alloquatur navem. Quo pacto tantus vir ignorare potuit ex usu esse Latinae Linguae, praesertim apud Poetas, Plurativo uti Amplitudinis, decoris gratia; sicuti *tecta* pro *tectum*, *aequora* pro *aequor*, et similia infinita?

10 *Ipsi* Dii Tutelares de propria sede excussi sunt.

11 Ex Ponto optima materia fabricandis navibus. Etiam *Sexti Pompeii pater de Mithridate triumphavit*. Vet. Schol. Dilogia.

14 *Dicit Stemmata et divitias necessitati ultimae non prodesse*. Vet. Schol. B. *Timidus*, qui metuit procellas et tempestates. Z.

16 ὀφλισκάνεις γέλωτα. Muretus. B. Sensus est: nisi te vi ventorum agitari et naufragium facere malis, noli iterum te mari committere, allegorice, belli fortunam tentare. Z.

17 *Ostendit Poeta se partium Bruti fuisse*. Vet. Schol. Erat Tribunus Militum sub Bruto. B.

Taedium proprie ad nauseam, et molestiam navigandi pertinet: allegorice potest ostendere, sibi quaedam non placuisse in illis partibus: *desiderium* est eorum, quorum absentiam dolemus, vel mortem adeo. G. *Taedium* sc. eras, cum ego in te navigabam, h. e. bello intereram: *Levis* sc. es, h. e. nunc desiderio tui commotus vehementer metuo, ne prorsus pereas. Z.

18 *Ob miserationem Bruti*. Vet. Schol.

Interfusa nitentes
Vites aequora Cycladas.

ODE XV.

IN M. ANTONIVM ET CLEOPATRAM.

Exemplo Paridis luxuriosi Iuvenis M. Antonium a Civili Bello deterret. (Similia vetustissimus liber Torrentii, MS. Gott. Landinus, Locherus cet. et probat allegoriam Sanadonus. Ac difficile est rem negare simpliciter: sed nec est, quo refellas eum, qui dicat, lusisse Horatium vel imitatione vel translatione adeo Graeci Carminis. Equidem puto, si cogitavit Antonium et Cleopatram Horatius, illum modo cogitasse, nihil aliud. G.)

Tres primi versus Choriambici Asclepiadei, quartus Glyconicus.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenan perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Graecia milite

Con-

2 Helenen *dant edd. Venet. Glar. Bentl. etc. vulgo exhibent* Helenam.

19 *Nitentes, longe apparentes.* Vet. Schol. Aegeum pelagus maxime tempestuosum, Tanaquillus Faber Quinctiliano doctior Allegoriam improbat: Imo et magnus Bentleius, omnibus doctior, eandem amplectitur sententiam. B. *Interfusa aeq.* mare quod est inter etc. Z.

ODE XV.

1 Lenta navigatione, ob tranquillam tempestatem. *Hac Ode Bacchylidem imitatur; nam ut ille Cassandram facit vaticinari futura belli Troiani* (supple *mala;*) *ita hic Proteum.* Vet. Schol. B.

Nihil tale de Bacchylide Fabricio innotuit. Voluitne homo nominare Lycophrona, cuius Cassandra exstat? G. *Traheret,* duceret vi et invitam. Z.

2 Magis mihi arridet Latina Declinatio *Helenam hospitam,* quam Bentleii Graeca *Helenen hospitam,* ob Ὁμοιοφωνίαν Poetis gratam. Vide quae diximus ad primam oden Anacreontis. B. *Hospitam,* ξένην, quae male audiunt. Sic *peregina* Car. 3, 3, 20. G.

3 *Ingrato, Paridi,* ob moram. Vet. Schol. B. *Ingrato,* aut ventis aut Paridi *Schol. Acr.* Prior ratio de ventis praestare videtur. Nam sequitur *obrueret,* invitos coërceret et quiescere prorsus iuberet. Z.

Obruit otio, h. e. posuit in quiete: Metaphora a sepultura vel somno.

4 *Fera,* funesta, maxime horrenda. Z.

5 Aliud agebat Vet. Schol. vel eius exscriptor cum *Proteum* posuit, quid enim Proteo cum ventis? Horum enim imperium ad Nerea spectat, ut constat ex Onomacriti Hymnis, quae vulgo Orpheo tribuuntur.

Os

Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae
Genti! iam galeam Pallas et aegida
Currusque et rabiem parat.
Necquicquam, Veneris praesidio ferox,
Pectes caesariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
Necquicquam thalamo graves
Hastas, et calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Aiacem. Tamen, heu! serus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuae
Gentis, non Pylium Nestora respicis?

Vr-

17 Cnossii *ed. Lamb. et Bentl.* 21 excidium *codd. ap. Bentl.* 22 Genti *Cun. codd. quidam ap. Bentl.*

Ὃς κλονέεις Δηοῦς ἱερὸν βάθρον, ἡνίκα πνοιὰς
Ἐν μυχίοις κευθμῶσιν ἐλαυνομένας ἀποκλείεις. B.

Nereus vates etiam non minus quam Proteus. Ἀψευδέα καὶ ἀληθέα vocat Hesiod. Theog. 233. G. *Mala avi*, malo augurio, cum magno malo. Z.

7 *Inter* coniurare *et* conspirare *hoc interest, quod conspirare interdum bonorum est, coniurare malorum.* Vet. Schol. B. Ne fallat nos Grammaticus: *coniurare* etiam verbum est honestissimum. Vid. noster A. P. 411. Coniuraverant proci Helenae, id est, principes omnes Graecae iuventutis, se defensuros quem Tyndarus elegisset sibi generum, et propulsaturos ab eo iniuriam. G. *Rumpere*, h. e. solvere *nuptias*, et evertere *regnum*; est figura Zeugma. Z.

9 Nereus tanquam Vates claram habet eorum quae praedicit visionem: Atque haec causa suspirii est.

10 *Moves*; suscitas.

11 *Genti* pro domui.

Aegis pectoris est munimentum, habens in medio Gorgonis caput. Quod si in pectore numinis fuerit, aegis vocatur: si in hominis pectore, ut in antiquis Imperatorum statuis videmus, lorica dicitur. Servius, adnotante Iacobo Cruquio. B.

12 Rabiem, iram saevam, furorem bellicum. Z.

15 *Carmina divides*, h. e. tactis hinc inde fidibus modulos leges. B. *Dividere* carmina potius est per vices et alternis canere, ut pulchre ostendit Voss. ad Catull. p. 239. G. *Imbelli cith.* inepta ad canendas res bellicas, sed apta tantum ad res amatorias. cf. interprr. ad Iliad. γ', 54. Z.

17 *De canna sagittae fieri consueverunt.* Vet. Schol. B.

19 *Aiacem*, sc. Oïlei, qui ob celeritatem laudatur Iliad. β', 527. *Serus*, sero, tandem, postquam te fortiores et meliores perierunt. Z.

20 *Pulvere collines* praesertim sanguine permixto, ne de re sicca dicatur *collinere*: ut Hectori tribuit

Virg.

Vrguent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus ſciens
Pugnae, ſive opus eſt imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces. ecce, furit te reperire atrox
Tydides, melior patre.
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Viſum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuae.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum claſſis Achillei:
Poſt certas hiemes uret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

ODE

24 Teucerque et *Bentl. Cun. ed. Venet. Glar. et ediderunt Cun. Sanad. et Iani*, *versus glyconicus violari videtur.* Z.

36 Pergameas *habent codd. quia vulgari lectione* Iliacas

Virg. Aen. 2, 277 *Concretos ſanguine crines.* G.

24 *Teucer te.* Sic legimus cum Dionyſio Lambino et Iacobo Cruquio; alii *Teucerque et*. Bentleius mavult *Teucerque et*, quod minus videtur.

26 Erat Sthenelus Diomedis auriga et vir ſtrenuus.

27 *Et hoc etiam inertiae Paridis asſignat, tantam eſſe moram, quanta cum faceret inveniri.* Vet. Sch. B. Hoc vult Scholiaſtes, victoriae ita certum Diomedem, ita ignavum Paridem, ut de eo tantum laboret ille, ut inveniat; hic, ut fugiat. Inveniſſe Paridem Diomedi eſt viciſſe. G.

28 Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. Inquit Sthenelus apud Homerum, citante Cruquio. B. Verſus eſt Iliad. Δ, 405 pronuntiante illum Sthenelo pro ſe et Diomede, ad refellendam reprehenſionem Agamemnonis.

31 Tanquam de cervo loquitur; altum fumante anhelitu; quod fit in ſumma laſſitudine. Hic locus ab omnibus fruſtra tentatus, quod ſatis mirari nequeo, cum ſit intellectu facillimus.

Mollis nunc pro *timidus* figurate.

32 *Quantum mutatus ab illo!* B. Obiicit glorias ſuas *Paridi* ſua Helena Iliad. Γ, 430 *Tuae* dixit ut mox Car. 1, 25, 7 *Me tuo* etc. G.

34 *Achillei et Vlyſſei vetere Declinatione.* Vet. Schol. B.

Haec eſt ira Achillis, quam canit Homeri Muſa: qui dum pugnare recuſat contra Troianos laeſus ab Agamemnone, hanc illi moram et veluti laxamentum habent excidii. G.

35 *Certas*, h. e. fato deſtinatas. Z.

ODE XVI.

PALINODIA AD TYNDARIDEM.

Satisfacit Tyndaridi, h. e. Gratidiae Vnguentariae Neapolitanae, amicae suae, quam in Epodis sub Canidiae nomine miserrime laceraverat. (Canidiam vehementer laeserat Poeta Sat. 1, 8. tum Epod. 5 et 7 quos libros ante hunc scriptos ponit Bentleii ratio. Haec ode palinodian continet vel versam e Graeca Stesichori (vid. no. ult.) vel imitatione expressam, quod indicat nomen *Tyndaridis*, et primus versus. Si omnino Canidiam s. Gratidiam respicit, de quo viderint, qui affirmant, haec Palinodia: ad filiam illius directa videtur. Nam Canidiam iam anum fecit in superioribus. G.)

Metrum primis duobus versibus Alcaicum, tertius versus Dimeter Iambicus Hypercatalecticus, quartus Pindaricus Dactylicus.

O! Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones iambis; sive flamma,
Sive mari libet Hadriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber aeque, non acuta
Sic geminant Corybantes aera,

Tri-

ODE XVI.

1 O! admirantis. B. Quidni et invocantis? Magis huc refert observasse, Ledam (uxorem Tyndari, Helenae matrem) inter paucas pulchritudinis laude floruisse. V. G. Lucia. Dial. Mort. 18 Tyro, Helena, Leda etc. G.

2 Crimen, vox mediae significationis, et verum, et falsum scilicet. B. *Criminosis iamb.* quibus olim maledixi tibi ita commotus, quae solet mirum in modum perturbare animum hominis. Z.

Modum, finem.

3 *Solebant veteres quicquid detestabantur ut prodigia, vel in ignem, vel in aquam proiicere. Hinc Nonius Marcellus, prodigium a porro adigere.* Torrent.

5 *Dindyma* Phrygiae mons, ubi mater Deûm furiosis cerimoniis colebatur: hinc ipsa *Dindymene*. G.

Adyta, occulta et remota templi loca, quo adire praeter sacerdotes non fas est. Z.

6 *Incola Pythius* a mente sacerdotis quam incolit in dandis oraculis. Cruq. *Est autem post confessionem adhibenda excusatio.* Vet. Schol.

8 Pro *sic geminant*, Bentleius edidit, *si geminant*; notissimum est pulsationem Cymbalorum semper fuisse geminatam. Quid igitur hic facit *si*? Sic geminant, sic pulsando turbabant mentem. B. *Sic geminant* servandum puto, non modo quia est in omnibus libris, quod in Horatio magnam vim habet; sed quod multo poëticoteron videtur illo *si*. Qui in comparationibus poetarum velit illam Grammaticam ἀκρίβειαν severe semper exigere, illum plane ad hoc iudicium poetae veri non admiserint. Vid. v. g. Virg. Aen. 2, 496 it. 5, 144.

Conf.

Triſtes ut irae: quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſaevus ignis, nec tremendo
Iuppiter ipſe ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Deſectam, et inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.
Irae Thyeſten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere cauſae cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem; me quoque pectoris

Ten-

Conſ. Hor. Car. 3, 23, 18. Et quid abſurdi eſt, ſi dixit Flaccus, Non ſic quatiunt haſtas ſuas Corybantes, ut triſtes irae arma quatiunt, quae furor miniſtrat. Taceo quod poeta ſi voluiſſet illud dicere, quod placet Bentleio, poſiturus erat CVM *geminant*, non SI *geminant*. G.

9 *Triſtes* iam pro dirae et funeſtae, per Euphemiſmum. B.

Noricus enſis non poteſt eſſe a Steſichoro, ſi ponamus etiam illius Palinodiam eſſe expreſſam, Ille potius Pontum et Chalybas nominavit, ſi tale quid ſcripſit. G,

10 *Mare naufr.* tempeſtas graviſſima, quae navibus naufragium infert. Z.

11 *Saevus ignis*, fulgur, ſ. fulmen, quod tantopere ſaevit et nocet. Z.

12 *Tumultu*, pro immani et confuſo ſono. B. Haud dubie intelligitur tonitru, editum una cum fulmine. Z.

13 Vox *Fertur* oſtendit hanc fabellam ab Horatio non fuiſſe confictam. B. Similem fabulam habet in Protagora Plato p. 198. quae huic poteſt occaſionem dediſſe, Conſumſerat Epimetheus omnia naturae munera robur, celeritatem, ciborum et tegumentorum genera, in animalibus: coactus eſt Prometheus Diis ſuffurari ignem et artes, quibus demum ornati homines durare poſſunt. Horatius, Steſichorum forte ſecutus, convertit fabulam, et ab animalibus repetita quaedam fingit. G. *Principi*, primo, unde hominem finxerat. Z.

14 Quod in formandis brutorum membris artem ſuam omnem exhauſiſſet.

15 *Timorem a lepore poſuit, a vulpe aſtutiam, a lupo rapacitatem, ab equo velocitatem, a columba libidinem, et ex reliquis reliqua, ac per hoc intelligitur nihil gravius eſſe homine.* Vet. Schol.

17 Atrei ſcilicet irae. Falſus eſt Interpres Gallus cum credidit, Thyeſten poſitum eſſe pro Atreo. B.

18 *Altas urbes* dicit poëta ob adſpectum, quia eminent et procul fere conſpiciuntur. *Vltimae*, principes, quae ſolae effecerunt ut etc. *Steterunt*, gravius eſt quam *fuerunt*. Dicitur enim de cauſa, quae obtinet, ſuperatis impedimentis. Z.

20 *Condendis atque evertendis civitatibus haec conſuetudo fuit, ut aratro fieret.* Vet. Schol. B.

21 *Inſolens*, victoria ferox et elatus. Z.

22 *Mentem* nunc figurate pro *iram* poſuit. B. *Mentem* plane Graeco more θυμὸν dicit, quo nomine et animum et iram ſignificari conſtat. Ad ſonum vocis propius accedit Gr. μένος. G.

Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

Invitat Tyndaridem, sive Gratidiam, iam sibi reconciliatam, ad villam suam in Sabinis, elegantissime descripta loci amoenitate.

Metrum ut in Ode praecedente.

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis
Vsque meis pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma deviae
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubras,

Nec

5 Totum *e codd. quibusdam Lamb. edidit Bentl. quia* impune tutum *pareret tautologiam.* Z. 8 colubras *etiam Br.* G. *Ed. Venet. et alii libri nonnulli exhibent* colubros. Z.

23 *Dulci* dixit, quia in iuventute nimis nobis placere solemus. B. *Dulcem iuventam* potius interpreter musteam, quae effervescat facile. G.

24 *Celeres* per Dilcgiam, quasi diceret et celeres et iracundos.

26 *Dum* pro *modo*.

27 *Recantantur opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur.* Vet. Schol.

28 *Animumque* ac si animo linqueretur Poeta, vel exanimaretur prae dolore. In hac Od. *imitatus est Stesichorum Poetam Siculum qui vituperationem scribens Helenae obcaecatus est, et postea responso Apollinis laudem eius scripsit, et oculorum aspectum recepit.* Vet. Schol. Atque hinc est quod Gratidiam suam Tyndaridem vocat.

ODE XVII.

1 Hypallage Figura. Priscianus et Vet. Schol. B. *Velox*, celeriter, brevi. Z.

3 *Defendit*, propulsat. Henr. Stephanus.

5 Miror Bentleium atque alios posuisse *totum* pro *tutum*, cum sit Αἰτιολογία. Ideo enim *impune* quia *tutum*, cf. v. 24.

Arbutum quem vulgo appellant. Vet. Schol. The Strawberry-tree.

7 *Olentis*, vox mediae significationis, et bene scilicet et male.

Vxores festive. 'Ανθρωπολογία, Vet. Schol. *Vir gregis ipse caper.* Virgil.

8 Optimi Codd. cum Vet. Schol. *Colubras*.

Nec martiales haeduleae lupos;
Vtcunque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Vsticae cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur; Dîs pietas mea
Et musa cordi est. hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle caniculae
Vitabis aestus, et fide Teïa
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.

Hic

9 *Sic ex MSS. Bentl. Cun.* haedilia *al.* G. 14 Hinc *est in edd. vett. Ven. Glar. Lamb. etc.* Z. 18 ictus *pro* aestus *coni. Cun.* C. 19 Disces *codd. quidam ap. Bentl. perperam.*

9 *Lupi in tutela Martis.* Vet. Sch. Mire se torquent Interpretes dum legunt alii *boeduliae*, alii *boedulei*. Ego censeo posse dici et *boedilis* et *boedilis* media brevi, ut *humilis*; et proinde hoedilia esse Adiectivum, subintellecto Septa, *Hoedilia*; *septa hoedorum*. Vet. Schol. Ἐριφοστάσια. Vltima producitur ob sequentem liquidam, ut docte observavit Aldus Manutius. B. Cum *haeduleae* sit in bonis libris; *haedilia* autem (quod nec ipsum aliunde videtur probari posse) duplici excusatione opus habeat; illud praetuli. G.

10 *Vtcunque, quotiescunque.* Vet. Schol.

11 *Vsticae, Nomen Montis et Vallis; sic in Epistolis; Continui montes nisi dissocientur opaca Valle. Cubantis suaviter pro depressae.* Vet. Schol. B. *Cubantis* i. supinae. Absurde hic, ut fere semper, Harduinus auctorem accusat, a metro coactum absurda epitheta posuisse: *Supinae* hic prius in mentem venit unicuique, quam *cubantis*, quod est abstrusius. G.

12 *Levia*, scil. aquarum decurrentium lapsu attrita. Z.

13 *Carmine dii superi placantur, carmine manes.*

14 Sive *hic* legas sive *hinc* tantundem fuerit. Bentleio placuit bis poni *hic*. *Hinc*, quidem mihi videtur commodius, et verbo *manabit* convenientius. B. *Hic* id est in praedio meo ad montem Lucretilem. Sic edidit et interpretatus est Landinus Flor. 1482. Quod Bentleius laudat Locheri editionem, voluit ille *hinc* scribi, ut ex interpretatione apparet, *ex isto agro*. G. *Metaphora, a Cornu Fortunae, quo dicitur divitias consuesse largiri.* Vet. Schol.

15 *Ad plenum*, elegans dictio. B. ut Virg. Ge. 2, 244. G.

16 *Honores*, munera dicuntur. *Aut aris imponat honorem.* Virg.

17 *Reducta*, Metaphora ab arcus nervo iam adducto. B. Non capio hanc metaphoram: simpliciter intelligo flexuosam, sinuosam. G.

18 Tei nascebatur Anacreon.

19 Prae amore aegrotantes. B. *Vno*, unius Vlyssis amore. *Dices*, tu canes lyra aeque molliter et venuste atque Anacreon. Z.

20 *Vitream, Mari vicinam.* Vet. Schol. Sic etiam alibi *vitreo daturus Nomina ponto*; pro caeruleo; is enim veteris vitri color. Perpetuum Epitheton.

Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia; nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes iniiciat manus,
Et scindat haerentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

ODE XVIII.

AD VARVM.

Laus et vituperium vini.

Metrum Pentametrum Choriambicum, ex Spondeo, tribus Choriambis et Iambo.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mor-

1 Nul. vere novo *Acron Fabricianus, ut Virg. Ge.* 2, 319.

22 *Duces* hanc pro hauries. B. *Ducere pocula* puto esse otiose et sensim bibere, ut diutius immoretur linguae et palato saliva vini, et pleniorem iucunditatem adferat. G.

23 *Thyoneus a Thyone quae et Semele dicta est, matre Liberi patris.* Vet. Schol.

Protervi dicuntur intemperantes et ignavi. Cicero, notante doctissimo Mancinello. B. Pulchre iungit Plautus Bacch. 4, 3, 1 *Petulans, protervo, iracundo animo, indomito, incogitato.* G.

25 Non censeo cum Iacobo Cruquio, Cyrum istum significare Tyndaridis virum zelo incitatum; verum turpem illum et publicum adulterum quem nominat Od. 33. *Male* pro inhumane et saeve. *Dispari*, utpote feminae viro impari. Commode *incontinentes*, quia protervum dixerat.

27 Pendentem et inter rixandum laceratam. B. *Haerentem coronam* hic (ut Ser. 1, 10, 49) puto referri ad firmitatem, quae scindatur potius, quam integra possit auferri. Indicatur ergo vis et iniuria detrahentis. G.

ODE XVIII.

1 Ex Alcaeo, cuius hic versus citari solet a doctis viris: Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω. Credibile est hunc fuisse Q. Varum Imperatorem, non Poetam Cremonensem, quod tamen in medio relinquimus. B. L. Varum, Epicureum, Caesaris amicum, intelligit Massonus, de quo Quinctil. 6, 3, 78. G.

2 Virgilio Catillus dicitur frater Tiburni primi Tiburis conditoris. Epexegesis Figura.

3 *Siccis pro sobriis.* Vet. Schol. Metaphora a conviviis. B. Sensus est: res humanas Deus ita instituit, ut, qui vinum non bibant, hi vitae incommoda sentiant. Z.

Mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines.
Quis poſt vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius;
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt avidi. Non ego te, candide Baſſareu,
Invitum quatiam; nec variis obſita frondibus
Sub divum rapiam: ſaeva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quae ſubſequitur caecus Amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

ODE

5 increpat *Brod. etiam et coll. Sax.* C. increpet *ed. Glarean.* 7 Ac *Bentl. e codd.* 13 dium *ed. Glar.* 14 et 15 ſui et Adtollens *Cuning. it. ed. Glar.* Extollens *coll. Sax.*

4 Ὅταν Βάκχος ἐσέλθῃ εὕδουσιν αἱ μέριμναι. Anacreon.

5 *Crepare, aſſidue de re aliqua loqui.* Lambin. Ante Lambinum legebatur *increpat.*

6 *Decens* modo de forma dicitur; alias de moribus. *Sit formoſa, decens.* Iuvenal.

7 Bentleius de ingenio ſuo repoſuit *Ac.* Sed exceptivum *At* magis placiturum eſt.

Magis temerarium *tranſiliat* quam transeat.

8 *Rixa Iuriſconſultis eſt pugna a verbis orta.* Torrent. B.

Ad Pirithoi nuptias invitati Centauri vino et amore ſaucii turbarunt omnia. Deſcribit more ſuo illam cum Lapithis (Theſſalica gente) pugnam Ovid. Met. 12, 210. G.

9 *Aſteiſmos* eſt, *cum minus dicitur, plus intelligitur.* Vet. Schol. Sithonia ab Aemo ad Iſtrum. Torrent.

10 *Exiguo fine,* i. e. *Nulla differentia.* Vet. Schol. Non fine libidinum, ſed avidi libidinum. B. *Avidi libidinum* quarumcunque cum ſint ebrii, nullo *fine,* certe *exiguo, fas atque nefas diſcernunt,* ſed ruunt, quo fert impetus. Itaque non probo coniecturam eruditi amici mei, pro *avidi* legentis *madidi.* G.

11 Bacchum candidum vocat, quia in vino veritas: Candidi ſunt puri et ſimplices, nihil habentes obſcuri.

Βασσαρεὺς quaſi Βατταρεὺς, lingua titubans vel blaeſus, ut Βρόμιος a Βρόμος et βρέμειν. De Baſſaride ſeu talari veſte Baſſarae Lydiae oppido confecta nihil conſtat. B.

Baſſareus Harduino obſcenum eſt ex בצר (voluit בשר) ut accipitur Ezech. 23, 20. Huc etiam refert verbum *quatiam* caſtus ſenex, et totum hunc locum vult in poſterum omitti, et reliqua id genus. G.

12 Quatiam *pro* moveam, *quia in ſacrorum renovatione commovebantur ſimulacbra.* Vet. Schol. imo et in Pompa circumferebantur.

Ciſtae ſive Arcae Bacchi pampinis et hederae foliis opertae, quas nefas movere. Torrent. *Non arcana naturae proferam: vult per Allegoriam intelligi ſe per vinum ſecreta non prodere.* Vet. Sch. Ineſt igitur Dilogia.

13 Mixta ſunt ſacra Bacchi cum ſacris Matris Deûm. B. *Saeva tene* etc. h. e. compeſce tympana et cornua tua, quae immodice ſumto vino homines adigunt ad inſaniam, ſeu, fac ne ebrius fiam. Z.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Horatius ob intermissum aliquamdiu amorem vehementius amat. Conf. argumentum 1, 6.

Metrum primo versu Glyconicum; altero Choriambicum Asclepiadeum.

Mater saeva Cupidinum,
Thebanaeque iubet me Semeles puer,
Et lasciva licentia
Finitis animum reddere amoribus.
Vrit me Glycerae nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quae nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, turaque
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

ODE

2 Iubent *codd. quidam ap. Bentl.* Pro Semelae *vulg. quod primus recepit Lambinus, graecam formam Horatio usitatam ex edd. vett. cum Bentl. revocavi.* Z. 3 Libentia *coni. Bentl.* 12 attinet *Brod. imperson.* G. 14 thura *edd. vett.*

ODE XIX.

1 *Saeva,* Venus quae miserum in modum solet vexare amantes. cf. infra IV, 1, 5. Z.

3 *Licentia, Otium.* Vet. Schol. Fortasse tempus erat festum. B. *Lasciva,* ad amorem impellens. Z.

5 Vrit, macerat, occidit.

7 *Protervitas; superbia, fastidium.* Vet. Schol. a pro et torvus.

8 *Nimium,* miserabiliter proferendum.

Lubricus aspectu mire dictum; vultus enim cum aspicitur in libidinem procliues facit viros. Vet. Schol. Cruq. B. *Lubrica via,* in qua facile est labi. G.

10 Κύπρον ἱμερτὰν λιποῖσα καὶ Πάφον περιῤῥύταν. Alcman adnotante Cruq.

11 *Versis. Et missam Parthi poscunt in tergo sagittam.* Vet. Schol. B. V. Car. 2, 13, 17.

12 Τί δέ μοι λόγων τοσούτων, τῶν μηδὲν ὠφελούντων; Anacreon, quem hoc loco imitatus est. *Iucunde nihil ad se pertinere ait alia.* Vet. Schol.

13 Mos erat aras, praesertim privatas, ex viridibus cespitibus erigere.

14 *Verbenae,* omnes herbae vel frondes e sacris locis petitae, quae consecrandis altaribus utiles habebantur.

16 Aliquando etiam Venus colebatur sanguine, ut ostendit Cruquius contra Servium.

Veneri scilicet mactata hostia Glycera lenior veniet. Vet. Schol. Iucunde etiam *veniet* pro *fiet.*

ODE XX.

AD MAECENATEM.

Probabile est Maecenatem per literas invitasse se ad Horatium, atque eum per ludum et iocum tali modo respondisse.

Metrum Sapphicum.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plausus,
Care Maecenas eques; ut paterni
Fluminis ripae, simul et iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Caecubum, et praelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

5 Clare *coni. Bentl.* 9 Caecubam *codd. Lambini quidam, edd. Sanad. et Iani, non male, adeo ut referatur ad seq. uvam.* Z.

ODE XX.

1 *Vile pro non vetusto videtur dixisse: alioquin Sabinum vinum si vetustum sit, non est vile.* Vet. Schol. Tradit Athenaeus Sabinum vinum esse omnium levissimum, ut notavit Cruquius.

Hinc patet omnes Cantharos non fuisse eiusdem magnitudinis. Cantharus ansatus erat, ut vel ex Virgilio patet; *attrita pendebat Cantharus ansa.* A. Jugg.

2 *Vt inde traheret aliquid suavitatis.* Vet. Schol.

3 Linebant ora cadorum pice, resina, gypso admixtis corticibus. *Diximus et supra claros et bonae existimationis viros plausu populi solitos fuisse excipi; malos autem exsibilari.* Vet. Schol. B. *Cum tibi plausus*, haud dubie propter sanitatem recuperatam. cf. infra II, 17, 26. Z.

5 *Carum* Maecenatem non sibi tantum, sed populo Rom. dicere voluisse poetam, pulchre observatum Christio. G.

Constat Maecenatem in equestri dignitate sua voluntate permansisse, cum utique facultas lati clavi pateret. Vet. Schol. B. *Paterni fluminis*, Tiberis ex Etruria venientis, unde quoque Maecenas originem duxerat. Ad huius ripam situm erat theatrum Pompeianum, unde hic plausus datus est. Z.

8 Sic echo vel vocem repercussam etiam describit supra 12, 4. G.

11 *Temperant* posuit ob mixturam aquae calidae, vel frigidae, vel etiam nivis.

ODE XXI.

Iubet ter novem nobiles pueros atque puellas Apollini et Dianae, in quorum Tutela Imperium P. R. erat, Hymnum pro incolumitate huius Imperii atque Augusti cantare, Ludis Saecularibus, ut Vet. Scholiastae videtur; fortasse horum Natali die. (Nihil hic est, quod ad ludos saeculares conveniat, quin aeque commode ad quodcunque sacrum Apollinis ac Dianae queat referri. Choros puerorum et puellarum in aliis quoque sacris esse, docet v. g. Car. 4, 1, 25. G.)

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

Dianam tenerae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Iovi.
Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

Hic

5 comam *etiam Schol. Goet. et Flor.* 1482. 8 Cragi *post al. Bentl. Cun.* Gragi *MSS. et primae editt.*

ODE XXI.

1 Cantando dicite. B. Alternis canere iubet mares et feminas sui sexus Diis, vid. etiam Car. 3, 23, 9.

2 *Intonsum*, h. e. perpetuo iuvenem: iuvenes enim non tondebantur nisi sumta toga virili, h. e. ineunte anno aetatis suae decimo septimo, vel etiam decimo quarto in praematura pubertate.

4 *Penitus, funditus:* Vet. Schol. Ob tam pulchros liberos scilicet.

5 Equidem cernere non possum cur Bentleio placuerat *nemorum comam* pro *coma*, neque vidit Poëtam rediisse ad *Dianam*, quam primum nominaverat. B. *Nemorum coma*, nemoribus, quae arboribus sunt densa, quae quidem loca amoena, et Dianae inprimis grata, sunt in Algido ob umbram frigido, in opacis silvis Erym. et Cragi viridis. Igitur cum nemora sint partes silvarum in illis montibus, non opus esse videtur, ut pro *silvis* coni. *arvis* cum Sanad. aut *clivis* cum Ian. Z.

6 In montibus, Algido, Erymantho et Crago, maxime celebatur Diana.

8 Omnes MSS. habebant *Gragi* pro *Cragi*. Torrent. Sic et Vet. Schol. B. Edidi *Cragi* cum edd. Venet. Lamb. Bentl. et aliis, quia graece per K scribitur. Z.

9 *Tempe in honorem Apollinis merito laudantur, quod ibi laurus plurima sit.* Vet. Schol. B.

11 *Insignem*, ornatum, conspicuum. *Fraterna lyra*, qua donatus Apollo erat a Mercurio fratre, qui invenerat. Z.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo et principe Caesare, in
Persas atque Britannos,
Vestra motus aget prece.

14 a populo, principe Caesare, *omisso* et, *edidit Ian. ex coni. Scaligeri.* 16 mitis *coni. Ian.*

ODE XXII.

AD ARISTIVM FVSCVM.

Poeta se Stoicum profitetur, dum numinum Providentiae tribuit, quod immanis lupus in Sabinis se inermem fugerit. (Homo innocens tutus est in summis periculis. Nam dum ego Lalagen meam cano aliquando; lupus immanis me fugit inermem. Quare eam amabo ubique terrarum. Z.)

Metrum Sapphicum.

Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris iaculis neque arcu
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem

Cau-

2 Mauris *Gott. Zar. Bentl. Cun.* [† *vid. Heins. ad Ovid. Fast. V*, 580.] Mauri *etiam Brod.*

13 Apollo et Diana, Ἀλεξίκακοι, sive Averrunci sunt. Deos nunquam irae suae poenitet, neque poenas condonant: nonnunquam in pecudum, vel etiam hominum capita, intercessione *Averruncorum potissimum, supplicia devolvunt.* B. Ingeniose Bentleius, *Haec bellum*; ut referatur ad Dianam, quemadmodum illud de fame et pesti ad Apollinem. Vellem ostendissent viri docti, a quoquam veterum sic distributas esse provincias. Quod enim laudat Bentleius Callim. H. in Dia. v. 133 illud oppido infirmum esse inspicienti locum apparet. Felicitatem temporum a DIs praesidibus temporum, a Sole et Luna, generatim petunt: in primis a Sole, duce anni et siderum. G.

15 Notandum hic Britannos nostros aequari Parthis, quos iam per Synecdochen Persas appellat. B. Breviter, *Persae* proprie dicti ante victoriam Alexandri et post instauratum ab Artaxerxe A. C. 230 imperium; medio tempore *Parthi* etc. G.

ODE XXII.

1 *Integer*, intactus, ab antiquo Verbo *Tago*, quod pro tango.

Gentiles se innocentes et diis charos credebant, si a periuriis, caedibus et rapinis immunes essent: reliqua vitia cum diis ipsis habebant communia.

2 Inusitatior lectio maxime placet Bentleio, ideoque reposuit *Mauris iaculis* pro *Mauri iaculis*, invenuste. B. Imo *Mauris* est in codd. optimis et edd. vett. Venet. Lamb. aliisque. Est quoque sono gratior lectio et exquisitior sensu, quam vulg. *Mauri*. Z.

Caucasum, vel quae loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
Nec Iubae tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura,

11 expeditus *etiam Flor.* 14 Daunias *MSS. ap. Bentl. it. Coll. Sax. MSS. Gott. tum edd. Flor. Locher. Fabric. Cun.* Daunia *in Ro. Steph. Henr. Steph. Lambi. Bentl. Talb.* G. *it. Venet. sed Baxter. e. codd. quibusdam legit* Daunia latis, *male.* Z.

5 *Syrtes* et terra et mari mobiles sunt arenae, a Σύρειν, quod *Verrere* est. *Syrtes Africae loca sunt arenosa.* Vet. Schol. Cruq. *Nec responsa dabat Lybicis in Syrtibus Ammon.* Prudentius notante Torrentio.

Aestuosas, nimio sole ferventes. Vet. Schol. B.

6 *Inhospitalem*, ἄξενον, qui sine periculo adiri nequit. Z.

7 *Fabulosus, de quo multa finguntur miranda per fabulas.* Vet. Schol. [imo *clarus*. nam *fabulosus* etiam celebritatis et famae vim habet. v. Bentl.]

10 *Meam Lalagen* cum dicit poeta, refellere mihi videtur Sanadonum, qui existimare potuit, laudari a Poeta Speratam Aristii, ad quem scribit. Nec ausim dicere, eandem esse Lalagen, et eam de qua Car. 2, 5. Pulchre Harduinus, credo, ut expiet Bassarea illum suum 18, 11, hic ait Lalagen esse pietatem Christianam: cur? quia alteri rei vel personae non conveniunt, quae hic praedicantur. Aliquando ergo tamen pia est illa cohors nebulonum, tot fraudum rea, quae nobis confinxit Horatii Odas et Aeneida, et reliqua, quae pro antiquis hodie habemus bardi homines. G.

11 Muretus, Lambinus, Torrentius cum Vet. Schol. legunt *expeditis*, non *expeditus*. Bentleius vult retineri *expeditus*: raro ille agnoscit Horatianam Hypallagen.

14 Appuli Graecis Dauni, auctore Strabone, ut puto, corrupte pro Danai. Advertendum etiam *a* in Daunia produci sequente liquida *l*, ut supra in *Hoedilia*. Frustra sunt qui legunt *Daunias* et *Daunia in*, contra fidem optimorum Codd. atque in his est Bentleius. B.

Illud de producenda brevi vocali ante liquidam Homericum est, non, puto, Horatianum.. *Daunias* videbatur mihi eruditius, quam ut librariis deberetur. Graeca amat Horatius; et si *Appias* non displicuit Romanis auribus de personis usurpatum; nec *Daunias*, credo, illas de regione dictum offendit, cum *Troada* et *Hellada* et *Cycladas Sporadasque* audire assuetae essent. G.

Esculus est Graecorum φηγὸς sive quercus, cuius glandibus antiqui mortales vescebantur.

16 Festive posuit *Arida nutrix*; quaedam enim sunt aridae nutrices. B. *Arida* est sicca ob aquae penuriam. Z.

17 *Pigris*, incultis et sterilibus ob frigus. Z.

Quod latus mundi nebulae malusque
Iuppiter urguet;
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

Puellam quondam imperitam et subrusticam sub Chloës nomine deridet. (Puellam iam viro maturam pellicit ad amorem, eamque comparat cum timido hinnuleo. Z.)

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et siluae metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum

Di-

5 vitis inhorruit ad ventum *Muretus e codd. sed Bentl. coni.* vepris inhorruit etc.

18 *Recreatur, perflatur.* Vet. Schol. Cruq.

20 Maior Iupiter Coelum est, minor autem Sol. B. *Malus Iupiter* de coelo sive aëre, ut *hibernus, humidus, pluvius* apud bonos poetas. G.

22 Ex veterum opinione. B. Zonam torridam nempe habitari negabant propter intolerabiles aestus, quod satis refellunt experimenta posteriorum, et ipsa ratio perpetui aequinoctii. G.

23 Expers scilicet omni metu, Figura παρὰ προσδοκίαν: materiam gravem semiepicureus risu claudit: Et imitatur Poetriam Sappho,

Καὶ πλασίον ἆδυ φωνεί —
σας ὑπακούει,
Καὶ γελαίσας ἱμερόεν —

ODE XXIII.

1 Longe elegantius *Vitas*, quam *Vitat*; atque ita legitur in Vet. Schol. Cruquii; Estque imitatio quaedam Anacreontis.

Πῶλε Θρηκίη τί δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα, etc. B.

Laudant alii rectius illud Anacreontis: *Ἄτε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνόν, ὅς ἐν ὕλῃ κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη.* Z.

6 *Hypallage*, pro *Veris adventu folia mota inhorruerunt.* Vet. Schol. *Inhorruerunt, commota sunt et tremuerunt.* Vet. Schol. Plus nimio in hoc loco se torserunt Interpretes, dum nodum in scirpo quaerunt. Folia autem modo dicit anni superioris folia, iam vento arida facta. Eruditissimus Bentleius de suo ingenio miram cudit Lectionem, nullis suffragantibus Membranis. Sic autem se habet; — *seu mobilibus vepris inhorruit ad ventum foliis*; quam quidem Lectionem necesse est et fictam esse et nauci. B.

Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aſpera
Gaetulusve leo, frangere perſequor:
Tandem deſine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

ODE XXIV.

AD VIRGILIVM.

Erant Horatio et Virgilio duo corpora, una anima, unus idemque dolor; ut vel ex hac aurea Threnodia, qua Quinctilii Vari Cremonenſis, Virgilii cognati atque ſodalis, obitum miſerabiliter deflet, manifeſtiſſime patet. Conſolatio eſt ad Virgilium ſcripta.

Metrum tribus verſibus Choriambicum Aſclepiadeum, quartoque Glyconicum.

Quis deſiderio ſit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus ſopor
Vrguet! cui Pudor, et Iuſtitiae ſoror

In-

Bentleio tanto minus auſcultandum putabam, quod *veris* tempus pulchre convenit parvis hinnuleis. Iidem Zephyri, qui vernam temperiem faciunt, etiam folia ſiccant primo ab hiberno madore, deinde exigunt et ſibi habent ludibria. *Adventus veris* poteſt totum ver complecti, quod bene monet Chriſtius. G.

9 Inſurgit iam.

Aſpera proprie de dentibus; Metaphorice etiam mores aſperi dicuntur.

10 *Frangere* iam pro diſcerpere. *Frangunt tauros*, inquit Solinus de Genibus, citante Torrentio. B. Add. Heinſ. ad Claudian. Stil. 2, 21. G.

12 *Sequi* frequentiſſime uſurpatur pro quaerere; unde noſtratibus, Eo ſeek.

ODE XXIV.

1 Statim ab initio vel ipſis Philoſophis indignatur ob ſolam conſolandi voluntatem.

Eſt aliquis et dolendi decor: hic Sapienti ſervandus eſt, et quemadmodum in ceteris rebus, ita et in lacrimis aliquid ſat eſt. Seneca, ut docte admonuit Mancinellus. B. Senſus eſt: Quomodo luctum ob tam carum hominem nobis turpitudini ducere poſſumus aut modum in eo ſervare? Z.

2 Immittit iam dolori ſuo totas habenas. B. *Praecipere* eſt capere aliquid praeſente alio, et ſic illum docere, quomodo tractandum illud ſit, ut *praeire*. G. Implorat Muſam ob rei magnitudinem. Z.

3 *Liquidam*, *puram*, *dulcem ſive canoram*. Schol. Z.

4 Cithara triangularis lyra Decachorda, quale Δ: haud abſimilis erat *Harpae* noſtrae, et Syrorum *Sambucae*. B. Vellem haec auctoritate confirmaſſet vir doctus. G.

5 Aegre patitur ſe adduci ad credendum. B. Vid. Sat. 2, 5, 101. G. Hinc incipit Muſae cantus lugubris. Z.

Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Poscis Quinctilium deos.
Quod si Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanae redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,

Non

8 inveniet *etiam Br.* 9 Ille quidem *edd. Venet. et Glar.* 13 Quid? si — num vanae *etiam MS. Gott. Br. Lambi. etc. Al.* Quod si — non vanae. Num *etiam Talb.* G. *Cum Bentl. et aliis e codd. et vett. edd. recepi* Quod si — non vanae, *quia interrogatio intempestive obtundere videtur lugentem Virgilium.* Z.

Elegans et miserabilis somni Periphrasis; Estque Figura Euphemismus in voce *sopor*, quia odio erat nomen mortis.

6 Vt non amplius palpebras aperiat. B. *Vrguet*, constrictum retinet. Z.

7 *Nuda, quae nil occulti habet, ut egeat tegumento.* Vet. Schol. Cruq.

8 *Quando acuta prima syllaba vim interrogativam habet.* Vet. Sch. Hinc discimus dici et *quándo* et *quandó*. Bentleius autor est se in plus decem Codicibus reperisse *inveniet* pro *invenient*: quae Lectio tamen nobis minus probabilis videtur, cum *Pudor*, *Fides*, et *Veritas* pro trium Numinum veniant Personis, quibus ob eam rem convenientius erit Plurale Verbum. β. *Inveniet* convenit constanti Horatii consuetudini, velut Carm. I, 2, 38: I, 3, 3: I, 6, 10 etc. Ergo recepi. Z.

9 *Occidisse magnos et probatos viros dicebant.* Vet. Schol. B. Nimirum ut solem, ut sidera. G.

10 Nigidius (ut refert Gellius 13, 25) in *Valeri* in Casu Vocandi scripsit, summo, i. e. acuto tono esse primam, deinde gradatim descendere: sed siquis nunc (inquit Gellius) Valerium appellans in Casu Vocandi secundum id praeceptum Nigidii acuerit primam, non aberit quin rideatur. Notavit doctissimus vir Ant. Mancinellus.

11 Quod suum est Dii reposcunt. B. Quoscunque vidi interpretes, illi hic sibi deprehendere videntur locum communem Lucretii, *Vitaque mancipio nulli data omnibus usu*: quod mihi videtur contrarium sensui poetae, qui *frustra pium* fuisse ait Virgilium in *credendo* h. e. commendando DIs Varo suo. Plane *creditum* sumit ut supra 3, 5 *Navis quae tibi creditum debes Virgilium.* Ita DI Virgilio debebant creditum sibi et commendatum piis illius precibus Quintilium: quem vita functum ab illis poscit cum expostulatione quadam. Quo usque progressae sint irae hominum ita debitos sibi homines reposcentium, docet Sueto. in Calig. c. 5. de Germanico, *quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversae deûm arae, Lares a quibusdam familiares in publicum eiecti.* Hoc est *intentare DIs manus* Senecae de clem. 1, 25 extr. Vt Augustus inclamabat alterum Varum, *Vare redde legiones!* Sueto. c. 23: ita clamabat Virgilius, *DI reddite Varum.* Nimis naturale est stultitiae humanae accusare deum. G.

15 Haec ad Eurydicen referuntur; de qua elegantissimum Episodion,

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Sub Lydiae nomine amicae cuidam suae iam vetulae, olim autem nimis arroganti, furiose insultat.

Metrum Sapphicum.

Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Ianua limen,
Quae prius multum facilis movebat
Cardines: audis minus et minus iam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?

In-

2 Iactibus *coll. Sax.* 7 longam — noctem *conl. Bentl.* longa nocte *coll. Sax.*

dion, apud Maronem Georgicorum fine, quem statim adi.

16 *Horrida*, ab effectu, Metonymice.

18 Antiptosis Dativi pro Accusativo.

19 *Durum!* luctuosa confessio et invita.

Pium est pati quod dii voluerint. Sapientis etiam quod corrigi non potest: Esto sane; veri tamen doloris aculei solo tempore hebetantur.

20 *Nefas* iam pro impossibile est.

ODE XXV.

1 *Iunctas fenestras* intelligo valvis clausas, ut *iungi ponte* dicuntur flumina. Fenestra proprie foramen est. G.

Quatiunt iam pro feriunt; ut alibi, *Alterno terram quatiunt pede*. B.

2 *Protervi, insolentes, superbi*. Vet. Schol. B. Malim cupidos intelligere, procaces, intromitti petentes, indignantes se excludi. G.

3 *Amatque ianua limen;* Festiva Emphasis, quasi diceret, facit hoc ianua limini, quod tibi olim amatores tui. *Non recedit a limine.* Vet. Schol.

5 Vet. Schol. optimique Codd. legunt *facilis* non *faciles*. *Facilis uncta ne resonaret*. Vet. Schol.

6 Amara vox *iam*.

7 Particula aliqua amatoriae cantilenae, quam (ut notavit Torrentius) Παρακλαυσίθυρον Graeci vocabant; nostri homines, A Serenade. Mirum est magnum Bentleium de *Me tuo longas pereunte noctes* fecisse *Me tuo longam pereunte noctem*. „Satis erat (inquit ille) de una illa nocte queri.“ Vnde novit vir doctus Παρακλαυσίθυρον istam cantilenam fuisse a cantante ipso confectam, neque alius cuiusdam viri vel veterem?

Dilogia est in voce *pereunte*, prae amore scilicet et frigore.

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Threcio bacchante magis sub inter-
lunia vento
Cum tibi flagrans amor, et libido
Quae solet matres furiare equorum,
Saeviet circa iecur ulcerosum;
Non sine questu,
Laeta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto;
Aridas frondes Hiemis sodali
Dedicet Euro.

ODE

11 Threcio *Gott. Flor.* Thracio *al.*

9 *Invicem* iungendum cum *arrogantes*. Arrogans est qui nimium sibi placet, aliosque vilipendit.

Amatores iam *moechos* vili nomine appellat, per Catachresin.

10 *Solo* iam posuit pro obscuro. B. *Levis*, deposita gravitate omni et honestate. G.

Angiportus quo nihil possit agi. Varro. *Vicus sine exitu.* Vet. Schol.

11 *Sub interlunia*, recte *quia tunc fere concitantur tempestates.* Vet. Schol. Pulcherrima Allegoria, quasi diceret, sicut enim emortua iam Luna magis bacchatur gelidus Boreas; ita emarcescente iam forma magis saevit frigidus anilis amoris furor. Hoc ostendunt sequentia. B.

Laudatus commodum a viris doctis Veget. de re mil. 5, 10 *Interluniorum dies tempestatibus plenos — etiam vulgi usus intelligit.* Ceterum Scaligeri reprehensionem huius loci, quae induxit Bentleium, ut *bacchante* in *bacchata* mutare cogitaret, facile, puto, effugimus interpunctione sublata, quam ponunt omnes, quod sciam, post versum 12. Hoc dicit poeta, *Flebis, o Lydia, cum tibi amor et libido, quae* etc. *magis Threcio vento sub interlunia bacchante, circa iecur saeviet.* Nihil hic non dignum Horatio, nihil difficile, nisi quod aliquantum dilata ... eum videtur nubem obiecisse hominibus. *Threcius ventus.* Boreas, cum *Threce* s. Thracia Graeciae septentrionalis sit. Nec tamen dissimulandum Vet. Schol. Brod. *Bacchante, id est, faciente te bacchari*, quasi ventus ille furorem augeret. G.

14 *Furiare verbum fictum videtur. Ante omnes furor est insignis equarum.* Virg. Ge. 3, 266. Vet. Schol.

15 *Ulcerosum, ex contemptu.* Vet. Schol. Vetulae veterem libidinem Metaphorice significat.

17 Bene *laeta* cum sit subiecturus *virenti*.

Ordo est, gaudeat virenti hedera atque myrto magis pulla hedera atque myrto: Male enim distinguitur post *gaudeat*. Pullus color est aridarum frondium, quae Allegorice significant vetulas aetate frigidas, et emarcidas.

18 Discedendum et hic fuit a Baxtero et a Salmasio ad Soli. p. 674 *pullam* nigram interpretante. Recte *pulla myrtus* a Scholiaste Cruquiano explicatur *succrescens et tenera*, et in Schol. Gott. *novella*. Sic pulchre respondet *virenti aderat*. Hanc vim esse nominis declaravi ad Cato, R. R. 151, 2. Sensus igitur est, iuventutem magis gaudere coronis ex virente hedera et pulla myrto etc. Sic *pulla ficus* Epod. 16, 46. G.

19 Notum est Hiemem nomen esse numinis: Erant autem Deorum Assessores quidam, quos Συνθρόνους

atque

ODE XXVI.

AD AELIVM LAMIAM.

Aelium Lamiam primae nobilitatis virum et Pompeianum, Reipublicae curis implicitum, ad res hilares hortatur.

Metrum duobus primis versibus Alcaicum, tertius versus Iambicus Dimeter Hypercatalecticus, quartusque Pindaricus Dactylicus.

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, queis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,
Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O quae fontibus integris

Gau-

3 quis *edd. vett. et sunt qui de nominativo accipiant, male. hinc et natum istud* qui, *quod in paucis codd. reperit Bentleius.* 4 orae et *Ascens. et Bonfin.* 5 Mithridatem *ed. Venet. et quidam codd. ap. Lambin.* Tyridatem *ed. Glar. et Schol. nos cum Bentl. et Ian. formam gr. recepimus. vulgo* Tiridatem. Z.

atque Παρέδρους Graeci nominabant. B. Vid. Car. 3, 18, 6. G.

10 Hebrum per Dilogian dicit et Thraciae fluvium, et vetulum quendam moechum, de quo vide Lib. III. Od. 12 *Liparaei nitor Hebri. Dedicet, deputet.* Mancinellus. Quis hic probet Rutgersii atque Bentleii *Euro*, pro *Hebro*, nulla cum veterum librorum autoritate? B. Coronas, etiam si sine ex edera et myrto, *aridas* iuventus hilaris *Euro dedicat*, i. temere obiicit, ut fiant ludibria ventis, quales *hiemem* i. procellas comitari solent atque efficere: uti mox *tradit ventis tristitiam* 1, 26 pr. uti vulgo *Vulcano dedicantur*, quae cremantur. Nempe recepi lectionem, cuius historiam et patrocinium vid. apud Burm. ad Aen. 1, 317: cui hoc addendum est, in codice editionis Flor. 1482 f. qui penes me est liberalitate Illustrissimi Hardenbergii, ab antiquissima manu, seculi nisi omnia me fallunt XV, iam adscriptum esse *Euro*, quae res haud paullum me movit, ut post Bentleium et Cuningamum eam lectionem reciperem. Quae dici erudite pro *Hebro* possunt, dixit post Iohnsonum Christius. Ille ingenio- se sane advocavit morem capillos dedicandi fluvio, cuius fundus est Il. ψ. 142. Nuperus editor Anglus, qui figuris exornatum dedit Horatium 1749, *dedicat igni* iubet nos legere. Parcat, qui volet. G.

ODE XXVI.

2 *Tradam ventis*, pro *obliviscar* proverbiali sermone dicitur. Servius. Imitatus est hoc loco Anacreontem,

Τὸ δ' ἄχος πέφευγε μιχθὲν
Ἀνεμοτρέφει θυέλλῃ. B.

Protervis, pro libidine et temere iactantibus et vexantibus. Z.

3 *Queis* exprimendum curavi, ut melius appareat, esse dativum plur. Recte enim Vet. Schol. et Landinus observant, sensum esse, a quibus metuatur rex Scytharum. G.

4 Hoc tempore Phrahates a Tiridate ob saevitiam regno pulsus cum ingenti Scytharum exercitu reditum minabatur.

5 Hoc unice terrebat Tiridatem, ne Augustus, (quod boni omnes verebantur) a partibus suis non staret; quod, Hercules, neque fecit. B. Vid. Insti. l. 42 extr. G.

6 *Securus, amotus a cura.* Vet. Sch.

Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,
Pimplea dulcis: nil sine te mei
Prosunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

9 *MS. Gott.* Piplea, *sed ultimae literae superpositum antiqua manu* i. S. G. *Bentleius emendavit* Pimpleï, *quia* Πιμπληΐς *sit Musa, sed* Pimplea *dicatur de loco.* Z. 10 Possunt *Rutg. Bentl. Cun. it. ed. Veneт. et Iani.*

ODE XXVII.

AD SODALES.

Horatius illiberales et cerebrosos convivas reprehendit, et ostendit non esse rixandum inter pocula, sed de rebus suavibus fabulandum.

Metrum ut in praecedenti.

Natis in usum laetitiae scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibite rixis.

Vino

Fons *integer* illimis est. Curis liberum oportet esse Poetam. B. Malim, unde nemo transit, ut mox v. 10 *fidibus novis.* G.

7 Bene *apricos*, h. e. non tristitia contractos. Cum sol se aperit, flores etiam se aperiunt.

9 Pimpleum, Libethrum et Pieria, olim Thraciae, postea Macedoniae montes fuerant et Musis sacri: in plerisque huiusmodi montibus erant etiam sacri fontes eiusdem nominis. „Omnes qui nunc „exstant Codices (inquit doctissi„mus Bentleius) aut *Pimplea* habent „aut *Piplea*": unde igitur ille novit legendum esse Graeca Declinatione *Pimplei* hoc loco?

10 Cur magis probem *possunt* quam *prosunt*, cum idem fere valeant? Nil tam placet Bentleio quam quod paucis commendatur autoribus, et quod in obscuro latet.

Bene *honores*; sunt enim honores deorum, et munera hominum. Veteres credebant se sacrari coronis et vatum carminibus.

Novis dixit, quia subiecturus erat *Lesbio plectro:* h. e. Alcaei et Sapphus, Romanis hactenus incognito. Erat autem plectrum acuminati bacilli forma.

ODE XXVII.

1 Sensus sumtus ab Anacreonte in Libro Tertio:

Ἄγε δὖτε μηκέθ' οὕτω
Πατάγῳ τε καὶ ἀλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
Μελετῶμεν. Vet. Schol. Cruquii.

Natis, ad hoc factis. Vet. Schol.

Scyphus Herculis, ut Cantharus Bacchi: *Mancinellus.* A Bowl.

2 *Tollite*, auferte; in Verbo Adverbium est fastidiendi; quasi diceret *Apagete.*

3 *Verecundum, quod virgineo ore fingatur.* Vet. Schol. Erat enim Bacchus Cupidini quam simillimus. B. *Verecundum* vult esse Bacchum, ut alias *modicum*; non inverecundum, ut alio respectu vocatur Epod. 11, 13.

Ita-

Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoque semper
Amore peccas: quicquid habes, age,
Depone tutis auribus. — Ha! miser,

Quan-

5 acinacis *etiam MS. Gott.* 13 voluptas *in codd. quibusdam, perperam.* 18 an miser *est in edd. Ven. Glor. Lamb. Bentl. et apud Schol.* Z.

Itaque nec *inverecundum* Bentleii coniecturam recipiam, neque *verecundi* Cuningami placent. G.

4 *Hypallage;* pro *probibite a Baccho sanguineas rixas.* Vet. Schol.

5 Vet. Schol. optimique Codd. habent *acinacis* non *acinaces;* quod tamen perinde est. Erat gladiolus Persicus sicae formae incurvus. B. *Vino et luc.* a conviviis nocturnis longissime distat furor bellicus. Z.

6 *Immane quantum! admiranda dicit.* Vet. Schol. θαυμαστὸν ὅσον, Graecis, adnotante Cruquio.

Impium inter sacra Bacchi laetitiae datoris pugnare. Quidni? B. *Impium* ego dici putem *clamorem,* quia velut civilis aut familiaris adeo belli praecursor et incentivum est. G.

7 *Sodales quod una sederunt.* Festus, adnotante Mancinello. B.

8 *Cubito r.* ne surgite ad rixandum, sed permanete in lectis, in quibus accubuistis. Z.

9 *Severi, austeri.* Vet. Sch. Falernum sua natura austerum erat teste Athenaeo; subdulce tamen erat ubi vindemiae tempore flabant austri. Hoc adnotabat Lambinus.

11 In obscuro latet nomen huius sive fratris, sive cognati Megillae. Certe Megilla ista erat eo tempore omnium ore decantata, adeoque cognato suo celebrior. Quid si vel ipsa haec Megilla nomen erat puellae de qua quaestio a vaferrimo Flacco agitatur? Haud multum dubito. Fortasse etiam si Libertina erat, ut probabile est, splendidam aliquam personam Graeci generis, cuius nomen hic reticet, excusandi amoris sui causa, et ut ancillarioli nomen effugeret, simulasse se eius affinem fuisse.

In *beatus* Sarcasmus est satis amarus. B. Imo est oxymoron. Sensus est: cuius amore se beatum putet, quam puellam perdite amet. Z.

13 *Cessat,* qui aegre adducitur.

16 *Ingenuo amore,* mulieris ingenuae, sive nascendi conditione, s. animo. G.

18 Vet. Schol. Cruq. cum omnibus fere libris habet *Ha. Ha! Cum exsecratione miratur.* Vet. Schol. *Ostendit etiam, eum quasi in aurem sibi esse confessum.* Vet. Schol.

Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quae saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaerae.

19 laboras *Gott. et primae edd. sed nusquam est* in. G: *Imo* laboras in *est in edd. Venet. Glar. et Lamb.* Z. 24 chimaera *coll. Sax. it. Br. Zaro. etc. al.* Chimaerae.

ODE XXVIII.

Archytae Tarentini eximii Pythagorici exemplo, qui in litore Apuliae a misero naufragio diu inhumatus iacuit, ostendit idem fatum et bonos et malos in hac vita manere. Callida Dilogia, sive Hyponoea, Bruti sui fatum deflet, flebilique et simplici sermone dolet summam virtutem tali viro nihil profuisse. (Fateor, me neque Brutum hic invenire, neque aliam allegorian vel dilogian, aut irrisionem adeo Tarutii illius, de quo Cic. de divinat. 2. c. 47. Suspicor potius animi causa, quacunque invitante occasione, poetam vel e Graeco expressisse; vel ipsum lusisse talem cum Archyta dialogismum, quo vanitatem studiorum humanorum contra Fortunam et mortem ostendit. Incipit autem nauta apud cadaver Archytae miserari eius sortem. G.)

Metrum primo versu Hexameter Heroicus: secundo Tetrametrum Heroicum.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
Mensorem cohibent, Archyta,

Pulve-

19 Omnes fere Codd. cum Vet. Schol. habent *laborabas* non *laboras in;* quod miror viris doctis non placuisse. Quasi diceret, *Laborabas et ego nesciebam;* nam Ethicum habet Charactera. Pro *laborabas*, Bentleius tamen probat *laboras in:* quod non capiat comicum Scriptoris stilum et irrisionem. Quasi diceret, *Tu laborabas, et ego nesciebam.*

21 *Sagae sunt praecantatrices, quae vel accersere carminibus mala hominibus possunt, vel expellere.* Vet. Schol.

23 Significat eam esse omnibus artibus armatam in eius perniciem. Vox *triformi* refertur ad Homericum istud:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσ-
ση δὲ χίμαιρα. B.

Symbolum impudici amoris chimaeram faciebant veteres. Vid. Fulgent. Mythol. 3, 1. Pegaso insidens, ab eoque adiutus Bellerophon Chimaeram confecit. Chimaeras hoc genus fugere est vincere. Absurde ergo Perraltus simile facit hoc genus loquendi illi, si quis ita aegrotare aliquem dicat, ut *mula* (qua vehi solet medicus) *expedire illum non possit.* G.

ODE XXVIII.

1 Forte poetae animo obversabatur Archimedis Arenarius, quo ille demonstravit, rationem iniri posse numeri omnium arenarum, quae totum orbem terrarum impleant. G.

2 *Mensorem*, Geometram dicit et Arithmeticum.

Cohibent, bene et emphatice, per totum mundum antea vagatum scilicet. B. *Malim* ita, Munera

pul-

Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro!
Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum;
Tithonusque remotus in auras,
Et Iovis arcanis Minos admissus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atrae;
Iudice te, non sordidus auctor

Natu-

4 Funera *coni. Heinsii ap. Bentl. male!* 5 temptasse *MSS. Bersm.* C. 6 Decurrisse *Flor. et Locher.* 14 Iudice me, *coniectura cuiusdam ap. Cuning. Sed vid. not. Gesneri.*

pulveris exigui nondum sibi persoluta, sepulturae inopia, retinent umbram tuam, ne liceat tibi Styga traiicere. G.

3 *Matinus vicus et mons Apuliae.* Vet. Schol. Cruq.

4 *Munera* per Prolepsin dixit ad praesignificandam nautae humanitatem.

5 *Aërias tentare domos* nescio utrum ad machinationem volantis columbae referatur, an ad astrologiae studia? illud videtur dicere, quod supra 3, 38 *Coelum ipsum petimus stultitia.* G.

6 Quod pro *percurrisse, decurrisse* habent primae editiones, forte non temere est. *Decurrunt* milites exercitationis causa: Archytas exercuit se decurrens per totum coelum. G.

7 Respondet Archytas Horatio, non Nautae ut Cruquius voluit. B. Sed ita fiant tres personae, et Anachronismus. Dicamus, ex Horatii sententia loqui nautam. Suum sensum nautae tribuit Poeta. G.

Etsi conviva. B. *Conviva deorum* Tantalus, illo honore abusus, punitus propterea apud inferos. G.

8 Etsi Aurorae curru in coelum raptus. Occidisse tamen hic dicitur quod vivus in coelum evectus sit. Frustra igitur quaerit Bentleius cur Horatius Tithonum in mortuis numeret. Cum non esset in vivis, quin inter mortuos censendus videretur?

9 Callide finxerat iste Minos se Leges suas in antro Iovis, quod in Ida monte erat, ab ipso Iove didicisse.

10 *Tartara,* per Catachresin iam pro Elysio.

De Pythagora consulendus Ovidius Metamorph. Lib. XV. B.

Breviter, Euphorbum Panthoi filium se Homericis temporibus fuisse, dicebat Pythagoras, eiusque sibi vindicabat clypeum. G.

11 *Refixo* iam pro fixo, non pro detracto ut putavit Stephanus: habet enim haec vox duos contrarios intellectus. B. *Refixo* tamen h. e. revulso et ablato clypeo opus erat, ut agnosceretur, an fuisset Euphorbi, quod dixerat Pythagoras antequam illius intus inspiciendi fuisset copia. Sic certe Max. Tyr. 16, 3. G.

13 *Nervos et cutem,* h. e. corpus. Z.

14 Etiam de ipso iudice. B. Noverat videlicet Archytas in illa parte Italiae esse magnam auctoritatem Pythagorae etiam apud vulgus. G. *Sordidus auctor,* contemnendus interpres, s. perscrutator. Z.

Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiae torvo spectacula Marti:
Exitio est avidum mare nautis.
Mista senum ac iuvenum densentur funera: nullum
Saeva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
Ossibus et capiti inhumato
Particulam dare: sic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinae
Plectantur silvae, te sospite; multaque merces,
Vnde potest, tibi defluat aequo
Ab Iove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram

Post-

15 mors *MSS. Bersm.* [† *et ed. Lips.* 1498.] *quod est glossema. Z.* 18 avidum *Br. Gott. et primae editt. it. coll. Sax. tum Bentl. Cun. et MSS. Bersm. duo. vulgo* avidis. 19 densantur *edd. Venet. Glar.* 29 Sub Iove *coniectura Crusii.*

17 Veteres caedes atque bella Bellonae Furiarumque inspirationi tribuebant.

Theatra et Amphitheatra Latinis Spectacula dicta. *Heu nimis longo satiate ludo!*

18 Nescio cur Bentleius praetulerit *avidum mare* alteri lectioni, cum navigantium aviditas causa sit eorum exitii paene unica. B. Sed illud etiam cogitemus, *avidum mare* suavi valde metaphora dici. G. Ergo recepi. Accedit quod Archytas philosophus non videtur decore et vere se accusare aviditatis. Z.

Nautas mercatores per contemtum appellat.

19 Vet. Schol. optimique Codd. *densentur* habent, quod verbum Lucretio familiare est.

20 *Hypallage* pro *nullum caput fugit Proserpinam.* Vet. Schol. *Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem abstulerat.* Virgil. Aen. 4, 698. Credebant veteres aegrotantes mori non posse priusquam Proserpina crinem de vertice secuisset. B. Hic Harduinus, *Non novit,* inquit, *iste* Pseudo-Horatius *Proserpinam: saeva non est.* Sed tamen *imperiosa* est illi, quem solum verum putat Horatium Sat. 2, 5, 109. G.

21 *Notum est ortu et occasu Orionis tempestates concitari.* Vet. Schol. V. Epod. 10, 10 et Serv. ad Aen. 4, 52. G. *Devexi,* ad occasum vergentis. Z.

22 *Notus* hic certe non minus locum habet quam Aen. 1, 575. Non scrupulose ventis sua nomina et plagas assignant poetae; norunt propter flexum litorum *noto* aliquem in litus Africae vel Apuliae expelli posse. G.

23 Ex invidia inhumanus. Malignus dicitur qui vel operae vel impensae nimium parcit.

Arenam pulverem dicit, uti Virgilius frequenter in Georgicis.

27 Ex veteri opinione poenas condonari non posse, in alia diverti posse.

28 In animo habuit aureum Danaes imbrem, ut puto.

Poſtmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita iura vicesque ſuperbae
Te maneant ipſum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla reſolvent.
Quanquam feſtinas (non eſt mora longa); licebit
Iniecto ter pulvere curras.

31 forſan *Lamb.* 32 vicesque, ſuperbe, *coni. Paſſeratii ap. Bentl.* 33 inultus *coni. Paſſerat. ap. Lambin.* 35 feſtinans *ed. Venet.* Z.

ODE XXIX.

AD ICCIVM.

Facete carpit Iccium, qui, ſtudio philoſophiae, quod ambitioſe ante affectarat, nunc repente abiecto, militare inſtituerat ſpe lucri. Z.

Metrum duobus verſibus Alcaicum, tertio Iambicum Dimetrum Hypercatalecticum, quartoque Pindaricum Dactylicum.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras

Non

1 Icti *Baxt.*

29 *Tarentum erat in tutela Neptuni.* Vet. Schol. B. Eſt enim Taras Neptuni filius conditor Tarenti. G.

30 Negligis, *leve putas?* Vet. Schol. Cruq. B. Gloſſema videtur, quod pro *negligis* Pithoeus (in collat. Sax.) adſcripſit *audès*. conf. mox 29, 16 *temnis* pro *tendis*. G.

31 Notandum *poſtmodo* dici pro *poſt*. *Fraudem inhumati piaculum.* Vet. Schol.

Melius *fors et*, quam *forſan*: ſic et Vet. Schol. legit. [† etiam vetuſti codices. v. Heinſ. ad Valer. Flacc. I, 478.]

32 *Vices ſuperbae, poenae ſuperbis factis tuis.* Vet. Schol. *Debita iura* Periphraſis Nemeſeos, ſive divinae vindictae.

33 *Precibus non l. i.* non relinquar a Diis, adeo ut preces ſeu exſecrationes meae ſint vanae, h. e. quas non ſequatur ultio. Z.

34 Dira deteſtatio nulla expiatur victima iuxta ius Pontificium.

Qui vel a Magis vel etiam ab aliis devoventur, obligantur, niſi contraria reſecratione reſolvantur.

36 *In ſacris hoc genus Sepulturae tradebatur, ut ſi non obrueretur, manu ter iacta terra cadaveri pro Sepultura eſſet.* Vet. Schol.

Feſtive *curras*, cum ante poſuerit *feſtinas*: proprie etiam nautae *per mare currunt*; ut ſit elegantiſſima Dilogia.

ODE XXIX.

1 Docte animadvertit Torrentius fuiſſe Romae gentem Itiam. Non dubitavi igitur pro *Icci* reponere *Iti*, ut in Epodis pro *Ici*, *Peti*: Siquidem in veteribus libris Literae *c* et *t* vix diſcerni poſſunt. B. Non videntur iſta cohaerere. Retinui lectionem librorum, puto, omnium. Vid. tamen pro *Itio* Gallandii epiſtola in Obſ. miſc. Burn. Vol. 6 p. 385. Conf. Hor. Epiſt. 1, 12 ad eundem forte data. G. *Beatis*, opulentis. Auguſtus, duce Aelio Gallo, exercitum miſit in Arabiam felicem, ſed eventus non reſpondit conſilio, culpa inprimis et proditione Syllaei. vid. Strab. XVI. p. 780. Z.

Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quae tibi virginum
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;
Cum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panaeti, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

ODE

13 nobilis *Bentl. e codd.* 16 temnis *ed. Glar.*

Invides, tibi cupis; quod contrarium Stoicismo, qui nil cupere sapientem iubet.

2 *Acrem*, ferocem. Contra, Socratis erat mite ingenium.

3 Ridicule *non ante devictis, horribili Medo, et Nectis catenas*. Quantum mutatus ab illo!

4 Bentleius mallet *horribilis* vel *horribiles*, quo detraheret Epitheton *Medo*, et apponeret *catenis*, sed indicta causa. Mihi videtur ipse *Medus* horribilior suis catenis, vulgi saltem opinione. Hoc idem factum est in voce *nobiles* [v. 13] pro qua ex ingenio suo supposuit *nobilis*, quo conveniret cum Panaetio Philosopho. Certe tam nobilis Scriptoris oportuit et nobiles fuisse Libros.

5 *Nectis*, fabricas; *mutuis enim nexibus fiunt catenae*. Vet. Schol.

8 Proprie *ad Cyathum* de Pocillatore. *Puer ex aula, qui aulae servierit*. Vet. Schol.

10 *Arcu paterno*, i. e. Serico. Putandum enim fuisse hunc puerum natione Serem, sive Sinensem; ideoque pretiosiorem. B. Pretiosus iam erat in aula Parthica ob patriam longinquam: crescet pretium, ubi Romam deferetur. G.

11 *Pronos relabi sermo παροιμιώδης*. Vet. Schol. Graecis ἄνω ποταμῶν proverbio dicitur. Torrent.

14 *Panaetius Stoicus fuit, Praeceptor Scipionis Africani et Laelii, natione Rhodius*. Vet. Schol.

Domum, *Sectam*. Vet. Schol.

15 *Lorica dicta quod e loris et corio crudo pectoralia faciebant, postea succuderunt Galli e ferro sub id vocabulum ex annulis ferream tunicam*. Varro, notante doctissimo Mancinello. B. *Iberis*, e ferro Ibero, quod erat in pretio. Z.

16 Metaphorice ab iis qui tendunt sagittas. *Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum?* Persius. B. *Tendis*, ut Epistol. 1, 19, 16. Frustra ergo barbariei hunc usum verbi accusat Harduinus. *Temnis* quod Porphyrio interpretatur *audes*, colorem accipit ex 28, 30 *negligis*. G.

ODE XXX.

AD VENEREM.

Omnia bella numina e sedibus suis evocat, rogatque ut se transferant in novum Lararium a Glycera sua Veneri dedicatum. Est autem quasi Epigramma in Dedicationem Veneris. Vet. Schol.

Metrum Sapphicum.

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glycerae decoram
Transfer in aedem.
Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Iuventas,
Mercuriusque.

1 Cnidi *Lamb. et Bentl.*

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Horatius ab Apolline Palatino, tempore festo, quo ab Augusto dedicatus est, nihil petit praeter mentem sanam in corpore sano. (Saecularium quidem ludorum neque vola hic est nec vestigium. G.)

Metrum ut in ODE XXIX.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum

Fun·

ODE XXX.

2 *Sperne*, h. e. relinque, neglige.

3 *Vt plurimum de thure et floribus Veneri sacrificabatur.* Vet. Schol.

4 *Te Transfer*, h. e. migra, proprie de Diis cum evocantur.

5 *Fervidus*, *quod fervorem amoris inferat.* Vet. Schol.

Gratiae nudae et sine nodis finguntur. Vet. Schol. h. e. aperto et soluto sinu.

7 *Parum comis*, *minus elegans. Sciendum Venerem omnium elegantiarum esse dominam.* Vet. Schol.

Iuventas, Hebe. *Iuventa aetas putatur, Iuventas ipsum Numen, iuventus adolescentia.* Vet. Schol.

8 *Mercurius* advocatur, puto, propter vim persuadendi; an etiam propter *furta* et dolos? G.

ODE XXXI.

1 *Dedicatum Apollinem* vel in templo suo Palatino ab Augusto, vel in parvo sacello ab Horatio positum. *Dedicatus Apollo* aut Graeca figura, cui templum vel sacellum dedicatum est; aut Metonymia consueta signum Apollinis illi dedicatum. *Dedicatus vates*, i. e. carmen saeculare scribere iussus, placeat cui potest. G.

2 Bene *Vates*, cum iam nominasset Apollinem cuius in tutela sunt Vates.

Patera, *calix*. Vet. Schol. i. e. grandior et capacior calix.

Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniae ſegetes feracis;
Non aeſtuoſae grata Calabriae
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dîs carus ipſis; quippe ter et quater
Anno reviſens aequor Atlanticum
Impune. Me paſcant olivae,
Me cichorea levesque malvae.

Frui

3 opimae Sard. ſegetes feraces *MSS. nonnulli et ed. Glar. Lamb. Bentl.* 9 Calenam *coni. Bentl.* 10 dives ut, *Bentl. e duob. codd.* 11 calillis a calix, *ſuſpic. H. Stephanus, cui favet Gott.* culillis: *ſed Brod.* curutis. 15 paſcant *Bentl. ex MSS. Cuning. et Ian. recte: nam praecedit premunt. Ergo recepi ipſe. Vulgo* paſcunt. Z.

Novum: per quod nova inſtaurabatur precatio. Vet. Schol. Tanquam novo deo libatio fiat.

5. 6 *Grata armenta* quae gratiam referunt paſcenti labore ſuo, fetu, carnibus. G.

9 *Premant; reprimant putando.* Vet. Schol.

Bentleius iterum immutat locum Epitheti, autoritate ſui iudicii. Nam de *Calena* fecit *Calenam*, quo conveniret cum *vitem*; ac ſi ignoraret Horatianam Hypallagen. B.

Calena falce premuntur vites Calenae: hypallage illa quidem, ſi communem loquendi uſum compares: ſed quae verum tamen habet. Plane ſimile eſt 3, 6, 38 *Sabellis docta ligonibus* etc. quo epitheto ſolo indicatur, de Sabina diſciplina ſermonem eſſe. Sic Ser. 1, 6, 59 *non ego circum Me Satureiano vectari rura caballo* etc. G.

10 Fortuna iam pro magnae opes. **A great Eſtate.**

11 *Culullis, poculis manicatis, ſcyphis.* Vet. Schol. Cruq. Vetus Interpres a Culeo deducit. **Bowls, or great Cups with handles.** *Proprie autem cululli calices dicuntur fictiles quibus Pontifices et Virgines Veſtales in ſacris utuntur: hic autem pro Vrceolis et Conchis poſuit.* Vet. Sch.

12 *Reparata, commutata.* Vet. Schol. magis *requiſita.* B.

Reparare ICtis certe permutare ſignificat, vel permutatione ſibi comparare. Praeter locum Alfeni citatum in Theſauro Stephaniano, ſic loquitur Scaevola l. 122 § 1. de Verb. Obl. *Add.* l. 9. § pen. de ſtatu liberis. Quod Bentleius *reparata* interpretatur condita, minus etiam aliunde firmari, credo, poteſt. G.

13 *Diis quaſi per invidiam charos mercatores dicit, quod et proſpere et frequentius navigent.* Vet. Schol. Quod ſcilicet veluti miraculo ſervati ſint.

15 Bentleius poſt Fabrum, pro *paſcunt* repoſuit *paſcant:* ſed nihil hoc opus fuerat.

16 *Cichorea, intuba ruſtica.* Vet. Schol.

Leves. Malvae corpori leves; ut gravi malvae ſalubres corpori. Vet. Schol. Chriſtophorus Landinus et Bondius noſter, metro non attenden-

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

18 *Dedi lectionem edd. Ven. Lamb. Ian. et al. pro* at precor *ed. Baxt. Glar. aut* ac precor *Bentl.* Z.

ODE XXXII.

AD LYRAM.

Poeta Lyram suam alloquitur, et magnifice de se sentit, quod sit quasi alter Alcaeus; et Bellator, et Poeta, et Lyricus. (Videtur hoc carmen Horatius, cum a Maecenate, vel ipso etiam Augusto invitatus esset ad scribendum solennius aliquod carmen, forte feriis Latinis canendum, aut Apollinaribus ludis: de saeculari carmine cogitabam, cui domi et privatim sic praeluserit poeta; sed intercedit ratio temporum Bentleiana, quam certe hoc uno carmine refellere nolim. G.)

Metrum Sapphicum.

Poscimur. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures: age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

1 Poscimur *etiam coll. Sax.* Poscimus, — antro *Bentl. ex MSS.* Poscimus *Gott. sed superposito r.* Poscimus *Zar. Flor. Loch. R. Steph. etc.*

dentes, crediderunt *leves* esse *lubricas*, turpi errore.

17 *Paratis, quae in promtu sunt omnibus.* Vet. Schol.

18 Legendum *at* pro *et* cum Vet. Schol. Theodorus Marcilius frustra legit *adprecor*.

19 Bentleius frustra delevit subdistinctionem post *Cum mente*, et per hoc commiscuit diversa.

Turpem, h. e. omnibus et sibi ipsi gravem. B. *Cithara car.* laetitiae musicesque expertem. Z.

ODE XXXII.

1 Vet. Schol. Cruquii cum omnibus Lambini Codd. habet *Poscimur* non *Poscimus*. *Poscebatur enim Dicta sua edere.* Vet. Schol. Alter. Forsan a Maecenate. Bentleius tamen pro *Poscimur* reposuit *Poscimus*, invito Scholiaste atque optimis Libris. B. *Poscimur*, iubemur scribere. Si quid ergo unquam carmen victurum cecinimus, nunc optamus tale nobis contingere. Votum hoc exprimitur allocutione ad Barbitum Alcaei, cuius laude oden absolvit. G.

Etsi et Diomedes et Servius, vetustissimi Grammatici, habeant *sub umbra*, Bentleius tamen auctoritate unius Manuscripti motus, reposuit *sub antro*. Quid? an nullae sunt umbrae praeterquam sub antris? Potuit esse vel parula arbor vel pergula. Sed mirifice placent illi quae nova sunt.

2 Bene *Lusimus* cum iam dixerit *vacui*. *Sic fere Poetae verecunde carmina sua lusus vocant.* Vet. Schol.

3 *Latinum* potest respectum habere ad ferias Latinas, quas eo tempore studiose celebrari solitas, constat. Sed vid. argumentum. G.

Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive iactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum et Musas, Veneremque et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
O decus Phoebi, et dapibus supremi
Grata testudo Iovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

15 cuique *coni. Bentl.* nunc resolve *Heum. coni.* mihi eumque *Ancherf. coni.* G. *coniicit Crusius* corda solve, *aut* iynga solve.

ODE XXXIII.

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Albium Tibullum Elegorum Poetam ob amicae suae (quam Glyceram appellat) inconstantiam plus nimio dolentem solatur, ostendens Venerem perversum quendam ex amantibus nimum sibi exhibere.

Metrum tribus prioribus versibus Choriambicum Asclepiadeum, quartoque Glyconicum.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glycerae; neu miserabiles
Decan-

4 *Carmen*, nunc Melos vel Oden dicit, et *Latinum* dicit, quasi sibi proprium inventum.

6 *Alcaeus res bellicas adversus Tyrannos gessit, Pittacum et Myrsilum.* Vet. Schol. Cruq.

Alcaeus navali proelio plerumque cum hostibus agebat: quasi diceret, sive in alto mari, sive in portu erat.

10 *Haerentem*, assidentem. Erat enim Cupido fere semper Veneri Πάρεδρος, seu in Templis Assessor.

11 Lycus Alcaei amasius.

15 *Cunque, quandocunque.* Vet. Schol. Componitur a *cum* et *que*.

16 *Rite vocanti.* Ac si numen aliquod inesset Lyrae, quia decus, seu gestamen Phoebi erat. B.

Non puto opus esse defendere lectionem omnium librorum post ea, quae in Thesauro L. L. dedimus. Sententiam aperiet paraphrasis, *Salve*, o Lyra, honorata et propitia esto mihi, quae es *mihi dulce lenimen laborum, cumque* quandoque, quocunque tempore, quoties collibuit, *te rite vocanti*, et solatium vel avocamenta molestiarum a te petenti. G.

ODE XXXIII.

1 Fiduciam sibi assumit nominando eum.

2 *Immitis* pro *crudelis* per Charientismum.

Decantes elegos, cur tibi iunior
Laeſa praeniteat fide.
Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor; Cyrus in aſperam
Declinat Pholoën: ſed prius Appulis
Iungentur capreae lupis,
Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic viſum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos ſub iuga ahenea
Saevo mittere cum ioco.
Ipſum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriae
Curvantis Calabros ſinus.

ODE

3 *Elegos, παρὰ τοῦ ἒ ἒ quae vox eſt lamentantium.* Vet. Schol. Bene igitur *miſerabiles.*

Cur tibi iunior, Ethopoeia; erant enim verba ipſius Tibulli; *Cur mihi iunior,* etc. Eſt autem iam *iunior* pro *poſterior.*

4 *Praeniteat tibi,* magis quam tu puellae placeat, ut 1, 5, 13, G.

5 Apud Italos et Graecos puellae longe ampliori facie ſunt, quam in Gallia atque Britannia noſtrā; poſſunt igitur illis eſſe tenues frontes quae nobis ſatis amplae videantur. — *Reddes Forte latus nigros anguſta fronte capillos.* Epiſt. 7. Lib. I. Ob calvitiem hoc dicit. B.

Sic *caſtigatae collecta modeſtia frontis* laudatur Stat. Sil. 2, 1, 44. G. [† Bene Intt. vett. *anguſta et parva fronte;* quod in pulcritudinis forma commendari ſolet.]

6 *Aſper,* proprie de dentibus, figurate de moribus.

7 *Sed;* ſupple *aliquis dicat.*

9 *Turpi* et forma et moribus, per *Dilogiam.*

10 *Quotiescunque ratio non apparet, ſic viſum, interponitur.* Vet. Schol.

11 *Sub iugum mittit qui domat cum turpitudine.* Vet. Schol. Milites qui ſub iugum mittebantur, exinde pro mancipiis habebantur. B.

12 *Saevo ioco;* ſunt qui Iocum intelligant de Deo Cupidine: ſed alii rectius interpretantur, crudeli oblectamento, quod quidem Venus capit ex dolore amantium, qui non voti ſui compotes fiunt. Z.

13 Forſan Vxor cum grandi dote et ingenio etiam dulci; per Dilogiam.

14 Bene *compede,* erat enim Libertina Myrtale, h. e. ex ſervis nata. *Attendendum autem compedem ſingulari numero eum dixiſſe, quod non facile apud veteres invenitur.* Vet. Schol.

15 *Acrior,* h. e. ingenio ferocior, figurate.

ODE XXXIV.

Antonio et Cleopatra praeter spem omnem superatis, Horatius fingit se renuntiare Epicureismo, et Providentiam agnoscere; quo facilius persuadeat populo Augusti Imperium deorum voluntate stabilitum. (Non persuadet mihi vir doctus, hoc fuisse consilium poetae. Sed vel serio, ad tempus certe, ab Epicuri grege se confert ad saniorem de providentia sententiam: aut ludum sibi facit suo cum tonitru Iovem. Prius puto verius. V. ad v. 5. G.)

Metrum ut in ODE XXIX.

Parcus deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens

Ple-

ODE XXXIV.

2 *Insanientis*, *res sacrilegas suadentis*. Vet. Schol. Estque etiam Figura Ὀξύμωρον, ut notavit Lambinus.

Sapientia, Graecis Σοφία, Philosophia est.

3 *Consultus* erat quem nos *Professorem*, vel *Doctorem* nominamus. Qui vel ipse iam ab aliis consulitur.

5 *Relictos*, praeteritos, vel post se relictos. Ingenio suo debet magnus Bentleius *relectos* pro *relictos*. Quis dicat cursum esse *relectum* antequam *relictus* fuerat? Neque enim ferri potest *relectos* pro *relegendos*. B. *Relectos* necessarium puto esse, licet sit ex sola coniectura N. Heinsii, (ad Ovid. Met. 8, 173 et Adverf. 2, 4 p. 236) et R. Bentleii. Nam *relictos cursus iterare* hoc tantum significat, viam, eandem ab initio, vel ab eo loco, ubi reliqueras, repetere et denuo percurrere. Hic autem oportet intelligi non hoc, quod diximus, sed retractationem. *Relictos cursus iterat*, qui v. g. bis Puteolis navigat Alexandream; *relectos* qui Puteolis Alexandream cum tetenderit, mutato cursu redit Puteolos. Sic ἀνατρέχειν, ἀναδραμεῖν, ἀναδραμεῖσθαι est mutare et emendare superiorem agendi rationem, tanquam navigationem. G.

Diespiter fictum videtur nomen Harduino ab impia illa cohorte (in cerebro viri enata et nidulante) in honorem Christi ex ignorabilibus mihi Hebraicis, quae interpretatur, *qui conterentes se conteret inimicos*. Forte volebat די שף אח ער Editum vero est די־השמה־דח־צר. Ceterum nomen *Diespiter*, quasi *diei patrem* dicat, pulchre convenit Iovi, cum claro coelo tonat: quale tonitru aut fulmen, sereno coelo missum, in prodigiis habitum ab Homericis inde temporibus, quod copiose ostendit Lambinus. Add. Iul. Obseq. c. 83. 107. 122. et Plin. 2, 52. Burm. Iove Fulgerat. c. 9. Epicurei hoc negabant, v. g. Lucret. 6, 245 sq. Horatius cum tale quid expertus ipse esset, motus certe ad tempus videtur. Facit huc, quod eam velut conditionem fert Iovi impius apud Aristophanem Socrates, ut sereno pluat sine nubibus, Νεφ. 370. Eandem putabant Epicurei rationem tonitruum: quare refelluntur, si tonet sereno. Non est hic sermo, quid verum sit, sed quid sentiant homines. Vidi ego fortes, ut sibi videbantur, Spiritus contremisce-

Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum;
Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Taenari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare et insignem attenuat deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit; hic posuisse gaudet.

ODE

13 insigne *Bentl. e cod.*, *Hinc* insignia *coni. Cuning.* *quod recepit Ian.* *Atque sane sic bene cohaerent* ima, summa, insignia, obscura. Z.
14 hic *it.* huic *coll. Sax.*

miscere ad subitum tonitru e nube, et impias nugas statim desinere. Quid si his sereno tonuisset? G.

7 Distinguendum procul dubio post *Plerumque*, quod videtur ipse Vet. Schol. fecisse, cum ita de Iove scribat, *Qui nubilo coelo coruscare consuevit*. Vir magnus atque ingenuus Richardus Bentleius maluit emendationem istam deberi nescio cui Bangio peregrino, quam mihi noto et conterraneo suo.

Quod philosophiae naturali contrarium erat. M. Herennius *sereno die fulmine ictus est*. Mancinellus ex Plinio.

8 *Volucremque currum; ex vulgi opinione, tonitrua, dicuntur strepitus esse currus et quadrigarum Iovis.* Vet. Schol.

9 *Bruti graves et tardi dicuntur quod terrae perpetuum est.* Vet. Sch. B. *Bruta*, h. e. carens sensu et ratione. Z.

10 *Taenarus* pr. promontorium in Peloponneso, per quod descensus putabatur ad inferos. H. l. sedes Taenari est locus inferorum. *Invisi*, non visi. Z.

11 *Atlanteus finis*, Atlas mons Africae, qui ex vett. opinione finem terrae constituebat. Z.

12 Aesopus interrogatus a Chilone quam rem ageret Iupiter; ille respondit: τὰ ταπεινὰ ὑψῶν, καὶ τὰ ὑψηλὰ ταπεινῶν. Laertius, Vita Chilonis. Hoc responsum Chiloni tribuitur a docto viro Ludovico Desprez. Verum hic ex incuria lapsus.

13 *Insignem attenuat*, Hesiodum expressit; Ἀρίζηλον μινύθει, ut monstravit Ant. Muretus, vir doctus. *Insignem* dicit M. Antonium. Pro *insignem* Bentleius solo novandi studio reposuit *insigne*, quo sit eodem genere quo *obscura*; atque hoc sine ullo grano salis. B.

Potuit cogitare Antonium et Augustum Horatius. Sed si alios quoque cogitare voluit, debuit aliter loqui. Interpretatur Hesiodi carmen Oper. pr. tractat locum communem de providentia Epicureis oppositum etc. G.

14 *Obscura promens*, dissimulat se velle Augustum, equestri ordine virum, dum ponit Neutrum genus pro Masculino.

Phrahati Parthorum Regi tiaram (multis apicibus circumseptam) ablatam significat, et Tiridatis capiti impositam. B.

15 Bene *cum stridore acuto*, cum ante posuerit *rapax*: ad instar scilicet procellosi turbinis. - Psal. LVIII, 10.

16 *Sustulit, abstulit*, ut solet, consuevit tollere. G.

ODE XXXV.

AD FORTVNAM.

Post Varianam cladem, qua exercitus P. R. cum ipso duce Quintilio Varo a Germanis deletus est, ingens Romae trepidatio fuit, adeoque magnus tumultuum metus, ut Augustus ipse furiata mente itentidem exclamaverit, Quintili Vare, legiones redde. Quae mala Poetae in hac Ode impotentiae Fortunae tribuit; quam tandem precatur, ut praeterita mala futuris successibus resarciat. (Etiam haec coniectura videtur non valde firma. Nihil aliud, quam locum de Fortuna tractat poeta. G. Nempe de Fortuna Antiate, qualis quidem fuerit in templo Antii. Z.)

Metrum ut in praecedente.

O diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythae,
Vrbesque, gentesque, et Latium ferox,

Regum-

ODE XXXV.

1 *Antium* erat in tutela Fortunae, quod ideo *gratum* dicit B. Non temere turbabit quemquam delira Harduini temeritas, totam Antiatem Fortunam somniantis ex nummo male explicato confictam. Qui historiam amant prae fabulis, inspicient Torrentium ad h. l. it. Phil. a Turre monumenta veteris Antii c. 1. G.

2 *Praesens, parata.* Vet. Schol.

3 *Mors sola fatetur Quantula sint hominum corpuscula.* Iuven. B. *Mortale corp.* h. e. hominem. *Superbos triumph.* summum honoris gradum, maximam gloriam. *Vertere fun.* mutare in funera. Z.

6 Notum Mathematicis Lunam esse κλῆρον τῆς τύχης, i. e. Sortem Fortunae, quae dominatur mari. B. Non invenio, quod ait vir doctus, ipsam Lunam esse sortem Fortunae; sed sic vocari comparationem quandam Lunae ad alias partes coeli. Vid. Ptolemaei Tetrabibl. L. 3 peculiari capite, et Scalig. ad Manil. p. 187 sqq. Nec Horatius rimatus videtur *numeros* illos *Babylonios*, a quibus Leuconoen suam avocat 1, 11. Sed cum maris motus ac tempestates oriantur a caussis latentibus, quare nec praevideri ullo modo neque caveri possunt: ideo videntur illos peculiariter Fortunae assignasse. Hinc Fortunae reduci in nummis dedere gubernaculum, quo maritimos cursus regat, ut rotam ad pedestres. G.

7 *Lacessit*, remis impellit. *Bithyna car.* nave a Bithynia profecta. Z.

9 *Profugi, quia nusquam certam sedem habent.* Vet. Schol. Cruq. Iam movebant Scythae bellum, quo restitueretur Phrahati regnum. B. Cf. infra III, 24, 9. Z.

Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,
Iniurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te ſemper anteit ſerva Neceſſitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Geſtans ahena; nec ſeverus
Vncus abeſt, liquidumque plumbum.
Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,

Vtcun-

14 fremens ad arma curſantes *coni. Bentl.* 17 Serva *etiam Gott. et collat. Sax.* 22 abneget *Brod.*

11 Crediderim eum de Phrahatis matre locutum, atque etiam de ipſo Phrahate ſequentibus verbis.

13 *Iniurioſo*, h. e. faſtuoſo et faſtidioſo.

14 *Stantem columnam*; innuit emphatice Auguſtum eſſe unicam Reip. columnam, ſubtractis iam aliis, praeſertim Quintilio Varo. B.

Ego unumquemque hominem intelligam, quo alii ut columna nituntur. G.

15 *Bene tumultum vulgarem expreſſit repetendo.* Vet. Schol.

Ceſſantes, iam otio fruentes. *Ceſſantes* modo dicit locupletiores cives, et otio gaudentes. Fruſtra igitur Bentleius vitio dat Horatio, quod populus ipſum populum ad arma concitet. B. *Ceſſantes* inſanis videntur qui non inſaniunt, vel furunt minus. G.

16 *Frangat* pro diſſolvat.

17 Cum Vet. Sch. et MSS. Cruq. repoſui *ſerva* pro *ſaeva*; eſt enim mors (quam hic, ut etiam alibi per Euphemiſmum *Neceſſitatem* appellat) Fortunae carnifex et ſuppliciorum miniſtra. Hoc loco haeret aqua Bentleio, neque me legere dignatus eſt. B. *Serva* Fortunae, quae illam ut lictores et anteambulones alii, *anteit*, *Neceſſitas* non moriendi modo, ſed quaecunque vim et coactionem adfert. *Clavis* cruci figuntur, *cuneis* Caucaſo affixus Prometheus Cic. Tuſc. 2. c. 9. *Ahenam* manum tribuit illi ob duritiem, robur etc. Conf. 3, 24, 5. G.

18 Sunt autem *Trabales clavi*, maximi clavi ex ferro, quibus trabes figuntur. Sic etiam *Od.* 24. *Lib. III. Si figit adamantinos Summis verticibus dira Neceſſitas Clavos.*

Cuneos pro *martulos* poſuiſſe videtur.

19 *Ahenam* mortis manum Diloque nominavit, ob ahenam eius imaginem, ut puto, et quod erat indomita. Veteres etiam Morti hymnos canebant et thura cremabant, ut conſtat ex Onomacrito Athenienſi.

20 *Vncus*, *quo puniebantur damnati. — Seianus ducitur unco.* Vet. Schol.

Reſoluto plumbo rei puniri conſueverunt. Vet. Schol. Cruq. Crediderim eum *Vncum* et *liquidum plumbum* intuliſſe in terrorem tumultuantis populi; cum alias *clavi* et *cunei* ſufficerent. Probabile eſt etiam *Mortem*, *Spem* et *Fidem* fuiſſe παρέδρους, ſive Aſſeſſores Fortunae Antiatis.

21 Bentleius mire ſe torquet et caecutit hoc loco; Horatio infenſus. Spem et Fidem ſemper dicit comitari Fortunam, etiam cum ea adverſa fuerit. Quid apertius? B. *Fides* quae *colit* utramque *Fortunam*,

eam

Vtcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum et meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum faece siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.
Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et iuvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum iuventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova

Incu-

24 vertis *pro* linquis *coni. Bentl.* 25 ut meretrix *con. Cun. et sic Brod.* 33 Heu heu *coll. Sax.* 36 *Sic cum Bentl. et Cun. etiam Brod. coll. Sax. Gott. Flor. Loch. etc. Sed* manus *est in edd. Ven. Glar. Lamb.*

eam praesertim, quae *clavos* et *uncos* minatur rara est. Haec se *non abnegat comitem* fortunae amicorum, id est, amicis in utraque fortuna constitutis. G.

Fidem ideo *albo panno velatam dicit, quia albo panno caput velabant Fidei sacrificantes.* Vet. Schol.

23 *Mutata*, i. e. nigra.

24 *Linquis* illud pulchre defendit a Bentleio L. Bos. Fortunam etiam a palatio in insulam vel carcerem euntem sequitur Fides. G.

27 *Siccatis*, ebibitis.

28 *Dolosi*, tanquam non stantes promissis.

29 Mirifice displicuit Bentleio Horatii Pleonasmus *ultimos Orbis*; dicit enim *ultimos* debuisse sufficere. Ex coniectura igitur propria ipse reponit *ultimus Oro.* B. De expeditione in Britanniam tentata etiam A. V. 727 satis Marcilius et Massonus dixere ad refutandum Harduinum, qui tale quidquam ab Augusto actum esse, solita confidentia negat. Iidem de Arabica expeditione Aelio Gallo mandata eodem tempore. *Britannos orbis ultimos* dicit eodem sensu, quo *toto divisos* vel *diversos orbe Britannos* Virgilius Ecl. 1, 67: quos discludit et seiungit Oceanus. Sic Luca. 7, 541 *extremos orbis Iberos* dixit. G.

31 *Examen*, *novum delectum ab Augusto habitum.* Vet. Schol.

32 *Rubro*; Aethiopico et Indico, a colore vicinarum gentium.

36 Bentleius pro Plurali *manus*, autoritate quorundam Codicum rescripsit Singulare *manum*: Minus hoc illi placuisset, si in Editis reperisset. B. Vid. Var. L.

39 *Diffingas*, *refabrices.* Vet. Sch. Bentleio magis arridet *defingas* quam *diffingas*, etsi agnoscat *diffingas* esse lectionem omnium Codicum atque temporum. Certe necesse fuerat *diffingi* prius quae fuerant recudenda. Ista Μετάληψις scriptoribus est usitatissima.

40 *Massagetas* reliquique Scythae a partibus Phrahatis stabant, qui-

bus

Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

39 defingas *coni. Bentl. et Cun.* recoctum *pro* retus. *coni. Bentl.* refusum *vir doctus in Misc. obss. Brit. Vol. 4. p.* 381. *G.* Defigas recusum *ed. Lamb.*

ODE XXXVI.

Gratulatur amico suo Plotio Numidae ob reditum in patriam. Verisimile est eum fuisse Pompeianum, et Augusti gratia ab exsilio rediisse; ob enormem Horatii laetitiam.

Metrum primo versu Glyconicum, secundo Asclepiadeum.

Et ture et fidibus iuvat
Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidae deos;
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula
Quam dulci Lamiae, memor
Actae non alio rege puertiae,

Muta-

8 Arctae *ed. Venet. Z.* [† pueritiae *duo Codd. Dorvillii. vid. ad Charit. p.* 382.]

bus ob eam rem minus favebant Pompeiani.

Docte observavit Cruquius esse etiam *Arabiam* alteram in Scythia, quam Ammian. Marcellinus *Getarum desertum* appellat. B. Sed hic opus non videtur aliis, quam iis, de quibus v. 31 sq. *Ferrum*, ab infelici illo in fratres usu *retusum* et hebetatum, *diffingi*, i. malleo diduci, et ita acui optat *nova* i. repetita *incude*, quo adhibeatur contra *Massagetas* etc. Ceterum nec *defingas* damnare ausim, cum *de* et *di* in compositis frequentissime confundantur. Hic quidem omnes nostri *diffingas* habent. G.

ODE XXXVI.

1 *Fidicines hodie quoque Romae ad sacrificia adhiberi, sicut tibicines, nemo est qui nesciat.* Vet. Schol.

2 *Placare*; Votis redditis. *Debetur hostia dum votis susceptis promittitur.* Vet. Schol.

4 *Hesperia*, *Mauritania*. Vet. Schol. Vbi etiam hortus Hesperidum. B. Cur non potius ex Hispania? G.

6 *Dividit*, *tanquam quae multis data sufficerent.* Vet. Schol.

8 *Significat Numidam Lamia Patrono usum a pueritia.* Vet, Schol. Quis nescit fuisse Romanis principem iuventutis? Cur non etiam patroni, seu reges, iuventutis fuerint? B. Vt nempe adulti habebant suos *reges*, quod clientium et minorum amicorum relativum apud Horatium est, V. G. Epist. 1, 17, 43: sic etiam pueri et adolescentuli. G. Fortassis praestat Heinsii ratio, qui rectorem interpretatur, h. e. paedagogum. Ergo *non alio* est eodem. Z.

Mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota;
Neu promtae modus amphorae,
Neu morem in Saliûm sit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Bassum Threïcia vincat amystide;
Neu desint epulis rosae,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

ODE

10 Thressa *coni. Erasmi.*

9 Ostendit eos fuisse eiusdem aetatis. Ineunte saltem decimo septimo aetatis anno deposita praetexta sumebant togam puram, seu virilem.

10 *Cretensibus moris erat dies laetos albis calculis, nigris contrarios numerare, et ex laetorum dierum numero una et tempus metiri. Malos enim in annorum numerum non ducebant.* Vet. Schol. Verum mos iste fuit Cretensibus communis cum aliis gentibus; quare censeo *Cressam notam,* esse albam notam creta ductam. Romani enim creta et carbone albos et nigros dies notabant. Creta ista erat factitia, sicuti et alias carbo factitius; quibus notabant felices dies atque infelices. B.

Hanc Cruquii etiam et Lambini sententiam ornavit Bentleius. G.

11 *Modus* vox est mediae significationis; iam vero *plenus modus* est. B. Quin *modus* iungendum cum *sit* versus proxime sequentis. *Ne sit modus amphorae promtae,* ne numeretur, quot amphorae iam sint e cella promtae. G.

12 *Salii sacerdotes Martis et Herculis dicebantur.* Vet. Schol. Iuxta Dionysium Halicarnasseum, non alii erant quam Graecorum Curetes, seu Corybantes.

14 *Bassus,* immanis cuiusdam potatoris nomen.

Amystis potabatur non ductu. Vet. Schol. Erat ingens *phiala,* teste Vet. Schol, Cruq. 'Αμυστίζειν, ἀπνευστὶ πίνειν. Plutarch. in Sympos. notante Lambino.

16 *Breve, quod cito deflorescat.* Vet. Schol. B. *An lilium breve* i. parvum, humile, quod lilium convallium vocatur? G.

18 *Putres, nimio potu marcentes et libidine resolutos.* Vet. Schol.

20 *Hederas lascivas dicit, quia quasi ludentes vagae serpunt.* Vet. Schol.

Ambitiosa, ab ambitu lacertorum. Vet. Schol.

ODE XXXVII.

Alcaeum imitatus publicam laetitiam indicit ob voluntariam Antonii et Cleopatrae necem, quae cruento bello finem imposuit.

Metrum ut in ODE XXIX.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas, depromere Caecubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens

Spe-

9 *Coniecturam Scaligeri* congrege *merito damnat Bentl.*

ODE XXXVII.

1 Νῦν χρὴ μεθύσκειν καί τινα πρὸς βίαν πίνειν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος. Alcaeus (apud Athenae. 10). Cum potuisset Antonium nominare, ad vitandam tamen invidiam, ei pepercit. B. Conf. infra Epod. 9. Z.

Libero, *lascivienti*. Vet. Schol. Vel etiam a captivitate libero, eleganti Dilogia.

2 *Saliares coenae* in *proverbio*. Vet. Schol. B. H. e. opiparae et sumtuosae. Z.

3 *Ornare pulvinar*, *id est*, *mensas vel templa*, *quae pulvinaria dicuntur propter Lectisternia quae ibi fiebant*, *praeterquam in templo Herculis*, *qui nunquam quieti assuetus erat*. Vet. Schol. B. Nempe arae deorum sunt mensae, ad quas invitantur, quin disponuntur illorum statuae accumbentium modo in lectis et pulvinaribus. G.

4 *Tempus erat*, h. e. Iamdudum. B. Reprehendit tarditatem, q. d. iam factum oportebat. G.

Dapibus; *post saltationem hostiis epulabantur*. Vet. Schol.

7 *Dementes*, a dementia reginae cogitatas. Z.

8 Credi vult Romanum Imperium Alexandriam translatum iri. B. Nempe hoc moliri cum Cleopatra Antonium, vel vere vel invidiae faciendae causa dicebatur. G.

6 Grex dici solet de vilioribus. *Turpium*; *aut malae vitae*, *aut eviratorum*. Vet. Sch. per Dilogiam. B. *Turpes morbo viros* hic puto non eunuchos tantum dici, vel pathicos adeo; sed *contaminatos* ac *turpes* vocari, *morbo* animi laborare dici, qui Romani et viri Aegyptiae feminae servirent. L. Bos suspicatur *cum grege — orbo virorum*, i. e. carente viris. G. Videntur esse spadones, qui Epod. 9, 13 dicuntur, turpes et foedi ob morbum corporis et animi. Z.

10 Audacissime legerat Bentleius *Opprobriorum* pro *Morbo virorum*. Etiam mutilatio testiculorum pro morbo venire potuit: nam et vulnera inter morbos recensebantur, ut et caetera corporis mala. B.

Impotens, immoderata, et non compos bonae mentis ut circa libidines alias, ita in spe etiam. G.

Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem
Remis adurguens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Aemoniae) daret ut catenis
Fatale monstrum, quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter

Expa-

14 Meroëtico *coni. Guietus ad Lucanum X*, 117. 15 ad veros *coni.* *Bentl.* 18 ut leporem *coni. Cunin.*

11 *Dulci*, metaphorice pro blandienti.

13 Elegantissima Dilogia innuit *Augustum vitasse eius complexus, cum Divum Iulium et M. Antonium corporis sui illecebris cepisset.* Vet. Schol. B. Est hoc Scholion Acronis Fabriciani. Secundum haec *Vna navis sospes ab ignibus* fuerit ipse Augustus, quem incendere frustra conata sit Cleopatra. Sed potior est historia, qua constat, de classe Antonii vix unam sospitem mansisse, praetoriam nempe Antonii, qua Cleopatram cum suis navibus initio statim praelii fugientem secutus est. G.

14 A Faunis et Nymphis dementari credebant homines, quos ob eam rem Νυμφολήπτους dicebant et *Lymphatos* Latina lingua, imo et *Fanaticos*, si veteri Scholiastae fides, a *Faunis*. B, *Mentem lymphatam Mareotico*, i. imprudentiam, et amentiam quandam ab ebrietate contractam, interpretari videtur illud subitum consilium Cleopatrae, cum rebus integris, inclinata neutro victoria cum omnibus navibus suis aufugere e praelio ad Actium instituit, eaque re fugae Antonii et cladis auctor fuit. Hic prior metus inanis erat et Panicus: sed mox *verus timor* successit persequente illam primo per suos, deinde per se quoque et praesente Octaviano. G.

Iuxta paludem Mareotidem in Aegypto, vinum erat praestantissimum. Significat Cleopatram ipsam vinosam fuisse aeque atque Antonium.

15 Initio Actiacae pugnae Cleopatra fugam simulaverat, ut bene adnotavit Torrentius.

16 *Ab Italia* nunc volat Cleopatra, non quasi ibi fuisset, sed quod paullo ante cogitabat in Italiam victo Octaviano descendere. G.

18 *Molles* iam pro timidas, h. e. corde molles.

20 *Aemonia ab Aemo monte dicta*, ut bene monuit Vet. Schol. Siquidem Thessalia olim ad Thracas pertinebat. B. Plutarchus narrat, duplici de causa festinasse Augustum, ut vivam caperet Cleopatram; veritus primum ne pecunias ac opes corrumperet, deinde quod illa triumphi splendorem auctura esset. Z.

21 *Monstrum* iam pro prodigium, ob insolitos animos; quod et foemina et peregrina Imperio Romano inhiaret. *Fatale* referri videtur ad aliquod Vaticinium in Sibyllinis carminibus de ea acceptum. Dilogus etiam fatale obscoenum dixit:

Nam

Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras:
Ausa et iacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

ODE

25 tacentem *poni*. *Bentl.* 26 *Editiones multae interpungunt post* fortis.

Nam *Prostantes Fatales dicuntur*. Vet. Schol. Vide Iuvenal. Sat. 3. B. Fortassis *fatale* est periculosum, quia Capitolio ruinas et funus imperio parabat. *Generosius*, minus ignominiose, quam si viva capta fuisset. Z.

23 Conspecto Proculeio qui ab Augusto missus fuerat ad eam vivam ad se deducendam; gladio quo erat accincta, se trucidare voluit. Hoc adnotavit Mancinellus ex Plutarcho.

Latentes, *intimas Aegypti regiones*. Vet. Sch. Quibus ipsa latere potuisset.

23 *Reparavit*, h. e. requisivit. Miror magis Bentleio placuisse *penetravit* quam *reparavit*, quod idem valet quod *requisivit*. Sic etiam superius 1, 31, 12 *Vina Syra reparata merce*, pro *requisita*. B. Volebat aliquando navibus partim per Isthmum ex Nilo transvectis in litus rubri maris, partim ibi aedificatis, fortunam novam experiri, et *classe cita* h. e. mota ac translata *reparare* h. e. amissis illis Aegypti inferioris circa Nili ostia litoribus, alias parare *oras latentes* Romanis, quibus vel circumnavigare Africam, vel eadem ratione traiicere classem difficile futurum erat. Aliquando navigare cum thesauris in Hispaniam consilium erat.

Sed ab utroque vel destitit vel deiecta est. Poetice facit Horatius, cum fortitudini tribuit, quod desperationis erat. *Penetravit* Bentleiano dignum ingenio, sed non necessarium. Nec non ingeniose L. Bos, *Classe cita ire paravit* (in) *oras*. G.

25 *Iacentem regiam* h. e. *Regnum suum desperatum*. Vet. Schol. Non videt vir sagacissimus Bentleius *regiam* modo dici figurate pro *regnum*, quod et adverterat antiquus Scholiastes. B. Placet eorum sententia, qui *regiam* proprie intelligunt, aulam moestam, et ob cladem plane consternatam. Ordo enim est: non fugit in loca, ubi latere potuisset et bellum reparare, sed ausa est se conferre Alexandriam ipsam, vultu metum omnem dissimulante. Z.

29 *Deliberata*, h. e. mente diu agitata.

30 *Liburnis* posuit pro Liburnis nautis, quorum opera potissimum Augustus victoriam adeptus est.

32 *Non humilis*, Figura Litotes, qua minus dicitur quam intelligitur.

Nam et T. Livius refert illam, cum de industria ab Augusto indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam fuisse, οὐ θριαμβευθήσομαι, h. e. *Non triumphabor*. Vet. Schol.

ODE XXXVIII.

AD MINISTRVM.

Sumtuosa convivia Horatio minus arrident.

Metrum Sapphicum.

Persicos odi, puer, apparatus;
Displicent nexae philyra coronae:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus, curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

6 curae *Cun.*

ODE XXXVIII.

1 Persarum gentis unguenta erant. Plinius.

Odi, iam pro nauseo.

Apparatus, de caris et longe petitis accipio.

2 Ex tenuissimo tiliae arboris libro, quem veteres Philyram vocabant, delicatis coronarum lemnisci conficiebantur; ut erudite ostendit Angelus Politianus. *Philyra cortex tiliae arboris*. Vet. Schol.

3 *Sectari*, proprie de venatoribus dicitur. *Dum tu sectaris apros*, apud Virgilium.

4 *Moretur*, vivat, vel habitet, suaviter. B. Sensus est: quibus in locis adhuc rosa floret, cum apud nos rosae iam florere desierint. Z.

5 *Simplici, cui nihil aliud adiicitur*. Vet. Schol.

Adlabores, h. e. ulterius studio se quaeras.

6 Hic locus feliciter a Bentleio restitutus est: nam de *Sedulus curo* fecit *Sedulus, cura;* quae quidem utraque vox Horatii puerum decebat, non autem ipsum herum. B. Vt sumus homines, mihi placet vulgata omnium librorum lectio. *Nihil curo adlabores:* hoc est, non curo te allaborare, ut in illo Lucilii, *Persium non curo legere*, pro nolo: deprecatur Horatius sedulam servuli curiositatem in coronis parandis. Coniecturis virorum doctorum nihil opus esse videtur. G.

Subrusticum, scilicet et parvi emtum.

7 *Arctam vitem spissam, ac per hoc umbrosam accipe*. Vet. Schol. Simplici scilicet umbra utentem.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM LIBER SECVNDVS.

ODE I.

AD C. ASINIVM POLLIONEM.

Horatius Caesarianarum et Pompeianarum partium medius Asinium Pollionem, Consularem virum et Augusti gratia potentem, a stringendo stilo in Pompeianos deterret, ac magis eum ad suaves mores et miserationem tot illustrium virorum adducit. (Summa videtur esse haec: *Tu, Pollio, scribis historiam bellorum civilium, opus arduum ac difficile: ego vero tantum carmina meditari possum leviora et amatoria.* Z.

Metrum duobus primis versibus Alcaicum, tertio Iambicum Dimetrum, Hypercatalecticum, quarto Pindaricum Dactylicum.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunae, gravesque
Principum amicitias, et arma

Non-

1 civium *coll. Sax.*

ODE I.

1 Suaviter *Motum* dicit magis quam *bellum*: Estque Figura Charientismus.

Notum est Metello Celere et Afranio Coss. Triumviratum Reipublicae constituendae coepisse. Quod etiam significavit Vet. Schol. B.

Q. Caecilio *Metello* et L. Afranio Coss. A. V. C. 694. Pompeius, Crassus, Caesar societatem iniere, quem recentiores quidam Triumviratum appellant (ipsi nusquam eo nomine utuntur) reipublicae exitiabilem: unde initium historiae suae bellorum civilium cepisse Pollionem probabile est. Quod dicit *ex Metello*, hoc ipsum indicat, non tum coepisse bellum; sed inde arcessendam eius originem. G.

Civicum sicut hosticum veteres dixerunt. Vet. Schol.

2 *Causas* iam praetextas dicit.

Vitia dixit non belli, sed principum. B. Intellige *belli vitia*, quae in ratione belli recte administrandi committuntur. Z.

Verecunde insidias callidasque rationes, *modos* nominavit. *Summus nempe locus nulla non arte petitus.* Iuvenal.

3 *Ludumque Fortunae*, *quae ludibrio habet res humanas.* Vet. Schol. Omnia enim facit παρὰ προσδοκίαν et splendidissimas res eludit.

Lepidissime dixit Cato Rempublicam non fuisse eversam discordia, sed amicitia Triumvirorum.

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso:
Paulum severae Musa Tragoediae
Desit theatris; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne moestis praesidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiae;
Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures; iam litui strepunt;
Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos;

Et

21 *pro* Audire *coni. Bentl.* Videre, *et probat Cun.*

5 *Uncta*, h. e. illita. Bentleius ex ingenio suo de *uncta* fecit *tincta*, sed *uncta* efficacior vox est isto loco. B. Tanto minus damnare illud *uncta* ausim, licet tenui discrimine a *tincta* distans, quod v. 29 etiam *pinguiorem* Latino sanguine campum dicit. Nec tamen negarim, honori esse Horatio, si *tincta* dedisse putetur, quo indicentur maculae nondum deletae, cum *uncta* detergeantur facilius. G.

7 Significat, *Odia belli civilis sub specie pacis latere, nec tutum esse per Historiae veritatem horum offendi animos qui gesserunt.* Vet. Schol. B. *Periculosae plen.* nam periculum est non modo offendendi, sed et errandi. Sequens phrasis, *incedis per ign.* idem valet, tropus tantum est diversus. Z.

9 *Tragoediae; uno tempore et Tragoediam et Historiam scribebat.* Vet. Schol. B. Sensus est: Paulisper differ tragoedias scribere, donec historiam illam bellorum civilium absolveris. Z.

11 *Ordinaris;* Enallage Personae satis elegans; vult enim Augustum, cuius imperio forsan Pollio haec scribebat. B. At quis ferat Enallagen rebus ipsis ita repugnantem? Tolerabilius ad Praefecturam urbis Pollioni mandatam refertur. Fefellit viros doctos formula *ordinare res publicas*, quae hic significat nihil aliud quam ordinate referre, enarrare *res* gestas. Notandum est, *res* dici, non rem publicam: Sic *fastos ordinatos* a Verrio Flacco *narrat* Sueto. de Gram. 17. G.

12 *Cecropio*, Attico, eleganti et sublimi, quali sunt usi Aeschylus, Sophocles, Euripides. Z.

13 *Fuit Caussidicus Pollio.* Vet. Schol. B. Laudatur Pollio h. l. tanquam disertus *Orator* in caussis forensibus agendis, *Senator* prudens in consulendo, et *Imperator* clarus, qui Parthenos gentem Illyridis subegerat. vid. Appian. de B. C. lib. V, cap. 74, et Dio XLVIII, 41. Z.

17 *Iam nunc minaci; Laus Relatoris, tanquam haec ipsa quae scriberet*

Et cuncta terrarum subacta,
Praeter atrocem animum Catonis.
Iuno, et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthae.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?
Qui gurges, aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro?
Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Ceae retractes munera naeniae;

F 2 Me-

33 Quis gurges *ed. Venet.* 38 funera *coni. Heins. ap. Bentl.*

ret ita commendaret, ut se auditor crederet interesse. Vet. Schol.

19 *Hodieque fugam pro velocitate dicimus cum de equis loquimur:* Vet. Schol.

21 *Audire videor*, te Pollio, amicis recitante historiam, in qua etiam orationes ducum referes, quibus illi milites suos adhortati sunt. Igitur carere possumus emendatione. G. Imo non solum orationes, sed quicquid de ducibus traditur, fingit poëta iam sibi recitari. Z.

24 *Atrocem*, *constantem.* Vet. Schol. Horatius nequit dissimulare se Romanum. B. Quod *atrocem animum* Catonis vocat, credo invidiae apud Augustum evitandae causa sic locutum; deinde arreptum hoc a Silio, ut etiam in laude uteretur nomine *atrox*. G.

26 *Cesserat*, a Scipione Africano evocata. B. *Impotens* etiam hic retinere potest solennem significationem non compotis sui, irati praeter modum, et ira paene furentis, quales sunt, qui impediuntur ab ulciscendo. Sed si etiam defectum potentiae significet, ipsum tamen auctorem habebit Tullium. Inepte etiam hoc reprehendit Harduinus, ut cetera in hac Ode. G.

27 Multae myriades Pompeianorum ad Thapsum in Africa a Caesarianis occisi sunt; ut ostendit Iacobus Cruquius. B. Quinque myriadas Plutarchus memorat; unam modo Hirtius. G. *Victorum nep.* h. e. posteros Romanorum eorum, qui olim subegerant Africam. *Rettulit inf. Iug.* obtulit victimas manibus Iugurthae. Z.

28 Etiam *Hannibalem intelligi voluit in commemoratione Iugurthae:* Vet. Schol.

32 Pulcherrima Hyperbole. B. *Hesperiae*, Italiae. Z.

33 *Qui gurges? Pars fluminis.* Vet. Schol. Cruq. h. e. Vorago. B.

34 *Dauniae caedes*, h. e. Italorum caedes. Z.

36 *Ora*, *terrae terminus:* Vet. Schol. Cruq.

37 *Procax*, *inverecunda*, *quae alterius invadis numeros:* Vet. Schol.

38 Simonides *Cea* insula oriundus, Threnos, seu Naenias composuit: *Id carmen quod cum lamentatione extremum et ultimum mortuo accinitur, Naenia dicitur.* Diomedes, citan-

Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos leviore plectro.

ODE II.

AD C. SALLVSTIVM CRISPVM.

C. Sallustium Crispum Historici ex sorore nepotem Maecenatique sive Augusti gratia proximum, laute splendideque magna fortuna utentem, commendat Catonianis et Stoicis, quorum dogmata ad luxuriam vaferrime detorquet. (*Laudatur Sallustius ob usum divitiarum rectum.* Z.)

Metrum Sapphicum. Quartus versus Adonius.

Nullus argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius aevo
Notus in fratres animi paterni:

Il-

1 *pro* color, honor *coni. Cun. etiam Brod.*

2 Abditae *Venet. et Lambi.* abdito

tante Mancinello. Graecis 'Επικήδειον, teste Vet. Schol. Cruq.

39 Bene *Dionaeo antro,* quia Dione Mater Veneris erat Nympha: Nympharum autem sunt antra. Pulchra Dilogia innuit magis placituros Dionaeo Caesari Venereos iocos, quam res tristes atque Tragoedias, quales Asinius Pollio scripturus erat. B. Non puto aliud velle Horatium, quam excusare se, quod nihil grande scribat, ut Car. 1, 6. G.

ODE II.

1 *Color,* nitor, pulchritudo. Sic Virgil. *Nimium ne crede colori.*

2 Thesauri proprie sunt qui terra conduntur.

Inimice iam dixit pro *non amice.*

Lamnam per contemtum dici, (scil. de pecunia) bene monuit Cruquius. *Laminae* sunt quibus veteres patellae atque sartagines ab aerariis circumforaneis sarciri solent. Vernacula nostra, Patches. B. Est Antonii Birrii specimen animadversionum Horatianarum in hanc

oden Bas. 1743 editum, in quo interpungit post *terris,* et legit, *Inimica* (est) *lamna* etc. Sed vulgata lectio magis poetica est: magis blanditur Sallustio. G.

4 Significat Sallustium splendide vivere.

5 *Proculeium Equitem Romanum laudat, qui pius sic erga fratres suos Scipionem et Muraenam fuit, ut cum spoliatis bello civili patrimonium suum ex integro divideret, quod cum eis iam ante diviserat.* Vet. Schol. B. Fratrem Proculeii *Caepionem* non *Scipionem* esse colligitur ex Dione 54, 3 p. 732, 81 ubi pulchre id monet Fabricius. Sed vid. etiam Meibom. Maecen. c. 27. Harduino *Proculeius* est Patriarcha Iosephus, qui *procul* חיה i. e. vixit a patre. *Spectatum admissi!* G.

6 Distinguendum censeo post *notus,* quod miror neminem vidisse. *Notus celebris.* Vet. Schol. Cruq. B. Recte istam Baxteri distinctionem deridet Bentleius. Z.

Illum aget penna metuente solvi
　　Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas, et uterque Poenus
　　Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
　　Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beato-
rum eximit Virtus, populumque falsis
　　Dedocet uti

Vo-

7 agit *codd. ap. Bentl.* haud metuente *ed. Venet.* Z. 13 vilis *pro* dirus *Flor.* 17 Phrahartem *Flor.* Phraoten *Glar.* Phraorten *coni. Glar.* Phraharten *Baxt.* Z. 18 beatûm *Flor.* plebis *codd. ap. Bentl.*

Animi, amoris. Vet. Schol. B. *Notus animi* intell. causa, plane Horatianum est V. G. Car. 4, 13, 21. Sic Stat. Theb. 2, 274 *Noti operum.* G.

7 *Aget* iam pro feret, Graeco more: ac si Fama cum curru suo per aethera actura sit.

Alte scilicet volando, ut Icarus; audax et festiva Figura, quam nemo quod scio animadvertit. B. *Metuens solvi penna,* quae nunquam solvitur, et *metuentes aequore tingi Arctos* dixit Virg. Ge. 1, 246. Sic Car. 2, 14, 16. G.

9 Plus est *avidum* esse quam avarum.

10 *Spiritum* fastuosam cupidinem dicit.

Hannibalem in animo habuit.

11 *Carthago et in Hispania est quam Spartariam vocant.* Vet. Schol. B. *Vterque Poenus* accuratius forte a Porphyrio declaratur, tum qui Carthaginem et Vticam habet in Africa, tum qui Gades condidit: ita erit epexegesis iucunda et erudita. Coloniae Carthaginiensium aliae in Hispania non excluduntur. G. *Poenus uterque,* quia et in Africa et in Hispania sunt Poeni. Z.

13 Notum est Stoicos omnes animi affectus pro morbis habere. *Dirum* autem dicimus cuius vel nomen, vel aspectum ut malum omen abominamur. B. *Hydrops* an ponitur pro hydropico? Id quidem fieri ab ipso Hippocrate, docet in Oeconomia Foesius. Plane affirmarem cum viris doctis nisi *dirus* commodius morbi quam aegrotantis videretur epitheton: et morbus *hydrops crescit,* morbus est *indulgere sibi.* G.

15 *Fugerit* pro *fugatus fuerit,* Activum pro Passivo.

Albo, pallenti. Vet. Schol. Leucophlegmatiae descriptio. B.

Albo a tensione cutis et tumore. V. Sat. 2, 2, 21. G.

17 De *Phrahate* Iustinum adi. Hunc per invidiam nominat; nolebant enim Pompeiani Tyrannum solio suo reddi. B. Non opus est partium studio adscribi notam Phrahati hic inustam. Constabat pessimum hominem esse, nec reddiderat illum solio Augustus etc. Vid. Iusti. 42, 5 et Dio. 49, 23 p. 406. it. 51, 18 p. 456. G.

18 *Dissidens pl.* quae secus sentit quam multitudo imperita. *Dedocet,* docet

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

22 Deferentem *coni. Birr.* 24 Sprevit *coni. Cruqi.*

ODE III.

AD Q. DELLIVM.

Philosophia mortis meditatio. Morituro nihil admodum vel metuendum, vel expetendum. Q. Dellium Historicum gravi aliqua animi aegritudine afflictum solatur. (Homo varius, et omnium partium transfuga Q. Dellius. V. Fabric. ad Dion. 50. no. 74. G.)

Metrum ut in prima.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture Delli,
Seu moestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies

Fe-

4 Deli *edd. vett. ante Lambin.*

docet ne amplius plebs utatur perversis nominibus, h. e. ne beatum dicat eum, qui rex et dives tantum est. Z.

19 *Virtus*, h. e. Sapientia, seu philosophia Stoica.

Stoicis nemo Rex est praeter unum Sapientem, ut quibus nihil bonum quod extra ipsum animum est, quodve auferri possit.

21 Emphasis est in voce *tutum:* significat enim Phrahatis diadema nunquam fore tutum.

22 *Propriam* pro perpetuam dixit; ut Virgil. *Si proprium hoc fuerit.*

23 *Oculo irretorto*, h. e. *non invidente.* Vet. Schol. *Nusquam recta acies*, Ovid. (Met. 2, 776) de Invidia, citante erudito viro Antonio Mancinello. B. *Irretorto oculo spectat acervos* auri sapiens, qui non habet opus avertere oculos, et vi quasi retorquere a divitiis; sed ridens et hilaris illas adspicit, dicens vel cogitans potius cum Socrate, *Quam multa non desidero.* Comparari potest Car. 2, 4. 22 *Integer laudo:* significat, se irretorto oculo videre posse Phyllida. G. Sensus igitur est: cuius acies oculorum splendore auri non praestringitur, sed recto oculo intuetur, h. e. non corrumpitur cupiditate divitiarum. Z.

ODE III.

1 *Aequam*, Metaphora a statera. *Memento* dicimus de re seria et magni momenti.

Arduum, et inaccessum et difficile.

2 Nescio cur Bentleius ex sola coniectura posuerit *ac bonis* pro *in bonis*, cum praecesserit *rebus in arduis.* Nimis ille cavet a quavis repetitione.

3 *Insolenti*, *subito orienti.* Vet. Schol. Cruq. h. e. inconsulta, temeraria.

5 Post *tempore*, supple *vitae.*

Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Qua pinus ingens albaque populus
Vmbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amoenae ferre iube rosae,
Dum res et aetas et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit;
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur haeres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima

De

9 Qua *sic Ven. Lamb. Bentl. et Ian. quod latinius videtur quam aliorum* quo. Z. 11 Ramis quo *vel* quoque *Brod. Gott. et editt. primae, it. R. Steph. Baxt.* Ramis et *Locb. H. Steph. etc.* G. Ramis qua *Lamb.* Ramis qua et obl. *Cuning. et Ian. Sed vereor, ne* qua *aut* quo *sit glossema.* 13 brevis *ed. Venet. et Schol. Acron, qui,* Brevis, *inquit, genitivus est. brevis autem cito transeuntis et temporalis, ut supra* breve lilium. 14 amoenos *Cun. San. et Ian. et sic legendum necessario est, si placuerit* brevis.

6 *Vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus*, de Arte Poet. v. 209. Vid. ad Car. 1, 1, 20.

8 *Quoniam interiores lagenae solent esse, quae prius stipatae sunt.* Vet. Schol. B. *Interiora* etiam, quae diligentius servantur, cum paucioribus communicantur, ut literae, amici. G. *Interiore nota,* cado, litteris Coss. aut alia ratione notato, qui reconditus servatur in interiore cellae parte, h. e. vino optimo et vetustissimo. Z.

Nota, nomina Consulum.

9 Vet. Schol. cum pluribus MSS. habet *Quo* pro *Qua*; uti etiam pro *et* ante *obliquo*, ut notavit Torrentius, Vir probus et doctus.

Interiora populi folia alba sunt. Vet. Schol. B.

11 Bene *laborat* quia rivus erat obliquus.

12 *Trepidare*, pro *festinare*. Vet. Schol.

13 *Breves; cito transeuntes, temporaneae.* Vet. Schol. Cruq.

15 *Res* dicit pro praesens res, vel occasio. *Aetas* etiam vox mediae significationis est: Est enim vel iuventus vel senectus.

16 *Parcae dicuntur habere manibus candida fila et nigra.* Mancinellus. B. Non puto hic *atra* a *candidis* distingui, infelicia a felicibus. *Atra* sunt omnia i. obscura, incognita, apud inferos, quorum pars Parcae. G.

17 *Cedi* vel iure, vel possessione dicitur: Est enim verbum Iuris.

Coemtos saltus per Hyperbolen dicit praedia undecunque poterat coemta, et ad instar latifundiorum.

19 *In altum* absolute pro in altitudinem.

21 *Inachus* antiquissimus Argivorum Rex, qui Ius, h. e. Lunae pater fere-

De gente ſub divo moreris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Verſatur urna ſerius ocius
Sors exitura, et nos in aeternum
Exſilium impoſitura cymbae.

23 dio *Ven. et Glar.* 28 cumbae *Bentl. et Ian.* Z.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Formoſulam quandam captivam a Xanthia Phoceo domino ſuo compreſſam, ſub poetico Phyllidis nomine, miris laudibus effert; ut vel antiquis Heroinis eam aequiparet. (Conf. Ovid. Am. 2, 8, 11 ſqq. G.)

Metrum ut in ſecunda.

Ne ſit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu; prius inſolentem
Serva Briſeïs niveo colore
Movit Achillem:
Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmeſſae:

Arſit

ferebatur: Hinc et Arcadas προσέληνοι, h. e. *Antelunares* vocabantur. B. *Priſco nat.* h. e. antiquo et nobili genere ortus. Z.

23 *Sub divo, ſub coelo agas.* Vet. Schol. Veteres MSS. cum Scholiaſte, habent *Divo* non *Dio*, ut adnotavit Torrentius.

24 *Orcus*, idem qui et Pluto: Poenis ארקא terra eſt.

25 *Cogimur, compellimur. Tityre, Coge pecus:* Virgil. Vet. Schol.

26 *Vrna, quaſi ſorte ſcilicet ducti ad mortem.* Vet. Schol. Et ſecutus ſum punctationem Puteani, Douſae et Rutgerſii, qui legerunt *urna* in Ablativo, quod longe concinnius videtur. B. *Omnium* hominum *ſors, μοῖρα, verſatur*, quatitur, πάλλεται, *urna* illa Fati, quo et venire in corpora animas et inde diſcedere credebantur. G.

27 Emphaſis eſt in voce *Exitura:* Exit enim quod ſubito et ex improviſo in conſpectum venit.

ODE IV.

1 *Amor*, verecunde de amplexu. Ob ancillarioli probroſum nomen.

2 *Inſolentem, arrogantem.* Vet. Schol. *Nihil non arrogat armis.* De Arte Poet. de eodem Achille. *Inſolens qui praeter legem agit humanam ac naturalem.* Donatus, citante Torrentio viro clariſſimo. Bene etiam praemiſit *prius*, quod admirationem auget. B. *Prius*, olim, ante te; igitur tu non es primus, qui ancillae amore captus tenetur. Z.

3 *Serva, belli iure ancilla.* Vet. Schol.

4 *Propria motus libidinis eſt.* Vet. Schol.

5 *Telamone natum*, adeoque altero Aiace nobiliorem. *Sic a Iove tertius Aiax.* Ovid.

6 In voce *dominum* Emphaſis eſt: Significat enim Xanthiam iſtum fuiſſe

Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,
Barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
Regium certe genus et penates
Moeret iniquos.
Crede, non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,

Cuius

8 capta *coll. Sax.* 15 genus ut, et *coni. Rutgers.* 18 delectam *ed. Glar.* 19 adversam *Ven. Glar.*

fuisse puellae dominum. Tecmessa Teuthrantis Phrygii Principis filia, ex qua Aiax suscepit Eurysacen filium.

7 *Arsit, impatienter amavit.* Vet. Schol. Cruq.

Medio in triumpho ad Emphasin posuit; cum animus spe triumphi ad alium amorem incendi posset. Vet. Schol. Sic enim lege pro *non posset.*

9 *Virgine rapta,* h. e. Cassandra, etsi cognosset eam ab Aiace Oilei raptam atque vitiatam.

10 *Thessalo victore* per Periphrasin pro Achille.

Ademtus per Euphemismum pro occisus.

11 Bene *tradidit* de mortuo.

Notissimum est *Levis* frequenter usurpari pro *facilis.* Et expressit Homericum: Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν; ut adnotavit vir doctus Ludovicus Desprez.

12 *Pergama.* Arx érat Troiana, Palladisque templum.

13 *Beati, nobiles.* Vet. Schol. B. *an,* h. e. annon. Z.

15 Maiore fiducia pronuntiat in voce *certe* quod in voce *nescias* nimis haesitanter insinuaverat. Verbo *Moeret* intelligi potest eum id ex modestia vultus eius coniecisse.

17 *Scelesta, servili:* Vet. Schol. Cruq. Certe *mancipium* et *scelus* usitatae erant servorum compellationes. B. *Scelesta,* de moribus, non de conditione accipit Bentlejus: contra *pudenda,* h. e. ancilla, libertina, de conditione. Z.

19 Cruquius, Torrentius et Lambinus ex Vett. Codd. legunt *dilectam* pro *delectam,* quod mihi quoque videtur probabilius. Dicitur etiam Festo *Dilectus militum,* ut notavit Lambinus.

Maius est *sic* quam *tam,* et efficacius ad intentionem animi. Laborat etiam in *aversam* et *potuisse* ad faciendam ingenuitatis fidem.

21 *Teretes, rotundos cum longitudine.* Vet. Schol. Cruq. B.

22 *Integer,* innocens, in quem non cadit amoris suspicio. Z.

Cuius octavum trepidavit aetas
Claudere lustrum.

24 Condere *coni. Bentl.*

ODE V.

Verecunda atque nobili Allegoria declarat foemineo sexui infra pubertatem nullas inesse Veneres. (Hortatur amicum, ut abstineat a Lalage puella nimis tenera, quam cum iuvenca et uva nondum matura comparat, et ostendit, illam brevi ad Venerem proclivem, amabilem et pulcherrimam fore. Z.)

Metrum ut in prima.

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuae
Campos iuvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Praegestientis. tolle cupidinem
Immitis uvae; iam tibi lividos
Distinguet Auctumnus racemos
Purpureo varius colore,

Iam

12 Purpureo varios *coni. Bentl.* Purpureus vario *codd. quidam ap. Lamb.*

23 *Octo lustra quadraginta annos claudunt.* Vet. Schol.

Bene *trepidavit* ad Emphasin posuit; significat enim eum velle iuniorem esse, nimisque subito factum senem.

24 *Clauditur* cui non licet ulterius progredi. Cur mallet Bentleius *condere* quam *Claudere?* Interpretamentum hoc videtur alicuius Scholiastae veteris, vel saltem ipsius Librarii.

ODE V.

1 *A designatione pecudis inhabilem monstrat viro; significans eam nullo adhuc calore aetatis sollicitari.* Vet. Schol.

2 *Munia, obsequia lege debita.* Vet. Schol.

3 *Aequare, pari affectu ferre.* Vet. Schol.

Tauri, mariti provectioris aetatis.

5 *Incertum est quem alloquitur hac Ode, utrum amicorum aliquem an seipsum.* Vet. Schol.

7 *Solari aestum pro refrigerare gratissime dicitur.* Vet. Schol.

8 *Ludere*, saltare.

Cum vitulis, cum pueris. Vet. Schol.

9 *Praegestientis, properantis, gliscentis.* Vet. Schol. Cruq. B. Vehementer cupientis. Z.

Aufer et *Tolle* Adverbia sunt in Verbis.

10 *Immitis*, crudae, acerbae. B. *Iam*, mox, brevi. *Lividos dist.* ad maturitatem perducet. Z.

Iam te sequetur (currit enim ferox
Aetas; et illi, quos tibi demserit,
Apponet annos) iam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris; albo sic humero nitens,
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges;
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

ODE

13 curret *codd. Bentl.* 14. 15 quod t. d. a. annus *coniicit Bentleius et interpretatur*, quantum tu consenesces, tantum illa adolescet. *Sed vulgata idem valet*. Z. 20 Cnidiusve *Lamb. Bentl.*

12 *Purpureo v. c.* qui colore purpureo est ornatus et distinctus. Z, [† Potest iungi: auctumnus varius distinguet racemos lividos colore purpureo. *Heyne* ad Tibull. 1, 4, 43.]

13 *Sequetur*, quaeret, vel expetet. Vox *ferox* ab omnibus male accepta est: *Currit* enim *ferox* qui ferociter currit. Ostendit se impatienter ferre nimium properantem senectutem; uti supra in *Trepidavit aetas*. In Epistolis etiam se *praecanum dicit*. B. Et tamen non possum non putare, illud *ferox* respicere ad puellam ferociter adhuc repugnantem blandimentis amatoriis. *Fera* est illa aetas, non mansueta. Vid. Barth. ad Stat. 2, 715. G. *Currit*, celeriter transit ista aetas, quae abhorret a Venere. Z.

15 *Pro viribus et aetatis flore dixit annos*. Quasi diceret: *Quantum tibi vergente iam iuventute virium decesserit, tantum tunc illi cum maxime florescenti accedet*. Vet. Schol. Ex MS. H. Stephani. B. *Proterva* habet continuationem allegoriae de iuvenca. Conf. Car. 3, 11, 11. G.

17 *Pholoë, nomina pro exemplo posuit*. Vet. Schol.

Fugax; Et fugit ad salices et se cupit ante videri. Virgil.

18 *Albo pro candido*. Vet. Schol. B. *Humero*, pars pro toto. Z.

Nitens, h. e. Rosaceo nitens; sic et Virgil. *Rosea cervice refulsit*.

20 *Gyges; de huius pueri pulchritudine etiam Ovidius locutus est*. Vet. Schol. B. An Met. 8, 323: vel 9, 712. G.

22 *Suaviter hic hospites pro ignotis dicit*. Vet. Schol.

Sagaces; quamvis fugaces. Vet. Schol.

23 *Solutis Crinibus*. *Discrimen sexus obscurabant per crines solutos*. Vet. Schol. Sic et Iuvenal.

— *Cuius manantia fletu*
Ora puellares faciunt incerta capilli.

ODE VI.

AD SEPTIMIVM.

Titio Septimio Equiti Romano, insigni Poetae et commilitoni olim suo, qui eum ad villam suam Tarentinam invitaverat, languenti stilo respondet, se iam vitae laboribus paene fatigatum in Tiburtino suo secessu malle quod reliquum est vitae transigere: Sin autem hoc minus sibi obtigerit, libenter se apud eum Tarenti animam efflaturum.

Metrum Sapphicum.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda;
Tibur Argeo positum colono
Sit meae sedes utinam senectae;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque;
Vnde si Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto

Mella

10 Galaesi *Ian.* 12 Phalantho *alii.*

ODE VI.

1 De *Septimio* isto vid. *Epist.* 3. *Lib. I.*

Proprie adiri dicuntur pericula.

Se tanta gratiae necessitudine fatetur adstrictum, ut (si velit) ad ultimas nationes ire se cum eo promittat. Vet. Schol. Hypallage est pro *aditurus tecum;* quod viri docti non adverterunt.

2 Ad Emphasin posuit *indoctum* quasi iam docendus esset. B. Vid. ad 3, 8, 22. G.

3 *Maura* per Synecdochen pro Africana.

5 *Argeo pro Argivo, antique dicitur.* Vet. Schol. Tiburnum dicit *Argeum colonum.*

Positum iam pro excitatum, vel erectum, dicimus enim *ponere muros, ponere statuam,* et similia.

7 *Modus nunc pro fine dixit.* Vet. Schol.

9 *Iniquae* iam pro plus aequo crudeles.

10 *Tarentinae oves pellibus teguntur.* Vet. Schol. Sic et omne Graecum pecus ad conservandas lanas. Glareanus ipse ridiculus est, dum Veterem Scholiasten ridet, ac si credat aliquas oves esse absque pellibus.

12 *Quo autore et principe Partheniae Spartani Tarentum condiderunt.* Vet. Schol.

14 *Ridet, laetus est.* Vet. Schol.

Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

18 apricus — Fertilis *coni. Bentl.* Fertilis *est in ed. Clar.* 21 me tecum *coll. Sax.*

ODE VII.

AD POMPEIVM VARVM.

Pompeio Varo veteri sodali suo, Pompeianisque partibus praeter caeteros addicto, iam vero Augusti gratia in patriam ab exsilio (ut videtur) reverso, enormi cum laetitia gratulatur: eique suadet, ut, dehinc, dimissa militari sua saevitia, se suavi et hilari vitae tradat.

Metrum ut in prima.

O Saepe mecum tempus in ultimum
Deducte Bruto militiae duce,
Quis

15 *Decedere proprie loco cedere est, honoris causa.* Iacob. Cruquius. B. Vbi mel non est deterius melle Hymettio. Z.

16 *Venafrum* Campaniae oppidum olivetis celeberrimum. B. *Bacca,* oliva.

18 *Aulon mons est Calabriae.* Vet. Schol. B. Nemo Geographorum montem Aulonem nominat. Videtur appellativum nomen esse convallis apricae, αὐλών. Vnice huc facit Martial. 13, 125 cui praescriptum lemma, *Vinum Tarentinum, Nobilis et lanis, et felix vitibus Aulon dat pretiosa tibi vellera, vina mihi.* G. *Amicus,* gratus ob fertiles uvas. Z.

19 *Bacchum* iam ipsam vineam nominat. B. *Bacchus fertilis* ut *Ceres frugifera* est, i. e. fertilis. Dum coniectura emendat h. l. Bentleius, veluti castrat poetam, et duplici figura illum privat. G.

20 *Invidere sibimet solent impares virtute.* Vet. Schol.

21 *Beatas arces,* Tarentinas dicit, ob nobilitatem et divitias. B. *Arces* intelligo loca altiora, unde despectus in *subiectas valles* amoenus. G.

23 Bene posuit *debita,* quia et *vates* (quod et ipse erat) et *amicus* vetusque sodalis. De ampullis lacrimalibus nil opus admonere. B. Neque etiam huc pertinent illa vascula s. urnulae lacrimales, in sepulcris inveniri solitae: sed agitur de condendis non sine fletu amici cineribus. G.

ODE VII.

1 *O,* recordantis est non sine dolore.

Sic decora Periphrasi mortem nominavit.

2 Tollenda est subdistinctio inter *Deducte* et *Bruto:* Dicitur enim *Deducte*

Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque coelo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:

Te

ducte Bruto, pro a Bruto; ut, *Scriberis Vario*, superius.

3 Ad Emphasin posuit *redonavit*: significat enim eum initio ingens fuisse deorum donum.

Quiritem: Attende Singulari numero dictum, quod non facile apud veteres invenies. Vet. Schol. Sic et Iuvenalis 8, 26. *Agnosco procerem.* Ad Emphasin etiam dixit Quiritem, quasi diceret Antiquis Moribus Romanum, Catonis ipsius aemulum. Veterum auribus idem sonabat *Quiris* quod nostris hodie *Britannus*. Notum est Quirites a Curibus Sabinis nomen suum deduxisse. B. Mihi videbatur respicere praesertim ad solutam militiam. Sola appellatione *Quiritium* exauctorare milites visus Caesar apud Sueto. 70. G.

4 Satis scita est ista Hypallage, *Quiritem Diis patriis*, pro *Deos patrios Quiriti*.

Iam *coelo* utitur pro *climate*.

5 *Pompei Dissyllabum est hoc loco.* Cruq.

Prime, cuius amor ante omnes. Vet. Schol.

6 *Morantem, aestivum; qui quasi cum mora spatium suum decurrit*, Vet. Schol. B. *Morantem diem frangere* est velut comminuere tempus, quod absque illa compotatione longum fuisset: *fallere tempus* alia metaphora dicunt. G.

7 Bene *fregi:* frangitur enim quod cum difficultate, vel mora superatur; uti mox, *fracta virtus* pro aegre superata, satis usitata metaphora. Notandum enim diem hic esse pro die festo: supra: *Nec partem solido demere de die.* Hoc fugit Interpretes. Vet. Schol. *Fregi, Consumpsi*; non male, sed nimis obscure.

8 *Malobathrum* posuit figurate pro Vnguento foliato, ex Malobathro scilicet, sive Indico Folio, confecto, quod Indorum *Bathrum*, sive *Berre* esse et Cruquius et alii docti viri docuere.

10 *Non bene*; Litotes est, minus enim dicitur quam intelligitur. *Parmula* etiam per ὑποκορισμὸν posuit pro clypeo. B. Videtur et hic imitatus poeta suum Archilochum, cuius de abiecto a se clypeo versiculos servavit Sextus Empir. Pyrrh. Hypot. 3, 24. G.

12 Homericae isti imitationi inest Emphasis: Brutum scilicet et Cassium antiquis Heroibus dissimiles non fuisse. B. Homerici heroës dum cadunt *terram mordent*, cui simile Germani dicunt *gramen mordere*. Lambinus etiam adfert Ennianum *Pinsebant terram genibus*. G.

13 Superius docuimus Horatium fuisse in tutela huius dei (Argum. I, 10). Per Dilogian etiam significat, *se clam et furto quodam se subduxisse*. Vet. Schol. Satis docte ut solet. B. Homericam imitationem hic etiam ostendit pulchre Lambinus ex Iliad. Γ et Ε. G.

14 *Aëre*, pro nebula Homerica:

Te rursus in bellum resorbens
Vnda fretis tulit aestuosis.
Ergo obligatam redde Iovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.
Obliviosa levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus
Vnguenta de conchis. quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius

Bac-

22 affunde *Coll. Sat.*

15 *Resorbens, Metaphora a Charybdi.* Vet. Schol.

17 *Obligatam*, debitam, si non voto promissam. B. *Dapem*, promissum ac debitum redde convivium, et sciendum, dapem singulari numero declinatum. Vet. Schol.

19 Pulcherrima Enargia; ac si ipse ut Tityrus Virgilianus, sub *laurus* umbra recubaret.

20 *Cadus*, testaceum dolium.

21 *Obliviosa; quo curae pelluntur.* Vet. Schol.

22 *Ciborium, ex implexis Colocasiae floribus poculum.* Plin. citante Torrentio. Οἷον σκύφιον, h. e. *Qualis parvus scyphus, vel patera.* Athenaeus. Infundibuli nostri forma fuisse reor; nisi quod ventricosum erat ad summitatem. B. Ne quis putet *ciborii* nomen esse apud Plinium. Viri docti modo putant eam esse definitionem *ciborii*, quod ex Graecis illustrat Hadr. Iun. Animadv. 1, 10. Vix dubito, esse calycem siccatum floris, eandemque capsulam seminum, s. fabarum, poculo aptam; ut corium cucurbitarum lagenae; deinde formatum forte ex qualibet materia illius figurae poculum. Illud docent versus Nicandri apud Athenaeum l. 3. pr. hoc idem Athen. 11, 7. Alabastris rosarum similia suspicari licet. Quin plus quam suspicionem esse apparebit inspicienti Salmas. ad Soli. p. 925. Plane seipsum hic superat Harduinus, cum *ciborium* dic esse illud sacrum receptaculum, quod Romana ecclesia ita appellat: indeque quam recens sit hoc carmen, argumentatur. G.

23 *Conchis, Echinis Concharum.* Vet. Schol. h. e. Echinis ex conchis factis. Conchis enim marinis, vel etiam vasis Concharum forma unguenta in convivia ferebantur (Sat. 1, 6, 117). De Echinis inferius dicturi sumus.

24 *Deproperare, valde properare.* Vet. Schol. Idem enim est *De* quod Graecis Διὰ; sic dicimus *Delirus*, quasi Διάληρος. *Quis Interrogative cum quodam hortamento*; Vet. Sch. B. Celeriter conficere s. nectere. Z.

25 *Venereus iactus in talis summum numerum habet, id est, ter senarium.* Vet. Schol. Cruq. Sic et Iulius Pollux et Hadr. Iunius. Scholiastes autem *talis* posuit pro tesseris. Nam in talario ludo, qui talis quaternis constabat, Venus erat quando singuli tali diverso vultu apparebant: Contra in tesserario ludo tribus tesseris ludebant; et numerus ter Senarius summus erat iactus, vel Venus. Cruquius.

Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

ODE VIII.

IN BARINEN.

Horatius, ardet et odit. (Conf. Ovid. Amor. 3, 3. G.)

Metrum Sapphicum.

Vlla si iuris tibi peierati
Poena, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, iuvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa

2 Varine *Gott.*

27 *Edoni* Thracii generis: Synecdoche est.

28 Anacreonticum illud expressit: θέλω θέλω μανῆναι.

ODE VIII.

1 *Vlla*, Diminutivum est ab *una*. *Vt enim dicitur iuris iurati, ita posuit iuris peierati.* Vet. Schol. *Non enim falsum iurare peierare est, sed quod ex animi tui sententia iuraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere periurium est.* Cicero in Offic. citante viro doctissimo Mancinello. B. Videtur illa praesertim periuria intelligere, quibus peccata sua negabat puella. G.

Scenicum principium; intelligendum enim aliquos sermones praecessisse. Vet. Schol.

2 In Cruquii MSS. dicitur haec *Iulia Barine*; et Christophoro Landino, *Iulia Barinensis*. Torrentii Codd. *Iulia Varina*. Fortasse verum nomen erat *Iulia*, et *Barine* fictum. Cogitet Lector!

Ἐν ἤθει dicitur *unquam;* quasi indignabundus eloquatur.

3 *Vel uno; subaudiendum extrinsecus; si saltem levissimam poenam ob periurium sensisses.* Vet. Schol. Emphasis est. B. Hoc vult Schol. Verba *vel uno* bis esse sumenda, retrahenda etiam ad *dente*. Talium magnam vim observare licet, ubi duplicem velut personam sustinent verba vel singula vel coniuncta. G.

5 *Crederem; deos vindices esse periurii.* Vet. Schol. h. e. Non essem Atheus. B. Haud dubie sensus est: fidem haberem iuriiurando, quo confirmas, te mihi noctem concessuram esse, aut te constanter me amaturam. Z.

Sed tu; tollenda vox est ἐν ἤθει.

Obligasti: devovisti: Contraria sunt obligare et vota solvere. Vet. Schol. Cruq. docte. B. Vid. Car. 2, 7, 17. G.

6 *Caput apud maiores salutis Symbolum.* Cruquius.

9 *Prope est ut putem rationem pietatis et religionis in contrarium esse versam.* Vet. Schol.

Signa cum coelo, gelidaque divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipſa; rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens ſagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi creſcit omnis;
Servitus creſcit nova; nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt,
Saepe minati.
Te ſuis matres metuunt iuvencis,
Te ſenes parci, miſeraeque nuper
Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

ODE

17 quum coniicit *Cruſius, ſed fruſtra.* 24 Cura *coni. Bentl.*

10 *Taciturna ſigna*, h. e. *taciturnae noctis ſigna. Hypallage.* Mancinellus. B.

13 *Ridet*, non curat, irritum reddit. Z.

14 *Simplices, faciles; perfidiae cum riſu indulgentes*, Vet. Schol.

Nymphae Veneris comites ſunt. Vet. Schol. Vid. Od. 4. Lib. I.

15 Cupidinis ſagittae ignitae ſunt: Πυρὶ πάντα βίβαντα. Moſchus, citante Cruquio.

16 Bene *cruenta* cum antea *ferus* poſuerit. B. Vt alias cotes vel aquariae ſunt vel oleariae, ita Cupido ſuis telis acuendis ſanguinem miſerorum amantium adhibet, eaque inficit, ut ſanguine hydrae ſua tela Hercules. G.

18 *Servitus*, copia amatorum novorum qui tibi ſervient. Z.

19 *Impiae*, h. e. Atheae, periurae. Notum eſt Vet. amaſios et amaſias ſuos dominos et dominas vocitaſſe.

20 *Minati*, ſupple *quamvis.*

21 *Iuvenci non tantum boves dicuntur, ſed homines: quamvis in uſu ſit, ut non niſi per diminutionem iuvenculos dicamus.* Vet. Schol.

22 *Miſerae*, ſolicitae et zelotypae. B.

23 *Retardet*, abalienet a ſeſe. Z.

24 *Aura; Amoris aura, quae ad te eos fert.* Vet. Schol. Per Dilogiam notat eius inconſtantiam, *auram* ſcilicet *fallacem*; ut ſupra. Tanaquillus Faber et putidus et foedus eſt, dum neſcio quid de odore vaccarum crepat, et iuvencos putat tauros dici. B.

Siquid hic eſt foeditatis, id a poeta eſt, non a Fabro. Ponit enim profecto poeta imaginem tauri, qui captat auram h. e. odorem iuvencae, loquiturque ut Virg. Ge. 3, 251 de equis *ſi tantum notas odor attulit auras*: quin ut Ieremias 2, 24 *Onager — attraxit ventum amoris ſui:* quod obſervatum Fabri genero. G.

ODE IX.

AD VALGIVM*).

Titum Valgium Rufum patricii generis, Poetamque insignissimum, ob Mystae pulcherrimi pueri decessum insolabiliter moerentem, ab importuno luctu ad novas Augusti victorias cantandas devocare conatur.

Metrum ut in prima.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Vsque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urgues flebilibus modis
Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troïlon, aut Phrygiae sorores

Fle-

[† 10 Muiscum *pro* Mysten *legi iubet* Reiske *ad Antholog. Constant. Cephal. p.* 243.]

ODE IX.

* De *T. Valgio Rufo* v. Broukhus. et Heyne ad Tibull. IV, 1, 180.

1 *Hispidos*, *senticosos*, *herbosos*. Vet. Schol. Potuisset adiicere *iuncosos*, ob aquarum scilicet diluviem.

3 *Vexant*, agitant.

Inaequales, ab effectu: quae scilicet mare reddunt inaequale.

5 Torrentii Codd. *Valgium Rufum* nominant. Landinus, *Furem*, ridicule.

Bene *iners*, cum antea posuerit *stat*.

7 *Laborant*; difficulter stant. B. Repete *usque*, aut *omnes per menses*. Z.

9 *Vrgues*, *instanti querela*. Vet. Schol.

Flebilibus modis, h. e. Elegis. *Poeta erat Valgius*. Vet. Schol.

10 *Ademtum*; *tanquam non mortuum*. Vet. Schol. Per Charientismum.

11 *Amores*, desideria.

13 *Ter aevo*; *nonaginta annis: unam enim aetatem triginta annos ponebant*. Vet. Schol. B. Intelligitur Nestor.

Ad Emphasin posuit *Amabilem*; *Mysten* enim significat.

15 *Impubem*, imberbem. B. *Troïlon*, Priami filium.

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropaea
Caesaris, et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vortices,
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

22 tollere *Lutat. ad Stat. Theb.* II, 508.

ODE X.

AD LICINIVM.

Licinium Varronem Muraenam Pompeianum, et Proculeii et Terentiae Maecenatis uxoris fratrem, qui postea cum Fannio Cepione contra Augustum coniuravit, ab insanis ausis, laudato medio vitae statu, deterret. (Serva mediocritatem et utramque fortunam fer aequo animo. Z.)

Metrum Sapphicum.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urguendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti

G 2 Sor-

16 *Phrygiae sorores; nimium teneri affectus.* Vet. Schol. B. Troianae, Priami filiae.

17 *Desine mollium; Graeca elocutione figuratum.* Vet. Schol.

20 *Niphates Armeniae mons est.* Vet. Schol.

21 *Medum flumen; Euphraten.* Vet. Schol.

22 *Vortices; undarum globos.* Vet. Schol. Cruq. B. Quia nempe sentit se esse victum. Z.

23 *Gelonos,* h. e. Alanos, Roxalanos, sive Russos. B. Cf. Flor. IV, 12, 18.

24 *Campis;* h. e. desertis, seu silvestribus locis.

ODE X.

1 *Rectius;* magis ex animo et consultius.

Optimi Torrentii Codd. in Epigraphe habent *Licinium Muraenam* sicut olim Landinus.

2 *Vrguemus* porro, *premimus* retro.

4 *Iniquum, periculosum.* Vet. Schol. h. e. malum: iniquitas ex malitia est. B. Navibus periculosum ob scopulos. Z.

5 *Auream; pulchram, beatam.* Vet. Schol. Cruq.

6 *Obsoleti; squalidi, sordidi.* Vet. Schol. h. e. foetidi, ab *obs* et *oleo.*

Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Saepius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsae graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulgura montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Iuppiter, idem
Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

ODE

9 Saevius *coni. Bur. ad Ovid. Epist.* 14, 39. G. *Hanc probam emendationem recepit Iani.* 10 excelsae *Brod.* 12 *Sic etiam coll. Sax. Bentl. Gott. Flor.* G. Fulmina *edd. vett.*

8 *Sobrius, sapiens.* Vet. Schol. Qui scilicet seorsim est ab ebrio.

11 *Decidunt; ruunt ex alto.* Vet. Schol. Cruq.

12 Et Vet. Schol. et plurimi MSS. habent *fulgura* pro *fulmina.* Lambin. Nescio cur Torrentius non probet; cum sit satis Poëticum.

14 *Suaviter alteram pro contrariam.* Vet. Schol.

Bene praeparatum; Bono instructum ingenio. Vet. Schol. B. *Bene praeparatum pectus,* studiis philosophiae atque historiarum, usu vitae, cogitationibus ipsis illis, quas hic ponit poëta. G.

17 Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. Theocrit.

18 Probabile mihi non videtur Horatium scripsisse *citharae tacentem Musam,* quod putat Bentleius, cum omnes Codices excepto uno vel altero obscurioris notae, habeant *cithara* in Ablativo. Et commode sane *Suscitat Musam cithara tacentem,* vel *dormientem.* Inusitatiora fere placent Bentleio.

19 Bene *Suscitat tacentem;* nequibat dicere dormientem. B.

Musa est facultas canendi: hanc *Apollo tacentem,* quiescentem et inefficacem, *suscitat* exercetque *cithara* pulsanda; *neque semper* alterum suum gestamen, *arcum* tractans, *tendit* etc. G. Non semper Apollo iratus nocet arcu, sed idem interdum laetus oblectat cithara. Z.

22 *Idem, quisquis es.* Vet. Schol.

23 Etsi Torrentius probet *Constines* vel *Contine,* quod in MSS. reperit: nos tamen *contrahes* praetulimus cum Vet. Schol.

ODE XI.

AD Q. HIRPINVM.

Quinctium Hirpinum amicum suum hortatur, ut, accedente iam senectute, curas tam publicas quam privatas missas faciat, et hilaritati se tradat.

Metrum ut in prima.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Divisus obiecto, remittas
Quaerere; nec trepides in usum
Poscentis aevi pauca. fugit retro
Levis Iuventas et Decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?

Cur

9 honos *vulg. sed* honor *Schol. Acron, codd. Bentl. et al. rectius.* Z.

ODE XI.

1 *Scythes, Dacus,* ut dudum monuit Landinus. Cum his enim et Cantabris hoc tempore erat bellum.

2 *Cogitet, machinetur, moliatur.* Cruquius.

3 *Divisus,* pro *cum sis divisus.*

Obiecto, pulchra Metaphora a fossa et vallo.

Remittas quaerere, h. e. minus quaeras.

4 Iam necessitatem dixit *usum.* *Ne satis agas ut habeas vitae necessaria.* Vet. Schol. B. Puto construendum Graeco more, *Nec trepides aevi* vel vitae huius causa, quae pauca *poscit in usum* i. ad sumtus necessarios, modo possis avidum cupidinem domare. G.

5 *Fugit retro; recedit a nobis.* Vet. Schol. B. Illud *retro* suavitatem habet. Ita fugit iuventas, ut *retro* nos sit, qui illam velut a tergo reliquimus. G.

6 Mirum est Cruquium accepisse *Levis* pro *celeris.* B. *Levis* nempe hic est imberbis, certe molli tantum lanugine praedita. Quamquam neque in altera interpretatione est quod valde reprehendas; nisi quod raro in hac regione iambum admittit Horatius. G.

9 *Honos* iam venustas. Bentleius magni fecit reponere *honor* pro *honos,* metu scilicet sibili, quod ipse narrat; quem ille quantum potest semper devitat.

12 Bene *fatigas* subiicit, cum dixerit *minorem.* *Minorem, non capacem aeternorum consiliorum.* Vet. Schol. B. Rectius Lambinus: Quin tu cogitationibus longissimis, q. d. sempiternis, h. e. quae ad longissimi temporis curam pertinent, animum, quibus par esse nequeat, conficis? Z.

Cur non ſub alta vel platano vel hac
Pinu iacentes ſic temere, et roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Potamus uncti? diſſipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte lympha?
Quis devium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacaenae
More comam religata nodum.

ODE

17 diſſipet *coni. Heinſ. ap. Bentl. Bentl.*

23. 24. incomtam — nodo.

14 *Temere, paſſim; ut habeat licentiam ipſa laſcivia.* Vet. Schol.

Roſa, oleo roſaceo. Vet. Sch. Cruq. *Succus roſae longe antequam unguenta repertus eſt.* Plin. citante Landino.

17 *Diſſipat curas:* Anacreonticum illud expreſſit: Σκεδάσαι θέλω μερίμνας.

18 Oſtendit vox ſic, quam ſupra poſuerat, eum haec cantaſſe in ipſo convivio.

19 Bene *reſtinguet* ſubiecturus *ardentis*.

21 *Devium:* ut fidicina domos oberrans. Ita vir eruditus Iacobus Cruquius; cum alii omnes aliter exponant. B. Seu, cuius domus eſt remota a via publica. Ergo non eſt ſcortum vulgare. Z. [† κατάκλειστοι meretrices quaedam dictae, quae carius ſe venditarent, nec omnibus paterent. *devium ſcortum* Horatio, quod ſcilicet non omnibus obvium eſt. *Salmaſ.* ad Tertullian. de Pallio, p. 177.]

Eliciet, ſpe lucelli.

23 De *in comtum* Bentleius, auctoritate inductus neſcio cuius Torrentii Manuſcripti, fecit *incomtam*, atque ita in Impreſſo ſuo edidit, quod equidem nollem factum; piget plura dicere.

Comtum, compoſitum. Vet. Schol.

Notum eſt Spartanas Virgines religaſſe crines, reliquas demiſiſſe. B. Vellem oſtendiſſet vir doctus, unde notum ſit de Lacaenarum cultu: negat quidem Bentleius reſtare quidquam in veterum monumentis, unde colligamus id magis in more fuiſſe *Lacaenis* feminis, quam aliis, et ideo optat invenire in Codice aliquo *Dianae*. Mihi videbatur, Lacaenae nodo comarum opus fuiſſe certum tum, *Nitida cum nuda palaeſtra Pugnaret nudis femina mixta viris*, ut de Helena Ovid. Her. 16, 149. Et quid ſi ad imaginem Helenae alludit Horatius? G.

24 *Grate, ut ſolent mulieres feſtinantes pexum tantum capillum in nodum colligere.* Vet. Schol. B. Conf. 3, 14, 23.

ODE XII.

AD MAECENATEM.

Heroico Carmini se plane inhabilem dicit; neque quicquam aliud praeter unam Liciniam Maecenatis Amatam, quam ficto Lycimniae nomine obvelat, cantare se posse affirmat. Vid. ad v. 13.

Metrum tribus primis versibus Choriambicum, quarto Glyconicum.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
Nec durum Annibalem, nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharae modis;
Nec saevos Lapithas, et nimium mero
Hylaeum, domitosque Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: Tuque pedestribus
Dices historiis proelia Caesaris,

Mae-

2 durum *etiam Gott. Zar. Flor. it. coll. Sax. et Brod.* dirum *al.* 6 domitosve *Cun. San. et Iani.*

ODE XII.

1 Ἐν ἤθει dicitur *Nolis;* quasi dicat: *Noli frustra exspectare.*

2 Antiquissimi Codd. Torrentii atque Cruquii habebant *Durum,* non *Dirum.* Sic et Landinus et Vet. Schol. *Annibalis enim nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat.* Livius, citante Mancinello. B. Sed *dirus* idem vocatur infra III, 6, 36. Z.

Siculum mare; quia ibi navali certamine Romani Carthaginienses duce Luctatio vicerant. Vet. Schol. Gravier enim haec clades ea quam C. Duillius primus intulit; quod voce *purpureum* significatur. B.

3 *Mollibus,* aptis ad res molles et amatorias canendas. Z.

5 *Nimium pro intolerabili posuit.* Vet. Schol. Lubinus etiam *immoderatum* et *intemperantem* reddit. *Hylaeus* primus Hippodamiae manus iniecit. Frustra est Gallus Interpres dum in Hylaeo ebriosum Antonium expiscatur, et in Gigantibus Brutum et Cassium, quorum cineribus Horatius, ut liberalem decet, semper parcit. Erat etiam Iulius Antonius Triumviri filius Augusti gratia potens, atque ipsi Horatio admodum familiaris. Qua de re vid. Od. 2. Lib. IV. Quid quod et Allegoria ista debuerit esse perpetua? Quis igitur *Annibal?* Quae *fera Numantia?* Quinetiam Ode 37. Lib. I. ipsius Antonii, utpote magni et praeclari viri, nunquam meminit, cum maxime deberet, soli Cleopatrae iniurius.

6 Notum est Gigantes ab Hercule in fugam versos. B.

7 *Vnde,* a quibus. *Fulgens domus,* coelum. *Contremuit,* cum horrore timuit. Z.

8 *Domus Saturni, Regia deorum.* Vet. Schol.

9 *Pedestribus; Oratione soluta et civili.* Vet. Schol. *Maecenas Augusti Caesaris gesta descripsit.* Servius. B. Locus est ad Ge. 2, 42. Add. Plin. 7, 45. Meibom. Maec. c. 25. G.

Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominae Musa Lycimniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia

Luden-

12 minantium *etiam Br. Gott. et Zar.* G. *Sed* minacium *Lamb. et Bentl.* 13 Lycimniae *optimi, etiam Gott.* Liciniae *a Landino esse videtur.* Licymniae *Bentl. et Cun.* G. Lyciniae *Glar.* Lycymniae *Lamb.*

12 *Regum colla;* haec dicit ut vates.

Torrentii MSS. habebant *minantium*, non *minacium;* quod longe efficacius videtur, etsi minus probet Bentleius. B. *Minantium* nempe magis actum ipsum pingit: *minantur* actu reges, et minas vultu ostendunt, in ipso quoque triumpho non dediscunt minari. *Vt pictura* poesis erit. G.

13 *Dominae ait adolescentum more, qui amatas dominas vocant.* Vet. Sch.

Meminit et Lycimniae Virgilius. *Maeonio regi quem serva Lycimnia furtim Sustulerat.* B. Magnam eruditis hominibus curam iniecit haec puella. Praeter commentatores vid. Faber Epist. 2, 52. Re diligentius fere, quam merebatur, considerata, nobis videbatur matronam s. *dominam* Maecenatis, *Terentiam*, intelligi, forte recens tum nuptam, aut post divortium reductam. Puellae humili non conveniunt, quae de Dianae sacro dicuntur. Et quae de *crine Lycimniae*, ea nimis insana fuerint de quacunque alia, quam de Terentia, si dicantur, quae tum regnum pulchritudinis obtinere videbatur, certare Liviae ausa, captivum ducens Augustum, V. Dio 54, 17 p. 533. E: et noster Epod. 14, 13: reliqua de Terentia apud Meibom. Maecen. c. 27. Hanc *Liciniam* quoque dictam fuisse, sic, credo, colligunt. Murena ille, qui contra Augustum coniuravit, frater fuit huius Terentiae, teste Dione 54, 3 p. 522. E. Iam Murena Licinius fuit, quod et cognomen ipsum indicat, et diserte sic eum appellat Dio. Sed idem homo etiam Varro vocatur Sueto. Tib. 8, quod Terentiorum cognomen est. Scilicet adoptio intercessit in fratre Terentiae: utrum ipsa alias quoque *Licinia* dicta sit, nemo, puto, docet. Acron enim ille, qui unus fundus est, quod sciam, tantum repetit Horatianum nomen, et uxoremne Maecenatis, an amicam suam, sic appellet poeta, dubitat. *Liciniam*, Romanum nomen, vix admittunt numeri Horatiani, qui ait, *Rectius vives, Licini, neque altum* etc. (Quamquam non dissimulandum Λικίννιος edi apud Dionem) *Lycimnia* habet numeros eosdem, quos *Terentia*, more poetarum, qui fingunt ea nomina; quibus vera facile in versu queant substitui, ut *Lesbiae Clodia, Perillae Metella* cet. quorum auctoritates ad h. l. larga manu Bentleius posuit. Add. *Gratidiam* Od. 1, 16. *Lycimnia* magis placet, quod videtur cognationem habere cum *Lyco:* et sic puto legi debere etiam Virg. Aen. 9, 546 ubi *Lycus* filius assignatur *Lycimniae.* Libri utroque loco variant. G.

14 *Lucidum*, lucide. Z.

17 Saltando movetur corpus, pes fertur.

18 *Iocus est id quod contrarium est serio.* Quintil. citante Mancinello.

B. Cer-

Ludentem nitidis virginibus, sacro
    Dianae celebris die.
Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycimniae,
    Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudeat eripi;
    Interdum rapere occupet.

ODE

25 flagrantia *etiam Br. Gott. et Zar. Zar. MS. Lamb. Bos.* 28 occupat *Bentl. coll. Sax.*

B. *Certare ioco* videtur pertinere ad saltationem mimicam. Z.

19 *Nitidis* iam pro laetis et hilaribus. Sic et Iuvenal, Hilares nitidique vocantur. *Natalis Dianae a virginibus celebratur, sicut Apollinis a pueris,* inquit Vet. Schol.

21 Tu ἐν ἤθει proferendum: ac si bene nosset eius animum.

Primus hic Persarum rex, a quo reliqui omnes ad Darium. Mancinellus.

22 A *Mygdonibus* olim Thraciae incolis, qui et Macedones.

23 *Crine* dixit pro cincinnulo.

24 *Plenas pro opulentis dictum est.* Vet. Schol.

25 Et Libri Veteres Torrentii et Vet. Sch. habebant *flagrantia*, non *fragrantia*. *Flagrantia, oscula maiora.* Vet. Schol. B. Ardentia. Z.

26 *Facili saevitia,* Figura ὀξύμωρον. *Levi luctamine,* ut eleganter Cruquius.

27 Non *a poscente*, sed *magis poscente*. *Magis enim gaudebat eripi sibi oscula ipso poscente:* Henricus Stephanus et Lubinus.

28 *Rapere occupet; Irascenti amatori satisfacere cupiens.* Vet. Schol. *Totum hoc mira Enargia expressum est;* Idem. *Enargia* autem reposui pro *Energia,* quae erat in Impressis. Cum *rapere occupet*, fatente ipso Bentleio, plurium sit Codicum, atque etiam vetustissimorum, non video cur mihi placeat illius *rapere occupat: occupet* certe magis convenit τῷ *gaudeat.*

ODE XIII.

IN ARBOREM, CVIVS CASV IN AGRO SABINO OPPRESSVS EST.

Exsecratur scelestam arborem, cuius ictu paene elisus sit. (Cf. infra 17, 27, et III, 4, 27.) *Facto etiam inferorum mentione Alcaeum et Sappho tollit ad sidera; atque hoc ut professioni suae gratificetur.*

Metrum ut in prima.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicunque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colcha

Et

1 Illum et *N. Heins. et Cun. coni.* Illum o *Bentl.* Ille et *omn. al.*
8 Colcha *Gott. Lambi. Bentl. Cun. ex MSS.* Colchica *al.*

ODE XIII.

1 Quid opus erat ut Horatius exclamando alloqueretur surdam arborem? Nam Bentleius pro *et nefasto* fecit *o, nefasto,* nulla cum auctoritate. Neque advertit *et* esse geminatum; *et nefasto die, et sacrilega manu.* Et plane distinguendum post *primum:* nam *Quicunque primum* positum est pro *Quicunque primum te posuit.* B. Non fit mihi probabile, in limine statim offendisse librarium eum, a quo omnes nostri libri finxerunt, ut pro *illum* poneret *ille.* Nec difficile videtur post *primum* repetere *posuit:* ut Epod. 5, 87 *valent* antrorsus et retrorsus valet. Vid. 2, 19, 28 et 32. Sat. 1, 3, 7. Si quid omnino mutandum; blandius fuerit, cum Marcilio *et* omittere ante *sacrilega.* Sed hoc etiam tuentur omnes libri: et *produxit* diversum est a *posuit,* ut statim monebimus. G.

Nefasto, non fasto et abominando. Vet. Schol. Notum est antiquis Romanis postriduanos, h. e. dies postridie Kalendas, Nonas atque Idus fuisse *Nefastos*, neque licuisse Praetori sine piaculo ius dicere. Vt a Ius Iustus, ita a Fas Fastus.

Posuit bene pro plantavit.

2 *Sacrilega* iam pro impia. Iracunda vox.

3 *Produxit*, protulit. Sustuli etiam subdistinctionem post *arbos.* B. At ego incidi utrinque, ut solemus in Vocativis. *Produxit* est eduxit, coluit ut incrementa haberet: ut *producere sobolem* in Car. Saec. 17. G.

4 *Pagus*; vox Celtica *pagus* et *magus;* hodiernis Gallis et Britannis nostris *päis* et *mäis Ager* est. Hoc ignoravit Festus.

6 *Fregisse. Novo verbo exsecratus est parricidam.* Vet. Schol.

Penetrale est prope omnis interior pars domus. Servius, citante Mancinello.

8 *Iupiter praeceperat ius hospitii in primis servari.* Vet. Schol. Cruq. Hospites erant in tutela Iovis Hospitalis.

Bentleio placet *Colcha* pro *Colchica.* Sed auctore nemine: nec bene

con-

Et quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est, in horas: navita Bosporum
Poenus perhorrescit, neque ultra
Caeca timet aliunde fata:
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi: catenas Parthus et Italum
Robur; sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam paene furvae regna Proserpinae,
Et iudicantem vidimus Aeacum,

Se-

13 Quod *Br.* 17 reducem fugam *coni. Bentl.*

convenit illi cum Graecis Adiectivis in ως finitis. B. Sed ob auctoritatem non minus quam ob elegantiam recepi. Z.

9 Maiora possunt homines animo concipere quam re perficere. Vt eleganter Christoph. Landinus.

Nefas, piaculum. Nam *fas* ad Religionem spectat.

10 Iucunde *tractavit*, pro miscuit: tractamus quae saepius manu vel ore volutamus.

11 *Triste*, infelix. Infelices erant arbores in Deorum Manium tutela; quales, agrifolium, ruscus, rubus, sentis, etc. Hoc dudum adnotavit Landinus. B. Fundus est Macrob. Sat. 2, 16. G.

Caducum, ad cadendum proclive. B. V. Car. 3, 4, 44.

13 *Significat unumquemque hominum non fere periculum timere, nisi cum ei proximus sit.* Vet. Schol.

14 *Subdistinguendum post* Cautum est; *iungenda enim sunt* vitet in horas. Henricus Stephanus.

Bosporum; ubi propter angustias assidua naufragia sunt. Vet. Schol.

15 *Poenus*, Tyrius. Species pro genere.

16 *Timet aliunde.* Tribrachys pro Dactylo.

17 *Et celerem fugam:* audi tu Bentleium: „Irascor Membranis „veteribus quod constanter Lectio„nem hanc repraesentent: certe „cessavit hic bonus Horatius, si „eo modo scripsit.“ Ego utcunque semper soleo stare a partibus boni Horatii. B. *Celerem fugam* videtur dixisse, quod mox, et antequam premantur, fugiunt, insidiarum causa nimirum. Conf. Car. 1, 19, 11 et quos laudat Cerda ad illud Ge. 3, 3 *Fidentemque fuga Parthum.* G.

18 *Catenas*; Hoc *παρὰ προσδοκίαν*, et blanditur Augusto. B. *Catenas et robur* forte iungere oportet, ut sit paraphrasis triumphi, in quo catenati primum ducuntur, mox necantur in carcere, qui *roboris* appellatione significatur. G.

20 Bene *vis* et *rapuit*, cum ante posuerit *improvisa*.

Imperia iam *gentes* dixit. Hoc in solatium posuit.

21 *Furva mystico nomine dicebatur Proserpina.* Vet. Schol. Terribiliter protulit *Furvae* et *vidimus*. B. *Furvum*, h. e. nigrum, auctore Festo. Z.

Sedesque discretas piorum, et
Aeoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli!
Vtrumque sacro digna silentio
Mirantur Vmbrae dicere: sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:

Nec

26 coenatem *Zar.* 32 *pro* humeris, avida *conj. Bentl.* 38 laborem *Brod. Gott. Bentl. Cun. et Lambin.*

23 Iure indignatur Torrentius Lambino quod *descriptas* pro *discretas* reposuerit.

25 *Atthide, Telesippa, Megara,* etc. *quas misere deperibas.* Mancinellus.

26 *Plenius; quia Alcaeus robustior est.* Vet. Schol.

Alcaeus aureo plectro merito donatur in ea parte operis, qua tyrannos insectatus est. Quintil. citante Mancinello. Dedit olim poenas Tyrannis Byzantinis et insulsis parasitis flammis absumtus, quod sane dolendum.

27 *Dura navis;* navalia sua proelia.

28 *Dura fugae;* in exsilium actus est a Tyrannis Mitylenensibus, Pittaco et Myrsilo.

Dura belli; Dilogia est hoc loco: voluit Horatius se videri alterum Alcaeum; ut etiam supra ostendimus.

29 Pulcherrime deorum manium attentionem *sacrum silentium* appellavit. Consecravit etiam duorum vatum carmina; nam in sacris altissimum silentium imperabatur. B. *Vtrumque,* Alcaeum et Sappho. Z.

31 Bene habuit quod Augustus Tyrannus non erat. *Servabit odorem testa diu.*

32 *Densum humeris,* pulcherrima Enargia. B. Circa humeros sentitur et observatur maxime densitas. *Bibit* iam cupiditatem notat, ut non sit opus *avida.* G.

34 *Centiceps, Cerberum dixit propter multitudinem anguium, qui in capite eius eminebant.* Vet. Schol.

36 *Recreantur; est animal anguis auditus capax et MALI et BONI. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.* Virg. Vet. Schol. B.

37 *Pelopis par.* Tantalus. Z.

38 *Laborum decipitur;* „Hanc lectionem tuentur cum veteres Editiones, tum plerique Scripti," inquit magnus Bentleius; qui tamen ductus auctoritate quorundam obscurioris notae Codicum reposuit *Dulci laborem decipitur sono,* quod fatendum est minus sapere Hellenismum: Gaudere solet Vir doctus in diversa abire.

Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

ODE XIV.

AD POSTVMVM.

Miserabiliter deflet humanae vitae brevitatem; et Postumo, vel familiari nimis attento suadet, ut sibi, non heredi, vivat.

Metrum ut supra.

Eheu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis et instanti senectae
Afferet, indomitaeque morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicunque terrae munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.

Fru-

1 Heu, heu *Flor.* Heu *Zar. Brod.* 10 cuiusque *Brod.* 5 tricenis *editt. primae et Gott. it.*

Decipitur laborum; audax Figura; vult enim intelligi audienti illi sensum laboris auferri. Vet. Sch. Pulchre *decipitur* pro *obliviscitur*. Hellenismus. B. Sed non minus elegans *laborem*. G.

39 *Orion* dum vivus insignis erat Venator, sic et apud Manes, ex vulgari opinione, quod supra docuimus.

ODE XIV.

1 *Eheu!* Suspirium hoc est. *Postumum* bis nominat, quo eum dictis suis attentiorem reddat. *Postumus*, non Posthumus erat in omnibus Torrentii MSS. recte.

3 Bene subiecit *instanti* cum iam posuerit *labuntur*. Innuit se repente factum senem.

4 *Indomitae; inexorabili.* Vet. Schol. Cruq.

5 Vetus Liber Cruquii habebat *Trecenis* pro *tricenis.*, sic et Torrentius; atque olim vir doctissimus Ant. Mancinellus. B. *Tricenis* carmini repugnat, et hic parum est. G. *Non*, repete e superioribus *Pietas moram* etc. Z.

6 Flebiliter *Amicum* dicit. B. *Illacrimabilem*, qui lacrimis non commovetur. Z.

7 *Ter amplum*, trium corporum. Z.

8 *Tristi, inferna;* Vet. Schol. Periphrasis est Stygii fluminis.

9 *Scilicet*, vehementer affirmantis est. B. *Compescit*, coërcet, inclusa tenet ista immania monstra, ut in vitam redire nequeant. Z.

Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriae;
Fruſtra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum:
Viſendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Siſyphus Aeolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Vxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, praeter inviſas cupreſſos,
Vlla brevem dominum ſequetur.
Abſumet haeres Caecuba dignior
Servata centum clavibus; et mero
Tinguet pavimentum ſuperbo
Pontificum potiore coenis.

ODE

13 cavebimus *coni. Gruter. in Miſc. Lipſ. III*, 501. 18 *Sic e codd. edidit Bentl. et Iani; nam vulgo eſt* Cocytus. 23 cupreſſus *Ian. e codd.* 25 Aſſummet *Zar.* Aſſumet *Flor.* 27 ſuperbum *Lamb. et Ian.* ſuperbus *coni. Barthius Adverſ.*

13 *Carebimus*, immunes erimus. B. Nimirum *metuere* eſt evitare. Vid. ad Car. 2, 2, 7. G.

14 Mire *Fractis* ſubiecturus *rauci: nam* (inquit Vet. Schol.) *raucus ſonus fractus dicitur.*

16 *Humidus eſt Auſter, praeſertim Italiae, et noxius.* Plin. citante Mancinello.

17 *Viſendus; videntes beati praetereunt.* Vet. Schol.

Bene *languido* ſubiecturus *errans*; erat etiam coenoſum.

18 *Danai* filiae, vid. infra III, 11, 23. Z.

19 *Damnatus laboris dixit ut damnatus capitis.* Vet. Schol.

21 Iſta ex Lucretio deſumta ſunt. *At iam non domus accipiet te laeta, neque uxor Optima.*

22 Significat Poſtumo pulcherrimos hortos fuiſſe; quare bene *harum* et *colis.*

23 *Cupreſſos; Mos fuit ut ante domum defuncti ramus e cupreſſo poneretur, indicium Pontifici, quod, ſi domum funeſtatam ingreſſus eſſet, pollueretur.* Christoph. Landinus.

24 *Brevem dominum, ut breve folium*, i. e. *parvi temporis.* Vet. Sch.

25 *Abſumet haeres; haec cum Invectione dicuntur.* Vet. Schol. B. *Dignior*, qui te rectius utetur iſtis a te tam diligenter ſervatis. Z.

27 *Tinguet; effuſurum eum paſſim vina ſignificat.* Vet. Sch. Optimi MSS. Torrent. habebant *Tinguet* non *tinget* cum Mancinello et Vet. Schol.

Superbo, pro ipſe ſuperbus. Hypallage. Vet. Schol. Lambino iraſcitur Torrentius quod legeret *Superbum*, nec iniuria. B. Nempe *ſuperbum* poetae vocant, quidquid id eſt, in quo ſuperbiunt, et ſibi placent homines: quo obſervato, nos carere poſſe his, quae diſputantur ad h. l. arbitror. G.

28 *Coenis, Dativus eſt.* Mancinellus. *Dignior deorum conviviis.* Vet.

ODE XV.

Insano privatorum luxu Rempublicam pauperem fieri, et sacra negligi. Gratificatur Augusto morum emendatori.

Metrum ut supra.

Iam pauca aratro iugera regiae
Moles relinquent; undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque coelebs
Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.

Pri-

5 *Glareanus e coniectura edidit* violaria Myrtusque et. 10 Excludet aestus *codd. ap. Lamb. et Bentl.* Z.

Vet. Schol. Notum *Pontificales coenas* in Proverbio. B. *Coenis* potius ablativo casu accipiam, ut vinum praestantius dicat, quam sunt hac parte coenae Pontificum. G.

ODE XV.

1 *Iam*, exiguo tempore. B.

Auget insaniam aedificatorum praesens periculum. Conf. Car. 3, 1, 34. *Piscinarios*, iam sua aetate reprehendebat Cicero Hortensium, Lucullum, ceteros. Hoc studium villarum urbanarum, hortorum, piscinarum, fecit inter alia, ut ex Aegypto et aliunde advehenda esset annona frumenti. G.

Regiae moles, divitum Praetoria. Mancinellus.

4 *Immanes piscinae* dicit et *Vivaria:* Et bene *visentur undique* ob miram novitatem.

Coelibem platanum ait eleganter, quoniam e contrario maritari arbores dicuntur, quibus vites iunguntur. Vet. Schol.

5 *Evincet; plures erant platani quam ulmi.* Vet. Schol. B. *Tum*, nempe quando luxus in dies crescit. Z.

6 Iacobus Cruquius monuit *Myrtus* esse pluralis numeri.

Interpres Gallus qui dixit hic dormitasse Horatium, ni fallor dormitavit ipse: non enim vidit omne genus flores festive et summarie dici *copiam narium*, et *copiam* iam poni pro *Commeatu*. Hole Ammunition. B.

7 *Olivetis*, in olivetis, ubi ante erant oliveta, nunc vero sunt violaria, myrteta. Z.

9 *Spissa laurea*, opere topiario.

10 *Romuli; quo regnante duo agri iugera satis erant.* Landinus.

11 *Praescriptum, praeceptum dicitur a magistris ludi, qui scripta pueris dant, praecipiuntque imitari.* Vet. Sch.

Non nisi post 454 urbis annos Romae tonsores fuerant, ut notavit Landinus ex Plinio. Vnde *in-*

ton-

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu iubentes et deorum
Templa novo decorare saxo.

ODE

tonsus et *barbatus* pro vetusto, ut idem docte monuit.

12 *Auspiciis: legibus.* Vet. Schol. Cruq. Auspicato fiebant leges.

Metaphora a fabris qui normam vocant ad quod opus dirigunt. Vet. Schol. B. Ordo est: Non ita praescriptum est auspiciis Romuli et Catonis et veterum norma. Z.

13 *Brevis*, pro *curtus*: ut *curta supellex* apud Persium.

14 *Commune; communis res et publica.* Vet. Schol.

Decempeda, regula decem pedum. Vet. Schol.

15 *Metari dicebantur castra.* Vet. Schol.

16 *Porticus*, Coenatio ad Ventum Boream. Erant et Centenariae et Millenariae pro passuum numero, adnotante Cruquio.

17 Notandum hoc loco *Fortuitum* esse penultima longa, contra apud Iuvenalem penultima brevi.

Cum scribat Festus *cespitem terram esse in modum lateris caesam*, illud intelligendum est de Romano latere qui tegulis nostris latior erat, atque crassior. Vult autem veteres Romanos privatas domos vel ex cespitibus, vel ex rudibus saxis fecisse; publica autem aedificia ex lapidibus quadratis.

20 Ideo *saxum novum* dixit, quia veteribus Romanis lapides quadrati penitus erant incogniti; et primum solis oppidorum muris et deorum templis condendis adhibebantur. B. *Novo saxo* licet forte simplicius interpretari renovato, novam figuram a quadratarii manu adepto. G.

ODE XVI.

AD GROSPHVM.

Magnas opes et civilia negotia ab imperitis appeti solere; se autem exiguo rure doctoque otio beatum sentit. In hac Ode Pompeium Grosphum Siciliensem alloquitur; De quo vide Epist. 12. Lib. I. (Optant quidem omnes, nauta, Thrax, Medus, otium, h. e. vacuitatem a curis et molestiis, sed hanc non dant divitiae, non honores, non palatia magnifica, sola vero mediocritas affert, si quis liber ab avaritia paucis contentus vivit. Nec est quod, cum vita sit brevis, multa appetamus et habendi gratia remotissimas adeamus terras. Nam ita curae etiam extra patriam sequuntur. Contra animus bonis praesentibus contentus non curat futura, et res molestas fert aequo animo. Nam summa felicitas in humanam conditionem non cadit; id quod patet exemplis Achillis et Tithoni; atque forsitan mihi ipsi aliquid laeti continget, quod tibi deerit: tibi qui ditissimus es; mihi, qui pauper sum, facultate Graecos imitandi in carminibus levioribus praeditus et animo humilem obtrectatorum multitudinem spernendi. Z.)

Metrum Sapphicum.

Otium divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;

Otium

1 *Vid. not.* 2 Pressus *coll. Sax. Zarot.* 3 lumen *coll. Sax.*

ODE XVI.

1 *Otium* non rectius intelligas hic, quam si cogites *negotio* opponi, quatenus de omni molestia et perturbatione dicitur v. g. *negotium alicui facessere*. G.

Patenti sine litoris alicuius aspectu. Vet. Schol. Terribile Epitheton. Notum est Aegaeum mare esse procellis famosum. B. Placeret hoc epitheton, si de Oceano vel quacunque maris parte diceretur insulis infrequentiore, et ob ipsam vastitatem terribili. Iam, cum vel maxime ideo procellosum sit mare Aegaeum, quod frequentia insularum ac promontorium freta multa facit: solicitor, an non dederit Horatius *impotenti pressus Aegeo*. Certe favet ex parte aliqua prima editio, quae habet *impatienti*, iunctis literis, et Barthiana observatio Bentleio laudata, *impatenti*. *Impotens* continet comparationem cum homine, cui furor itaque mentem praecipitant. *Prensus* h. e. deprehensus et velut captus, pulchrum: sed *pressus* ad angustias et fluctus undique urgentes accommodatius. Etiam *lumen* pro *lunam* magis placet; ut etiam sol comprehendatur. G. *Patens mare* videtur esse idem quod *altum*, remotum a littore. *Lumen* minus recte ponitur pro *Luna*: nam imago noctis est loco et rei aptior. Z.

2 *Prensus*, ad Emphasin dixit, significat enim eum nil tale prius cogitasse.

3 *Certa*, iam pro *terribilia* posuit: sit venia verbo!

Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Groſphe, non gemmis neque purpura venale nec auro.
Non enim gazae neque conſularis
Summovet lictor miſeros tumultus
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum;
Nec leves ſomnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes iaculamur aevo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriae quis exſul
Se quoque fugit?

Scan-

8 neque *Lamb. et Ian.* 17 arcu *coni. Barth.* ; ſontes *codd.* 3 *ap. Bentl.*

6 Ethopoeia eſt in repetitione vocis *Otium*. Ac ſi ſemper Otium in ore haberent precantes.

7 Hoc loco compellat Groſphum, ut efficacius eum moneat nil proficere divitias ad animi tranquillitatem.

10 *Bene ſummovet*, cum ſit ſubiecturus *Lictor*. Lictores enim ſummovebant turbas, ſive populi tumultus, e Conſulis via.

11 *Laqueata tecta; Lacunaria. Laquearia dicuntur opera camerae in lacus collectae*. Vet. Schol. Arcuatae veterum camerae auratis lacunis, fortaſſe rotundis et quadratis, pingi ſolebant, e quibus pendebant lucernae. *Pendebant lychni laquearibus aureis*. Virgil.

12 *Volantes*; ac ſi eſſent veſpertiliones.

13 *Vivitur*, ſupple *ab illo*.

14 *Splendet, purum et ſine labe ſalinum*. Perſius.

Salinum eſt patella in qua diis primitiae cum ſale offerebantur. Vet. Schol. Sanctius igitur erat paternum; et oportuit ſancta eſſe pura et ſine labe, adeoque *ſplendere*. *Sacras facitis menſas ſalinorum appoſitu et ſimulacris deorum*; Arnobius, citante Turnebo. Notum eſt pauperiores pro pane et butyro, pane et ſale veſci ſolitos. — *Digito terebrare ſalinum Contentus perages*. Perſius.

15 *Cupido pro avaritia, et timor pro cuſtodia cenſus*. Vet. Schol.

17 Bene *fortes* ſubiecturus *iaculamur*. *Eſt aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum?* Perſius 3, 60. B. Nihil poterat pulchrius dici. *Iaculari* eſt ad ſcopum iactare, ut Cic. de divin. 2 c. 59 pr. *Quis eſt enim, qui totum diem iaculans non aliquando collineet?* Pulchre Acron: *iaculamur* declarat, *Appetimus, et cum brevis vita ſit, maiora tentamus*. *Fortes* habet ſuavem cum miſericordia irriſionem. Eadem ſententia Car. 1, 4, 15. Infeliciter, et plane praeter ſcopum profecto hic iaculati ſunt, qui aliquid mutare fortes viri, voluerunt. G.

20 Bene *fugit* de *exſule*. Nam et fuga exſilium eſt.

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.

Laetus in praesens animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. NIHIL est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus;
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget Hora.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctae

26 lento *etiam Brod. coll. Sax. Gott. Zar. Flor. etc.* animi — oderis leni temperes risu *coni. Bentl.*

21 *Scandit;* Iconismus foedissimi monstri.

Vitiosa; aegra, macilenta. Nam et morbus vitium est.

22 Proprie venatici canes *relinquunt* quod assequi nequeunt.

25 Pulchre posuit *laetus* pro *contentus* Metonymia effectus pro causa.

26 *Oderit:* horreat, non sustineat. Ista repetitio vocis *laetus* decora est, et sententiam deaurat. Torrentius tamen auctor est omnes MSS. habere *lento.* Ego vel sexcentis MSS. non crederem; nam et mecum facit Vet. Schol. Bentleius etiam cui admodum displicuit repetita vox *laeto,* maluit *lento risu;* quam tamen lectionem nullis firmare potest exemplis. Certe qui lente ridet parce ridet, et frigidiuscule. B. Bona verba! Nihil est antiqua illa et consentiente meliorum lectione pulchrius. *Laeto risu temperare amara* nemo sanus potest: sed *lento,* frigido, qui se non valde moveri, sed *lente ferre molestias,* indicet. G.

27 *Nihil est ab omni,* a Graeco Proverbio ductum est, οὐδεὶς πάντ' ἐστὶ πανόλβιος, quod citat Cicero de Invent. notante Ludovico Desprez. Poeta tamen festive posuit *Nihil beatum,* pro *Nemo beatus.*

29 *Clarum,* h. e. etsi re bellica et forma insignem. B. Respicit ad fatum Achillis, cui optio proposita erat, velletne producto inglorius aevo vivere, an cita morte aeternam redimere gloriam. Vid. Il. ι, 410 sqq. G.

30 *Longa,* pro *quamvis longa. Duo inter se contraria posuit.* Vet. Schol. B. Tithono longissima vita tributa ab Aurora coniuge, sed decrescente et exarescente semper corpusculo, tandem in cicadam abiit. V. Car. I, 28, 8. G.

32 Vafre *porriget* in Futuro ad Emphasin posuit. Dissimulat enim in sequentibus sese amico suo comparare velle.

Figurate *Hora* pro *Genio.* Erat enim unicuique Horae suum Numen. *Seu nata fidelibus Hora Dividit in Geminos concordia fata duorum.* Persius, Horatii aemulus.

35 *Quadrigis,* curribus. B.

Vestiunt lanae: mihi parva rura et
Spiritum Graiae tenuem Camoenae
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

ODE XVII.

AD MAECENATEM.

Maecenatem velut assidens alloquitur querentem de periculo suo, et pro praesenti statu optantem mortem. Vet. Schol. Puto eum recidiva podagra laborasse.

Metrum ut in prima.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera,

Nec

6 alteram *coni. Burm. ad Virg. Aen.* 2, 647.

Equas feminas curulibus certaminibus fere adhibitas, frequenter observamus. G.

Afro, Tyrio. *Bis tinctae, Dibaphae vestes pretiosissimae.* Vet. Schol. B. *Purpurae* capiuntur etiam in *Meninge Africae* insula, *et Gaetulo litore Oceani* Plin. 9, 36 s. 60. Add. Mela 3, 10, 25 p. 301 Gron. Hinc *Gaetulus murex* nostro Epist. 2, 2, 181. G.

38 Bene posuit *Spiritum* subiecturus *Camoenae*, cuius afflatu poetae fiunt.

Graiae posuit ad significanda vulgi convitia qui Graecos oderunt.

Tenuem posuit, quia res grandes non attigit. *Silvestrem tenui Musam meditaris avena.*

39 *Parca;* Septimo post natum infantem die Parcae credebantur pueri fata describere; imo ad hanc rem advocabantur, ut ex Turnebo adnotavit Torrentius.

Non mendax, h. e. inevitabilis. Hoc posuit ut levitatem carminis excusaret.

Malignum, h. e. *Maledicum*, qui oderunt doctos, passim eos Graecos vocantes. *Continuo crassum ridet Vulpenius ingens; Et centum Graecos curto centusse licetur.* Persius.

40 *Vulgus* sunt etiam divites indocti.

ODE XVII.

1 *Exanimas*, h. e. terrendo dementas.

2 *Amicum*, Graecis φίλον, illud est quo contenti vivimus.

3 *Obire* proprie *occidere* est. Dicitur enim *sol occidit*, et *sol obit*, eodem intellectu.

4 Vide quae supra diximus Ode prima, Lib. I.

5 *Ah!* impatienter dolentis est. Bene *rapit* subiecturus *maturior* et *vis*. *Rapi* dicuntur qui immature decedunt.

6 Dilogus *Vis* ponitur, et pro intemperante iracundia, quam *violentiam* appellamus. Sic Virgilius, *Vi Superûm*. B. Venustas omnis

loci

Nec carus aeque, nec ſuperſtes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi ſacramentum: ibimus, ibimus,
Vtcunque praecedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimaerae ſpiritus igneae,
Nec, ſi reſurgat centimanus Gyges,
Divellet unquam: ſic potenti
Iuſtitiae placitumque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horae, ſeu tyrannus
Heſperiae Capricornus undae;

Vtrum-

14 Gigas *multi*; Gyas *Lamb.*

loci huius pendet ab eo, quod Horatius ſe modo partem ſui ipſius dicit, a Maecenate ſi divellatur, ſubſtantiam incompletam, ut loquebantur Philoſophi. Haec venuſtas exſtinguitur, ſi legas alteram. G.

7 *Nec carus aeque* ſc. mihi, amiſſa parte meliore mei. Z.

8 *Ille dies*, cum horore meminit.

9 *Ducet ruinam*, efficaciſſima Metaphora atque Enargia. B. *Vtramque ruinam*, h. e. interitum utriusque partis. Z.

10 Clientes olim, praeſertim vero Gallorum Soldurii et Aegyptiorum Συναποθνήσκοντες, ſe diis Manibus ob ſalutem Patronorum ſuorum devovebant. Quod et Decii faciebant pro exercitu populi Romani. Atque huiusmodi devotio *Sacramentum* appellabatur, quo ſcilicet homines *ſacri* efficiebantur. Bene igitur ſubiecit *Comites*, nam et Clientes *Comites* dicti ſunt. B. Simplicius, puto, ad militarem illam coniurationem, quod *ſacramentum* appellatur, reſpici, cum iurant milites, *ſe fugae et formidinis cauſa non abituros* etc. G.

11 *Vtcunque*, ubicunque. *Supremum iter*, *quo ad inferos itur.* Vet. Schol.

12 Bene *Carpere* ſubiecturus *parati*. *Carpere* enim ſubito vellicantium motum ſignificat.

14 Idem Briareus, Aegaeon et Gyges, ut ex Scholiaſte Apollonii Rhodii monſtravit Lambinus. Plerique libri corrupte *Gigas*: Priſcianus tamen *Gyges* legit: B. Firmavit etiam Bentleius. G.

15 *Potenti* Subſtantivum eſt, et pro domina accipiendum: Themis, ſive *Iuſtitia* etiam ad Fata pertinet: *Parca tenax veri*. Supra (ad 2, 16, 39) oſtendimus Parcas ſeptimo a nato infante die fata eius deſcribere. Parcae etiam Iuſtitiae Aſſeſſores, ſive Πάρεδροι fuere, uti ego coniicio.

17 *Libra* ad Venerem ſpectat, Scorpius ad Martem et Capricornus ad Saturnum. *Infeſtus fertur Scorpius geniturae iuxta Matheſin.* Vet. Schol.

18 *Violentior*, ſaevior, vel truculentior.

19 *Tyrannus* iam pro dominus.

20 *Significat occaſum huius ſigni magis ſaevire tempeſtatibus, quam ortum.* Vet. Schol. B. Atqui *Capricornus medius occidit VIII. Id. Iul.*

apud

Vtrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum: te Iovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Laetum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

ODE

24 volucres *codd. quidam Lamb. MSS. eodem teste.*

26 Faustum *coni. Cun.* festum

apud Colum. 11, 2, 51 quo tempore vel maxime mari confidunt nautae. Servius ad Ge. 1, 336 putat, respicere poetam ad illud, quod Saturnus in Capricorno pluvias faciat. Ego potius huc retulerim Manil. 4, 791 *Tu, Capricorne, regis, quidquid sub sole cadente Expositum:* quatenus nempe unicuique planetae provinciam velut quandam in terris assignant. Caeterum non videtur valde mathematicam illam genethliacamve doctrinam vel curasse, vel novisse, Horatius: sed simpliciter dicit, quocunque sidere vel Horoscepo natus sit, sibi fatale esse cum Maecenate vivere et mori. G.

22 Vt totum hunc de *συναστρίᾳ* et horoscopi societate locum pulchre expressit Persius 5, 45 sqq. ita praecipue h. l. *Saturnumque gravem nostro Iove frangimus una.* Noxium Sidus, *Saturnum, Iovis radiationibus mitigari,* genethliacorum vetus doctrina. G.

Impio iam pro immiti, et immisericordi posuit.

24 Bentleio magis placet *volucres alas,* quam *volucris Fati,* etsi sciat Hypallage plerumque delectari Horatium. Sic inferius *Nos humilem feriemus agnam,* pro *nos humiles,* eadem Figura.

Iconismus mortis, quam iam *Fatum* nominat: Latinum etiam mors quasi *Μόρος*. Bene etiam *volucris* subiecturus *alas.*

26 *Laetum;* ob recuperatam Maecenatis valetudinem. Vide quae diximus Od. 20. Lib. I.

Crepere dicitur de quolibet acuto et subito sono.

27 Hanc arborem detestatur supra 13. G.

28 *Sustulerat,* pro *sustulisset:* Enallage modi, Poetis satis usitata. B. Imo et prosaicis. Z.

Bene *Faunum* induxit, silvestrem scilicet deum.

29 *Mercurialium doctorum, qui in tutela Mercurii sunt.* Vet. Schol. Ostendimus supra Argum. 1, 10. Mercurium fuisse Horatii numen. Faunus etiam sive Pan est Musicus Deus.

32 *Humilem, humilium oblationi aptam.* Vet. Schol. Per Hypallagen posuit *humilem* pro *humiles.*

ODE XVIII.

Paupertatem suam magnis opibus praefert: Avaris deesse et probitatem et bonam mentem.

Metrum Hipponacteum; primus versus Trochaicus Dimeter catalecticus; alter Iambicus Trimeter catalecticus.

Non ebur neque aureum
  Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiae
  Premunt columnas ultima recisas
Africa, neque Attali
  Ignotus haeres regiam occupavi,
Nec Laconicas mihi
  Trahunt honestae purpuras clientae.
At fides et ingenî
  Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit; nihil supra
  Deos lacesso; nec potentem amicum

Lar-

3 Hymettias — recisae *coni. Galei ap. Bentl.* 7 Lyconicas *MS. Bersm.* 8 clientes *MSS. et primae editt.*

ODE XVIII.

1 Nihil olim *Ebore* pretiosius. Ex hac materia lauti faciebant etiam lectulorum et mensarum pedes: quid *Lacunar* sit ostendimus supra Od. 16.

3 *Trabes, peristylia.* Torrentius. B. Immo Epistylia, quae etiam *trabis, architrabis* et similibus nominibus hodie appellantur. *Peristylium* est area columnis cincta. G.

Hymettiae; Hymetto monte marmora excisa, quae Thebaica dicuntur. Vet. Schol. *Cn. Domitius L. Crasso obiecit quod columnas Hymettias in porticu domus haberet.* Val. Maximus, citante Cruquio.

4 *Numidicum marmor optimum ad columnas.* Mancinellus.

6 *Ignotus haeres; ostendere vult Romanos non iure factos Attali haeredes.* Vet. Schol. Bene igitur *occupavi: occupare* enim est nullo iure tenere.

7 *Laconica* purpura (auctore Plinio) erat pretiosissima.

8 Vet. Schol. et Charisius habent *clientas*, non *clientes*. *Clientum uxores purpuras carpentes invehant nobiles matronas.* Vet. Schol. B. *Trahunt purpuras*, lanam purpura tinctam carpunt, unde mihi conficiantur togae praetextae. Z.

9 *At fides* etc. Sed contentus sum, quod mihi habetur fides et facultas idonea poëseos est, quare dives (Maecenas) meam consuetudinem, quamquam sum pauper, et carmina amat. Z.

10 *Benigna*, iam pro *quae sufficiat* ponitur; non autem pro *larga*, quod putavit Stephanus. B.

Illud modo meminerimus, *benignum maligno* opponi: *malignum* autem esse, quod iusto parcius sit et restrictius. *Venam* ad fontes et metalla pertinere, qui cogitarit, divitias sententiae huius magis assequetur. G.

12 Ironice *lacesso* pro *rogo*, ut Epicureus.

Amici erant vel maiores, vel minores: maiores patroni, minores clientes. *Amicum* iam Maecenatem dicit: posuit etiam *potentem* ad Empha-

Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novaeque pergunt interire Lunae.
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus, et sepulcri
Immemor, struis domos;
Marisque Baiis obstrepentis urgues
Summovere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid? quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
Et uxor, et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen,
Rapacis Orci fine, destinata

Aula

25 Limitem *Brod. recte, puto,* 30 sede *Baxt. et Bentl.*

phasin; significat enim se non esse ex desperatione parvo contentum.

14 *Sabinis* figurate pro Sabino rure, Sabinis agris. B.

15 *Truditur d.* nam vita est brevis. Z.

16 *Pergunt*; festinant. B. Dum pergunt, intereunt; cursus sui singulis momentis accedunt ad interitum. G.

17 *Tu*, stomachabundus profert et *ἐν ἤθει*, estque indefinita Persona.

18 *Locare* et *conducere* ex adverso sibi respondent.

21 *Summovere* proprie lictorum est qui turbas summovent; aedificabant etiam in ipso mari, ob Baiarum amoenum situm.

22 *Ripam* posuit pro littore; sic et Iuvenalis, *ripa nutritus in illa. Continens* dicitur cuius partes inter se tangunt.

24 Qui veteres *terminos* moverat vetusto iure *homo sacer* erat: siquidem Deus *Terminus* erat Iupiter lapis, agrorum custos. B. *Ultra salis*, transilis, ex avaritia rapis agri partes pauperum clientium, quos tu defendere debebas. Z.

28 *Sordidosque natos*; invidiosa Enargia facti acerbitatem exprimit.

29 Bene *certior* subiecturus *destinata*.

30 *Rapacis*; perpetuum Epitheton est.

Vet. Schol. Cruquii, Servius et nonnulli MSS. pro *fine* legerunt *sede*, quod et nos probavimus: quid enim *Finis Orci?* B.

Blanditur coniectura Bentleii pro *rapacis*, (facili in prima littera versus mutatione) legentis *capacis*. Sed repugnat illi quod *Orcus* hic persona est, cuius mox satelles commemoretur. Tum *fine* quod summo consensu primae editiones, et magno numero MSS. tuentur, parit pulcherrimam sententiam, (Bentleio etiam probatam) *Nulla certior aula manet divitem herum* illa aula, quae non alio, quam latissime regnantis *Orci fine*, ac regione *destinata* s. designata ac descripta est: illa se mox aula iactabunt divites mix-

Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? AEQVA tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris; nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus: hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

34 Regumque natis *codd. Lamb. quidam et unus Bersm. cf. Canter. Nov. Lect. VI, 14. G.* 36 Revinxit *codd. quidam Lamb.*

ODE XIX.

IN BACCHVM.

Horatius super vino cantat laudes Bacchi.

— Satur erat cum dixit Horatius, Evoe! *Iuvenal. 7, 62.*

Metrum ut in prima.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)

Nym-

mixti pauperibus. Servius ad Aen. 6, 152 potuit ex memoria laudare h. l. pro *sede*. G.

32 *Tendis, cupis.* Vet. Schol. Cruq. Metaphora ab arcu. B. *Aequa t.* aeque, ex aequo. cf. supra I, 4, 13. Eadem sepulcri mensura contingit omnibus. Z.

34 *Satelles Orci, Charon.* Lambinus. Plutonis Paredrus vel Assessor erat. Hic autem figurate pro morte accipiendus est.

36 *Superbum* dixit ob divitias; erat enim rex Phrygiae, opulentissimae regionis. Ταντάλου τάλαντα Graecis proverbio est.

40 Καλούμενος κ' ἄκλητος θεὸς πάρεσται. Delphicum erat oraculum. Vide Erasmi Chiliad. B. Mihi magis placet alludi ad fabulam baiuli senis mortem invocantis. G.

ODE XIX.

1 *Bacchus* primus Choreae et Musicae repertor ferebatur. Cymbala, tympana et cornua huius dei, tonitrua exprimebant: atque ipse quidem et βρόμιος et ἰάκχος ideo nominabatur, quod sit Iupiter Tonans. Etiam Russis summum numen BOF appellatur; a quo non abludit Latinorum *Voco* et Iudaeorum *Bacba*. Choreae etiam (teste antiquo Pindari Scholiaste) solis et astrorum motus strophis et antistrophis suis referebant. Anacreon etiam Bacchum vocat τὸν ἐρασίχορον χορείας.

Bene *in remotis rupibus* facturus *Nympharum* et *Satyrorum*, silvestrium scilicet Deorum, mentionem.

2 *Docentem* proprie de Poetis sua carmina recitantibus dicitur; sic et docere Fabulam Comoedum dicimus.

Ridiculus est Dionysius Lambinus cum ad haec verba sic loquatur: *Credat Iudaeus Apella.*

Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Laetatur. Evoe! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyiades,
Viniquę fontem, lactis et uberes

Can-

5 Euhoe *Gott*. Enohe *Zar*. Heuhoe *Flor. it. Brod*. G. Evhoes *MSS. Bersm*. 7 Lymphatur *conj. Heins ap. Bentl*. 9 Thyadas *vulgo: sed scripturam rectiorem Bentleii cum aliis secutus sum*. Z.

3 *Nymphae* et *Satyri* erant in Bacchi clientela: atque hi erant dii Manes qui a vulgo creduntur etiam hodie in silvis saltitare. Bacchus et Aegyptius Osiris, uti et reliqua sidera, ad Manes pertinebant. Astra autem deorum quadrigae habebantur, e quibus dii, nocturno tempore descendere credebantur.

Carmina vel coelo possunt deducere Lunam. Virg. Ecl. 8, 69.

4 Satyri ideo *capripedes*, quod primis temporibus silvestres homines caprinis pellibus amiciebantur. Etiam hodie priorum seculorum habitu, albis scilicet et coeruleis vestimentis, saltare feruntur.

Acutas iam participium est et habet Dilogian. *Videmus Satyros pingi oblongas aures acutasque habentes*, Vet. Schol. *Mira Enargia totus hic locus explicatur*, Idem. Habet etiam *Acutas* γελοῖόν τι; Ridiculum quid.

5 *Evoe!* quasi *turbatus exclamat Evoe! velut praesentiam numinis sentiens*. Vet. Schol. εὖ οἷ, h. e. *Bene sit ei*, agentium gratias exclamatio erat. B. Equidem ignorantiam fateri malo, quam aliud hic agnoscere, praeter erumpentem praecordiis a vino inflatis cum clamore spiritum. G.

Bene posuit *metu*, cum praecesserit *vidi*, et subiecturus sit *parce*. B. *Metus* hic est horror sacer et religiosus, cuius excessus est pavor fanaticus, furor temporarius bacchantium.

6 *Turbidum laetari* philosopha id est Stoica sententia dixit. *Gaudium* sapientis *constans* est, *laetitia* a vino cum *perturbatione* animi coniuncta: hic praeterea ad illam perturbationem mentis et furorem respicitur, quem *metum* modo vocabat poeta. Sic Sibylla Virgiliana Aen. 6, 78 *bacchatur, magnum si pectore possit excussisse deum*: inter haec vox nulla aptior, quam *parce!* Omnia pertinent ad enthusiasmi Bacchici et poetici simulationem. G.

7 *Liber*, idem quod Graecis κόρος, nobis The Sun. Filius enim est Saturni et Opis, h. e. Coeli et Terrae.

8 *Gravis* dicitur, et oculis et animo. Veteres artem praestigiatorum et Mercurio et Baccho tribuebant.

Thyrsus, seu *Phallus*, ferulaceus erat, et sceptrum Liberi Patris, quod virile membrum referebat: Vites atque hederae quibus circumcingebatur, amoris erant symbola.

Lascivis hederis ambitiosior.

Ficus enim hederae et vites, quarum folia trimembria erant, naturalem continebant rationem hoc loco tacendam. Eadem enim deorum mysteria quae et naturae. B. Virga s. baculo utuntur hodie praestigiatores; bifurca virgula metallici divinatores et alii: virga gestamen Mercurii, thyrsus Bacchi, utriusque archetypus Mosis baculus, si audimus Huetium. G.

9 *Fas*, *vult ostendere se deo non indignum*. Vet. Schol.

Pervicaces, *protervas*, *propter bacchan-*

Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.
Fas et beatae coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disiecta non levi ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum;
Tu separatis uvidus in iugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines;

Tu,

15 non leni *h. e.* crudeli, *multi codd. Lamb. et alii, et sic edd. Bentl. al. sed vulgata videtur aptior ruinae. Z.* 18 vividus *Flor.* invidus *MS. Bersm.*

chantium discursus et saltatus. Vet. Schol.

Bentleius ex ingenio de *est* facit *sit*. Quis autem miretur et *Thyadas* dici et *Thyiadas* cum Litera *y* fere eiusdem fuerit soni cuius et Diphthongus *υι*, unde et vernacula nostra *Wy* dicitur haec Litera.

Thyadas a θύω insanio. Vet. Sch. Cruq.

10 *Vinique fontem. Thyades* enim sive Bacchae, praestigiatura sua, terra scilicet, vel rupe aliqua ferulis suis percussa, fontes vini et lactis, itidemque rivos mellis ex arborum truncis elicuisse ferebantur. Significare voluerunt praecipua Solis munera ex generatione nobis provenire. Pudet me doctorum virorum qui etiam Mosaica sacra ad Bacchanalia referre solent. B.

Da. Heinsium, Bochartum, Huetium, accusat: quo iure, viderit. Certe hoc nemo potest negare, Mosaicam hanc esse beatae regionis descriptionem, summaeque ubertatis. Ceterum quae tangit noster, ea habet Euripides Bacchis 141 Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, ῥεῖ δ' οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν νέκταρι. Add. 703 sqq. G.

12 *Iterare, ex integro cantare, et repetere.* Vet. Schol.

14 *Honorem, Ariadnes coronam significat, quam Liber inter sidera collocavit.* Vet. Schol.

15 *Pentheus Bacchum vinctum recluserat, qui ob hanc caussam fulmine ictus est.* Vet. Schol. Vulgaris opinio est eum a materteris discerptum. B. Argumentum Euripidis Baccharum: Autonoë et Ino, materterae Penthei, et mater eiusdem Agaue, materterae omnes Bacchi e Semele nati, Cadmi omnes filiae bacchantur, et prohibentem ea sacra, Bacchique consobrini sui fratris contemtorem Penthea, per furorem dilacerant etc. Add. Ovid. Met. 3, 712. Nescio an Penthea fulmine ictum alius dixerit. Horatii verba etiam ad convulsos carceres referri possunt, de quibus Eurip. v. 447 sq. Add. 586. Τάχα τὰ Πενθέως μέλαθρα διατινάξεται πεσήμασιν. G.

16 *Lycurgi; hic quod vites excidisset, furore sibi a Libero iniecto crura sibi falce amputavit.* Vet. Schol. Ista Sacerdotum terriculamenta erant.

17 Bacchus etiam deus Lunus erat, aestumque maris et fluminum effector. B. Fluvios iussu Bacchi retro flexos vid. apud Nonnum 12, 124 sqq. Quid mirum, si hic Mosen et Iosuam invenit Bocharto duce Huetius? G.

Barbarum, Indicum sive *Rubrum* vel *Aethiopicum;* significat Indicam Bacchi expeditionem. Melius Aegyptii Osirin suum dicebant ex India Aegyptum venisse. Vid. Plutarch. Isin et Osirin.

20 *Bistonidas, Thraces mulieres quae cum in sacris Liberi patris crinibus*

Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
Vnguibus horribilique mala:
Quanquam choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnae ferebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

ODE

21 Tum, cum *MS. Bersm.* 23 Rhoecum *Baxt. c. quibusdam recentioribus edd. sed restitui scripturam, quam Bentleius satis defendit. cf. infra III, 4, 55.* 24 horribilis *conj. Bentl.* 31 et *omittit MS. Bersm.*

nibus solutis versantur, angues et in capite et in manibus gestant. Vet. Schol. Angues etiam deorum Manium esse credebantur; atque ex medulla spinali humani cadaveris originem suam traxisse. *Pinge duos angues, sacer est locus.* Persius. His igitur tractatis se ad praestigiatoriam artem valentiores credebant.

Sine fraude, sine noxa. Vet. Schol.

22 Typhoeus reliquique gigantes procellosi venti et tempestates erant, Ἐκ δὲ τυφώεος ἔστ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων. Hesiod.

23 *Rhoecum*, non *Rhoetum* erat apud Vet. Schol. Cruq. et in quibusdam MSS. Graecis 'Ροῖκος. B. Sed *Rhoetum* summa constantia Latini. G.

In Gigantomachia Bacchus se mutavit in leonem, qua forma gigantes profligavit: h. e. Sol in leone fugavit ventos et procellas.

28 Hoc est, *Tam belli quam pacis potens.* Vet. Schol. B. Hic et mox v. 32 illud *que* indicare videtur repetendum esse verbum, cui adiungitur, *medius. mediusque, tetigit tetigitque.* Sic mox 3, 1, 12. 3, 4, 11. it. Car. saec. v. 22. Illud de separanda *que*, nescio an probari possit Grammaticis. Exempla similia Tibulli pluscula dedit Brouckh. ad 3, 6, 48 in quibus nihil melius est, quam verbum cui adhaeret *que*, bis assumere. Agnoscit hoc ipse Baxterus ad 3, 5, 7. Sic etiam *ut* ponit noster Sat. 1, 8, 2. G.

29 *Insons, quod nocere non potuit.* Vet. Schol. B. Vt modo *sine* fraude. G.

Aurea Bacchi cornua dei Luni erant, sive Attidis Menotyranni. Aegyptii ferebant Herculem suum, sive Osirin, Luna tanquam cymba circum orbem vectum fuisse. B. Servius ad Aen. 3, 93 Bacchum interpretatur solem, cui nihil nocet suus ad inferos accessus s. occasus. Descensum Bacchi ad inferos ludicrum, evocandi boni poetae (Aeschyli) causa, exhibet Aristophanis fabula, Ranae. *Leniter atterere caudam* est uno verbo *adulari.* G.

30 *Leniter, suaviter ut solent canes dominis suis blandientes.* Vet. Schol.

ODE XX.

AD MAECENATEM.

Horatius in cygnum versus, universum orbem volatu lustrat.

Nemo me lacrumis decoret, nec funera fletu
Faxit: Cur? volito vivu' per ora virum.

Epitaphium Ennii ap. Cic. Tusc. I. c. 15.

Circa huius carminis argumentum se ipsum quodammodo superasse Harduinus hic videtur. „Prosopopoeia, inquit, haec „est Christi triumphantis et Iudaeos alloquentis statim ac resur„rexit." Nolumus haereseos crimen impingere ex *Prosopopoeiae* appellatione, multo minus refutare mirificam sententiam: sed paucula modo decerpere de interpretatione. *Biformis* hic vocatur Christus, „quia simul *in forma Dei* et *in forma servi.*" Ad v. 9 „Allegoriae, inquit, pars altera sequitur, quae Fratres Prae„dicatores sancti Dominici alumnos egregie commendat. Vatici„natur enim Christus, se illis praeconibus Evangelii sui — per „complures orbis provincias volaturum — *alitem album* interpre„tatur candida veste indutum: — Quae *residunt pelles cruribus* „*asperae* — ocreas intelligit, quibus equitans Dominicanus crura „tegit. —" Ohe iam satis est: qui valido stomacho est, potest librum adire. Clauditur annotatio ad hanc oden ita: „Aut ni„hil in ullo aenigmate video" (quis hoc suspicetur de viro, qui tot nummorum aenigmata solvit, viditque quod nusquam erat) „aut indubitata haec nostra interpretatio debet videri ingeniosis„simae, ut nunc quidem arbitror, omnium Odarum Pseudo-Ho„ratii. Quam si quis contendat annis haud paucis scriptam fuis„se post alias plurimas: neque horum collectionem carminum „lucem adspexisse ante annum circiter 1250, haud gravate as„sentiat." G.)

Metrum ut in prima.

Non usitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque maior

Vr-

1. *Pro* Non *quidam MSS.* Nec. G. *Sed ex codd. Bentl. Iani et alii edidere* Non us. non tenui. Z. 3 terra *MSS. etiam Brod.* terras *edit. vett.*

Schol. Cerberus a nonnullis dicitur triceps fuisse, erat etiam hoc Aegyptium numen. Verum hic non est explicandi locus. *Tetigit* et *que* separanda duxi, ut *medius* et *qua* supra.

ODE XX.

1 *Non usitata* dixit, ob novum carminis genus.

2 *Biformis*, quod et *Lyrica scribat et Hexametros*. Vet. Schol. B.

Alii

Vrbes relinquam. non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Maecenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.

Iam iam residunt cruribus asperae
Pelles; et album mutor in alitem
Superna; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae:

Iam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis littora Bospori
Syrtesque Gaetulas canorus
Ales Hyperboreosque campos.

Me

6 vocant *coni. Bentl.* 9 resident *MS. Bersm.* 13 tutior *coni. Bentl.* 14 dementis *Brod.*

Alii interpretantur, duplici forma, hominis et cygni, praeditus. *Liquidum*, purum. Z.

5 *Vrbes*, ad Emphasin posuit; significat enim se Romae malignari.

Pauperum; Quem rodunt omnes libertino patre natum.

6 Festive *Quem vocas*, pro *Qui sum*, et Emphatice; quasi dicat, maior ero quam vel ipse putas. B. Quem vocas tu quoque, care Maecenas, interdum ioco *pauperem*, aut contemtioribus etiam nominibus, qualia Augusti in Horatium dicta quaedam memorantur a Suetonio. Nec tamen valde repugnem his, quibus videtur *dilecte* nomen esse, quo compellari se a Maecenate, glorietur Horatius. G.

8 *Cohibebor*, coërcebor, includar. Z.

8 Pulchre *residunt* et *asperae* de cygni cruribus. B. *Resid.* adhaerescunt. Z.

10 Festive in canitiem suam.

11 *Superne*, ultima brevi, ut in talibus Lucretius. Frustra reponit Muretus *superna*. B. Et tamen valde blanditur *superna*, quod firmat etiam ex libris Bentleius: tum quod Horatius non solet talia corripere, tum quod elegans est et Horatianus ille accusativus Graecus. G. Etiam sic reperi in ed. Venet. quare cum Ian. recepi. Significat autem *in partibus corporis supernis*. Z.

12 Albos pilos habebat in digitis, canique capilli etiam in humeros defluebant.

13 Queritur Bentleius Horatium malum fecisse sibi omen nominando Icarum. Quantulum vitium hoc! B. *Tutior* quod coniicit Bentleius, pulchrum et dignum Poeta. Sed *ocior*, in quo consentiunt libri, et ipsum pulchram sententiam parit: tardus, imo plumbeus factus est liquefactis alis Icarus: cycnus noster sumit celeritatem et vires ab ipsa progressione. G.

14 Pulchre *gemere* dicitur Bosporus, fretum enim est, ubi in angustis coactum mare, deinde cum impetu se maiore dilatat. Graecis *στενὸν* angustum, *στένω*, *στενάζω* gemo. Sic Aen. 5, 806 *gemunt repleti amnes*. G.

Me Colchus, et qui diſſimulat metum
Marſae cohortis Dacus, et ultimi
Noſcent Geloni; me peritus
Diſcet Iber, Rhodanique potor.

Abſint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſupervacuos honores.

17 Colchis *Brod.*

16 *Hyperboreos campos* Ruſſiae deſerta nominat.
18 *Marſae*, figurate pro Italae. Marſi et Appuli *bello* feroces.

19 *Peritus*, *factus peritus*. Torrentius. h. e. doctus.
21 *Inani funere*; reſpexit ad veterum cenotaphia.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM LIBER TERTIVS.

ODE I.

Horatius Stoicae philosophiae sacris initiatus, humana negotia atque studia ludibrio habet, et ut vulgi deliramenta ingenti animo spernit, parvo rure et continentia sua beatus. (Primam huius carminis strophen prologum carminum saecularium facit Sanadonus, ingeniose magis, quam probabiliter. Est haec potius praefatio libri tertii constanti aetate scripti ab Horatio, cuius non modo prima carmina sunt severa et religionis plena; sed reliqua etiam nihil habent, quod non virginibus puerisque commendari debeat: ipsi autem primae ode vel maxime hoc exordium convenit: quod dicit, *non prius audita*, negat exstare Latina carmina lyrica eius argumenti, ut Car. 4, 9, 2. G.) (*Non hominibus corruptis et verae sapientiae expertibus scribo carmina, sed pueris et puellis castis. Reges potentes imperio Iovis potentissimi sunt subiecti: hominibus agri amplitudine, nobilitate generis, moribus, gloria et gratia inter se discrepantibus eadem moriendi necessitas est. Ergo qui mortis metu terretur, eum nec dapes lautissimae nec soni musices tranquillum reddunt. Illa animi tranquillitas non abest ab hominibus tenuis sortis et vitae rusticae. Qui enim paucis est contentus; is nec timet maris tempestatem, nec grandinem, nec agri sterilitatem. Villae magnifice exstructae non liberant a mortis metu, qui semper et ubique animum impotentem urget. Quod si nec aedificia magnifica, nec vestes purpureae, nec vina optima, nec unguenta Persica morbo animi medentur; ego meo agello in Sabinis contentus divitias non sectabor.* Z.)

Metrum ut in priori.

Odi profanum vulgus, et arceo:
Favete linguis; carmina non prius

Au-

1 *Odi, non possum ferre.* Sic namque Iuvenalis 3, 60 *Non possum ferre, Quirites, Graecam urbem.*

Bene *Profanum* mox se dicturus *Sacerdotem*. *Profani sacris non initiati. Hic per Allegoriam imperitos dicit.* Vet. Schol. *Profani* quasi *pro fano* stantes ad 'Εποψίαν, non intromissi; Praeconis enim voce eiusmodi summovebantur. Ἑκὰς, ἑκὰς ἐστὶ βέβηλοι.

Vulgus obtrectatores suos dicit, ob malignitatem et imperitiam. Vid. Ode 16. Lib. II.

Arceo bene et ad Emphasin posuit, novit enim philosophicum carmen horum palato minime responsurum.

Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit maior: AEQVA lege Necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.

Di-

2 *Favete linguis; apto sermone usus est, et sacrificio et ludis; Nam in sacris taciturnitas, in ludis necessarius favor est. Favet ore quis per taciturnitatem.* Vet. Schol. Haec ad initiandos, non ad vulgus spectant.

Non prius audita, h. e. *virginibus puerisque*; non autem *canto virginibus puerisque*, ut hactenus interpretes. Significat enim iuventutem levibus et lascivis naeniis corrumpi solere: magnifice autem de suis carminibus sentit, tanquam utilibus et proficuis. B. V. Argum. G.

3 *Sacerdos* modo pro vates, vel interpres. Ad Emphasin hoc dixit, quo ostenderet aliorum 'Αμουσίαν.

5 *In proprios greges*, quos scilicet ut pecudes agitant, gravioris atque superioris regni immemores.

6 *Reges in ipsos; ostendit omnes vindictae numinum subiacere.* Vet. Schol.

7 *Giganteo triumpho*; Argumento a maiore utitur; innuit enim facilem esse de Regibus et Tyrannis Iovi triumphum.

8 *Supercilio*, h. e. contracto tantum supercilio, quod nutus genus est. B. Ad Homericum illud alludit, ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων, — μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον· unde ipsum *Numinis* nomen ortum est. Nutus in superciliis, character summae maiestatis, si *nutu*, *nuimine*, *numine* modo opus est. G.

9 *Est*: h. e. Usu venit, vel potest fieri. Frustra Bentleius de suo mutavit *est* in *esto*. Z. Plane eandem vim hic habet *est*, quam *esto*. Concedit inaequalitatem fortunarum, ut inferat communem necessitatem moriendi. G.

10 *Arbusta, arbores vitibus connexae*, Mancinellus. Ab arbos, arbustum. *Vinearum satorem dicit.* Vet. Schol.

Generosior, genere potentior; vel numero et potentia propinquorum gratiosus.

11 *In campo Martio comitia erant populi Romani.* Vet. Schol.

12 *Meliorque* posuit pro melior atque; ideo *Melior* et *que* separanda duxi. B. Vid. ad 2, 29, 28. G.

14 *Necessitas, Mors.* Vet. Schol. B. Recte sane: sed non sola. V. 1, 35, 27 et 3, 24, 7. G.

16 *Urna: haec secundum vulgarem illam opinionem, qua affirmabant sorte singulos ad mortem ab Orco trahi.* Vet. Schol. B. Nempe haec est illa μοῖρα, Parcarum opus, quarum una *Lachesis*, a sortiendo ἀπὸ

τοῦ

Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem;
Non avium citharaeque cantus
Somnum reducent: ſomnus agreſtium
Lenis virorum non humiles domos
Faſtidit, umbroſamque ripam,
Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſolicitat mare,
Nec ſaevus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Haedi:
Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta piſces aequora ſentiunt,
Iactis in altum molibus; huc frequens

Cae-

17 Deſtrictus *Lamb. Bentl. Ian.* 23 umbroſamve *Ian.* 30 Fundusve *Ian.*

τοῦ λαχεῖν vocatur. Haec illa ſortitio animorum, de qua nota Platonis fabula, et multa philoſophi ab Heraclito. G.

17 *Diſtrictus;* Notiſſima eſt de Damocle atque Dionyſio hiſtoria. B. V. Cic. Tuſc. 5. c. 21. G.

18 *Siculae dapes* Συρακουσία τράπεζα, h. e. *Syracuſana menſa*, Graecis proverbio erat.

21 An obverſabatur iſta ſcribenti poetae ſui Maecenatis inſomnia? Sen. de Provid. 3 *Feliciorem ergo tu Maecenatem putas, cui amoribus anxio, et moroſae uxoris quotidiana repudia deflenti, ſomnus per ſymphoniarum cantum, ex longinquo lene reſonantium quaeritur.* Non puto. Nec enim *impiae cervicis* mentionem facturus erat poeta etc. Vid. Meibom. Maec. c. 26. pr. G.

26 *Tumultuoſum.* Sequentia mercatorum avaritiam tangunt.

27 *Cadentis* et *Orientis* Ἀντίθετα *ſunt.* Vet. Schol. Ὅταν ἀνατέλλουσιν δὲ ἔριφοι ἀγριαίνεται ἡ θάλασσα. Theocriti Schol. citante Lambino. B. Colum. 11, 2, 78 *Quarto Kal. Nov. Arcturus veſpere occidit, ventoſus dies.* Et ibid. 73 Prid. Non. Octob. Haedi oriuntur veſpere. G.

30 *Fundum* pomarium iam dicit. B. *Fundus* generale nomen eſt. Contrarium Car. 3, 16, 30 *ſegetis certa fides meae.* In verbo *culpante* dulcis metaphora eſt, quaſi minaci domino excuſet ſe arbor, et culpam transferat. Ceterum videbatur mihi ſententia huius loci adiuvari, ſi pro *agros*, ultima littera deleta, quae adhaeſit forte de proximo *ſidera*, legas *agro*. Satis dixi intelligentibus: aliis nihil ſatis eſt. G. *Mendax*, ſterilis, qui, ut debitor malus, non reddit quod accepit. Sterilitatis autem cauſas affert tres, nimios imbres, aeſtum et frigus. Z.

34 *Iactis, verbo uſus eſt fabricantium.* Vet. Schol. Vide quae diximus Od. 18. Lib. II.

Caementa demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terrae
Fastidiosus. SED Timor et Minae
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit aerata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achaemeniumque costum:
Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

39 triremi: et *edit. primae:* et *em. Gott. it. Locher et all. Hinc Bentl. coni.* Postque equitem. 43 delinit *edd. omn. saec. XV. it. MS. Gott. et coll. Sax.* G. delenit *ed. Ven. Lamb. Ian.* Falernae *edd. Ven. Glar.* 48 onerosiores *coni. Bentl.*

Frequens redemtor; Enallagé numeri: frequentes sunt qui densi veniunt.

35 *Caementa, fundamenta.* Vet. Schol. *Lapides non magni modi.* Nonius. *Caesurae lapidum.* Mancinellus.

Redemtor, fabricae susceptor. Vet. Schol. B: Mihi *frequens redemtor* est, qui unus ipse multas adducit operas. G.

40 *Post equitem*; festivissimus Iconismus hic est. B. Iuvat hanc imaginem, si curam, ut personam, lugubri sordidoque habitu cogites. G. Cf. supra II: 16, 21.

41 *Phrygius lapis, Synadicus: In Synada enim Phrygiae civitate marmora ista caeduntur.* Vet. Schol. *Erant rubris maculis.* Torrentius.

42 *Sidere clarior*; h. e. *Quamvis clarior.* Vet. Schol. Cruq.

43 Optimi Codd. *delinit* non *delenit.* Sic et Vet. Schol. Cruq.

Bentleius pro *Achemeniumque*; de suo posuit *Achaemeniumve*, cum parum interfit. Videtur mihi *Achaemeniumque* ἀνακολούθως dici pro *nec Achaemenium.*

44 *Costum*, Vnguentum Costinum quod et Nardinum.

45 *Invidendis postibus*, *ambitiosis ianuis. Nec varios inhiant pulchra testudine postes.* Vet. Schol: Nam testudine etiam ianuarum postes ornabant lauti.

46 *Molior*; *exstruam.* Vet. Schol. *Molirique arcem.* Virgil.

48 *Operosiores, laboriosiores.* Vet. Schol.

ODE II.

Virum fortem et honestum oportere supra vulgus sapere, hoc est, voluptates, divitias, popularem auram et Epicuri dogmata contemnere. (*Rectius argumentum statuit Iani hoc:* Horatius commendat veterum Romanorum in filiis educandis disciplinam, nempe virtutem bellicam 1-16, virtutem civilem 17-24, pietatem erga deos 25-32. Z.)

Metrum ut in prima.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat; et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub divo, et trepidis agat
In rebus: illum ex moenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo,
Suspiret; Eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum

Tactu

1 Amice *coll. Sax. Brod. editt. omn. S. XV. Ro. Steph. Talb.* Amici *Bentl. it. edd. Ven. Glar. Lamb.* 5 dio *Ven. Glar.*

ODE II.

1 Idem Latinis *Amice pati*, quod Graecis φίλως φέρειν, h. e. *aequo animo ferre:* id enim φίλον est quo contenti esse possumus. Omnes MSS. Torrentii et Cruquii habebant *amice*, non *amici*, uti Vulgati Codices: Sic etiam legit Stephanus et Lubinus una cum Veneta Editione. B. Cum tanto consensu legatur *amice*; cum longam ultimam postulet carminis ratio; cum pulcherrima ab adverbio, et Graecis familiaris, exoriatur sententia: merito *amici* illud, quantumvis ipsum quoque non indignum Horatio, suis auctoribus relinquimus. G.

2 *Robustus*, h. e. *cum aetate robustus est, ac per hoc adolescens est.* Vet. Schol. Reposui autem *aetate robustus* ex ingenio, cum editum esset, *ita robustus. Robusta aetas iuxta Vlpianum XXV annorum.* Torrentius. B. Corpore robustus factus. Z.

4 Bene *Vexet* dicturus *hasta*. Vexatio enim irritatio quaedam molesta et inquieta est.

5 Meliores libri habent *sub Divo*, non *sub Dio*, quod supra etiam monuimus.

6 *Illum ex Moenibus*; pulcherrima Enargia haec, opportune atque e re conficta fabella.

Vetuste *hosticis* pro hostilibus, quod iam monuimus.

8 *Prospiciens*, e muris scilicet, vel aliqua fenestra.

9 Bene *Suspiret*, nam *Eheu!* suspirium est. B. *Rudis agm.* imperitus rei militaris. Z.

10 *Sponsus*, Regiae puellae amatus.

Asperum tactu: qui tactus asperatur. Vet. Schol. h. e. Quem neque tangere consultum foret.

Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira caedes.
DVLCE et decorum est pro patria mori:
Mors et fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis iuventae
Poplitibus timidove tergo.
Virtus, repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis aurae.
Virtus, recludens immeritis mori
Coelum, negata tentat iter via;
Coetusque vulgares et udam
Spernit humum fugiente penna.

Est

14 conseq. *coni. Bentl.* prosequitur *codd. ap. Bentl.* 18 incontaminatis *Gipbanius e vet. cod.*

13 Imitatus est hoc versu Tyrtaeum, cuius hoc Distichon exstat:

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα[1]
Ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον.

Et in sequenti Simonidem, ut adnotavit Cruquius:

Ὁ δ' *αὖ θάνατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον.*

Ἔκιχε, sic recte Bentleius pro *ἐφῆπτο*.

14 Bentleius ex coniectura posuit *consequitur*, quo responderet *τῷ ἔκιχε*. Alii iudicent; ego sto contra. B. Quem *persequitur* h. e. cupide et constanter sequitur mors, illum sine dubio *consequitur* etiam *assequiturque*. Igitur consensui omnium librorum non debet praeferri coniectura quantumvis elegans. G.

16 Vet. Schol. cum bonae notae MSS. habebant *Timidove*, non *Timidoque*, quod et ego probo.

17 *Nescia sordidae; Cato virtutis suae conscius corruptum populi iudicium contemsit*. Vet. Schol. Imo *qua die repulsus fuit, pila lusit*. Seneca, citante Torrentio.

17 et 18 in — Contaminatis, diviso inter duo versus vocabulo ideo fere magis placet Bentleio, quod *intaminata* in V. Gl. exponitur *μιανθέντα*: ut *intaminatus* sit velut *infucatus*: et quod *incontaminatus* Varronem quoque et Livium auctores habet. *Incontaminatis* habet etiam liber L. Bos. G. *Virtus*, studium recti et honesti, quod, spretis honoribus vulgaribus et rebus iis, quas vulgus magnifacit, virtutem et sapientiam sequitur veram. Z.

18 *Intaminatis*, h. e. pollutis vulgi manibus non tactis: nam *contaminare* (teste Donato) est rem aliquam inquinatis manibus tractare.

19 *Nec sumit, aut ponit; in se habet honorem*. Vet. Schol. Quia *non est Consul unius anni*, ut alibi ad Lollium.

20 *Auram* nominat, quippe rem mutabilem et incertam. Sapiens vero iuxta Stoicos perpetuo magistratu fungitur.

22 *Negata via; inconsuetum per iter*. Vet. Schol. h. e. Ipsa viam vel facit, vel invenit.

23 *Coetus vulgares*, indocti vulgi consortia nominat.

Eſt et fideli tuta ſilentio
Merces: vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanae, ſub îsdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaſelon. ſaepe Diespiter
Neglectus inceſto addidit integrum;
Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede Poena claudo.

ODE

27 vulgavit *Brod.* 29 *pro* phaſelum *cum Bentl. et Ian. e codd. formationem Graecam recepi.* Z.

Vilem humum poſuit pro pollutam et ſordidam. Gloriae enim ſecurus eſt qui ſecum habitat. B. Haec ultima Baxteri non aſſequor: ne quis, cui idem accidat, ſe ſolum infelicem putet. G. Fortis et excelſus animus deſpicit res humanas et appetit ardua et honeſta. Z.

25 Graecis acute dicitur, *τῆς σιγῆς ἀσφαλὴς ὁ μισθὸς*, h. e. *Silentii tuta merces.* Taciturnitas enim mercedem ſuam ſecum habet.

26 Ἐν ἤθει dicitur *vetabo*, ſignificat enim ſe iſtos pro peſtibus habere.

Myſteria Cereris olim pro maximis et ſanctiſſimis habebantur. Ceres Terra mater lugebat Proſerpinam filiam a Plutone raptam. h. e. Lunam abſentem et apud inferos morantem. B. Docet nos Harduinus, haec pertinere ad ſacrificium miſſae: in quo diſciplinam arcani adhuc viguiſſe Saeculo XIII, neſciebamus. G.

27 *Sub iisdem tr.* ſub eodem tecto. Z.

29 *Phaſelus*, Aegyptiis fluviale navigium phaſeli leguminis forma, et fictilis, auctore Iuvenale. *Phaſelus velox et oblonga navis.* Vet. Schol. Bentleio placet declinatione Graeca dici *Phaſelon*, auctoritate quorumdam Codicum. Parum tamen refert, cum Horatius non ſemper affectet declinare Graece. Ego igitur *Phaſelum* ſervo.

30 *Neglectus, contemtus.* Vet. Schol. Sic Od. 2, Lib. I. *Neglectum genus et nepotes.*

Inceſtus eſt qui ſacra polluit, vel non caſte adit: adeoque impurus atque impius.

31 *Raro antecedentem; hoc proximum eſt illi quod dicitur; deos iratos pedes laneos habere.* Vet. Schol. *Lento gradu ad vindictam ſui divina procedit ira, tarditatemque ſupplicii gravitate compenſat.* Val. Maximus, citante Mancinello.

32 Bene *deſeruit* dicturus *claudo*. Deſerimus, vel relinquimus quod perſequendo aſſequi non valemus. Eſt autem Poena pro Nemeſi, vel Furia, quae Graecis Ποινὴ eſt.

ODE III.

Pulcherrima Dilogia declarat Divum Augustum ob iustitiam invictamque animi magnitudinem in deorum numerum receptum, et contra M. Antonium perfidia et muliebri mollitie infamem Diis invisum periisse: Quin et Deos universos, consopito iam civili bello, consensisse ad stabiliendum Romanorum imperium. B. (Tan. Faber. Epist. 2, 43 coniicit, Horatium dehortari voluisse Augustum, ne exemplo Iulii Caesaris, de quo Sueto. c. 79. forte cogitaret de sede imperii Ilium transferenda. Massonus ait, laudari constantiam Augusti, qua is teste Dione 54, 6. p. 524. C. A. V. 733 ex Sicilia, unde in Asiam iter parabat, revocari se Romam ad turbas, occasione consularium comitiorum ortas, non passus est. At nescio, an hic *Iustum et tenacem propositi virum* se valde praestiterit Augustus: et quidni dicat Faber, talium turbarum pertaesum principem vel eo ipso tempore cogitare potuisse de sede imperii Ilion transferenda? Certe Fabri coniectura ingenio Horatii et iudicio infinitum quantum honorificentior est, quam Dilogia Baxteri, et Massoni historia. Sed plane sui similis est Harduinus, qui somniat, a Pseudo-Horatio Saeculo XIII hic fictam esse Prophetiam de Hierosolymis (cuius cives *Quirites* a קרית) post Babelicum excidium recidivis, et a Vespasiano denuo vastandis. G.) *Laudatur constantia in re bona exemplo Pollucis, Herculis, Augusti, Bacchi, Quirini, et inprimis Iunonis de Troia nunquam reparanda, sed imperio Romano amplificando. Nec negaverim, poëtam videri voluisse cavere, ne, ut Iulius Caesar, de sede imperii Ilium transferenda cogitaret Augustus.* Z.

Metrum ut in priore.

Iustum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster

Dux

1 ac tenacem *Cun. San. et Ian.*

ODE III.

1 Non animadverterunt interpretes, a verbo *Iustum* totius Odes intellectum pendere. Iniurius est Ludovicus Desprez, cum dicat *Vatem in hac Ode caeco impetu ferri.* B. Ego puto non *iustitiam* modo, sed fortitudinem *propositi tenacem*, vel Augusti, si ita placet, vel cuiuscunque Herois, laudari. G.

2 Proprie *Iubere* de plebe Romana dicebatur cum more maiorum postulabat quid fieri.

3 *Vultus, Severitas.* Vet. Schol. h. e. truculentus vultus. Vnde *vultuosi* qui vultu terrent; qualis Antonius, qui *Audacis* nomen amabat: verecunde tamen et tecte hunc ubique percutit.

4 Bene *quatit* subiecturus *solida*. *Mens est animi propositum vel consilium.* Vet. Schol. *Si te propositi* non-

Dux inquieti turbidus Adriae,
Nec fulminantis magna Iovis manus:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus, arces attigit igneas;
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;

Gra-

6 magna manus Iovis *Bentl. et Ian.* 10 Enisus *Brod.* Enisus *ex MSS. etiam Bentl.* Innisus, innixus *al.* Invisus *Zar.* Innixus *Ven. Glar. Lamb.* 12 bibet *etiam Brod.*

nondum pudet, atque eadem est mens. Iuvenal. B. *Solida*, firma.

5 In Adria Actiaca pugna committebatur.

6 Bentleius magni fecit de *magna Iovis manus* reponere *magna manus Iovis*, auctoritate tantum Venetae Editionis: Atque haec apponit, „Paucis a natura datum est habere „aurem.“ Certe auri meae prior lectio magis placet; verum ea minus fortasse docta est.

7 *Orbem* iam coelum vocat, quod veteres Graeci ex solido aere vel etiam ex lapidibus (uti Anaxagoras) constitisse stolide credebant: Contra Orientales ex panno factum putabant: nam pro tentorio vel conopeo habebant, quod apud eos, praesertim antiquissimis temporibus, summum erat. Allusit etiam ad Graecorum Proverbium, *Τί εἰ οὐρανὸς ἐμπέσοι*, h. e. *Quid si coelum ruat.* Erasm. et Mancinell. Vet. Schol. bene notat Ἀνάβασιν, vel gradationem a populo ad Iovem et coelum.

9 Docte Donatus *arcem* a Graeco Ἀρετὴ deducit, quod virtus est: Est enim ἀρετὴ ab ἄῤῥην, *masculus*, ut virtus a viro.

Notum est *Pollucem* cum fratre *Castore* et *Hercule* tyrannos, atque alia monstra contudisse.

10 Cum alii Codd, habeant *Innixus*, plures *Innisus*, nonnulli etiam *Enisus*, nos cum eleganti viro Iac. Cruquio *Enisus* maluimus. *Vix mane recentes Enituntur equi.* Ovid. Met. 2, 64 de Solis equis. Bene igitur subiecit *Attigit*.

12 Apage miniatula deorum ora, cum constet nectar fuisse rubro colore

Ῥόδον ὡς γένοιτο Νέκταρ
Ἐπιτέγξας. Anacreon. B.

Purpureum os pulchrum, floridi et vegeti coloris. Omnem coloris pulchritudinem notat: ipsi *olores purpurei* nostro Car. 4, 1, 10. Pulchre laudavit cum Simonide Catullum 46 de Acme, Bentleius. Ceterum quod *bibet* malint quidam pro *bibit*, auferunt poetae suam gratiam, qui *praesentem Deum* veneratur Augustum (v. Epist. 2, 1 pr.) et forte respicit ad coenam similem illi δωδεκαθέου, ubi Augustus inter duodecim Deos pro Apolline accubuit Sueto. 70. Sic responsum etiam Harduino, qui putat, de vivo Augusto ista dici non potuisse. G.

13 *Bacchus* et *Quirinus* Legumlatores et civilis vitae auctores fuere.

Gratum elocuta consiliantibus
Iunone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque iudex,
Et mulier peregrina vertit

In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castaeque damnatum Minervae
Cum populo et duce fraudulento.

Iam nec Lacaenae splendet adulterae
Famosus hospes, nec Priami domus
Periura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;

Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit; protinus et graves

Iras

23 damnatum *malit* B.

16 *Martis equis*, h. e. quadrigis Martis coelum conscendit: *Quirinum in honorem Augusti laudat*. Vet. Schol. Pulcherrimo Episodio reliqua exsequitur. B. Ne episodium quidem est, sed argumentum princeps, si valeat sententia Fabri, in lemmate proposita: quae potest vera esse, si vel ioco inciderit mentio vel in tali coena δωδεκαθέῳ, de sede imperii transferenda in veterem patriam Iuliorum. Non novit poetas, si quis opus esse putet ad magnum et pulchrum carmen magna et seria occasione vel argumento. Quid si in illa coena, ubi Apollo fuit, Augustus, Iuno fuerit Livia: quid si similem mimum egerint? conf. Virg. Aen. 12, 791 - 842. Ceterum pro *Martis equis* Barth. Adv. 39, 9 e MS. profert *Patris*. Pulchre sane. Quid si *Martis* glossa est? G.

17 *Consiliantibus; Consilium habentibus diis de recipiendo Romulo in numerum deorum*. Vet. Schol.

18 *Ilion; Ilion;* Amara recordatio.

19 *Fatalis* ob Cassandrae vaticinium et quod obscoenus. Antonium obscure significat. B. Auctor exitii ob fatum. Z.

20 *Mulier peregrina*, Helena et Cleopatra. Vid. quae supra diximus Ode 15. Lib. I. Notum est *peregrinas* fuisse veteribus *infames*. B. Cleopatrae hic nihil videri esse negotii, iam indicatum est. *Hospitam* vocavit, ξένην, Helenam etiam 1, 15, 2. G.

21 *Destituit deos; Laomedon pro murorum Troiae perfectione non solverat votum numinibus promissum*. Vet. Schol. Tangit infidam Antonii Triumviri amicitiam; quam Suetonius dicit, *Semper fuisse dubiam et reconciliationibus variis male focillatam*.

23 *Damnatum, Destinatum ad perdendum*, Vet. Schol. *Bene castae, quia incestus iudex dixerat*. Idem.

25 *Splendet*, pretiosa veste. Hinc Cornelio Celso *Splendida persona*, pro fortunato dicitur.

28 *Opibus pro auxiliis ponuntur*, ut in *Fer opem*. Vet. Schol. *Hectorem* dicit *Brutum*.

29 *Ductum seditionibus*; hoc etiam Dilogus de bello inter Triumviros.

Iras, et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et adscribi quietis
Ordinibus patiar deorum.

Dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati;
Dum Priami Paridisque busto

Insultet armentum, et catulos ferae
Celent inultae; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.

Hor-

30 protenus *Ian.* 32 Troïa *Bentl. e coni. Heinsii.* 34 discere *pro* ducere *MSS. ap. Bentl. recepit Ian.*

30 *Resides* quod subsidit.

Protinus, dehinc. Vet. Schol. h. e. in posterum, quasi *porro tenus.*

32 Magni non est quod Bentleius malit *Troia sacerdos*, quam *Troica.* Graeca Adiectiva in ιὸς raro placent illi, puto quod auri suae praecipue fidem habeat.

33 *Redonabo,* quia in coelum patris quadrigis rediit, ut superius diximus, *Serus in coelum redeas.* B. *Redonabo*, ut recipere illum velut postliminio in coelum possit: *nepotem* vocat Romulum, quatenus Mars est ipsius Iunonis filius: *invisum* vero, quatenus est e stirpe Veneris per Aeneam. G.

34 *Discere* illud Bentleianum dulce est, novum coelitem significat, cui insuetum nectar etc. G.

35 Bene *Adscribi* et *Ordines*, tanquam de Senatu alicuius Reipublicae. Graecae enim Respublicae Iovem credidere regnasse in Republica; atque haec prima Polytheismi origo fuisse videtur.

Quietis; Philosophi Epicurei hanc beatitudinem diis dederunt, qua eos otiosos esse et nihil curare, nec alicuius rei sollicitudine teneri dicunt, semel mundo lege disposito. Vet. Schol. Cruq. Non prorsus valedicit Epicuro. B. Quin neque Stoicam disciplinam dedecet *quietas sedes* assignare Diis: quod pulchre ostendit meus Carpzovius in diss. de quiete Dei. G.

37 *Dum* conditionem ponit, sub qua pati velit Troianos exsules rerum dominos esse: modo ne Ilion faciant denuo caput rerum; ne Romam transferant in Asiam. G.

39. *Regnanto, ut sunto pro sint, Futurum pro Praesenti.* Vet. Schol. Cruq.

42 *Stet;* Modo *Permissivo* dicit.

44 *Ferox*, bellicosa. Z.

Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:

Aurum inrepertum, et sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.

Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulae pluviique rores.

Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,

Re-

46 Extendit *Brod.* 49 irrepertum *Ven. Clar. Lamb.* 51 *Ian. distinguit* cogere, humanos in usus omne etc. 53 mundi *recent.* 54 tanget *Brod.*

29 Magis placet *Inrepertum* ex MSS. quam *irrepertum*, quod tamen perinde est.

50 *Spernere fortior;* vult significare oportere eos ad stabiliendum imperium iustitiam colere, quae avaritiae maxime contraria est. B. Roma fortior fuit, quam diu sprevit aurum, et ne nosse quidem eius usum tanti putavit: nummus aureus Romae primum cusus durante bello secundo Punico. G.

53 *Mundi obstitit* videtur nobis longe probabilior lectio, etsi placeat Bentleio *mundo*. Certe et torrida et frigida zona obstacula fuere exercitibus Romanorum. B. *Quicunque terminus* orbis terrarum *obstitit*, i. e. obiectus e regione, atque adeo subiectus est *mundo*, i. coelo, et cuicunque eius parti. Descriptio orbis terrarum, quem imperio, certe metu suo complexi sunt Romani. Qui *mundi* dederunt, (Lambino auctore) ii *mundum* acceperunt pro orbe nostro habitabili. G.

57 *Nimium pii;* fuere sane Romani in Ilienses semper pii, eorumque urbem a C. Fimbria in bello Mithridatico deletam recondidere. *Fabulam de transferendo ab Augusto Ilium imperio* (ut eruditi viri Petri Rodellii verbis utar) e cerebello suo commentus est Tanaquillus Faber, quod legerit apud Suetonium in divi Iulii vita, *Famam percrebuisse cum vel Alexandriam, vel Ilium migraturum.* Quid hoc ad Augustum? Antonius erat qui accepta in matrimonium Cleopatra Orientis ambiebat Imperium. Bene sane et convenienter Horatius, quo efficacius probet *aeternum* Iunonis *vulnus* iam sanatum, et firmam cum Romanis pacem conciliatam, fingit iracundam et suspicacem deam cum illis pegisse de non condendo Ilio. B. V. ad Argumentum.

Rebusque fidentes, avitae
Tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Coniuge me Iovis et sorore.

Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phoebo, ter pereat meis
Excisus Argivis, ter uxor
Capta virum puerosque ploret.

Non haec iocosae conveniunt lyrae:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

ODE

66 Ductore *MSS. etiam apud Bur. ad Virg. Aen.* 5, 633. Structore *omi. Bentl.* 67 Exscissus *Lamb.* 69 hoc — conveniet *MSS. apud Bentl. it. coll. Sax. in. primae editiones.* haec — convenient *Lamb.*

60 *Velint* modo pro *parent*.

61 *Alite lugubri*, forsan bubone vel strige ululante.

62 *Fortuna* pro *opes* posuit. Magnas enim opes *Fortunam* dicimus.

66 *Auctore* modo pro conditore vel factore. B. Tanto aptius fuerit *auctoris* nomen, si non admovit manum, sed lyra sua commovit homines ad aedificandum. Verum in hoc non conveniunt fabulae. Nec *ductore* non pulchrum est: nec *structore* damnaverim, nisi quod hoc soli coniecturae debetur. G.

69 Bentleius edidit, auctoritate quorundam Codicum, *Non hoc iocosae conveniet lyrae*, cum fateatur primas editiones habuisse *non haec conveniunt*, quod vel prima facie verius apparet.

70 *Pervicax*, *licentior*; Vet. Schol. h. e. minus verecunda.

72 Bene *tenuare* dicturus *parvis*. *Extenuare humilitate Lyrici carminis.* Vet. Schol.

ODE IV.

Composito civili bello Augustus cohortes suas per colonias iam distribuerat, atque otio et Musis sese dederat. Ostendit igitur Horatius tam leni et Musico ingenio nihil a tumultuante plebe metuendum; atque hoc exemplo suo firmat, qui eandem ob causam vel ab ipsis incunabulis in deorum immortalium tutela fuerat. Peragit tranquilla potestas, Quod violenta nequit. (Dignumne Horatio, aut sano poeta alio, enthymema: Mihi cum infans essem, pepercerunt viperae et ursi; ergo tibi, Caesar, cives tui: quia utrique sumus in tutela Musarum? G.) (Argumentum simplicissimum videtur esse hoc: *Invocata Calliope, fingit se iam illam audire canentem. Illo igitur Musae obsequio excitatus ostendit, poëtam, qui sit Musis amicus,* tutum *esse. Hinc sese iam olim puerum adhuc tenerum a viperis et ursis esse liberatum; se vagari incolumem per loca quaecunque sibi placeant; se salvum ex acie rediisse; ab arbore non esse exstinctum; in mari non periisse. Ergo tanto praesidio fretum, se non dubitare vel periculosissima adire loca. Atque ipsum Augustum, finito bello, recreari Musis, quibus grata sint studia pacis: contra homines immanes et ἀμούσους furore suo perire, veluti Titanas, Gygen, Orionem, Tityum et Perithoum.* Z.)

Metrum ut in priore.

Descende coelo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharave Phoebi.

Au-

4 citharaque *unus MS. ap. Bentl. et sic edidit Crn. San. Mern. et Iani.*

ODE IV.

1 *Descende coelo; Theologi veteres qui coelum canere docebant, singulis Musis suos orbes tribuebant.* Iac. Cruquius ex Macrobio. Pythagorici enim omnia numeris constare crediderunt cum veteribus Aegyptiis.

Dic age: Alcmanem expressit, qui sic ordiebatur, Μῶσ' ἄγε Καλλιόπα θύγατερ Διός. Idem vir doctus.

2 *Reginas* et *Reges* dicunt Romani non modo qui rerum potiuntur, sed qui regio sunt genere. Tanto magis Musae Iovis filiae hoc nomen convenit. Calliopae principatum Musarum assignat Hesiodus Theog. 79 et regibus dat comitem. G.

3 *Acuta, liquida.* Vet. Schol.

4 *Fidibus* modo pro lyra posuit. *Phoebus invenit citharam, ut Mercurius lyram.* Torrentius. Credo citharae non fuisse nerveas fidiculas. Erat autem cithara deltoti fere forma. B. Forte difficile est indicare discrimen inter *tibiam, vocem acutam, fides,* ac *citharam Phoebi.* Non capit hic locus longam disputationem. Rogat Horatius Calliopen, ut ex omni parte adiuvet carmen, quod meditatur: *tibia* praecinente et incitante animum; *voce* humana, quae verba pulchre enunciet: *fidibus,* quae suaviter accinant. Nempe *fides* ac *citharam Phoebi* iungo, ut sit res eadem. Ipse noster supra 1, 21, 12 *fraternam lyram* tribuit *humero* Phoebi. *Testudinem*

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aurae.
Me fabulosae Vulture in Appulo,
Nutricis extra limen Apuliae,

Ludo

6 piorum *edit. Lond.* 1749 *pro* pios *sine causa idonea.* 10 Nutricis *MS. unus alterque apud Lambi. Cruq. Torr. et Bentl. it. collat. Sax. tum MS. G. et Brod. Zar. Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Locher. Ascens.* 1519. *Sed* altricis *MSS. reliqui omnes Mediol.* 1477. 1486. *et* 1502. *Ven. Pincii. etiam Lambi. Cruq. Torr. qui magis probant* nutricis: *et Bentl. qui coniicit*, Nutricis extra limina sedulae: *Sed* Apulliae *ed. Lamb.*

dinem s. *chelyn*, *Lyram*, ac *Citharam* promiscue de eadem re; nominatim de Apollinis et Mercurii organo dici, liquidissime mihi constat. Vtrumque nomen coniungit Diod. Sic. 5, 75 ubi dicit, Mercurium τὴν ἀπὸ χελώνης λύραν ἐπινοῆσαι, ac statim appellat κιθάραν. Macrob. Sat. 1, 19 distinguit Dei utriusque lyram; sed numero tantum chordarum, quae quatuor sint in Mercurii lyra, in Apollinis autem septem. Sed neque hoc perpetuum. Fila metallica a musicis antiquis chordarum loco adhibita, non invenio: neque rationem digitorum admotione comprimendi chordas ad subiectum canonem, ut breviores fiant, quod fit in cithara hodierna etc. Ipsi veteres denique discrimen inter *ve* et *que* non videntur semper observasse: adeo ut ex hoc loco nihil putem effici, neque ut eadem res sit *cithara Phoebi* et *fides*, neque ut diversa, sive *citharave* legas, sive *citharaque*. G.

5 *Auditis?* Apostrophe ad sodales. *Tanquam venerit invocata*, inquit Vet. Schol.

Amabilis insania; Error mentis, sive Enthusiasmus.

6 *Pios* modo pro *sanctos* et *castos*. Notum est Lucos fuisse terrestrium deorum templa, praesertim primis temporibus.

9 *Palumbes iam fabulosae dicuntur, quia multa de iis fabulantur Poetae.* Lambin. *Erant etiam Veneri dicatae.* Mancinellus.

— Simul et Garganus et arva
Vulturis et calidi lucent buxeta
Matini.

Lucan. 9, 184 citante Landino.

10 Qui *Apuliam* pro regionis nomine accepit, facili negotio *Nutricis* in *Altricis* mutavit: Siquidem ut *Plinius* tradit *altrix patria* dicitur. Nos cum Torrentio, Cruquio, Mancinello, Ascensio Badio, quibusdam optimae notae MSS. omnibusque veteribus Scholiastis audacter *nutricis* reposuimus. Quid enim *Vulture in Appulo extra limen Apuliae?* Mire se torquet *Ludovicus Desprez* ut aliquem sensum tandem eliciat. Potest etiam *Apulia* esse nomen adiectivum, ut sit *Nutrix Apulia*, ut apud Gellium *Terra Graecia:* atque hoc rectius videtur. Certe frustra se torquent Interpretes, atque ipse magnus Bentleius. B. *Apulus*, *Apulia* habent ab initio tres deinceps Syllabas breves: Poetae cum prima producta volunt uti, *p* geminant: secundam producunt vel liquidae *l* beneficio, vel quod in Graeco est diphthongus. Porro *Nutricis* et *Altricis* vel mulierculam notare potest vel patriam. Patriam intelligo, quam hic accurate per octo versiculos velut depingere

voluit

Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsae nidum Acherontiae,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Vt tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camoenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.

Ve-

14 *Acheruntiae ed. Glar.* 15 Batinos *ed. Ven. Glar.* 16 Ferenti *ed. Ioni.*

voluit Horatius; et corrigere dubitationem suam, quam posuerat aliquot annis ante Sat. 2, 1, 34 sq. qui ipse quoque locus docet, solitum poetam nostrum excurrere in descriptionem patriae suae. *Vultur* mons Apuliae contribuitur, sed illa pars qua ludebat Horatius, in ipso fine regionis erat; ut extra illum obdormiverit. Accuset poetam et poetas qui volet. Haec descriptio et pictura loci natalis profecto Horatiana, est et poetica. Et quis novit, quam de finibus disputationem hic decidere Flaccus voluerit. G.

11 Puto separandam esse particulam *que* a *fatigatum*. B. Vid. ad 2, 19, 28 *Somno fatigatus*, qui huic tyranno, mortis fratri, tandem succubuit: ut *victus somno*. G.

12 *Nova, viridi*. Vet. Schol. Sic *ver novum* dicitur.

14 *Nidum; imitatus est Ciceronem qui Ithacam asperrimis locis tanquam nidulum affixam dicit*. Landinus.

Acherontia, Bantia et Ferentum oppida sunt Apuliae, Venusiae vicina.

16 *Humilis; in valle siti*. Vet. Schol.

18 *Premerer, tegerer, defensarer*. Vet. Schol.

Sacra lauro; in omen futuri Poetae. Vet. Schol.

20 *Non sine Diis; οὐ θεῶν ἄτερ*. Pindar. Erasmus.

Animosus; quia solitudinem nemoris non expaverat. Tanquam si numen sibi inesse velit. Vet. Schol.

21 Ostendit, se secessus illos frigidos aestate, hieme tepidos, quaerere non voluptatis, et ignobilis otii causa, sed ut eum Musis et in literis versari sine interpellatione possit. Forte causam dicit, cur non velit assiduus esse in domo vel Augusti vel Maecenatis. Vid. Vita Suetonio tribui solita. Itaque vafre subiicit, quantum debeat Caesari, quantum illi optet. G.

22 *Frigidum;* propter situm in vertice collis. B. *Tollor*, ascendo. Z.

23 *Supinum; quia in ascensu montis est constituta*. Vet. Schol.

24 *Liquidae; puri aeris*. Vet. Schol.

Veſtris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Devota non exſtinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Vtcunque mecum vos eritis, libens
Inſanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentes arenas
Littoris Aſſyrii viator:
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et laetum equino ſanguine Concanum:
Viſam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Caeſarem altum, militia ſimul
Feſſas cohortes abdidit oppidis,

Fini-

31 urentes *quid. MSS. etiam Gott. et edd. dam et Zar. Flor. Ven.* 1486. *Ven. Pineii.*

38 reddidit *MSS. qui-*

27 *Devota; exſecrabilis.* Vet. Schol. B. Cf. II, 13.

Bentleius mavult *arbor*, ut ſupra *honor:* nollem litigari in nugis. Hoc ille tamen facit fuga ſibili. B. *Pro* arbos *recepi lectionem Lamb. Bentl. et Ian.* Z.

28 *Palinurus; oſtendit ſe circa Palinurum promontorium periclitatum.* Vet. Schol.

29 *Vtcunque*, quandocunque, ſed Scholiaſtes interpretatur ubicunque. Z.

30 *Navitam hic pro navigante poſuit.* Vet. Schol.

33 *Hoſpitibus feros; Britanni immolare hoſpites ferebantur.* Vet. Schol. Hoc de Hibernis magis intelligendum. Sanctus Hieronymus ſcribit ſe duos Scotos (h. e. Hibernos) in Gallia vidiſſe humano cadavere veſcentes. *Noſtra etiam tempeſtate ſuperbiſſimi ſunt in ea inſula contra peregrinos, ſeque ſolos homines putantes, reliquos pro brutis paene habent.* Landinus. Mitius paulo Torrentius in Conterraneos meos: *Nunc quoque erga exteros non tam feri quam malevoli ſunt, ut eſſe par eſt a reliquo orbe diviſos.*

34 *Concani, Scythica gens.* Torrent. Erant et Cantabri horum, ut fertur, coloni. B. Sil. 3, 361 *Cornipedis fuſa ſatiaris, Concane, vena.* G.

35 *Gelonos; Alanos* dicit, ut ego ſentio.

36 *Scythicum amnem Tanaim dicit;* Vet. Schol. B. Et amnis ponitur pro accolis amnis, h. e. Scythis. Z.

Inviolatus, intactus Muſarum tuitione. Vet. Schol.

37 *Altum; magnum.* Vet. Schol. Interpres Gallus ridicule *Alumtum* poſuit.

38 *Feſſus*, quod ſuſpicabatur Lambinus probante Bentleio, et, contra omnium librorum fidem, recepit Cuningamus, parum aulicum, parum Horatio dignum mihi videtur. DI, heroës, Auguſtus non *fatigantur*, non *fatiſcunt* ut *feſſi* dicantur: ſed beneficium eſt, liberale eſt, *feſſas cohortes* quieti reddere. G.

Finire quaerentem labores,
Pierio recreatis antro:
Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almae. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,

Divos·

43 turbam *al. etiam Brod.* 44 caduco *omnes.* corusco *coni. Bentl.* acuto *coni. Cun.* 46 *pro* urbes, umbras *coni. Bentl.* orbis *coni. Cun.*

38 *Abdidit; interius recondidit.* Vet. Schol. Ad Emphasin posuit; significat enim exercitum e conspectu summotum adeoque latere. Miror potuisse placere Bentleio *reddidit oppidis* pro *abdidit*, auctoritate minus notorum Librorum. B. — Sed placet etiam *reddidit:* dimissi enim milites redeunt in oppida quisque sua. *Abdidit* intelligam, qui sub signis tenentur praesidii causa in oppidis. G.

40 *Pierio antro: Caesarem studiosum fuisse Poeticae ostendit.* Vet. Schol. *Poeticam summatim attigit.* Suetonius.

Bene *Antro* de Nymphis.

41 *Lene ad philosophiae moderationem dicit.* Vet. Schol. In *consilium* duae vocales eliduntur. B. Potius *i* ante *um* fit consonans, ut *sil* fiat Syllaba positione longa: sic *principium* 3, 6, 6. G.

42 *Almae; Sanctae.* Vet. Schol. Craq. *Alma*, antiqua vox; Phrygibus et Syris *Amma* mater est et cubitus, Aegyptiis *Ammon* Iupiter, h. e. *Pater!* hinc Latinis *Almus*, et *alma* pro venerabili et sancto: *alumnus* item et *alumna* active sumuntur interdum.

Scimus ut impios; ostendit vires sine prudentia non solum vanas esse, sed etiam adversas sibi. Vet. Schol. Fidenter posuit *scimus* ut ostendat nihil Augusto a plebe verendum. Ignoravit vir doctus Ludovicus Desprez candidum et liberale Horatii ingenium, cum haec de Bruto et Cassio interpretatus est.

44 *Sustulerit*, h. e. nullo paene negotio confecit; Emphatice.

Bentleius de suo reposuit *corusco* pro *caduco.* Equidem existimo *caduco* meliorem habere Iconismum, quam *corusco.* Neque sane necesse est, ut *caducum* semper significet, quod ex infirmitate sua cadit, quod ille autumat. B. Novator Horatius felix *caducum* dixit, quod cadit, etiam cum magno impetu et vi nocendi, ut arborem illam, de qua 2, 13, 11 quam profecto ibi non *caducam* dixit, quod putrida esset, et in ruinam prona; sed quatenus in ipsum irruerat. Sic Ovid. ex Ponto 2, 7, 39 *Caducis Percussa crebro saxa cavantur aquis.* Et Am. 3, 6, 91 *Rivis caducis collectus torrens.* Quae non ad casum inanem ac debilem, sed ad vim efficiendi referuntur. *Fulmina* autem *cadere* dicuntur etiam cum feriunt. Vt Ovid. Epist. 7, 72 *Quaeque cadunt, in te fulmina missa putes.* Et Fast. 3, 287 *Non alias missi cecidere frequentius ignes.* Sen. Q. N. 2, 24 *Fulmen cadit*, id est, descendit, *eadem necessitate qua excutitur* versus alta. Etiam Plin. 2, 52 *Decidere* et *cadere* de fulmine dicitur. Et de eadem re Val. Fl. 1, 623 *Coruscae Ante ratem cecidere faces.* G.

45 *Inertem*, immobilem, brutam, seu, ut verbis Schol. utar, quae iacet semper, nec agitatur aut fertur motu. Z.

46 Bentleius satis probabili ratione de *et urbes*, fecit *et umbras.*

Quid

Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.
Magnum illa terrorem intulerat Iovi
Fidens iuventus, horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuiſſe Olympo.
Sed quid Typhoëus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu,
Quid Rhoetus, evulſisque truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra ſonantem Palladis aegida
Poſſent ruentes? Hinc avidus ſtetit
Vulcanus; hinc matrona Iuno; et
Nunquam humeris poſiturus arcum,
Qui rore puro Caſtaliae lavit
Crines ſolutos, qui Lyciae tenet
Dumeta natalemque ſilvam,
Delius et Patareus Apollo.

Vis

50 *Lambinus diſtinguit* Fidens, iuventus horrida, brachiis *etc. Sic etiam diſtinguit Scholiaſtes, et Iani.* 55 Rhoecus *al. Vid. Car.* 2, 19. 23. *Hic. Brod.* Rethus.

Quid enim hic facit *et urbes*, cum poſtea ſequatur *mortalesque turbas*, quibus *urbes* contineri neceſſe eſt. *Vmbras* autem modo figuratum eſt pro *Inferos*. Hoc oſtendunt ſequentia. B. *Vrbes* hic cum *mari ventoſo* videtur eodem epitheto coniunxiſſe poeta, ut indicaret non maiores eſſe maris tempeſtates, quam fluctus civiles: utrisque moderatorem intercedere Iovem. Itaque in tanta conſtantia librorum de mutatione cogitare, nihil opus erat. G.

Regnaque triſtia; h. e. Inferos per Euphemiſmum pro dira.

48 *Vnus aequo*; commendat monarchiam Auguſti.

51 *Tendentes*; Metaphora a dirigendo arcu. B. Mihi videtur, *tendentes* hic nihil aliud eſſe quam conantes, tendentes nervos. Virg. Ge. 1, 281 *Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam.* G.

54 *Minaci; in ipſa corporis altitudine minae quaedam videntur eſſe et horror.* Vet. Schol.

57 Vide Ode 15. Lib. I.

58 *Ruentes; inconſiderate venientes.* Vet. Schol.

Avidus; ſic Virgil. *Ilicet ignis edax.* Landin. B. Vt *avidum mare* Car. 1, 28, 18. G.

61 *Caſtalia fons eſt in monte Parnaſſo.* Vet. Schol.

63 *Propter aſperitatem loci dumeta dixit.* Vet. Schol.

64 *Patareus:* Triſyllabon pro Tetraſyllabo, a Patara Lyciae oppido.

Vis consilî expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In maius; îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integrae
Tentator Orion Dianae,
Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris Terra dolet suis,
Moeretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiae additus
Custos: amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

69 Gyas *Lamb.* 70 *Ven.* et *Lamb. distinguunt post* notus. 76 Aetnen. *ed. Iani.*

66 *Vim temperatam; vult ad Augustum reverti.* Vet. Schol.
67 *Odere; quia exsecrabiles.* Vet. Schol.
68 *Moventes;* molientes.
69 *Gyges,* ut 2, 17, 14. G.
71 *Orion venator fuit, qui stuprare conatus Dianam eius sagittis occisus est.* Vet. Schol.
73 *Suis,* ex se natis. Nam gigantes erant Terrae filii. Z.
74 *Luridum. inferno colore foedatum.* Vet. Schol. A liveo luror, et a luror luridus; plumbeus scilicet locor.
76 Sub *Aetna resupinus arenas Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus. Saepe remoliri luctatus pondera terrae* etc. Ovid. Met. 5, 352. G.
77 *Tityus Latonam voluit stuprare.* Vet. Schol. B.
78 *Nequitiae add. custos,* quia vultur semper observat iecur, sedem libidinis, et renascens exedit. Z.
80 *Pirithous Proserpinam rapere tentavit.* Vet. Schol. B. Conf. Car. 4, 6 extr. Crimen Pirithoi est Aen. 6, 397. poena v. 601. G.

ODE V.

Narrata praeclara Attilii Reguli historia ostendit Augustum, instaurata veteri militari disciplina superiorum temporum negligentia collapsa, Rempublicam restituisse, imperiumque Romanum aequale ipsius Iovis imperio reddidisse. Siquidem ut ait Suetonius, disciplinam severissime rexit. (Laudatur Augustus, quod huius virtute et nominis gloria factum erat, ut signa et captivi Crassiani a Parthis redderentur. Istam vero captivitatem turpissimam esse et a moribus Romanorum abhorrere, ostenditur Reguli consilio et exemplo. Z.)

Metrum ut prius.

Coelo tonantem credidimus Iovem
  Regnare: praesens divus habebitur
Augustus, adiectis Britanni
  Imperio, gravibusque P

Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium
  (Prô curia, inversique mores!)
  Consenuit socerorum in arvis,

Sub

8 armis *libri omnes:* arvis *coni. Fab. Heins. Bentl. Cun. San.*

ODE V.

1 *Tonantem;* Leve argumentum et vulgare. — *Per fulmina tantum Sciret adhuc solum coelo regnare Tonantem.* Lucan. citante Vet. Schol.

Credidimus; quod credimus plerumque falsum est, ut scite Donatus. *Ergo si famae, inquit, tantum magnitudine deos credimus, quanto magis de Augusti divinitate credendum est, cuius virtutem et potentiam non audiri asserit, sed videri.* Vet. Schol.

3 Caesar Britannos et Parthos benevolentia tenuit. Torrent. B.

Ab hac de *Britannis* gloriatione suppositionis hoc carmen arguit Harduinus. Ingeniose Marcilius hanc divinationem poetae interpretatur, *adiectis Britannis et Persis* i. postquam adiecerit. Sed credamus Straboni 4 p. 138, 44 et Dioni Cassio 53 p. 512 E, qui regulorum quorundam studiis et legationibus totam paene insulam Augusto conciliatam narrant. Commode iunguntur *Britanni Persis,* qui et ipsi non tam armis Augusti, qum metu armorum et maiestate imperii ipsius ad signa reddenda adacti sunt. Romanum fuit triumphare etiam bello sine sanguine finito, ut de Liguribus apud Liv. 40, 38. G.

5 *Milesne Crassi; Dedecus Crassi commemorat ut plus Augustum faciat eminere.* Vet. Schol. Erat etiam Crassus Romanorum omnium potentissimus.

6 *Turpis maritus; iustum matrimonium non erat nisi inter cives.* Torrent.

7 *Pro Curia! Exclamatio διὰ μέσου.* Vet. Schol. Supplendum per Syllepsin *Pro Curia inversa:* est enim Προπαρασκευή, vel Praeparatio, ad ea quae mox de Regulo Senat[illegible] Romano dicturus est. B. De [illegible] Syllepsi vid. ad 2, 19, 28. G.

8 Nisi deesset auctoritas, forsan probarem Bentleii emendationem

in

Sub rege Medo, Marsus et Appulus
Anciliorum et nominis et togae
   Oblitus, aeternaeque Vestae,
      Incolumi Iove et urbe Roma?

Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus
   Foedis, et exemplo trahenti
      Perniciem veniens in aevum;

Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
   Affixa delubris, et arma
      Militibus sine caede, dixit,

De-

10 Ancil. nominis *sine* et. *ed. Ven.* 15 *Sic etiam H. Steph. Bentl. Cun. Maitt. Talb. Sed* trahentis *MSS. et edd. nisi quod Ven.* 1479 trahentibus. *Bentl. coni.* exempli trahentis.

in arvis pro *in armis*. Verum unde scire possimus nullos Crassi milites stipendia meruisse sub Parthorum Rege? B. *In armis socerorum* quomodo consenuisse dici possint Romani milites, nemo docet: *arvis* una tantum lineola distat et parit sensum rei accommodatum: ignoscet, puto, ipse Flaccus huic mutationi: quin illam imperat v. 24. G.

9 *Sub rege Medo* ad Emphasin posuit; siquidem effoeminati et molles erant Medi; contra *Marsi et Appuli* rustici et duri.

10 Audiamus animi causa Harduinum: *Anciliorum* fabula orta ex nummo vetere Antonini Augusti Pii, in quo picti sunt clypei duo cum subscriptione ANCILIA hac sententia, Augures Narbonenses Clypeos Insignes Legaverunt Imperatori Antonino. Ex eo factum est, ut *ancilia* finxerint e coelo lapsa. Ergo impostor, qui hoc carmen affinxit Horatio. G.

Ancile posuit pro oraculo quod cum ancili datum est, ibi fore imperium ubi fuisset ancile. Landinus. Ancilia (teste Varrone) eadem forma erant qua et Thracum Peltae h. e. utriuque ancisa, ut *Crota* nostra vel etiam character quo vulgo octonarium numerum signamus. B. Crota Anglis *Crewe, Violon, Geige*. G.

Nomen pro bellica fama dixit.

Pro dignitate togam posuit. Vet. Schol.

11 *Aeternae* Vestae ignis imperii aeternitatem promittebat.

12 *Incolumi Iove*; supra ostendimus Ode 2. Lib. I. urbem Romanam fuisse in Iovis Capitolini tutela.

13 *Caverat*, i. e. *Providerat &c.* Vet. Schol. Bene igitur subiecit *provida*. B. Caverat ne quis vitam ex captivitate speraret, sed potius pro libertate moreretur. *Schol.* Z.

15 Bene Lambinus cum Gulielmo Cantero et Vet. Schol. Cruquii, *trahenti* posuit pro *trahentis*. *Trahenti*, h. e. *traducenti*. B. *Trahit perniciem* morbus, *trahitur pars sincera* contagione vitiosae, ab ἕλκειν trahere, *ulcus* est. B.

16 *Veniens in aev.* futurum in tempus. *Schol.* Z.

17 *Immiserabilis* modo pro *Immiserata*.

20 *Sine caede*, h. e. *sine commissione pugnae*. Vet. Schol. magis tamen sine *caede diripientium*, quod efficacius

Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.

Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit: flagitio additis
Damnum. NEQVE amissos colores
Lana refert medicata fuco:

Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus,
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,

Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Poenos proteret altero,

Qui

21 Direpta *Ven. et Glar.* 23 clusas *Ian.* 31 Sic *Glar.* 32 illa *codd. ap. Ian.* 33 reddidit *Brod.*

cius ad Romanam disciplinam significandam videtur.

24 Puto *Marte* pertinere ad utramque sententiam: *vidi arva Marte nostro*, a militibus nostris, *populata*, *Marte nostro*, ab iisdem militibus nostris, iam captivis, *coli*; qua ratione firmantur, quae dicta sunt ad v. 8. G.

25 Ironice dicitur *scilicet*.

26 *Flagitium*; crimen dignum flagris, vel summa turpitudo.

27 *Damnum* modo pro *sumtu* dixit: nam *damnosus*, impense prodigus dicitur.

28 *Fucus* herba marina est, qua tinctores purpureum colorem imitabantur. Graecis φῦκος, hic figurate pro quovis colore. B. Notabile *fucum* esse δευσοποιὸν, adhibitum ad hoc ipsum, ut nobiliorem purpuram facilius combibat lana: disputavi ea de re ad Quinctil. 12, 10, 75. G.

29 Bene *excidit* dicturus *reponi*, reponuntur enim statuae quae excidere sedibus: bene etiam haec de virtute tanquam dea.

30 *Deterior a bono, peior a malo dicitur.* Vet. Schol. B. Hoc vult, credo, Schol. *deterius* esse minus bonum, *peius* magis malum. G.

31 *Extricata*, expedita; Graeci enim τρίχας capillos dicunt. Landin. Erant enim *Tricae* tendiculae ex pilis factae, quibus aucupes illaqueandis avibus utebantur. B. — Sensus est: Si cerva liberata e retibus pugnat contra canes; etiam is fortis erit, qui etc. Z.

32 *Plagis* iam figurate pro retibus. *Plagae enim proprie funes retium sunt.* Vet. Schol.

33 Bene *perfidis* de Poenis, unde Proverbium, *Punica fides*.

Ex propria coniectura Bentleius reposuit *se dedidit* pro *se credidit*; quod non erat opus. Eiusmodi Μετάληψις usitatissima est. B.

Credidit videtur respicere ad *fidem*, cuius in tali deditione solet fieri mentio: et vehementius est *credidit perfidis*. Sed noster etiam 1, 27, 36 *crede te procellae:* ubi nulla neque spes neque fides est. G.

34 *Proteret*, proculcabit.

Qui lora restrictis lacertis
  Sensit iners, timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
  O magna Carthago, probrosis
    Altior Italiae ruinis!

Fertur pudicae coniugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
  Ab se removisse, et virilem
    Torvus humi posuisse vultum;

Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
  Interque moerentes amicos
    Egregius properaret exsul.

Atqui

36 timuitque mortem Hinc, unde vitam sumeret aptius, Pacem et etc. *Bentl. coni.* Hinc *etiam coll. Sax.* aptius *quid. MS.* 38 Pacem et *Bentl.* 43 A se *Ven. Glar. Lamb.*

36 *Timerè mortem* crimen magnum militis Romani, Qui semel mortem timet super omnia, rem fortiter gerere non potest. Idem *sumere vitam* vult a fuga, quam *sumere* potius debebat a caede hostis. G. *Iners*, ignavus,

37 Quid facit Bentleii *hinc* pro *hic*, atque *aptius* pro *inscius?* quae tamen ille editioni suae inseruit ob raritatem Codicum ut puto. B. Sensus vulgatae est: Hic miles cum ignoraret, vitam ac salutem esse retinendam fortiter pugnando, non ab hoste petendam, maluit in pace vivere quam bellum gerere. Z.

38 *Pacem duello miscuit; qui tanquam in pace hostibus se credidit.* Vet. Schol.

39 *Magna Carthago ab accolis vocabatur.* Vet. Schol. Erat enim in Hispania altera Carthago hac minor. B. Male omisit Baxter verba seqq. *Sed hic eam poëta dedecore Romanorum maiorem ait factam.* Z.

40 Bene *altior* subiecturus *ruinis.*

41 *Martiae* illi nomen erat auctore Silio.

42 Minuitur capite qui amissa libertate desinit esse in numero civium. Capitibus enim veteres numerabant, ut nos etiam hodie. Civium Romanorum capita censorum libris describebantur. *Indecorum duxit matronam Romanam servum, hoc est captivum, osculo dignum putare.* Vet. Schol.

43 Magni fecit Bentleius, auctoritate bonae notae Codicum reponere *Ab se* pro *A se*: quid refert scire an hoc recte fecerit?

44 *Torvus, terribiliter constans.* Vet. Schol. Cruq.

Humi posuisse, ne ad affectum vel aspectu traheretur. Vet. Schol.

45 Bene *labantes* adiecturus *firmaret.* Labantur enim qui pedibus non firme stant.

46 *Auctor* modo est primus consilii propositor.

47 *Moerentes; est occultum* 'Αντίθετον, *nam moerentibus egregium exsulem opposuit.* Vet. Schol. docte.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
Tortor pararet; non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedaemonium Tarentum.

ODE

51 *pro* propinq. amicos *MSS. et edd. quaed. ap. Bentl.* 54 reliquerat *Brod.*

49 Ἐν ἤθει ponitur *Atqui*, quasi dicat, quod dictu incredibile. Vir doctus Ludovicus Desprez existimat Regulum pia fraude usum, quod intellexisset sibi lentum venenum a Poenis datum; atque hoc ex Aulo Gellio probare conatur. Cui quidem viro nihil amplius in praesens repono, nisi pias fraudes istas larvatis huius saeculi moribus magis convenire, atque eum alieno loco Delphinum earum admonuisse. B. Atqui diserte habet Gell. 6, 4 ex Sempronio Tuditano. Vtrum vera sint, et quae de veneno Tuditanus, et quae de crudeli supplicio ipse et Romani reliqui? ea alia est quaestio. Totum de supplicio confictum esse ad pingendam colore aliquo viduae Reguli (fato suo Carthagine mortui) in Poenos suae custodiae traditos crudelitatem, Diodoro Siculo et Palmerio Exercit. p. 152 credit merito, etiam Wesselingius ad fragm. l. 24 p. 566. G.

51 Pulcherrima Enargia usus est in *Dimovit obstantes*, etc.

54 *Relinquunt negotia*, qui relicta urbe ad rusticanum secessum se conferunt. B. Si *reliquerat* verum sit, revocat quasi memoriam Reguli, qualem se alias praebuit suis, pictura poëtica. G.

58 *Lacedaemonium*, a Phalante et Partheniis conditum. *Ad amoenitatis exemplum deliciosas posuit civitates.* Vet. Schol.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Horatius lyra sua accinit Augusto deorum immortalium templis reficiendis, auspiciis veteribusque religionibus instaurandis, legique Iuliae de adulteriis condendae intento. Ostendit absque his rempublicam stare non potuisse.

Metrum ut prius.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Aedesque labentes deorum, et
Foeda nigro simulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.
Iam bis Monaeses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus

No-

3 labantes Glar. 10 *Sic etiam Zar.* Inausp. *Gott. sed adscriptum,* al. Non.

ODE VI.

1 *Delicta* peccata sunt ex incuria atque interpositis quibusdam intervallis admissa: Charientismo usus est: noluit enim dicere *scelera*.

Immeritus; supple *quamvis*. *Hoc ex tradita persuasione sumtum est, quia aiunt poenas in posteros insontes saepe differri, quas maiores effugerint.* Vet. Schol. Cruq.

2 *Romanum* nominando vehementius officii monet.

4 *Foeda fumo; per nimiam vetustatem sordentia.* Vet. Schol.

5 Veteres *maiores* et *minores* dicebant quos hodie *superiores* et *inferiores* dicimus. Sic amicos in maiores, h. e. *patronos*, et minores, h. e. *clientes* dividebant. B. — Sensus est: Si, s. quatenus, Deos colis, imperium salvum est: a cultu Deorum rerum gerendarum initium faciendum est, et ad Deos referendus exitus. Z.

6 In *Principium* duae vocales eliduntur, ut supra Ode 4. in *Consilium*. Post *principium* etiam supple *enas*, vel *habes* ut Vet. Schol. *Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est*. Ennius. B. Vid. ad 3, 4, 41. G.

Bene *exitum* pro *continuationem ad finem usque*, quia praemiserat *Principium*: Estque proverbiali Figura formatum.

7 Per Charientismum *neglecti* pro *contemti*; ut plus semel monuimus. *Frequenter enim* (inquit Vet. Schol. *non addicentibus auspiciis dimicantes, grandi exercitus clade superati sunt*. Vet. Schol. de Romanis ducibus. Notum est M. Crassum derisisse auspicia. B. Nec erraverit, si quis causam, certe modum evertendae a Clodio, Caesare, Antonio, ceteris, reip. in illo contemtu auspiciorum ponat. Vid. Val. Max. 1, 1 et 1, 4. G.

9 *Iam bis; Et ante Crassum, et post Didium Saxam Antonii Legatum cum exercitibus suis occiderunt.* Vet. Schol. Cruq.

Nostros, et adiecisse praedam
Torquibus exiguis renidet.
Paene occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus et Aethiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Foecunda culpae saecula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo; et fingitur artubus
Iam nunc, et incestos amores
De tenero meditatur ungui;

Mox

20 *Sic omnes.* Inque patres populumq. *Bentl. sola coni.* 21 Motus moveri *coni. Faber. ad Lucret, III,* 568. G. 22 frangitur *al. V. Bur. ad Ovid. Art.* 3, 331. fingitur *etiam primae editt.* artubus *primae editt.* G. artibus *Lamb. Bentl. Ian.*

Monaeses et Pacorus reges Persarum fuerunt. Vet. Schol. h. e. Orodis Parthorum regis filii. Torrent. B. *Monaeses,* Μοναίσης Plutarcho, Appiano, Dioni notus (vid. Fabr. ad hunc l. 49 no. 116) non demum e nummo et Traiani aetate repetendus, ut placet Harduino. G.

11 *Praedam,* h. e. praeda nobis ademta se ornatiorem esse factum. Z.

12 *Renidere, subdole et perfide ridere.* Torrent.

13 Illud *paene* non est negligendum: hoc enim indicat, nisi Actiaco proelio victor discessisset Augustus, metuendum tale quid ab sociis Antonii et Cleopatrae fuisse. G.

Occupatam; districtam. Vet. Sch.

Seditionibus, h. e. partium studio: Est enim *Seditio* a *se* et *itio.*

14 Daci ab Augusto spreti ad Antonium inclinaverunt, ut adnotavit Cruquius ex Dione.

Aethiopem modo Aegytium dicit, ex contemtu Cleopatrae, semper parcit Antonio.

17 *Culpa* verecunda vox pro stupro.

19 *Derivare* est aquam e fontibus per rivos deducere: bene igitur praemisit *fonte* et subiecit *fluxit.* Landinus.

20 Hoc effecit Bentleius; ut sciamus, *patres* et *populum* saepe coniungi et distingui. Sed, ut alia taceamus, non opus fuit Horatio peculiariter hic notare *patres* et *Senatorium* ordinem; parum certe aulicum. Satis habet indicare, corruptis matrimoniis, infectum velut esse totum populum: *patria,* caritatis et reverentiae nomen hic σχετλιαστικὸν est, et auget dolorem. G.

21 Per Charientismum *moveri* pro *saltare* dicebant; erat enim saltatio infamis. B. Vid. Art. P. 232. G.

Graeci primi saltationem membrorum gestibus invenerunt, unde postea Pantomimi facti. Vet. Schol. erudite.

22 Recte *artubus,* non *artibus;* cum Schol. et optimis libris. *Fingitur artubus iam nunc,* h. e. etiam antequam *matura* facta est a prima infantia compositos et teneros motus et gestus addiscit. B. *Artes* hic magis placent, quam *artus* Bentleio. G.

24 *De tenero; hoc proverbium de Graeco est, quod dicunt ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων,* Vet. Schol. B.

Mox iuniores quaerit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis;
Sed iussa coram non sine conscio
Surgit marito: seu vocat institor,
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his iuventus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Annibalemque dirum;
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severae
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes; sol ubi montium
Mutaret umbras, et iuga demeret

Bo-

27 improvisa *ap. Torrent. Muret. et coll. Sax.* 28 Oscula *eodd. duo ap. Lamb.* 36 durum *Zar. Flor. it. coll. Sax. et Brod.*

25 *Mox,* ubi nupta est. *Schol.* Z.

26 *Inter vina,* et *inter pocula* eodem sensu dicimus. Pudibunda erant veterum convivia. B. — *Neque eligit,* non delectum adhibet, sed cuivis copiam facit corporis sui. Z.

27 *Raptim* pro *derepente* posuit. B. *Raptim* est aliquando plus quam *furtim:* addit celeritatis notionem. Pulchra etiam emphasis in *improvisa,* si forte sit a Flacco. G.

29 *Iussa;* simul ac rogata. B. H. e. sive ab *Institore,* lenone, sive ab ipso adultero, mercatore. Z.

30 *Institor* qui a mercatore emit ut distrahat. Landin. *Institor appellatur eo quod negotio gerendo instet, nec multum facit,* h. e. (lucratur.) Vlpian. citante Lambino. a petty Chapman.

31 *Magister:* h. e. Hispanus navicularor; eo infamior quod et exterus et barbarus.

32 *Pretiosus emtor,* qui emit nimis magno pretio.

33 Vox *his* cum stomacho proferenda pro *talibus.*

35 *Ingentem* dicit Antiochum cognomento *Magnum,* qui ab Hannibale in populum Romanum concitatus variis proeliis superatus est.

36 *Dirus* est cuius vel ipsum nomen malo omini est, et ob diritatem abominatur. Vid. Ode 16. Epodorum.

38 *Sabellis,* pro Sabinis usus est. B. Vt *Calena falce* Car. 1, 31, 9. G. *Ligones* lata erant sarcula, Graecis λίσγοι et λισγάρια et μάκελλαι, Howes.

39 Bene *severae* subiecturus *arbitrium.*

41 *Fustes,* festive pro ligna: sunt autem ista ἐν ἤθει, sive *moraliter* dicta, ut Vet. Schol. verbo utar.

Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum, peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

43 Bobus *ed. pleraeque. aliae* Bubus, 45 Annosa *e coni. Cun.*

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Oblique ostendit viros fortius foeminis illiciti amoris illecebris resistere; atque zelotypas puellas plerumque ex suo ipsarum ingenio maritorum furta divinare.

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis iuvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Caprae sidera, frigidas

No-

4 Constantis — fidei *coll. Sax. Gott. et Zar. Flor.*

43 *Amicum* modo pro cupitum.

45 *Damnosam diem* dicit *tempus rerum edax.* Nam *Filius ante diem,* apud Ovidium, est *Filius ante tempus*, h. e. ante pubertatem.

46 *Aetas parentum; mira et lepida et minime obscura brevitas.* Landin. Ista sententia est apud Aratum, ex Horatio puto tracta. B. *Peior avis*, quae moribus corruptis superat aetatem avorum. Z.

ODE VII.

1 *Asterie*, fictum puellae nomen. *Candidi, sereni.* Vet. Schol.

2 *Septimo Idus Februarii Favonii spirare incipiunt, auctore Columella, quo tempore secundum Varronem, veris principium est.* Mancinellus.

3 *Bithyni iuncti sunt Thynis, utraque autem gens Ponto confinis est.* Vet. Schol.

Beatum, divitem. Mancinellus.

4 Cum Lambini MSS. et Mancinello reposui *Fide* pro *Fidei* in Genitivo, more vetusto. B. Vid. Gell. 9, 14. Etiam qui *fidei* dederunt, voluerunt *ei* dipthongum esse. G.

5 *Gygen;* fictum pulchri adolescentuli nomen.

Oricum; oppidum Epiri iuxta Acroceraunia positum. Mancinellus.

6 *Capra est in humero sinistro aurigae.* Hyginus *XV. Cal. Ian. Capra occidit et tempestatem significat;* Columella (11, 2, 94) citante erudito viro Antonio Mancinello. *In manu aurigae sunt duo hoedi.* Hyginus. B. *Insana*, procellas ingentes excitantia. Z.

Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.
Atqui solicitae nuntius hospitae,
Suspirare Chloën, et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis:
Vt Proetum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias monet,
Frustra: nam scopulis surdior Icarî
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, cave:

Quam-

20 Pellax *coni. Bentl.* movet *etiam coll. Sax. et facillimâ confusio.* 22 Spernit *pro* audit *coll. Sax.* 23 Nec *edit. primae, pulchre!*

Frigidas; quia solus cubat: *Non ego deserto iacuissem frigida lecto.* Ovid. citante Mancinello.

9 *Atqui*; ἐν ἤθει dicitur, ac si diceret, eum suprà quam credi possit alterius amore tentatum. B. *Nuntius hospitae*, Internuntius missus a Chloë, apud quam tuus Gyges hospitabatur, cum esset in Thracia. cf. Od. 9, 9.

10 Bene subiecit *miseram*, cum ante posuerit *solicitae*.

11 *Ignibus*; sic et Virgilius, *Meus ignis Amyntas*.

13 Notissima est Sthenoboea, sive Anteae, et Bellerophontis Historia. B. Ex Iliad. 6, 155. Breviter, quem perducere ad amorem et stuprum mulier non poterat, stupri sibi intentati accusat. Proetus Iobati socero ultionem commendat literis Bellerophonteis: hic Chimaeram, et alia pericula obiicit, etc. G.

14 *Criminibus* modo pro accusationibus posuit.

17 Peleus eadem ab Hippolyta Acasti uxore passus est, quae Bellerophon a Sthenoboea. B. Vid. Schol. ad Aristoph. Nub. 1059. G.

18 *Abstinens* iam prô *Continens*.

19 *Peccare*, ad perfidiam et adulterium pellicentes. Z.

20 *Fallax*; h. e. pellax, supra *vafrum* dixit.

Monet iam prô meminit vel memorat. Minus placet Bentleii *monet*, etsi firmatum auctoritate quorundam Codicum.

21 *Surdi scopuli a periclitantibus dici solent*. Vet. Schol. Proverbiali scilicet Schemate. In *surdior audit* ὀξύμωρον Figura est. B.

Icarium absolute prô mari Icario, ut *Ionium*, *Aegaeum*. G.

22 *Adhuc integer*: Zelotypiam puellae incutere conatur. *Quasi eum demonstret trahi posse in posterum.* Vet. Schol.

Quamvis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus aeque
Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude; neque in vias
Sub cantu querulae despice tibiae;
Et te saepe vocanti
Duram, difficilis mane.

ODE VIII.

AD MAECENATEM.

Matronalibus, quae Calendis erant Martiis, quo die ab immani arboris ruina vivus evaserat, atque ob eam causam annuo iam sibi festo. Maecenatem suum ad hilariter apud se agendum invitat; interposita etiam publicae laetitiae ob Caesaris successus mentione.

Metrum Sapphicum.

Martiis coelebs quid agam Calendis,
Quid velint flores et acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,

Docte

3 in *omittitur in codd. quibusdam.*

26 *Gramine Martio.* Vide quae diximus ad 1, 8, 8.

30 *Despice, deorsum aspicias.* Vet. Schol.

32 *Difficilis mane; debuerat Horatius dicere duram, dura mane.* Tanaquillus Faber. Vnde novit Faber, quid debuerit Horatius dicere? Crediderim eum sensisse *duram* et *difficilem* idem sonare: sed falsus est. *Dura* est quae sensu amoris caret; *difficilis* autem amantibus aspera.

ODE VIII.

1 *Matronalia dicebantur eo quod mariti pro conservatione coniugii supplicabant.* Vet. Schol. *Calendae autem Martiae hodie etiam Matronarum dies festus est.* Idem. *Servis coenas apponebant matronae, ut domini Saturnalibus.* Mancinellus ex Macrobio. Imo et strenas mittebant, ut vel ex Martiale constat.

Coelebs; supplendum *cum sim.* *Vt viduae sine viris, ita coelibes sine uxoribus dicebantur.* Vet. Schol. Ἀπὸ τοῦ λείπειν τὴν κοίτην, non a coelesti vita, ut putide Grammatici de trivio.

Quid agam, moralis elocutio; ἐν ἤθει enim dicitur *Quid agam*, ac si diceret, *Quid mihi velim*, tempore alieno feriatus.

3 Omnes Calendae in tutela Iunonis erant, maxime Martiae quo die aedes Iunonis Lucinae condebatur. De hac Dea Ovidius in Fastis,

Ferte Deae flores, gaudet florentibus herbis
Haec Dea, de tenero cingite flore caput.

Haec adnotavit Mancinellus

Docte sermones utriusque linguae.[1]
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte festus,
Corticem astrictum pice dimovebit
Amphorae fumum bibere institutae
Consule Tullo.
Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum; et vigiles lucernas

Per-

5 sermonis *edd. vett.* 10 demovebit *Lamb. e 3 codd.*

[1] *Acerra*, arcula thuraria; Landinus ex Festo: Quadrilatera haec erat; *Acerra, thuribulum, patina fictilis*. Vet. Schol. Cruq. Alter Schol. *patera fictilis*, corrupte; quam tamen sequitur Ludovicus Desprez.

4 Altaria, praesertim autem privata, e vivis cespitibus fiebant.

5 *Docte* modo Participium est. B. *Sermones* sunt λόγοι, historiae, antiquitates, speciatim sacrorum, festorum. G. Bentleius bene ita: Tu qui et Lat. et Gr. libros accurate legisti, iure miraris, cur ego coelebs Calendis Martiis sacra faciam; cum nihil aut in Graiorum aut in patriis monumentis sit, quod festum illud ad coelibes quicquam pertinere, sed ad matronas duntaxat et maritos, significet. Scias itaque, me non publico instituto hodie, sed privatim rem divinam facere, quod hoc quondam die ab interitu ex ruina arboris deorum beneficio conservatus fuerim. Z.

6 Ethice proferendum est *Voveram* quasi voti sui non oporteret eum esse immemorem. B. Vid. Car. 2, 13. G.

Dulces modo pro *solito lautiores*, Graecis ἡδεῖας.

Album; *superis aptior erat alba victima*. Vet. Schol.

7 Bene *Libero*; iste enim *laetitiae dator* semper aderat conviviis.

Caper Libero dabatur, quod vineis sit contrarius. Vet. Schol.

9 *Hic dies* quasi exsultans dicit.

10 *Corticem*, suberis corticem dicit, ut docte Mancinellus. Vernacula nostra, **De Kork.**

Pice obturabant vasa vinaria et fumo durabant. Landinus ex Columella.

Dimovebit, *abripiet*. Vet. Schol. Cruq. optime. Male nonnulli Codd. *Demovebit*.

11 *In usum convivii vinum fumo inveterabatur*. Vet. Schol. *In fumario domus suae collocabant*. Alter Schol. *Fumus, favilla quae sidere solet ad cooperimentum amphorae*. Vet. Schol. B. Vid. Col. 1, 6, 20 de situ Apothecae. G.

Institutae; coeptae.

12 *L. Volcatius Tullus* Consul *proximo ante Horatium natum anno*; Cruq. *In fundo nomen Consulis scribebant*. Vet. Schol. *Vinum hoc 47 annos habebat*. Cruquius.

13 *Sume* modo pro *bibe*; quod enim bibitur, id prius *manu sumitur*.

Cyathum cochlearis maioris forma fuisse reor, quod Caelius Aurelianus volsellae quoddam genus, eiusdem fere formae, *cyathum* appellarit; et Festus *simpuvium* huic non absimile dixerit. Cyathis metiebantur vinum et aquam, quae in cratere miscebantur, et denuo a cratere pocula eodem instrumento implebant.

14 *Centum*; *verbo usus est convivarum*. Vet. Schol. h. e. Ebriorum *Centum cyathos clamantium*.

Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.
Mitte civiles super Vrbe curas;
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:
Servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber, sera domitus catena:
Iam Scythae laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere; et
Dona praesentis cape laetus horae, ac
Linque severa.

ODE

15 Profer *codd.* 2 *ap. Bentl.* 18 Cotisontis *libri MSS. ap. Torr. Sed* Cotisonis *omnes al.* 26 et *omittit Bentl. et Ian. et mox pro* ac *reponit* et. 27 rape *quid. libri ap. Bentl. et coll. Sax. et Lamb. e 4 codd.*

15 Bene *perfer* pro *produc*: — Πίνωμεν, τί τὸν λύχνον σβέννυμεν, Δάκτυλος ἁμέρα κ. τ. λ. Alcaeus (apud Athen. l. 10. p. 430.) B. Hortatur eum, ut tota nocte Genio vacet secum. *Schol.* Z.

Esto pro *erit*. Vet. Schol. B. *Clamor et ira*, cf. supra I, 18, 7: 27, 7. Z.

17 *Mitte civiles*; *Quia sunt tuta omnia*. Vet. Schol. B. Conf. 3, 29, 25. G.

Vrbe modo pro *republica*.

18 *Cotison nomen Regis Dacorum*. Vet. Schol. *h. e.* vernacula nostra Gods his Son. B. Vid. Flor. 4, 12, 19 cui plus tribuam, quam Harduino. G.

20 *Dissidet armis*; in Phraaten rebellabant Tiridatis partes. B. Vid. Dio l. 55 p. 555, E. *Medus sibi infestus dissidet*. atque in sua invicem viscera grassatur *armis* ob id ipsum *luctuosis*; quia in cives saeviunt. Haec magis implent si non aures, animum certe, quam unius codicis lectio Bentl. *infestis — luctuosus*. G.

22 De *Cantabro* vide Car. 2, 6, 2. et Dion. l. 53, 25. G.

24 *Campos* dicit Scytharum deserta.

25 Bene *Negligens* de potaturo pro *securus*. B. *Qua*, sc. parte. *Schol.* *Laboret*; modo pro *incommodetur*.

26 *Privatus*; *cum sis privatus noli arrogare tibi Reipublicae curam*. Vet. Schol. Permitte Augusto Reipublicae curam. Etiam praefectus urbi privatus erat Caesari comparatus. B. *Privatos* dici ipsos etiam Consules, si cum Augustis comparentur, verbo *privatum* esse hac aetate, qui non sit princeps, satis constat: multo magis Maecenatem, qui equestri loco contentus vixit. Illud *privatis* miror placere cuiquam potuisse: aut laborare ita hic potuisse Bentleium. G. *Cavere*, sollicitus esse. *Schol.*

27 Optimi Cruquii Codd. *cape* non *rape*. Si posuisset *fugacis*, probassem *rape*. Bene etiam *laetus*, dicturus *severa*. B. *Cape* praeferendum: nam vult otiosum esse Maecenatem. G.

ODE IX.

AD LYDIAM.

Lepidissima Ethopoeia zelotyporum amantium, sive moralis Dialogismus inter Horatium et amicam suam, quacum ad ultimum in gratiam redit.

Primus versus Glyconicus, alter Choriambicus Asclepiadeus.

HOR. Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici iuvenis dabat;
Persarum vigui rege beatior.
LYD. Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloën;
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
HOR. Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, et citharae sciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animae fata superstiti.

LYD.

5 aliam *Glar. et Bentl.* 9 Cressa *codd. tres ap. Bentl.*

ODE IX.

1 Hanc et tertiam Lib IV. mallet Scaliger se composuisse, quam vel totius Tarraconensis rex fieri. Bella mehercule comparatio Regni cum re ludicra. Nil tam placuit Scaligero quam numerosa facilitas in levi materia B. Est carmen, inquit Glareanus, ἀμοιβαῖον, cuius natura est, ut processu crescat. Z.

Gratus ad Emphasin posuit: vult enim significare se non amplius gratum.

2 *Potior* proprie cui ius plus favet; ut eleganter Landinus. Hic autem cui plus favet puella.

4 Efficacius *vigui* quam *vixi*; *vigent* enim quae in flore sunt.

5 Nulla videtur idonea causa cur Bentleius mutaverit *alia* in *aliam*, cum nihil interesset, nisi quo auri suae gratificaretur. Lambinus et Cruquius ex MSS. legunt *alia* non *aliam*.

6 Se nominat refricando prioris amoris memoriam.

7 *Multi nominis*; *magnae famae*. Vet. Schol. Carminibus eius decantabatur.

9 *Regit*, h. e. *agit quo vult*: *amatorium verbum*. Landinus. Ostendit se esse sub eius imperio.

11 *Pro qua*; ex veterum opinione de vicaria Ἀντιψύχων morte. Vide quae scripsimus, Ode 17. Lib. II. B.

LYD. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti;
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
HOR. Quid? si prisca redit Venus.
Diductosque iugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloë,
Reiectaeque patet ianua Lydiae?
LYD. Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

ODE

14 Ornythi *Gott.* G. Ornithi *edd. vett.* 20 Rei. *omnes.* Eiectae *Cun.*

13 *Face mutua*, igni mutui amoris. *Schol.*

14 *Thurium Bruttiorum oppidum erat.* Vet. Schol. Cruq.

Esto *Ornyti*, quod video placere Bentleio, quod inter nota sit nomina apud Graecos, *Ornithi* secus.

17 Festive Praesens pro Futuro; et habet Hθος.

18 *Diductos*, leni verbo usus est, per Charientismum. *Diductos* enim pro *aliquantulum elongatos* posuit. Bene etiam subiecit *cogit* pro *coniungit*,

Proverbiali sermone *aheneus* de dura atque irrupta dicitur.

19 *Excutitur* quod arctius adhaeret.

20 *Patet ianua*; Quis neget hanc fuisse eam ipsam quam Lib. II. Ode 11. *Devium scortum Lyden* nominaverat? Videsis quae ibi adnotavimus.

22 *Levior cortice*; *Proverbialis Hyperbole*. Erasmus. *Cortice* enim accipiendum pro *subere*, ut supra. B. In amore minus constans. Z.

Improbo iam pro *importuno* et *inexorabili* posuit.

23 *Iracundior*; Verum hoc; fatetur enim ipse Epist. 20. Lib. I. fuisse *irasci celerem*; sed *tamen ut* placabilis esset.

ODE X.

IN LYCEN.

Ex eo genere est haec Ode quod Graeci Παρακλαυσίθυρον *appellant; cum scilicet quis, occlusa sibi a puella ianua, proiectus ad limen dominae vel subter fenestram eius flebiliter cantat.*

Metrum tribus versibus Choriambicum Asclepiadeum, quarto Glyconicum.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
Saevo nupta viro; me tamen asperas
Porrectum ante fores obiicere incolis
Plorares Aquilonibus.

Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis, et positas ut glaciet nives
Puro numine Iuppiter?

1 Tanaim *vulgo, sed gr. forma est in Ven. Bentl. ex codd. et Ian. Ergo recepi. Z.* 3 Proiectum *Bentl. e coni.* 6 satum *tuetur Heins. ad Sil.* 10, 533: *et sic etiam Gott.* situm *Zar. Flor. al.* remugiat. 7 Sentis *coni. Bentl.* 8 lumine *coni. Scaliger Lect. Auson.* I, 1. Cr.

ODE X.

1 *Lyce*, Poeticum puellae nomen a saevitia, siquidem Λύκη Graecis *Lupa* est.

2 *Asperas*, figurate, eo quod ipsa domina erat *aspera*, h. e. difficilis et immitis. Et bene *asperas* cum *Lupam* dixerit.

3 *Porrectum* dicimus proprie de mortuo, et habet Emphasin, eum diriguisse gelu. Mihi placere non potest Bentleii *Proiectum* pro *Porrectum*, cum sponte sua se porrigeret ante fores, quo magis moveret amicae miserationem: tu vide duos extremos versus.

Incolas Aquilones dicit, tanquam deos Scythiae indigenas, Prosopopoeia satis usitata.

5 *Nemus inter tecta satum viridarium dicit, quod erat in impluvio domus.* Vet. Schol.

6 Vterque Schol. cum tribus Cruquii MSS. et aliquibus Lambini habebant *satum* pro *situm*, quod et nos praetulimus, etsi parum intererat. B. De re ipsa, Varr. R. R. 3, 5, 12. Plin. 15, s. 20, 36 et 40. laudati a Bentleio. G.

7 *Positas*, modo *diu manentes* et quasi *immotas*.

Quis ferat Bentleii *Duro numine* pro *Puro?* quod tamen de suo posuit. Quis unquam habuit *Frigus* vel *Glaciem* pro Iove? B.

Puro numine est sereno coelo, quo frigus intendi solet. Bentleii altera coniectura non magis opus est. *Audis ut glaciet nives Iupiter* non est absurdum, sive Zeugma statuamus in verbo *audis*, sive cogitemus acutos illos sibilos nivis induratae, cum calcatur. G.

Iupiter, Coelum sive Aether.

Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis

Parcas, nec rigida mollior aesculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquae
Coelestis patiens latus.

ODE

10 retro f. eat rota *vulgo*. 18 animo *Brod. et Glar.* 17 *Sic vulgo: Baxter* esculo. Z.

10 *Ne currente; ne tu amans similiter contemnaris.* Vet. Schol. Cruq. *Dominam rotae Fortunam dixit.* Alter Schol. Crediderim in imagine Fortunae funem fuisse quo dea rotam suam regebat. Interpretes de fune isto nil nisi somnia sua narrant. Recte sic immutavit Bentleius ordinem huius versus: *Ne currente rota funis eat retro;* quod est, ne dirumpatur funis. Nihil hoc apertius. Ordinis turbatio videtur deberi Initialibus in *retro* et *rota*. B. Quicunque placeat ordo verborum, quod nihil puto referre, sententiam ita aperiri posse arbitror: *Ne* nimium impulsa et *currente rota* tuae superbiae ab amatorum precibus auctae, ruptus subito *funis eat* tecum et cum curru fortunae tuae, *retro*. Vnice huc facit laudatus Lambini locus Aristidis Panath. p. 118 Iebb. ἐντεῦθεν ἤδη πάντα ὥσπερ κάλω ῥαγέντος ἐχώρησεν ὀπίσω, καὶ διελύοντο Ἀμαξῶν ἡ ἀρχὴ κ. τ. λ. Affine est proverbium de arcu nimium intento. Sed hoc de curru in arduum tracto, et ruptis funibus, multo ἐμφατικώτερον. G.

12 *Tyrrhenus, Italus.* Vet. Schol. Erant autem Tusci simpliciores et subrustici. — *De Tusca Graecula facta est.* Iuvenal.

12 *Tinctus viola; bene ut amator amoenitatem floris pallori amantium dedit.* Vet.Schol. B. Luteolas s. flavas violas intelligunt poetae cum *pallorem* iis tribuunt. G.

15 *Pieria, fidicina;* ut docte Cruquius; cum reliqui pro nomine puellae accipiant. B. *Vir*, maritus tuus pellicem amans. *Curvat*, te flectit ad me amandum. *Supplicibus tuis* mihi supplici. Z.

20 Bene *latus*, cum supra posuerit *porrectum*.

ODE XI.

AD MERCVRIVM.

Mercurium rogat atque Lyram, cui praestigiatoriam Mercurii artem inesse dicit, ut obstinatum dominae animum flectat, et ad miserationem sui pereuntis adducat.

Metrum Sapphicum.

Mercuri (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Testudo resonare septem
Callida nervis
(Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis)
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures:
Quae, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,

Nu-

ODE XI.

1 *Mercurius laudatur in Amphione discipulo.* Vet. Schol.

2 *Lapides.* Ad Emphasin *lapides* posuit primum, ad significandam Lydes duritiam.

3 Ferunt Mercurium primam lyram e *testudine* fecisse. Sic et Vet. Schol. B. Vid. ad 3, 4, 4. G.

Diodorus auctor est (1, 16) primam lyram trichordon fuisse, pro numero Horarum scilicet; et Macrobius septichordam lyram (sive barbiton) ad numerum errantium stellarum fuisse effictam; quod miror adeo displicuisse docto viro Henrico Glareano, ut gravissimos scriptores derideret. B. Ridet, nec immerito, Glareanus, qui solas symbolicas rationes quaererent in numero chordarum, neglectis musicis, quas ipse aperire ad hunc quoque locum, plenissime autem ad Boëthium, studet. G.

4 *Callida*, docta, quae scite resonas. Z.

5 Testudo enim animal mutum, et terribile potius quam iucundum. G.

6 *Amica templis*, *fidicines hodie in sacrificiis adhiberi videmus.* Vet. Schol. B. Apposite Acron. Certe in sacris choreis adhibitas, potest nos docere noster Car. 4, 6, 36 ubi *pollicis ictus* ad fides refertur haud dubie. Sed cum frequens tibiarum sit in sacrificiorum figuris antiquis usus, non recordor videre tibicinam. At Plaut. Epid. 2, 3, 10 Conducitur *fidicina*, quae *dum res divina* fit, cantet. Conf. hic 3, 28, 3 et 4, 11, 6. G.

7 Vt a *De* (h. e. Διὰ) et *ἱστάνω* formatum est *Destino*, ita ab *ob* et *ἱστάνω*, *obstino*: est autem *ob* a Graeco *ἐπί*. B. *Obstinatas*, quae preces meas non audiunt: a me sunt aversae. Z.

10 *Ludit exsultim:* Anacreonticum illud, Σκιρτῶσα παίζεις, hoc loco expressit.

Nuptiarum expers, et adhuc proterve
Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari;
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulae
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.
Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum poenas, et inane lymphae
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quae manent culpas etiam sub Orco:
Impiae (nam quid potuere maius?)

Im-

18 caput, exeatque *coni. Bentl.* Muniunt — aestuatque *vel* efflat atque — manat *Cun. coni.* 30 *pro* nam *est* num *in uno Bentl. it. coll. Sax.*

11 *Protervo, importuna, nimio.* Vet. Schol.

12 *Cruda, intacta, immatura, intempestiva. Sed animo cruda, i. crudelis, ac per hoc aspera et horrens maritum.* Vet. Schol. Non erat haec quam supra *Devium scortum Lyden* nominaverat.

13 *Tu potes;* Orphei historiam respicit.

15 *Tibi blandienti;* cum scilicet Orpheus Eurydicen suam repeteret.

18 Offendit Bentleium et Cuningamum vox *eius:* et est sane rara in bono carmine. Vid. tamen Burm. ad Ovid. Met. 8, 16. Miror neutri in mentem venisse *efflatque.* G.

19 *Sanies* quasi *sanguies:* est enim mortui sanguinis corruptela, ut tabum vivi; ut bene Servius. *Saniem cadaverum dixit quibus vestitur Cerberus.* Vet. Schol.

21 *Vultu invito;* h. e. *Malis alienis*, ut alibi Horatius.

24 Vid. Hygi. fab. 168. breviter, Danaus L filias suas fratris sui, Aegypti, totidem filiis collocat: iubet, ut prima nocte suum quaeque maritum interficiat. Hypermnestre sola parcit Lynceo. G.

29 Per Charientismum *culpas* posuit pro *scelera.*

Etiam sub Orco; non solum damnantur in aquae penuria; sed etiam infernali puniuntur igni. Vet. Schol.

30 *Nam quid potuere maius?* Ostendit se non temere eas impietatis, quod summum erat scelus, insimulare.

Impiae ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis, face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis aevum:
Surge, quae dixit iuveni marito,
Surge, ne longus tibi ſomnus, unde
Non times, detur; ſocerum et ſceleſtas
Falle ſorores.
Quae, velut nactae vitulos leaenae,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
Clauſtra tenebo.
Me pater ſaevis oneret catenis,
Quod viro clemens miſero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.
I, pedes quo te rapiunt et aurae,
Dum favet nox et Venus; i ſecundo
Omine; et noſtri memorem ſepulcro
Scalpe querelam.

ODE

52 Scalpe *etiam G. ſed* ſculpe *editt. primae, quod probat etiam Heinſ. ad Ovid. Her.* 14, 128. [† *Oudendorp. ad Suet. Galb. c.* 10 *probat* ſcalpe.]

31 *Duro;* crudeli. Hypallage pro *ipſae durae.*

33 Hypermneſtram dicit quae Linon ſervavit. B. *Lynceus* nomen eſſe, e Graecis oſtendit Ciofa. ad Ovid. Her. 17 pr. G.

34 *Digna tanquam maius praemium non ſit.* Vet. Schol.

35 *Splendide,* glorioſe. B. *Mendax,* quia patri promiſerat, ſe ſponſum necaturam eſſe. Z.

Virginem pro muliere poſuit. Vet. Schol.

37 *Iuveni* ad Emphaſin miſericordiae poſuit.

45 *Feriam,* proprie de gladio: *Miles os feri.* Caeſar olim ad milites.

47 *Numidarum in agros;* ubi ſcilicet feri homines et ferae beſtiae.

52 Torrentius in omnibus MSS. reperit *Scalpe* non *ſculpe:* ſic et Vet. Schol. Cruquii. Diomedes vix habet *ſculpo* pro Latino, ut idem vir doctus memorat. Poteſt tamen dici *ſculpo* ut *eludo.* B. Querelam talem et epitaphium complexus eſt Ovid. Her. 14, 129 *Exſul Hypermneſtra pretium pietatis iniquum, Quam mortem fratri* (patrueli Lynceo) *depulit, ipſa tulit.* G.

ODE XII.

AD NEOBVLEN.

Archilochus olim sponsam suam Neobulen, Lycambis filiam, ad suspendium Iambis suis adegerat; huius igitur nomine Horatius puellam quandam ab Hebro, turpi et vetulo moecho, corruptam Sotadico et satirico rhythmo deridet. (Nihil equidem hic video satiricum vel ironicum. G.)

Constat haec Ode Alcaica quatuor decapodiis Ionicis dictis a minore, ἀπ' ἐλάσσονος. Atque haec est unica Oda huius metri, quae hodie compares sive Graece sive Latine. Quin fidem habeamus antiquo Scholiastae, Helenio Acroni, eiusmodi carmina fuisse Sotadica, etsi non probet vir magnus. (Pomum quoddam Eridos hic proiecit metricis antiquis et novis Horatius. Cum enim omnes pedes sint Ionici a minore ∪∪– –, iique numero XL; cum dividere verba in duos versus liceat interdum Lyricis; mirum non est tot sententias de dividendo hoc carmine exstitisse, quarum nullam refellere facile est. In re non valde gravi elegimus id, quod simplicissimum videbatur, quodque Cuningamus probavit. Si cui otium est Cruquii, Bentleii, Cuningami disputationes legat: et puto rationem a nobis initam non improbabit. G.) [† Quid est simplicissimum? Oculis scilicet lineas intuentibus ita videbitur. At non scribuntur versus, ut intueare, sed ut legas. Atqui ad mentem et sensum legentis hoc est simplicissimum, si singulis versibus singula orationis membra finiuntur. Ea res ut saepe in Graecorum carminibus lyricis indicat, ubi fines, ubi initia versuum sint, ita hic quoque egregie animadversa est a Bentleio. . Docuit hic Hephaestionis auctoritate Horatium ad exemplum Sapphus denos pedes Ionicos a minori in unum systema coniunxisse. Eiusmodi systemata uno et continuo numero decurrunt, ut sint unius versus instar. Sed quum spatia chartarum impediant, quo minus una linea comprehendantur, dividenda sunt in plures lineas, quocumque modo velis, dum modo decimus quisque pes finis sit systematis. Itaque Bentleius, ne verba in fine linearum media interrumperet, ita haec tria systemata, e quibus hoc carmen constat, divisit, ut cuiusque systematis prima et secunda linea quaternos, tertia binos pedes complecteretur. Hanc rationem probabunt, qui auctoritate veterum et suo iudicio, quam Gesneri oculis, uti malent.]

Miserarum est neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere: aut exanimari, metuentes

Pa-

ODE XII.

1 Ironica Ethopoeia dicit *Miserarum*, et habet Emphasin; eam scilicet nondum esse extra numerum *Miserarum*: Illa autem *miseras* putat qualo et lanificio sub dura custodia damnatas.

Amori dare ludum: superius monui veteres tristitiam atque iram Deorum ludis scenicis deliniisse. Dilogus *dant ludum Cupidini* qui stulte amant; nam et sacra eius colunt, quae ludis et iocis constant; et saevum eius animum Comico explent spectaculo. Vid. Ode 33. Lib. I.

Dulci, Metonymicos ab effectu, quod *dulces* et *lenes* reddat.

2 *Antiqua Declinatione dixit lavere.* Vet. Schol. *Lavant mala* qui ad oblivionem usque potant. Proverbialis Elocutio est.

Exanimari dicuntur qui animo fere linquuntur prae metu.

Patruae verbera linguae. tibi qualum Cythereae
Puer ales, tibi telas, operosaeque Minervae
Studium aufert, Neobule, Liparaei nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus; catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos iaculari, et
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

ODE

5 Liparei *scribunt Bentl. Cun. Ian.* 6 *Versus hic in duobus codd. coll. Sax. et in editis ab Aldo inde post verba demum* pede victus *collocatus e in omnibus aliis MSS.* (etiam Brodaei) *editis ante Aldum hic positus restitutusque in h. l. est a Cruquio, Bentleio, Cuningamio.* 7 Bellorophonte *MS. G. et editt. pr.* 10 arto *vel* arcto *Brod. coll. Sax. Zar. Locher. it. Glar. Lamb. et Bentl.*

3 *Veteres quod nollent liberis suis nimis indulgere, eos plerumque patruis alendos tradebant.* Christoph. Landinus. Atque hinc *patruus* Proverbiali sermone pro *severo*, *Patruae severae.* Vet. Schol. V, Sat. 2, 2, 97.

Qualum, calathum; Metonymicws pro lanificio. Vet. Schol. Cruq. Et *qualus* et *calathus* a κάλον, lignum, derivata sunt: Erant enim vasa rotunda et patentia, e viminibus texta, quibus etiam vina percolabantur.

Vina novum fundam calathis Ariusia Nectar. Virg.

Lanarii autem Calathi a mulieribus *Quasilli* dicti, auctore Festo et Vet. Schol.

4 *Operosae* modo active sumitur; pro *magnae operae;* sic et Ciceroni dicitur *Senectus operosa.* Mancinellus, erudite ut solet. Notum est Minervam ideo Graecis Ἐργάνην dictam, quod lanificae in eius tutela essent.

5 *Liparaei,* h. e. *Cyclopii,* ob foedum aspectum, ut ego censeo,

— Siccato Nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna. Iuvenal.

Est igitur *Nitor* Ironica Antiphrasis. *Urit me Glycerae nitor.*

7 *Eques ipso; Vitiose loquitur Horatius, dicam libere et fidenter.* Tanaquill. Faber. Cur non et *impudenter?* Non advertit vir bonus *Nitor Hebri* falsissima Periphrasi dici pro ipso *Hebro,* ut alias, *Sententia Dia Catonis,* pro *Catone* ipso. Salvo pudore deierare possim hoc loco *Equitis* vitiosum fore. B.

Et crimen, quod Faber impegit Horatio, evanescit, et excusare Poetam nihil opus est revocata lectione antiqua, quam temere mutatam indicavimus. *Nitor Hebri* placet Neobulae, cum lavantem videt etc. G.

Melior Bellerophonte; Hyperbolico tumore risum quatit.

8 Ad Emphasin dixit *segni pede,* ac si *segnipedem* diceret. Plenam distinctionem feci post *Victus:* nam sequens versus spectat ad sequentia, quod miror Interpretes latuisse, Vid. Ode 8, Lib. I. Significat eum a campestri exercitio venatum se contulisse.

Ironice stulto dicimus *Catus es.*

Per apertum, absolute, i. e. *per campum.* Vet. Schol. Cruq. Antitheta sunt *apertum* et *latitantem.*

9 *Agitantur* canibus cerui.

10 *Celer* modo de oculis et manibus.

Vitiose alii *arto* vel *arcto* pro *alto* (h. e. *denso* vel *profundo*) quos tamen sequitur Bentleius.

Excipere; ex insidiis capere. Vet. Schol. Quidam Codd. vitiose habent *arcto,* vel *arto* pro *alto,* quod ex glossemate venit; neque enim est in Vet. Schol.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDVSIVM.

Fonti Bandusio, qui in agro Sabino fuerat non longe ab Horatii villa, sacrificium repromittit, et laudes eius dicit.

Metrum ut in septima.

O Fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis haedo
Cui frons turgida cornibus
Primis et Venerem et proelia destinat,
Frustra; nam gelidos inficiet tibi,
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Praebes, et pecori vago,

Fies

1 Bandusie *Cun. recte, puto.* 6 liquidos *coni. Bentl. sine causa idonea. Non semper respondent sibi epitheta.* G. *Laudat Bentl. locum Epist. I, 16, 13. ubi dicitur* purior.

ODE XIII.

1 *O*, cum admiratione verentis est.

Omnes Cruquii *MSS.* (etiam Gott. et coll Sax.) cum Vet. etiam Schol. *Bandusiae* habent pro *Blandusiae.* Quin et alteri Schol. in Epist. 16. Lib. I. hoc versu, *Fons etiam rivo dare nomen idoneus*; dicitur Fons *Bandinus*, et Vet. Schol. Cruq. *Bandusius, Bandusia Sabinensis agri regio est, in quo Horatii ager fuit.* Vet. Schol: Hoc erat nomen pagi, ubi Horatius degebat; neque longe aberat *Mandela, Rugosus frigore pagus*, de quo Epist. 18. Verisimile mihi videtur *Digentiam* rivum ab hoc ipso fonte fluxisse, atque ipsi fonti fuisse nomen *Digentiae.*

2 *Dulci* modo pro optimo; nam dulcia et lenia vina veteres praecipue amabant, *Πίνοντες δ' οἶνον ἡδὺν.* Anacreon. B. *Digne*, qui admiscearis *dulci mero* temperando, et cum illo mero coroneris in poculo. G.

Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras. Virgil. Ecl. 5, 40. Haec autem in honorem Nympharum fieri consueverant. B. Vid. notam praeced. G.

5 *Destinare*, a Graeco *διὰ* et *ἱστάνειν*, h.e. firmiter animo statuere. B. *Destinas*, constitit, decernit. *Schol.*

8 Optimi Lambini et Cruquii MSS. *suboles* scribebant pro *soboles*, quod melius, etsi parum interest: Idem autem est *oleo* quod *orior.*

9 *Procyon*, sive *Antecanis* hoc loco.

10 *Amabile eleganter pro refrigerans calorem aestivi temporis.* Vet. Schol.

12 *Nobilium* suppleo extrinsecus *una.* Bene *Nobilium* ad Me dicente

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis; unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae.

16 Nymphae *V. N. et codd. ap. Bentl.*

ODE XIV.

Bello Cantabrico maximus erat novorum tumultuum a partibus Optimatium metus, ob diuturnam Augusti Tarracone decumbentis valetudinem, adeo ut vel illud bellum per solos legatos gesserit. Illo igitur iam domum reverso publicas ferias Palatio universaeque Romanae plebi Horatius indicit. (Vid. Dio. 53, 25 sq. G.)

Metrum Sapphicum.

Herculis ritu, modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit penates
Victor ab ora.

Vnico gaudens mulier marito
Prodeat, iustis operata divis;

Et

5 Vnice *coni. Cun. et San.* 6 castis op. sacris *coni. Benth.* sacris *MSS. quidam et Lech. atq. Asc.*

ae: nobilia enim fiunt quae Poetarum carminibus in omnium notitiam veniunt. B. *Dicente*, laudante et canente. *Schol.*

16 *Nymphae* pro *lymphis* sunt praeter MSS. a Brouckhusio ad Prop. 3, 14, 4 et Bentleio hic laudatos in primis editionibus sex nostris, et in MS. Brod. et videtur carmen inde animari exhilararique. Conf. Epod. 16, 48. G.

ODE XIV.

1 Coniicere licet eo tempore percrebuisse famam, eum (uti olim Hercules) ab inimicis in belli pericula foras missum; forsan etiam et veneno sublatum. Certe *Modo dictus* habet Emphasin; significat enim Augustum praeter spem omnem reversum. B. Placet hoc eo magis, quod sic ratio potest reddi, cur plebem, rumoribus turbatam scilicet, alloquatur poeta: et aegrotum fuisse in expeditione Cantabrica, refert Dio 53, 25. G. Sensus videtur esse: Caesar, qui tanquam alter Hercules, modo dictus est Hispanos bello aggressus esse, iam victor redit domum s. in Italiam. Est autem *morte venalem petere laurum*, periculo mortis, quae acquiritur, victoriam petere. *Plebem* alloquitur fortassis propterea, quod Augustus plebi gratior erat quam Optimatibus. Z.

3 *Penates*; Metonymicus pro *Domum*.

5 *Vnico gaudens*; *Liviam dicit sub castitatis laude votum pro Caesaris reditu soluturam*; Vet. Schol. B. Non recte capiunt hunc versum, qui castitatem modo sic laudari putant. Negat poeta, Liviam habere aliud, quo gaudeat, praeter maritum. G.

6 *Operata*; *Operationes veteres sacrificia dixerunt.* Vet. Schol. *Cum* *sin*

Et soror clari ducis, et decorae
Supplice vitta

Virginum matres, iuvenumque nuper
Sospitum. Vos o pueri, et puellae
Iam virum expertae, male ominatis
Parcite verbis.

Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas; ego nec tumultum,

Nec

7 *Pro* clari, cari *MS. apud Bentl.* 11 Non *pro* Iam *coni. Bentl.* virûm expertes *coni. Cun. et Sanad,* maled omin. *Muret. et Schott. apud Bentl.* ab inom. *coni. Sanad.* male inomin. *coni. Bentl.* male ô omin. *coni. Cun. MSS. et editi vel* male ominatis *vel* male nominatis, *pari fere auctoritate.*

faciam vitula. Virgil. B. *Iustos divos* intelligo, quibus iustum est sacra facere. G.

7 *Soror clari ducis; Octaviam Augusti sororem memorat,* Vet. Schol.

8 *Supplice vitta; non vitta supplice, sed vittis solutis supplicantes.* Vet. Schol. Vittae et sacerdotalis et matronalis sanctimoniae insignia, tempore sacrificii humilitatis ergo demittebantur. B. Sunt igitur *supplice vitta decorae,* quas decent vittae supplicantium indices. G.

10 *Pueri* modo pro *iuvenes,* sive puellarum *iuvenes mariti* posuit. Nil opus est Torrentii *Puerae.* B. Videtur hac formula, *Vos, o — verbis* monere aetatem lasciviorem, et gaudii intemperantis, ne ad deos accedant temere, aut sacra turbent. Simile quid puto esse hic illi Ter. Adel. 4, 5, 69 *Abi pater, tu potius deos comprecare* etc. Supplicationes commendat matronis, adolescentiam secum ad hilaritatem invitat, sed adolescentiam iam Veneris compotem; minor enim impuberum aetas et ipsa sacris adhibita. *Pueri* et *puellae* sunt etiam viginti annorum et amplius. Non valde severum fuisse poetam, cum ista scriberet, docent ea, quae sequuntur. G.

11 *Male ominatis; Quia in sacrificiis, praecepto silentio, bona omina habere videbantur, ne incaute loquentes verbis omina facerent.* Vet. Schol. erudite. Landinus primus legit *male nominatis,* cui reclamant optimi Torrentii atque Cruquii MSS. et Vet. Schol. Horatius non semper servavit Grammaticorum leges: videmus etiam ultimam syllabam in *Siqua* esse productam (vid. v. 19). Bentleius de suo penu pro *ominatis* reposuit *inominatis,* quod improbandum censeo. B. Hoc effecerunt viri docti, ut in auctoritate librorum vel pari, vel ad *male nominatis* inclinante, neutra lectio indigna videri debeat Horatio. Hiatus plane similis Catulli 8, 19 *At tu Catulle, obstinatus obdura. Male nominatus* potest sumi ut *οὐκ ὀνομαστὸς* Homeri et Hesiodi, quod *inominatum s. mali ominis* significat. Et quoties apud Homerum *ἔκ τ' ὀνόμαζεν elocutus est?* Quod volunt quidam *expertes virûm* esse viris privatas puellas, patribus pueros, eos vetari iacturam suam nunc plorare: vereor, ne id ipsum sit male ominatum, talem huius rei mentionem facere. Potius poeta, ut emunxerant illi nasum Musae, hic aliquid posuisset solatii, quam ut simpliciter tacere lugentes iuberet. G.

13 *Hic dies,* tanquam exsultans dicit.

Vere festus; ac si in servandis reliquis festis consuetudini communi

Nec mori per vim metuam, tenente
Caesare terras.

I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.

Dic et argutae properet Neaerae
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora ianitorem
Fiet, abito.

Lenit

muni tantum inservierit. Habet enim bonam Emphasin.

Atras curas dixit horrendos metus.

14 *Tumultum, commotionem bellorum*. Vet. Schol. Est enim tumultus incipientis terror belli. *B.*

Immo plus quam bellum; vis improvisa in proximo, cum urbs ipsa est in periculo a seditione, vel hoste subito ingruente etc. G.

15 *Tenente Caesare terras*; h. e. *incolumi Caesare*. Vet. Schol. B. Laudat sapientiam et felicitatem Augusti. G.

18 *Cadus; lagena, orcus*. Vet. Sch. Eiusdem enim formae erant, etsi forsan diversae mensurae. Erant enim dolia testacea ventricosa adducto collo. Metreta item et *Keramion*, sive *Testa*, cum cado conveniebant, ut bene notavit Lambinus ex Nicandri Scholiaste.

Memorem Marsi duelli; Vinum quod Marsico bello diffusum est. Vet. Schol. Vinum hoc erat LXIV annorum, teste Cruquio.

19 In hoc loco Spartaci iam meminit ob servilem Sexti Pompeii manum. Tangit enim optimatium partes. B. *Qua* in *siqua* non est nominativus, sed adverbium ex ablativo, *si qua* ratione vel via. Raritatem indicat vini tam antiqui, cuius rarae lagenae effugerint calamitatem belli servilis.

20 *Testa; orca*. Vet. Schol. Cruq. h. e Lagena, vel cado (cadus). B.

21 *Argutae, Canorae*. Vet. Schol. Cruq. Erat et haec *devium scortum*, seu fidicina. B. Fidicinas sacris domesticis accinere iussas, observatum ad Car. 3, 11, 6. De nodo crinium 2, 11, 24. G.

22 *Murreum; Colorem Myrrheum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius est inter flavum et nigrum*. Vet. Schol. Pro *Myrrheum* antiquior scriptura placuit Bentleio, quod est *Murreum*; qua de re equidem non litigandum censeo, praesertim cum bonae notae Libri habeant *Murreum*. Scholiasta tamen habet *Myrrheum*, Graeco ritu. Posuit tamen *cohibente* pro *cohibere* nulla cum auctoritate, neque sane necessitate. B. Vigorem et affectum interimit illud *cohibente*. Solent, qui festinant, qui valde cupiunt, tali Synecdoche Antecedentis pro Consequente uti. G.

Nodo cohibere; Quia properare vult illam, in nodum tantum colligere crines praecipit. Vet. Schol.

23 *Si per invisum; Si tardius ad Neaeram ab ostiario admittaris, redeas*. Vet. Schol. Sic enim reposui pro *admittatur* et *redeat*.

Lenit albescens animos capillus
Litium et rixae cupidos protervae:
Non ego hoc ferrem, calidus iuventa,
Consule Planco.

ODE XV.

IN CHLORIM.

Pauperculam quandam moecham aliena iam aetate lascivientem, satirica hac Ode a re meretricia ad qualum et lanas relegat.

Metrum primo versu Glyconicum, altero Choriambicum.

Vxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiae fige modum tuae,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.

Non,

1 Ibici *edd. vett.* 2 pone modum *codd. quidam ap. Lamb.*

25 *Animi* Plurali numero stomachum, vel altum spiritum significant.

26 *Protervae;* intemperantis, et lascivientis; quasi *valde torvae.*

27 *Calidus iuventa; Significat se Consule Planco adolescentem fuisse; irascique mirabiliter solitum, si fastidiretur.* Vet. Schol. Alias de se; *Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.* L. Munatius Plancus fuit Consul cum M. Aemilio Lepido anno Vrbis 712. quo tempore Horatius 23 annorum erat. Cruquius.

ODE XV.

1 Amarulenta et sarcastica Emphasi ostendit beatis id licere.

Namque ibi fortunae veniam damus; haec eadem illae.
Omnia cum faciant hilares nitidaeque vocantur: — Sed
Turpe et adulterium mediocribus;

ut Iuvenalis verbis aliquantulum abutar.

2 *Nequitiae nunc calliditati et malitiae; non ut olim nequam dicebatur ignavus et nihili.* Vet. Schol. Sic enim Stephanus ex MS. suo restituit. Technas meretricias designat.

2 *Fige modum* bene, quia hactenus vagam et incertam vitam agebat. Vult eam affigi operi lanario.

Quando ego figam aliquid quo sit mihi tuta senectus
A tegete et baculo. Iuvenal.

Pone modum, quod plurimis in libris occurrit, ex Glossemate est; quod et Scholiastes Cruquii cum optimis MSS. confirmant.

3 Cum *fama* sit vox mediae significationis, et tam ad malam quam ad bonam famam spectet; *famosus* tamen plerumque pro *infami* usurpatur.

Bene *laboribus*, tanquam de Hercule, qui terras omnes peragravit.

5 Figura Tmesis, pro *ludere inter virgines. Ludere* autem iam pro *saltare* posuit.

6 *Et stellis; Decens Allegoria.* Vet. Schol.

Non, ſi quid Pholoën ſatis,
  Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat iuvenum domos,
  Pulſo Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
  Laſcivae ſimilem ludere capreae:
Te lanae prope nobilem
  Tonſae Luceriam, non citharae, decent,
Nec flos purpureus roſae,
  Nec poti, vetulam, faece tenus cadi.

ODE

10 Thyias *Bentl. ut* 2, 19, 9. *vulgo* Thyas. 15 purpureae *cod. vet. ap. Bentl.* 16 Vetula *etiam Brod. coll. Sax. Flor. Ven.* 1486. *Locher. male.*

Candidis Dilogus et de puellis et de ſtellis; magis tamen puellis convenit.

8 Nil neceſſe eſt Pholoën iſtam fuiſſe Chloridis filiam; cum ſatis ſit eam fuiſſe ei aetate filiam; quod etiam magis comicum videtur.

Rectius modo pro *convenientius*; non enim pro *conſultius*, ſed potius *ſanius* uſurpat.

9 *Expugnat*; ſignificat eam fuiſſe citharistriam; et vagam, uti Bacchi Maenades. B. Pulchre hic laudat Bentleius Sen. N. Q. 4 praef. Adulationi nos opponere, non claudere *oſtium*, et quidem ſic, quemadmodum amicae ſolet; quae ſi *impulit* grata eſt; gratior, ſi *effregit*. Et Plaut. Mil. 4, 6, 35 meretrix, amorem militis ſimulans, *Occluſae*, inquit, *ſunt fores*: effringam etc. G.

10 *Tympanum*, erat minoris cribri forma.

11 Ad Emphaſin dixit *cogit*: ſignificat enim illam non amplius inſtinctu libidinis coactam.

12 Per Catachreſin *capreae* modo pro *caprae*. B. Quidni *capreae*, paullo nobilioris animalis? G.

13 *Te lanae*; Lanificium erat infelicium anuum perpetuum opus.
— *Admotaque lanis Emerita quae ceſſat acu.* Iuvenal. B.
Senſus eſt: Te vetulam decet lanificium, non cithara canere in conviviis virorum, nec coronari roſis, nec bibere vinum large. Z.

14 *Luceria* Vrbs Apuliae lana et Minervae fano celebris, ut dudum notavit Mancinellus ex Strabone.

16 Peſſime nonnulli Codices, *Vetula*, ac ſi ad *faece* pertineret, quod etiam Cruquianus Scholiaſtes et MSS. improbant.

Faece tenus, Graecis *εἰς τρύγα* Proverbiali ſermone uſurpatur.

ODE XVI.

AD MAECENATEM.

Execratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

Metrum tribus primis versibus Choriambicum, quarto Glyconicum.

Inclusam Danaën turris ahenea,
Robustaeque fores; et vigilum canum
Tristes excubiae munierant satis
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditae
Custodem pavidum, Iuppiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens,
Converso in pretium Deo.
AVRVM per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio: diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit aemulos

Re-

4 adulteriis *Zar.* 11 occidit *coll. Sax.* 13 exitio *Brod. coll. Sax.* G. *Mediol. tres. Ven.* 1479. *et* 1486. *Lecher. Bentl. Sed vett. edd. dant* excidio.

ODE XVI.

2 *Robustae fores* propie a materia, robore. G.

3 *Tristes; severae; ergo incorruptae.* Landinus.

Munierant modo pro *munivissent.*

4 Belle *Nocturnis; Quia adulteris nox apta est.* Vet. Schol.

5 *Abditae*, h. e. conspectu summotae. Significat enim securum fuisse Acrisium. B. *Pavidum* alio respectu vocat poeta. G.

6 *Pavidum; Solicitum, cautum propter oraculum.* Vet. Schol. Cruq.

7 *Fore enim,* supple *norant.* Schol. Z.

8 *Pretium*, proprie noctis pretium est.

9 *Satellites, homines devotos.* Landinus, h. e. Sacramento astrictos.

10 *Amat*, φιλεῖ, ex Hellenismo est.

11 *Concidit*, quod subito ruit et semel. Nota est historia Amphiarai et Eriphyles. B. Fatale erat, Amphiaraum perire ad Thebas: fato subducere se conantem prodit Eriphyle uxor, monili corrupta a fratre suo Adrasto. G.

12 Ipse Amphiaraus hiatu telluris absumtus est, uxor ab Alcmaeone filio occisa, atque Alcmaeon postea in furorem versus.

13 Optimi Cruquii MSS. atque itidem Torrentii *exitio* habebant pro *excidio*, quod videtur et Vet. Schol. probasse, ob vocem *exitiale*, quae apud eum occurrit. Bene etiam *Demersa* ob praedictum telluris hiatum.

14 *Vir Macedo*, Philippus, oppidorum emtor. B. Lambinus laudat Cic. ad Attic. I, 16. *Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quae modo asellus auro onustus posset ascendere.* Z.

Reges muneribus: munera navium
Saevos illaqueant duces.
CRESCENTEM sequitur cura pecuniam,
Maiorumque fames: iure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit,
A Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto; et transfuga divitum
Partes linquere gestio,
Contemtae dominus splendidior rei,
Quam si, quicquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.

Purae

13 exitio *Brod. coll. Sax. G. Mediol. tres Ven.* 14[illegible]. *et* 1486. *Locher. Bentl. Sed vett. edd. dant* excidio. 17 insequuntur. G. 25 Contemptae *etiam G. Mediol. tres. Ven.* 1479 *et* 1486. *Locher. etc.* 26 impiger *sic etiam primae editt. praeter Locher. et Ven. Pinc. Sed* non piger *est in Ven. et Glar.*

15 *Reges dicit Epiri et Molossorum.* Landinus.

Munera navium; ad sua tempora respexit, ut de Maena Sexti Pompeii liberto. Torrentius. Odit enim Horatius Pompeianarum partium transfugas et proditores. B. De isto Maena, qui Pompeii classe prodita ad Augustum transiit, vid. Dio XLVIII, 45. et XLIX, 1.

18 *Maiorum fames*, augendi cupido. *Iure perhorrui*, ergo recte nolui. Z.

19 *Tollere verticem; dicuntur extollere caput qui divitiis celebres fiunt.* Landinus. Proverbiali scilicet sermone.

20 Bene subiecit *Equitum decus*: Maecenatem enim posuit continentiae exemplum, quia mansit in equestri ordine. B. Maecenas Harduino Christus dominus est; versu autem 22 sqq. describuntur Monachi. G.

22 Quid refert scribere *Ab dis* pro *A diis*, etsi sit hoc factum auctoritate Membranarum, quod advertit insignissimus Bentleius?

Festive *Nil cupientium castra* dicit Stoicorum scholam, quam saepe Epicureismo relicto ex integro repetit.

23 Festive etiam *Nudus* de Philosopho.

— *Dolia nudi non ardent Cynici.*
Iuvenal.

25 *Contentae; Compositae et mediocris.* Vet. Schol. Sic et Cruquius et Torrentius legere pro *Contemptae*. Bentleio tamen nulla idonea de causa *Contemptae* placuit, minus diserto verbo. B. Auctoritates verbi *contemtae* s. *contemptae* iam posui. Sententia est Stoica: sapiens, solus dives, fit *dominus splendidior* atque honestior (ut *splendide mendax* 3, 11, 35) *rei* eo ipso, quod eam non admiratur, magnam putat; sed parvi facit, ut nihil cum virtute connexam, et contemnit adeo. Dominus divitiarum est, qui potest illas contemnere, sic honorum, dolorum, mortis etc. Hoc est illud *Nil admirari*, de quo noster Epist. 1, 6, 1. G. [† cf. Burmann. ad Phaedr. 4, 24, 20.]

24 *Impiger* pro *non piger* legit Vet. Schol. cum Torrentii et Cruquii MSS. Nec repugnat lex carminis, quod in Penthemimeri producit syllabam brevem.

Purae rivus aquae, ſilvaque iugerum
Paucorum, et ſegetis certa fides meae,
Fulgentem imperio fertilis Africae
    Fallit ſorte beatior.
Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
Nec Laeſtrygonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi, nec pinguia Gallicis
    Creſcunt vellera paſcuis;
Importuna tamen pauperies abeſt;
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
    Vectigalia porrigam,
Quam ſi Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. MULTA petentibus
Deſunt multa. Bene eſt, cui Deus obtulit
    Parca, quod ſatis eſt, manu.

ODE

28 *pro* Purae Parce *Zar.* 31 Fulgente *coni. Bentl* 39 Contracta *Brod. coll. Sax. Zar. Medd.* 3. 1479. *Ven.* 41 Alyatthii G. *al.* Alyattici.

28 *Inter opes inops*, in animo habuit Tantalum, vel Midam, quod etiam ſenſit Landinus.

29 *Rivum*, *Digentiam* dicit. B. Cf. ad Od. III, 13.

31 Bentleii *Fulgente* magis placet quam *Fulgentem*. B. Nempe *fulgens imperium Africae* eſt Proconſulatus divitis provinciae: hoc beatiorem praedicat ſuam conditionem; licet illud vulgo lateat. Si omnino *Fulgentem* ſervare placeat, *Fulgens i. f. A.* erit Proconſul, quem fugiat illa Horatii felicitas. G. Revocavi lectionem librorum omnium, et interpretor *Fulgentem imp. f. Afr.* eum qui ſplendidus eſt poſſeſſione fundorum Africae, et ignoratur, agellum Sabinum, ſeu rivum illius, ſilvam mediocrem et agrum fertilem magis valere ad Horatium beatum reddendum. Z.

32 *Fallit*, latet, ex Helleniſmo eſt. B. ut Epiſt. I, 17, 10.

34 *Laeſtrygones oppidum Campaniae Formias tenuiſſe dicuntur.* Vet. Schol.

35 *Bello Bacchus langueſcit, quaſi ſeneſcit, ac per hoc veteraſcit.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

Gallicae oves pretioſiores habentur, earumque praecipue Altinates. Columella (7, 2, 4.), notante Aſcenſio Badio. Gallicas autem dicit e Ciſalpina Gallia.

37 *Importuna; quae importunos facit et odioſos.* Vet. Schol.

40 *Vectigalia pro reditibus poſuit.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

Porrigam, *extendam*, ut optime Landinus. *Ait enim parvo contentum plus ſe videri poſſidere.* Vet. Schol. B. Qua proportione cupido contrahitur, ea porriguntur et extenduntur poſſeſſiones. G.

41 *Mygdones, qui et Macedones et Edonii antiquis temporibus, pertinebant ad Thracas, unde in Phrygiam commigravere.* Cruquius ex Solino, et Plinio.

Alyattei; Recte Bentleius, auctoritate bonae notae Librorum, *Alyattei* in Genitivo pro *Alyattis;* ut *Achilles, Achillei,* pro *Achillis.*

43 *Bene eſt*, h. e. ſatis beatus eſt, quia tranquillam vitam acturus eſt.

ODE XVII.

AD AELIVM LAMIAM.

Facete tempestatem in crastinum augurari se fingit, quo tempore se ad Aelium Lamiam primae nobilitatis virum, in villa sua rusticana modo agentem, ad porcellum invitat.

Metrum ut in prima.

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos
Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps, et innantem Maricae
Littoribus tenuisse Lirim,
Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis et alga littus inutili

 De-

2. 3. 4. 5. *resecat Sanadonus, ut commentum inepti hominis* 4 fastus *Venet.* 5 ducit *coni. D. Heinf. et Bentl. probata etiam Cun.* ducis *al.* 8 Lyrin *Venet.*

ODE XVII.

1 Eruditus vir Laevinus Torrentius hoc loco advertit ab *Aelia* gente fuisse etiam Antoninos Imperatores.

Ab Lamo, h. e. *Ob Lamum*, Laestrygonum regem. Atque hinc (inquit Vet. Schol.) vulgo *Lamium genus*, proverbialiter (ut censeo) pro vetustissimo. *Lamiarum caede madenti.* Iuvenal. 4 extr.

2 *Quando, siquidem.* Vet. Schol.

Priores, h. e. Maiores tuos.

4 *Memores* modo Active accipiendum, ut docte Landinus.

Fastos Annales dicit. Mancinellus ex Prisciano. B. Priscia. l. 6 p. 711 duplicem se in hoc loco scripturam invenisse ait, *fastos* et *fastus*. G.

5 Magis placet *ducis* quam Heinsii *ducit*, etsi probet Bentleius. Neque enim probabile est *genus omne* dici in Nominativo. B.

Quin non potest esse *genus* nominativus: cum *per* regat *fastos*, *ducis* autem vel *ducit* iungatur cum *originem*. Verbo vix potest aliter expediri hic locus, quam ratione Heinsiana, *genus omne nepotum hinc ducit originem*. G.

6 *Formiani potentiores videntur fuisse Minturnensibus, et eorum agros tenuisse.* Vet. Schol.

7 *Maricam autem Minturnenses maxime colunt, cuius etiam lucus in ipsa Minturnensi civitate est.* Vet. Schol. *Marica Nympha fuit a qua fluvius nomen accepit.* Idem Schol. Hinc patet *Lirim* atque *Maricam* fuisse duo unius fluminis nomina. Hanc fingunt Poetae fuisse Fauni uxorem et Latini matrem.

9 *Tyrannus, validissimus Rex.* Landinus. *Tyrannus alibi pro Domino, alibi pro Crudeli, alibi pro Potente ponitur.* Vet. Schol.

10 *Alga*, vernacula nostra, Wrack.

Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquae nisi fallit augur
Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

ODE XVIII.

AD FAVNVM.

Faunalibus, quae Nonis erant Decembribus, Fauno hymnum canit. (Conferenda est libri I Ode 17. G.)

Metrum Sapphicum.

Faune Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis:

Si

11 *Ab oriente brumali Vulturnus, quem Graeci Eurum appellant.* Plinius, adnotante Ludovico Desprez.

12 [† *aquae augur.* Horatius secutus est Euphorionem, qui cornicem dixit ὑετόμαντιν. Bene Porphyrius, *augurem*, inquit, *pro praesaga i. e. divina posuit.*]

13 *Annosa cornix; mille annos vivere affirmatur.* Vet. Schol.

Dum potis; per pluviam scilicet. Bentleius *potis*, auctoritate vetustissimorum Codd. quod et ego probo, pro vulgato *potes*.

13 *Genius*, sive Lar, Graecis Δαίμων, nobiscum nascitur, atque eiusdem formae est qua nos ipsi. Hunc Maximus Tyrius ostendit esse ipsum animum. *Sensum a coelesti demissum traximus arce.* Iuvenal. 15, 146. *Coelestem arcem* Solem dicit, qui Pythagoricis Διὸς πύργος, et Mathematicis Κλῆρος Δαίμονος, h. e. *Pars Genii*, dicitur; uti et Luna Κλῆρος Τύχης, h. e. *Pars Fortunae:* huius enim est corporis imperium. *Dii genitales* sunt igitur Sol et Luna. Tradit enim Servius unicuique esse suum *Iovem* atque *Iunonem*, h. e. malum et bonum Genium; quod huc pertinet. B.

Quin *Iupiter* virorum genius, *Iuno* mulierum: si modo est tale quid apud Servium. G.

15 *Curabis*, Futurum Indicativi pro Imperativo. *Curant Genium*, qui *Genio indulgent*, et opipare epulantur. Notum est veteres in conviviis primitias et vini et dapum in salino, quod et patellam appellabant (haec parvae sartaginis forma erat) Geniis, sive Laribus ad focum apposuisse. [† v. Heyne Obss. ad Tibull. 2, 1, 24.]

16 *Operum solutis; Ab opere f[eriatis].* Vet. Schol.

ODE XVIII.

1 Aegyptiis *Panau*, vel *Phanau*, Pan dicitur, quod eorum sermone *Videns* est. Sed hic est in Capricorno. Mendesii eum caprina forma colebant: erat enim Caper Hiemis Hieroglyphicon, propter arborum corruptelam, quas dentibus suis rodebat: quam ob causam eum Osiridi, sive Baccho, immolabant. B. Haec docta, sed nihil, puto, ad Horatium, cuius simplicior mythologia. G.

Amator is dicitur qui multas amat.

Si tener pleno cadit hoedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae, vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonae redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

ODE

7 crateri *Venet.* 12 *pro* pagus, pardus *etiam Brod. coll. Sax. it. Zar.*

3 *Lenis; Aiunt enim Faunum infe-rum et pestilentem deum esse.* Vet. Schol. Hibernum scilicet numen. *αὐτὶ γε πικρός.* Theocritus. Etiam nostrum vulgus diabolum cornipedem et bisulcum putat.

Parvis alumnis: Ruris vernulis, quos maxime Fauni laedere dicuntur. Vet. Schol. Etiam nostrates credunt deos manes (quos Alphos vocant) vel commutare, vel dementare pueros. B. *Pan* et *Fauni* terrorum auctores, qui saepe nocent pueris. Vexat pueros morbus, Ephialtes, quem ita describit Plin. 25, 4 s. 10. *Faunorum in quiete ludibria.* G.

4 *Aequus; mitis, innocuus.* Vet. Schol. Cruq. h. e. non commotus ira.

5 *Pleno anno; Annuale ostendit se facere ei sacrificium.* Vet. Schol.

6 *Sodalis Veneris cyaterra*, quae sine Baccho frigere putetur. Sic *sodalis hiemis Eurus* Car. 1, 25, 19. G.

7 *Craterae;* sic omnes legunt cum Badio, qui primus *Craterae* reposuit pro *Cratere*. Crateribus vina consecrabantur coronis, et aquae miscebantur; crater erat pelvis imposita tripodi.

Vetus ara; erat enim ara publica: privatae e cespitibus fieri consueverant. B. *Vetus* dici videtur, quod iam saepe Fauno sacra sint oblata. Z.

9 *Ludit* modo pro *saltat*. B. Quod Nonis Decembribus *herbosum campum* tribuit, iam pertinet ad poeticam et velut enthusiasticam descriptionem festi diei, quo praeter naturam, prata herbas habent, agni lupos non metuunt, rustici terram contemtim conculcant. G.

11 *In pratis: Faunalia in silvis et pratis celebrabantur.* Vet. Schol. *Et in compitis pagorum.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Pagus*, Metonymicus pro *Pagani*. *Pagus* nostra Paroecesia aliquanto latior erat, atque inerant ei plures viciniae. B. Qui *Pardum* pro *Pago* hic posuere, voluerunt illi lupo inter agnos erranti parem dare. Sed neque Italiae animal Pardus est, neque cetera ferri possunt. G.

13 *Inter audaces; Fauni miracula recensет.* Landinus.

14 [† *Spargit agrestes tibi silva frondes*, haud dubie nutantibus cacuminibus. *Heyne.*]

15 *Invisam; Naturale est omnibus odisse laboris sui materiam.* Vet. Schol.

Fossor; Vinitor; *Cultu vinearum liberatus.* Vet. Schol.

16 *T[illegible]; Ter ad Rhythmum retulit.* [illegible]. Schol. Dactylos saltabant. A *Ter pede* tripudiare deducit Turnebus: neque aliunde forsan nostrum Trip.

ODE XIX.

AD TELEPHVM.

Muraena auguratum adepto, Horatius Telephum Poetam Graecum atque sodalem suum hortatur, uti relictis doctis nugis acriter secum potare velit. (An occasionem dedit coena ipsa auguralis Muraenae, cui se fingat cum Telepho adhibitum? G.)

Metrum ut in ODE XV.

Quantum distet ab Inacho
 Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Aeaci,
 Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
 Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo praebente domum, et quota,
 Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunae propere novae,
 Da Noctis mediae, da, puer, auguris

Mu-

ODE XIX.

1 Ἀπροσδιόνυσα haec, et ad propositum nil facientia. B.

Ne quis erret. Non accusat Horatium Baxterus; sed ostendit, iocose accusari ab Horatio Telephum, qui antiquitatem Graecam inter vina disputet, quae nihil ad Bacchum spectant. G.

Vniversa Graiorum Historia ab Inacho pendet.

2 *Non timidus:* Litotes Figura; plus enim intelligitur quam dicitur. B. Hard. Christum dominum Codri nomine signari ab impiis carminum Horatii architectis arbitratur. G.

4 *Homericum est* Ἴλιον ἱερόν. Vet. Schol. Notum est veteres urbium moenia pro sacratis habuisse.

6 *Quis aquam temperet; tepefactis aquis solebant Graeci vina temperare.* Vet. Schol. Praesertim hiberno tempore hoc faciebant, uti nunc. B. Malim de balneo calefaciendo intelligere; quis praebeat hospiti calidas balneas? et *quota* hora id fieri soleat? G.

7 *Quo praebente domum; Quemodo solent dicere, Apud quem? et Quota?* Vet. Schol. Gellio *mutitare* est *per vices invitare,* quod huc spectare putat vir eruditissimus Laev. Torrentius.

8 *Sabiniae imminebant Peligni montes.* Mancinellus. Imo et Peligni et Samnites Sabini erant generis. Belle autem et festive *caream frigoribus*, pro *tota nocte bibam.*

8 Abrupto sermone cum Telepho, poscit iam poculis maioribus, et titulos s. προφάσεις bibendi quaerit, Graeco more, quem ex Athenaei 10 illustrant viri docti. Nempe deos deasque, et Reges et amicos et amicas etc, nominant, caussae sunt mille bibendi. G.

Veteres orientia sidera salutare consueverunt. *Daphni quid antiquos signorum suspicis ortus?* Virgil. Bene igitur Lambinus *novam Lunam*, ut *novum Solem* dici existimat. *Veteres singulos vini cyathos sub singulorum deorum, aut charissimorum sibi nominibus solebant in poculum defundere,* Vet. Schol. B. *Da Lunae*, da cyathum in honorem Lunae. Lambinus hic tria tempora designari

cen-

Murenae; tribus aut novem
  Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
  Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
  Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta sororibus.
  Insanire iuvat: cur Berecyntiae
Cessant flamina tibiae?
  Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
  Odi: sparge rosas: audiat invidus

De-

11 Muraenae *Baxt.* *cf.* *Serm.* I, 5, 38. *Z.* 12 Miscentur *omnes*, commodum *coni. Cun.* 15 *pro* tres, ter *Brod.* 18 Berecynthiae *edd. vett.*

censet; tempus vespertinum, mediam noctem et tempus matutinum. Z.

10 Exstat apud Onomacritum *Noctis* etiam Hymnus; quam Aegyptii (auctore Plutarcho) etiam diei, ob venerabilem scilicet Antiquitatem, praetulere. Festive autem *Noctis mediae* et convenienter praesenti materiae. B. Conf. 3, 28 extr. G.

11 Incertum an hic fuerit Terentiae Maecenatis uxoris frater. B.

Incertum etiam hoc videtur, utrum voluerit poeta hic simpliciter habere honorem Muraenae novo Auguri: an simul ita signare tempus illud supremum noctis et antelucanum, quo ad auspicia capienda surgunt augures, quo convivae de coena hilariore redeunt. G.

12 Recte Bentleius post Heinsium *Miscentor* pro *Miscentur*. B. Putant nempe viri docti, modimperatorem hic agere Poetam: et ideo mutant lectionem omnium librorum. At ille philosophatur forte et ostendit Telepho, qui sermones deceant convivium; propositoque discrimine compotatorum, se adiungit his, qui strenue bibant. Illud *commodis* significat, *aptos* esse cyathos tres in poculo sobriis, novem inebriari volentibus. G.

Superius monui *Cyathum* fuisse maius cochleare; suaviter autem *commodis* pro *plenis*.

14 *Attonitus*; *quod inebrietur*. Vet. Schol. Sic enim legendum pro *Quod non inebrietur*. B.

Quidquid viderit Scholiastes, *attonitus* est poetae epitheton, ἐνθουσιάζοντος, ἐμβροντήτου, agitante Deo incalescentis. G.

15 Bene *Vates*, cum iam *Musas* dixerit et *attonitus*.

Hyperbaton pro *supra tres prohibet*.

16 Moderatio bibendi alit gratiam convivii. Conf. mox 21, 22. G.

17 *Gratiae nudae pinguntur, veluti sine dolo, sine fraude, sine velamine*. Vet. Schol. Nudi etiam dicuntur qui prope nudi sunt; veluti Gratiae, quae levibus tunicis et discinctae incedebant.

Iuncta, manibus nexis, ut fit in choreis.

13 *Insanire iuvat*; Anacreonticum est, θέλω, θέλω μανῆναι.

Berecyntiae, *Phrygiae*; *ad quarum cantus solent et convivantes saltare*. Vet. Schol.

21 *Parcentes*; *Otiosas, quae neque lyram percutiant, neque spargant rosas*. Vet. Schol. eleganter.

Dementem ſtrepitum Lycus,
  Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſſa te nitidum coma,
  Puro te ſimilem, Telephe, Veſpero
Tempeſtiva petit Rhode:
  Me lentus Glycerae torret amor meae.

ODE

27 Rhode G. *coll. Sax. Bentl. Cun. Bos.* Cloë *edit. primae.* G. *Hanc lectionem, tanquam rariorem et auctoritate optimorum librorum Bentleii comprobatam, recepi pro al.* Chloë. Z.

22 *Invidus*; ſalſe *invidus* de avaro, qui vellet, ſi auderet, ac per hoc audentibus invidet.

23 Ethopoeia eſt in voce *dementem*, ita enim Lycus eum appellat.

24 Comice *vicini* dicuntur qui non amant inter ſe. B.

Rutgerſius probat lectionem quorundam MSS. *habili*; et *vicinam* dici putat mulierem, quicum habitaret quidem Lycus, ſed cui maritum ſe probare ob ſenectutem non poſſet. G.

Non habilis; quia forſan male conveniebat inter eos, ut plerumque fit inter ſordidos. Licet et quiddam gravius ſuſpicari.

25 *Spiſſa coma*; *Nam et crinium compoſitio in iuvenibus amatur.* Vet. Schol. Notum eſt veteres totum capillitium in ſtrias, ſeu funiculos, interplicuiſſe, et deinde hos funiculos unguentis delibutos extendiſſe; bene igitur ſubiecit *nitidum*.

27 Ideo *petit*, quia *tempeſtiva*. B. *Tempeſtiva* opponi poteſt *non habilis* v. 24. G.

Bentleius ex quibusdam MSS. repoſuit *Rhode*: verum nil tanti. Librarii Scriptores quaedam immutavere animi ſui gratia, vel ſaltem lapſu ſuae memoriae. B. Sed potuerunt etiam *Rhodae*, ignorabili ſibi, *Chloës* notiorem ſubſtituere alii. G.

28 *Lentus ignis eſt qui ſine flamma urit.* Vet. Schol. *Lentus amor* qui exſpectationis taedio macerat. *Meae*, charae: nam charos amicos ſuos dicebant.

ODE XX.

AD PYRRHVM.

Eximiam Nearchi delicati pueri formam praedicat, significans ambiguum sibi videri, utri Veneri sit aptior. (Certat cum puella de Nearcho puero formoso Pyrrhus. Z.)

Metrum Sapphicum.

Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paulo fugies inaudax
Proelia raptor;
Cum per obstantes iuvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
(Grande certamen, tibi praeda cedat
Maior an illi.)
Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, haec dentes acuit timendos;
Arbiter pugnae posuisse nudo
Sub pede palmam

Fer-

1 moveas tumultu *codd. quidam ap. Bentl.* 2 Getulae *vulgo: sed cum Ian. reposuimus scripturam,* quae *I,* 23, 10 in *omnibus est libris. Z.* 3 Dira *Brod.* paullum *Brod. coll. Sax. et edd. pr.*

ODE XX.

1 *Movere catulos leaenae* Proverbiali Elocutione positum est, de irritabili mulierum animo: unam autem vult.

2 Etsi doctissimi viri aliter sentiant, plane tamen assentior Veteri Scholiastae, Poetae in animo fuisse, ex occasione nominis, alterum Pyrrhum, acerrimum Epirotarum Regem cum Romanis iniquo Marte decertantem. B. Non diffiteor, etiam mihi hic Dilogian non placere. G.

3 *Inaudax raptor;* nove posuit pro *non ausus rapere:* Graecum ἄτολμος expressit, auctore Cruquio. B. Mihi magis placeat, *raptor* quidem, sed parum audax ad pugnandum pro praeda: ut iungantur *fugies inaudax.* Nisi rapuisset, non posset illa, quam Leaenam vocat, repetere. G.

5 Ad Emphasin posuit *per obstantes catervas,* significat enim universam iuventutem eius amore vel primo aspectu raptam.

6 *Insignem* dixit, quasi nullo negotio discerni possit, vel in turba.

7 Non viderunt Interpretes haec Διὰ μέσου, vel per Parenthesin, dici. Fatetur se nescire utri aptior praeda futurus sit.

10 *Dentes acuit;* pulchra Allegoria muliebris ferociae.

11 *Arbiter est qui totius rei habet arbitrium et facultatem;* ut docte Mancinellus ex Fest.

Bene *posuisse fertur* in Praeterito, de re quae tandem sero deprehenditur: *Fertur* enim nova fama; nam habet pulchram Emphasin. B.

Posuisse i. positos habere, praesens rei perfectae. G.

Nudo sub pede; Proverbiali dictione ostendit pueri fastidium atque

Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

Virum gravem et sapientem Messalam Corvinum, die quodam festo apud se agentem, recitatis vini laudibus, ad hilaritatem invitat.

Metrum ut in prima.

O nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris iocos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum;
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,

De-

5 foetum numine *coni. Bentl. explodit Cun.*

que utriusque neglectum. Nudus enim pes neutri minatur.

12 *Et leni recreare vento:* hunc locum imitatus est Iuvenalis. — *Tyrias humero revocante lacernas Ventilet*, etc. Notum est pueros infra pubertatem, praesertim delicatos, non fuisse detonsos.

15 *Nireus Graecos omnes excepto Achille superavit.* Vet. Schol. ex Homero.

Aquosa, Graecis πολυπίδαξ, et πιδήεσσα ob fluviorum fontes.

16 Ganymedem dicit, Iovis pocillatorem.

ODE XXI.

1 Haec lepide et ex coniectura protulit: noverat enim amphoram satis fuisse vetustam, etsi nondum inspexerat Consulem. B. Amphorae aetatem signat, non vini: de amphora dicit, illam nunc querelas gerere, nunc iocos: h. e. eadem amphora nunc vinum habuit, quo in rixas incaluere homines, quo boni bene usi sunt etc. Inscripta figlinis operibus nomina consulum, quid habet insoliti? Pittacium testae appositum aetatem vini indicat. Aetatem amphorae videt Horatius, etiam cum stat sublimis in apotheca: nomen consulis nondum videt: antiquum tamen vinum novit. G.

Lucium Manlium Torquatum dicit, qui cum Lucio Aurelio Cotta Consul fuerat Anno Vrbis 688. Gruquius. Adverte veteres scripsisse *Manilium*, *Manlium* atque etiam *Mallium*, quod et veteres Torrentii Codd. et Scholiastae tenuere.

2 Varios vini effectus pro convivantium ingeniis lepide percurrit.

4 *Pia testa*, Metonymice quod pios reddat. B. Quin quatenus somnum conciliat, ut bene Bentl. G.

Descende, Corvino iubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus:
Narratur et prisci Catonis
Saepe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas et arcanum iocoso
Consilium retegis Lyaeo;
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

Te

10 negliget *omnes nostri.* neglígit *Bentl. ex MS. et Cun.* 12 incaluisse *Bentl. ex citat. Marii Victorini.* 13 amoves *Brod. et additur glossa,* separat,

7 Notum est veteres vina sua reposuisse in superiore granariorum, vel etiam aedium suarum, parte, sub ipsis tegulis; quem locum Vet. Schol. (si incorruptus mansit) *Veteranum* dixit. *Attende Elocutionem, Descende promere.* Vet. Schol.

8 *Languidiora; Vetustate lenita.* Vet. Schol.

9 *Madet; Fluens est.* Vet. Schol. *Perfusus.* Mancinellus. Extrinsecus madidi sumus, uvidi intrinsecus, ut supra monuimus.

10 *Horridus, censorius, severus.* Vet. Schol. Intonsum Catonem in animo habebat.

11 *Prisci; Antiquioris, non Uticensis.* Vet. Schol. De minore Catone res nota erat et recens. B.

Priscus tanquam cognomine vocatur in primis editionibus libri de Re Rustica. Sed potest *Priscum* vocare etiam Vticensem illum, cuius certe mores *Prisci*, et notus amor bibendi vel ex Plin. epist. 3, 12. cum de illo antiquo sapiente hilaritas quidem epularum, sed nihil praeterea annotatum sit. G.

12 *Virtus Catonis, ipse Cato.* Vet. Schol. ut supra *Niter Hebri.* B. Nempe ipse ille vigor animi, ille ardor agendi, quod oportebat, vino non nunquam auctus est. *Caluisse* hic significantius mihi videtur, et tenorem quendam caloris notare. G.

12 *Lene tormentum; Blanditur ebrietas, et extorquet plerumque animi gravitatem.* Vet. Schol. Haec ad Messalam dicit. Ὀξύμωρον.

14 *Sapientium,* h. e. Philosophantium, qualis erat Corvinus.

15 *Arcanum consilium,* dicit aliquod praecipuum dogma quod alias studiose celabant.

16 *Bene retegis* posuit ad Etymon *Lyaei;* quod a λύειν solvere: *Aperit praecordia Liber.*

18 *Addis cornua; Per cornua violentiam, et per hoc violationem cerebri intelligi vult.* Vet. Schol. Proverbialis Elocutio est. *Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.* Naso, citante Mancinello. *Addis* autem pro *appanis* dicit. B.

19 *Trementi,* cum tremore timenti. *Lamb.* Z.

20 *Regum apices.* Persarum tiaras dicit, apicibus circumseptas, ut alias diximus. B. *Iratos Reg. apices,*

Te Liber*, et, si laeta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiae,
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

ODE XXII.

IN DIANAM.

Epigramma in Pinum iuxta villam suam stantem et a se Dianae dedicatam. (Quid hic ad saeculares ludos referri possit plane non comminiscor. G.)

Metrum Sapphicum.

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

ODE

pes, pro iratorum regum apices, h. e. maiestatem, fastigium. *Lamb.* Z.

21 *Laeta*; perpetuum Veneris Epitheton.

22 *Segnes solvere*, posuit ut ostenderet dulces sodales aegerrime ab invicem divelli. *Nodum* dicit trium sororum in chorea nexum aegre solubilem. B. Per *Gratias* intelligit convivarum hilaritatem sine rixis et tumultu, et iocorum liberalitatem. Z.

23 Eleganter *Vivae* pro non *extinctae*. B. Suaviter quoque *producent*, i. paullatim et velut sorbillando educent. Vna illa amphora alet hilaritatem convivarum ad lucem usque. Gratiae amant sobrietatem v. hic 19, 6. G.

ODE XXII.

1 *Custodes* dii sunt earum rerum quae in eorum tutela sunt.

3 Bene *ter* ad *triformem*. Quin et *numero deus impare gaudet*.

4 *Diva Triformis*, ob Lunae tres phases, et tria regna. Coelum, Terra et inferos; et tria etiam nomina, Dianam, Lucinam et Proserpinam.

5 *Pinus* matri deorum Cybelae sacrata arbor; neque hoc sane diversum erat numen; siquidem Graecum Ἄρτεμις a Phrygio Ἄρτα Ἄμμα deductum *Magnam Matrem* sonat.

6 *Per exactos annos*, *quotannis*. Vet. Schol. Exacto enim anno recurrunt feriae.

7 *Aper Verres immolatur Dianae quae eadem atque Ceres, frugum dea, quas corrumpunt sues.* Landinus.

Meditantis, h. e. etiam ante diem ferire conantis; quod item videmus in vitulis et gallinaceis pullis.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

Phidylen villicam suam ob pietatem carmine celebrat, ostenditque pauperculam hanc anum diis esse acceptiorem Pontificibus ipsis. (Lepida certe Dacerii et Sanadoni suspicio, Horatio astute dissimulata Epicurei persona sic voluisse impedire, ne in villa sua nimii sumtus fierent in sacrificia. G.)

Metrum ut in prima.

Coelo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle;
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Foecunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam, quae nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures

Cer-

2 Phidile *edd. vett.*

ODE XXIII.

1 *Supinas dixit ad superioris palmas apertas et expansas.* Vet. Schol. *Tuleris* modo pro *sustuleris.*

2 *Nascente Luna; Solent enim rusticae mulieres in initio primae Lunae preces coelo effundere.* Vet. Schol.

Cum alii legant *Phidile*, alii *Phylire*, aliique *Phillide*, mihi praecipue placet Iacobi Cruquii *Phidyle*, quod etiam MSS. fide confirmat. Graecis φειδωλοι et φειδωλαι, *Parci* et *Parcae* dicuntur.

3 *Horna fruge; Vino novello; nunc usque Tusci horna novella vina dicunt.* Vet. Schol. *Horna* a Graeco ὥρινα, quasi dicas huius horae, sive tempestatis.

4 Bene *Avida porca*, *porca* enim Maniae matri Larium (h. e. Terrae) immolabatur, quod fruges consumeret.

7 *Dulces alumni; Quos nutrimentorum commendaret affectio.* Vet. Schol. Accepit enim pro Horatii vernulis, non pro pueris ipsius Phidyles.

8 *Pomifero; Pomorum enim vario gustu languescunt corpora.* Vet. Schol. Periphrasis autumni est.

10 *Devota; Diis destinata.* Vet. Schol. De porcis autem agit ad sacrificium pastis.

11 *Albanis in herbis; In Albano antiquitus monte nullos alios licebat quam nivei tauros immolare candoris.* Arnobius, citante Ludovico Desprez.

12 Bentleius auctoritate tariorum Codicum pro *secures* in Plurali posuit *securim*: magis tamen nobis placet plurium Pontificum plures etiam dici *secures*. Certe Numerus multitudinis solet magis pla-

Cervice tinguet. te nihil attinet
Tentare multa caede bidentium
Parvos coronantem marino
Rore deos fragilique myrto.
IMMVNIS aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
Mollivit aversos penates
Farre pio et saliente mica.

ODE

19 Mollivit *MSS. ap. Bentl. coll. Sax. Med.* 1477 *et* 1502. *Ven.* 1479. Mollirit *Cun. ex uno MS.* Mollibit *al. parvo sententiae discrimine.*

placere Poetis. B. Hic plures et victimae et Pontifices tanto magis *secures* postulare videntur. G. *Pontificum*, a quibus publice immolabitur victima maior. Z.

15 *Bidentium; Bidentes proprie dicuntur oves duos annos habentes, sic vocatae ab eminentioribus dentibus, qui circa duos annos nascuntur.* Vet. Schol. B. *Tentare*, placare. Z.

16 Bene *parvos* cum ante posuerit *multa caede*. Parvula erant pauperculorum numina, uti fere privatorum omnium.

Coronantem; siquidem diebus festis dii coronari consueverant, antequam epulaturi. B. Si coron[illegible] Z.

17 *Immunis; Subaudiendum extrinsecus scelerum.* Vet. Schol. B. Quid si utrumque hic respexit Horatius? debuit quidem: *immunem*, quae conferre nihil possit, quae sceleris nihil admiserit. G.

Tetigit manus: sacrificantes aram tangebant. Landinus ex Virgilio. Significare volebant puras sibi esse manus.

18 Sentio cum Vet. Schol. *sumtuosa hostia* dici in Nominativo casu, neque moror brevem syllabam in Penthemimeri, quicquid contradicant Interpretes. B. Ultima in *sumtuosa* etiam producitur ob sequens *blandior*. Sensus, *Hostia* quan[illegible]vis *sumtuosa* non *blandior* s. blandius mollire solet deos, quam mollit manus innocens, *farre* solo et *sale* oblatis. Conf. ad Car. 1, 16, 8, G.

19 *Mollibit*, vetuste pro *Molliet*. Bentleius ex Editione Veneta *Mollivit* reposuit pro *Mollibit*. Verum nihil opus, cum neque ipse Horatius semper horreat Archaismum in declinando. B. Mollivit, mollire solet. Z.

20 *Farre pio; Sal enim cum farre incendebatur.* Vet. Schol. Veteres rustici *panem* et *salem*, quibus ipsi fere vescebantur, etiam diis obtulerunt suis. Superius (ad 2, 16, 14) monui salem fuisse tunc temporis pro butyro. B. *Pium far*, piis manibus, animo pio oblatum. G.

ODE XXIV.

Prima peregrinos obscoena pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt saecula luxu
Divitiae molles. *Iuvenal.* 6, 298.

Metrum ut in ODE XIX.

Intactis opulentior
    Thesauris Arabum et divitis Indiae,
Caementis licet occupes
    Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
Si figit adamantinos
    Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
    Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae
    (Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vi-

4 Apulicum *etiam ex MSS. Lambi. Bentl. Cun.* Punicum *legit Landi.* Ponticum *al.* 5 *Pro* Si *Bentl. coni.* Siç, *et parenthesin facit* (Sic—clavos.) 6 dura *coni. Bentl. et sic olim legit Schol. Porphyr.* Z.

ODE XXIV.

1 *Intactis,* h. e. Romanorum armis nondum tactis.

3 *Caementis; Saxis ad fabricandum provisis.* Vet. Schol. Proprie *Caementa* lapidum fragmenta dicuntur, iaciendis fundamentis utilia.

Occupat qui totum in usum suum vertit, neque quicquam aliis relinquit.

4 Trium Torrentii MSS. auctoritate adductus *Apulicum* reposui, cum alii legant *Punicum,* alii *Publicum,* alii etiam *Ponticum.*

5 Hoc est, Si tamen verum est moriendum tibi esse neque ingentes opes quicquam valituras adversus fatum. Mire se torquet Bentleius ut aliquem eliciat sensum, cum omnia tamen sint plana. Displicet eidem erudito viro Epitheton *dira,* et de suo reponit *dura:* cum tamen illa efficacior vox sit: atque hoc facit reclamantibus omnibus. Certe mors praedivitibus *dira* res est aeque ac *dura.* Verum *i* atque *u* fuere olim [illegible], quae potest esse erroris causa. B. Conf. 1, 35, 17 sqq. Verbo si nullius tantum fastigium est, quod fato illum eximat. G. Quandoquidem invicti fati necessitas arcte tenet in sua potestate quicquid vel in summo positum est fastigio. Z.

Superius monuimus *adamanta* etiam duratum ferrum appellatum fuisse. V. 1, 6, 13.

6 *Necessitatem hic pro morte posuit.* Vet. Schol. quam clavis et cuneis armatam veteres finxerunt.

Bene subiecit *caput,* cum iam *Verticibus* posuerit, quibus *Necessitas* clavos suos adegerat: Bene etiam *laqueis expedies,* ac si mors nos ex insidiis invaderet; Metaphora a venatorum retibus desumta.

9 *Campestres; Quod in campis sine tectis vivunt* Vet. Schol. sive quod silvestrem regionem incolant. B. *Melius,* innocentius. Nam refertur ad sequentia. Z.

10 Hamaxobios describit. G.

Vivunt, et rigidi Getae,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;
Defunctúmque laboribus
Aequali recreat ſorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos eſt magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo foedere caſtitas,
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
Caedes et rabiem, tollere civicam;

Si

24 aut pr. mori *coll. Sax. it. Zar.* aut pr. emori *MSS. aliquot ap. Bentl.* aut pr. eſt mori *al.* 26 aut rabiem *Ven. Glar.*

11 *Rigidi Getae; Propter frigora regionum.* Vet. Schol.

12 *Liberas,* quae cedunt in uſum communem. Z.

14 *Annua; Continuae ſedis incerti.* Vet. Schol.

15 *Defunctum, liberatum.* Vet. Schol.

16 *Vicarius* ſervi ſervus eſt. *Vicem laborandi inter ſe praeſtare barbaros oſtendit.* Vet. Schol. B. *Vicarius* h. l. eſt qui pari conditione, eodem agro colendo, ſuccedit ei, qui pridie laboravit. Z.

18 *Temperat; pocula parat.* Vet. Schol. B. Bona certe ſententia: noverca innocens *temperat* pocula vel ordinaria vel medica *privignis,* nec abutitur ea occaſione. Sed etiam illud promtum, *temperat* i. parcit. G. Poſterior ratio placet. Z.

20 *Fidit adultero:* In Ablativo dicitur *adultero:* quaſi diceret, ob *adulteri* formam fiduciam ſibi ſumit, neque erubeſcit. B.

23 Servatio ſancta et conſtans matrimonii, quae abhorret alieni viri conſuetudinem. Z.

24 Corrupit intelligentiam huius loci praepoſitio *e* in verbo *emori* accepta pro *eſt. Dos eſt magna — caſtitas,* et quod *peccare* contra legem matrimonii *nefas* putant, *aut* ſi omnino vel invitis acciderit peccare, ut Lucretiae, *pretium* illius involuntarii coactique peccati exiſtimant *emori* et ipſas et auctores. Quin peccati talis etiam intentati, nondum peracti *pretium* putant *emori,* ut in Icilia, in tribuno Mariano. G.

Mire *pretium* de moecha poſuit, quae ab amatoribus *pretium* ſolebat exigere.

25 Frigidiuſculum videtur nobis Bentleii *O! quis, quis* diviſim, pro *O! quisquis.* In re gravi atque ſeria exclamari ſolet *O.*

26 *Civicam,* vetuſte pro *civilem.* B. Intelliguntur bella civilia. Z.

Si quaeret PATER VRBIVM
  Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
  Clarus postgenitis: quatenus (heu nefas!)
Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
Quid tristes querimoniae,
  Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges, sine moribus
  Vanae, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreae finitimum latus,
Durataeque solo nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt aequora navitae?
  MAGNVM pauperies opprobrium iubet

Quid,

27 quaerit *codd. ap. Bentl.* 30 Carus *cod. Canteri.* Quatinus *Lamb.* 32 invidis *coni. Cruq.* 39 *Pro* solo, gelu *coni. Bentl. quam refellit Cun.*

27 Pulchre *urbium*, dissimulat enim se in animo habuisse Augustum Patriae Patrem.

30 *Clarus postgenitis*; significare vult Augustum ob legem Iuliam de adulteriis laborasse plurimorum invidia.

Quatinus cum Vet. Schol. Cruquii et Mancinello pro *quatenus* reponendum duxi. *Quatinus Coniunctio est tantum; quatenus autem Adverbium temporis et loci.* Vet. Schol. Bentleius tamen male edidit *quatenus*. B. Huius peccati ipse quoque reum me fateor, cum plerisque nempe libris. Causa dicta in Thesauro. G. *Quatenus*, siquidem.

31 *Virtutem* maluit nominare quam Augustum. B. *Incolumem*; dum vivit vir bonus, euergeta.

32 Bene et Pathetice. *Sublatam in oculis* posuit, subiecturus *quaerimus*. B. h. e. desideramus.

Invidi; *Vere enim per invidiam fit, ut boni viri cum amissi sint desiderentur.* Vet. Schol. h. e. ex perverso et maligno ingenio.

33 *Quid tristes querimoniae?* excusare videtur legis Iuliae atrocitatem. B. Sensus est: Querela de corruptis moribus nil prodest, nisi scelera severis legibus reprimuntur: nec ipsae leges vim habent, nisi mores corrigantur et disciplina publica et privata emendetur.

34 Vsitato Charientismo adulteriium *culpam* vocat.

35 *Sine moribus*; *Vanae sunt leges si non observentur a moribus.* Vet. Schol.

36 *Si neque fervidis*; *κατὰ προσδοκίαν* ista subiecit, omnia mala divitiis imputaturus.

Quidvis et facere et pati,
Virtutisque viam deserit arduae.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus, scelerum si bene poenitet.
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa; et tenerae nimis
Mentes asperioribus
Formandae studiis. nescit equo rudis
Haerere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior
Seu Graeco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea:
Cum periura patris fides
Consortem socium fallat et hospitem,

In-

29 materiam *edd. vett. Flor.* 1486 *etc.* 60 hospites *Brod. Med.* 1477. *Ven.* 1479.

44 Nihil opus Bentleii *deserere* pro *deserit*. Horatius summe delectatur construendi varietate.

Arduae; in animo habuit Pythagoricum Y, virtutis vitiique symbolum.

45 *In Capitolium*; h. e. Iovi Capitolino cum reliquis hostium spoliis consecremus.

46 *Faventium*, plaudentium triumpho: *Favere* enim *plaudere* est.

47 *In mare* res exsecrabiles demandari solebant.

48 Leniter iam *inutile* pro *exitiabile* posuit, per Charientismum. B. *Lapides*, uniones, margaritas.

49 *Summum malum avaritiam dixit, ex qua vitia omnia procreantur.* Vet. Schol.

51 Bene *Eradenda* de *elementis*, quae sunt Alpha, Beta etc.

52 Per Dilogiam *tenerae* pro *effoeminatae* et *pueriles* posuit, ut ostendunt sequentia.

54 Bentleius suo ipsius fretus acumine de *Formandae* fecit *Firmandae*, apponitque ista verba notatu digna: „Aio affirmoque sic ab Horatii manu fuisse scriptum." Nisi eruditam habuisset aurem, haec non dixisset. B. Non diffiteor, mihi quoque magis placere *Firmandae*, sed non ideo alterum abiudicarim Horatio. G.

55 *Haerere* dicitur qui casuro similis est.

57 *Trochus* circulus erat aeneus cui crepitacula, vel tintinnabula quaedam, appensa sunt, et a pueris agebatur.

60 *Consortem socium*; *Socium eiusdem sortis in damno et lucro.* Cruquius. *In Asse* Vet. Schol. Cruq.

Nequeo videre cur magis placuerit Bentleio *hospites* quam *hospitem*. Certe maior pars Codicum non semper melior est; neque ipse ita sentit Bentleius, nisi adsit suus calcu-

Indignoque pecuniam
  Haeredi properet. Scilicet improbae
Crescunt divitiae; tamen
  Curtae nescio quid semper abest rei.

ODE XXV.

AD BACCHVM.

Horatius super mero Bacchi spiritu percitus, suaviter Augusti laudes cantat.

Metrum ut in superiore.

Quo me, Bacche, rapis tui
  Plenum! quae nemora aut quos agor in specus,
Velox mente nova! quibus
  Antris egregii Caesaris audiar
Aeternum meditans decus
  Stellis inserere et concilio Iovis!

N 2 Di-

2 quae nemora *Brod. G. edd. primae, Bentl.* quae in nem. *al.* nemora, quos *Cru. codi. G.* et quos *ed. Ven. et Glar.*

culus. B. Mihi *hospites* tanto minus placet; quia non amat Horatius homoeoteleuta, *fides* — *hospites*. G.

62 *Improbae*, h. e. *improbe*, vel *importune et indesinenter*. B. *Properet*, cupide corradat. Z.

64 *Nescio quid modo pro aliquid. Nescio quid* dicimus de re quam non plene comprehendimus qualis sit. *Curtum* autem dicitur quod omnes suos numeros non videtur implere. B. *Abest*, scil. ex opinione avari. Z.

ODE XXV.

1 Admirabundus dixit *Quo me, Bacche, rapis!* Landinus. *Liberum Patrem invocat, eo quod ipse Musicus Deus sit.* Vet. Schol.

2 Per *nemora* et *specus* intelligi vult Nymphas et Satyros Bacchi chorum. Vid. Ode 1. Lib. I.

3 Bene *velox mente*, de ebrio. Nova; *Praesentia numinis nova.* Vet. Schol.

Quibus graviter pronuntiandum: est enim subiunctiva particula, et Epexegesis Figura. Vet. Schol. *Ab antris provenire solebant ab aliquo deo immissi furores.* Landinus.

4 *Egregii: quasi unicus inter mortales sit.* Landinus.

5 *Aeternum decus* de novo quodam astro intelligendum. *Vos aeterni ignes.* Virgil.

Meditans, sic Virgilius, *Musam meditaris avena.* Significare vult Augusti immortalitatem ex parte carminibus suis deberi.

6 Plurimi MSS. cum Vet. Schol. Cruquii *concilio* habuerunt pro *consilio*, quod et Torrentius et Cruquius probarunt. *Quasi annuat eum in signum coeleste conversum iri: Qua locus Erigonen inter Chelasque sequentes Panditur.* Landinus ex Marone Ge. 1, 33. Ex antiquo Apollonii Rhodii Scholiaste didicimus duodecim Signa Iovi fuisse a consiliis; quae ideo βουλαίους Aegyptii appel-

pel-

Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus in iugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Vt mihi devio
Ripas et vacuum nemus
Mirari libet! O Naïadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,

Nil

9 Ex somnis *Gott. Zar. Ven.* 1479. *Loch. Fabr.* Ex somniis *Mod.* 1486 *et* 1502. Et somnis *Ven. Pinc.* E somnis *Flor.* 1482 *et Ven.* 1486. *it. Cun. et Sanad.* Exsomnis *inde ab H. Steph.* Edonis *sola coni. Bentl.* 12 Lustratum *MSS. ap. Torrent. Vid. Heins. et Burm. ad Ovid. Met.* 9, 165. ac mihi *Bentl ex* 3 *codd.* 13 Rupes *Ven. et Lamb.*

pellaverunt, ut errantes stellas ῥαβδοφόρους, seu lictores, quia horum mandata exsequebantur. B. Locus est ad 4, 262 p. 409 extr. G. [† *Consilio* accommodatius h. l. esse videtur, non propter Aegyptiam fabulam a Baxtero memoratam, sed quia *Iovis consilium*. Heyne ad Virgil. Georg. I, 25.]

8 *Indictum ore alio;* bene hoc, quia praemiserat *recens*. Et *insignis* et *recens* erat Carminis sui materia.

9 *Exsomnis* dixit quod nocturna erant Bacchi Sacra. Bentleius ex coniectura sua reposuit *Edonis* satis audacter. B. Nemo reprehenderet, credo, *Edonis*, si ex bono libro proferretur. Sed nihil est cur quaeramus aliud, sive *ex somnis* vel *e somnis* legatur h. e. e somno subito evigilans, et augustum spectaculum magis admirans, sive *exsomnis* vigilans, et nocte ab Luna illustri illa prospiciens. Et vigilias nocturnas, et subitum e somno motum convenire Bacchis, certum est. G.

10 *Evias* pro Baccha ponitur. *Evius* autem et *Lenaeus* Bacchi erant Autumnalia nomina: e quibus *Evius* ab Ἐΰς quod Graecis *bonum* atque *divitem* sonat, deducitur, quod auctor sit frugum, adeoque convenire videtur cum Plutone et Dite Patre: nam et *Bacchum apud Inferos regnasse ferunt* (ut verbis veteris Scholiastae utar). *Lenaeus* autem a Ληνὸς *torcularis lacus* declinatur, quod calcandis uvis utilis credatur.

12 *Devio; Repleti numinis per devia agi et remota consueverunt.* Vet. Schol. Exemplo dantur a Rutilio Bellerophon et veteres Monachi.

13 Omnes fere MSS. *Ripas* pro *Rupes* legebant, quod et Torrentius et Cruquius probabant. Quod et mihi etiam placuit ob sequentia; *vacuum* scilicet *nemus* et *mirari*. *Ripas, fluminum scilicet ad voluptatem.* Mancinellus. Bentleio displicuit *Ripas*, et de ingenio suo reposuit *Rivos*, cum bene figuratum sit *ripas* pro *rivos*, nec desint exempla plurima. B. Sic 4, 2, 31. G.

14 *Naiadum;* h. e. *Musarum. Nymphae noster amor Libethrides.* Mancinellus. B. Non dubium est, *Libethrides nymphas* esse Musas, Virg. Ecl. 7, 21. Sed hae Naides vel *Naiades*, Bacchi comites, an Musae? G. *Potens*, Bacche domine.

15 *Valentium; Numinis eius instinctu.* Vet. Schol. h. e. Arte praestigiatoria, ut ostendimus superius Ode 19. Lib. I.

Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
(O Lenaee!) sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

17 humile *etiam Fl. et Ven.* 1486. *fa* est *omisit Lani fide duorum librorum.*

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Horatius paene emeritus Cupidinis miles, aegre tamen militiam dimittit. (Amare se desiturum ait, Chloae poenam imprecatur, ut amet. G.)

Metrum ut in prima.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria;
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,

Lae-

17 Quinque Torrentii MSS. habebant *humile* pro *humili*, quod et mihi videtur magis convenire, etsi claudicet Metrum, quod nil moror. Quis enim credat Poetam posuisse *nil humili modo*; cum superius Ode 3. huius libri dixerit, *Magna modis tenuare parvis*, de Lyrico suo carmine? B. Non tam ratio Baxteri me movet, ut *humile* praeferam, quam illud, quod videtur gradatio esse in *parvum*, *humile*, *nil mortale*. G. Cum nec Baxteri nec Gesneri ratio placeret; restitui optimorum et plurimorum *humili*, ob metrum, ob modo, ob sensum: nam vult loqui modo sublimi. Z.

18 *Dulce periculum*, Ὀξύμωρον Figura. Habet etiam Emphasin: significat enim se *amabili insania* abreptum nescire quo deus ducat, libenter tamen sequi.

19 Si intercludemus *o Lenaee*, ut modo exclamatio sit, ut *io Bacche*, *Evoë*, et similes, non allocutio proprie dicta: nihil opus erit coniectura Bentleii, *Te, Lenaee, sequi deum*. Venustior forte hic versiculus: sed alter, quem libri omnes habent, magis Bacchicus. Cui generi illud etiam accenseo, quod ambigue posuit *cingentem v. t. p.* quod aeque ad poetam, quam ad Bacchum referri potest, vitiosa alioqui ratione, sed tali carmine non indigna. Caeterum recte Baxterus ad poetam refert. G.

20 *Cingentem tempora*; h. e. cantantem et saltantem: Nam coronati et cantabant et saltabant veteres, ut in sacris debuere.

ODE XXVI.

1 Ad Emphasin dixit *nuper idoneus*; nam significare vult se iam ob aetatem minus valere: et mire *nuper*, ac si paucis diebus consenuerit.

3 *Non sine gloria*; *Non sine opinione boni amatoris*. Vet. Schol. B. *Arma*, ipsam lyram intelligit Acro. Z.

4 Notum est veteres cum artem aliquam dimitterent, instrumenta eius

Laevum marinae qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.
O quae beatam, Diva, tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

ODE

7 vectis, securesque *sola coni. Bentl.* et harpas *coni. Cun.* 10 Memphim *vulg. sed Bentl. ex edd. duabus et codd. quibusdam formam Graecam, quam amat Horatius, recepit.* Sythonia *edd. vett.*

eius artis deo, in cuius tutela fuerant, suspendere consuevisse: atque [illegible] posuit *hic paries*, ac si certus iam foret, et immobilis in proposito.

5 In superiori Templorum parte, parieteque australi anathemata pendebant. Siquidem ipsum numen meridiem spectabat. B. Deorum sedes septentrio. Varro apud Festum V. *Sinistrae aves.* G.

7 *Funalia, faces quibus amicarum ianuae urebantur aliquando.* Mancinellus. B. Non ad ianuas comburendas, sed ad lucendum. *Vectes* adhibebantur ad fores effringendas. Sed quorsum *arcus*, cum aliis me ignorare fateor. Z. Quorsum *arcus?* Sagittarii non erant Romani: et quis sagittis peteret puellam? *Foribus minaces* esse possunt illae machinae poliorceticae, quas recentior certe aetas *arcubalistas* nominavit. Hoc malim, quam mutare verba omnium librorum. Interim *harpae* paullo modestiores *securibus.* G.

10 Lucus erat Memphi, Veneris Hospitae, sive Graecae, quam nonnulli Helenam fuisse credebant. De qua Herodotus 2, 112.

Carentem Sithonia nive; non solum Tanaquillus Faber, Acrisia proles, hunc locum reprehendit, sed etiam vir magnus Laevinus Torrentius. Verum si advertissent *Scythici*, vel *Thracii*, nomen Proverbiali quadam figura frigoribus frequenter apud Poetas haerere, non invidissent Lyrico Poetae perpetui Epitheti usum.

Ego nolo Caesar esse
Ambulare per Britannos
Scythicas pati pruinas. B.

Forte ea causa fuit poetae huius imaginis, quia frigus excuti, iniici ignem Chloae petit. G.

11 *Sublimi* Dilogia usus est, quod et dea sublimi curru veheretur, et *sublevato ictu vehementer feriret*, ut ait Vet. Schol. Pulcherrimus hic Iconismus est.

12 *Tange semel*, lepidissime ac si diceret, unica hac vice summitate tui flagelli vibicem incute. Ostendit sibi labasse propositum. *Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.* B. Vid. argum. *Semel*, ut non saepius opus sit. G.

ODE XXVII.

AD GALATEAM.

Sub Galateae marinae deae nomine nobilem quandam amatam a navigando in Graeciam deterret: Etsi enim nihil ambigat, quin dii sibi tam piae puellae vice auguratum ituro prospera auspicia daturi sint; consultius tamen ducit sibi a procelloso mari, praesertim vero hiberno tempore, cavere, quam auguriis eiusmodi fidere. Deinde adiecto pulcherrimo de Europes raptu Episodio ostendere conatur parum convenire formosis maria traiicere. (Harduino si credimus, auctor Gallicam nobilitatem dehortatur a navigatione et expeditione, quam 1234 Ioannes Briennensis comes suscepit in terram sanctam. G.) *Galateam a navigatione avocare videtur Poëta non tam ominibus infaustis quam Europae exemplo.* Nam omina mala, *inquit*, eveniant improbis hominibus, et priusquam cornix tempestatem gravem portendat, ego exorabo Deos ut faustum omen mittant. Quare per me eris felix ubique nec ulla avis mala iter tuum impediet. Etsi autem indicia quaedam tempestatem gravem portendunt; Dii tamen periculum omne vertant in hostium uxores. Sed ut tu te navi, ita olim tauro se credidit Europa; cuius consilii ipsam vehementer poenituit. — *Summa igitur carminis venustas maxime cernitur in honorificentissima Galateae comparatione cum Europa regis filia, pia, casta, quae ob formam et virtutem uxor Iovis facta et nomen immortale est nacta. Verum si quis locum 66-71 malit ad vim argumenti referre quam ad exornationem narrationis et laudes Europae; is, mea sententia, rectius consilium carminis totius ponit in eo, ut Poëta Galateam timidiorem et dubitantem ad audacter navigandum hortetur. Rem viris doctis iudicandam relinquo.* Z.)

Metrum Sapphicum.

Impios parrae recinentis omen
  Ducat, et praegnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
    Foetaque vulpes;

Rum-

ODE XXVII.

1 Ad Emphasin *Impios* statim ab initio posuit; ostendit enim Galateam ob pietatem deos habere sibi propitios.

Etsi nemo Interpretum hactenus explicaverit quaenam sit *Parra* avis, ego tamen pro *Pico viridi* (Gallis *Piverd*, et Germanis Specht) accipiendum duco: erat autem hic ex Meropum, sive Melissophagorum genere; quin et ipse Servius Meropem viridem fuisse tradit, Quod etiam vetus Kyranidarum Interpres confirmat. *Merops* (inquit ille) i. e. *Parra, avis omnino viridis.* Haec avis etiam hodie vulgo nostro pluviarum praesaga creditur. Saepius etiam eumdem cantum repetit, quod voce *recinentis* plane significare videtur. Mecum etiam sentit Albertus Magnus. In Kyranidis etiam pro *Gangraenam Gargraenam* legendum censeo, quod Teutonice *omnino viridem* sonat.

5 *Ravus color dicitur niger mixtus cum fulvo.* Vet. Schol. *Festo inter flavum et caesium,* ut adnotavit Lambinus; quod idem fere sonat.

Rumpat et ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittae
Terruit mannos: ego quid timebo
Providus auſpex?
Antequam ſtantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oſcinem corvum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor noſtri, Galatea, vivas:

Te-

7 quid tim. *etiam G. coll. Sax. Brod. Zar. Med.* 1477 *et* 1502. *Ven.* 1479. *Loch.* cur *Fl. et Ven.* 1486. cui *MS. ap. Cruq. Fabr. H. Steph. Torr. Rutg. Heinſ. Bur. Bentl. it. Ven. Lamb. et Iani.* 8 *Poſt* auſpex *quidam comma ponunt.* 13 *ex vitioſa lectione cod. Steph.* navis *corrigit Rutgerſius* nabis.

Crediderim multos lupos fuiſſe in agro Lanuvino. Non longe erat hic locus a Via Appia, qua Brundufium ibant.

4 *Foeta* idem eſt quod ſupra *praegnans.* [† imo *enixa, partu liberata.* v. Bentl.] *Canes, lupi et ſerpentes* etiam Onirocriticis hoſtes ſunt, adeoque graviores ſi gravidae fuerint, ob hoſtium ſcilicet pullulantem numerum.

5 *Rumpat, interpellet.* Vet. Schol. De *Rumpat* Bentleius auctoritate unius Codicis fecit *Rumpit*, quod quis probet? B. Omnino conceſſivo modo hic poſuit *Rumpat*, h. e. vel impediat actu, quod iam moleſtum eſt; vel rumpere conetur, diſſuadeat, cum infortunio non parentis augurio. G.

Inſtitutum; coeptum: nam idem *inſtitutio* quod nos vulgo *Introductionem* dicimus.

6 *Similis ſagittae*, h. e. uno impetu; Proverbialis dictio etiam hodie. Mire nugantur Interpretes, dum nodum in ſcirpo quaerunt.

7 *Manni equi dicuntur puſillis quos vulgo burdos vocant.* Vet. Schol. Burdus ex equo et aſina eſt, uti mulus ex aſino et equa. Burdis et mulis meritorias rhedas trahebant Roma Brundufium.

Cum Cruquii MSS. repoſui *quid timebo* pro *cui*: ſic etiam in duobus libris Lambinus legerat. Non potuit certe ignorare *cui* timeret. Oſtendit autem ſe nihil timere, cum eſſet *providus auſpex*, adeoque bona auguria conceptis precibus elicere valeret, quod periti et *providi auſpicis* erat. Minus placet Bentleii *cui*: voluis ſignificare ſe nihil timere.

9 *Repetat paludes*; huc ſpectat et Virgilianum illud de cornice (Ge. I, 389) *Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena*: nam ad litora maris, et margines ſtagnorum tali tempore ſolae deambulare ſolent. B. [† Horatii verba non ad hoc praeſagium (Ge. I, 389) referenda, ſed ad illud vſ. 381. *e paſtu decedens agmine magno corvorum increpuit denſis exercitus alis.* Heyne.]

Irridet illam ſuperſtitioſam diſciplinam: dicit, ſe occupaturum malum pluviae auſpicium, quod faciat cornix ſolitaria, et prius nunciaturum laetum corvi clarum canentis augurium; ut adeo a ſe bene ominatum iter puella habitura ſit. G.

11 *Oſcines dicuntur aves quae voce augurium faciunt, praepetes quae volatu.* Vet. Schol.

Corvum modo cornicem dicit.

12 *Ab ortu ſolis proſpera corvi omina ſunt, adverſa ab occaſu.* Vet. Schol. *Ego vero ab ortu ſolis id verum eſſe expertus ſum pluries.* Mancinellus.

Teque nec laevus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion: ego quid ſit ater
Adriae, novi, ſinus, et quid albus
Peccet Iapyx.
Hoſtium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Auſtri, et
Aequoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.
Sic et Europe niveum doloſo
Credidit tauro latus, et ſcatentem

Be-

15 vetat *Brod. MS. Lambi. et Bentl. it. Cun.* vetet *al.* 22 *pro* Auſtri, haedi *Muret. et Lambi. nempe Muretus ſic coniecit ob locum III,* 1, 28 23 *Sic omnes ante Bentl.* trementis Verbera ripae *MS. ap. Bentl.* trementes Verbera ripas *Baxt.*

13 *Sis felix; precationis formula haec erat.* Cruquius. B. Indicat; addicere aves, promittit laeta, quantum ad auſpicium: ſed mox aliud magis timendum obiicit. Illud lepidum, quod tanquam partem augurii ſui illud quoque ponit, *memor noſtri vivas*, quaſi hac lege promittatur iter auſpicatum. G.

Vbicunque mavis; i. e. *Etſi ſine me eſſe mavis.* Vet. Schol.

15 *Laevus; modo infelix.* Torrent. *Vetat* praefero, iungendum cum *licet:* cum *ſis* et *vivas* copularunt, quibus *vetet* placuit. G.

Picus Martius et *parra* oſcines erant et praepetes. Crediderim tamen parram iam dici picum, ut ſupra cornicem corvum.

16 *Vaga*, ſola ſecum ſpatians.

17 Bene *trepidet* et *tumultu:* nam *tumultus feſtinatio motus eſt non ſine terrore.* Vet. Schol.

18 *Pronus Orion; in occaſum vergens.* Vet. Schol. *Sub Decembrem ſcilicet menſem, tum occidit Orion.* Cruquius. *Quia amicam non valet precibus retinere, minis tempeſtatis conatur.* Vet. Schol. B. Harduinus, *Pronus Orion*, inquit, dixit ingenioſe et recte pro labante et inclinato et proximo occaſui imperio Orientis. Tanti eſt ſapere. G.

19 *Novi;* acerba recordatione terret.

Albus iam pro *etſi albus:* proprie autem *albus* et *ater* de coeli facie. Iapyx etiam ſereno coelo extimeſcendus. G.

20 *Peccet, peccare ſoleat.* Stephanus. Iapyx Calaber, vel Apulus ventus ab Iapygibus incolis Graeci generis.

21 *Hoſtium uxores; Latinis ſcriptoribus a Graecis invaluit uſus iſtius figurae ut ſiquid timendum ſit, in hoſtium caput imprecentur.* Eraſmus. Sic et Ovidius: *Hoſtibus eveniant convivia talia noſtris.*

22 *Omnes MSS. habent Auſtri, non hoedi.* Torrentius et Cruquius.

24 Cur mallet Bentleius *Verbere*, ſicuti et mox v. 26 *at* pro *et?* Auri ſuae plerumque nimis hic fidit et indulget. B. *Ripae verberis* fluctuum *trementes* eſt procellae periphraſis: *verbera* Graecus caſus poetae noſtro familiaris. Interea nihil auſim in bona ſententia contra conſenſum librorum. G.

Ripas modo pro *litora* poſuit per Catachreſin.

25 Verecunde iam *niveum latus* pro ventre, vel femoribus poſuit. *Latus* etiam de anteriore parte dixit Ovidius; *Et lateri ſerviſſe latus,*

Beluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, et
Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte ſubluſtri nihil aſtra praeter
Vidit et undas:
Quae ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum
Filiae nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!
Vnde? quo veni? levis una mors eſt
Virginum culpae. Vigilansne ploro
Turpe commiſſum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quae porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?

Si

39 vitio *contra omnes libros Bentl.*

tus, ſignificans coitum. Neque abeſt laſciva Dilogia hoc loco.

27 *Medias fraudes; In medio dolo cognitas.* Vet. Schol. h. e. Sero deprehenſas.

28 *Audax antea*, Stephanus.

30 *Debitae;* ex voto ſcilicet.

31 Ad Emphaſin ſolitudinis *ſubluſtrem noctem* nominavit, et bene ſubiecturus *aſtra*.

33 Expreſſit Graecum 'Ευστέφανον.

34 *Relictum filiae*, bene pro neglectum, quia patrem reliquerat.

35 *Quid pietas niſi voluntas grata in parentes?* Cicero, citante Mancinello.

36 *Victa furore* dicitur quod furorem continere non valeat ulterius. B. Queritur pietatem ſuam *furore* ac temeritate *victam*. G.

38 *Virginum* nomine et ſe intelligit, quae tauro inſidioſo fidem habuerit, et ſuas comites, quae ſe non retraxerint, eripuerint: et unam mortem nimis levem culpae poenam praedicat. G.

Solito Charientiſmo *culpae* poſuit pro *vitio*.

39 *Commiſſum* gravius culpa eſt, ſignificat enim conſilii negligentiam et parum caviſſe.

Facile aſſentior hoc in loco magno Bentleio magis hic convenire *vitio* quam *vitiis*. B. Quidni *vitiis* dixerit poeta? Poterat Europe exprobrare ſibi levitatem animi, impietatem, temeritatem etc. G.

40 *Imaginem vanam* umbram dicit, ut etiam ſuperius: nam *falſa mittunt inſomnia manes.* Virgil.

41 *Porta Eburna iuxta Homerum vanorum ſomniorum eſt, uti Cornea verorum. Vult enim ſemper latere verum, et cum aliquando ex parte pateat, interiecto a nobis velamine videri.* Porphyrius, citante Mancinello. B. Vid. viri docti ad finem Odyſſ. τ, et ſexti Aeneidos. G.

Si quis infamem mihi nunc iuvencum
Dedat iratae! lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates;
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis haec audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneraeque succus
Defluat praedae, speciosa quaero
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urguet absens,
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta e-
lidere collum,

Sive

48 monstri *MSS. plures ap. Bentl. Broq. coll. Sax. Ven.* 1479. *Med.* 1486 *et* 1502. *Talb. Cun.* tauri *reliquorum glossa videtur.* 59 secuta e - lidere *Heinf.* [† *ad Ovid. Fast.* 4, 371.] *post Muret. et MSS. apud Lambi. it. Bentl. Cun.*

45 *Infamem* iracunde protulit pro *turpem*.

48 Rectissime Bentleius, ductus plurium Codicum auctoritate, rescripsit *Cornua monstri*, pro *cornua tauri*. Et recte *monstri*, quod se in humanam formam mutaverit cum virginem vitiabat.

49 *Impudens, turpiter*, *Nomen pro Adverbio*. Vet. Schol.

50 *In Euripidis Alcesti Orcus Alcestidis crinem abscindit gladio, ut Proserpina Didus apud Virgilium.* Manoinellus.

52 *Nuda; sine auxilio*. Vet. Schol. Cruq.

53 *Turpis macies; Ante deteriorationem formae optat perire.* Vet. Schol.

54 *Succus, viriditas*. Vet. Schol.

55 Miseratione sui se *teneram praedam* dicit; mox tigribus devorandam, uti sperat.

Speciosa pro *adhuc speciosa* dicit.

57 Male accepit hunc locum Erasmus cum *Europae* legerit in Dativo. *Dubium non est quin me pater vilem aestimet et appellet.* Vet. Schol. B. Et tamen mihi videtur sententia, conveniens huic loco, *Pater vilis* et contemtus *Europae*, vel tibi o *Europe*, nunc *absens* illam *arguet* et terret, dum minax illius vultus obversatur oculis. Sic etiam Lambi. Cruqu. cet. G.

Vrgemus et manibus et verbis cum properare cogimus.

59 *Zona;* quam scilicet Iupiter solverat: Ad Emphasin.

60 *Laedere* modo pro *Elidere* per Aphaeresin. De *Laedere* Bentleius de suo ingenio fecit *Elidere:* sed nisi hoc opus sententia mea. B. Etiam hic puto dignius esse Horatio *elidere collum*, quam simplex *laedere*, cuius multo dilutior significatio est: nec deest auctoritas, ut ostendi. G. Etiam sic est in ed. Ven. ergo recepi. Z.

Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant; age, te procellae
Crede veloci; nisi herile mavis
Carpere pensum.
Regius sanguis, dominaeque tradi
Barbarae pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidaeque rixae,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Vxor invicti Iovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

ODE

71 Iam tibi iniussus equi. *Bentl.*

65 Bene *dominae tradi* subiecturus *pellex: timenti* scilicet *meae pulchritudini*. Vet. Schol.

67 *Perfidum, dolosum*. Vet. Schol. *Remisso arcu; Tanquam qui Europae iam debellasset pudorem*. Vet. Schol.

69 *Vbi lusit satis; Ridebat enim quod eam imago tauri deceperit*. Vet. Schol.

Homericum est, Λῆγε χόλοιο.

70 *Calidae rixae; Ex commotione animi venientis*. Vet. Schol.

71 *Cum tibi invisus*; Ironia respiciens ad v. 45 sqq.

Bentleius in notis ex coniectura de *invisus* fecit *iniussus*, quod probare nequeo. B. Ipsum *invisus* habet leporem, qui tibi modo ita *invisus* est, mox vero placatae carus erit denuo. G.

73 Solando posuit *uxor* pro *amica*. *Esse nescis*; salse ut rudem et subrusticam tangit. *Nescis te gerere coniugem Iovis*; ut scite Vet. Schol. B. Potest etiam Graecismo solenni significare, *nescis te uxorem esse?* et sic videtur accepisse Ro. Stephanus, Bentleius, alii. G.

ODE XXVIII.

AD LYDEN.

Amicam suam fidicinam ad potandum secum et cantandum Neptunalibus provocat.

Metrum primo versu Glyconicum; altero Choriambicum Asclepiadeum.

Festo quid potius die
 Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum,
 Munitaeque adhibe vim sapientiae.
Inclinare meridiem
 Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
 Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
 Neptunum, et virides Nereïdum comas:
Tu curva recines lyra
 Latonam, et celeris spicula Cynthiae:

Sum-

2 facias *corrigit Bentl. quia in Lydes domo haec commissatio sit habita. Sed et ita* faciam *suum obtinet locum:* hodie nil melius facere possum quam bibere. Ergo etc. Z. 7 diripere *ed. Ven. Glar.*

ODE XXVIII.

2 Etsi Bentleius de suo ingenio, satis probabili cum ratione, de *faciam* fecerit *facias*, ego tamen *faciam* servandum duco. Certe qui facit per alium facit etiam per se. B. Quin Lyde fidicina est ad rem sacram advocata ab Horatio. Vid. ad 3, 11, 6. G.

3 *Strenua*, i. e. *cita*. Vet. Schol. B. Celeriter, non cunctanter. Alii distinguunt post strenua. Z.

4 Bene *Munitae* dicturus *adhibe vim*. *Graeci aiunt vim adhiberi sapientiae per vinum*. Vet. Schol. Vnde constat Proverbio fuisse apud Graecos: *Dulce est desipere in loco*. B. Expugna vino gravitatem tuam, et da te ludo et hilaritati. Z.

6 *Sentis*; i. e. *cernis*. Vet. Schol.

7 Vocibus *deripere* et *cessantem* ostendit se impatientem morarum.

8 *Bibuli consulis*; *Consul hic erat quinto Horatii anno*. Cruquius.

Vina recondebantur et in amphoris et in cadis.

9 *Invicem*, h. e. ego Neptunum, tu Nereidas: nam mares fere deos colebant, et foeminae deas. B. Vid. Car. 1, 21.

10 *Virides*; *Herbis similes aquae fucatione*. Vet. Schol.

11 Bene *recines*: nam ut ille incepit a deo, sic et illa sua vice reposuit deas; cui et ipse vice item sua succinebat.

Summo carmine, quae Gnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Iunctis visit oloribus:
Dicetur merita Nox quoque naenia.

13 Cnidon *Ven. Lamb. Bentl.*

ODE XXIX.

AD MAECENATEM.

Suadet Maecenati suo, ut aestuoso iam tempore, relicta urbe publicisque negotiis, rure apud se aliquantulum sibi indulgeat. Deinde philosophico et splendidissimo excessu ostendit, supervacuam esse curam futuri et amorem divitiarum.

Metrum ut in prima.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Maecenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me est. eripe te morae;
Ne semper udum Tibur et Aesulae

De-

à versum *Brod.*

13 *Summo carmine,* h. e. *Supremo.* Vet. Schol. Cruq. B. Extrema carminis parte cantabimus Venerem. Z.

Torrentii meliores libri *Gnidon* pro *Cnidon* ubique legerunt, ut et Vet. Schol.

14 *Fulgentes,* ut supra *nitentes longe apparentes.* Vet. Schol.

Credibile est Venerem in plerisque *Cycladibus* fuisse cultam.

Modo Bentleius metuit 'Ομοιοτέλευτον; ideoque de Graeca Declinatione *Paphon* rescribit *Paphum*: Quis novit utrum Horatianum erat?

15 *Olores,* columbae et passeres erant in tutela Veneris, curruìque eius trahebant.

16 *Nox* etiam antiquis et thure et fidibus colebatur. Lepide autem ad finem noctem adiecit, cum noctem Lydes exspectaret; quod etiam significat apposita voce *merita.* Ea bene *Naenia,* quae puerilis cantio est, et ad somnum praecipue accersendum a nutricibus usurpata. B. Ita Poculum suum *Nocti* destinat supra 3, 19, 11. G. Ipsa Nox cantabitur carmine conveniente. Z.

ODE XXIX.

2 *Non ante verso;* h. e. pleno et recenti. Inclinata testa defundebant vinum; non autem siphonibus mittebant, uti hodie.

Lene; h. e. vetustate lenitum.

4 *Balanus glans unguentaria est.* Vet. Schol. Cruq. Graecis Μυρεψικὴ βάλανος, unde unguentum balaninum confectum est.

5 Bene *iamdudum,* dicturus *Eripe te morae* et *semper.*

6 Torrentii libri legerunt *Nec* pro *Ne,* quod et nos probavimus, etsi Bentleius minus probet. B. Ob sensum et fidem omnium librorum restitui *Ne.* Z.

Declive contempleris arvum et
    Telegoni iuga parricidae.
Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
  Omitte mirari beatae
    Fumum et opes strepitumque Romae.
Plerumque gratae divitibus vices,
Mundaeque parvo sub lare pauperum
  Coenae, sine aulaeis et ostro,
    Solicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedae pater
Ostendit ignem; iam Procyon furit,
  Et stella vesani Leonis,
    Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit, et horridi

Dume-

17 Andromedes *Vin. et Glar.*

7 *Contempleris*, ex ingenti Maecenatiana turri, unde et infamis Nero urbis incendium prospectabat, hanc dehinc *molem* dicit.

8 Periphrasis Tusculi a Telegono conditi. B. Telegonus Vlyssis ex Circa filius patrem ignotum, ad quem visendum Ithacam petiefat, interfecit: quo facto in Italiam redux condidit Tusculum. G.

19 Indicat *turrim Maecenatianam*, sive illa peculiare aedificium fuerit, in hortis Maecenatis, sive tota domus excelsa ita dicta. Vid. Meibom. Maec. 28, 21 et viri docti ad Sueto. Nero. 38. G.

11 Ironia est in voce *beatae*. B. Est opulentae. Z.

12 Ex turba *fumus* est, sic et Iuvenal.

Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivae sequitur sua quemque culina. B.

Intelligo *fumum* proprie ex fumariis ascendentem. Z.

15 *Consuetudo apud antiquos fuit ut aulaea sub cameras tenderent, ut siquid pulveris caderet, ab ipsis exciperetur.* Vet. Schol. in Sat. 7. Lib. II.

Ex *ostro* lectulorum integumenta fiebant.

17 *Columella scribit septimo Idus Iulias Cepheum vespere oriri; Idibus autem Iuliis Procyon exoritur: Mane decimo tertio Kal. Augusti, Sol in Leonem transitum facit.* Mancinellus.

Bene *occultum ignem*; siquidem occultae sunt siderum vires, sensibusque nostris incognitae. B.

Credo nihil dici aliud, quam Cephei sidus, *occultum* antea, ortum. Col. 11, 2, 51 *Sept. Idus Iul. Cepheus vespere exoritur.* Et mox, *Idibus Iuliis* Procyon *exoritur mane.* Et XIII *Cal. Aug. Sol in* Leonem *transitum facit.* G.

Lambini Codices cum Vet. Schol. legerunt *Andromedae* non *Andromedes*.

22 Bene *horridi* de Silvano piloso numine. B. Cum respectu ad dumeta et vepres. G.

Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et urbi solicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.
PRVDENS futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere aequus: caetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinaeque silvae,
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. ILLE potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem

Di-

28 *dissors conj. Bentl.* 35 dilabentis *Ven. Glar.* 42 *pro* licet, decet *Med.* 1477 [† degit *Canter. ex antiquis codd. notante Burmanno.*]

24 Sentio *ripam* iam dici pro maris litore.

25 *Ostendit Maecenatem praefectum urbi eo tempore fuisse.* Vet. Schol. B. Vid. 3, 8, 17.

28 *Bactra; Straboni Zariaspa.* Landinus.

Discors; Incolae illius regionis feroces sunt. Vet. Schol. B. Sive *discors* inter se; et meretur ea res attentionem amici Caesaris; sive *discors* et non satis pacatus Romanis. G.

29 *Prudens:* consulto celat arcana sua deus, quo praesentibus bene utamur.

33 *Componere aequus;* h. e. placida mente in ordinem disponere. B. Aperte refert illud τὸ παρὸν εὖ θέσθαι vel εὖ ποιεῖν; quod iam Platonis tempore antiquum ferebatur. Pulchre: nam praesens gravidum futuro. G.

Cetera fluminis ritu; per Allegoriam describit vices vitae humanae. Vet. Schol.

35 Lambini et Cruquii Codices *delabentis* pro *dilabentis* reponunt, quod et aptius mihi videtur.

40 *Diluvies nove tempestatem dixit, cum omnes auctores diluvium posuissent.* Vet. Schol.

41 *Ille potens sui,* i. e. *Ille felix est, qui modum vitae suae habet.* Vet. Schol. B. Respexit Sen. Epist. 12 *Ille beatissimus est, et securus sui possessor* (hic, *potens sui*) *qui crastinum sine solicitudine exspectat. Quisquis dixit, vixi, quotidie ad lucrum surgit.* Vid. totus locus et de Benef. 5, 17. G.

Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna saevo laeta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quae dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quaero.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere et votis pacisci,
Ne Cypriae Tyriaeque merces
Addant avaro divitias mari:
Tunc me biremis praesidio scaphae

Tu-

62 Tum *Lamb. et Bentl. ex MSS.* Dum *San.*

47 *Diffinget, convellet.* Vet. Schol. h. e. denuo finget. B. V. Sat. 2, 1, 79.

48 *Vexit*, h. e. secum egit.

49 *Saevo negotio;* ac si saevitia esset Fortunae negotium, absque qua non esset laetă.

50 *Veteribus usitatum Elocutionis genus ludum ludere, sicut vitam vivere.* Vet. Schol.

53 *Quatit pennas;* Iconismus aufugientis Fortunae.

54 *Resigno;* h. e. *reddo.* Vet. Schol. Demto signo chirographum dissolvimus.

55 *Me involvo; diserte*, i. e. *Me mea virtute munio.* Vet. Schol. Tanquam toga scilicet vel pallio.

56 *Sine dote;* in animo erat Proverbium; *Satis dotata mulier quae proba est.* Cruquius. B.

Nempe Pauperiem facit personam, honestam, multorum bonorum paratricem, sororem bonae mentis, virtutis magistram etc. ceterum indotatam. G.

57 *Non est meum; Nec vitae nec propositi mei est.* Vet. Schol. B.

Hoc dicit, non est meum demittere me in eum locum, ubi votis opus sit. G.

59 *Et votis pacisci;* hunc locum imitatus est Persius: *Nec tu prece poscis emaci.*

61 *Avaro divitias mari;* ex Proverbio est, ob maris ex naufragiis divitias.

62 *Ironice haec adiecit.* Vet. Schol. Significare vult se nunquam operam daturum mercaturae. B. Si omnino me deprehendat procella, facilius longe cum scapha biremi evasero, quam oneraria nave gravata mercibus. G.

Tutum per Aegaeos tumultus
  Aura feret, geminusque Pollux.

64 ferat *MS. Bentl. it. Gott.*

ODE XXX.

Horatius iustus operis sui aestimator audet vaticinari perenniora fore sibi libertini filio monumenta Carminum vel aeneis nobilissimorum virorum statuis et Aegyptiorum regum Pyramidibus. (Videtur Horatius hac ode finire omnino voluisse libros carminum. Hinc vetus scriptor vitae ait coactum ab Augusto tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere. Hoc carmine coronidem impositam saecularibus carminibus, credat qui potest. G.)

Metrum Choriambicum Asclepiadeum.

Exegi monumentum aere perennius,
Regalique situ Pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Vsque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium

Scan-

1 monimentum *edd. vett.*

64 Non video Bentleii *Aura ferat* melius esse vulgata lectione *Aura feret*.

Geminusque Pollux; utriusque et Castores et Polluces Poetis dicuntur: Siquidem Veteribus et fratres et sorores cognomines esse consueverunt. Et Progne erat Philomela et Philomela Progne. B. Conf. Car. 1, 3, 2 et 1, 12, 27. G.

ODE XXX.

1 *Exigere* verbum Circi. Exacto enim spatio finis erat decursionis. B. Ergo est *perficere*.

Hunc locum imitatus est Ovidius in Epilogo Metamorphoseon.

2 *Situ* iam pro structura posuit. Πίρωμις Aegyptiorum lingua vir est. Quo nomine crediderim eos heroas suos, sive antiquos reges appellasse.

3 *Impotens valde potens*. Vet. Schol. h. e. pertinaciter fortis: valet enim *in* in *impotens* idem quod *in* in *impetus*.

5 *Fuga, lapsus*. Vet. Schol. Cruq. h. e. insensibilis volatus.

7 *Libitina, lectulus in quo mortui efferebantur*. Vet. Schol. *Est autem Libitina locus in urbe quo constituuntur qui efferenda corpora conducunt, et praebent funeribus necessaria*. Vet. Schol. in Sat. 6. Lib. II. Deae Libitinae sive Proserpinae fanum erat. An *Libitina* quia facit quod libet? Est enim imperiosa.

8 *Recens* modo pro *virens*.

Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquae Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quaesitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

12 Regnavit *etiam Lambi. Torr. Bentl. ex MSS. Editi ante Lambi. it. coll. Sax. Br. et Gott.* Regnator.

9 *Cum tacita; Consueverat sacrificaturae Capitolium tacentes ascendere.* Vet. Schol. Ad vitanda mala omina scilicet. B. Virginea, praesente Pontifice, in actione religiosa, nihil magis decet, quam silentium. Ingeniose Marcilius advocat sacra Angeronae, silentii Deae, et Vestalis quae referret Musam Tacitam Numae, de qua Plut. in Numa p. 65. B. Sed nihil solidi subest. G.

10 *Aufidus*; praecipue patriam suam nominat, quod non fecit Ovidius.

11 *Daunus*, quatenus iam fluvius est, *pauper aquae*; olim rex Apuliae. Qui *Regnator* cum Rutgersio, Heinsioque et Burmanno retinent, intelligunt *Et qua obstrepit* fluvius modo, olim rex Daunus. G.

12 *Regnavit Populorum; Annotanda Elocutio quae per Genitivum figurata est.* Vet. Schol. Sic legit et Servius et tres MSS. Cruquii, cum alii habeant *Regnator*, qui non intellexerunt Hellenismum.

Equidem fidem Bentleio non puto habendam verba ista *ex humili potens* spectare ad regem Daunum magis quam ad ipsum Flaccum. Quin satis salvo suo pudore Horatius possit magnifice de se loqui ob gratiam Augusti, tanti Principis?

Potens modo pro *nobilis*. B.

Potens lyrae, carminis: potens muneribus Musarum, gratia Caesaris etc. Quae quidni de se praedicet, qui cetera huius carminis? *Vates potentes* vocat ipse Car. 4, 8, 26. G.

13 *Aeolide dialecto Alcaeus usus est.* Ver. Schol. B. Alcaeum vero et Sappho, itidem Aeoliam, praesertim expressit noster. G.

14 Bene *deduxisse carmen*: est enim *carmen* a carpendo, carminantque lanas lanificae cum non sinunt eas esse rudes, verum carminibus suis purgant et extendunt. Sic et Ovidius, *Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.* *Deduxisse* autem Metaphora est a longis nentium filis. *Tenui deducta poemata filo:* Noster in Epistolis.

16 Illud *volens* habet venustatem: est enim ex formula publica, *volens propitius* etc. G.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM LIBER QVARTVS.

ODE I.

AD VENEREM.

Maximo interiecto intervallo Horatius, Augusti hortatu adductus, quartum hunc libellum in honorem privignorum eius edidit. (*Sic auctor vitae* Horatii) *quare suavissima Allegoria usus, se apud eum excusat ob alieniorem aetatem rei ludicrae iam minus idoneum; quin et hanc provinciam Paulo Maximo ornatissimo iuveni tradendam censet. Ad ultimum tamen fatetur languidulam amoris flammam sibi adhuc identidem revirescere.* (Mihi sic videbatur: cum semel placuisset novum librum edere, in eum coniectum esse quidquid ad manus erat. Dilogia hic quidem non placet. G.)

Metrum primo versu Glyconicum, altero Choriambicum Asclepiadeum.

Intermissa, Venus, diu,
  Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonae
  Sub regno Cinarae. Desine, dulcium
Mater saeva Cupidinum,
  Circa lustra decem flectere mollibus

Iam

4 Cynarae *edd. vett.*

ODE I.

1 *Intermissa,* h. e. Cum fuerint intermissa. B. Scilicet ad *bella* referendum. G.

2 *Moves* ad Emphasin posuit, significat enim praeter spem evenisse sibi, ut iterum luderet.

3 *Bonae*; suaviter recordatur defunctae; cui (in Epistola ad Villicum) se *immanem placuisse* scribit.

4 Proverbiali formula *sub regno.* de mortua Amata. *Dignitatem formae eius ostendit dum reginam significat.* Vet. Schol.

5 Pulcherrimis Antithetis *saeva* et *dulcium* ostendit quam male sibi secum conveniat; quod etiam significatur supra voce *bella.*

6 Bene *flectere* subiecturus *durum.* Equus dicitur durus qui aegre flectitur fraeno. Significat se aetate *durum.* Perseverat etiam in Antithetis dicendo *durum* et *mollibus*; non recusat enim flecti si possit. B. *Mollis* ad rem equestrem sic pertinet: V. Burm. ad Ovid. A. A. 1, 9. *Mollis* est mobilis. G.

Iam durum imperiis. Abi
    Quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempeſtivius in domum
    Pauli, purpureis ales oloribus,
Commiſſabere Maximi,
    Si torrere iecur quaeris idoneum.
Namque et nobilis et decens
    Et pro ſolicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
    Late ſigna feret militiae tuae:
Et quandoque potentior
    Largis muneribus riſerit aemuli,
Albanos prope te lacus
    Ponet marmoream, ſub trabe Cypria.

Illic

9 domum *Bentl. ex MSS. coll. Sax. Cun.* domo *al.* 11 comeſſabere *edd. vett.* 20 citrea *ex MSS. Cruq. Lamb. Torr. Bentl. Talb. Sandby. Cun. Sed* Cypria *editt. et MSS. al. omnes.*

9 *Domum;* ita recte Bentleius.

10 *Purpureis; Purpureum pro pulchro Poetae dicere aſſueverunt.* Vet. Schol. Albinovano etiam nix purpurea dicitur. Quicquid late ſplendebat et candebat per Catachreſin purpureum dicebatur: illud enim in coloribus ſummum erat.

Ales; Quia currus eius ab alitibus trahebatur. Vet. Schol.

11 Non *Comeſſabere* ſed *Comiſſabere* legerunt Lambinus et Cruquius ex MSS. κῶμος. Graecis deorum erat pervigilium. B. *Comiſſari* eſt comiſſatum ire. G.

12 Iecur ſedes amoris etiam, certe Zelotypiae. Vid. Epiſt. 1, 18, 72. G.

Quaerimus quod cupimus. B.

13 *Decens*, pulcher.

14 *Non tacitus;* Litotes Figura; minus dicit quam intelligit.

15 Lepide *Centum puer artium;* ſignificare vult eum etiam Poeticae operam dediſſe. *Centum* Παροιμιωδῶς de eo quod caret numero.

16 *Late ferunt ſigna,* qui longe lateque armis ſuis proferunt imperia.

17 *Quandoque* modo pro *Quandocunque:* ſic alibi: *Quandoque bonus dormitat Homerus.*

18 Sive *Largi* legeris ſive *Largis* tantundem fuerit. Bentleio tamen magis arridet inuſitatior lectio *Largi*. B. *Riſerit*, pro *fuerit*. Z.

19 *Albanus lacus; hodie lacus caſtelli Pandulphi.* Mancinellus. *Ubi Paulum dicit optima praedia poſſidere.* Vet. Schol.

20 *Sub trabe Cypria; Pro amoenitate Veneris elaborata.* Vet. Schol. *Cypria* modo pro Paphia. Fruſtra ſunt qui reponunt *Citria*, librariorum inſcitia adducti, qui raro ſcribebant *Y*, et literas *P* et *T* non facile dignoſcebant. B. Quin huc pulchre conveniat *Cypria* et Cedro arbore *trabes*, non poteſt dubitari. Etiam *Cypriam trabem* de navi dixit noſter 1, 1. *Citreas trabes* an quis veterum memoret, neſcio. *Menſae e citro* iam ſat pretioſae hac aetate, et latifundiorum taxatione emtae. v. Plin. 3, 15 ſ. 29. nedum ut cogitemus trabes et contignationem templi. G.

Illic plurima naribus
    Duces tura, lyraeque et Berecyntiae
Delectabere tibiae
    Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
    Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
    In morem Salium, ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
    Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero,
    Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
    Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
    Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
    Iam captum teneo: iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
    Campi; te per aquas, dure, volubiles.

ODE

22 Berecynthiae *edd. vett.* 24 Mixtis *Ven. Bentl. Ian.* 37 *Sic primae edd. MSS. Bentl. etc.* te ego *Lamb. Torr. Ven. Chab. Non male, opinor; quia sic singulis somnii partibus additur* Te. Z.

22 Bentleio post Heinsium magis placuit *lyraque et Berecyntia tibia*; atque hoc auctoritate quorumdam veterum Librorum: Ego tamen nihil moveo, cum constructio sit magis Horatiana. B. Mihi propter alternationem vocalium maxime placet lectio primarum Landini editionum, *lyraque et Berecyntiae etc.* G.

24 *Carminibus* modo pro modis Musicis.

25 *Bis die*, mane scilicet et vespere, quibus temporibus Veteres orientia et cadentia sidera salutabant. B. Observa choros puerorum et puellarum, ut in sacris aliis. G.

27 Veteres etiam ob candorem pedum laudabantur, quia nudis pedibus incedebant. Sic et Anacreon; χ' ὁ λευκόπους Ὀρέστης. B. Sic ἀργυρόπεζα Thetis Homero. G.

28 *Salium* pro *Saliorum*. Vet. Schol.

Quatient modo pro *ferient*. B. *Ter quatere humum* est *tripudiare*, ut in equis *tripedare*. G.

30 *Animi*, amoris. Z.

34 *Rara*; ac si furtim laberetur lacrimula; quod ostendebat lentorem amoris. B. *Sed*, cum me ab amore iam esse alienum modo dixerim: *cur* mihi invito lacrima exprimitur? cur etc. et recenset alia summi amoris et desiderii indicia. Z.

35 *Parum decoro* dicit ob aetatem.

36 *Cadit lingua*, cum in medio sermone vox subito intercipitur. *Incipit effari mediaque in voce resistit.*

40 *Dure, inflexibilis.* Vet. Schol.

Volubiles dicit *aquas* Tiberis; nam post campestria exercitia natabant, ut supra dictum est.

ODE II.

AD ANTONIVM IVLVM.

Iulus Antonius Triumviri (ex Fulvia) filius Octaviaeque privignus rogarat Horatium, ut Pindarica quaedam in Sicambricam Augusti Victoriam conscriberet; cui rei dum simulat se minus idoneum, atque ipsum Antonium id melius praestare posse affirmat, Pindarum nihilominus ipsum sublimitate superat.

Metrum Sapphicum.

Pindarum quisquis studet aemulari, I-
ule, ceratis ope Daedalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova Dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis;

Seu

6 Quum — salvere *coll. Sax.*

ODE II.

1 *Iulus* Antonii huius cognomen: ostendit et illustrat Reimar. ad Dio. 54, 26, 1. Ne nos turbet Harduinus, qui audacter negat, nomen hoc vel cognomen usquam legi. Vtrum in duo versiculos distrahi nomen voluerit Horatius, N. L. nisi quod Graecissat. G.

2 *Ceratis ope;* h. e. *Periculum suae existimationis incurret.* Vet. Schol.

3 Antiqua vitra sunt etiam adhuc coerulei coloris.

5 *Monte decurrens; Significat eum in dicendo citum et sensibus abundantem.* Vet. Schol.

9 *Laurea Apollinari;* Credo eum habuisse in animo Certamen gymnicum in honorem Apollinis ab Augusto institutum, quo victores Poetae lauro coronabantur.

10 — *Nova; Dixeris egregie notum si callida verbum Reddiderit iunctura novum.* A. P. 47. B.

Dithyrambus quasi Διὰ θριάμβου, Carmen Libero Patri proprium.

11 *Numeris* iam posuit pro Rhythmis: nam Dithyrambica Rhythmis constabant, non metris. Rhythmi autem (auctore Quintiliano) *neque finem habent certum, nec ullam in contextu varietatem: sed qua coeperunt sublatione ad depositionem usque decurrunt. In his, Lex pedum non quaeritur, aut syllabarum, sed aequali sono vocis Dithyrambi et aequali Rhythmo cantantur.* Sic enim legendus est Vet. Schol. Eiusmodi erant etiam Hebraeorum Psalmi. B. Vid. quae disputamus ad Quint. 9, 4, 45 sq. G.

Seu deos, regesve canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta
Morte Centauri, cecidit tremendae
Flamma Chimaerae;
Sive, quos Elea domum reducit
Palma coelestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat;
Flebili sponsae iuvenemve raptum
Plorat; et vires animumque moresque aureos educit in astra, nigroque invidet Orco.
Multa Dircaeum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinae
More modoque

Grata

23 deducit *Ven. Glar.* 26 quotiens *Bentl.*

13 *Deos dixit propter Paeanas Pindari, Reges propter* Ἐγκώμια, *quia inter Olympionicas laudavit Hieronem Regem Siciliae.* Vet. Schol.

Laudavit etiam Herculem, sive Ixionem et Pirithoum, qui occiderunt Centauros. Vet. Schol.

16 *Bellerophontem laudatum commemorat in Chimaera.* Vet. Schol. B. V. ad Car. 1, 27 *extr.* G.

17 *Sive quos Elea; Castori quoque et Polluci laudes dixit, qui pugilatu et equorum cursu floruerunt.* Vet. Schol.

18 *Coelestes*; non solum Castor et Pollux consecrabantur, sed et caeteri Olympionicae, ut superius ostendimus. B. *Equum* concoquere hic non potest Harduinus. Scilicet neque Horatii putat esse illud A. P. 84 *Et pugilem victorem, et equum certamine primum.* Non cogitabat, equorum in his certaminibus esse partes ita magnas, ut mirum non sit, eos potissimum celebrari. G.

20 *Munere*, carmine, quod munus praestat multis statuis, quae victoribus ludorum poni solent. Z.

21 *Flebili sponsae. Etiam in Epitaphiis Pindarum significat magnum.* Vet. Schol. B. Sive epicedio celebrat iuvenem morte acerba ereptum sponsae tristi, et adeo huius vires corporis, animi fortitudinem et sanctitatem morum summis tollit laudibus vindicatque ab oblivione. Z.

23 Cum Landino, Lambini MSS. et Cruquio *educit* reposui pro *reducit*, quod et Stephano placuisse video. B. *Aureos mores* saeculo aureo dignos. G.

24 *Invidet* ἠθικῶς et motum addit sententiae. Poterat *subtrahit* dicere, vel *eripit*: sed illud longe potentius. G.

25 Thebanus est Pindarus: Dirce fons est nobilis prope Thebas. G. *Multa levat aura*, alte tollit aura, volat sublimis. Z.

26 *Antonium alloquitur volentem Pindarum imitari.* Vet. Schol.

27 *Se api contulit pro parvitate*, Vet. Schol. Bene etiam *Matinam* posuit, quia et ipse erat Appulus.

28 *More*, quia *hinc inde*; *modo* quia paucula collegerat.

Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
Carmina fingo.
Concines maiore Poëta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
Per Sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros;
Quo nihil maius meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines laetosque dies, et urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.

Tum

31 *Pro* ripas *Bentl. coni.* rivos. *Vid. ad* 3, 26, 13. 35 clivom *Bentl.* 36 Sygambros *Bentl. cf. infra* 14, 36.

30 *Plurimum* ad *laborem* refero, ut pingatur sedulitas apiculae, Bentleius ad *nemus*. G.

31 *Ripas* maluit hic, puto, quam *rivos* quia apes *ripas* et viridia sectantur non *rivos*. G.

Bene intulit *operosa*, cum ante posuerat *per plurimum laborem*.

32 Bene *fingo* de api: nam apes fingunt ceras.

33 *Concines* modo pro concinere poteris.

Ac si negaret se esse Poetam, Antonium Poetam dicit. *Iulius Antonius Heroico Metro Diomedeas duodecim libros scripsit egregios.* Vet. Schol.

34 *Feroces; Centuriones Romanos crucibus defixere.* Vet. Schol. B. *Quandoque*, cum.

35 Sacer clivus Sacrae viae adhaerebat: Sacra autem via ibatur ad Capitolium.

36 Sive *Sicambros* scribas, sive *Sygambros* tantumdem est; neque enim olim eodem modo scribebantur barbarica gentium vocabula. Hi sunt qui postea, excusso scilicet Romanorum iugo, Francos se appellaverunt. B. Est sine dubio causa aliqua, cur *Sicambros* apud Plinium desideramus. Sed inde argumentari contra sinceritatem Horatii, ceteris Harduini simile est. Motus Sicambrorum a Druso compressos in A. V. 742 confert Dio 54, 32. In haec tempora odas libri quarti, quae quidem charactera temporis habent, incidere, Bentleio observatum est. G.

42 Bene *impetrato* propter vota.

44 *Litibus orbum, ob indictum iustitium.* Mancinellus. B. *Iustitium* in luctu et re male gesta proprie indicitur: ac nescio an usus sit huius nominis, ubi propter supplicationem, ludos, triumphum, forum caret litibus. G.

Tum meae (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, o Sol
Pulcher, o laudande, canam recepto
Caesare felix.
Tuque dum procedis, *Io Triumphe!*
Non semel dicemus, *Io Triumphe!*
Civitas omnis; dabimusque divis
Tura benignis.
Te decem tauri totidemque vaccae,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre, qui largis iuvenescit herbis
In mea vota,
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum,

Qua

45 loquor *Bentl. ex codd.* 49 Teque *MSS. apud Bentl. et coll. Sax. lt. Brod. et Lamb.* Duxque dum procedit *coni. Heinf.* Isque dum procedit *coni. Bentl.* Tumque dum procedit *coni. Cun. et Sax.*

45 *Siquid loquar; Sub fuga arrogantiae haec loquitur.* Vet. Schol.

48 Non seipsum dicit *felicem* (quod puravit Interpres Gallicus) sed solem sive diem.

49 [† Proprie *procedit*, qui pompa quadam prodit in públicum. *Erasmus.*] Cogor etiam a Compilatore Veteris Scholiastae hoc in loco discedere, Neque enim sentio eum alloqui Triumphum, sed ipsum Antonium, Significare vult se in medio plebeculae, ut pauperculum decuit; cantaturum, *Io triumphe!* dum Antonius vir magnus in ipso triumpho inter primos procederet. Mirum in modum hic torquetur eruditissimus Bentleius, et tandem suo de ingenio *Tuque dum procedis*, facit, *Isque dum procedit*, neque video causam. B. Recte sane, Antonius pars familiae Augustae proxime currum sequitur: Horatius in turba adstans, vel de fenestra, acclamat Augusto et Triumpho. G.

Io contractum est ex *Iao:* eratque Bacchi nomen, et *Iuvenem* significabat, unde et verbum 'ἰαίνειν pro *iuvenescere.* Quin et Britannis huius insulae Aboriginibus *Iau*, [vel *Iou*] et *Iovem* et *Iuvenem*, significat, neque aliud Graecis Κόρος, quam Latinis Liber, h. e. The Son; quem Apollinis Clarii Oraculum (auctore Macrobio) ἁβρὸν 'Ιάω, h. e. *tenerum Iao*, appellavit. Quid quod et Deus Lunus Aegyptiis erat 'Ιώ. *Triumphus* Graecis θρίαμβος Bacchi erat pompa a θρία et ἀμβαίνειν. Ascendebant enim in arcem aliquam ferulas cum thriis manibus gestantes, imo et saltantes. Erant autem *thria* vitium, ficuum atque hederarum folia thyrsis circumvoluta: nam hae arbores ob trimembria folia in tutela Priapi sive Solis erant, ut supra ostendimus 2, 19, 8.

54 *Solvet;* obligabant se Chirographo suo qui vota suscipiebant.

55 *Iuvenescit;* h. e. incipit fieri iuvencus: alias iuvenescere lascivire est. B. *Iuvenescit in vota* Horatii, adolescit, ut idoneus fiat hostiae votivae. G.

58 Multi Codices pessime legunt *orbem* pro *ortum*. B. Sensus est: praeditus in fronte nota alba, referente speciem tertiae lunae: reliquum corpus est coloris fulvi. Z.

Qua notam duxit, niveus videri,
Caetera fulvus.

ODE III.

AD MELPOMENEN.

Horatius amabili furore captus magnifica et incredibilia de se arteque sua tanquam plane extra corpus suum locutus: ad finem ad se reversus, quo evitet vultuosorum invidiam, apponit nonnihil ridiculi. (Iudicium Scaligeri de hac Ode vid. ad III, 9, 1.)

Metrum primo versu Glyconicum, et altero Choriambicum Asclepiadeum.

Quem tu Melpomene semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
Et

10 Perfluunt *ed. Ven. Glar. Chab.*

59 *Qua notam;* huiusmodi erat Europae Taurus, auctore Moscho. Aegyptiis flavus color Typhonius erat et exsecrabilis; Graecis autem omnium pulcherrimus.

60 *Fulvus, color est de rufo atque viridi mixtus.* Mancinellus.

ODE III.

1 Proverbiali Elocutione dicimus *placidis oculis videre*, et sentio cum Landino de Genesi agi. Est etiam ἦθος in particula *Tu;* familiariter enim compellat eam, ut amicus amicam. Superius ostendimus *videre* dici frequenter pro *aspicere*. B. Audirem Landinum, si esset sidus Melpomenes aut Musarum, sub quo nasci aliquis dici posset. Nunc puto simpliciter intelligendum de ingenio poetico, ut *Minerva* de alia habilitate. Fundus est Hesiod. Theog. 82 sq. ubi Musae quem regem *respiciunt*, illi eloquentiam et auctoritatem praestant. G.

4 *Clarabit;* Lucretianum verbum est. B. Clarum faciet.

Pugiles, eo quod pugnis valeant. Vet. Schol.

5 Puto *Achaico* iam dici pro Graeco cum Vet. Schol. ad significandum *Quadrigale certamen* Olympiae habitum.

6 *Delia folia*, Apollinea, laurus. G.

10 *Quae Tibur; Proprie ad secessum referens hoc dicit Horatius.* Vet. Schol.

Optimi Lambini atque Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii *praefluunt* legerunt pro *perfluunt*.

Et ſpiſſae nemorum comae,
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romae principis urbium
Dignatur ſuboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
Et iam dente minus mordeor invido.
O teſtudinis aureae
Dulcem quae ſtrepitum, Pieri, temperas!
O mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, ſi libeat, ſonum!
Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae:
Quod ſpiro et placeo (ſi placeo) tuum eſt.

ODE

12 Magnae artis atque diligentiae eſt *fingere*.

Aeolio; Alcaico. Vet. Schol. B, Alcman, Sappho, Alcaeus, Aeoles. G.

14 *Dignatur ſuboles; Nerones vult intelligi*. Vet. Schol. Eſt etiam pulchra Hypallage in *principis urbium*, cum *principis* proprie ſpectat ad *ſuboles*. B. Nihil, credo, aliud hic indicat Horatius, quam ſe *vatibus lyricis*, quod optaverat Car. 1, 1, *inſeri*. Et venerat ſane hoc tempore, quod huic libro aſſignamus poſt Bentleium, ad ſummam gloriam ſui generis noſter poeta, ſcribere iuſſus carmen ſaeculare. Ac poteſt fieri, ut nominatim ad hunc ipſum ſuum honorem poeta reſpexerit. Sed quod Cl. Ancherſius legere nos iubet *Vatem*, et intelligere poetam ſaecularem, quem vel *ſoboles Romae*, i. pueri illi patrimi et matrimi, *inter amabiles choros* ſuos *poſuerint*; vel *Melpomene inter ſoboles*, id eſt, *choros poſuerit*; ingenium viri placet; pueros eligere ſibi poetam, aut ita contorte ſcripſiſſe Horatium, ut hic intelligat in tertia perſona, quam toto carmine alloquitur etc. non placet. G.

16 *Iam* ad Emphaſin poſuit: incipit enim *iam* vivus extra invidiae iaculum poni; quod raro fit.

18 *Temperas*, h. e. componendo miſces. B. Fides temperare eſt intendere, ut opus eſt. G.

19 *Magis mutus quam piſcis* Proverbio dicitur, uti et: *Cygni cantus*. B. Haec ſimpliciora ſunt et veriora his, quae in Tranſact. Philoſ. To. 23 n. 282, 3 diſputantur, quaſi hic alludatur ad originem teſtudinis ab animali cognomine. G.

22 *Quod monſtror*, Ridicule hoc adiicit, nam deridebatur Demoſthenes quod ob ſublatum anilem digitum criſtas tolleret. *At pulchrum eſt digito monſtrari et dicier hic eſt*. οὗτος ἐκεῖνος, inquiebat illa vetula. B. Levitatis accuſat illud Demoſthenis gaudium Cic. Tuſc. 5, 36. Sed Plin. Ep. 9, 23, 5 *iure* ait *laetatum*. Et quis non laetatur? G.

23 Honoratius *citharoedi* nomen a. *fidicines* autem et *fidicina* fere contemtui fuere.

24 *Spiro*; *Quia ab carminis gratiam Auguſto reconciliatus eſt*. Badius Aſcenſius.

Si placeo, Ἐπιεικῶς *Si placeo protulit*. Vet. Schol. *Fuga ſcilicet arrogantiae*.

ODE IV.

Drusum Augusti privignum ob devictos Rhaetos Vindelicos egregio carmine collaudat.

Haec est Ecloga, propter quam totus hic Liber compositus est. *Vet. Schol.* (V. Argum. Odes I. h. l. G.)

Metrum duobus primis versibus Alcaicum, tertio Iambicum Dimetrum Hypercatalecticum, quarto Pindaricum Dactylicum.

Qualem ministrum fulminis alitem
(Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flavo)
Olim iuventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium,
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti paventem; mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus;

Nunc

6 protulit *MSS. apud Torrent. coll. Sax. Ven.* 1534. 7 Verniaque 2 *MSS. in coll. Sax. Bentl. Cun. Dac.* 10 invidus *Brod. Zar. Loch. Pinc.*

ODE IV.

1 *Ministrum fulminis* dicit aquilam, quod fulmina Iovi porrigat ex opinione vulgi. Alias notum est Civitatem Romanam in tutela fuisse Iovis, adeoque aquilam coluisse pro signo. Secundum veterem Aegyptiorum disciplinam anima Iovis inerat huic volucri. Siquidem illi et animalia et plantas pro vivis deorum imaginibus habebant, quae causa portentosae superstitionis fuit.

4 *Ganymedes* Iovis pocillator idem significat quod Hebe; hoc est, aeternam Solis iuventutem.

5 *Patrius vigor* insitum a parentibus ingenium malim intelligere, quam ipsum patrem, qui nido expellat. G.

7 Scaliger in hypercrit. s. Poet. 6, 7 p. 341, b Vinc. reprehendit h. l. quod aquilae pulli etiam Septembri mense sint adhuc invalidiusculi. Bentleius, ut effugiat crimen, legit, *vernisque iam nimbis remotis*. Christius (disp. Lips. 1746) monet, *vernos ventos* dici posse etiam de his, qui Iunio mense, et ultra spirant. Tum G. Fabricii et I. A. Thuani testimonio ostendit aquilas iam Iunio mense praedae aptos: denique ipsum Poetam distinguere tempora evolandi et rapiendi; *mox*, post illos *nisus insolitos* ergo, rapere incipit. Ergo Bentleiana emendatione carere possumus eo magis, quod ingrate sibilat versus *Vernisque iam nimbis remotis* etc. G.

Iam nimbis remotis; h. e. remota hiberna tempestate.

Nunc in reluctantes dracones
    Egit amor dapis atque pugnae:
Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta, fulvae matris ab ubere
    Iam lacte depulsum leonem,
    Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhaeti bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
    Mos unde deductus per omne
    Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quaerere distuli:
(Nec scire fas est omnia) sed diu

Ia-

14 furvae *Brod.* 17 Rhaetis *coni. N. Heins. et Bentl., cui favent MSS.* (*etiam G.*) *in quibus est* Retii, *et unus* Retis. *Receperunt Cun. et Sanad.* Rhaeti — et Vindelici *quidam MSS. ap. Bentl. et ed. Ven. Glar. Chab.* [† Raetis *laudat Oudendorp. ad Sueton. Octav. c.* 21. *ut sic coni. Bentl., non* Rhaetis.]

12 *In agnello imbelli amor dapis; In dracone pugnae.* Vet. Schol.

14 An *ubere* dixit adiective, ut Car. 2, 19, 10 *Uberes rivos lactis?* G.

15 Proprie pro *ablactato* dicitur *depulsus.*

16 *Dente novo: Adhuc inconsueto ad pugnam.* Vet. Schol.

17 Erant et *Rhaeti*, et *Rhaeti Vindelici*, qui (auctore Servio) fuere et *Liburni*. Etiam alteri Rhaeti Druso manus dedere. Frustra igitur Lambinus *et Vindelici* reposuerat. Bentleius tenui auctoritate adductus pro *Rhaeti* reposuit *Raetis*; sed nihil opus. B. Etiam Cellarius Rhaetiae nomen latius patuisse ostendit, ut *Rhaeti Vindelici*, a Rhaetis proprie dictis distingui potuerint. V. 2, 7, 5. Itaque non opus est recedere a consentiente tot bonorum librorum lectione. *Videre Rhaeti* illi, qui specialiori appellatione *Vindelici* dicuntur etc. G. Videre, scil. talem viderunt. Z.

18 *Quibus mos unde;* Tanaquillus Faber miratur haec ab Horatio scripta, et nollet factum: at ego nollem hoc a Fabro dictum. Plane necessarius est iste locus ad indicandam hostis ferociam.

20 *Amazonia sagaris* duplex erat securis uno manubrio immissa; ut ex vetusto marmore probavit Torrentius, vir usquequaque doctus.

21 *Quaerere distuli;* rem tam insignem neque praeterire voluit, neque hoc loco tractare. Vetus tamen Scholiastes ostendit *Vindelicos ab Amazonibus sedibus suis eiectos Alpium iugis insedisse*: Servius etiam eos ab Amazonibus ortos tradit. B.

Videtur hoc dicere, de originibus gentis hic quaerere nolo; sed etiamsi non sint Amazonum progenies, certe late victrices catervae fuerant. Quid? si mordet Domitii Marsi poema, Amazonida, in quo nimis operosum fuisse auctorem, colligas ex Martiali 4, 29. Certe nihil fuit cur Fabro ita displiceret totum illud, *Quibus mos — omnia*; multo minus, cur quatuor versus eliminaret Sanadonus. G.

22 *Nec scire fas*, i. e. *Licet aliquid ignorare.* Vet. Schol.

Lateque victrices catervae,
Consiliis iuvenis revictae,
Sensere quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.
FORTES creantur fortibus, et bonis:
Est in iuvencis, est in equis, patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Vtcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpae.

Quid

24 repressae *Bentl. ex MSS.* 31 neque *Bentl.* 36 Indecorant *etiam Ven. Pinc. et probat Bentl. recepitque Cun.*

24 *Iuvenis*; viginti trium annorum fuisse dicitur.

Mire *revictae* ad *victrices*. Vet. Schol. habet *repressae*, ex interpretamento, ut puto.

25 *Sensere*, bene; nam habet Emphasin: *Probavere virtutem et institutionem Romanam.* Vet. Schol.

Menti inest prudentia, indoli indicium crescentis virtutis.

Bene adiicit *faustis*: quid enim ingenium atque industria, si defuerit fortuna. Bentleius arbitrio suo *sanctis* posuit pro *faustis*: quod equidem ipse vix auderem. B.

Fausta; favoris divini plena, fuere *penetralia* Augusti ipsius privignis. Multo igitur aptius epitheton *fausta* hic quam *sancta*. G.

20 Vaferrime Tiberium adiecit Druso; metuebat enim ne ex voce *paternus* intelligeretur (quod etiam vulgo ferebatur) Drusum fuisse ipsius Augusti filium. *Quia non potest Drusum laudare nunc ut filium Augusti, ab eo educatum et institutum dicit.* Vet. Schol.

29 *Fortes*; non ignoravit Horatius agens in Sabinis, Neronem eorum lingua dici *fortem*; quod nos monuit Tranquillus. Britonibus etiam nostris *Ner* est fortis, uti Tuscis *Nortia* Fortuna: — *Si Nortia Tusco Favisset.* Iuvenal.

Et bonis; supplendum extrinsecus *Et bonis boni*, quo intelligatur Graecorum Proverbium. Ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοί. Hoc non viderunt qui sublata distinctione apposuerunt *bonis τῷ iuvencis* ineptissime. Magnus Bentleius hoc loco, sicuti alias saepe, frustra se torquet, cum omnia sint plana.

32 *Aquilae columbam*; *Proverbialis sententia.* Vet. Schol.

33 *Promovet*; *In melius auget.* Vet. Schol. B. *Doctrina*; παιδεία, institutio. Z.

34 *Rectique cultus*; *bona institutione dicit reddi bonum naturale perfectum.* Vet. Schol.

35 *Vtcunque*; *Vbicunque.* Vet. Schol. B. Quando naturae bonitas destituta est recta educatione; illa corrumpitur. Z.

Mores modo dicit *usum virtutis.*

36 Tres Lambini MSS. cum Vet. Schol. *Indecorant* legerunt, pro

Dede-

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Asdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per taedas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; et impio
Vastata Poenorum tumultu
Fana deos habuere rectos:

Dixit-

42 it Italas *ed. Glar.* 48 tectus *Brod.*

Dedecorant, quod ex Glossemate haesit in Impressis. Probatur mihi ista vox ut altera liberalior, sic et *culpae* intulit pro *vitia*; semper enim moderatur stilo Horatius. Etsi in Notis suis Bentleius probat *Indecorant*, in Textu tamen, sui puto oblitus, servavit vulgatum *Dedecorant*.

38 *Metaurum flumen* posuit ut alias *Rhenum flumen*. *Supra quinque et quadraginta millia in Asdrubalis exercitu caesa feruntur*. Vet. Schol. Alii ferunt quinquaginta sex a Claudio Nerone caesa. B. Vid. tota historia Liv. 27, 43 sqq. G.

40 *Tenebras pro Afrorum terrore dixit*. Vet. Schol. Bene igitur *pulcher dies* dicitur, qui *tenebris fugatis ridet*.

41 Plane mihi videtur *Adorea* vox Punica, sive mavis Hebraea; Hebraeis enim אדרת *Addareth* Magnificentiam sonat: et mirifice convenit huic sensui Epitheton *alma*, quod supra significare *sanctum* atque *verendum* ostendimus. *Adorea*, *laus bellica*. Vet. Schol. B. Si sit omnino ex oriente, malim a Lydis Etruscis invectam. Sed Romani ipsi aliter. G.

42 Sunt qui ab *Afer* derivant *Vafer*, satis scite, ac si esset *Vehfer*. B. *Ut*, posteaquam, ex quo.

43 *Taedae* sulphure obductae celeriter consumuntur.

44 Non dicit poeta *equitasse Eurum*: sed Hannibalem ut Car. 1, à extr. et ex verbo *equitasse* notio motus ad *flammam* et *Eurum* refertur, per frequentem figuram, Zeugma. G.

45 *Laboribus*, proeliis. *Post hoc*, sc. post cladem Asdrubalis. Z.

46 Bene *impio* ob deorum imagines sedibus deturbatas. *Romana pub. crevit*, Romanae iuventutis opes auctae sunt et animus crevit. cf. vers. 60. Z.

47 *Tumultus* nescio quid bello terribilius sonat.

48 *Deos habuere rectos*; nequit sibi temperare, nactus idoneum locum, deridendi deunculos. B.

Potest fieri, ut riserit poeta Epicureus, cum ista scriberet, cogitaveritque, praeclaros vero deos, qui deiiciuntur eriguntur que ab hominibus! Sed verba hoc tantum volunt, post illam Neronis victoriam nullam amplius urbem vastatam, signum deorum nullius eversum: quod quidem historia docet. G.

Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi, luporum praeda rapacium,
 Sectamur ultro, quos opimus
  Fallere et effugere est triumphus.
Gens, quae cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuscis aequoribus sacra,
 Natosque maturosque patres,
  Pertulit Ausonias ad urbes:
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigrae feraci frondis in Algido,
 Per damna, per caedes, ab ipso
  Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
 Monstrumve summisere Colchi
  Maius, Echioniaeve Thebae.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum

Cum

65 *Mersus Brod. et edd. pri.*

49 Perfidia fuit plus quam Punica, prodente Livio.

50 Sermocinatio poetica. Livius 27 extr. cum narrasset cladem Hasdrubalis fratri nuntiatum, *Hannibal*, inquit, *tanto simul publico familiarique ictus luctu, agnoscere se fortunam Carthaginis, fertur dixisse.* Nihil aliud. G.

Crediderim eum de Romuli *lupa* cogitasse.

51 Notum est *opima spolia* fuisse, rege aliquo, vel hostium duce exuto.

55 Opportuna est ista numeri immutatio in ore fastuosi hostis, et peregrini, cui minus nota historia. B. Nihil hic video *ἀνιστόρητον*, nisi *maturos* h. e. confectos senio *patres* potius in Sicilia apud Acesten depositos dicere debuit. Sed quis neget, si venit in Italiam Aeneas, etiam pueros ac senes eodem delatos? Verum alioqui forte nimis docta Graece Hannibalis oratio. G.

57 *Ilex caesa ferro melius pullulat.* Vet. Schol.

58 *Nigrae, umbrosae.* Vet. Schol.

61 *Proverbio erat,* Ὕδραν τέμνεις. Torrentius.

63 Proprie se summittunt plantae pullulantes. Virgilius, *Se subiicit alnus.* B. Simplicius dicas, *summittere* est alere. Diligenter praeter alia explicatum hoc verbum in Thesauro Stephani et nostro. G. *Monstrumve*, neque monstrum, i. armatos homines ex dentibus draconis aurei velleris custodis a Iasone disseminatis natos. *Thebae*, intelligit homines armatos quinque ex dentibus draconis ortos. Z.

65 *Evenit, exsistit.* Vet. Schol.

66 Bentleius tenui auctoritate adductus praetulit *proruit — geritque*, cum nihil referret, et plerique Libri repugnarent. Quin et mox de *perficiens* ille fecit *perficiunt*. B. *Merses — luctere*, pro mersa, luctare,

h. e.

Cum laude victorem, geretque
Proelia coniugibus loquenda.
Carthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.
Nil Claudiae non perficient manus,
Quas et benigno numine Iuppiter
Defendit, et curae sagaces
Expediunt per acuta belli.

ODE

73 perficiunt *ex MS. Bentl.* efficient *edd. Ven. Glar. Chab.* 76 bella: *Ven. Glar.*

h. e. prosterne seu, si vel maxime prostraveris, tamen prosternet etc. Z.

Integrum dicit *hactenus nihil passum.*

67 Obiter notandum venit *gerere* pro *sustinere* dici, sumta Tralatione a gerulis, qui onera humeris suis suscipiunt atque gerunt. *Bellum quod susceperas gessit.* Corn. Nepos.

68 Ovid. Her. 1, 30 *Narrantis coniux pendet ab ore viri.* G.

71 *Annibal viso Asdrubalis capite exclamavit, Agnosco te Fortuna Carthaginis.* Vet. Schol.

73 *Haec iam Poetae verba sunt, non adhuc Annibalis.* Vet. Schol. B. At rectius alii omnia Annibali tribuunt. Z.

Optimi Lambini atque Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *perficient* pro *efficient.* B. Ominatur felices omnium rerum eventus privignis Augusti. G.

75 *Curae sagaces; Optima Augusti consilia.* Vet. Schol.

76 *Expediunt, explicant.* Mancinellus.

Acuta belli absolute dicuntur quae sunt in bello periculosissima. Vet. Schol. *Acuta* modo pro *asperrima* posuit, ducta ab acie ferri Metaphora. B. Vt morbi acuti, i. vehementes, et celerem mortem minantes. G.

ODE V.

AD AVGVSTVM.

Dum Caesaris reditum e Gallia, ubi paene tres annos fuerat, a Populo Romano impatienter exspectari docet, sumta inde occasione incredibilem illorum temporum felicitatem atque securitatem praedicat.

Metrum tribus versibus Choriambicum Asclepiadeum; quarto Glyconicum.

Divis orte bonis, optime Romulae
    Custos gentis, abes iam nimium diu;
Maturum reditum pollicitus Patrum
    Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuae, dux bone, patriae;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
    Et soles melius nitent.
Vt mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
    Dulci distinet a domo,

P 2 Votis

7 *Bentleius distinguit post* populo. 9 uvido *tres codd. Torrentii.* 12 distinet *probat etiam Heins.* [† *hic et Epist.* 1, 2, 5.] *ad Ovid. R. A.* 486. *et Bentl. et favent G. Zar. Med.* 1477. *et Ven.* 1479. *qui habent* destinet.

ODE V.

1 Ostendere vult Augustum bonum esse deum a diis bonis editum: frustra enim nonnulli *Divis bonis* absolute accipiunt.

Solent Poetae declinare Substantiva ad formam Adiectivorum, sic et Ovidius Romam dixit *Vrbem Quirinam*, pro Quirini.

2 Bene *Custos* de tutelari deo, vel lare publico.

4 *Sanctum, etsi non sit idem quod sacrum, legibus tamen ab iniuria munitur.* Cruquius ex Vlpiano. Vsurpatur etiam pro incorrupto et puro. *Concilium* a *concalando*; Lambinus ex Festo.

5 *Lucem: Plus dixit quam salutem: Siquidem Lux pro salute poni consuevit; ut, O Lux Dardaniae.* Vet. Schol.

10 *Carpathii,* i. e. *Aegyptii.* Vet. Schol.

12 *Distinet* quod in Lambini et Torrentii MSS. et Vetere Scholiaste legebatur, hoc loco reponendum censui, pro *detinet. Distinet; separat.* Vet. Schol. Sic enim legendum.

Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem littore dimovet:
Sic desideriis icta fidelibus
Quaerit patria Caesarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitae;
Culpari metuit Fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperae;
Culpam Poena premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Foetus, incolumi Caesare? quis ferae
Bellum curet Iberiae?

Con-

13 Ominibus atque pr. *Zar.* omnibus atque et pr. *G.* omnibus atque pr. *Mediol. tres et Ven.* 1486. *Recte, puto.* 14 demovet *Chab. Lamb. Bentl.* 17 *Pro* rura, prata *coni. Faber et Sanad.* 18 *Pro* rura; farra *coni. Bentl.* culta *coni. Cun.*

13 Non solum captabantur bona *omina*, verum etiam eliciebantur. Improprie autem iam *ominibus* pro *auguriis* usus est. B. Vid. Var. Lect. G.

14 Melius *dimovet* quam *demovet*, ut ostendunt Torrentii et Lambini Codices cum Vet. Schol. Non aeque placet Bentleii *demovet*.

15 *Icta*; tanquam sagitta percussa foret.

16 *Quaerimus* quod abesse dolemus.

18 Bentleius de suo *rura* vertit in *farra*, ex odio repetitae vocis; quam ego tamen habeo pro eleganti. Ille nequit ferre *nutriri rura* a Cerere, etsi sit usitata *Metonymia*.

Alma; *veranda*, *sancta*. Vet. Schol. Cruq. Sic enim legendum pro *verecunda*.

Faustitas nove Felicitas dicta. Vet. Schol. B. Favorem divinum licet intelligere. *Faustus* cui deus favet. G.

19 *Volitant*, pro navigant quo volunt, demto omni terrore et metu.

20 *Culpari metuit; Tanquam eius tempore nec creditum, nec depositum negaretur*. Vet. Schol.

22 *Morem* modo *virtutis usum* dicit. Legem autem dicit Legem Iuliam de adulteriis.

Maculae foeda et infamia vitia dicebantur.

23 Suavissime Catullus Epithal. extr. *Sit suo similis patri — Et pudicitiam suae Matris indicet ore*. Nota obstetricum gratulatio. G.

24 *Poena premit comes*; h. e. *Nec differendo vindictam* praestat *peccandi licentiam* Vet. Schol.

27 *Foetus*; tanquam de ferarum catulis loquitur.

Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit laetus, et alteris
    Te mensis adhibet deum:
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris; et Laribus tuum
Miscet numen, uti Graecia Castoris
    Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, dux bone, ferias
Praestes Hesperiae, dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
    Cum sol Oceano subest.

ODE

31 venit *Bentl. e codd.* 34 Diffuso *Ven. Glar.* 35 nomen *coni. Faber et sic Brod.* 37 *pro* Dux *MSS. quidam ap. Bentl.* rex.

29 Bene *condit diem*, quia sol obit et sub terra conditur. *Longos memini me condere soles.* Virgil.
In apricis collibus vineae plantantur.

30 Bene *ducit* ad *viduas* posuit. B. *Viduae arbores*, quibus nondum iunctae seu maritatae sunt vites. Z.

31 Bentleius maluit *venit* quam *redit*, neque sensit *redit* dici pro *redit domum ad vina*; quod tamen cuivis pateat.

Antiquorum consuetudo talis fuit, ut sublata prima mensa poneretur secunda, atque in ea positis pomis infusoque in pateras mero libaretur diis. Vet. Schol. Cruq. [† Dii mensis secundis advocabantur, libabatur, ac potio in calice circumferebatur. *Scaliger.*]

34 Cum Cruquio, Torrentio, Lambino et Stephano *Defuso* legendum censeo, non *Diffuso*.

Patera, Graecis Scyphus, latior erat calice et ventricosior; utrimque etiam manicata, vel aurita.

Sunt etiam Lares urbium custodes. Mancinellus. Erant autem Lares terrestria numina; nam Veteribus Gallis, uti hodie Britannis nostris, *Laur* terra erat. Ex Senatusconsulto scribit Dio (51, 19) libatum fuisse Augusto tam in publicis quam in privatis conviviis post pugnam Actiacam. B. *Lars*, regium nomen apud Etruscos. G.

35 *Uti Graecia Castoris; Quos aut civica animis familiaritas, aut quos labor diligi fecit et virtus.* Vet. Schol.

36 *Athenienses primi Herculem coluerunt.* Mancinellus ex Diodoro Siculo. Ab Ἥρα Ἡρακλῆς, uti a Διὸς Διοκλῆς. B. Herculis scyphus Alexandro fatalis Curt. 10, 4, 18. G.

37 *Longas ferias; Abominando bella hoc dicit.* Vet. Schol. Imo et suaviter optat ut diu vivat.

38 *Integro; Cum totus dies restat.* Vet. Schol. Cruquii. Integrum enim quod adhuc intactum est,

ODE VI.

AD APOLLINEM.

Apollini tutelari Augusti numini Hymnum canit ob devictos Actiaca pugna Antonium et Cleopatram, quos Niobes et Achillis nominibus callide obvelat. Saeculari Carmini viam sternit. (De dilogia illa s. allegoria viderint manes Baxteriani. Mihi sic videtur. Priori parte ad v. 28 et ipsum se poëta, et patrimos matrimosque pueros et puellas, quos ad carmen saeculare voce et gestu bene exprimendum, parare cupit, in enthusiasmum quendam concitat. Altera parte peculiariter pueros ac puellas hortatur ad diligentiam chori illius saecularis meditationem. i. e. exercitationem. Hactenus ergo saeculare carmen vocare, si cui lubeat, potest. Sed in ipsa cerimonia, et solemnibus temporibus ac locis, cantatum, mihi nullo modo fit probabile. G.) (Summa carminis est haec: *Phoebe, qui Niobes magniloquentiam et libidinosum Tityi conatum es ultus, atque Achillem fortissimum, qui non dolo, sed vi et Marte aperto Troiam Troianamque gentem penitus delevisset, nisi tuis Verisque precibus commotus Iupiter pepercisset Aeneae ad urbem meliorem imperiumque Romanum condendum, fortiter prostravisti, tu Phoebe, inquam, auctor et praeses carminis lyrici, adiuva me, ut carmen Latinum saeculare pro salute et perpetuitate imperii Romani fundam decore. Iam vero, hac mihi facultate a Phoebo concessa, vos, patrimi matrimique pueri puellaeque, qui estis in tutela Dianae, servate rhythmum numerosque carminis mei, et adeo rite et ex arte canite laudes Apollinis et Dianae fruges prosperantis et menses celeriter decurrere facientis; ita ut, si qua vestrum, puellae, aliquando nupta fuerit, dicere possit, ego Horatianum carmen Diis gratum diebus saecularibus festis cecini. Z.*)

Metrum Sapphicum.

Dive, quem proles Niobea magnae
  Vindicem linguae, Tityosque raptor
Sensit, et Troiae prope victor altae
    Phthius Achilles,

Cae-

ODE VI.

[† 1 sqq. De splendido hoc loco vid. Heyne Obss. ad Homer. Il. 22, 359.] *Homerus pueros puellasque senos fuisse ait: Euripides* 14; *Sappho* 18; *Pindarus* 20. Landinus.

Proverbiali forma dici videtur *Lingua magna*, pro gloriosa, qualis erat Antonii et Cleopatrae. B. Vid. Argumentum. *Magna lingua* est μεγαληγορία, magniloquentia. G.

2 Tityos vim inferre Latonae conatus, telis Apollinis porrectus iacet apud inferos per novem iugera. G.

3 Apollo apud Virg. Aen. 6, 57 *Paridis direxit tela manusque corpus in*

Caeteris maior, tibi miles impar;
Filius quamquam Thetidos marinae
Dardanas turres quateret tremenda
Cuſpide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus Euro,
Procidit late, poſuitque collum in
Pulvère Teucro.
Ille non, incluſus equo Minervae
Sacra mentito, male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis (heu nefas! heu!)
Neſcios fari pueros Achivis
Vreret flammis, etiam latentem
Matris in alvo:
Ni tuis victus Venerisque gratae
Vocibus, divûm pater annuiſſet
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.

Doctor

6 quamvis *Ven. Glar. Chab. Lamb. Bentl.* Thetidis *Lamb. al.* 10 impreſſa *Cun. ex MS.* 19 latentem *etiam Br. et G.* latente *Z.* latentes *edd. vett.* 21 flexus *Bentl. ex codd.*

in Aeacidae. Certamen Phoebi cum Achille narrat Homerus Il. φ fin. et χ princ. G. *Prope victor*, occiſo Hectore. Z.

6 Meliores Torrentii libri habebant *quamquam* pro *quamvis*. Vet. Schol. ſilet.

7 Non placet Harduino, *turres Dardanas cuſpide* Achillis *quati*: ſed nec dicit hoc Poeta, ſed *cuſpide pugnacem* Achillem praedicat, quatientem quacunque arte vel machinis moenia Troiana. G.

9 *Mordaci ferro*, περιφραστικῶς pro ſecuri.

11 Quatuor Lambini Codices duoque Cruquii legerunt *collum in*, pro *collum*, quod planius et melius videtur.

12 *Teucro*; *Principali pro Poſſeſſivo uſus eſt.* Vet. Schol. Sic et ſupra *Dardanas* pro *Dardanias*:

14 *Male*, h. e. alieno tempore, ſuoque gravi damno.

17 *Gravis* modo pro *horribilis*.

19 Omnes fere Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii legerunt *latentem* pro *latentes*, quod elegantius videtur. B. Hom. Il. ζ, 58 Μηδ' ὅντινα γαστέρι μήτηρ κοῦρον ἐόντα φέροι G.

21 Benteleius in Edito ſuo praetulit *flexus*: Verum iſta varietas debetur Exſcriptori memoriae ſuae lapſo. *Flexus* de Gloſſemate eſt. *Gratae*; Graecum eſt χαριέσσης.

23 Aratro ducebant *muros*. B. *Potiore alite*, felicioribus auſpiciis, quam olim Troiana moenia. G.

Doctor argutae fidicen Thaliae
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camoenae,
Levis Agyieu.
Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis nomenque dedit poëtae.
Virginum primae, puerique claris
Patribus orti,
Deliae tutela deae, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum;
Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,

Pro-

25 Ductor *quid.* MSS. Argivae *MS. ap. Bentl.* 28 Agileu, Agylleu, *MSS et edd. pri.* 38 noctiluca Prospera *G.* noctiluca *Ven.* 1479. *Med.* 1477 *et* 1486. *it. coll. Sax.*

25 Suaviter *fidicinem* dicit Apollinem, quo significet eiusmodi artifices non adeo videri contemnendos.

26 *Xanthus* iste Troadis erat non Lyciae, ut putavit Interpres Gallus. Quid mirum Apollinem in Xantho lavisse crines, cum et Aristoteles et Plinius scribant oves quae in eo laverint rufas fieri, ut dudum ostendere Mancinellus et Cruquius?

27 *Dauniae*; h. e. Appulae, vel Venusinae.

28 *Levis*, *Imberbis*. Vet. Schol. Cruq.

Agyiae Athenienfi lingua vici dicuntur. Varro ait quod ex responso sui oraculi in viis publicis urbis suae Athenienses statutis altaribus sacrificare Apollini instituerunt et Agyieum appellavere, Vet. Schol. *Villane Apollo, quod in villis et vicis eius statuae erant*, Vet. Schol. Cruq. *Apollinis imago forma columnae acuminatae prae foribus stabat*, Lambinus ex Suida. Columnam autem dicit pyramidalem, sive titulum, Graecis στήλην. B. Vid. ad Hesych. V. Ἀγυιεύς. G.

29 *Spiritum*, h. e. *divinum furorem*. Landinus. B. Invocationis effectus, enthusiasmus poeticus. G.

31 *Virginum primae*; *Ter novem pueri praetextati totidemque virgines, patrimi et matrimi Carmen Saeculare Apollini atque Dianae dicebant*. Torrentius ex Zosimo L. 2. pr.

33 *Tutela hoc loco Passive dicitur*. Lambinus. B. Ut *clientela* pro clientibus. G.

34 *Cohibentis fugaces*, h. e. ferientis. Z.

35 *Servate*; h. e. *Rhythmum operis in canendo custodite*, Vet. Schol. B. *Lesbium*, Sapphicum.

36 *Pollicis ictum*; *Suaviter quasi ipsam lyram percutiat*, Vet. Schol.

37 *Rite*; *Solenni consuetudine*, Vet. Schol.

38 *Noctilucam*; Simonidi Luna dicebatur Νυκτιλαμπής, ut adnotavit Muretus ex Dionysio Halicarnasseo. B. Videntur librarii quidam iunxisse *noctiluca* cum *face*. G. *Face crescentem*; cuius lumen crescit. Z.

Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta iam dices, Ego Dîs amicum,
Saeculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

ODE VII.

AD TORQVATVM.

Hortatur Manlium Torquatum, fortasse filium illius, cuius Consulatu natus est Horatius, uti verno iam tempore dulcia carpat, cum vitae spatium sit et breve et incertum.

Metrum Heroicum cum Penthemimeri Heroica.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis,
Arboribusque comae:
Mutat terra vices, et decrescentia ripas
Flumina praetereunt:
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
IMMORTALIA ne speres monet annus, et almum
Quae rapit hora diem.

Fri-

39 *Prosperam frugum;* *Rore nocturno nutrientem.* Vet. Schol. B. *Celerem* etc. quae celeriter menses decurrentes volvit. Z.

41 *Nupta;* h. e. Vbi nupta olim fueris,

Graecis est φίλον pro *grato*.

43 *Reddidi*; h. e. dixi. Reddimus enim quod mandatum erat memoriae. Vid. Car. 4, 11, 35. B. *Docilis*, quae facile et studiose didici modos s. cantus. Z.

ODE VII.

1 Scite *redeunt:* nam et redire dicitur crinis, et barba: quod in animo illi fuisse ostendit subiecta vox *comae*.

4 Mire *praetereunt*, cum ante posuerit *decrescentia*. Praeterimus etiam quos neque salutamus omnino. B. Vir doctus, cui placent, sine auctore, *recrescentia* prae *decrescentibus*, non videtur cogitasse *choros, quos Gratiae cum Nymphis nudis ducere* vix audebunt per campos inundatos. Tanto magis apparebit, et *praetereunt* hic significare, non attingunt; et *decrescentia flumina*, non *recrescentia*, hic locum habere, si quis conferat 4, 12, 3. G.

5 *Gratia cum Nymphis*; h. e. Virgines cum novis nuptis eleganti Dilogia, ut supra ostendimus ex Vet. Schol.

6 *Nuda*; h. e. pellucida veste et incincta, uti fere Gratiae.

7 Charientismo usus est in *Immortalia ne speres*, cum intelligi voluerit *Immortalem te fore*; atque per hoc parcum esse debere reique familiari addictum.

Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
Interitura, simul
Pomifer auctumnus fruges effuderit, et mox
Bruma recurrit iners;
Damna tamen celeres reparant coelestia lunae:
Nos, ubi decidimus,
Quo pius Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
QVIS SCIT, an adiiciant hodiernae crastina summae
Tempora Dî superi?
Cuncta manus avidas fugient haeredis, amico
Quae dederis animo.

Cum

12 recurret *ed. Lamb. Bersm. Chab.* 15 Quo pater Ae. quo Tullus, dives et Ancus *Bentl. sed suspicatur* pauper et Ancus. 16 ossa sumus *cod. ap. Bentl.* 17 *pro* summae, vitae *Brod.* 19 avidi *coni. Bentl.*

Almum: verendum et sanctum, perpetuum pulcherrimarum et magnarum rerum Epitheton. B. *Rapit hora,* celeriter aufert anni tempus. Z.

9 *Proterit;* h. e. calcibus elidit et per hoc enecat: suavi Tralatione ducta a calcitrosis iumentis.

10 *Simul;* notum est Veteribus tres tantum horas fuisse, adeoque auctumnum fuisse aestatis partem: Siquidem solstitiis et aequinoctio metiebantur annum: unde crediderim et ternarium numerum fuisse deo proprium. B. Illa de tribus anni horis s. tempestatibus Baxteri observatio cum dubia videri possit Latinos tantum legentibus, laudabimus auctoritates Graecas Aeschyli Prom. 452; Hymnor. Orphic. p. 132, 21 Eschenb. it. p. 140. V. Diod. Sic. 1, 26 et ibi Wesseling. Quin Tacitus de Germanis c. 26 simile quid memorat. Verum ut hic fidem viri doctiss. tuemur: ita emendandum videtur, quod scripsit „*Solstitiis* et *aequinoctio* metiebantur annum.“ Nonne enim, *duo solstitia* (s. *solstitium* et *bruma*) ita *duo aequinoctia* olim illis nota fuere? G.

12 Quatuor Lambini Codices legerunt *recurrit* pro *recurret*, quod videtur longe melius. B. *Iners,* ignava, quae nil profert. Z.

13 Sensus est: Anni tempora subinde redeunt, sed nos in vitam non redibimus. Z.

14 *Decidimus;* cogitavit de Homerico: Οἵη γὰρ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

15 Bentleius versum istum sic recudit: *Quo pater Aeneas, quo Tullus dives et Ancus;* de causa nulla quam ego cerno.

Sex Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *dives Tullus* pro *Tullus dives.* Divitem autem dicit ob captam Longam Albam; ut dudum Landinus. B. Liv. 1, 31 *in magna gloria, magnisque opibus regnum Tulli ac tota res Romana* dicitur fuisse. G.

16 An et hoc Proverbialiter prolatum, uti Graecis Εἴδωλον καὶ σκιὰ quod apud Sophoclem legerat Ludovicus Desprez, uti et Πνεῦμα καὶ σκιὰ apud Euripidem.

Sumus modo pro *manemus.*

19 Pulchre Erasmus legit in Dativo, quo sensu puto φίλῳ ἦτορ

apud

Cum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum;
Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

ODE VIII.

AD C. MARTIUM CENSORINUM.

Apud virum Consularem Caiique Caesaris familiarem, C. Martium Censorinum, excusat se, quod pro tenuitate sua carmina vice strenae (haud contemnendum tamen munus) ei mittat.

Metrum Choriambicum Asclepiadeum.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus:
Donarem tripodas, praemia fortium

Graio-

1 commodis *Glar.*

apud Pindarum. Hoc debetur Henrico Glareano, qui ab ore eius dicit se adhuc iuvenem accepisse. Animo (Genio nostro) damus quod nobis indulgendo insumimus.

21 *Splendida;* h. e. pro utriusque dignitate, et Minois scilicet et Torquati, viri nobilissimi. Sic et supra legimus, *Splendide mendax.* B. Homerum sequitur, ut solet, qui Il. λ, 667 Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν vocat. i. e. splendidum, λαμπρὸν, et aureum illi sceptrum tribuit etc. G.

24 *Pietas*, erga Deos.

26 Bene *liberat* quia *liberavit*, sed iterum Iovis fulmine ictus interiit, una cum medico suo Aesculapio. B. Sic Pind. Pyth. γ, 100. Dubie, et de fama loquitur Virg. Aen. 7, 765 beneficio Dianae ad vitam revocatum; Virbii nomine superesse. G.

28 *Vincula; Volentes Proserpinam rapere apud inferos remanserunt.* Vet. Schol. *Theseus ab Hercule inferis ereptus secum voluit Pirithoum attrahere. Hic vero superveniente terrae motu ab eo diremtus ibidem vinculis constrictus mansit.* Ludovicus Desprez, ex Plutarcho atque Diodoro Siculo. B. Conf. Car. 3, 4 extr. G.

ODE VIII.

1 *Pateras;* h. e. argenteos scyphos, seu ventricosas phialas.

Commodus modo pro *humanus* (*benignus, liberalis*). Torrentii Codices male *commodis*.

2 *Aera* dixit, aerea vasa antiqui operis et signa.

3 *Tripodas modo non* Ἐμπυριβήτας, *sive lebetas dixit, sed* Ἀπύρους, *h. e. Crateras, quibus diluebantur vina.* Cruquius.

Graiorum; neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non haec mihi vis: nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, et pretium dicere muneris.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quae spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugae,
Reiectaeque retrorsum Annibalis minae;
Non incendia Carthaginis impiae,
Eius qui domita nomen ab Africa

Lucra-

4 munera *Med.* 1477. 9 *pro* nec, non *G. Z. Medd. tres. it. Ven. Glar. Lamb.* 17 *Totum versum deleri iubet Bentl.* impendia *pro* incendia *coni. Cun.*

4 *Neque tu pessima;* Litotes Figura est.

5 *Ferunt* secum qui accipiunt.

Artes dicuntur curiosa opificia et archetypa.

6 *Parrhasius primus Symmetriam picturae dedit, primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus.* Cruquius ex Plinio. Vixit hic 400 annos ante natum Christum, eratque Zeuxidis aemulus.

Protulit, bene de re nova et admiranda.

Scopas erat γλύπτης μαρμάρων, h. e. *Signorum sculptor*. Vet. Schol.

8 *Sollers*, *h. e. totus in arte*, *ab Osco sollo et ars*. Cruq.

Ponere nunc constituere et fingere. Vet. Schol.

9 *Vis modo pro facultas*. Stephanus.

10 *Res est aut animus*; h. e. *Dives es re et animo*, Vet. Schol. eleganter. B. Nec *res* tua desiderat, quia iam habes, nec *animus* appetit, quia aliis potius rebus, v. c. carminibus, delectaris. Z.

Rara magnique empta a deliciendo *delitiae* dicuntur, Iuvenali *escaria*, quod plerumque lauti hisce rebus inescentur.

11 *Gaudes* modo pro *contentus agis*.

12 Si sexcenti Codices repugnarent, ego tamen cum Vet. Schol. legerem *muneris* non *muneri*, quod Lambinus, Torrentius et Cruquius in suis MSS. invenere. [Sic etiam ed. Zar. et coll. Sax.] Est enim προπαρασκευή, sive praeparatio quaedam ad sequentia. Quasi diceret, non audere caeteros praeconia suorum munerum adeo decantare, quod ipse de suo munere iam facturus est. Idem enim *dicere pretium* quod *dicere laudes*, hoc loco. Bentleio magis placuit inusitatius *muneri*. B. Sed cum plerisque edd. recepi *muneri* ob auctoritatem librorum et sensus elegantiam: nam *dicere* est statuere. Z.

13 *Publicis notis* posuit pro *publicis litteris*, sive *titulis*. Nam *notae* Poetis pro *literis* sunt.

18 Nollem Bentleius ita se turbaret quod Horatius Scipionum acta

Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabrae Pierides: neque,
Si chartae sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
Virtus et favor et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
DIGNVM laude virum Musa vetat mori,
Coelo Musa beat. Sic Iovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:

Cla-

acta in unum fere coëgerit, Poetici compendii studiosus. Certe vel summis Poetis eiusmodi *Ἀνεπιτηδεία* leve admodum est crimen. B. Vt Bentleius hunc versum adimit Horatio, ita propter hunc versum totam Oden abiudicat Harduinus. Sed praeter poetarum licentiam, ad quam retulit olim hanc *σύγχυσιν* H. Glareanus, praeter *incendia* castrorum, de quibus Liv. 30, 5 et 6; cogitemus, neminem offensurum fuisse, si pro *Eius* legeretur, *utriusque viri*. Et videtur haec fuisse causa, cur praeterierunt h. l. Lambinus, Torrentius, Marcilius: quod vero illa distributiva ratione usus est, eius rei ratio videtur, quod unius tantum, superioris nempe, Africani laudes suum praeconem, Ennium, invenerant. Facta utriusque Scipionis Africani non clarius indicant laudes *eius* (uniuscuiusque illorum) quam Ennius indicat et conservat laudes Africani prioris. *Impendia Carthaginis*, i. tributa reip. illi imposita, placere Cuningamo et Sanadono, aequo animo ferendum est; sed etiam hoc, si aliis non placeant. Caesura in voce *Carthaginis* insolita. Sed quis damnet rara? Aeque insolitam ostendit Cuningamus Car. 2, 14, 17. G.

19 Nasutulo Fabro vox *lucratus* humilis videtur; aesi nesciret Horatius Latine, Faber sciret. Etiam ingenui hominis est lucrum; quaestus minus liberalis videtur.

20 *Calabrae Pierides* ridicule protulit, seipsum Ennio adiungens. *Appulus*, *Calaber*, *Tuscus* etiam Proverbiali sermone pro *Rustico* dicebant. B. Non praesto hanc annotationem: Sed Ennium *Miserunt Calabri*, *Rudiae genuere vetustae* Sil. 12, 397. G.

21 *Feceris* per Enallagen personae dicit pro *fecerit* aliquis.

22 Festive *quid* pro quantula res? Quid enim Romulus nisi pastor et latro, nisi foret per Poetas?

24 *Invida*, hoc donat Romulo ob celebritatem famae.

26 Proprie plaudentium *favor* est, in theatro scilicet: vel etiam adorantium in templis.

27 *Divitibus*; *Quae ideo beatae dicuntur quod ibi omnia nascuntur sine hominum studio, quae et Elysii Campi dicuntur*. Vet. Schol. *Insulas dicit quas in Oceano constitutas Homerus Μακάρων Νήσους dixit, Latini Fortunatorum Insulas appellant*. Vet. Schol. Cruq. Quibus enim columnae Herculis mundi terminus habebantur, facile inducebant in animum Fortunatas Insulas fuisse in partibus Inferorum. B.

29 *Sic*, carminibus poetarum. Z.
30 *Impiger*, fortis. Z.

Clarum Tyndaridae ſidus ab infimis
Quaſſas eripiunt aequoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD LOLLIVM.

Nequit ſibi temperare Horatius, quin Poeticae laudem, ſibi cum caeteris Poetis communem, apud Marcum Lollium Caii Caeſaris moderatorem iuventae, ſibique familiarem, dum eximias illius viri virtutes egregio carmine recenſet, ſibi ſidenter arrogare conetur.

Metrum ut in quarta.

Ne forte credas interitura, quae
Longe ſonantem natus ad Auſidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis.

Non, ſi priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent,
Ceaeque et Alcaei minaces,
Steſichorique graves Camoenae.

Nec,

4 loquar *editt. primae.*

31 *Clarum; Salubre.* Vet. Schol. h. e. Laetum, hilare et non iratum. B. *Eripiunt*, navigantibus opem ferunt: ergo ſunt Dii, carminibus poetarum declarati. Z.

34 *Vota bonos*; h. e. deus ſit. *Damnabis tu quoque votis.* Virgil. de Daphnide novo deo, Ecl. 5, 80. B. Bacchus vota audit, h. e. eſt Deus, nempe carminibus poetarum. Z.

ODE IX.

1 *Ne circumflexe pronuntiandum eſt*, i. e. *Ne credideris.* Vet. Schol. *Forte* igitur πλεονάζει; vel oſtendit certe ſe neſcire an ita crediturus ſit, necne.

2 *Natus ad Auſidum*, h. e. Etſi Appulus et rudis.

3 *Non ante vulgatas*; oſtendit ſe primum huius artis apud Romanos conditorem.

5 *Maeonia nunc Lydia dicitur.* Cruquius ex Plinio.

7 *Ceaeque Camoenae*; Simonidem ſignificat Cea inſula oriundum, ut 2, 1, 38.

Minaces; *Adeo amarus fuit, ut auſteritate carminis ſui multos civitate eiiceret.* Vet. Schol.

8 *Graves*; *Magnae, profundae, nam et ipſe bellorum ſcriptor.* Vet. Schol.

Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit aetas: spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

Non sola comtos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacaena;

Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu; non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus

Dicenda Musis proelia; non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus puerisque primus.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Vrguentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

PAV-

17 Primusque, *et mox* Scheneluque *habet Bent. male: nam* ve *est* vel *pro* nec. Z.

10 Mire *spirat* pro *vivit* de puella Sappho; uti et *commissi* pro *crediti* ad Emphasin periclitantis pudoris. B.

12 *Non sola* Helena amavit amatorem nitidum et splendidum, sed et aliae mulieres idem fecere, quae vero non celebratae sunt a poetis. Z.

14 Bene *illitum* de opere Phrygionio.

17 *Cydonio;* h. e. Cretensi, perpetuum Epitheton.

18 *Non semel Ilios:* quia et aliae urbes eandem cladem perpessae sunt. B. Quin Ilios s. Troia ipsa quoque ab Hercule capta, et rapta inde Hesione. Sed loquitur poeta de his rerum commutationibus, quae literis non sunt proditae. G.

22 *Graves ictus; Laniatum corpore toto Deiphobum vidi.* Vet. Schol.

27 *Vrguentur* suavi Charientismo posuit pro *iacent sepulti.*

28 Pulchra Dilogia *Nocte* pro *Morte* et *Oblivione* simul posuit. Ideo *sacro* quia *vate* dixerat.

PAVLVM sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores

Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus:

Vindex avarae fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae;
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus

Iu-

31 Silebo *omnes ante Ald.* 1519 *qui* sileri *dedit, quod probarunt al. etiam Torr. Baxt. Talb. Sandby. Tamen* silebo *etiam Ro. Steph.* 1544 *Lambi. ex MSS. quibus add. G. et coll. Sax. Sic etiam Rutg. it. Da. Heins. Bentl. Maitt. Cuning.* 40 quotiens *Bentl.*

29 *Inertia* et *Virtus* Antitheta sunt. *Iners* ab *Arte* est; *Ars* autem ab 'Αρετὴ, quod itidem ab ἄῤῥην *mas*; ut *Virtus* a viro. B. Contra Bentleium, qui suspicatur, *virtus inertia* poetarum *celata paullum distat* virtuti *sepultae*. Sed vehementior sententia lectionis omnium librorum. G.

31 *Inornatum*; h. e. *illaudatum*.

33 *Impune*; significat egregium hunc virum habuisse suos obtrectatores. Qualis erat Velleius Paterculus, homo Epicureus, qui et *subdoli et versuti animi et pecuniae quam recte faciendi cupidiorem fuisse* scribit.

34 Leni Charientismo *Obliviones* dixit ingratas obtrectationes. B. Mihi videbatur *obliviones* Prosopopoeia quadam dici *lividas*: cum invidia soleant homines impediri, quo minus meritas laudes bonis viris tribuant. G.

35 *Rerum prudentes Philosophi dicti sunt*. Vet. Schol. Imo et ipsa Philosophia Iuvenali atque aliis *Prudentia* dicitur. B.

36 *Rectus*, aequabilis, constans in virtute. Z.

37 *Vindex*, *punitor*; *Vindicare enim apud veteres non tantum defendere, sed etiam punire significabat*. Vet. Schol.

38 *Ducentis ad se cuncta*: *Pecuniosorum gratiam cuncti sequuntur*, Vet. Schol. Ac si esset perpetuum pecuniae Epitheton.

39 *Consulque non unius anni*; *Virtutes tuae te perpetuum consulem faciunt*. Vet. Schol. Sapiens enim iuxta Stoicos perpetuum magistratum gerit. Ecce autem iterum Acrisia proles, Tanaquillus Faber, Horatiomastix, non potest ferre *animum consulem*, *reiicientem vultu*. Nesciebat Poetam eleganti Periphrasi Enallageque Personae posuisse, *Est animus tibi* pro *Tu es*, ut liberalem decuit magnum virum compellare. B. Ita vindicavit h. l. contra Fabri et Dacerii reprehensionem Bentleius, ita frequens est

Iudex honestum praetulit utili, et
Reiecit alto dona nocentium
Vultu, et per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

NON possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,

Duramque callet pauperiem pati;
Peiusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

ODE

41 et *abest a Bant.*

est non poetis modo, sed aliis quoque praedicare talia de *animo*, ut nihil opus sit addere, quam Paraphrasin, Est tibi, o Lolli, animus — consul non unius modo anni, sed toties consul, et rex adeo, quoties, tanquam bonus atque fidus iudex et aestimator se gerit etc. Quid hoc est aliud, quam tu, Lolli, pro sapientia tua velut perpetuum consulatum geris, si non in cives, certe in pravas cupiditates, et occasiones peccandi. G.

40 *Sed* acuta voce pronuntiandum, significat *imo etiam.*

41 *Honestum praetulit utili;* Ostendit eum fuisse vere Stoicum: Stoicis enim summum bonum honestate sola constabat. *Et* etiam post *utili* delendum censeo, quod abesset in omnibus Torrentii MSS. et turbaret sententiam.

44 *Explicuit sua victor arma;* h. e. *per medios hostes victor evasit:* ut eleganter Landinus.

46 *Occupat; Sibi vindicat.* Vet. Schol.

[† 48 *Munera deorum* pro sorte divinitus data. Sic δῶρα θεῶν ap. Graecos. v. Ruhnken. ad Hymn. in Cer. p. 27.]

49 *Callet, ingeniose novit.* Vet. Schol. *Acute novit.* Mancinellus.

ODE X.

AD LIGVRINVM.

Ostendit delicatum puerum Ligurinum, ubi iam pertransierit pueritiae flos, fastidii sui sero poeniturum.

Metrum Choriambicum Alcaicum, constans Spondeo, tribus Choriambis et Pyrrichio.

O Crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens,
Insperata tuae cum veniet pluma superbiae,
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae,
Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam:
Dices, Heu! (quoties te in speculo videris alterum)
Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

ODE

2 *pro* pluma, bruma *coni. Bentl.* 5 Ligurine *coni. Bentl.* 6 quotiens *Bentl.* *Abest* in *a codd. quibusdam et vett. edd.*

ODE X.

1 *O Crudelis*; ut Virgilius, *O Crudelis Alexi*. Vet. Schol.

Adhuc ad Emphasin cito avolantis aetatulae posuit.

Potens modo pro *superbus*. Sic et Ovidius; *Sed nulla potentia longa est*. B. Non quo *potens* idem significet quod superbus: Sed Ligurinus sibi videtur potens, h. e. superbit. G.

3 *Insperata*; quasi dicat: *quod tu nunquam verebaris*: habet enim ἦθος.

Veniet; h. e. crescet, vel surget.

Plumam pro prima barba posuit. Vet. Schol. h. e. Lanugine. B.

Pulchre, quia cum illis *plumis avolat* illa quae hic indicatur aetatula, qua Ligurinus superbit. G.

Veniet superbiae, est enim Dativus: et *superbiam* dixit *formosas genas* superbiae caussam, Metonymicws.

3 *Deciduns* comae a tondente resectae. Ineunte decimo septimo aetatis anno ad plenam pubertatem venerunt, quo tempore deponebatur coma.

5 Festiva Enallage Accusativi pro Vocativo. Neque opus fuerat eruditissimum Bentleium reponere *Ligurine* contra auctoritatem omnium Librorum atque Membranarum, quod vel ipse fatetur. Quis autem non videt Enallagen esse personae secundae in tertiam more comico?

[† *Verterit* i. e. versus fuerit.]

Hispidam; *iam hirsuta barba*. Vet. Schol. Pessime haec omnia de senectute interpretatus est Theodorus Marcilius.

6 Ἐν ἤθει *alterum* dixit pro *immutatum*: *Quantum mutatus ab illo!*

7 *Quae mens est hodie*; ista ex Terentio desumta videntur. [Hecyr. 1, 1.]

Eheu! me miseram! cur non aut istaec mihi
Aetas et forma est; aut tibi haec sententia?

Ita Vet. Schol. Cruq. B.

Mens, animus ad amori obsequendum paratus. Z.

8 *Incolumes*; i. e. *imberbes*. Vet. Schol. Cruq. h. e. integrae.

ODE XI.

IN PHYLLIDEM.

Idibus Aprilis, qui dies Maecenati suo natalis erat, Fidicinam quandam amicam de more ad se invitat. Crediderim hanc fuisse quam supra devium scortum Lyden appellaverat sodali suo Telepho adamatam, quam iam ob provectiorem scilicet in re tenui aetatem sibi quam illi et adolescenti et diviti, magis idoneam vult videri. (Hariolari meum non est. G.)

Metrum Sapphicum.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Est hederae vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno:
Cuncta festinat manus: huc et illuc
Cursitant mistae pueris puellae:
Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.
Vt tamen nôris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendae,

9 festinant *N. Heins. et Cun. ex MSS.* 10 mixtae *Bentl.* 11 crepitant *coni. Bentl.* 13 advocere *coni. Cun. et firmat coll. Sax.*

ODE XI.

2 *Albanum vinum ab Eugenia uva a Taurominitanis translatam scribit Plinius*; quod adnotavit Torrentius.

3 *Alcaeus frequenter se dicit apio coronari.* Vet. Schol.

5 Enallage Temporis; *fulges* pro *fulgebis*. Praecipuus est apii fulgor.

6 Non fuit Horatius ita tenuis ut defuerint ei argentea vasa, quod putavit Dacerius, qui inepte et dure *Ridet argento* interpretatus est, ac si esset *Ridet quasi argentum*. Et imitatur illud Alcaei, Μαρμαίρει καὶ μέγας δόμος χαλκῷ, ut adnotavit Rutgersius.

Castis, puris, sacris. Vet. Schol.

7 *Verbenae sunt omnes herbae frondesque festae ad aras coronandas.* Vet. Schol. Oportuit autem eas a locis sacris decerpi, unde et *sagmina* appellatae sunt Latinis, et Graecis ἱεροβοτάναι. B. Fidicinae sacrificiis adhibitae. Vid. Car. 3, 11, 6. G. *Avet*, pro parata est.

9 *Festinat manus*, omnium manus sunt occupatae. Z.

11 *Sordidum flammae*; Iconismus mira Enargia formatus. B.

Verbum *trepidat* pingit motum celerem flammae, ut rivi Epist. 1, 10, 21. G.

13 *Vt tamen noris*; *Fidem facit promissae laetitiae.* Vet. Schol.

14 *Idus* a Graeco Εἶδος plenam Lunae faciem significare videtur. B. Qui ab *iduando*, h. e. dividendo derivant, iis favet verbum *findit*. G.

Qui dies menſem Veneris marinae
Findit Aprilem;
Iure ſolennis mihi, ſanctiorque
Paene natali proprio; quod ex hac
Luce Maecenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
(Non tuae ſortis iuvenem) puella
Dives et laſciva, tenetque grata
Compede vinctum.
Terret ambuſtus Phaëthon avaras
Spes; et exemplum grave praebet ales
Pegaſus, terrenum equitem gravatus
Bellerophonten;
Semper ut te digna ſequare, et, ultra
Quam licet ſperare nefas putando,
Disparem vites. Age iam, meorum
Finis amorum,
(Non enim poſthac alia calebo
Femina) condiſce modos, amanda

Voce

16 *Aprilis* in tutela Veneris erat, quod flores eo menſe ſe aperiant.

17 *Solenne* dicitur, quod quoquo anno recurrit, ab Oſco *ſollo*, quod *omnis* eſt, et *annus*.

19 *Affluentes*; Oſtendit ſeneſcere iam Maecenatem aeque ac ſe ipſum; *affluunt* enim quae copia, vel numero abundant.

20 Per Decadas *ordinantur anni* aeque ac milites. B. *Ordinatur* quidquid numero et ſucceſſione conſtat. G.

21 *Occupat* qui aliis praeripit.

22 *Non tuae ſortis*; i. e. *Non tuae mediocritatis*. Vet. Schol.

23 *Laſciva* modo pro *iuvenis*, ac ſi Phyllis amoris numeros implere iam minus valeret. B.

25 Exemplo Phaëthontis et Bellerophontis oſtendit, periculoſum eſſe maiora, quam quae alicui conveniant, appetere. *Ambuſtus*, fulmine Iovis ictus. *Avaras ſpes*, cupiditatem conſequendi maiora. Z.

26 *Exemplum grave*, quod maximam habet vim coërcendi iſtam cupiditatem. *Ales*, alatus. Z.

27 *Gravatus*, qui ferre gravatus eſt: nam hic oeſtro ictus excuſſit equitem, qui, cum mortalis et terris addictus eſſet, coelum petere auſus erat. Z.

28 *Bellerophontem*; *Dicitur hic auſus Pegaſo ferri per aera in terram decidiſſe*. Vet. Schol.

29 *Te digna*; per Hypallagen poſuit pro *quibus tu digna es*.

Frequenter ponitur *ſequi* pro *quaerere*, unde et noſtrum, **To ſeek**. B.

31 *Disparem*, non tuae ſortis iuvenem, cui tu non amplius ſatis placere et ſatisfacere ob aetatem potes. *Meorum finis amorum*, quam amare omnium poſtremam decrevi. Z.

Voce quos reddas: minuentur atrae
Carmine curae.

35 miauuntur *MS. ap. Bentl. et Cun.*

ODE XII.

AD VIRGILIVM.

Ostendit, quam amabile sit adulti iam veris tempus et quam aptum conviviis; et suaviter deridet Virgilium, quem intellexerat operam dedisse mercaturae, adeoque factum lucello attentiorem: Vult enim videri velle se cum eo pacisci, eumque ad se sub hac lege invitare, uti dum ipse in usum convivii e Sulpicii Galbae horreis mercaturus est vinum, unguentum de suo praebere velit. (Vid. ad v. 15. 21. 25. G.)

Metrum quod in quinta.

Iam veris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae lintea Thraciae:
Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiae domus

Aeter-

35 *Reddimus* quod memoriae mandavimus. V. Car. 4, 6, 43.

ODE XII.

1 Alias ostendimus ver, horarum scilicet praecipuam, veteribus fuisse pro deo: erant etiam diis sui comites, vel clientes, quos Συνθρόνους et Παρέδρους, sive assessores appellitabant.

Temperant; h. e. nimios eius motus in ordinem cogunt.

2 *Animae Thraciae*; *Decimo Calend. Martii* (*auctore Columella* 11, 2, 21) *venti septentrionales, qui vocantur Ornithiae, per dies triginta esse solent, tum et hirundo advenit.* Mancinellus. Iterum clamat Faber [Epist. 2, 24 p. 67] *graviter errasse Horatium*, quod *animas Thracias* appellaverit, quae sibi flabant, ab occasu, ex prava scilicet Homeri imitatione (Il. ι, 5). Sed haud magis ineptus est, quam esse solet. Bene autem *animae* posuit pro *venti*, cum antea per Prosopopoeian *veris comites* dixerit. Siquidem animantium *anima* est.

5 *Flebiliter gemens*; fratres atque sorores Veteribus fuisse frequenter cognomines alias ostendimus. Atque hinc quidem factum est quod aliqui dicant Philomelam pro Progne: sic et Virgilius (Ecl. 6, 79) *Quas illi Philomela dapes*. B.

Dissensum scriptorum in fabula hac exponit Erythraeus in Ind. Virg. Nempe sunt qui Prognen dicant In lusciniam mutatam, Philomelam in hirundinem. Ambas sorores caedis auctores facit Ovidius quoque Met. 6. G.

6 *Infelix* modo miserando posuit.

Cecropiae domus: *Quoniam Athenienses fuerunt*. Vet, Sch. Pandion enim non erat genere Cecropides.

Aeternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula,
Delectantque deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiae placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis

Spes

10 fistula Delectante deum *G. Brod. coll. Sax. et Zar. Al.* G. *Sic edidit Gesnerus Sed revocavi lectionem plurium et optimorum librorum bonam.* *Nam sic est supra III, 4, 1: I, 17, 18.* Z. 11 nigrae *Bentl. ex uno cod.* 18 accubat *omnes omnino, etiam G. et coll. Sax.*

7 Moderatur stilo dum ponit *male* pro *impie*, vel *sceleste*. B. *Barbaras*, immanes, crudeles. Z.

8 Tanquam parum sibi cum regibus conveniret, *regum* posuit in Plurali, cum de uno Terco ageretur. B. Hoc scilicet indicare voluit, *quales esse solent regum*. G.

9 *In tenero, nuper nato*. Landin.

10 *Dicere carmen* rectum est: sed an etiam *dicere carmen fistula?* Atqui sic editum a plerisque, ab ipso etiam Bentleio. Cui non placent auctores supra positi, is certe sic distinguat, *Dicunt — carmina; fistula Delectantque deum:* aut doceat *carmina dici fistula*. G.

Fistula, haec (iuxta Vet. Schol.) etiam *Pandurium* appellabatur; quasi Πανὸς ᾄδειν, ut puto.

13 *Sitim* dicit ut admoneat eum bibendi. Calidius Italis est vernum tempus, praesertim adultum.

14 *Ducere* etiam alias pro *epotare* posuit.

15 *Iuvenes nobiles* Nerones dixit, Augusti privignos, quibus admodum familiariter utebatur Virgilius, adeo ut parenter veteribus sodalibus operam daret, quod hic significari vult Horatius. B.

Si recte tempora subduxit Bentleius nulla odarum huius libri scripta est vivo adhuc poeta Virgilio. Et nihil hic est, quod magis ad poetam, quam ad quemvis alium Horatii familiarem pertineat. Quin nihil hic est, quod spiret talem amicitiam, qualis Flaccum Maroni coniunxerat. Et tamen Bentleius hic Virgilium poetam intelligens sua vineta caedit. G.

16 Nescio cur magis placuerit Bentleio *mereberis* quam *merebere*. Verum aurem suam fortasse consuluerat.

17 *Onyx; Metallum est gemmae simile; de hoc ad unguenta odorata parva fiebant vasa*. Vet. Schol. Hodie porcellanam vocant, e qua Veteribus *murrhea*, vel *murrhina pocula*. *Et crocino nares murrheus ungat onyx*, Propertius (3, 8, 22). Dioscorides tradit onychem fuisse conchylium quoddam apud Indos in Nardinis lacubus repertum, ut adnotavit Lambinus. Quae fabella Porcellanam fuisse confirmat. B. Horum fidem non praestiterim. Multa de diversa *Onychis* significatione Salmasius ad Solinum. Ad hunc locum satis est, *Onycha* esse gemmam, marmor, vasculum unguenti; nomen a colore et levore unguis humani; *murrheum* Propertii epitheton coloris flavi. G.

Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax;
Ad quae si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

ODE

Eliciet cadum, festiva Dilogia usus est: nam et eliciuntur a Magis sepultorum animae, et significat se etiam ex imitatione Virgilii iam parcum et tenacem fieri.

18 *Hodieque etiam Galbae horrea vino et oleo similibusque rebus referta sunt.* Vet. Schol. B. *Sulpicia horrea dicebantur, ubi nunc Galbae.* Acron. Fuerunt ergo apothecae, ubi vina, oleum et alia venalia prostabant. Z.

Optimi Torrentii MSS. bene *occubat* legerunt pro *accubat*: significat enim cadum istum diu sepultum iacuisse, et paene oblivioni traditum, ob vetustatem. B. Torrentius ipse non habuit fidem suis codicibus: in *horreis* nihil *occubat* i. e. perit: sed *cadi* sibi invicem *accubant*. G.

19 *Largus*, quod vinum generosum est, largiter exhilarat animum, et spem laetam affert, eximitque curas amaras. Z.

21 *Si properas*; significat enim velle se eum properare.

Cum tua merce; ut mercatorem ridet. Bene igitur Vet. Schol. quasi Titulum fecerat, *Ad Virgilium negotiatorem*. Vnde nonnulli (inter quos nollem Torrentium) alium nescio quem Virgilium unguentarium, sive myropolam somniaverunt. B. Vid. ad v. 15 et 25. G.

23 *Immunis* dicitur quod ἀσύμβολος ad convivium venit, ut docte Erasmus.

Salse et urbane dixit *non ego meditor*: est enim Ironicum et Morale scumma.

Tinguere, festive significat Virgilium damnose bibiturum: non enim *tinguuntur* nisi bene madidi.

24 *Plena dives*; significat eum large solitum bibere apud Iuvenes Nerones.

25 *Moras* dixit negotia quae eum morabantur. B. Sed quod addit *studium lucri*, mercatorem aperte signat, non sacrum vatem Virgilium. G.

26 *Nigros ignes*, eleganter extinctas rogi favillas appellat, Dilogue etiam monumenti tenebras.

Dum licet misce.

27 *Stultitiam* dixit quae sobriis et parcis videtur. Sic et Landinus.

Consilia dicit mercatorum de augenda re familiari sagacia studia.

28 *Dulce est*; Anacreontici versus Parodia est: θέλω, θέλω μανῆναι. Sed moderatur dicendo *desipere* pro eo quod erat *furere*, et *in loco*, h. e. *aliquando*, idoneo scilicet tempore; nam *locus* etiam de tempore dici solet opportuno. Bene etiam *Dulce: Namque voluptates commendat rarior usus.* B. *Desipere* videntur avaris homines lautiores. Sed Horatius monet amicum suum fere ea ratione, ut ille Lenonem Ter. Ad. 2, 2, 8. G.

ODE XIII.

IN LYCEN.

Horatius veterum iniuriarum memor, amicae cuidam suae olim fastidiosae, iam vero vetulae factae, propter aetatem tamen lascivienti, lepidissime insultat.

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

Audivere, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce: fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque, et bibis impudens,
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum solicitas. Ille virentis et
Doctae psallere Chiae
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes te, quia rugae
Turpant et capitis nives.

Nec

10 *pro* luridi, lividi *coll. San.*

ODE XIII.

3 *Vis* modo dicit pro velle te ostendis.

4 *Ludisque:* expolitio est prioris versus. *Ludis* autem positum est pro *saltas. Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit,* Cicero pro Muraena.

Impudens pro impudenter; Nomen pro Adverbio. Vet. Schol.

5 *Cantu tremulo;* Dilogus et ad vocem et ad aetatem posuit: Persius ad vocem dixit: *tremulo scalpuntur ubi intima versu.*

6 *Lentum* dicit, quod carminibus solicitatus adesse recuset.

7 Tacetur Chiae puellae nomen. ψάλλειν ἄκρῳ τῶν δακτύλων τῶν χορδῶν ἅπτεσθαι. Suidas.

8 Immobilis est qui *excubat*, siquidem in statione sua manet.

9 Quodcunque minus arridet delicatulis *importunum* dicitur. Significat et se olim pro importuno habitum: non inesse Emphasin puto. *Importunus* in conviciantium puellarum ore satis frequens improperium.

Mire *transvolat* de alato deo.

Festiva est ista numeri Enallage qua vetulas omnes rigidas et quernas dicit.

10 *Refugit* tanquam terriculamentum quoddam vel monstrum.

Luridi; nigri, squamosi. Vet. Schol. Nam a *livere* est *luror* et *luridus.*

12 Dacerius clamat ferri non posse *capitis nives*, quod apud Fabium (8, 6, 17) legerat Tralationem illam esse duram. Fateor in Oratore durum fore quod in Poeta Lyrico nitet, praesertim vero de anu frigida agente.

Nec Coae referunt iam tibi purpurae,
Nec clari lapides tempora, quae semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quae spirabat amores,
Quae me surpuerat mihi?
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies: sed Cinarae breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem

Cor-

14 cari *Brod. coll. Sax. Fl. Ven.* 1486. *Bentl. Cun.* 17 *Sic Bentl.* quove color decens? *al.* quo color? heu! decens Quo *Cun.*

13 *In Co insula vestes tenuissimae ad delicias muliebres et luxum, optimaque purpura tinguuntur.* Vet. Sch. Cruq. *Pamphile Platis* [Latoi] *filia prima in Co bombycinam texere docuit,* ut ostendit Mancinellus ex Plinio. [† Lib. 11. c. 22. 23. Horatius alio loco: *Cois tibi pene videre est ut nudam. malidensia Coa* Lucretio vocantur. v. Salmas. ad Tertullian. de Pallio p. 227 sq.]

15 *Notos fastos* lepidissime dicit *Actorum libros,* quorum meminit Iuvenalis Satyra nona (v. 84). His enim nascentium puerorum nomina atque natales continebantur. Miror hoc latuisse Interpretes. B. *Notis c. f.* in fastis enim consulum tempora scribebantur, quorum annis tempora praeterita noscebantur. *Schol.* Z.

16 Bene *inclusit* cum ante posuerit *condita; Inclusi enim* (iuxta Vet. Schol.) *defuncti tumulo dicuntur.* Ostendit conclamatum esse de eo quod praeteritum est.

Volucrem diem pro *volatile tempus* posuit, sic et *ante diem* dicimus pro *ante tempus.*

17 *Venus* modo forma dicitur; h. e. elegans partium symmetria, Metonymice. B. Tua forma et gratia. *Schol.* Z.

18 *Motus* dixit Rhythmicos et decoros gestus, praesertim vero cum saltaret. B. *Decens* epitheton *motus*, ut bene monuit Bentleius, ante quem omnes referebant ad *colorem.* G.

Quid; h. e. *quantulum.* B. Quae sequuntur, indicant aliam nunc plane videri diversamque ab ea, quae fuerat. G.

19 *Spirabat Amores;* h. e. Odoris fragrantia Venerem et Cupidines aequabat. *Ambrosiaeque comae divinum vertice odorem Spiravere.* Virg.

20 *Surpuerat mihi;* mente alienatum se significat. B. * Pro *surripuerat,* quae nimio amore iniecto mentem alienaverat. Z.

21 *Felix facies* est cui omnia ex voto contigere.

Nota; i. e. omnibus decantata. B. *Nota artium,* ut Car. 2, 2, 6 *Notus animi.* G.

Artium gratarum facies; est quae omnes aspectus astutiae tenet. B. Vel, ut pulchre Schol. Cruq. quae oculis, nutu superciliorum, cervicis volubilitate, capitis gratia, totius corporis motu placet. G.

22 *Breves annos;* lugubri recordatione profertur: significat tamen melius actum fuisse cum Cinara, quam cum Lyce.

Cornicis vetulae temporibus Lycen;
Possent ut iuvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

ODE XIV.

AD AVGVSTVM.

Etsi Augusti iussu haec Ode composita sit in honorem Claudii Tiberii Neronis, qui fratri suo Druso Vindelico bello conficiendo adiutor fuerat, Augustus tamen ipse fere utramque implet paginam. Noverat uter carior fuerat Augusto.

Metrum quod in quarta.

Quae cura Patrum, quaeve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastos
Aeternet? O, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum;
Quem

4 fastus *Bentl. et Cun. Vid. ad Car.* 3, 17, 4. fastus *etiam coll. Sax.* 5 *pro* sol, lux *apud Lambi. et coll. Sax.*

25 Credebatur Cornicem vivere mille annos.

26 *Fervidi* posuit pro perpetuo Epitheto, ob iuventutis insitum calorem.

28 Cum Vet. Schol. et Torrentii MSS. *Delapsam* reposui pro *Dilapsam:* fax enim consumta in cineres delabitur. Facem autem [illegible] dixit, quo ostenderet flammas eius in omnes quaquaversum desaeviisse. B. *Dilapsam* et auctoritas maior, et sententia mihi paene persuadent. *Cineres facis* dum paullatim ea consumitur, dilabuntur, dispergunturque. G. Recte: ergo recepi. Z.

ODE XIV.

1 *Quae cura patrum; Negat ullos a Senatu, vel Populo Romano dignos honores inveniri.* Vet. Schol.

Curam dicit in excogitando studium.

4 *Titulos* dicit Epigrammata Statuarum.

Fasti sunt Annales, qui ad commemorationem honorum, vel rerum gestarum inventi sunt. Vet. Schol.

5 *Aeternet*; vox antiqua.

O, praeter modum admirantis est.

Habitabiles posuit ut Graeci οἰκουμένην pro Orbe terrarum.

6 *Ora* idem est quod *litus*; Synecdochice regiones dicimus *oras*.

Princeps primus erat in Republica; abutuntur ea voce, qui Reges vocant Principes. Augustus *exhorruit nomen Domini*, auctore Suetonio, quid de Regis faceret?

Quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genauuos, implacidum genus,
Brencosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis

Deiecit acer plus vice simplici.
Maior Neronum mox grave proelium
Commisit, immanesque Rhaetos
Auspiciis pepulit secundis;

Spe-

10 Genautos *Brod.* Germanos *Zar.* Gelonos *Lamb.* Genaunos *rel.* 11 Bremnos *Flor.* Breunos *Cruq. Bentl. Talb. Sandby.* Brennos *fere rel. Similis varietas est Sueto. Tib.* 9. 13 *Post* acer *interpungit Iani et refert* plus sive simpl. *ad Neronem.* 15 Rhoetos *vett. edd.*

7 *Legis expertes Latinae* Vindelicos dixit, quod hactenus nunquam Romanorum armis paruerint. Anacoluthon est etiam in *Quem didicere quid posses*, ex Hellenismo tractum, ut notavit Stephanus.

9 *Milite nam tuo; Augustus* (iuxta Suetonium) *disciplinam severissime rexit.*

10 Pro *Genaunos* et *Brennos* ex Lambini Codicibus reposui facili negotio *Genaunos* et *Brencos*, uti et a Strabone appellantur. Fortasse *Genauni* erant *Brencorum* Clientes, uti Εἵλωτες Spartanorum vernae: Lingua enim Gallorum, qua nostri Aborigines etiam hodie utuntur, *Kenauon* sunt servi, et *Wreng* homo liber est, sed plebeii generis. Siquidem illis *Eng* angustus est, uti et Teutonibus; *aeng* vel *eang*, e contra liber, et *Wer* vir vel homo. Idem igitur est *Wreng*, et *Brencus* quod *Francus*, h. e. homo liber et ingenuus: Angli nostri corrupto *Drengos* olim vocabant, unde vulgo nostro corruptum **Drudges** pro **Drenges**, quod est *Drengi*, quam vocem vir eruditissimus Henricus Spelmannus in Glossario suo explicare nequibat. Erant autem hae gentes Cisalpinae Galliae, auctore Vet. Schol. Bentleius servavit *Genaunos* et *Breunos* habita nulla nostri ratione: quid enim ego scirem? B. Favet, si non lectioni, certe disputationi Baxterianae Germanorum *Knabe*, *Knappe* quod famulum non minus quam puerum notat. Apud Strabonem etiam mentio τῶν Βρεύνων (Ald. Βρίγυων) καὶ Γεναύνων. G.

12 Bene *Tremendis*, ob immanem montium altitudinem.

13 *Acer* est qui morae impatiens pugnare gestit, vel qui amorem certaminis animo concipit.

Plus vice simplici; h. e. plus semel: Litotes Figura: significare vult eum saepius hoc fecisse. B. Acron et Porphyr. melius ita, non vicem tantum redditam Barbaris simplicem, sed duplam, alterum tantum cladis inflictum illis, quam dederant. Etiam fortunae vices possunt intelligi, ut dicat, non sine periculo fuisse expeditionem. G.

16 *Auspiciis secundis*; h. e. Augusto praebente deos, ut mox v. 34.

Pepulit; neque enim prorsus fregit: Suetonius *Coërcitos* dicit.

Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberae
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas

Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes, impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni praefluit Appuli;
Cum saevit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:

Vt

24 *pro* ignes, enses *coni. Bentl.* 26 *pro* Qui, Qua *coni. Bentl.* 28 minitatur *Glar. et Bentl. e codd.*

17 *Spectandus*, verbum circi, et ludorum, quae spectacula dicebantur.

18 *Devota*; significare videtur Gallorum Soldurios, qui se devovebant, cum ducibus suis perituri.

19 Bene *fatigaret*: siquidem viri fortes non vincuntur nisi pugnando fatigati.

Ruinis modo Active posuit. Ruina horribilis est insultus.

20 *Indomitas undas* περιφραστικῶς pro mari dixit, quod mortalibus indomitum est. De suo posuit Bentleius *Indomitus*, quod quis probet illius tantum calculo?

21 *Exerceri* dicitur cui nulla datur requies.

Pleïadum; *existimantur choream ducere Stellis.* Mancinellus ex Hygino. *Harum ortus tempestuosus est.* Vet. Schol. B. *Pleïadum chorus* s. Vergiliae exortu suo ver denunciant, quo tempore *Auster undas* ad illud tempus *indomitas ponit* (vid. Car. 1, 3, 15 et 1, 7, 15) et mare clausum aperit. G.

22 *Scindente nubes*; significat Typhonicos ventos, qui scissa nube prorumpere consueverunt. B.

Quin Pleiadum exortus serenitatem adferre scissis dispulsisque hibernis nubibus solet. Tiberium comparat Austro fluctus maris Adriatici sedanti: fluctus illi, hostes imperii. G.

23 *Vexare* modo pro *agitare* posuit, seu *conturbare*: *vexatur*, cui nunquam uno loco manere licet.

24 *Medios per ignes*; h. e. *Per medium pugnae fervorem.* Vet. Schol. Ignes enim acres decertantium animos dicit, tam equitum scilicet quam equorum. B. Forte historia est, ad quam alluditur. G.

25 *Omnium fluminum famosorum vultus cum cornibus finguntur propter impetus et mugitus aquarum.* Vet. Schol. Magis propter Bacchum vel Deum Lunum, aquarum Dominum, quem Graeci vocabant Διόνυσον ταυρόμορφον, atque ex aquis precibus eliciebant, auctore Plutarcho. B. Vid. Spanh. de num. T. I. p. 394 sq. G.

28 Sex Codices Lambini cum Vet. Schol. legerunt *meditatur* etsi Nonius Marcellus, qui hunc locum citavit, (3, 84) habeat *minitatur*, quod ex Glossemate fuisse v-

Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo,
Stravit humum, sine clade victor;

Te copias, te consilium et tuos
Praebente divos: nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, et Indus, te profugus Scythes
Mira-

30 dirpuit *Fl.* 1486. *forte pro* dirlpuit, *ut* surpuit. 32 humi *Ven. et Glar.*

videtur. Bentleio magis placuit *minitatur:* sed parum refert. Mihi splendidius videtur verbum *meditatur* quod sit figuratum. B. Par fere auctoritas utriusque verbi: sed *meditatur* magis reconditum, magis poeticum. G.

30 *Ferrata,* ferro munita et armata. Z.

31 *Metendo; Sic et Virgilius; Proxima quaeque metit gladio.* Vet. Schol.

32 Est, qui putarat legendum *stravit humi;* sed hoc multo dilutius: *stravit* i. e. constravit, texit *humum.* G.

Sine clade; Sine damno suorum militum. Vet. Schol. *Sine ullo detrimento commissi exercitus.* Paterculus, notante Ludovico Desprez.

34 *Divos,* auspicia tua, quae tu concedebas ei, qui nomine tuo bellum foris gerebat, ut capere posset, si opus esset. G.

35 A Graeco Ἀλεξάνδρεια, Latinis *Alexandria,* et *Alexandrea,* uti et hoc in loco legerat Priscianus.

37 *Lustro tertio: Ita evenit ut post annos quindecim Drusus eo die Rhaetos Vindelicos vinceret, qua die Augustus Alexandriam vicerat.* Vet. Schol. B. Similia Cruquianus comment. et Massonus: sed non probant aliunde. Mihi quidem nihil aliud velle videtur Horatius, quam lustrum tertium iam procedere ab illo die, quo dedidit se Alexandrea. Massonus ipse non nisi XIII annos ab illo die ad hanc oden computat. G.

39 *Optatum decus;* h. e. *Perpetuam Dictaturam.* Mancinellus. *Laudem* dixit, patris patriae appellationem, ut puto. B. *Peractis imperiis* etc. bellis et expeditionibus, tuo ductu aut auspiciis bene gestis nunc addidit Fortuna novam victoriam, s. gloriam ex animi tui tuorumque sententia partam. Z.

42 *Profugus dicitur qui nunquam eodem loco manet.* Vet. Schol. B. Sueto. Aug. 21. *Indos etiam et Scythas — pellexit ad amicitiam suam populiq. Ro. ultro per legatos petendam.* G.

Miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae!

Te, fontium qui celat origines
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
Te beluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis,

Te non paventis funera Galliae
Duraeque tellus audit Iberiae:
Te caede gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.

ODE

51 Sygambri *Bentl. et Iani: ut supra IV, 2, 36.* [† *Optimi Codd. et Edd. habent* Sygambri. *Oudendorp. ad Sueton. Octav. c.* 21.]

43 Roma erat in tutela Iovis; sed ille absens tutela erat. *Nec tam praesentes alibi cognoscere divos.* Virgil.

Miratur i. e. veneratur.

44 *Dominam* dicit *Romam* ob Senatum pro cuius principe se gerebat Augustus.

49 Haec iunctura *Nilusque et Ister* indicat commune praedicatum, nempe *celasse* etiam *Istrum* eo tempore suas origines: cumque fontibus satis propinqui fuerint eo tempore Romani, forte intelligi poterit origo appellationis, h. e. quo loco incipiat *Ister* vocari. G. Fortassis fontium originem ignotam poëta refert ad unum Nilum. Z.

47 *Beluosus;* h. e. balaenis abundans.

49 *Vera persuasione rursus renascendi mortem non timebant.* Vet. Schol.

Minus conveniens videtur Bentleii *paventes* Plurali numero.

52 *Compositis armis;* h. e. sub armis de more venerabundi te excipiunt Franci.

ODE XV.

AVGVSTI LAVDES.

Extrema hac Ode civiles Augusti laudes per capita atque summatim dicturus, fingit se ab Apolline Augusti numine admonitum, ne amplius res bellicas lyra sua tractare velit.

Metrum ut prius.

Phoebus volentem proelia me loqui
Victas et urbes, increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per aequor
Vela darem. Tua, Caesar, aetas
Fruges et agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Iovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis
Ianum Quirini clausit, et ordinem
Rectum evaganti fraena licentiae

In-

1 volente *coni. Torrent. et Gesneri Thes. v. increpo.* 7 Direpta *MSS. et editt. pleraeque.* 9 Fanum *Brod.* Quirinum *Iani.* clusit *Ian. e coni. Cun.* 10 et vaganti *Ven. Glar.*

ODE XV.

1 *Volentem*; h. e, conantem.

2 Non *increpuit lyra*, sed *loqui lyra*; sic et Vet. Schol. Levis et indigna tanto Deo est altera (Torrentii scilicet) Interpretatio. B. Sed recte dictum *increpuit lyra*, ostendit antiqua et vera lectio Ovid. Fast. 6 extr. h. e. tacta asperius et vehementius lyra silentium poetae imposuit: ut alias *aurem vellit Cynthius*. Virgilio Ecl. 6, 4. *Increpuit lyra*, in lyra crepitum excitavit et sonum notabiliorem. G.

3 *Ne parva; Allegoricws significat, ne magnam materiam humili generi carminis committerem.* Vet. Schol. Non sine periculo Tyrrhenum mare navigatur.

4 Tollenda vox est cum Emphasi morali: vult enim significare, nullam aliam aetatem huiusmodi miracula dedisse.

5 *Rettulit uberes; Quia in pace diligentior cultus uberiorem fructum facit.* Vet. Schol.

6 Bene *restituit Iovi*; aquila enim Iovis erat symbolum. B. Puto in Capitolium triumphali pompa lata, et gremio Iovis imposita, ut in laurea victoriarum nuntia fieri solebat. Vid. ad Plin. Pan. 8, 3. Post templo Martis Vltoris, ad eam rem condito, illata signa ista Parthica, docet Dio 54, 8. G.

7 Legimus cum Lambino et Cruquio *Derepta*, non *Direpta* ex veteribus libris.

9 *Ianus dicitur Quirinus quasi bellipotens ab hasta quae lingua Sabina Quiris dicitur.* Landinus ex Macrobio (Sat. 1, 9 extr.). Suetonius etiam (Aug. 22.) *Ianum Quirinum* dicit, non *Quirini*. *Secundum Nigidium Diana Iana dicta est apposita litera D.* Landinus. Erat igitur Italis *Ianus Quirinus* idem qui

Grae-

Iniecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes;
Per quas Latinum nomen et Italae
Crevere vires, famaque et imperî
Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Caesare, non furor
Civilis aut vis eximet otium;
Non ira, quae procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia, non Getae,

Non

11 emovit *MS. etiam G. et primae editt. Bentl.* 15 ortus *codd. quidam ap.* 18 exiget *Lamb. Bentl. Iani.* 22 rumpunt *Fl.* 1482.

Graecis *Apollo Agyieus*, qui ante fores sub forma hastae, vel acuminatae columnae, ut supra ostendimus, coli solebat. Levis videtur esse ratio quod Bentleius praetulerit *Ianum Quirini:* praesertim cum veteres libri sileant. B. Quin summo consensu *Quirini* scriptum et editum video. *Ianus* pro ipso templo dicitur; templum hoc antiquitus nihil aliud fuisse videtur, quam transitus aliquis, quem utrinque portis munivit Numa et belli pacisque indicem facit, v. Liv. I, 19 et Aur. Vict. V. I. 3, 1. Plut. Numa p. 73 pr. Νεὼς δίθυρος, ὃν πολέμου πύλην καλοῦσι *belli ianuam*, s. quod idem est *Quirini* (alterius Martis) *Ianum*, vel *Quirinum* sive Martialem *Ianum:* recte dictum utrumque; alterum Horatio, Suetonio alterum placuit. G.

11 *Emovit* pro *amovit*, et supra *evaganti* pro *et vaganti* ex Lambini et Torrentii Codicibus reposui, quod neminem improbaturum puto; *Emovit* etiam confirmatur auctoritate Vet. Schol.

Perpetuo Charientismo *adulteria* et *stupra culpas* nominat. Nil opus est me meminisse hoc loco Legis Iuliae de adulteriis.

12 *Veteres artes* vetuste posuit. pro *antiquos mores;* vel *virtutes*, Graecis ἀρετάς.

Revocari dicuntur quae diu desueta et abolita iterum in usum reducuntur.

17 *Custos* modo dicitur, ut supra *Tutela praesens*, tanquam de numine.

18 *Vis* proprie potentum est, qui spernunt leges et *iura negant sibi nata*.

Multi Codices *exiget otium* corrupte pro *eximet*. Vet. Schol. etiam *exuet*, ex Librarii incuria, ut videtur. Bentleius tamen probavit *exiget*, quod minus probabile est.

20 *Inimicat*, *fictum verbum est.* Vet. Schol. Imo vetustum. Bene autem *urbes* posuit in Plurali, cum in animo foret Roma.

22 *Edicta Iulia; Maxime laboravit Augustus, ut rata essent quae Iulius instituerat.* Suetonius, adnotante Badio Ascensio.

Getae, *Gothi*. Vet. Schol. Vandali (a quibus et Vindelici) Νομάδες erant et Μετανάσται, contra autem *Gothi* Ἀγρῖτες, sive Agricolae: ideoque a divitiis vel bonis suis nomen Gothorum sortiti sunt. [† *Getae* sunt Daci: nam pro Dacis magnificentius visum

poe-

Non Seres, infidive Perſae,
Non Tanain prope flumen orti.
Noſque et profeſtis lucibus et ſacris,
Inter iocoſi munera Liberi,
Cum prole matroniſque noſtris,
Rite deos prius adprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmine tibiis,
Troiamque et Anchiſen et almae
Progeniem Veneris canemus.

24 Tanaim *edd. quaedam.* 25 Noſque prof. *MS. Marcil. it. Cun.* 30 remiſto *Ven. Glar. Lamb. Chab.*

poëtis Getas nominare: ut h. l. atque etiam Scythas: Carm. Saec. 55. et ſupr. 2, 11. 1. vid. Heyne ad Virgil. Aen. VII, 604.]

23 *Inſidive Perſae; Quia Craſſum ſimulata pace necaverant.* Vet. Schol. Cruq.

25 *Profeſti dies dicebantur, qui ante feſtos erant.* Vet. Schol. h. e. Omnes non feſti.

26 *Iocoſi, laetitiam iubentis.* Vet. Schol.

29 *More Patrum.* Cicero Lib. I. Tuſcul. c. 2 ſcribit eſſe in Catonis originibus, *ſolitos eſſe in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus.* Mancinellus.

30 *Lydis tibiis laeta cantabantur, Phrygiis triſtia: tres enim modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium et Phrygium, quem et barbarum* Vet. Schol.

32 *Progeniem Veneris;* i. e. *Gentem Iuliam.* Vet. Schol.

Q. HORATII FLACCI
EPODΩN *) LIBER.

ODE I.

AD MAECENATEM.

Imminente iam immani Actiaci belli procella, Horatius Maecenatis interventu militiae vacationem impetraverat; Pronum est igitur credere aliquem inter eos intercessisse amicitiae rigorem, ac si Lyricus noster partium medius atque a fortuna pendulus foret. Satisfaciendo igitur et purgando se quasi per ludum et iocum ad iracundos Iambos convertit stilum. Primus autem versus (auctore vetere Scholiaste Cruquii) προῳδεῖται, *secundus vero* ἐπῳδεῖται, h. e. *alter praecinitur, alter succinitur.* EPODOS *enim, prodente Mario Victorino* (p. 2501) *brevior versus est longiori subditus; Huius vero metri inventor fuit Archilochus, ut vetus Scholiastes monet.* (De *Epodo* idem mihi videtur. Etiam Od. 11 et 13 it. 17 hoc nomine laxius sumto comprehendi posse arbitror. Sed hoc carmine puto Horatium (serione an προφάσει tantum, nihil attinet) se offerre ad societatem periculi, delicate profecto, ut vacationem sibi datam non dissimulet, bello inutilem se esse fateatur, et tamen paratum comitem, et praemii nihil sperantem affirmet. G.)

Metrum in primo versu est Trimetrum Iambicum, in altero Dimetrum.

Ibis Liburnis inter alta navium,
  Amice, propugnacula,

Para-

*) Nihil melius definitione Hephaestionis Enchirid. p. 70 εἰσὶ δὲ ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ αἱ ἀῤῥενικῶς οὕτω καλούμεναι ἐπῳδοὶ, ὅταν μεγάλῳ στίχῳ περιττόν τι ἐπιφέρεται, οἷον, Πάτερ Λυκάμβα, ποῖον ἐφράσω τόδε; τίς σὰς παρήειρε φρένας; Versus sunt Archilochi in socerum: unde etiam apparet, Epodorum opus praecipuum esse maledicere, ut sunt pleraque huius libri. Qui *quintum librum carminum* vocant, (Muretus, Faber, alii) non attendunt ad rationem temporum, de qua in Praefatione. G.

ODE I.

1 *Ibis* modo pro *iturus es.*
Augustus Liburnis praeposuit Maecenatem. Vet. Schol. *Liburnae naviculae sunt textae viminibus.* Idem. Huiusmodi erant et veterum Britannorum currucae, seu pellitae naves, levitate insignes. B. Hoc ipso bello Actiaco tantam dignitatem

Paratus omne Caesaris periculum
  Subire, Maecenas, tuo.
Quid nos, quibus te vita si superstite
  Iucunda; si contra, gravis?
Vtrumne iussi persequemur otium,
  Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
  Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium iuga,
  Inhospitalem et Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum
  Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
  Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
  Qui maior absentes habet.

4 *Post* tuo *signum interrogandi ponit Bentl.* 5 si *Bentl. et sic G. coll. Sax. Flor.* 1482. *Locb. et Mancinellus ait, in cunctis omnibus antiquis Codicibus ita esse. Al.* sit. G. *Plane abest* sit *ab ed. Chab. et nonnullis codd. Bentl. Sed exquisitius est* si, *tot librorum scriptorum consensu comprobatum, ita ut plena oratio efficiatur:* quibus vita est iucunda, si sit, te superstite. *Z.* 10 Qua *etiam Flor.* 1482. *Ven.* 1544. Quem *coll. Sax. G. Brod. Zar. Ven.* 1479. *Med.* 1486. *et* 1502. 15 *Sic H. Glarean. Torr. Da. Heins. Fab. Bentl. etc.* laborem *al.* 17 sim *Bentl. e coni. Heinsii.*

tatem assecutae Liburnae, ut *earum similitudine et nomine usurpato* ad *earum instar classem Romani principes texuerint* Veg. 4, 33. Vid. Scheff. de Mil. nav. 2, 2 p. 97. G.

2 *Amicus* est vel maior, seu Patronus: vel minor qui et Cliens, unde et *Maiorum* et *Minorum* appellatio originem duxit. *Stoicus occidit Baream, delator amicum Discipulumque senex.* Iuv. 3, 116. B. Plane non dubitabat Horatius *amici* nomine uti apud Maecenatem. G.

Vt in muro ita et in navibus fiunt propugnacula, post quae dimicantes armati consistunt. Vet. Schol. Turritas Antonii naves significare videtur, a quibus ingens Maecenati periculum.

5 Duo Torrentii Codices cum Vet. Schol. pro *sit superstite* legerunt *si superstite*, quod et vir eruditus Antonius Mancinellus probavit. B. *Quid nos,* scil. faciemus? Z.

7 *Otium; Agente Maecenate Horatius ab Augusto meruerat militiae vacationem.* Vet. Schol.

10 Iacobus Cruquius optime punctum interrogativum huic versui apposuit.

14 *Pectore, animo μετωνυμικῶς.* Vet. Schol.

15 Omnes Torrentii MSS. *laborem* habuere pro *labore*, quod et mihi concinnius videtur: Scholiastae silent. B. Sed *labore* postulat ratio carminis.

16 Respicit militiam suam sub Bruto, seque ab Antonio fugatum meminit.

17 *Comes minore; Humanae mentis ratio est, ut per diversas suspicio-*

nes

Vt asſidens implumibus pullis avis
Serpentium allapſus timet,
Magis relictis; non, ut adſit, auxilî
Latura plus praeſentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae ſpem gratiae;
Non ut iuvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante ſidus fervidum
Lucana mutet paſcua,
Nec ut ſuperni villa candens Tuſculi
Circaea tangat moenia:

Satis

21 *Sic plerique et recte:* uti ſit *Bentl.* cui *favet Zar.* ut ſit. 25 alligata *Clar.* 26 nectantur *coll. Sax.* mea *Bentl. e codd.* 28 paſcuis *Bentl. Zar. Med.* 1477. *Ven.* 1479. 29 ſupini *conj. Bentl.*

nes dilectis plus timentur abſentibus. Vet. Schol. elegantiſſime.

Non video quid opus fuerat quod Bentleius poſt Heinſium ex propria coniectura *ſum* verterit in *ſim*. B. Omnino *ſum* retinendum eſt: rationem enim reddit propoſitionis, quam vult videri certam et firmam. G.

19 *Vt asſidens:* h. e. nusquam inde ſe movens. B. Ob id ipſum asſidet quia metuit etc. G.

An *implumes pullos* Auguſtum et Maecenatem putat? Novimus ſane Brutum et Caſſium ab Antonio ſuperatos, et Antonium ipſum ab Agrippa; non enim tam viribus quam auſpiciis Auguſtus valuit. B. Comparatio plane nulla eſt in pullis, ſed in hoc ſolo; ut Avis etiam aſſidet pullis, quos praeſentia ſua tueri non poteſt: ita ego te ſequar, non quo tueri poſſim, ſed quo minus metuam. G.

21 Nil opus eſt *relictis* dici in Ablativo, quod putavit Dacerius.

23 *Militabitur bellum*, eleganter et nove. Vet. Schol. B.

24 *In tuae ſpem gratiae;* videtur iam amicitiae rigorem, quem dixi ſignificare. B. Id mihi aliter videri, indicavi, certe veſtigium hic nullum deprehendo frigoris in Maecenate. G. Senſus eſt: non ſpe praedae, ſed quia ſpero, me tibi ita placiturum eſſe. Z.

25 *Illigata; Hypallage*, h. e. *non ut illigati ſub aratra mittantur.* Vet. Schol. Cruq. B. Senſus loci ad verſ. 30 usque eſt: Non militabo ergo, ut plura agri iugera poſſideam, aut paſcua ſic amplificentur, ut et hiberna et aeſtiva habeam; aut ut villae meae fundus producatur usque ad moenia ipſa Tuſculi. Z.

27 *Ante ſidus fervidum; Ante caniculares dies.* Vet. Schol.

28 Hypallage *Lucana Calabris* pro *Calabra Lucanis.* Sic et Vet. Schol. Nam Calabria aeſtuoſior Lucania.

29 *Supernum* dicit Tuſculum, quod in edito loco ſit ſitum. B. An *ſupernum Tuſculum* eſt ſuperius Tuſculum? forte arx antiqua, ubi *villa*, quae continuari poſſet ad ipſam urbem, Tuſculum, a Telegono Circes ex Vlyſſe filio conditam. Monſtroſum paene eſt *Circeios* et *Circaeum* promontorium cogitare. G.

30 *Circaea moenia;* h. e. *Nolo continuare agros Tuſculanos usque ad Circaeum.* Vet. Schol. Quod fortaſſe Maecenas fecerat. *Candentem* dixit Maecenatis villam; h. e. *marmoribus comtam.* Vet. Schol.

Satis superque me benignitas tua
Ditavit: haud paravero,
Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
Discinctus aut perdam ut nepos.

ODE II.

Horatius dubiis hisce temporibus incertus, civiles turbas urbanaque negotia pertaesus forsan et potentis amicitiae rigorem expertus, humilium colonorum vitae invidere se profitetur. De ridicula interim Alfii noti foeneratoris persona, urbanissima et Ironica Allegoria, miranda rusticanae vitae praeconia referri vult videri. (Videntur sane ultima Odae superioris hanc velut peperisse. G.) (*Exemplo Alfii foeneratoris ostendit, non facile quemquam a lucri consuetudine recedere. Alfius enim beatum praedicat rusticum, qui nec curis et molestiis, quas foenoris exercendi studium pariat, vexetur, nec militet, nec mercaturam exerceat, nec caussis forensibus det operam, nec potentioribus hominibus gratificari cogatur, sed qui agrum colat. Atque dehinc singula vitae rusticae commoda recenset. At idem homo, qui iamiam rusticus fieri cupiebat, intra paucos dies, mutata sententia, ad luci consuetudinem repente redit.* Z.)

Metrum ut in superiori.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bubus exercet suis,
Solutus omni foenore;

Ne-

33 *Chremes;* *Nomen in Terentio divitis et tenacis.* Vet. Schol. B. *Terra. premam,* defodiam et in terra condam. Z.

34 *Discinctos pro negligentibus solent dicere.* Vet. Schol. Suaviter Maecenatem suum ridet, qui, ut ait Seneca, *Solutis tunicis in urbe semper incedebat.* *Malthinus tunicis demissis ambulat:* quem Malthinum Vet. Schol. Maecenatem fuisse ostendit Sat. 1, 2, 25. B. Si vere ista Schol. mirabor audaciam Flacci, et ingratum animum, qui non maluerit *admissus circum praecordia ludere amici* magni, quam vitia illius humano generi ridenda propinare. G.

Nepotem Veteres prodigum et luxuriosum dicebant, quia revera solutiores delicatiorisque victus soleant esse, qui sub avo nutriuntur. Vet. Schol. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico tangit.* Persius 1, 116. B.

ODE II.

1 *Beatos* praedicamus quibus invidere solemus.

Negotia dicit molestias urbanae vitae. Vet. Schol. B. Videntur esse negotia pecuniaria, quae cernuntur in pecunia mutua danda et foenore exercendo. Z. [† cf. v. 4. et Burm. ad Phaedr. Prolog. Lib. 3.]

3 Lambinus *bubus* legit pro *bobus*, quod Prisciani auctoritate firmat, qui et sic legerat.

Exerceri dicitur quod non finitur quiescere. B.

4 *Solutus o. f.* vulgo interpretantur de eo, qui liber est ab aere alieno:

Neque excitatur classico miles truci;
Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, et superba civium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos;
Inutilesque falce ramos amputans,
Feliciores inserit;
Aut in reducta valle mugientium
Prospectat errantes greges;
Aut pressa puris mella condit amphoris;
Aut tondet infirmas oves;
Vel, cum decorum mitibus pomis caput
Auctumnus arvis extulit,

Vt

5 Nec *Ven. Glar.* 6 Nec *eaedem edd. et Bentl.* v. 11 *et* 12 *post* 13 *et* 14 *habent MSS. editique omnes praeter unum H. Stephani* (*vid. primae edit. Diatr.* 1 *p.* 38) *qui sic edidit, ut et G. Fabric. A.* 1570. *itemque Chab. Baxt. et Cun. et Sanadonus. Bentleius vulgatam defendit: quia maritatio vitis curatur Octobri, verno autem insitio.* 18 *pro* arvis, agris, *ex MSS. et edd. Bentl. Cun. et sic Brod.*

no: sed, ni fallor, intelligitur is, qui foenus non exercet, et adeo liber est a metu ne sortem cum usura perdat. Z. [† Qui neque dat, neque accipit foenori. *Drakenborch.* ad Liv. 2, 23, 8.]

5 *Excitatur*, e somno.

Classicum vocatur turbarum sonitus, a classibus; i. e. *Equitibus qui tubas semper ferebant.* Vet. Schol. Cruq. *Classes equitum ordines vocantur.* Mancinellus ex Prisciano.

8 *Limina; Salutationum Officia dicit.* Vet. Schol.

9 *Adulta; Propago tertio anno a matre separabitur.* Mancinellus ex Columella.

10 *Maritat; Arbores sexto anno, si iam firmae videbuntur maritandae.* Idem ex Columella. *Proprie maritari arbores dicuntur cum vitibus adiunguntur.* Vet. Schol.

Vitem maxime populus alit. Columella, citante Mancinello. B.

Vid. quae notavimus ad Col. 5, 6, 4. G.

11 Quid si mallet Bentleius *Inutilesve?* an inde sequeretur Horatium ita scripsisse?

Amputans; iste significatur qui parat insitionem. Mancinellus.

13 *Reducta;* curvata. Tralatio est ab arcu.

14 *Errantes; Libere pascentes.* Vet. Schol.

15 *Mellimessio dicitur mellis collectio.* Vet. Schol. Quae vox non comparet in Dictionariis. Aliis *Mellatio* dicitur.

16 Rustici detondent aegrotantium ovium clunes, cum ob insueta pabula fluore ventris tentantur, quod non viderunt Interpretes. Occurrit etiam apud Vet. Schol. *Lanitundium*, Lexicographis ignotum. B. Non possum putare relatum ab Horatio in voluptatibus agricolarum, tondere clunes ovium fluore alvi laborantium. G. Recte: nam *infirmae* non sunt aegrotantes, sed debiles, iniuriae patientes. Z.

17 *Decorum caput: Poetica Phantasia finxit Auctumnum quasi corporalem deum pomis coronatum.* Vet. Schol.

Vt gaudet insitiva decerpens pyra,
Certantem et uvam purpurae,
Qua muneretur te, Priape, et te, pater
Sylvane, tutor finium!
Libet iacere modo sub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquae;
Queruntur in silvis aves;
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Iovis
Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem
Iucunda captat praemia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Haec inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem iuvet
Domum atque dulces liberos,

(Sa-

25 rivis *MS. Bersm.* 33 hamite *Brod.* 35 pavidumve *Bentl. ob sensum, quia* ve *significat* aut. 37 malorum *Ald.*

21 *Et munero et muneror in Activa significatione recte dicitur.* Vet. Schol. quod et Priscianus tradit. *Non gustabant novas fruges, aut vina, antequam sacerdotes primitiae libassent.* Mancinellus.

25 Torrentius, Lambinus et Cruquius ex pluribus antiquis Codicibus reposuere *Rivis* pro *Ripis*; quod et Adiectivo *Altis* confirmari videtur. Paulum interest inter Literas *P* et *V* in MSS. B. *Ripis* praetuli cum Bentl. quia de aestate atque auctumno sermo est, quo tempore tenues sunt aquae, ripae altiores. G.

26 *Veteres omnium animalium voces, praeterquam hominis, querelam dicebant.* Vet. Schol.

30 *Comparat: Colligit.* Vet. Schol.

32 *Obstantes; Fugae aprorum oppositas.* Vet. Schol.

33 *Amites hodieque appellantur furculae quibus retia, in venatione, vel in aucupio, suspenduntur.* Vet. Schol.

56 *Praemia* modo pro *praedas*, quippe laboris *praemia*.

37 *Malarum quas amor curas:* ex Hellenismo Soloecophanes. Mirum est tot Interpretes intellexisse *amorem* de avaritia.

39 *In partem;* h. e. in mediam partem, vel dimidium curae.

(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli)
Sacrum et vetustis exstruat lignis focum
Lassi sub adventum viri:
Claudensque textis cratibus laetum pecus,
Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas apparet:
Non me Lucrina iuverint conchylia,
Magisve rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
Malvae salubres corpori,

Vel

52 vertat *coni. Heinsii.*

41 *Sabinos* nominat et *Appulos*, tanquam sibi notos.

43 *Sacrum; Vestae consecratum; iuxta focum dii penates positi fuere, Laresque inscripti, idcirco quod ara deorum Larium focus sit habitus.* Vet. Schol. Cruq. Nil opus legi in hoc Versu *Sacrum et:* neque superius *iuvans;* cum ab hoc incipiat expeditio eius quod generaliter proposuerat. B. At cum singula membra protaseos copula connectantur: recepi *et* ex ed. Venet. Lambinus autem edidit *Sacrumque.* Z.

45 *Crates a pastoribus texi consueverunt, ad mutandas pecudibus mansiones.* Vet. Schol.

Laetum pecus dicitur bene curatum et pingue.

47 *Horna; novella.* Vet. Schol. Quasi ὡρινὰ, vel huius horae, vel anni. *Rusticae simplicitatis Idioma hornum vinum bibere.* Vet. Schol.

Dolium, testaceus cadus erat. *Dolia nudi Non ardent Cynici.* Iuvenal.

49 *Lucrina*, ostréa inter praecipua erant, et summi pretii.

50 *Scarus*; Piscis ingens Graeci maris, qui et ruminatur et voce utitur; de quo vide Athenaeum, Eustathium et Tzetzen in Lycophronem.

51 *Intonata* dicitur hiems, ob minacem ventorum sonum tonitrui non absimilem. B. Nempe *hiems* hic procella est, ut etiam tonitrua propria intelligi possint. G.

53 *Afram avem gallinam Numidicam dicit, quae magna est et pinguissima, quam et Garamantiam vocant et Africanam.* Vet. Schol.

54 *Attagen* Lagopus est, vel Asiatica perdix, quam vulgo Francolinum vocant. *Cum Attagenas Foeminino genere vulgo dicant, attendendum quod Masculino genere hic dixerit.* Vet. Schol.

56 Vili pretio veneunt *olivae* apud Italos.

57 *Lapathum* modo dixit Oxalida vel Oxylapathum.

Vel agna festis caesa Terminalibus,
 Vel haedus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut iuvat pastas oves
 Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
 Collo trahentes languido!
Positosque vernas, ditis examen domus,
 Circum renidentes Lares!
Haec ubi locutus foenerator Alfius,
 Iamiam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
 Quaerit Calendis ponere.

ODE

63 versum *Servius ad Ecl. II, 66.* 67 Alphius *Ven. Glar. Chab. Lamb.* 69 redegit *etiam coll. Sax. et Brod. it. Maitt. it. MSS. duo Bersm.*

Gravi, h. e. onusto, ob astrictum alvum: *Corpori* enim posuit pro *alvo*, usitato Charientismo.

59 *Ad excludenda iurgia Terminaliorum dies fuerat constitutus, qui per epularum festivitatem caesis agnis servari faceret fines constitutos.* Vet. Schol.

60 Ad frugalitatem rusticam refertur. Non mactaturus pater familias haedum integrum, epulatur ereptum lupo, et alioqui periturum. G.

62 Pulchro Iconismo, sive Enargia, posuit *properantes domum* et sequentia.

65 *Pueri domi nati vernae dicuntur.* Vet. Schol.

Examen quasi *Exagmen*, ab *ex* et *ago* ducitur.

66 *Focum purum circum versum quotidie priusquam cubitum eat habeat.* Cato. *Villicus consuescat rusticos circa Larem domini focumque familiarem semper epulari.* Columella, citante Cruquio. Rutgersius tamen *renidentes* ad *vernas* referendum putat.

67 *Vel optima nomina, non appellando fieri mala, foenerator Alfius dixisse verissime fertur.* Columella, citante Torrentio.

68 *Futurus rusticus; comparaturus praedia.* Vet. Schol.

69 Vet. Schol. Cruquii cum optimis Cruquii atque Torrentii MSS. legerunt *redegit* non *relegit*. *Redegit pecuniam* qui summam inde conficit. B. *Redegit*, in arcam suam, a certe in potestatem, emturus agrum: vicinum ut sit verbo *exigere*. Sed *relegit* etiam defendi potest, et defensum est a Nic. Heinsio Adv. 2, 4 p. 236, i. e. rursus colligere studuit. G.

Etiam Idibus exigebantur usurae; ut Cicero (Cat. 1, 6): *Praetermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere proximis Idibus senties.* Vet. Schol. [† vid. Ernesti Excurs. XII. ad Sueton. Tiber. c. 35.]

70 *Calendis communiter solebant solvere foenus.* Torrentius. Mansit igitur quatuordecim dies in proposito.

Ponere; Deponere. Vet. Schol. Nam quod in foenus datum est Depositum dicitur.

ODE III.

AD MAECENATEM.

Exsecratur alium, quod apud Maecenatem imprudens degustaverat.

Metrum ut superius.

Parentis olim si quis impia manu
  Senile guttur fregerit,
Edit cicutis alium nocentius.
  O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
  Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractavit dapes?
Vt Argonautas praeter omnes candidum
  Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga,
  Perunxit hoc Iasonem:

Hoc

3 edat *Brod.* alium *etiam G. it. Z.* aleum *Brod.* allium *vulgo.* 5 Quefs *Glar.* 6 Non vip. *Cuiacius e MSS. Obs.* 28.

ODE III.

1 *Parentis olim: Siquis parricidium fecerit comedat alium pro poena.* Vet. Schol.

2 *Senile;* h. e. *Tenue et miserabile collum,* ut Virgilii verbis utar: Inest enim πάθος.

Frangere guttur hoc loco est praecidere gulam, vel iugulare.

3 Veteres declinabant *edim, edis, edit.* Vet. Schol. Cruq. Sic et plures MSS. legerunt pro eo quod erat *edat* in Impressis.

Alium dicendum ut solium, dolium, non ut vulgo aleum. Vet. Schol. Sosipater etiam reprehendit *aleum.* Est *alium* a Graeco Ἄγλιον, unde ἄγλιθες aliorum capita dicuntur. Quin et Veteres Torrentii Codices habebant *alium* pro *allium:* credo etiam olim patrum convenisse de scriptura.

4 *Durus* fortis est, qui quidvis potest pati: huic contrarium est *mollis. Fessis messoribus aestu Allia serpyllumque, herbas contundit olentes.* Virgil. Galeno etiam (notante Mancinello) Alium *rusticorum Theriaca* dicebatur.

5 Scita est ista Ellipsis, *saevit* pro *quod saevit,* quod et advertebat Lambinus.

Exta homini ab inferiore viscerum parte separantur membranis quae Praecordia appellantur, quia cordi praetenduntur. Mancinellus ex Plinio.

7 *Incoctus;* h. e. quia *incoctus,* et per hoc, *permixtus.*

Malas dapes; Periphrasis est veneni, non sine Euphemismo, ut in *Abi in malam rem,* pro in crucem.

8 *Sub hoc Canidiae nomine, Gratidiam Neapolitanam unguentariam intelligi vult. Sic et Virgilius pro Citheride Lycoridem appellat: Non enim proprium nomen notari decebat in carmine.* Vet. Schol. erudite.

Tractavit, modo pro miscuit: et ore et manibus tractamus quae commiscendo subigimus. L.

9 *Candidum,* formosum. Z.

Hoc delibutis ulta donis pellicem,
   Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
   Siticulosae Appuliae;
Nec munus humeris efficacis Herculis
   Inarsit aestuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
   Iocose Maecenas, precor
Manum puella savio opponat tuo,
   Extrema et in sponda cubet.

ODE

13 pelicem *G. Z.* 21 savio *etiam G. it. Bentl.* suavio *vulgo.*

13 A Graeco Διαλείφειν, *delibuere* dicimus.

Pellicem; Glaucen dixit Creontis filiam. Vet. Schol. Quam Naphtha arsisse tradit Plinius: alii Creusam nominant.

14 Etiam Ovidius posuit *fugit* pro *volavit.* Metamorph. Lib. II. *Fugit et impressa tellurem reppulit hasta.*

15 *Caniculae exortu accendi solis vapores quis ignorat?* Mancinellus ex Plinio.

Insedit: sic et Ovidus: *Pallor in ore sedet.*

Vetuste *vapor* pro aestu, ut frequenter Lucretius.

16 *Siticulosae* ex Homerico πολυδίψιος confictum est, ut bene Cruquius.

17 *Efficacis perpetuum Epitheton vult esse.* Vet. Schol. Nihil non effecit Hercules cum nulli labori impar fuerit.

18 *Aestuosius*, scite pro *intolerabilius. Si dixerit aestuo, sudat;* qui nequit calorem ferre, aestuare se dicit. Nil opus est me hoc loco de Deianirae notissima fabella monere.

19 Comice, et ἐν ἤθει, posuit *siquid tale;* delicias enim facit et exhorret alii nomen.

20 Qui omnes amoris numeros implere norunt *iocosi* dicuntur, tanquam *hilares* et *amabiles*, Graecis ἱμερόεντες. B. *Iocosus,* iocosis gaudens, *Mancin.* cui velit suos iocos commendatos esse, *Porphyr.* Z.

21 *Savio: amoris osculo.* Vet. Schol. Cruq. Quae posterior vox Lexicographos fugit. [Nempe sphalma est, pro *osculo*. G.] Torrentii etiam vetusti Codices habuere *Savio* pro *Suavio*, quod et Plautum habere video: credo a puellis et delicatis ita proferri consuevisse. *Puellam* autem modo *Terentiam* Maecenatis coniugem dici nonnulli voluere, prodente Vet. Schol.

ODE IV.

IN MENAM.

In Menam amarulenta Invectio. Erat autem hic Menas Cn. Pompeii libertus, Sextoque Pompeio legatus classique Piraticae praefectus, quam tamen postea maioris spe lucri Augusto proditorie tradidit; ab Augusto deinde ad Sextum defecit, Sextumque iterato Augusto prodidit. Hunc igitur Augustus non solum Tribunum militum classisque Praefectum fecerat; verum etiam mensae suae adhibuerat. Quam rem Horatius, in Pompeii domum ut decuit liberalis, indignanter se ferre liberrime hac Ode profitetur. (De hoc Pompeio Mena omnia Dio: porro eum hic peti, Acron et Porphyrio, quales nunc sunt, et V. Schol. Cruquianus tradunt. Mihi hoc scrupulum movet, quod unicum et proprium crimen hominis, perfida levitas, hic illi non obiicitur: sed invidia tantum excitatur etc. G.)

Metrum ut in superiore.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede:
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,

Vt

ODE IV.

1 Graecis Ὅια λύκοι Proverbium est, de inconciliabilibus. Sic et Ovidius in Ibin, *Pax erit haec nobis donec mihi vita manebit, cum pecore infirmo quae solet esse lupis.*

Sortito; Sorte naturae. Vet. Schol. Cruq. Natura cuique suam sortem ex fato tribuit. B. Haec est illa μοῖρα Graecorum, aeterna lex naturae. G.

2 Inimicitia dictis et factis constat; in animo est *discordia.*

3 *Ibericis: Ostendit eum fuisse Pompeii remigem in Iberia.* Mancinellus. *In Hispania plurimum Spartum nascitur.* Vet. Schol. *Spartum in aquis marique invictum.* Mancinellus ex Plinio. B. Ibericis ex sparto funibus etiam extra Hispaniam locus est. G. Est periphrasis servi, cuius in latere verberum, in cruribus compedum vestigia exstant. Z.

6 *Genus* modo naturam dicit et vernilem animum. Alias et ipse Horatius libertini generis fuerat.

7 Bene *Videsne* subiecturus *liberrima* quod habet ἦθος, seu moralem Enargian.

Sacravienses dicti nobiles qui frequenter sacram viam ambulabant. Ludovicus Desprez. B. *Sacravienses* nescio an memorentur, praeterquam apud Festum V. *October Equus*, ubi sunt vicini ibi habitantes, ut Suburrani etc. G:

Metiente: sic stabili gressu metitur litora cornix, ut scite Vet. Sch. quod dixerat *superbus ambules.*

8 *Bis ter ulnarum; Hanc autem iustae togae mensuram intelligendam est.* Vet. Schol. *Iustam togam* dixit qua nulla maior consueverat fie-

Vt ora vertat huc et huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagitiis hic Triumviralibus,
Praeconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera,
Et Appiam mannis terit?
Sedilibusque magnus in primis eques,
Othone contemto, sedet?
Quid attinet tot ora navium gravi
Rostrata duci pondere

Con-

16 contento *ed. prima Venet. a.* 1478. 17 *Pro* ora, aera *coni. Bentl.*

fieri: quod non intellexit Cruquius dum Scholiasten reprehendit. *Manicatis et talaribus tunicis, velis amictos non togis* ait Cicero in Cat. 2. Henricus Stephanus. Bentleius nequit ferre *bis ter ulnarum*; ideoque ex arbitrio suo rescribit *bis trium*, sed nulla suffultus auctoritate. Dicit se tamen nunquam vidisse [illegible]iorem Lectionem. Equidem fateor haec quae dicit esse supra meum captum. B. Festinabat, aut commotior erat, cum ista scriberet, vir do[illegible]; *bis ter ulnarum* plane insolit[illegible] est et anomalon. Facilius autem intelligo librariorum peccatum (nisi est ipsius poetae error humanus) si dictante aliquo, *bis ternûm ulnarum*; seu *bis tern' ulnarum*, non modo *ûm* periit, etiam in scribendo, verum etiam litera *n*. G.

9 *Vertat; Detorquet ab illo aspectum.* Vet. Schol. *Huc* et *huc* apfuit, quo ostenderet a plurimis hoc factum.

10 *Liberum* dicimus qui animi sui sententiam absque verecundia promit. Sic et Ovidius: *En ego liber, Ille ferox tacui.* B. *Indignatio*, h. e. homines indignabundi. Z.

11 *Fures ac servi nequam apud Triumviros Capitales ad Columnam Maeniam puniri solent.* Asconius, citante Desprez. *Nam ut Tribunis plebem, ita Triumviris ius erat alienos servos caedendi.* Vet. Schol. B. Sublestum hoc scholion. Tribunis adeo non est ius caedendi plebem, ut iis potius commissum sit terga plebis praestare a plagis immunia. G. *Sectus* etc. Est imitatio hominum indignantium. Z.

12 *Dum nexii caedebantur Praecones tubas inflabant, qui mos hodie in mea patria Velitris servari solet.* Mancinellus. B. Etiam haec de tubis nihili esse puto: praeco voce pronunciat et praedicat causam poenae. G. *Praeconis ad fastid.* tamdiu caesus donec etiam praeconi fastidio esset. *Mancin.*

14 *Falerni agri meminerat, quo Appia via necesse ire.* Vet. Schol. *Deliciarum affluentia est equos, vulgo burrichos habere.* Vet. Schol. De his superius (3, 27, 7) diximus, et ostendimus fuisse contrarios mulis. B.

15 *Sedilibusque magnus in primis, cum vehementi indignatione profertur.* Vet. Schol.

16 *L. Roscius Otho Legem Theatralem tulerat, ut in quatuordecim Ordinibus sederent Equites, de quibus in duobus sederent Tribuni, non tamen servi.* Vet. Schol. *Duo primi versus Tribunis vacabant.* Alter Schol. B. Contemnit sua cum lege Othonem, qui nihil contra illam admisit, lex non terret, nisi qui eam violavit. Vid. Sat. 1, 4, 68. De *tribunis* quae Vet. Schol. habet, ea certe antiqua non sunt. Tribuni laticlavii inter senatores sedent, caeteri inter equites G.

17 *Quid attinet;* dolet tantas impensas frustra fieri.

Contra latrones atque servilem manum,
Hoc, hoc tribuno militum?

ODE V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

Inducta Patricii cuiusdam pueri persona, quem a sagis Neapolitanis inter sacra Magica immolatum fama audierat, exsecratur amicam suam Gratidiam, Neapolitanam unguentariam, quae amatoria potione eum paene dementaverat, pro se autem versute Quintilium Varum suppofuisse videtur. (Non ausim ista praestare. Vid. Arg. Car. 1, 16. G.)

Metrum ut superius.

At o deorum quicquid in coelo regit
Terras et humanum genus!
Quid iste fert tumultus? et quid omnium
Vultus in unum me truces?

Per

1 *Sic Lamb. ex MSS. etc.* quidquid regis *Zar. Med.* 1477 et 1[illegible]6. *Da. Heinf. Maitt.* quisquis regis *Brod. Flor* 1482. *R. Steph. R*[illegible] quisquis regit *Ald.* quisquis regis *Ven.* 3 aut quid *Ven. Glar.*

18 *Rostratae erant naves ob scopulos.* Mancinellus. B. Etiam ut fluctus finderent, ut inimicas naves figerent a puppi vel a latere. G.

19 *Servilem manum; Sextus Pompeius sexaginta servorum millia collegit.* Mancinellus. *Imo et Augustus ipse manumisit viginti millia servorum uno tempore;* quod monet Torrentius ex Suetonio.

20 *Hoc, Hoc,* frendens dicit: neque parcit Augusto ipsi. B. *Hoc tr.* cum iste, qui piraticam exercuit et servus fuit, nunc tribunus militum sit. Z.

ODE V.

1 *At, timoris Interiectio.* Mancinellus. Sic et Virgilius: *At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis.* Vet. Schol. *At?* et geminatum *at! at!* a Phrygio et Macedonico Ἄττα, quod et *Patrem* et *Iovem* significabat, deduci videtur. Est autem vehementer commoti exclamatio, cuiusmodi fere et Homericum ὢ πόποι. B. ¶ Particulam *at* veteres usurpare solent, si irati inchoent orationem, idque praesertim a[illegible]t Poetae; ut Virg. Aen. 2, 53[illegible]vid. Heroid. 12, 1. Amor. 3, 6, 105. Metam. 8, 279.] Puer loquitur dum illum exuunt veneficae. V. v. 10. G.

Mire *quicquid deorum,* turbata mente et lingua, pro eo quod deberet esse *omnes dii deaeque.*

Melius *regit* quam *regis;* etsi nonnulli Codices cum Servio legant *regis.* Pro priore tamen lectione stare videtur Vet. Schol. et concitatius videtur.

3 *Iste* Tragice pro *tam immanis,* ὁ ἐνθάδε.

Fert, vult. Vet. Schol. Cruq. h. e. *in se habet.* Sic et *Fert animus,* pro *in animo est.*

Tumultus, vel *timultus* a *timeo:* ut enim ab Osco *facul, facultas;* sic etiam fortasse a *timul, timultus.* Superius monui tumultum esse festinationem quandam motus cum terrore *Vim dicit rapinae ipsius quam passus est.* Vet. Schol. eleganter.

Per liberos te (si vocata partubus
Lucina veris affuit)
Per hoc inane purpurae decus precor,
Per improbaturum haec Iovem,
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro belua?
Vt haec tremente questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia brevibus implicata viperis
Crines et incomtum caput,
Iubet sepulcris caprificos erutas,
Iubet cupressus funebres,

Et

9 tueris *Med.* 1477. 11 trementi *Chab. Lamb.* 18 cupressus *etiam Zar. et Med.* 1477.

Antitheton est in *omnium* et *unum* non sine Emphasi.

6 *Veris;* an simulavit partum ne videretur anus? B. Epod. 17, 50 accusatur acerba illa ironia partus suppositi Canidia. G

Bene *affuit*, cum dixerit *vocata:* nam *adesse* dicuntur qui *advocantur*.

7 Deorum erat purpura. *Praetexta sacram et venerabilem fieri pueritiam credebant Veteres*, ut ex Quintiliano adnotabat vir doctus Ludovicus Desprez. Erat ob hanc rem Praetexta etiam maiorum magistratuum. B. *Inane*, vanum, quia non proderat perituro. *Schol. L.* *Precor* modo pro *rogo*.

8 Leni Charientismo posuit *improbaturum*, pro *vindicaturum*.

11 Emphatica Enargia posuit pro *nudus stetit*.

12 Regiorum puerorum insignia, praetextae erant et bullae. Praetexta toga erat candida purpureo limbo circumsepta; bulla autem aureum fascinum, quod hodie corallio et bullis constat. Βοῦλλαν ὁμοίαν πομφόλυγι, (h. e. *bullae* similem *bullam*) dixit Plutarchus, in Romulo, quod ostendit Cruquius. Fuit enim et rotundum et superiore parte perforatum, ut ex Apuleio idem vir doctus monstravit; unde crediderim esse factum, ut a nonnullis pro cordis figura acciperetur. Anglorum vox Bell a *bulla* fuisse videtur.

13 *Impia*, modo pro dura et imitia.

15 *Brevibus; furiali habitu eam descripsit.* Vet. Schol. *Brevibus viperis perpetuo* Ἐπιθέτῳ *dicitur, nam tales sunt.* Idem.

17 *Caprificus*, quod ex veteribus monumentis plerumque erumperet, arborque esset infrugifera, deorum manium fuisse credebatur, adeoque infelix. B. De apparatu illo et supellectile quasi veneficarum conf. Sat. 1, 8, et quae ibi monentur. G.

18 *Varro dicit peras* [pyras, πυρὰς] *cupresso circumdari ob gravem ustrinae odorem ne populi circumstantis corona offendatur.* Mancinellus. Nos hodie rore marino utimur. In tribus optimis Torrentii Codicibus et in Cruquiano Schol. *cupressus* erat pro *cupressos*.

Et uncta turpis ova ranae sanguine,
Plumamque nocturnae strigis,
Herbasque, quas Iolcos atque Iberia
Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta ieiunae canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
Ligonibus duris humum

Exhau-

21 Colchos *Ven. Glar.* Iolchos *etiam Med.* 1486 *Lamb.* Iolcos *Heins. ad Ovid. Met.* 7, 158. 22 *pro* ferax, foras *Brod.* 49 Teia *MS. alter Bersm.* vera *MS. alter Bersm.*

19 *Turpis, grandis, tales enim ranae vulgo rubetae dicuntur, et magis venenosae sunt.* Vet. Schol. *Non ranae ova, sed uncta ranae sanguine. Rana enim infernum animal est*, ut Iuvenal. *Et Stygio ranas in gurgite nigras.* Alter Schol.

Sulphure, taedis et ovis lustrabant se veneficae: Philtris etiam ea immiscuisse vel ex hoc loco patet.

20 *Striges* dictae, *Quod horrenda stridere nocte solent*, ut ait Ovidius sexto Fastorum, quem vide. Est enim Graecis Στρίγξ a Στρίζειν eodem intellectu. *Vulgo Strigiae*, auctore Vet. Schol. Hanc avem sibi incognitam scribit Plinius: *Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt.* Ovidius. Anus enim volaticae vulgo ferebantur, ex Harpyiarum scilicet genere. *Nocte volant puerosque petunt nutricis egentes; Et vitiant cunis corpora rapta suis.* Ovidius. Eadem tamen videtur quae et Nycticorax, feralis avis.

21 Cum Beroaldo, Torrentii Lambinique Codicibus et Vet. Sch. *Iolcos* reposui pro *Colchos*: erat autem Iolcos Thessaliae oppidum. B. Iberia, h. l. non est Hispaniae pars, sed regio ad Pontum inter Colchidem et Armeniam. Z.

22 Veteribus idem erat *venenum* et φάρμακον. φαρμακεύτρια etiam et medica erat et saga et venefica, quod herbarum vim sibi a diis traditam credi volebant.

23 *Ieiunae canis*; ac si canis fames etiam ossi inhaereret, quod et ad augendum amoris desiderium valere credebant.

24 *Flammis Colchicis*; *Quales Medea tractavit apud Colchos de lignis infoecundis.* Vet. Schol. erudite.

25 *Expedita succincta.* Vet. Schol. *Sagana. Memini me legere apud Helenium Acronem Saganam fuisse nomine, libertam Pomponii senatoris, qui a Triumviris est proscriptus.* Vet. Schol. in Satyr. 8. Lib. I. *Foeneratoris cuiusdam uxor fuit*; iuxta alterum Schol. etsi Fabricius ediderit *Senatoris*; vitiose ni fallor.

26 *Avernales*: *ut, Sparserat et latices simulatos fontis Averni.* Vet. Schol.

28 E cancrorum genere dicitur esse echinus, echino terrestri persimilis. Pecoris ventriculi forma est, qui Graecis ἐχῖνος dicitur, a continendo, quod illis ἔχειν est: unde et *echinus* pro vasis genere de quo alias dicturi sumus.

Currens, furens. Vet. Schol. Bentleius fatetur se debere suum *Laurens aper* unius Heinsii coniecturae. B. Ea coniectura mihi etiam valde arridet. G.

Exhauriebat, ingemens laboribus;
Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatae dapis
Inemori spectaculo;
Cum promineret ore, quantum exstant aqua
Suspensa mento corpora:
Exusta uti medulla, et aridum iecur
Amoris esset poculum;
Interminato cum semel fixae cibo
Intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
Ariminensem Foliam,

Et

33 terve *Ald. R. Steph.* terque *Edit. primae.* 37 Exsecta *Brod.* Execta *Z. Med.* 1477 et 1486. *Ven.* 1479. Exerta *Ven.* 1486. *Ald. Rutg. Da. Heins.* *alterutrum ferre MSS.* Exesa *vel* Exesta *N. Heins. Adv.* 4, 1 *et ad Ovid. Met.* 14, 208. *it. Bentl.* Exsucta *Gott. Faber, Lambi. Maitt. Talb. Sandby.* Exsucca *Cun. Sanad.* [† *Similis fere varietas ap. Tibull.* 1, 10, 37.]

29 *Abacta*; h. e. *Quae nulla mala conscientia remota est.* Vet. Sch. Quippe cui omnia credebant veneficae. B. *Veia*, nomen tertiae veneficae, quae non deterrebatur conscientia tanti talisque sceleris. Z.

30 Superius monuimus *ligonem* esse latum sarculum, quod Graecis μάκελλα dictum est, uti Bidens δίκελλα. Alii pro *pala* accipiunt.

Per Hypallagen *duris* posuit, quia ipsa *dura* erat, h. e. patiens laboris.

31 *Ingemens*, *quasi vehementer anhelans.* Landinus.

33 Ἐμφατικῶς *Longo die* pro toto: Longus is certe incluso puero fameque pereunti videbatur.

Terque pro *terve*, ut vere Bentleius. Certe familiaris est iste error Exscribentibus.

37 Mira in hoc loco lectionum varietas, *exerta*, *execta*, *exucta*, *extracta* et *exacta*, quarum tamen nulla mihi placet. Cum tamen *execta* et *exerta* sint optimorum codicum, ex his *exusta* confeci, quae voci *aridum* optime conveniře videbatur. Credebant hae maleficae desiderium cibi atque potus medullae iecorique miselli pueri inhaerens ad amorem facturum. Notum est *Medullam* et *iecur* amoris fuisse sedes. Bentleio per me placeat suum *Exesa*. B. Cum *medulla* non minus quam *iecur* pueri, ipso furioso desiderio ciborum interfecti, *poculum amoris* s. philtron fieri debuerit: ei rei non ita convenire *exesa* medulla videtur quam *exsecta*, quod est antiquissimorum codicum typis vulgatorum. G.

39 *Interminato; interdicto.* Vet. Schol.

Cum semel ἐμφατικῶς dicitur de re cuius exitum avide exspectamus.

40 *Pupulae parvae oculorum imagines, quas Physici dicunt ante triduum morituris non apparere.* Mancinellus. Graecis etiam κόραι appellantur.

41 Dilogia usus est in voce *masculae*: nam et virilis libidinis numeros implebat, et erat tribas. B. Non *defuisse*, advocatam navasse suam operam. *Foliam*, nomen quartae veneficae, quae tribas erat, et amore feminarum, ut vir, ardebat. Z.

Et otioſa credidit Neapolis,
   Et omne vicinum oppidum:
Quae ſidera excantata voce Theſſala
   Lunamque coelo deripit.
Hic irreſectum ſaeva dente livido
   Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
   Non infideles arbitrae,
Nox, et Diana quae ſilentium regis,
   Arcana cum fiunt ſacra:
Nunc, nunc adeſte: nunc in hoſtiles domos
   Iram atque numen vertite:
Formidoloſae dum latent ſilvis ferae,
   Dulci ſopore languidae,

Se-

54 Arcum, *pro* Iram *Brod.* 55 Formidoloſae *etiam coll. Spir.*

43 *Otioſa* perpetuum Neapolis Epitheton, quam et Ovidius (Met. 15, 712) dixit; *In otia natam Parthenopen*, ut adnotavit Bonfinius. *Illo Virgilium me tempore dulcis alebat Parthenope ſtudiis florentem ignobilis oti*, Virgilius, (Ge. 4, 563) adnotante Vet. Schol. B. Hic locus enim ob amoenitatem, balnea, thermas maxime idoneus erat ad ſeceſſum. cf. Strab. lib. 5, p. 246. Z.

46 Credebant Veteres veneficas elicere deos e curribus ſuis. *Carmine dii ſuperi placantur, carmine manes.* Putabatur enim venefica diis ſuperior, huius enim carminibus vel inviti cedebant, uti et ſacerdotum precibus rite peractis.

47 Belle *irreſectum*, nam *ſcalpere terram unguibus ſolebas.* Vide Sat. 8. Lib. I. Dilogus etiam foedam dicit, ob non reſectos ungues.

48 *Rodens pollicem; Habitum et motus expreſſit Canidiae furentis. Petronius ut monſtraret furentem, pollice ait usque ad periculum roſo.* Vet. Schol. Pollicem rodentes oſtendere volunt ſibi eſſe famem altionis, et libenter vel hoſtium carnibus veſci poſſe.

49 *Quid dixit? aut quid tacuit? Oſtendit eam nihil tacuiſſe.* Landinus. Mira βραχυλογία furentis audaciam ſignificat. B. Quae ſcelera non dixit, aut quae ſilentio praeterire potuit? *Schol.* Z.

50 *Arbitrae, conſciae, teſtes.* Vet. Schol. *Non infideles*, dicit, quod celari ſoleant quae nocte peraguntur.

52 Legibus vetita oportuit eſſe *arcana.*

53 *Adeſte*; h. e. opem ferte vocatae.

In hoſtiles domos; ſcita eſt iſta Enallage numeri, cum de ſolo Varo agatur.

54 *Arcum*, quod pro *Iram* habet liber Brodaei, vix librario videtur deberi. Eſt enim eruditius. Diana arcu formidabilis. G.

55 Cum Vet. Schol. et pluribus MSS repoſui *formidoloſae* pro *formidoloſis*, et bene ſubiecturus *latent. Formidoloſas feras* vicinos atque vicinas modo dicit, quos metuit ſcilicet, ne ſcelera ſua vulgentur. Bentleius tamen maluit *Formidoloſis*, contra plures Libros. B. Non placet allegoria: videtur deſcriptio noctis intempeſtae, cum ipſae ferae, veſpertino tempore graſſari ſolitae, latibula ſua repetierunt. Hoc tempore redeuntem a pellicibus ad Canidiam, ipſius philtro excitatum, allatrent canes, ut pro

fure

Senem (quod omnes rideant) adulterum
 Latrent Suburanae canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
 Meae laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbarae minus
 Venena Medeae valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
 Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
 Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
 Oblivione pellicum.

59 nec perfectius *Lamb.* 60 laborarunt *G. Med.* 1482. *Ven.* 1544. *et omnino vett. edd.* elaborarint *Cun.* 63 superbam *tuetur etiam Lamb.* superba *Brod. coll. Sax. G. Ven.* 1479. *Med.* 1482. *Ven.* 1544. *Glar. Chab.* 65 infectum *G. coll. Sax. et MS. Bersm.*

fure comprehensus, deprehensus adulter, ludibrio sit. G.

57 *Turpe senex miles, turpe senilis amor.* Ovidius.

58 Meretricibus scatebat *Subura*, apud quas delitescere Varum, sive Horatium, significat. *Subura sub muro terreo Carinarum erat;* ut adnotavit Mancinellus ex Varrone. Dicebatur igitur *Subura a sub et Vrvo*, a quo urbs appellata est. Nam ad Carinas antiquus erat urbis murus.

59 Ironico Sarcasmo *nardum* dicit philtrum suum, cui maximam fidem habere se ostendit.

Quale non perfectius. Attende Elocutionem in Soloecismo constitutam. Vet. Schol. ex MS. Stephani. Ex Hellenismo scilicet tractam.

60 *Meae laborarint manus;* Octo Torrentii Codices unusque Cruquii legerunt *laborarint*, quod et Lambinus in suis etiam invenit, cum alii habeant *laborarunt*. *Hinc scias illam unguentariam fuisse.* Vet. Schol. B. Vis argumenti eadem est, sive legas *laborarint* i. e. elaborare possunt, s. *laborarunt* unquam. G.

61 *Quid accidit?* Peractis sacris miratur rem sibi ex voto non successisse, ideoque aliquid insolitum accidisse suspicatur.

63 *Superbam, potentem.* Vet. Schol. Omnes fere MSS. *superbam* pro *superba*. Sic et Vet. Schol. Cruq. B. Etiam hic difficile est constituere aliquid: *superbam* potest dixisse Glaucen, regii generis puellam: *superba* esse potest Medea successu operis: prius ad invidiam Medeae aptius. G.

65 *Palla*, Marcello *tunicae pallium*, ut adnotavit Mancinellus. Imponebatur haec stolae, eratque foeminis pro toga vel pallio, tergo enim dependebat vice mantelis.

69 *Unctis oblivione.* An opio putat uncta pellicum Suburanarum cubilia? Manifestum est eam se gessisse pro eius uxore, cum reliquas pellices dicat. B. Puto hoc velle poetam, s. Canidiam, Indormit Varus cubilibus pellicum, quae cubilia adeo illum tenent, ut videantur medicata esse unguento oblivionem omnium rerum inducente. Cubilia pellicum uncta sunt oblivione honestatis etc. G.

Ah! ah! solutus ambulat veneficae
  Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus
  (O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
  Marsis redibit vocibus:
Maius parabo, maius infundam tibi
  Fastidienti poculum.
Priusque coelum sidet inferius mari,
  Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
  Bitumen atris ignibus.
Sub haec puer, iam non, ut ante, mollibus
  Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet silentium,
  Misit Thyesteas preces.
Venena magnum fas nefasque; non valent
  Convertere humanam vicem.

Diris

71 aha *Bentl.* 81 mei *Glar. Bentl. Hanc lectionem ex interpretatione ortam puto. Z.* 87 *pro* magnum, magica — Non vertere humanas vices *coni. Bentl.*

71 *Ah! Ah!* repente in mentem venit illi quid acciderit.

Alias notavi *solvere* et *ligare* fuisse magorum propria vocabula. B. Vid. Car. 1, 28, 34. G.

72 Etiam philtrum *carmen* dicitur.

73 *Vare;* terrendo nominat.

74 Hellenismus est in *fleturum*. Graeci enim κλαίειν et οἰμώζειν iubent quibus infesti sunt.

75 *Vocata;* h. e. *Mens tua magicis vocibus semel evocata nunquam redibit*. Vet. Schol. Obiter hic notandum Veteres sensisse dementium animas e corporibus suis carminibus evocari, uti dii e suis sedibus.

76 Notum est Marsos fuisse carminibus insignes. B. Vid. Epod. 17, 29. G.

82 *Bitumen liquidum, quod naphtha dicitur*. Mancinellus. Hoc enim praestigiatores ad malefaciendum frequenter usi sunt. B.

Et fingit poeta, cum his verbis etiam coniunctum ipsum actum. Sic Virg. Ecl. 8, 80 *Limus ut hic durescit etc.* G.

Atros ignes dicit lignis infelicibus accensos; taxo scilicet, cupresso, caprifico et similibus; quod miror Interpretes latuisse, cum intelligi possit ex Vet. Schol. superius citato.

84 *Impias:* immites, saevas. Iracunde protulit.

86 *Thyesteas preces* proverbiali sermone dicit, quibus scilicet Thyestes infanticidam Atreum apud Tragicos devovere solebat.

87 *Convertere fas nefasque* per Ἐπεξήγησιν est *convertere humanam vicem;* h. e. (ut Vet. Schol. verbis utar) *Merita in contrarium vertere*. Qui enim liberat poena malos, efficere conatur ut nefas sit fas, et e contra. *Magnum* autem dicit *fas* legum legem; h. e. Divinam qua leges humanae reguntur. Magnus et rex dicitur cui minores reges parent: frustra Rutgersius *magicum* reponit. Magnus Bentleius hoc

versu

Diris agam vos: dira detestatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire iussus exspiravero,
Nocturnus occurram Furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
(Quae vis Deorum est Manium)
Et inquietis assidens praecordiis,
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
Contundet obscenas anus;
Post, insepulta membra different lupi,
Et Esquilinae alites:
Neque hoc parentes (heu mihi superstites!)
Effugerit spectaculum.

ODE

90 *Quid si* expiator? 102 Effugerint *vel* effugerant *edd. vett. it.* 1 *coll. Sax.*

versu mirum in modum se torquet quod non intelligat *humanas vices* dici *poenarum vices*, divinamque vindictam *dicto fatorum tempore*, quod ait Phaedrus. B. Mihi simplicior videbatur Lambiniana interpretatio, Veneficia possunt *fas et nefas convertere*, perturbare omnia officia: non possunt *convertere* et mutare conditionem mortalitatis, et impedire, quo minus puniantur veneficae. Et sic distinxi. G.

89 *Dirae exsecrationes dicuntur.* Vet. Schol.

Detestari est deum in partes vocare. Quoties autem hoc ab innocente aliquo cum exsecrationibus fiebat, is qui laeserat defigi dicebatur. Vnde et Plinius, (28, c. 4.) *Defigi diris detestationibus nemo non metuit*; quem locum laudavit Ludovicus Desprez.

92 *Furor*; h. e. in Furiam versus, vel ea figura, qua Furiae esse creduntur.

94 Nam manes dicuntur et boni et mali; et larvae scilicet et lares. Sic et Virgilius; *Quisque suos patimur manes.* Vox autem *manes* deos bonos significat, uti Graecis Furiae Eumenides dicuntur. Imo etiam *Dii Manes* famosiore sensu pusilli dii sunt, quales feruntur Ὀνειροκρίτῃ Artemidoro θεοὶ καταχθόνιοι seu domestici lares. Certe et Armenis et Britannis *Min* pro *exiguo* vel *minuto* est, ipsis etiam Graecis μανός. Atque hinc *Immanis* Latinis pro *immenso* est.

95 *Assidet*, qui loco in quo est pertinaciter adhaeret, ducta Tralatione ab hirundine; vel etiam ab ave quae assidet nido. B.

97 *Turba* sc. hominum.

98 Bene *contundet* de turba, cum iam dixerit *hinc et hinc.*

Dilogos dixit *obscenas* et *turpes* et *funestas*, erant enim et impudicae et veneficae.

99 *Different*; h. e. in diversa trahent, seu dilaniabunt.

100 *Esquilinae alites*: *In regione Aggeris, quae est extra portam Esquilinam solita sunt pauperum corpora vel comburi, vel proiici.* Vet. Schol. B. Vid. Sat. 1, 8, 14. G.

101 *Heu mihi superstites!* Ἐμφατικῶς, *quia et ipse superstes esse vellet.* Vet. Schol. Parentum vicem una cum sua deflet.

102 Non auscultandum his, qui *effugerint* volunt: optat parentes suos fructum oculis capere ex supplicio Canidiae. G.

ODE VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

A Cornelio Tacito memoriae proditum est (An. 4, 21) *Cassium Severum eius temporis Oratorem libidine quadam viros atque illustres foeminas procacibus scriptis defamasse, eaque re inductum Augustum cognitionem de famosis libellis tractavisse. Hunc igitur Horatius Iambis lacessit, ac velut canem in se irritare conatur.* (Mihi non fit probabile, eundem esse virum, quem ut maledicum et acerbum oratorem describunt Seneca, Tacitus, Fabius: nisi noster contumeliosius quam verius de illo posuit, v. 9 et 10. Si enim adulari potuisset ille, in Seriphiis saxis non consenuisset. G.)

Metrum ut prius.

Quid immerentes hospites vexas, canis,
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon
(Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata nives,
Quaecunque praecedet fera.
Tu cum timenda voce complesti nemus,
Proiectum odoraris cibum.
Cave, cave; namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua;

Qua-

ODE VI.

1 *Immerentes*, Dilogus et nihil meritos, et nihil merituros. Bene hoc de feminis praecipue.

Vexas, *fatigas*. Vet. Schol.

2 *Ignavus*, modo *Inaudax*.

3 *Quin*, *potius*. Vet. Schol. Cruq. Sic et Mancinellus; quem tamen iniuste reprehendit Glareanus, quod non legerit *Quin* Interrogative.

Per Moralem Enallagen usus est Praesenti pro Futuro. Vet. Schol. Cruq. cum sex Torrentii Codicibus habebant *verte et pete* in Imperativo, quod ex Glossemate fuisse puto.

5 Epirotici canes fortitudine celebres ferebantur, ut agilitate Spartani. His partibus eos ignotos esse oportet.

6 *Amica vis pastoribus* ex Hellenismo, φίλοι εἰσὶ ποιμέσιν, h. e. ideo grati, quia sunt praesidio. Habet etiam ὑπόνοιαν, sive Emphasin, se etiam uti canem pro suis decertaturum.

7 *Aure sublata*; *Ad auratus posita*. Vet. Schol.

8 Bene *Quaecunque*; neque enim quod tu facis, ob cibi odorem praedam relinquam, cum neque Maecenati ipsi semper parcam. B.

10 *Proiectum*, spe lucri facta definis maledicere. Z.

11 *Cave*, *Cave*; Terribilis Ironia: Ferocem se taurum dicit.

Asperi proprie dentes, per Metaphoram etiam irritabiles animi.

Qualis Lycambae spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

14 Bubalo *Ven. Glar.* 15 petiverit *omnes.* appetiverit *Bent. et Cun.*

ODE VII.

IN POPVLVM ROMANVM.

Detestatio civilis belli ab Antonio et Cleopatra renovati.

Metrum ut prius.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidae Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:

Sed

13 *Lycamben* cum filia Neobule Archilochi Iambis laceratum, laqueo vitam finiisse omnibus notum.

14 *Bupalus Hipponactem Poetam pro risu pinxit* (at legendum *finxit*) *quo ille commotus tali carmine percussit, ut se laqueo suspenderet.* Vet. Schol. Contradicit huic fabulae Plinius, ut ostendit Ludovicus Desprez. B. Plin. 36, 5 a Bupalo et Anthermo sculptoribus ludibrii causa propositum docet Hipponactis vultum foeditate notabilem: negat ab eo compulsos ad laqueum. G.

15 Cum habuerit Vet. Schol. Cruq. *oppetiverit*, ego *appetiverit* malui quam vel illud, vel *petiverit*, quod est in Vulgatis. Bentleius sui iudicii securus posuit *me petiverit.* B. *Atro dente*, maledico aut oblectatorio sermone. *Schol.* Z.

16 Hyperbaton est in *ut flebo*: est enim pro *flebo ut*. Festive insultat Poeta. B. *Inultus puer*, infirmus, qui non potest iniuriam ulcisci. Z.

ODE VII.

1 *Eleganter in tumultu ab Exclamatione incipit.* Vet. Schol. B. *Ruitis*, temere et sine consilio ferimini. Z.

2 *Aptantur dexteris;* h. e. ταῖς δεξιαῖς προσάπτονται· vel, *Cur stringitis*, ut ait Vet. Schol.

7 *Intactus;* h. e. bello nondum tentatus.

Descenderet; Erat sacra via declivis a Carinis ad forum, et acclivis a foro ad Capitolium. Lambinus. B. Descenderet flexu sinistro de sacra via in carcerem ibi strangulandus, quo facto demum sacrificia in Capitolio incipiunt. V. Cic. Verr. 5, 30. G.

Sed ut, ſecundum vota Parthorum, ſua
  Vrbs haec periret dextera,
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
  Nunquam niſi in diſpar feris.
Furorne caecus, an rapit vis acrior?
  An culpa? reſponſum date.
Tacent; et ora pallor albus inficit;
  Menteſque perculſae ſtupent.
Sic eſt; acerba fata Romanos agunt,
  Scelusque fraternae necis;

Vt

12 Nunquam *Fl.* 1482. *Ven.* 1486 *et* 1490. *it.* 1544. *Fabric.* 1555. *Bentl. Sanad.* Vnquam *al. omnes.* diſparibus *edd. vett.* *Pro* feris *Lamb.* genus. 13 caecos *ex MSS. Bentl.* 16 percuſſae *Br.*

9 *Secundum vota Parthorum; Qui occiſo Craſſo metuebant Romanos.* Vet. Schol.

10 *Vrbs haec:* ad miſerationem poſuit *haec.*

11 Moraliter *hic* pro *tam immanis.*

12 *Nunquam* vere poſuit Bentleius pro *Vnquam,* *Nunquam feris,* non *Nunquam fuit.* B. Sunt hae poſteriores viri docti cogitationes. In priori editione probarat lectionem vulgatam, *Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus Vnquam, niſi in diſpar, feris,* i. e. Neque unquam fuit feris lupis neque leonibus hic mos, niſi in diſpar genus: non pugnant lupi cum lupis etc. ſed contra diſpar ac diverſum genus animalium. Argumentum ipſum neque obſervatione nititur, neque alias cohaeret, licet non ſolis poetis placuerit: ceterum vis illius, ſi qua eſt, in lectione a Bentleio defenſa melius exprimitur. Nam HIC *mos* non eſt mos pugnandi ſimpliciter (quis enim hunc Romanus Romanis exprobraret?) ſed mos pugnandi in ſuum genus, in ſuos cives. Itaque certe debuit Horatius ſcribere, ut ſcripſiſſe illum vult poſt alios Bentleius, G. *Feris,* qui nunquam niſi in animalia diverſi generis ſaeviunt. Z.

Abſolute *diſpar* pro eo quod diſpar erat. Nonnulli *diſpar genus* legere pro *feris,* ex Gloſſemate. Eſt autem Hyperbaton in *feris:* eſt enim et *lupis* et *leonibus* Epitheton. Ordo eſt *fuit in* non *feris in,* quod oſtendit Glareanus. B. Haec iam non bene cohaerent, ſcripta ad lectionem vulgatam declarandam, quam tunc probabat vir doctus. G.

13 *Vis acrior? Numquid deorum ira?* Vet. Schol. Bene *vis* de potentia deorum, quae facit quod ſibi placet. Sic et Virgilius *vi ſuperdum,* pro Tyrannide vel impotentia poſuit. Bella enim factionibus deorum duci credebantur *Acrior* nunc pro *incitatior* dicitur.

14 Solito Charientiſmo *culpam* dicit *ſcelus.*

15 *Tacent; Elegans iocoſitas* (ſic enim legendum pro *otioſitas,* quod oſtendit Stephanus) *quaſi conticuiſſi ſteterint.* Vet. Schol. Iconiſmum vult intelligi, ſeu moralem Enargian.

Magis arriſit Bentleio inuſitatior ordo quarumdam Membranarum: *et albus ora pallor inficit;* nobis utcunque probatur communis. Verum nil tanti. Huiusmodi varietates plerumque debentur lapſae Exſcribentium memoriae.

17 *Sic eſt:* quaſi iam dubitare deſinat. Ob ſilentium ſcilicet atque pallorem.

Fata; ſive ulciſcendi decreta bene dixit *acerba,* quod molliri nequirent.

Agunt; h. e. non relinquunt. Metaphora a venatoribus ducta.

18 Dilogus de Iulio Caeſare atque Remo.

Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ODE VIII.

IN ANVM LIBIDINOSAM.

In vetulam quandam beatam, amorem sine viribus affectantem, amarulenta Invectio.

Metrum ut prius.

Rogare longo putidam te saeculo,
Vires quid enervet meas!
Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudae bovis.
Sed incitat me pectus, et mammae putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, et femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata; funus atque imagines
Ducant Triumphales tuum;

Nec

1 putridam *MS. Bersm.* 2 quod *ibid.*

19 Ἐμφατικῶς *fluxit in terram* posuit. B. *Vt*, quia, postquam. Z.

20 *Sacer nepotibus* per Hypallagen posuit, quod nepotes sacros sive devotos efficeret. B. Quem suo cruore expiaturi erant. *Schol.* Z.

ODE VIII.

1 *Rogare*; ista Admirative sublevatisque oculis proferenda sunt: et subintelligendum extrinsecus, *Quis satis miretur*; vel aliquid tale.

Putidam; h.e. foetidam. Fulsome. Hyperbolicus *saeculum* dixit vetulae aetatem.

2 Turpiculum quid latet in verbo *enervet*: ac si fascinatum esset ei fascinum.

3 *Vetus senectus* dixit, ac si olim senuerit: longum enim saeculum vixerat.

6 *Crudam bovem* excoriatam vaccam dicit, ut ego sentio: quippe evulsas habuerat nates. Like raw Beef. B. Cruditatis in bubus signa et curationem tradit Col. 6, 6. G.

7 Sublata voce proferendum *sed*, significat enim *Imo etiam*, vel *Praeterea*, ut saepe alias.

Incitat; h.e, percellit, vel commovet: *Revera incitat*. Vet. Schol. cum plerique Ironiam putent.

8 *Quales ubera pro Qualia, more Graeco.* Vet. Schol. Cruq. B. Absurde etiam hic Harduinus, *quales* a metri necessitate deducit. G.

11 *Esto beata*; h. e. *placeas tibi licet generositate et divitiis.* Vet. Sch. *Solebant in funere nobilissimi cuiusque imagines maiorum praeferri, ad osten-*

Nec sit marita, quae rotundioribus
Onusta baccis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter Sericos
Iacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum est tibi.

18 *Pro* minusque, *magisque* *Cod.* *Gai.* *et* *Bentl.* *invitis.*

ostentationem nobilitatis, quod adhuc observari videmus in funeribus principum virorum. Vet. Schol. Cruq.

13 *Marita*, ostendit eam esse matronam.

14 *Onusta*; ad Emphasin posuit: significat enim vel numerum, vel magnitudinem unionum auribus gestari solitorum.

15 *Libelli Stoici*; *Solita erat haec libros Philosophorum etiam in lectis repositos habere ad tegendam libidinem, ut adveniente amatore simularet se Philosophiae studere.* Vet. Schol. Cruq.

16 *Pulvilli sunt lecti.* Vet. Schol. Cruq. Lectos iam Lucubratorios dici existimo. B. Nempe in lectis s. lecticis legunt, student, commentantur: unde *cubicula* dicta. *Lecticulam lucubratoriam* Augusti memorat Sueto. c. 78. Quaerebat mulier praetextum consuetudinis cum viris. *Amant* est solent. G.

17 *Illiterati num*: Vult significare eam libellos istos in Horatii semistoici gratiam comparasse: quo scilicet gratior ei videretur, ut participem studiorum. Frustra Dacerius legit *Illiteratae* de suo ingenio. B. Dicit, Quid tibi cum doctrina, mulier, quid cum libris, qui nihil ad tuam rem faciunt? num minus *rigent*, i. e. frigent *nervi* mei, si tu docta es? Noli putare, sunt *illiterati* etc. Pudet disertum esse. Sed nolim homines hic esse ingeniosos ad mutandam lectionem bonam, id est nequam. G.

18 *Fascinum pro virili parte posuit, quoniam praefascinandis rebus haec membri deformitas apponi solet.* Vet. Schol. *Lingua enim detersa fronte mulieres amputare se infantibus putant fascinum.* Alter Schol. *Pueris turpicula res in collo quaedam suspenditur ne quid obsit, bonae scaevae causa.* Varro, Notante Mancinello. Hoc etiam hodie corallii et bullarum forma repraesentari supra monuimus.

19 *Superbo, fastidienti.* Vet. Sch. *Provocare* modo est foras elicere.

20 *Ore allaborandum*; *Lingua et nefariis osculis.* Vet. Schol. Cruq.

ODE IX.

AD MAECENATEM.

Allata Actiacae victoriae fama, Poeta se publicae laetitiae moram impatienter ferre ostendit. Interim insanum Antonii amorem Iambis suis tangit, Aegyptiumque militiam deridet.

Metrum ut prius.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
Victore laetus Caesare,
Tecum sub alta (sic Iovi gratum) domo,
Beate Maecenas, bibam,
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Vt nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit, ustis navibus,
Minatus urbi vincla, quae detraxerat
Servis amicus perfidis.

Ro-

1 o repostum *Bentl. ex emendat. Heinsii.* 5 mistum *vett. edd.* mixtis *Bentl. e duobus codd. Lambini.*

ODE IX.

1 *Ad festas dapes;* h. e. *Ad hoc repositum, ut non nisi ad festas epulas proferretur.* Vet. Schol.

3 *Sub alta domo; Maecenatiana Turri.* Torrentius.

Sic Iovi gratum; οὕτως Διὶ φίλον. Vult significare Augustum deorum ope praeter spem omnem fuisse superiorem. Quis enim crederet quingentas naves etiam turritas, tantaeque molis, a CCL decem horarum spatio vinci potuisse?

4 *Beatum* dicimus cui ex voto omnia cedunt.

5 Bentleii Textus praefert *mixtis*, sed haesitanter.

6 *Hic notandum est modos Musicos esse septem, Dorium, Hypodorium, Phrygium, Hypophrygium, Lydium, Hypolydium, et Mixolydium.* Vet. Schol. E quibus Dorius maxime serius erat et sedatus quo usus est Alcaeus, quem ipse in carminibus imitatus est.

Tres modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium et Phrygium, quem et Barbarum. Vet. Schol. ad Od. 15. Lib. IV. Mirum est Glareanum et Cruquium, atque illos qui hos secuti sunt modos Lyricos cum modis tibiae confudisse. Erat autem Phrygia, sive Berecynthia, tibia ebrietati atque insaniae accommodatissima. *Cur Berecynthiae Cessant flamina tibiae?* Ode 3, 19.

7 *Actus freto; Sextus Pompeius freto Siciliensi victus fugatusque est.* Vet. Schol. Vult significare magnam fuisse fugato Pompeio Romae laetitiam, ob metum scilicet servilis manus. B. *Vt nuper*, scil. bibimus, et victoriam Augusti de Sexto Pompeio celebravimus. Z.

Neptunius Dux; Eo stultitiae processit, inflammatus marinarum rerum felicitate, ut Neptuni filium se diceret, et Cyanea veste obduceretur. Vet. Schol. Erat enim trecentarum quinquaginta navium dominus, ut scribit Aurelius Victor. B.

Vid. Dio 48, 19 et ibi Fabric. §. 78. G.

8 Fugit in Asiam ubi ab Antonianis occisus est.

10 Perfidia vernilitatis perpetua comes; nequit enim fides sine libertate consistere.

Romanus, eheu! (posteri negabitis)
Emancipatus feminae,
Fert vallum et arma miles, et spadonibus
Servire rugosis potest;
Interque signa turpe militaria
Sol aspicit conopium.
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
Galli canentes Caesarem;
Hostiliumque navium portu latent
Puppes sinistrorsum citae.

Io

17 Adhuc *Ven.* 1479. *Med.* 1486 *et* 1502. Ad huc *Schol. Cruq.* Ad hunc *al.* verterunt *conj. Bersm.* 19 in parvu *Codd. duo Bersm.* 20 Sitae *Codd. duo Cruquii.*

11 Et *Romanum et militem dicit* Antonium, meminitque eius non sine gemitu, ut decuerat, praeclari et potentis viri. B. Nihil hic, directe quidem, de M. Antonio. G.

12 *Emancipatus; Pro mancipio Cleopatrae datus.* Vet. Schol. Emancipari dicitur, qui non amplius vel sui, vel etiam alieni, iuris est, contraria plane significatione: nam mancipium legitima possessio Iurisconsultis dicitur. Mancipium autem dicit quod neglecta summa rerum reginam e proelio fugientem secutus sit.

13 *Valli sunt fustes quibus vallum munitur.* Mancinellus. Haec autem adiecta sunt, ut videatur gregarium militem, non ipsum Antonium velle: singuli enim milites duodecim vallos cum armis et plusquam dimidii mensis viatico secum ferebant? sexaginta librarum pondus, si Vegetio fides.

14 *Rugosos* dicit eunochos, eo quod essent imberbes et vetularum similes: his etiam ducibus utebatur Cleopatra.

16 *Solem*, Iovis oculum, Veteres maxime verebantur, quod omnia videret.

Conopeum genus est retis ad muscas et culices abigendos, quod supra lectum tendebatur. Vet. Schol. Cruq. *Nam κώνωπες Culices Graece dicuntur. Conopeo maxime Alexandrini utuntur, quia ex Nilo culices abundant.* Alter Schol. Non enim turpe Conopeum, quam mulier Aegyptia, quae Conopeo subserat. Libenter assentior Bentleio in hoc versu reponenti *conopium κωνώπιον,* pro *conopeum, κωνωπεῖον.*

17 *Ad hunc; Contra Antonium: quia ad Caesarem confugerunt et equos adversum Antonium* CVM SISTRO *converterunt.* Vet. Schol. Melius tamen [pro *Ad hunc*] reponas *Ad hoc* Adverbialiter sumtum, quasi dicatur *Conspectu hoc.* B. Si est ex historia, (et quidni sit?) *Antonius* CVM SISTRO, hoc indicatur, non solam Cleopatram fecisse, quod narrat etiam Virg. Aen. 8, 696 *patrio vocat agmina sistro:* sed ipsum quoque Antonium illo incitamento et velut classico usum. Cultam ab Antonio (qui Osiris videri volebat) Cleopatram pro Iside altera (cuius est sistrum) obiicitur illi a Caesare, suos ad Actiacam pugnam cohortante, apud Dion. 50, 24 sq. Galli, de quibus hic agitur, id est Gallograeci secuti sunt ducem suum, Deiotarum, de cuius ad Caesarem transitu Plut. Anto. p. 945. C. G.

18 Gallograeci hi erant: et bene canentes; quia Galli canentes proelium committere consueverunt.

20 *Hoc quasi augurium fuit victuriarum Augustum, nam sinistrorsum est Alexandriam versus.* Vet. Schol. Cruq. Sexaginta Cleopatrae naves in Actio ad fugam paratae erant.

Io Triumphe, tu moraris aureos
Currus, et intactas boves:
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem,
Neque Africano, cui super Carthaginem
Virtus sepulcrum condidit.
Terra marique victus hostis, Punico
Lugubre mutavit sagum;
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
Ventis iturus non suis;

Ex-

25 *Africanum MSS. apud Torr. it. Gott. tum edd. saeculi XV plures.*

Alii legunt *sitae*, quod non probo; etsi Dacerius dicat *sinistrorsum citae* non esse Latinum. *Elocutionem attende mirandam συνεκδοχικὴν περίφρασιν.* Vet. Schol. B. Constat ex Dione et Plutarcho, Cleopatrae naves primum post reliquam Antonii classem in portu stetisse, deinde, re neutro inclinata, fugisse Cleopatram, et traxisse post se Antonium. Cum scriberet hanc Oden Horatius nondum de eventu constabat: sed hoc tantum, desertum ab ipsis Aegyptiis Antonium. Horum hostiles naves cum *portu* aliquamdiu latuissent, deinde evectae *sinistrorsum citae* abierunt. Quae enim navis Actiaco portu egressa Italiam petit, ea dextram versus citatur; sinistrorsum, quae Aegyptum. Hinc auguratur poeta, classem hostilem vel in Cretam, vel in Syrtes delatum iri, quae regiones sinistrae sunt solventibus ab Actio. Romanae naves combustae, demersae, captae. G.

21 Personam facit *Triumphum*, ut Hymenaeum in nuptiis, Bacchum vel Lenaeum in vindemia et epulis. Est autem adstantis multitudinis acclamatio. Vid. Car. 4, 2, 49. Sic *victoriam* clamant etc. G.

22 *Intactas*; i. e. *indomitas*. Vet. Schol. B. Iugum non expertas, ut 2 Sam. 7, 7. G.

23 *Non tanta gloria triumphavit Marius de Iugurtha.* Vet. Schol.

25 Quid hic facit *Africanum* a Bentleio positum? B. *Africanum* int. Scipionem, melius convenit cum relativo *cui*; et habet magnas auctoritates. Si *Africano* retinemus, supplendum est, *Neque Africano* bello ducem illum, *cui* etc. Quae cum paulo durior videretur ratio, praetulere alii *Africanum*. G. Vulgatae lectionis sensum puto hunc: quod, sc. bellum, virtute Romana est finitum et sepultum, deleta Carthagine. Z.

Super Carthaginem; h. e. *Super eversionem Carthaginis.* Vet. Sch. Cruq.

26 *Virtus sepulchrum condidit; Cum victor rediret ab Africa, neque eum Romanus populus recipere vellet ob invidiam; ille est reversus in privatum agrum Linterni, ubi tanquam a Romanis in exsilio positus vixit: quare iussit in tumulo suo scribi quod patria careret sepultura.* Vet. Sch. Cruq.

37 *Deposuit coccineam chlamydem Antonius, et accepit nigram; utrum ob luctum victarum partium hoc fecit; an ut fuga lateret.* Vet. Schol.

28 *Sagum*, Graecis χλαῖνις vel χλαμύς, lacerna erat militaris, vel paludamentum.

29 *Antonius fugiens quinquerem, ut Cleopatram assequeretur, ab illa in sua navi receptus est, sicque ad Taenarum appulit.* Mancinellus ex Plutarcho.

30 *Non suis; non aptatis, non prosperis.* Vet. Schol. B. Totus hic locus ostendit, scriptam esse hanc oden ad primos nuntios proelii, cum nondum constaret, quid factum esset classi fugienti, et speciatim Cleopatrae atque Antonio. G.

Exercitatas aut petit Syrtes Noto;
  Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
  Et Chia vina, aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
  Metire nobis Caecubum.
Curam metumque Caesaris rerum iuvat
  Dulci Lyaeo solvere.

34 Aut Chia *coni. Bentl. et refert ad seq.* metire.

ODE X.

IN MAEVIUM POETAM.

Poetae Maevio homini duro et maledico, saeculique sui ingeniis infesto, in Graeciam navigaturo naufragium optat.

Metrum ut prius.

Mala soluta navis exit alite,
  Ferens olentem Maevium.
Vt horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus;
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat;

In-

4 flatibus *coni. Burm. ad Flacc.* I, 639.

31 *Exercitatas;* h. e. Agitatas. *Antonius a Taenaro discedens Lybyam pervenit.* Mancinellus.

32 *Incerto mari:* i. e. *ipse fertur incertus consilii.* Vet. Schol.

34 Bentleius elegantius putat *Aut Chia vina*, sed unde novit ille Horatium scripsisse quod ille elegantius putat? Plurima vel a doctissimis scribi solent ferente impetu atque immediate.

35 *Fluentem;* i. e. *Potu nimio profluentem.* Vet. Schol. B. *Fluentem* intelligo, μαλακὸν, quae imbecillum ventriculum ostendat. G.

36 *Metiri* iubet poeta vinum, cum respectu ad aequalem numerum cyathorum, vel in temperando vino, vel infundendo convivis, observardum. G.

Caecubum: Quia austerissimum est vinum merito nauseam coërcet. Vet. Schol.

37 *Curam metumque;* i. e. *Solicitudinem et metum de absentia Caesaris.* Vet. Schol. *Horatius nondum securus quod viveret adhuc Antonius.* Torrentius.

ODE X.

1 *Soluta;* retinaculis soluta.

Alite; attende alitem Foeminino genere dixisse, alibi Masculino. Vet. Schol. B. *Mala alite,* malo auspicio. *Schol.* Z.

2 *Olentem; putentem.* Vet. Schol. *Atque idem iungat vulpes et mulgeat hircos.* Virgilius (Ecl. 3, 91) de eodem Maevio. Erat hircus in aliis, ut fere in obesis.

3 *Vtrumque latus* ut verberet Auster, oportet navim a procella circumagi. G.

5 *Niger Eurus,* quatenus turbat coelum; *albus,* cum serenat. G.

Inverso mari; ab imis vadis refuso. B. *Rudentes,* funes nautici-

Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
  Qua tristis Orion cadit:
Quietiore nec feratur aequore,
  Quam Graia victorum manus;
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
  In impiam Aiacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
  Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
  Preces et aversum ad Iovem;
Ionius udo cum remugiens sinus
  Noto carinam ruperit!
Opima quod si praeda curvo littore
  Porrecta mergos iuveris;

Libi-

8 frementes *Cun. nescio unde.* 18 *Sic Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Loch. Med.* 1502. *Ald. R.* et *H. Steph. Bentl.* adversum *al.* 19 sinus *G. Z. Flor. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Loch. Med.* 1502. *Ald. R. et H. Steph. Torr.-Bentl.* sinu *al.* 20 Noto *etiam Fl.* Notus *quaed. edd. ant.* 22 iuveris *etiam H. St. Rutg. Da. Heins. Bentl. etc.* iuverit *edd. primae et quid. MSS.* paverit *coll. Sax.*

6 *Differat*, in diversa ferat, disiiciat.

8 *Trementes*; vacillantes.

10 *Tristis Orion: In occasu signi ipsius maxime tempestates emergunt.* Vet. Schol. V. Car. 1, 28, 21.

14 *Aiacis*; *Vnius ob noxam et furias Aiacis Oilei*, Virgilius Aen. 1, 41.

15 *O quantus*; tanquam vates quae futura sunt manifesta Enargia praevidet.

16 *Luteus*; *Luteus mortis propinquae color.* Cruquius. B. Populi viciniores soli, et adustioris coloris, cum pallent flavi fiunt. Hinc illud apophthegma Diogenis *aurum pallere*, quod multos habeat insidiatores.

17 *Et illa*; Ἐνεργῶς.

Eiulatio; *Gemitus flentis*, τρῆνος ἀνομματοποιΐα. Vet. Schol.

20 *Carina totius navis compago est.* Vet. Schol. *Ionius autem modo posuit in Masculino, Graeco more, ubi Iuvenalis (6, 93), Sonantem Pertulit Ionium.* Rutgersius.

21 *Opima*; *Apparet pinguem fuisse.* Vet. Schol.

22 *Porrecta*; *Mortui pedes porrigunt.* Schol. Cruqu. Etsi Bentleius suo periculo iubeat reponi *Proiecta* pro *Porrecta*, ego tamen sustineo manum, neque periculum hoc aditurus sum. B. Etiam Acron Fabric. *Porrecta* exponit *extenta.* Et vix aliter iacent, quos fluctus in litus eiicit. Quid siquis sacrificale verbum dicat, hominem sacrum deberi mari et avibus? Certe nihil mutandum. G.

MSS. Lambini et Vet. Schol. Cruq. *iuveris* legunt, non *iuverit*, quod tamen placuit Torrentio.

Libidinosus immolabitur caper,
Et agna Tempestatibus.

ODE XI.

AD PECTIVM.

Apud contubernalem suum Pectium liberrime queritur se amoris laqueis perpetuo irretitum carminibus scribendis non vacare.

Metrum primo versu Iambicum Trimetrum, secundo Elegiambicum Epodicum, quod constat Penthemimeri Dactylica et Dimetro Iambico. B. (Tricolon faciunt hanc Oden et XIII Lambinus, et H. Stephanus, qui se veterum librorum auctoritate fretum, assentientibus etiam quibusdam Lambini exemplaribus, hoc ita ait instituisse, Diatribe prima p. 37 sq. Sequuti sunt Torrent. 1608. Rapheleng. 1612. Rutgers. apud Ro. Steph. 1613. Dan. Heins. 1619. Faber, Burm. Maittar. Talbot. Francis circa XIIIi non item circa hanc. Et sane commodissima est divisio, et potest paene videri necessaria, quoties Penthemimeris vel hiatum efficit, ut v. 14 et 24: vel in syllabam brevem exit, ut v. 6 et 10 et 26. it. Od. 13, 10 et 14. Sed acriter pugnat pro dicolo Bentleius, et habet auctores Hephaestionem et Terentianum. G.) [† Hephaestionem et Terentianum ita habet auctores, ut et plures et graviores attulerit. Nam cum his Acron, Diomedes, Marius Victorinus, Attilius Fortunatianus consentiunt. Summus vero auctor Archilochus est, ad cuius exemplum hunc versum finxit Horatius. Ita ille apud Hephaestionem,

ἀλλά μ' ὁ λυσιμελὴς, ὦ 'ταῖρε, δάμναται πόθος.

Atque haec ipsa est versuum asynartetorum natura, ut constent e diversis versibus, quorum singuli, i. e. singulae asynartetorum partes, eandem ultimae syllabae habeant licentiam, quae est in fine omnium versuum. Quare neque hiatus in ea syllaba curatur, et mensura anceps est. Caeterum membra, e quibus hic versus compositus est, contrario ordine iunxit Horatius in epod. XIII. ut Attilius Fortunatianus p. 2684. putat, contra Archilochi exemplum; ut Bentleius, graviorem ipsius Horatii auctoritatem sequutus in Epist. I. 19, 23—27. ad exemplum Archilochi. Ac versum hunc Archilochium vocant Diomedes p. 515. et scholiastes Blandinius de metris ap. Cruquium. Quin et XI. et XIII. carmen ne numerandum quidem in epodis esset, si ternis versibus strophae complerentur.]

Pecti, nihil me, sicut antea, iuvat
Scribere versiculos amore perculsum gravi;
Amo-

2 percussum *MSS. ap. Bos. Animadv. p.* 51. *it. Brod. et Gott. it. ed. Flor. Vid. ad Aeneid.* 9, 197. *it. Bentl. e codd. quia* percuti *dicatur in re leviore, quae non evertatur aut consternatur: sed* percelli *in graviore.*

23 *Libidinosus,* perpetuum capri Epitheton.

Caper; ob tetrum Maevii odorem.

24 *Agna Tempestatibus immolari est solita.* Vet. Schol. *Et nigram hyemi pecudem.* Virgil. Aen. 3, 120.

ODE XI.

1 Codices habent *Petti, Peti* et *Pecti.*

2 Bene *versiculos* de metris lyricis. *Perculsum* dicit adeo attonitum, ut nullum stare sibi possit animi con-

Amore, qui me praeter omnes expetit
  Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
  Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu! me, per Vrbem (nam pudet tanti mali)
  Fabula quanta sui! conviviorum et poenitet,
In queis amantem et languor et silentium
  Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
  Pauperis ingenium! querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
  Fervidiora mero arcana promorat loco.
Quod si meis inaestuat praecordiis
  Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat

Fo-

8 ut *pro* et *Bentl. coni.* 9 languor *edd. pr.* 14 Fervidiore *Lamb. Chab. Bentl. MSS. Bersm. it. Mancin.* 15 inaestuet *Lamb. Chab. Bentl.*

consilium. Non probo Torrentii *percussimi.*

Gravi nunc posuit pro impotenti et saevo.

3 *Praeter omnes, παρὰ πάντας ἄλλους.* Ostendit se praeter caeteros obnoxium Amori, h. e. Cupidini.

4 Mire et παρὰ προσδοκίαν posuit *in pueris* et *in puellis urere*, acsi pro ignibus eos haberet. *Altera tela arcus, altera tela faces.* Ovidius de Cupidine.

6 Nobilis erat haec et potens, quare ab antiquo Inacho Inachiam eam dicit.

Sic et Virgilius; Frigidus ut sylvis Aquilo decussit honorem. Vet. Schol.

7 *Tanti mali;* quod innotuerat universae urbi eius adulterium.

8 *Convivia* nocturnas dicit compotationes; quae produnt animi consilia.

9 *Languorem* Dilogus dicit, et stuporem animi et pallorem oris.

10 *Arguit; Media syllaba producta pronuntiandum; quia Praeteriti temporis est.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *Praesentis*, ut patet ex Schol. Cruq.

Et latere; In suspirando constat latera laborare. Vet. Schol.

11 Novem Torrentii Codices cum Vet. Schol. Cruq. legerunt pro *Contraque, Contrane;* quod et mihi ob Ethopoeian mirifice placet.

Lucrum; munera rivalium ditiorum; Vet. Schol. Cruq. B. In avaritia igitur Inachiae ponit causam, cur amare desierit. Z.

Candidum ingenium; commendatio et nobilitas ingenii. Vet. Schol. Cruq. h. e. aureos Horatii mores. Hoc ex Anacreonte traxit; Σοφίη, τρόπος πατεῖται, Μόνον ἄργυρον βλέπουσιν.

13 *Calentis; inebriari incipientis.* B. *Simul*, simul atque, postquam. Z.

Inverecundus deus; Liberum vult intelligi. Vet. Schol.

14 *Fervidus* dicitur qui nequit se continere.

Promorat loco; h. e. *Excluserat a cordis secreto.* Vet. Schol. Eleganti Metaphora *promoveri loco* dicuntur quae modo nascentia ex utero (qui Veteribus Τόποι et *Loci* dicebatur) excluduntur, vel in lucem prodeunt.

15 *Quod si; Et hoc tibi in conviviis aliquando dixi.* Vet. Schol. Cruq. B. *Quod*, quia, nam.

Inaestuat; Incandescit. Vet. Schol. Cruq.

16 *Libera bilis; Irati liberius loquuntur.* Vet. Schol. Cruq.

Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus certare summotus pudor.
Vbi haec severus te palam laudaveram,
Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos (heu!) mihi postes, et (heu!)
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
Vnde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliae graves;
Sed

17 allevantia *Glar*.

Ingrata: Nihil gratiae apud Inachiam habentia. Vet. Schol. Cruq.

Ventis tradimus, ex proverbiali sermone, quorum penitus oblivisci cupimus. Sic et Anacreonti proiiciuntur curae 'Ες ἁλικτύπους ἀήτας, et suaviter *dividat: dividit* enim qui largiter dat, et nihil sibi relinquit. B. V. Car. 1, 26, 1.

17 Querelas suas *fomenta* dicit, quod magis irritent vulnus, quam levent.

18 *Imparibus*, ditioribus aemulis. *Summotus* dicitur qui a potentiore rivali cedere cogitur.

Pudor, h. e. mea dignitas. Nihil magis contra pudorem est, quam usque iniurias pati.

19 *Severus;* tristis, seu Philosophum agens.

Laudaveram; h. e. voce probaveram, *Video meliora proboque*. B. Sensus est: Cum libere apud te professus essem, me fore tam severum et constantem, ut Inachiae amorem penitus ex animo eiicerem. Z.

20 *Iussus abire domum;* h. e. a te admonitus ut recta via domum abirem.

Ferebar incerto pede, Pulcherrimus ebrii Iconismus. *Incerto* autem dilogus dicitur; vacillabat etiam ei animus.

21 *Ad non amicos* etc. h. e. Heu, proh dolor, repente mutato consilio, temere ob vim amoris et animi impotentiam ferebar e convivio ebrius ad aedes Inachiae me spernentis et limina mulieris inexorabilis, ad quae per noctem cubabam haud molliter. Z.

22 *Infregi latus; Dormiens in humo dura*. Vet. Schol. Dilogia igitur est in voce *dura* quam praemiserat.

23 *Gloriantis* non accipio de voce et iactatione Lycisci: sed indicari splendidam venustatem pueri arbitror: ut κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως Iaco. 2, 13. G.

Cum contemtu et fastidio posuit *mulierculam*.

24 Sibi habeat Bentleius *Vincere mollitie*, si tanti putat; Etsi parum incommodi fuerat ab hiatu duorum *a* in Synaloepha. B. Atqui non de Synaloepha hic sermo est, sed de hiatu metrice, qui suasit aliis, ut ibi versiculum finiri vellent: quem hiatum molliri, interest Bentleii, qui viribus omnibus pugnat, ne dividatur carmen hoc in trina cola, sive versiculos. G.

Lycus Alcaei erat amasius, ex quo effinxit diminutive suum *Lyciscum*. B. V. Car. 1, 32, 11.

Bene *tenet*, subiecturus *Expedire;* significat enim se irretitum.

26 Bene *Libera* de Pectio quem verum sentit amicum, quem ne nominaret Plurali usus est numero.

Contumelias dicit ipsius pueri. Vet. Schol.

Grave est quod moleste ferimus.

Sed alius ardor aut puellae candidae,
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

28 longa renidentis coma *coll. Sax.* renidentis *etiam Flor.* 1482.

ODE XII.

IN ANVM LIBIDINOSAM.

Invebitur in eandem anum, cuius meminit Ode VIII.

— — — Optima summi
Nunc via processus vetulae vesica beatae. *Iuvenal.*

Metro primo versu Hexametrum Heroicum, altero Tetrapodia Dactylica Epodica.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo iuveni, neque naris obesae?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.

3 nec naris *Ven. Glar.*

28 *Teretis; Obesuli.* Vet. Schol. Cruq.

Renodantis; In nodum colligentis; quod ex imitatione puellarum catamiti facere consueverant. B.

Quidsi verum est, quod e Bodleiano codice habet coll. Sax. *renidentis,* sive *longa coma,* sive ut est in Flor. *longam comam.* Tum significaretur hoc verbo nitor et splendor ab unguento. *Renodantis* nusquam observatum adhuc praeterquam apud Val. Flac. 5, 381: sed ibi *renodata pharetris,* quae soluit ac deposuit humeris pharetras. Secundum haec *renodans comam* fuerit non quod vult Schol. Cruq. sed potius solvens, et ludibria ventis permittens, ut Carm. 2, 5, 23. G.

ODE XII.

1 *Quid tibi vis?* h. e. Perdis operam: nam nihil proficies.

Nigris Dilogae posuit pro foedis et pro Aethiopicis; sic et Iuvenalis; *Nigri manus ossea Mauri.*

Barrus vox Punica; nam et Hebraeis *Baar* est Belua. Oportet autem Barros esse bene mutoniatos.

2 Bentleius quod non sapiat Horatianam varietatem, reposuit *quid mihi* pro *cur mihi.*

Tabellas; Epistolas Diptychas. Vet. Schol. Cruq.

3 Significat sibi iam defecisse calorem iuvenilem.

Naris obesae; h. e. occlusae. Vet. Schol. Caruncula scilicet aliqua.

4 *Vnum* se dicit ex mille odorandi facultate praecellentem.

5 *Polypus* Graecis foedus tumor narium. Prima syllaba producitur ob Liquidam *L,* uti prima vocis *Melos* in Prologo Persii.

Grave non humeris tantum verum etiam omnibus sensibus, atque ipsi animo, dici solet.

Suaviter *cubet hircus* pro *hircinus insit odor;* quem Vet. Schol. *olentes titillos* nominavit.

6 *Acrem* dicimus et oculis et naribus, atque etiam animis.

Quis ſudor vietis, et quam malus undique membris
Creſcit odor! cum pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare; nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; iamque ſubando
Tenta cubilia, tectaque rumpit;
Vel mea cum ſaevis agitat faſtidia verbis;
Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi ſemper ad unum
Mollis opus: pereat male, quae te
Lesbia, quaerenti taurum, monſtravit inertem;
Cum mihi Cous adeſſet Amyntas,
Cuius in indomito conſtantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhaeret.
Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
Cui properabantur? Tibi? Nempe

Ne

9 properant — nec illis *Glar.*

12 rumpis *et mox* agitas *Glar.*

Feram ſuem dicit. An et ſuem vocat amicam?

7 *Quis* admirando dicit pro *Quantus!* Probabilior Bentleio videtur altera ſcriptura *Qui ſudor,* quod ſit minus nota, etſi nihil interſit; ſicuti et mox *Creſcat* pro *Creſcit*. Novi illi diſplicuiſſe literam *s* in *Quis*. B. Hic potuit iure diſplicuiſſe propter ſequentem *S*. Nec fuit in libro Brodaei. G.

Vietis; marcidis. Vet. Schol.

8 *Creſcit,* inſtar viſci ſcilicet. B. Quid ſibi cum *viſco* hic velit vir doctus, non asſequor. Sed illud *creſcit* explicat Plaut. Moſt. 1, 3, 119 *Vbi ſeſe ſudor cum unguentis conſociavit* etc. G.

Pene ſoluto.; h. e. opere iam finito. Antiquis *penis* erat pro cauda a *pendendo*.

9 *Indomitam,* h. e. indomabilem. Immutat Perſonam, quia mox v. 14 erit opus ſecunda.

10 *Humida; Humefacta ſudore.* Vet. Schol.

Creta; Solent meretrices ceruſſa, purpuriſſo quod ſtibio adhibetur, et ſtercore crocodili efficere fucum. Vet. Schol. Cruq.

11 *Crocodilum* dicit terreſtrem.

Subare proprie ſues dicuntur cum libidinantur. Vet. Schol.

12 *Tenta cubilia; reſtibus, ſive faſciis ſubtenta.* Vet. Schol.

Lecti coelum *tecta* dicit.

13 *Agitat; inſectatur,* Metaphora ducta a venatoribus.

14 De Inachia Epod. 11, 6.

16 *Mollis* eſt qui parum laboris ferre poteſt, *Durus* contra qui multum.

Male pereat, imprecandi formula, ex Euphemiſmo, pro *abeat in crucem*.

17 *Lesbia, aut lena, aut obſtetrix.* Vet. Schol. Cruq.

Quaerenti, deſideranti, vel opus habenti.

Charientiſmo uſa eſt in voce *monſtravit,* parcit enim lenoniis verbis.

Inertem, lentum in amore.

18 *Adeſſet;* h. e. in promptu eſſet, et ad manum.

20 *Novam arborem* dicit novellam et vegetam, quae firmis radicibus collibus inhaeret.

21 *Iteratas muricibus lanas* dibaphas veſtes dicit; quod et Vet. Schol. oſtendit.

Ne foret aequales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua quam te.
O ego infelix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreaeque leones.

25 O ego non felix *nostri omnes.*

ODE XIII.

AD AMICOS.

Ex occasione hibernae tempestatis Horatius hortatur lepidos sodales ad hilariter agendum, atque imminentis civilis belli exitum fato permittendum monet.

Metrum primo versu Hexametrum Heroicum; altero Elegiambicum; h. e. *Dimetro Iambico et Penthemimeri Elegiaca constans.* (De metro vid. dicta ad Epod. XI. G.)

Horrida tempestas coelum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silüae
Threïcio Aquilone sonant. rapiamus amici
Occasionem de die; dumque virent genua,

Et

22 Ad. Emphasin *properabantur* posuit. Significat enim in posterum non properatum iri.

Sic distinguendum censeo, cum antea esset *Tibi nempe,* satis frigide. Ostendit eam, ut zelotypam, ingratitudinis eum arguere.

25 *O ego infelix;* sic duo Torrentii codices cum uno Canteri, pro *O ego non felix.* Sic et olim Sosipater Charisius legerat. Librarii de ingenio suo immutavere, uti alias consuevere, siquid minus arrideret. Sic et in proxima, *Threicio Aquilone,* absque clisione. Praetulit tamen Bentleius vulgatum *O ego non felix,* quod hercule alio tempore nollet facere.

ODE XIII.

1 *Horridum* dicitur quicquid asperitate sua animum ex aspectu terret.

Non revera contrahitur coelum, sed apparet cum nubibus oppletur. Landinus.

2 *Deducunt Iovem;* Onomacriti hymnis Iupiter ideo Καταιβάτης dicitur, quod imbribus descendere videatur. *Iupiter et laeta descendit plurimus imbri.* Virgilius. Quin et Aegyptiis aqua Iovis effluxus dicebatur, ut Plutarchus in Iside et Osiride ostendit. [† Aether, ac potius inferior aer, Iovis nomine insigniebatur.]

3 Etsi nullus codex id firmet, Bentleius tamen de *amici* facit *amice.* Poetica Figura possit Poeta alloqui plures, cum unum tantum vellet. Indefinita enim elocutio est. B. Potuit etiam unum v. 6 de pluribus excerpere. G.

4 *Dicitur occasio opportunitas temporis casu proveniens.* Mancinellus ex Festo.

De die; h. e. de praesenti tempestate operi faciendo minus idoneo.

Dumque virent genua; Proverbialis elocutio, ut monstravit Erasmus.

Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Caetera mitte loqui: Deus haec fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
Perfundi nardo iuvat, et fide Cyllenea
Levare diris pectora solicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno;
Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simoïs;
Vnde tibi reditum certo subtemine Parcae
Rupere; nec mater domum coerula te revehet.
Illic

8 Achaemenia *Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Med.* 1502. *it. Talb. Bur. Sandb. Sed* Achaemeaio *rell. ante Ald. it. G. Brod. Cun.* 15 curto *coni. Bentl. pulcore.* Substamine *G. coll. Sax.* subtegmine *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479 *Fl. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Locb. Pinc. Ald. Ro. Stepo.* Subtemine *H. Stefb. etc.*

5 *Et decet:* per aetatem scilicet. B. *Obducta,* i. in rugas contracta, ac per hoc severa ac tristis. Sic ergo et *senectutem* pro gravitate ac severitate accipe. *Porphyr.* Z.

6 *Tu,* corripiendo dicit *Tu* et ἐν ἤθει.

Ostendit satis diu stetisse cadum dicendo *move.*

Consule meo; Quo ipse natus sum.

7 Per εὐτελισμὸν *Caetera* dicit reipublicae curas.

8 *Reducet in sedem;* h. e. in pristinum ordinem et locum. Male Bentleius *Reducit:* nisi fortasse error sit praeli.

Vice; non si male nunc et olim sic erit. Deus vices rebus humanis constituit. Vet. Schol.

Recte Bentleius pro *Achaemenia nardo* reposuit *Achaemenio nardo,* auctoritate vetustissimorum Codicum ante Aldum. Erat enim et *nardum* in Neutro genere.

9 *Fidem Cylleneam* dicit lyram Cyllenei Mercurii inventum.

10 Convenientior atque efficacior videtur hoc loco vox *diris* Bentleiana *duris.*

11 Chironem *Nobilem* dicit fama artis atque doctrinae.

Bene *grandi;* neque enim parvulo eiusmodi admonitio conveniebat. B. At Lambinus intelligit *grandem* de genere, animo, indole et spe rerum gerendarum. Z.

12 *Invicte mortalis:* in Oxymoro isto latet Emphasis; vinci scilicet posse animo invictum, cum sit corpore mortalis. Sunt autem haec per Dilogian de Augusto accipienda, cui ne quid humanitus accidat veretur. Allucinari hic videtur Bentleius dum interpungit inter *invicte* et *mortalis.* B. Non diffiteor, mihi placere, ut incidatur post *invicte,* ut oxymoron sit potius in *mortalis dea nate:* dilogian autem illam plane indignam videri Horatio. Est enim hic sermo non metuentis, sed celerem interitum denuntiantis. G.

15 *Subtemine; filo quod staminî intexitur.* Vet. Schol. A subtexendo ut puto: modo autem pro quolibet filo, ut apud Persium *trama.*

16 *Rupere* modo pro *abscidere* posuit. Et spes et sperata abscindi dicuntur, et quicquid repente et per vim abripitur: Metaphora a re medica petita. Sic et inferius Ode 16. *Reditus abscindere dulces.*

Illic omne malum vino cantuque levato,
   Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

18 ac *ante* dulcibus *inf. coni. Bentl.* G. Et dulcibus *est in edd. Ven: Glar. sed plures et meliores libri omittunt recte.* Z.

ODE XIV.

AD MAECENATEM.

Maecenati suo quaerenti quod Iambos (dudum promissum opus) non absolvat, respondet sibi non licere per Amorem potentem deum.

Metrum in primo versu Hexametrum Heroicum, in altero Dimetrum Iambicum.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
   Oblivionem sensibus,
Pocula Letheos ut si ducentia somnos
   Arente fauce traxerim,
Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
   Deus, deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
   Ad umbilicum adducere.

Non

3 veluti ducentia *codd. quidam ap. Bentl.*

Per matrem Thetidem Μετωνυμικῶς *mare intelligamus.* Vet. Schol. Cruq.

18 *Deformem* dicit aegrimoniam, quod deformem efficiat vultum,

Vinum et *cantum dulcia* dicit *alloquia*, ut docte Lambinus, Muretus et Cruquius, quos secutus est et Lubinus in Paraphrasi. *Adlocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad aliquam locutum consolandi causa.* Torrentius ex Varrone. B.

Dubitari non potest, quin *alloqui* sit consolari. Sed illud adhuc exemplo caret, *alloquium* ut dicatur de *vino* et *cantu*, quatenus iis solamur aegritudinem. Placet igitur, quod Bentleius coniicit, particulam *ac* haustam a duabus literis, in quas exit nomen *aegrimoniae*. G.

ODE XIV.

1 *Mollis* sustinendo labori ineptus dicitur, cui contrarium est *durus*. Sic et Virgilius; *Sensibus haec imis, res est non parva; reponas:* sic enim animi profundum appellat: ut ne sit vel angulus uspiam quo vel tantillum memoriae lateat.

3 *Pocula* modo ἁπλῶς pro *medicata pocula:* sic et alibi; *Sirenum voces et Circae pocula nosti.*

Ducentia pro *adducentia* per Aphaeresin.

4 *Traxerim* modo per Κατάχρησιν pro *hauserim*, vel *duxerim*.

5 Ἐμπαθῶς *Candide:* hoc enim auget illi dolorem, quod tanti candoris rationem habere non potuerit.

6 *Nam* modo Particula firmiter asseverantis est.

8 *Ad umbilicum adducere pro finire et consummare, quia in fine libri umbilici ex ligno aut osse solent poni.* Vet. Schol. *Obe! iam satis est, Obe! Libelli Iam pervenimus usque*

ad

Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teium;
Qui persaepe cava testudine flevit amorem,
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipse miser; quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

ODE XV.

AD NEAERAM AMICAM.

Horatius periurae amicae et rapaci nuntium se missurum minatur.

Metrum quod prius.

Nox erat, et coelo fulgebat luna sereno
Inter minora sidera,
Cum tu, magnorum numen laesura deorum,
In verba iurabas mea,

Ar-

ad umbilicum. Martialis, citante Mancinello. Veterum volumina circumvolvebantur bacillis, in quorum summitate umbilici isti fuerant.

12 *Non elaboratum ad pedem*; genio valuit Anacreon magis quam ingenio; neque enim vel pluteum caedere, vel ungues demordere consueverat.

13 *Iucunda haec miseria est.* Vet. Schol.

Non pulchrior ignis; *In honorem Maecenatis gratificatur Terentiae, Helenae eam comparans.* Vet. Schol. Vid. Epod. 3. B. Quin Car. 2, 12, 13. G..

15 *Me libertina*; dum risum quatiat, neque sibi ipse parcit.

Vno contenta, Charientismi formula de medio sumta. *Vnus Iberinae vir sufficit, ocius illud Extorquebis ut haec oculo contenta sit uno*, Iuvenal. 6, 54. *Neque tu uno contenta eras*, Terentius Eun. 1, 2, 42.

ODE XV.

1 *Nox erat*; *Noctis silentium, serenum, et luna lucebat.* Vet. Schol. Noctem maxime verebantur Veteres nostri, praesertim vero serenam, quod eo tempore sidera dictorum et factorum omnium conscia viderentur.

2 *Inter minora sidera*; h. e. cum minoribus sideribus.

3 Ad Emphasin impudentis impietatis posuit *Tu*. Istud Provocabulum alias frequenter Morale est.

Laesura ad eventum refert. Vet. Schol. Quin et nescire se significat an et animo fallendi iuraverit.

4 *In verba*; h. e. *Mea per verba conceptum iusiurandum.* Vet. Schol.

Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
Lentis adhaerens brachiis;
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neaera;
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quaeret iratus parem;
Nec semel offensae cedet constantia formae,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,

Sis

17 At G. *etiam*, *et primae edit.*

6 *Lentis, tenacibus, diuque in amplexu adhaerentibus.* Vet. Schol. Cruq. Ducta tralatione a visco quod lentore suo diu manet in adhaesu.

8 Bentleius nulla auctoritate nisus reposuit *Turbarit* et *agitarit*, neque quicquam retulit hoc fecisse in tam tenui Temporum discrimine. B. Mihi vero vitiosa etiam esse videntur *turbarit*, *agitarit*. Sunt enim ex *turbaro*, *agitaro*, futuri exacti: illud vero tempus non habet coniunctivus modus, quo hic opus est. Nusquam magis latus Iohnsono praebuit Bentleius. Abripuit virum doctum consuetudo, qua coniunctivo futurum illud plerumque adscribitur. G.

9 *Intonsosque*; significare vult perpetuam solis iuventutem: intonsi enim iuvenes pubertatem usque.

10 Figurate *hunc amorem*, pro iam iam pactum inter nos amoris foedus: *Hunc* autem apposuit ad Emphasin summi pretii.

11 *O dolitura*; *acerbiter* comminando insurgit. B. *Virtute*, fortitudine et constantia mea, qua ego te contemnam. Z.

12 Mire *viri*, nam a viro virtus.

13 *Potiori*; *Qui apud te potior est.* Vet. Schol. Potest et Dilogws accipi etiam de divitiore, ut ostendunt sequentia.

14 *Parem dicit puellam quae illum amet.* Vet. Schol. Cruq. Neque illum credat sibi imparem: amara Dilogia.

15 Ethicῶς *semel* posuit: nam implacabilem posthac se fore significat. *Offensae*; h. e. *tui offensae*, non *formae offensae*. *Offensam* autem modo Active dicit. Arbitrio sui ingenii magnus Bentleius reposuit *offensi* pro *offensae*; quo sibi puto magis quam mihi placeret; atque hoc quidem ausus est cum crederet *offensam formam* dici ipsam Neaeram. Verum non advertit vir eruditissimus *formae* modo dici in Dativo, *offensae* vero in Genitivo. B.

Ergo haec erit paraphrasis: neque mea constantia cedet pulchritudini puellae in qua semel offendi. Sed nihil impedit, *formam*, ut solet, hic etiam poni pro puella formosa, quod simplicissimam parit sententiam. G.

Constantiam stabilem dicit sententiam, et firmum animi consilium.

16 *Dolore* et odium et ira constant.

17 Omnes fere Torrentii Codices cum Vet. Schol. *Et tu* legerunt pro *At tu*.

Sis pecore et multa dives tellure licebit,
    Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
    Formaque vincas Nirea;
Eheu! translatos alio moerebis amores:
    Ast ego vicissim risero.

23 Heu, heu *G. et primae editt.*

ODE XVI.

AD POPVLVM ROMANVM.

Imminente iam horrendo Antoniani belli tumultu, Horatius tot mala pertaesus, et summae rerum miserrime metuens (nescio an et ipse aliquo meditatus fugam) consilium dat saniori parti, uti exsecratis sedibus huic orbi valedicant, et secum Elysium navibus petant.

Metrum primo versu Hexametrum Heroicum, altero Trimetrum Iambicum.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
    Suis et ipsa Roma viribus ruit:
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
    Minacis aut Etrusca Porsenae manus,

Ae-

2 ut ipsa, *h. e. ex quo, conk. Barth.*

18 *Superbus incedis;* h. e. superbus haberis. Sic et Virgilius: *Ast ego quae divûm incedo regina.* Significat sibi ex fama innotuisse eius superbiam; siquidem tanquam de ignoto sermonem habet. B. Novit ingenia Amatorum Flaccus, et vel sic laudat Neaeram. G.

Malum dicit infortunium suum.

21 *Te fallant;* h. e. lateant.

Renatum dicit Pythagoram ob Μετεμψυχώσεως dogma ab illo traditum.

23 *Heu!* magis tamen suam quam rivalis vicem gemit. B. Morata oratio exprimit gemitum rivalis sui. G.

24 Suaviter et festive Modo Dubitativo usus est. B. Querente adhuc et indignante novo amatore, iam risit Horatius. Futurum exactum non dubitat per se. G.

ODE XVI.

1 *Teritur* quod lento damno consumitur. *Nec res atteritur longo sufflamine litis.* Iuvenal.

Aetatem dicit unius hominis vitam, ob taedium scilicet bellorum. Quod videtur significare etiam Landinus.

2 *Suis et ipsa; Hoc est quod Titus Livius ait; ut magnitudine laboret sua.* Vet. Schol. *Et ipsa* posuit ad Emphasin; significat enim nil praeter ipsam Romam stare: iam enim Romanis viribus ruerant caetera.

3 *Marsi;* hi duce Popedio universam Italiam in urbem Romanam concitavere; quod bellum et Sociale et Italicum appellatum est.

4 Operae quaecunque *manus* Veteribus appellabantur.

Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
    Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera coerulea domuit Germania pube,
    Parentibusque abominatus Annibal:
Impia perdemus devoti sanguinis aetas;
    Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu! cineres insistet victor, et Vrbem
    Eques sonante verberabit ungula;
Quaeque carent ventis et solibus, ossa Quirini
    (Nefas videre) dissipabit insolens!

For-

8 Parentibusve *coni. Bentl.*

5 *Aemula, inquit, quia imperium ereptum iri Romanis speravit.* Vet. Schol. Promittebat enim Hannibal eam deleta Roma fore Italiae caput.

Spartacus Gladiator, servilis belli dux.

Acrem dicimus gestientem pugnare, et per hoc fortem.

6 Bentleius vult ex propria coniectura *Novisve* scribi pro *Novisque*. Non nostrum est tantas decidere lites. B. Certe exemplis et ratione vulgatum defenditur a Iohnsono P. 2 p. 62. G.

Allobroges Galli Rufi, et Sequanici dicti, incolentes illum tractum Alpium, qui est a Visontio in Germaniam, Lentulo et Catilinae in principio consensere, sed postea illos Senatui prodiderunt, timore magis quam amore affecti. Vet. Schol. Cruq. Nam C. Pomptinus *represserat eorum motum*; ut ostendit Torrentius ex Cicerone. Veteribus Celtis Alienigenae et Hostes *Galli, Alli* et *Gualli* dicebantur. Aboriginibus nostris etiam hodie *Galonas* inimicitia est; (idem enim, ut ait Cicero, veteribus et *hostis* et *peregrinus*:) *Broch* etiam illis *Lentiginosus* dicitur, vel rubris maculis conspersus.

7 *Coerulea ad oculos retulit, quos στιγματικοὺς habent.* Vet. Schol. Vult significare Teutones et Cimbros a Mario fusos.

8 *Abominatus*; cuius vel ipsum nomen dirum erat, et malo omini: nam *abominari* est avertere malum omen a se et suis.

9 Bene *Impia* subiecturus *devoti*: Impii enim sunt qui dant poenas apud Inferos, ut contra pii, qui in Elysio versantur. B. *Impius* est qui non amat et colit eum, qui amore et reverentia est dignus. Ergo sensum puto hunc: Nos huius aetatis homines, qui impii erga patriam sumus et morti devoti ad scelera maiorum expianda, eam perdemus. Z.

Veteribus legibus devoveri consuevere maiores nocentes et piaculares; quae quidem devotio iurisconsultis Romanis capitis diminutio maior appellabatur.

10 *Rursus occupabitur*; h. e. iure postliminii recuperabitur. B. *Rursus*, ut antequam Roma condita esset. Z.

11 *Barbarus victor*; h. e. Cleopatrae miles. Ode 6. Lib. III. *Dacus* et *Aethiops*.

Cineres insistet; sic et Virgilius, *Sceleratum insistere limen*. Landinus.

12 *Eques*: *Omnes antiqui scriptores ut hominem equo insidentem, ita et equum cum portaret hominem Equitem vocarunt.* Mancinellus ex Macrobio Sat. 6, 9. B. Vid. Burm. ad Virg. Ge. 3, 116. G.

13 *Ossa Quirini*; *Varro pro Rostris* (alter Schol. *post Rostra*) *sepulcrum Romuli dixit, ubi etiam in huius rei memoriam duos leones fuisse erectos constat, unde factum est ut pro Rostris mortui laudarentur.* Vet. Sch. Cruq.

14 *Nefas videre*; h. e. aspectu pollui. Aliquot codices cum Vet. Schol.

Forte, quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quaeritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia; Phocaeorum
Velut profugit exſecrata civitas,
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis;
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet ſuadere? ſecunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in haec: Simul imis ſaxa renarint
Vadis levata, ne redire ſit nefas,
Neu converſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,

In

19 proprios *edd. vett.* 21 ite *coni. Bonfin.* ferunt *edd. vett.*

Schol. Cruq. legerunt *videri*, quod quia laedebat metrum iure diſplicebat Glareano.

15 Si quid mutare omnino placeat; ponamus cum Bentleio *quod expediat!* votiva parentheſi, ut, *quod bene vertat!* e. i. g. a. Sed ſi ſervanda eſt lectio omnium librorum; verbum *expedire* accipiamus ut in formulis illis, *expedire conſilia ſua* Tac. Hiſt. 3, 73 i. e. ſuperatis difficultatibus exſequi; *expedire ſalutem* Cic. pro Milo. c. 4 i. e. depulſis periculis conſervare. Deinde *carere malis laboribus* Graeciſmo Horatiano ſubſtantive et accuſandi caſu intelligamus, ut Epiſt. 1, 19, 9 *adimam cantare ſeveris:* add. Sat. 2, 5, 68 et Epiſt. 2, 2, 183. Senſus ergo erit, Forte quaeritis, vel univerſi, vel meliores, quid expediat ἀπονίαν, quid adferat laborum malorum carentiam etc. G.

Communiter, κοινῶς, facto ſcilicet communi omnium concilio.

16 *Malis carere;* Enallage modi ex Helleniſmo, pro *ut malis careatis.*

17 *Phocaeni relicto patrio ſolo in Galliam venerunt Maſſiliamque urbem condiderunt.* Vet. Schol. Ab Harpago ſcilicet Cyri Praefecto obſeſſi.

18 *Exſecrata;* Ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας. Herodotus; ut adnotavit Dacerius.

19 Lambini et Cruquii Codices legerunt *lares patrios* pro *proprios*, quae lectio non improbatur a veteribus Scholiaſtis.

21 *Ire pedes quocunque;* Elocutio de medio ſumta et proverbialis. B. *Ire*, ut eamus. refertur ad antec. Nulla ſit hac potior ſententia. Z.

23 *Sic placet?* Impatienter exſpectat reſponſum, et rogat ſententiam veluti in Senatu.

Vet. Schol. ſentit *melius ſuadere* dici modo pro *meliorem ſuadelam.* Mihi videtur *Suadere* eſſe pro *quod ſuadeat;* ut ſupra *carere* pro *ut careatis.*

24 *Occupari* vult ratem dum adhuc licet; illud enim eſt *ſecunda alite:* et bene *moramur:* nam in occupando fuga eſt morae.

25 *In haec;* h. e. *In haec verba;* Vet. Schol. Cruq.

Saxa; Phocaei μύδρον σιδήρεον *in mare proiecere,* ut Torrentius adnotavit. Etiam ferrum e lapide liquefacto conflari ſolet. B. Nempe totum hoc expreſſum ex Herod. 1, 165 ubi Phocaei maſſa ferri in mare deiecta iurant, ſe non prius

redi-

In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
   Novaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor: iuvet ut tigres subsidere cervis,
   Adulteretur et columba miluo,
Credula nec ravos timeant armenta leones;
   Ametque salsa levis hircus aequora.
Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulces,
   Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
   Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
   Etrusca praeter et volate littora.
Nos manet oceanus circum vagus arva: beata
   Petamus arva, divites et insulas;

Red-

30 miluo *etiam G. Flor.* 1482. *etc. alii dant* milvio. 33 fulvos *Lamb. et MSS. Bersm. sed* flavos *Ven. Glar. Chab.* 36 omnes *MS. Bers.* 37 levior *Id.* 41 *Vulgo distinguunt* circumvagus: arva, beata *etc.*

redituros in Phocaeam quam massa illa rursus emergeret. G.

29 *Procurrerit*; h. e. prominuerit.

31 *Subsidere* Lucretianum verbum est, ut bene adnotavit Stephanus.

32 *Iucunde adulteretur*. Vet. Sch. Omnes Torrentii codices legerunt *Miluo* pro *Milvio*; quod et ex suis confirmavit Cruquius.

33 Recte Bentleius *ravos* post Iacobum Cruquium quatuor veterum Manuscriptorum fide. Certe *ravos* ignotius erat vocabulum quam *flavos*. in minus notis vocabulis plerumque caecutire solent librarii.

34 *Salsa levis*; *Duplex diversitas, ut amet aequora hircus, et ut levis fiat, cum alioquin setosus sit*. Vet. Schol.

36 *Exsecrari* hic etiam est, ut v. 37 sub exsecrationibus et diris devotionibus aliquid promittere, vel se facturum declarare. G.

37 *Grege*; *fere imperitorum ac deteriorum maior modus est*. *τὰ χερείονα νικᾷ*. Vet. Schol. B.

Exspes, quae non audet sperare salutem, sed Romae perire mavult, quam servari exilio. G.

38 *Inominata*, *nulla religione condita*, *et ideo infelicia*. Vet. Schol.

Perprimat; continuo scilicet cubando.

Mire subiungit cubilia, *nam praemisit grege*. Vet. Schol. Cruq.

39 Bene *muliebrem*, cum a viro sit *virtus*.

41 *Oceanus circumvagus* per se nihil habet expetendum: sed *Oceanus vagus circum arva* est descriptio insulae extra mare mediterraneum, Romanosque adeo fines, positae, quae deinde porro ut beata describitur. Distinctio, quam elegi, videbatur mihi affectum poetae optime exprimere. *Divites* inter *arva* et *insulas* ad utrumque referri, duriusculum. Caeterum Acro ad h. l. *In quo*, inquit, *sunt insulae Fortunatae, ad quas Sallustius in historia dicit victum voluisse ire Sertorium*. Firmat hoc Plutar. in Sertor. p. 571. E. Vid. Freinsh. Supplem. Liv. 90, 23. G.

42 Nescivere *divites* pertinere etiam ad *arva* qui inter *arva* et *beata* posuere Subdistinctionem. Iuxta Vet. Scholiasten Beatorum Insulae sunt quas Fortunatas dicimus.

Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea,
Germinat et nunquam fallentis termes olivae,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussae veniunt ad mulctra capellae,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovili,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,

Pin-

51 ovile *etiam G. it. Med.* 1477 *et Fl.* 1482 *etc. recte, puto.* G. *quotquot vidi libros, omnes habent* ovile, *quod revocavi.* Z.

cimus. Diodorus in Oceano Meridionali posuit, Plinius ultra Aquilonem, alii ad ortum solis; Scholiastes autem Cruquii supra Orcades nostras Elysios Campos descripsit. Omnes ut puto inferius hemisphaerium voluere, quod nos hodie Americam dicimus B. Cf. Odyss. δ', 563 sqq. Z.

43 *Reddit Cererem, ut reddit ova, reddit urinam,* et similia.

44 Illud *usque* etiam ad ea quae sequuntur referendum est, *Germinat usque — ornat usque.* Nam alias nihil dicat insoliti. *Pulla ficus* Rutgersii nimis longe, ex Indis, petita mihi quoque videtur: *pulla* colorem maturae ficus notare potest: quotannis maturescunt ficus. G.

45 *Termes dicitur extremus ramus olivae, sicut vitium palmes.* Vet. Schol.

46 *Suam; Eleganter et suam et ornat.* Vet. Schol. *Suam naturalem, non insitam.* Stephanus. Rutgersius *pullam* ficum sentit dici ficum Indicam ex propaginibus suis saepius repullulantem, quod mihi minus videtur.

48 Bene *crepante pede* subiecturus *desilit.* B. Nempe *Lympham* personam facit, ut *Nympham,* quod habent quidam codices. Vid. ad Car. 3, 13, 15. G.

49 *Mulctrum,* mulctra, et mulctrale idem sonant.

51 *Proprietatem expressit ursorum in verbo gemere.* Vet. Schol. Cruq. Quatuor Cruquii MSS. legerunt *ovili* quod probo: Scholiastae silent. Male Bentleius *ovile,* contra fidem Codicum. B. Vid. Var. Lect.

52 Hypallagen hic hyperbolicam inesse puto. Proprie intumescit vipera irata humo se dum attollit. Hic ipsa humus elevari et intumescere viperis dicitur. Ceterum post hunc versum collocandi videntur, qui nunc sunt 61 et 62. Rationem dixit vir doctus Miscell. Observatt. a Burmanno editis vol. 2 p. 381. Ne quidem opus videtur alia ratione, quam ut attente quis legat primo vulgato ordine, tum ita uti diximus. Librarius antiquissimus, quos versiculos incuria omiserat, eos paulo post posuit, et minutis notis ad ordinem suum revocavit. Illae notae perierunt etc. G.

53 *Felices;* h. e. iam facti felices. Tanaquillus Faber Horatio doctior mavult *praesentes:* ego sum a partibus Horatii.

54 *Radat;* h. e. *urat,* vel *edat.* B. Copiosi nimis imbres locis clivosis saepe stratum supremum telluris, fertile, auferunt, et sic *radere arva* videntur. G.

Pinguia nec ſiccis urantur ſemina glebis,
Vtrumque rege temperante coelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem,
Non huc Sidonii torſerunt cornua nautae,
Laborioſa nec cohors Vlyſſei:
[Nulla nocent pecori contagia, nullius aſtri
Gregem aeſtuoſa torret impotentia.]
Iuppiter illa piae ſecrevit littora genti,
Vt inquinavit aere tempus aureum:
Aere, dehinc ferro duravit ſaecula; quorum
Piis ſecunda, vate me, datur fuga.

60 Vlixei *Bentl.* 65 Aerea *MSS. ap. Bentl.*

ODE XVII.

AD CANIDIAM.

Horatius urbaniſſima Ironia Gratidiam ob propinatum ſibi philtrum proſcindit. (Conf. dicta ad Car. 1, 16 et Epod. 5. G.)

Metrum Iambicum Trimetrum.

HORATIVS.

Iam iam efficaci do manus ſcientiae
Supplex, et oro regna per Proſerpinae,
Per et Dianae non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium

Deſi-

1 manum *Br.*

59 *Sidonios* modo pro *Tyriis* poſuit mercatoribus.

Cornua: Capita velorum cornua dicuntur: Cornua velatarum obvertimus antennarum. Vet. Schol.

61 Hi duo verſus, uncis ideo incluſi, reponendi videntur poſt v. 52. uti dixi. G.

66 *Vate me:* h. e. *conſilio meo.* Vet. Schol.

ODE XVII.

1 *Iam iam* metu trepidantis eſt: nam habet ἦθος, et bene, cum ſit ſubiecturus *ſupplex*.

Do manus; h. e. *Fateor me victum.* Landinus. Proverbialis formula captivis, qui manus ſuas praebent victori vinciendas.

3 *Non movenda;* h. e. *Non laceſſenda, ut moveantur.* Vet. Schol.

No-

Defixa coelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve, solve, turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, et in quem tela acuta torserat.
Vnxere matres Iliae addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis moenibus rex procidit
(Heu!) pervicacis ad pedes Achilleï.

Seto-

5 Defixa *coll. Sax. Zar. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *R. Steph.* Refixa *Gott. Flor.* 1482. *Ald. H. Steph. Lambi. Torr. Bentl. Talb. Cun. Sandb.* 7 volve, volve *Lambi. ex coni. Aurati, contra omnes libros.* G. solve, volve *Chab.* 11 Vnxere *Zar. Med.* 1477. *H. Steph. MSS. plures ap. Lambi.* Luxere *G. Flor. R. Steph. Lambinus, Bentl. Sandb.* 12 Hectora *MS. Bersm.*

Neque enim alia Diana quam ipsa Proserpina, irritabilis Dea.

5 *Defixa;* sic legendum censeo cum Vet. Schol. cum omnes libri habeant *Refixa*. Necesse enim *defigi* sidera priusquam devocentur coelo. Desiguntur autem qui vel carminibus, vel diris obligati, aliena vi aguntur attoniti. Bentleius fatetur longe plures libros habere *Defixa*, et tamen ipse reposuit *Refixa*, nulla quod sciam cum ratione. B. Ratio magna satis haec videtur, quod *defigere* est motum auferre, *refigi* autem debent sidera, cum *devocantur*, et moventur loco suo. G.

6 Bene *Canidiam* dixit Gratidiam, iam anum factam. B. *Canidia* secundum haec alludet ad *canos*. G.

Dilogus nunc de sacris, quia sacrum religiosum et exsecrabile significat. Vet. Schol.

7 *Retro solve:* h. e. resolve, uti alias *cedit retro*, et *fugit retro* pro *recedit* et *refugit*. Ostendi supra quid essent *solvi* et *ligari*. B.

V. ad Car. 1, 18, 34. Ingeniosa est illa mutatio in *volve*, quam *indicavi:* sed eo minus necessaria, cum turbo ille s. rhombus *solvi* videatur, quoties incipit currere illigatus antea.

Turbinem dicit quod quasi obligaverit mentem eius. Vet. Schol. docte. Siquidem *turben* is rhombus erat, cui licia circumtorquebantur ad obligandas defixorum mentes. *Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo Licia, quid valeat virus amantis equae.* Ovidius (Am. 1, 8, 7) citanto Torrentio. B.

8 *Movit* sc. ad misericordiam. Z.

10 *Torserat,* sc. Achilles, qui hasta Telephum vulneraverat. Z.

11 Omnes Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii legerunt *Vnxere*, cum alii haberent ex interpretamento *Luxere*. Notum est illud: *Tarquinii corpus bona foemina lavit et unxit.* *Luxere* magis arridet Bentleio, qui plerumque solet in diversa ire.

Addictum, destinatum damnatum. Vet. Schol. Cruq. Vox iuris.

12 *Alitibus atque canibus*, ex Homero tractum, Ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν Οἰωνοῖσί τε πᾶσι.

Imitari voluit Homerum, qui illum Ἀνδροφόνον *nominat.* Vet. Schol. Cruq.

14 *Pervicaces dicuntur, qui in contentione usque ad pervincendum perseverant.* Vet. Schol.

Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei,
Volente Circa, membra; tunc mens, et sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit iuventas, et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida;
Tuis capillus albus est odoribus,
Nullum a labore me reclinat otium:
Vrget diem nox, et dies noctem, neque est
Levare tenta spiritu praecordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,

Caput-

16 Vlixeï *Bentl.* 17 Circe *omnes praeter Bentl. ex Val. Probo.* 18 Relatus *etiam G. Med.* 1477. *et Ven.* 1479. 23 *et* 24 *versus omitti vult Guyetus.*

16 *Laboriosi* ex Homerico ταλασίφρον. Perpetuum Epitheton.

18 Plerique Torrentii codices legerunt pro *relatus, relapsus,* quod et Lambinus invenerat in suis, praeterquam in quinque. Diserte autem posuit *relapsus*, ut ostenderet vim magiae, sic et Ovidius de Io: *Vngulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.*

Honor; h. e. κάλλος, nam καλὸς honestus. B. Facies pristina humana. Z.

20 *Amata nautis*: *Vrbanissima contumelia.* Vet. Schol. Quia παρὰ προσδοκίαν protulit.

Institores dicit quos alibi *Foraneos* Scholiastes nominat. **Petty-Chapmen and Pedlars.**

21 *Verecundum colorem eleganter pro rubore posuit.* Vet. Schol.

22 *Ossa pelle,* ἐναργῶς et παροιμιακῶς. Hoc est, reliquit me iam factum ossa tantum. Quas turbas hic ciet Bentleius de rubro colore ossium deridicule! Nesciit Hypallagen. Pessime Bentleius *ora* pro *ossa*. B. *Ossa pelle amicta* plane idem valent, quod pellis inducta ossibus. G.

Lurida; *Tabida, nigra.* Vet. Sch.

23 *Capillus albus*; *Nunc ostendit quare supra dixit*, *Fugit iuventas.* Vet. Schol. et iocatur in canos suos. B. Videtur illi obiter exprobrare unguenta noxia, quibus festinentur cani. Vid. Epod. 5, 60. G.

Salse *odoribus* de unguentaria.

24 *Laborem* modo pro *inquietudine* dicit. Significat etiam caeteros a labore quiescere, se autem perpetuis vigiliis urgeri.

25 *Neque est*; *Figurata Elocutio pro neque contingit.* Vet. Schol. Sic et Graeci loquuntur.

26 *Tenta spiritu*; h. e. inflata.

27 *Negatum*: h. e. quod antehac ut Epicureus non credideram.

Vincor ut credam; h. e. *adductus sum ut credam Sabellis carminibus defigi mentes humanas.* Vet. Schol.

28 *Sabella carmina pro Marsis posuit.* Vet. Schol. Nam Samnites, Peligni et Marsi erant Sabini generis.

Veneficae *pectus increpant*, cum terribilibus verbis terrendo mentem defigunt. Figurate autem conatum posuit pro ipso effectu.

Caputque Marsa dissilire naenia.
Quid amplius vis? O mare et terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Vrens in Aetna flamma. Tu, donec cinis
Iniuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: iussas cum fide poenas luam,
Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari; tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenae Castor offensus vice,

Fra-

29 desilire *MS. Bersm.* 30 o terra *Bentl.* 33 Vrens *etiam coll. Sax. Brod. Z. Mod.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Ald.* Furens *H. Steph et Bentl. it. Sandb.* Virens *etiam G. Lamb. Talb. hinc* vivens *coni. Bentl.* Tua, donec, *et mox* Calet *Bentl. e coniectura,* haud inepta. *Z.* 35 Colchidis *Brod.* 39 iuvencis *Bentl. ex MS. Battelian.*

29 Cantiunculae vulgi per εὐτε-λιτρῶν *Naeniae* dici consuevere. B. *Dissilire,* disrumpi, furore corripi. Z.

30 *O mare et terra!* Sic et Terentius. *O coelum! O terra! O maria Neptuni!* Vet. Schol. Cruq.

33 *Vrens;* in uno vel altero MS. *virens,* caeteri *urens* et *furens.* Torrentius. Lambinus in duodecim reperit *virens:* ego nec sexcentis haberem fidem. Efficacissima vox est *urens* et huic loco convenientissima: *Vritur* enim quod vel lento, vel indesinenti igne torretur. Nescio cur placuerit Bentleio *Furens.*

Moraliter et cum questu proferendum est *Tu.*

34 *Iniuriosos* dicit ventos, quibus ludibrio futurus sit, iam in aridum cinerem redactus.

35 *Calet* qui vehementer irascitur, et ultionem sitit.

Ipsam mulierem officinam venenorum diserte dixit. Vet. Schol. Est autem *officina* tanquam *opificina,* ut et apud Ciceronem occurrit scriptum.

36 *Certis enim stipendiis milites otia merebantur.* Vet. Schol. B. Marcilius *stipendium* mulctam intelligit, ut ὀψώνιον in sacris. Bene certe convenit cum his quae sequuntur. G.

37 *Cum fide, fideliter.* Vet. Schol. Cruq. Diserta Elocutio.

39 *Centum iuvencos;* Hecatomben; ac si potens esset numen. B. *Mendaci lyra,* carmine fictas laudes continente. Z.

41 *Perambulabis astra;* h. e. *Consecraberis et tu, et recipieris in numerum siderum.* Vet. Schol. Cruq. Suavis Elocutio.

42 *Infamis Helenae; Stesichorus, Poeta Graecus, scripsit Helenae vituperationem: quare irati Castor et Pollux illi lumina ademerunt: sed postea monitus Stesichorus illius laudem decantavit; quare oculos iterum illi reddiderunt.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. Plato Phaedro p. 343, D. G.

Vicem dicit Helenae, iniuriam quam perpessa est: *infamis* enim erat Stesichori versibus. Bentleii

vicem

Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et purae manus;
Tuusque venter Pactumeius; et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Vtcunque fortis exsilis puerpera.

50 Pactumeius *etiam Bro.* Partumeius *H. Steph. Sanct.*

ulcem auctoritate pendet unius Manuscripti libri, neque quicquam valet.

46 *O nec paternis; Vrbanissima Ironia; fingit enim se negare quod affirmat.* Landinus.

Obsoletum ab *obs* et *oleo* est, ut ait *Priscianus*, et rancidum, vel foetidum significat ex vetustate.

Sordes humilium natalès dicebantur, ob immunditiam scilicet victus atque cultus.

47 *Pauperum; nam divitum sepulcbra suis custodibus erant curae.* Vet. Schol. Cruq. *Humilium maximae umbrae a magicis suscitari solent.* Vet. Schol. Cruq.

Prudens, gnara, docta. Vet. Schol. Cruq.

48 *Novendiales pulveres; Cineres Reliquiarum vult intelligi: nam novendiale dicitur sacrificium, quod mortuo fit nona die, qua sepultus est* Vet. Schol. *Apud maiores ubicunque aliquis extinctus fuisset, ad domum suam referebatur, ibique septem erat diebus; octavo die incendebatur, nona sepeliebatur.* Servius, quod adnotavit Lambinus. B. *Dissipare*, sc. ad usum artium magicarum. Z.

49 *Hospitale; h. e. Mite, bonum, benignum.* Vet. Schol. Cruq.

Purae a scelere innocentes. Vet. Schol. Cruq. quos supra (Epod. 5) dixit eam immolare consuevisse.

50 *Tuusque venter;* i. e. *Tuus partus et filius.* Vet. Schol. Cruq. Quo videretur iuvenis puerum sibi supposuit.

Pro *Pactumeius* ex Aldi coniectura Lambinus reposuis *Partumeius*, contra fidem Scholiastarum atque omnium librorum. Vir longe eruditissimus Laevinus Torrentius, Henricus Stephanus (Vid. Var. Lect.) et Lubinus *Pactumeium* retinuere. Ioculare nomen est hoc loco: siquidem ut a *Lucius Luceius*, et a *Pompo Pompeius*, ita a *Pactum Pactumeius* figuratum est. *Pactumeius* alias nomen erat gentis: *Androsthenes Pactumeiam Magnam, Pactumeii Magni filiam, haeredem ex asse instituerat.* Torrentius ex Paulo Iurisconsulto L. ult. de her. instit. B. Placet tamen Turnebo, Lambino, Torrentio *Partumeius*, a *partu* et *meiendo*, ut volunt, ridicule dictus. Offendit homines non observata *ventris* pro filio positi significatio. *Pactumeium* et *Pactumeiam* laudavit etiam Glandorpius ex God. Iustin. l. 2 de Pactis, et l. 4 de condict. indeb. Pulchre illustravit h. l. Bentleius. G.

51 *Rubros pannos; Catemphaton in sensu.* Vet. Schol. Ferri tamen potest in huiusmodi Iambis.

52 *Fortis exsilis; Illud argute dictum, exsilis fortis puerpera, quia fortem vult intelligi eam scilicet quae non peperit.* Vet. Schol.

CANIDIA.

Qvid obſeratis auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus ſalo.
Inultus ut tu riſeris Cotyttia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis?
Et Eſquilini Pontifex venefici
Impune ut Vrbem nomine impleris meo?
Quid proderat ditaſſe Pelignas anus,
Velociusve miſcuiſſe toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent.
Ingrata miſero vita ducenda eſt, in hoc,
Novis ut usque ſuppetas doloribus.

Optat

56 Cocytia *Glar.* *ſed* Cotyttia *recte Ven. Chab. Lamb. etc.* 57 ſacra *MS. Bersm.* 60 proderat *Bentl. ex MSS. et ſic etiam coll. Sax. al.* proderit. 62 Sed tard. *ſic cum Bentl. etiam Brod. Gott. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *etc.* G. *Verum* ſi *habent Ven. Glar. Chab. Lamb. cum ſigno interrogandi poſt* manent. 64 laboribus *Bentl. ex edd. quibusdam, haud male. nam huius gloſſema videtur eſſe vulg.* doloribus. Z.

54 *Non ſaxa ſurdiora;* Proverbialis elocutio.

Nudi pauperculorum perpetuum fere Epitheton. *Inquiſitores agerent cum remige nudo.* Iuvenal. *Dolia nudi Non ardent Cynici.* Idem.

56 Angelus Politianus (Miſc. 20) ex Georgii Antonii Veſputii Florentini codice primus *Cotyttia* repoſuit, cum antea in omnibus libris haereret *Cocytia*, turpi errore. Vetus etiam Cruquii Scholiaſtes hanc lectionem tuetur, et Iuvenalis verſum (2, 92) apponit; *Cecropiam ſoliti Baptae laſſare Cotytto.* Cotys, Cotytto, vel Bendis Thracum erat Venus, ſive Luna, turpitudinum praeſes.

57 Bene vulgata dicturus *ſacrum*; nam ſacra vulgari nefas.

58 *Extra portam eſquilinam, hoc eſt, in aggeribus religiones et ſepulchra erant.* Vet. Schol. *Pontifices de ſacris iudicant.* Vet. Schol. Graecis Ἱεροφάντας. B.

Reſpicit ad Sat. 1, 8 ubi ſub perſona Priapi enarrat ritus veneficos in Eſquiliis a Canidia celebratos: cuius nunc *ſacri Pontificem*, quaſi inſpectorem quendam et arbitrum dicas, ex Canidiae perſona ſe appellat. G.

60 Indicat Canidia, ſe pretio didiciſſe magicas artes a Pelignis mulieribus, quae tota Sabinorum, Marſorumque vicinia eo nomine male audiebat, ut in Graecia Theſſalae. Primum ergo indignatur tarditatem ſucceſſus: deinde ſolatur impatientiam ſuam. Non ſtatim perimunt te veneficia mea, ſed manent te fata votis tuis tardiora. Miſerrimum eſt quaerere mortem et non invenire. G.

61 *Velocius et tardiora* Antitheta ſunt: *Velocius toxicum* dicit quod citius necat.

64 *Suppetas; Sufficias.* Vet. Schol.

Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignae Tantalus ſemper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum; ſed vetant leges Iovis.
Voles modo altis deſilire turribus,
Modo enſe pectus Norico recludere;
Fruſtraque vincla gutturi nectes tuo,
Faſtidioſa triſtis aegrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meaeque terra cedet inſolentiae.
An, quae movere cereas imagines,
Vt ipſe noſti curioſus, et polo
Deripere Lunam vocibus poſſim meis,
Poſſim crematos excitare mortuos,

Deſi-

65 infidi *et* infidus *aequas fere auctoritates habent.* infidi *etiam Brod. et unus coll. Sax.* 72 innectes *coll. Sax. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *Ro. Steph. Lamb. Talb. Iohnſ. P.* 2 *p.* 65. *Chab. et Glar.* 78 *et* 79 poſſim *omnes MSS. Bentl. etiam Brod. coll. Sax. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 1482.

65 Plurimi manu exarati Codices Lambini, Torrentii et Cruquii cum Cruquiano Scholiaſte legerunt *inſidi* pro *inſidus*. *Myrtilum Pelops praecipitavit in mare per quem vicit.* Vet. Schol. Cruq. Ego tamen *infidus* praetuli; quod *Tantalus* ut Horatius, deorum arcana prodiderit. Quin et Siſyphus et Prometheus et fures fuere et fallebant deos. Bentleius praetulit *infidi*. Certe et pater et filius malae fuerant fidei.

66 Mire *benignae:* quid enim minus benignum Tantali pomis? B. *Maligna* ſunt poma Tantali, quae immineant quidem, ſed a captantis ore refugiant. Optat ergo tandem *benignam dapem*. G.

71 *Noricum*, perpetuum Epitheton.

72 Nil opus eſt legi *innectes*, quod nonnulli volunt.

73 *Faſtidioſi* ſunt quibus nihil placet.

74 *Vectabor humeris*, ephialtae ritu, ſive Fauni.

Inimicis; h. e. non amicis, vel inviſis.

75 *Terram* dicit totum orbem, et per hoc omnes mortales.

Inſolentiam indomitam dicit potentiam, quae ſcilicet neque legis, neque moris modum tenet.

76 *Movere;* h. e. animare. Credebant enim veneficae ſe deſigendorum animas corporibus ſuis evocatas carminibus, cereis imaginibus infigere potuiſſe. *Devovet abſentes, ſimulachraque cerea fingit, Et miſerum tenues in iecur urget acus.* Ovid. Her. 6, 91.

77 *Vt ipſe noſti;* πιθανῶς adiecit iſta quo intelligeretur; unde haec didiciſſet Horatius.

78 Bentleius bis poſuit *poſſim* pro *poſſum;* quod quidem forſan non male fecit, auctoritate Librorum ſuffultus.

Desiderîque temperare poculum;
Plorem artis in te nil habentis exitum?

80 pocula *Bentl. ex MSS.* 81 habentis *Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Ald. Ro. et H. Steph.* agentis *G. Brod. Zar. Ven. Pinc. Talb. Bentl.* exitus *pro* exitum *Cun. it. Chabot.* valentis *dat Ven. et* nullum habentis *Lamb.*

80 Bentleius si mallet *pocula*, equidem non repugnabo. Homioteleuta sunt illi gravi odio, mihi non aeque.

81 Vt supra *Inultus ut flebo puer? Plorem artis:* Genitivus Causae, ex Hellenismo; sic et Virgilius (Aen. 11, 126. *Iustitiaene prius mirer, belline laborum?*) Verum hoc ab aliis adnotatum est. B. Et tamen vix concoquo illam constructionem. Neque *exitum* participium Horatio ausim tribuere. Itaque iungo *ploro exitum*, *exitum* autem *artis in te nil agentis*, vel *habentis* eo sensu, quo est apud S. Iohannem 14, 30 καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. G.

Quot capita, ut dicitur, tot sententiae: alii codices *nil agentis exitum;* alii *nil habentis exitus;* alii *nil habentis exitum.* Muretus et Paullus Manutius, *nil valentis exitum.* Cruquius, *nullum habentis exitum.* Cum autem *nil habentis exitum* plurimorum sit Codicum, illud caeteris praetuli. *Exitum* autem modo Participium esse existimo. Magis enim Comicum et morale est *exitum* quam *effectum.* Verum de hoc ipse dispiciat lector. Bentleius maluit *nil agentis*, puto quod non haberet *exitum* pro Participio, uti ego. B. Vid. not. praeced. Caeterum recantatio huius Odae quibusdam videtur esse Car. 1, 16. G.

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI
CARMEN SAECVLARE,
PRO INCOLVMITATE IMPERII.

Cum Saeculares ludos Augustus celebraret secundum ritum priscae Religionis a virginibus puerisque praetextatis in Capitolio cantatum est. Vet. Schol. (Secundum haec non modo lusit hoc saeculare carmen Horatius, sed imperio Augusti ad ipsum actum ludorum scripsit; quod confirmat etiam Suetonius in vita poëtae nostri, et forte Ovid. Trist. 2, 25: et aperte Censori. de die nat. 17. Visum est primum Sanadono, deinde nuper etiam Ancherfenio, ingeniosis sane hominibus et doctis, seligere ex reliquis Horatii carminibus quaedam, et velut drama quoddam saeculare inde formare. Et ille quidem hoc ordine Carm. I, 32: 3, 1. 1-4, 6: 1, 21: denique ipsum hoc nostrum. Vt facile est inventis aliquid addere, ita Ancherfenius auxit hoc systema nuper hoc modo: Car. I, 32 et 4, 6 *in scena campi Martii* cantata dicit, *primo die ludorum saecularium:* 3, 1 *secundo die in Capitolio* 3, 22 et 1, 21 *nocte, quae tertium diem praecessit, in templo Dianae Aventinae:* 1, 31 et praesens carmen, *tertia die in templo Apollinis Palatini:* 3, 30 *eodem die, sub finem Ludorum in campo Martio,* cecinit vel ipse Horatius, vel chorus puerorum et puellarum. Mirum sane, si carmina unius argumenti, eodem tempore scripta, ita spargi per libros plures potuere. Actum est de tota chronologia Bentleiana, quam supra proposuimus et firmavimus. Sed tamen consideravi plus semel ipsos versus ea quidem mente, ut si quid in iis deprehenderem saecularibus ludis proprium (de quibus iam anno nostri saeculi XVII diligenter me quaesiisse, disputatio tum edita testis est, in qua non multa emendanda XXXIII anni, saeculum iustum, me docuere), desererem potius chronologiam illam, quam lepido sane et non ineleganti invento repugnarem. Quid deprehenderim, singulis locis adscripsi: hic profiteri cogor, solidi me nihil dum invenire,

-nire, cur viris doctis assentiar. Gloriam ingenii neutri abiudico; verum illos, vel alterutrum vidisse, nego. Dissensum talem indigne ferre nemo debet, minime omnium, qui receptas sententias oppugnandas sibi sumsere. Caeterum, qui legere hoc saeculare carmen iucundius volunt, illi prius cognoscant certe locum Zosimi lib. 2. pr. praesertim versus, qui ibi recitantur Sibyllinos, quos quidem dissertatione ante citata explicare ipse quoque conatus sum. Illud addimus unum: alternis cecinisse pueros ac puellas, interdum vero iunxisse voces, probabile facit ipsa ratio carminis: quid autem unicuique hemichorio aut choro toti sit tribuendum, uniuscuiusque lectoris ingenio permittere, cum libri taceant, malumus. G.)

Metrum Sapphicum.

Phoebe silvarumque potens Diana,
Lucidum coeli decus, O colendi
Semper et culti, date quae precamur
Tempore prisco;

Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

Alme

4 prisco *etiam coll. Sax. unus.* sacro *alii omnes.* 5 Quod *MSS. duo Bersm.*

1 *Potens;* h. e. *Domina.* Stephanus. B. Apte videntur hic inprimis Apollo et Diana hymno celebrari, quia Sol et Luna tempora describunt et regunt. Z.

4 Omnes Libri habebant *tempore sacro,* nos tamen ex Vet. Schol. reposuimus *prisco: Tempora ἁπλῶς* dicuntur *Festa* etiam Ovidio in Fastis. Bentleio placuit *sacro,* ex interpretamento. Glossis maxime delectatur Bentleius.

5 Nonnulli Codices pro *quo* corrupte legunt *quod.* Vide de hac re Sibyllinos versus apud Zosimum.

6 *Lectum* dicimus quod praecipuum est in suo genere.

Castos dicit patrimos et matrimos parentum scilicet funere non funestatos. Veteres enim mortem Apollinis atque Dianae iratis sagittis tribuebant.

7 *Diis quibus;* Saecularibus ludis diis omnibus peragebant sacra. Vid. v. 73.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.

Diva, producas subolem, Patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis, prolisque novae feraci
Lege marita:

Cer-

[† 13 partus *Var. lect.* foetus.] 14 hilythia *G. Flor.* 1482. *etc.* 16 Genitiva *coni. Cun. sed dedit* Genitalis.

9 *Alme*; h. e. Venerande, Sancte. B. Qui foves et nutris, alis, omnia. G.

10 *Alius* ex opinione imperiti vulgi. B. *Possis* int. precamur. Z.

12 Bene *Visere* quia sol quotidie eadem loca revisit.

13 *Aperire* modo pro detegere et nudare posuit.

14 Graecis Εἰλείθυια et Ἐλευθώ, Lucina, *Mystico nomine* (ut ait Vet. Schol.) quod ea scilicet faciat ut partus in lucem veniat.

15 *Probas vocari*; Veteres omnia deorum nomina et Epitheta in Hymnis recitabant, quod nescirent quod maxime probarent.

16 *Genitalem vocavit Dianam, quam et Lunam intelligi voluit, quia ut calore Solis animantur semina, ita Lunae humore nutriuntur; penes ipsam enim et corporum omnium ratio esse dicitur et potestas.* Vet. Schol. Nollem eruditissimum Bentleium de sola coniectura reposuisse *Genetyllis*, cum possit *Genetyllis* Latine reddi ab Horatio satis idonee *Genitalis*: quin et Scholiastes haec firmat. Sed ille vulgaria temnit. B. Nec ego ausim *Genitalem* genendi et pariendi praesidem damnare, quam omnes in universum libri agnoscant: cum praesertim *Genetyllis* sit Latinis inauditum, et Graecis turpiculum fere, Veneris potius epitheton lascivae, quam Dianae. Diminuendi formam habet, unde apud Lucianum non *Genetricem* reddere me memini; sed *genetriculam*. *Genitalis hora*, et similia faciunt, ut commodum Dianae partus adiuvantis epitheton videatur. Laudavit hic opportune Harduinus nummum Crispinae Commodi DIS GENITALIBVS, de quo Oisel. 42, 4 et Theup. p. 208. Exstant eiusdem Crispinae in numis *Iuno Lucina* et *Venus*. *Natalis Iuno* est Tib. 4, 6, 1. G.

18 *Super iugandis*; Legem Iuliam dicit de *Maritandis Ordinibus*. Cum enim bello civili prope octoginta armatorum millia interiissent, ne deficeret populus Augustus legem Iuliam augendae proli instituit.

20 *Marita*, pro *maritali*, vox antiqua et Plautina, ut adnotavit Vet. Schol. B. *Lex marita* per notam metonymian, quae maritos facit; nec enim placet, *marita* esse imperativum. G.

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse Parcae,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet; bona iam peractis
Iungite fata.

Fer-

21 ut denos — Orbis et *Med.* 1508. *Ald.* *Bas.* 1531. *Fabric.* 1593. *Lud. Vives apud Cruqu. MSS. apud Lambi. Da. Heinsius.* Vndenos — Orbis ut *reliqui omnes* 23 totiensque *Bentl.* 26 stabilis Quirini *coni. Rutg. quam ipse damnavit.* dictum stabilis per aevum *coni. Bentl.* 27 servat *Ven. Glar.*

21 *Vndenos decies; Saecularis Carminis duplex devotio esse consueverat: aut enim pro sedanda aut vitanda pestilentia; aut pro certo et constituto numero annorum: Centesimo enim decimo anno in Capitolio a pueris et puellis impuberibus cantabatur.* Vet. Schol. Ter novem nobiles pueri, totidemque puellae tribus diebus et noctibus sex distinctis chōris Solis et Lunae laudes recitabant. B. *Vndenos decies,* i. e. centenos denos legit etiam Censorinus c. 17: nec potuit aliter Horatius, qui Augusti et quindecim virorum mentem non ignoraret. G. [† *Orbis, περίοδος,* annorum circuitus. *Bersm.*]

22 Pro *et cantus referatque ludos:* ita reponendum duxi iuxta Vet. Schol. *ut cantus referat que ludos;* neque enim *que* semper Encliticum est: et pessime nonnulli *ut denos* pro *undenos.* B. Horatianum est, *que* adiungere ad verbum commune, quod sic velut geminatur, quasi esset, *ut cantus referat, referatque ludos.* Vid. ad Car. 2, 19, 28. G.

25 *Parcis furvae agnae mactabantur.* Mancinellus. Et parcae quasi *πείραι furvae.*

26 *Stabilis* nunc posuit pro *stabilitor. Tu populos urbesque et regna ingentia finis.* Ovidius de deo Termino.

27 Omnes Torrentii MSS. et quinque Cruquii, cum Vet. Schol. legerunt *servet* pro *servat. Syllepsis est, ex verbo enim Singularis numeri servet, Pluralis nascitur servate,* (ita enim legendum est in Vet. Schol. pro *servent,* ut ex codice suo monstravit Cruquius.) Rogat enim Parcas, ut et ipsae et Terminus servent quod dictum est semel. Crediderim et Terminum fuisse Paredrum, sive assessorem Parcarum in hoc sacro. Metri caussa usus est Enallage personae in *Terminus servet.* B. *Vosque o Parcae, veraces* in canendo s. praedicendo, *iungite fata bona iam peractis,* id *quod semel dictum* s. praedictum *est* a vobis, quodque precamur ut *servet Terminus ille rerum* omnium, *stabilis* et constans deus, qui sede sua olim in Capitolio cedere noluerit, eaque re, ut ait Liu. 1, 55 *firma stabiliaque cuncta portenderit.* Sic non opus erit ingeniosa quantumvis Bentleii coniectura, quam cefellunt Lamb. Bos animadv. p. 54 et Iohnson. P. 2 p. 67. G.

28 *Fata* Parcarum sunt decreta. *Concordes stabili fatorum numine Parcae.* Virg.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant foetus et aquae salubres
Et Iovis aurae.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas:

Roma si vestrum est opus, Iliaeque
Littus Etruscum tenuere turmae,
Iussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu;

Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Aeneas patriae superstes
Libe-

31 *Sustuli comma post* aquae, *quia concinnius videbatur* salubres *referri ad* aquae Z. [† *Vtrique satis commode iungere licet.*]

30 Rustici Cererem *spicea corona* donare consueverant. *Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona Spicea.* Tibullus, citante Stephano.

31 Posui subdistinctionem post *aquae*, quod *salubres* ad *aurae* magis pertinere crediderim, quasi diceret *aquae Iovis et salubres aurae Iovis:* nam et siccitatem, et pestilentem aërem deprecatur. B. Opportune huc advocat Rutgersius Apollo. Rhod. 2, 527 ἐτήσιαι ἐκ Διὸς αὖραι. Etesiae nimio calori resistunt, exurique segetes prohibent. G.

32 Divipotes, qui et Samothracum Cabiri, *coelum* erant et *terra*; maior Iupiter scilicet, et maior Iuno; ut ostendit Varro. Sol minor erat Iupiter, sive Liber; et Luna minor Iuno, sive Libera. Graecis Κόρος et Κόρη.

33 *Condito mitis telo: Hic sensus secundum eorum opinionem conceptus est qui Apollinem pestilentem deum putant esse.* Vet. Schol. Eadem enim interitus causa quae et ortus. Huc spectat et vetus dictum, *Omnes animae ab Apolline et ad Apollinem.* Atque hinc Apollo Poetis Ἑκηβόλος et Ὑγιεὸς appellatur.

35 *Vestrum opus;* h. e. aedificium: in animo erant Troiani muri ab Apolline conditi: hoc autem loco Lycias et Delias sortes significat, quarum monitu Aeneas Italiam petiit, ut vel sequentia demonstraut.

38 *Etruscum* dixit a mari Hetrusco: et Coritus Dardani patria erat in Hetruria. B. Hic tamen non ad illas plane antiquas migrationes respicitur; sed ad Aeneae appulsum in litore Etrusco ad ostia Tiberis. G.

41 *Sine fraude,* eleganti Dilogia. *Et sine damno, et sine dolo;* ut dilueret veterem Aeneiae proditionis famam: sic et Servius olim censebat.

42 *Castus pro religioso.* Vet. Schol. Castus enim qui caret macula, vel labe; siquidem idem *castus* quod *cassus* et *caritus.*

Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:

Dî probos mores docili iuventae,
Dî senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolem-
que, et decus omne.

Quique vos bubus veneratur albis
Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
Imperet, bellante prior iacentem
Lenis in hostem.

Iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures:

Iam

45. 46 docilis — senectutis *etiam G. it. coll. Sax. it. MSS. duo Bersm.* 49 Quaeque *etiam G. et coll. Sax. probatque cum Bentl. et Cun. Bos Animadv. p* 55. *Sed* quique *Z, Med.* 1502 *et ab Aldo inde fere omnes, etiam Lamb. Torr. Talb. Maitt. Sandb.* 51 Impetret *etiam coll. Sax. Sed* imperet *reliqui: etiam antiqui; in quibus* quae *legitur.* 53 manum potentem *coni. Bentl. solus.*

43 *Daturus;* h. e. ostensurus, vel repraesentaturus.

44 *Relictis* pro *amissis*, per Charientismum.

45 Bentleius magis probat alteram Lectionem per Genitivos *docilis iuventae* et *senectutis placidae;* quod minus concinnum videtur. Movit illum credo Poeticum 'Αεὐ-δετον ante *Romulae genti.*

48 *Et decus omne;* magnifico compendio vocem tollit.

49 Plerique Torrentii Cruquiique codices pro *quique* et *imperet* legerunt *quaeque* et *impetret*, cui quidem lectioni suffragatur Cruquianus. Scholiastes; duo etiam Lambini libri pro *bobus* habebant *bubus* ut supra. B. Retinui lectionem adeo acriter defensam Bentleio, et Baxtero probatam. Sed nec dissimulo, et auctoritate tutiorem mihi videri, et sensu meliorem alteram, *qui veneratur* — id est, Augustus, *imperet.* Credibilene est, *pro imperio* Augusti vota non esse facta ludis saecularibus? *Imperet* Augustus, qui ita clemens est in devictos, quia maiestatem Romanam ita auget. Pulchrum et dulce est *impetret* (propter) *quae vos veneratur:* sed in novo imperio magis necessarium est *imperet!* G. Ob Gesneri rationes revocavi plurium librorum lectionem. Z.

Qui multa deos venerati sunt. Cicero, citante Torrentio.

Notum est albas hostias diis superis immolari consuevisse, ut nigras inferis.

51 *Bellante prior;* h. e. postquam bello superior evasisset, contentus victoria, temperavit viribus neque in iacentem saeviebat; et per hoc diis erat commendatior.

54 *Medus* et *Albanas* pro *Parthus* et *Romanas;* nam vetusta nomina in carmine magis splendent.

Secures modo pro fasces posuit.

Iam Scythae responsa petunt, superbi
Nuper, et Indi.

Iam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.

Augur et fulgente decorus arcu
Phoebus, acceptusque novem Camoenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,

Si Palatinas videt aequus aras:
Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in lustrum, meliusque semper,
Proroget aevum.

Quae-

65 aras *etiam MSS. apud Bentl. Sed editi, credo, omnes* arces *vel* arcis. [† 66 *Bentl.* Romanam Latiamque (*i. e. Latinam*) *ut* felix *pertineat ad. seq.* alterum in lustrum.] 68 Proroget *nostri omnes: et mox* curet, applicet *Med.* 1477 *et* 1486. *Ven.* 1479. *Flor. etc. usq. ad Cruquium, cui obsecuti Baxt. Bentl. Cun.*

55 [† *Scythae* sunt h. l. Daci. v. supr. ad Carm. 4, 15, 22.] Deorum erant *responsa*. Sic et Virgilius protulit: *Hic mihi responsum primus dedit ille petenti.*

57 *Fides, Pax, Honor, Pudor* et *Virtus*, ferreo saeculo una cum Astrea in coelum avolaverant.

58 *Neglecta*, per Charientismum dixit pro *contemta*.

59 *Audet*; h. e. *Nil iam dubitat.* Vet. Schol.

60 *Copia* eadem quae et *Faustitas* et *Felicitas* appellatur, quae in nummis comparet.

62 *Novem Camoenae* chorus sunt Apollinis, adeoque illius Paredrae.

65 Plurimi MSS. legerunt *aras* pro *arces* cum Vet. Schol. quod et nos praetulimus. Vult significare templum Apollini ab Augusto in monte Palatino dedicatum. Bentleius praetulit *arces*, quod minus videtur. B. Certe pulchre convenit *aras* ad festos dies, quibus fumabant omnes arae, quas *respicit deus* etiam stilo orientis. G. *Aequus*, propitius. Z.

67 *Lustrum* iam pro saeculo ponitur: erant et in ludis saecularibus lustrationes. B. *Lustrum* pro saeculo accipi, nihil est opus, si, quod ut certum sumit Scaliger de emendat. temp. L. 2 p. 182. nec refelli facile potest, Ludi saeculares in lustrum incidere. Incidissent necessario, si et lustri quinquennalis rationes, et saeculi C, vel CX annorum, h. e. viginti, vel duorum et viginti lustrorum, accurate Romani observassent. Iam utriusque periodi perturbatas valde esse rationes, nimis experiuntur, qui volunt eas ordinare. Vid. modo Censori. c. 18 de lustro, et de saeculo c. 17. Lustris vero etiam sacrificia adhibita, et nuncupata vota proximo lustro solven-

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, et votis puerorum amicas
Applicet aures.

Haec Iovem sentire, deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phoebi chorus et Dianae
Dicere laudes.

75 Phoebo *Bentl.* et *Cun.* ex *MSS.*

venda, dubitare nos non finit Sueto. c. 97. G.

68 *Proroget; dilatet, differat, et est tempus pro tempore; prorogabit.* Vet. Schol. Bentleius posuit *prorogat*, invito Vet. Scholiaste. B.

Nempe omina esse, non amplius vota, ponit Bentleius, a versu inde 53. Mihi videntur preces contineri ad v. 52: deinde commemorationem praesentium bonorum, cum laude Augusti ad v. 60. Hinc vota proprie dicta concipi, ut temporum Praesides et *lustrum* et *aevum* proximum f. *saeculum* fortunare velint. Denique a v. 73 chorus *praesentia numina sentit*, ut est Epist. 2, 1, 134. G.

69 *Aventinum:* in hoc colle erat Dianae templum celebre. vid. Zosim. II, 5. atque Algidus mons erat amoenus Deae secessus. Carm. I, 21, 6. Z.

70 *Postquam consules e plebe creati sunt pro duumviris quindecimviri sacris procurandis creati sunt.* Torrentius.

71 Quatuor Cruquii MSS. cum antiquis Scholiastis legerunt *curas* et *applicas* pro *curet* et *applicet*, subintellecto scilicet *si* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, et *proroges aevum in alterum lustrum*, ut supra. Atque hoc vehementer probo. Baxt. Vid. ad v. 68.

78 Non destiterunt a canendo et saltando donec aliquid vel boni, vel mali ominis carminibus suis elicuissent, uti neque veneficae in sacris suis. Iovem autem dicit ob Capitolium in quo canebant. B. Nempe sentit hic *praesentia Numina chorus*, et hoc ipso omen facit, ostendit litatum esse: et potest fieri, ut hoc ipso loco aliquis actus, aut significatio haruspicum intercesserit. G.

W. BAXTERI*)

PRAEFATIO

AD

SATYRAS.

Satis notum est Eruditis Poeticam atque Choreas Liberi Patris Choro deberi: Nam Ascripsit Liber Faunis Satyrisque Poetas, *ut vel ipse ait Horatius. Immolato enim hirco huic Deo, ob piacularem demorsae vitis iniuriam, temulentus rusticorum Chorus* Τραγῳδίαν (*quasi tu dicas* Hircinum Cantum) *Iocularia scilicet, Opprobria, et Fescennina Carmina Satyrorum habitu decantabant. Instituto vero postea a Thespide Dramate, Chorus iste inter Scenas, quo moraretur populum, sub nova Exodiorum appellatione Satyrica sua saltando cantabat. Cum vero tandem de licentia ista vetus Comoedia nasceretur, atque haec iterum Macedonum iussu conticuisset, ex eius interitu Romana Satyra initium cepit; quam Lucilium primum hexametris tentasse constat.* Verum tamen sciendum (*inquit Vetus Interpres*) quia Satyrum Carmen a primo omnium Lucilio repertum est. Horatii autem Satyra inter Lucilii est et Iuvenalis; nam et asperitatem habet quam Lucilius, et suavitatem quam Iuvenalis. Denique nisi Iuvenalis scripsisset isto nemo esset melior. *Quod ad nomen attinet, fuere etiam olim nonnulli, qui Satyram a* Satyra *Bacchi Cererisque lance, omnigenarum frugum primitiis referta, nominatam existimabant; quod et Vetus Interpres monuit, et Christophorus Landinus,* vir

*) Relinquimus nempe hic etiam sua viro docto; siquis meam de Satira sententiam requirat, a Casauboniana non abhorrentem; diligenter propositam, et confirmatam quantum satis est, inveniet in Thesauro nostro Stephaniano. G.

vir non ineruditus, ante Casaubonum superiore saeculo luculenter tractavit. Verum neque Scholiasten ipsum his fidem habuisse constat ex his quae in artem Poeticam conscripsit: ibi enim significat eam dictam a Satyris, et natam a Tragoediis. Quin et ipsa Lanx Satyra *Satyris nomen suum debet; neque recte sentit Casaubonus dicendum fore ex Analogia* Satyricam *magis quam* Satyram; *cum et Vetus Scholiastes, Iudice Henrico Stephano, non ineptus auctor Latinitatis, et* Satyrum Opus *et* Satyrum Carmen *dicat. Denique quod attinet ad Titulos* Sermonum *et* Epistolarum, *eadem eruditissima Scholia rem omnem paucis absolvere.* Quamvis hoc opus (*inquiunt illa*) Satyrum esse Horatius ipse profiteatur cum ait: *Sunt quibus in Satyra videar nimis acer, et ultra Legem tendere opus*; tamen proprios titulos voluit eis accommodari, Primos Libros Sermonum, Posteriores Epistolarum scribens. *Quibus patet et Epistolas olim pro Satyris fuisse habitas. Sermones autem nominavit ob remissiorem stylum et pene Comicum atque Civilem: atque hoc ut obviam iret obtrectatoribus et malignis; et ut ne videretur se gerere pro Poeta.*

Advertendus est Lector, nos Porphyrionis admonitu adductos duo puncta dignoscendis Personis in Satyris a Veteribus adhibita, Recentiorum vero negligentia hactenus omissa, tandem in sedem suam reposuisse: quin et Eclogarum Lemmata tam in Satyris quam in Odis, quo melius instituto nostro convenirent, nova fecisse omnia. BAXT. Pro illis duobus punctis nos hoc signum ¶ praeposuimus, quoties persona mutatur.

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI SERMONVM LIBER PRIMVS.

SATIRA I.

IN AVAROS.

Deridet false stultam ac perversam rationem avarorum, qui quamquam de sua sorte conqueruntur, nolunt tamen, si optio detur, suam cum aliena permutare: sed aiunt, se labores perferre et opes colligere, ut habeant unde in senectute vivant. At nunquam satis habent, corradunt temere, nec utuntur quaesitis, nec heredum amorem merentur, atque omnem vitam trahunt miseram, suntque in maximis opibus pauperrimi.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu Ratio dederit, seu Fors obiecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O! fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, navim iactantibus austris,
Militia est potior: quid enim? concurritur: horae
Mo-

2 fors *etiam G. Ald. Steph. etc. Bentl. Cun.*

SAT. I.

1 *Qui circumflexe pronuntiandum.* Vet. Schol. B. Sine offensione Maecenas compellari potest, quia argumentum, quod hic tractatur, ab eius moribus abhorrebat. Z.

2 *Seu Ratio; Signate dixit, Ratio dederit, Fors obiecerit: aut Ratione animus propositum vitae, aut Fortuna.* Vet. Schol.

Torrentii Codices legerunt *Fors* quod magis figuratum est quam *Sors*, nec Vet. Schol. abludit.

3 *Laudet* ad Emphasin posuit invidiae.

Diversa, h. e. *studia.* Vet. Schol. Cruq.

Sequentes, διώκοντας sive prosequentes.

4 *Gravis;* h. e. onustus, et per hoc tardus et segnis. E. *Gravis armis,* id est, quem gravant arma, coniicit nescio quis in edit. Sandby. G.

5 *Fractus;* h. e. fatigatus, inutilis et plane victus.

7 *Quid enim? Quasi interpellante affectu hoc dicit, et est etiam consuetudinis nostrae.* Vet. Schol. *Quare non? et est Comicum.* Alter Schol.

Momento cita mors venit, aut victoria laeta.
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Caetera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium: ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus, En ego, dicat,
Iam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac

Tam

8 aut cita *Glar. Lamb. Bentl. sed in MSS. Bersm. abest* aut. 10 cantu *coll. Sax. G. edd. pr.* 14 Lassare ut valeant *coni. Bonfin.* 19 Nolunt *Ven. Glar.*

8 *Cita mors* cum Torrentio et Vet. Schol. reposuimus, pro *aut cita mors*. Et bene *cita* cum ante posuerit *iactantibus, quasi diu navim iactantibus*, ut ait Vet. Schol. Bentleius tamen auctoritate sui genii mavult *aut cita mors*. Sed quid mea? B. Metuit Bentleius, ne ominosum et infaustum sit *cita mors*, non praemissa particula disiunctiva. Sed solet in tali re poni pars deterior disiunctionis; et *cita* mors melior tamen hic ponitur lento cruciatu inter spem et metum. G.

9 *Iuris legumque; Lex est ars iuris*, prodente Budaeo.

10 *Consultus est qui docet, consultor qui discit.* Vet. Schol.

11 *Vas in re capitali est, Praes in re civili*, ut bene Cruquius ex Ausonio. Abutitur tamen hac voce Horatius. [† *Vades* sunt rerum privatarum et civilium sponsores. *Duker.* ad Liv. 3, 13.]

12 *Clamat; Rustici morem exprimit, et asseverationem significat;* ut docte Landinus.

13 *Caetera de genere hoc; Hemistichium Lucretianum.* Lambinus.

14 *Fabius Maximus Narbonensis, equestri loco natus, Pompeianas partes secutus, aliquos Libros ad Stoicam disciplinam pertinentes conscripsit.* Vet. Schol. Bellis hominibus gratificari vult Horatius, dum durum et provincialem Stoicum deridet, veretur enim ne et ipse exagitando divitias nimium videatur Cynicus.

15 *Quo*, h. e. quam brevi compendio ad propositum properem. *Deducam*, in breve cogam, vel deorsum ducam. B. Malim, ad quem finem querelarum suarum homines illos *μεμψιμοίρους* deducam. G.

17 *Consultus modo rusticus; Eleganter affectata ambiguitas.* Vet. Schol.

18 *Mutatis partibus:* veluti de scena loquitur. Quid enim vita nisi mimus?

19 Omnes Lambini Codices legerunt *nolint*, quod magis comicum et morale est quam *nolunt*. B. *Nolunt* esset magis comicum, et personas ipsas induceret. Sed pendet oratio a v. 15 *Si quis deus* etc. G.

20 *Causae*, h. e. praetextus.

21 *Buccas inflet*, Graecis Proverbiali forma dicitur ὀφρῦς [illegible]

et

Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
Praeterea, ne sic, ut qui Iocularia, ridens
Percurram; (quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima)
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautaeque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit, quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit: haud ignara ac non incauta futuri:
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quaesitis sapiens; cum te neque fervidus aestus

 Di-

23 Praetereo *coni. Anon. ed. Sandby.* 25 Quis *Han. pro* ut, et *coni. San.* 35 *pro* ac, aut *Han. it. MS. Bersm.* 38 sapiens *etiam MS. Bos Anim. p.* 56. *et omnes Cruq. it. prima omnium editio Zar. H. Steph. etc. Sed* patiens *MS. Han. Gott. coll. Sax. edit vett. etiam Ald. et Ro. Steph.* potieris *pro* potiens *Flor. Ven.* 1486. *Loch.*

et *γνάθους φυσῶν*, de his qui immaniter vilipendunt quibus irascuntur.

22 *Facilem* parcendo dixit, cum stolidum vellet.

23 *Iocularia*, rustica dicit Exodia, vel fabulas Atellanas. De quibus vide Liv. Lib. VII.

24 *Percurram*; Metaphora a campo vel circo; h. e. decurram ad metam usque.

25 *Olim*, h. e. aliquando; nam modo Indefinitum est.

Crustula et Lucilius dixit; Gustavi crustula solus. Vet. Schol. Eadem erant crustula quae et placentae. Cheesecakes. *Nos, colaphum incutimus lambenti crustula servo.* Iuvenal.

30 *Proprie currunt*; ut, (Aen. 3, 191) *Vastumque cava trabe currimus aequor.* Vet. Schol.

Hac mente, hoc consilio, hoc proposito. Vet. Schol.

32 *Congesta cibaria*; ac si iam de formica ageretur.

33 'Αντίθετον *Parvula est magni.* Vet. Schol.

Nam exemplo est; excusat humile exemplum a materia, et consuetudine rustica: posuit enim *est* pro *esse solet*. B. Ad excusandam suam habendi cupiditatem solent uti exemplo formicae. Z. Non amplius exemplo erit in posterum, quando diligentia illam sua et providentia privavit aetas nostra, nimis maligna virtutibus animalium. Forte tamen facient in formica poetae, quod in cycnis. G.

35 *Haud ignara*; Comice gravis est in levi materia, et rusticum deridet acumen.

36 Scite *inversum*, ac si videri vellet hiemem ex inversa Aquarii urna defusam. B.

38 Tres Torrentii Codices cum quinque Lambini et Vet. Schol. lege,

Dimoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum;
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid iuvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
¶ Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.
¶ At ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quam meus: ut, si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturae fines viventi, iugera centum, an
Mille aret? ¶ At suave est ex magno tollere acervo.
¶ Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?

Vt,

39 Demoveat *Lamb. Bentl.* nec hiems *Bentl.* 43 in assem *MS. Bersm.* 46 hinc capiet *Glar.* 48 accipies *MS. Bersm.*

legerunt *sapiens* pro *patiens*, quod longe melius videtur; exprobrat enim avaro stultitiam.

Si tamen forte *patiens* sit verior lectio, interpretabimur *quantumvis patiens et parca.* Sed nec *potiens* ineptum. Cic. Tusc. 3. c. 18. *Fore ut datura bis potiens dolore careat.* Et interdum putare subit, ex *potiens* rariusculo ortum *patiens*; hoc cum displiceret, mutatum in *sapiens*. G.

Cum te; Insurgit in avarum hominem. Vet. Schol. Cruq.

39 Hoc equidem mallem quam Bentleii *Demoveat*.

42 Quod in terra defoditur proprie thesaurus appellatur.

Deponitur et fidei commissum, et quod servandum traditur.

43 Hic versus responsionem avari continet. *Quod* causale est: cuius glossam habet liber Hannoveranus, *Nam*. G.

Comminuas: maxime cavent avari ne quid de rotunda summa decedat.

44 *Quid pulchri?* τί καλόν. B. Sensus est: At nisi per moderatum usum deminutio quaedam fit, nisi tu uteris non est quod acervus iste laudetur aut magni fiat. Z.

45 *Millia,* scil. modiûm. [† cf. Tibull. 1, 5, 22.]

46 In duobus Libris Bentleius scribit reperiri *ac meus* pro *quam meus*, quod ut usitatius eo magis illi placuit.

47 *Reticulum rete est, quo in urbe panis portari solet.* Vet. Schol. Aesopi panarium tangit, ut vult Torrentius; et ridicule avarum baiulo et mancipio comparat.

Venales; servos. Vet. Schol.

49 *Intra naturae fines:* egregie Seneca, *Si ad naturam vives nunquam eris pauper; si ad opiniones nunquam eris dives.* B. Epist. 16 fin. ex Epicuro. G.

52 *Haurire:* iam animo conceperat Aufidum.

Relinquas, concedas. Vet. Schol. Comicum et morale verbum.

53 *Laudes,* mireris.

Cumera, vel *cumerum* vas erat forma dolii, sive cadi, vimineum, palmeum, sparteum, vel etiam testaceum, acuminato coperculo cameratum, unde et nomen suum accepisse videtur. Erat autem di-

vers

Vt, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, et dicas; Magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia iusto,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer:
At qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sor-

55 malim *Bentl.* 57 delectat *MS. Bersm.* 59 tantulo *coll. Sax. G. Z. it. MS. unus Bersm. it. Lamb.* quantum *Bentl.* 60 nec vitam *MS. Bersm. it. Bentl.* amittet *MS. Bersm.* 61 Vt *MSS. III. Bersm.* 63 miseram *Bentl. ex coni. Cun.*

versi generis. *Cumerum dicimus vas ingens vimineum in quo frumenta reconduntur: et vasa fictilia similia doliis et vasa minora quae capiunt quinque sive sex modios, quae lingua Sabinorum Trimodiae dicuntur.* Vet. Schol. Punica et Syra vox קמטרא a Graeco Κάμπτρα est: atque hinc Latinis *Cumera*, vel *Cumerum*.

54 *Liquidi, aquae, more Graeco.* Vet. Schol. Cruq. Ὑγροῦ.

Notum est urnam et cyathum nomina esse mensurarum.

55 Quinque Lambini MSS. legerunt *malim* pro *mallem*: ego tamen nihil muto. Bentleio placuit *malim*; quid inde?

57 *Iustum* dicitur, sumta Metaphora a statera, cum nihil vel superest, vel deest.

58 Credo enim de Apulo aliquo, vel Calabro cogitasse, qui se puero tali modo perierat.

Acer, Ὀξὺς, Graeco more.

59 Ostendit se egere qui cupit. Bentleius reposuit *quantum est opus*, verum ex ingenio suo, non meo.

61 *Bona nunc pro magna dictum, ut saepe Ennius et alii veteres.* Vet. Schol.

Decepta; allecta; proprie decipiuntur volucres ab aucupibus.

62 Ex Lucilio tractum; sic enim ille: *Quantum habeas, tanti ipse sies, tantique habearis.* Quanto melius Iuvenalis 3, 143 *Quantum quisque sua nummorum servat in arca, Tantum habet et fidei.* Sententiam origine Euripideam ostendit Erasmus.

63 *Quid facias illi?* Pro conclamato relinquendum censeo.

Iubeas miserum esse; dictat formulam valedicendi insulso capitoni. B. *Miseram* necessarium putat Bentleius, quia referatur ad *bona pars*. Sed frequens nimis est in talibus Synesis: nimis grata talis negligentia, quam ut corrigendam putem manum Flacci, non modo librariorum. G.

Esse modo pro *manere* posuit; et vehementer probo Torrentii distinctionem inter *esse* et *libenter*. B. At ego sustuli distinctionem, ut integrum certe relinquam lectori, quo velit illud *libenter* referre: equidem ad *miserum esse*, ut sit oxymorum. G.

64 *Id facit*: h. e. miser est: Moraliter et comice. B. Quia hoc agit, ut miser sit, s. ut non fruatur quaesitis. Z.

Incertum ex qua Comoedia haec hauserit. Vetus Scholiastes auctor est eum Timonem dicere Μισάνθρω-
πον

Sordidus ac dives, populi contemnerè voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congestis undique saccis
Indormis inhians, et tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes: hoc iuvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At

73 *pro* quo, quid *Han. et Gott. it. Venet. et Glar.* 76 Invigilare *MS. Bersm.* 79 optarem *G. Z. MSS. II. Bersm.*

non Atheniensem, de quo vide lepidissimum Luciani Dialogum huc spectantem.

65 *Voces; quia solebat populus ingressis Theatrum bene meritis plaudere, malos exsibilare.* Vet. Schol. Imo et vocibus infremere.

67 *Contemplor; considero.* Vet. Schol.

68 *Tantalus a labris; Commendandum est hoc pronuntiatione.* Vet. Schol. Quo scilicet moveri possit sequens risus. B. Personam Tantali inducit, ut ostendat, adeo miserum esse hunc plausorem sui ipsius, ut comparari possit cum exemplo poenarum infernalium. G.

69 *Quid rides?* h. e. Non est quod fabulam istam de poena Tantali tanquam absurdam rideas: nam convenit in te. Z.

70 Mirus Iconismus vigilis huius Draconis.

71 *Inhians;* solicitudine et metu defixus et attonitus; est etiam Oxymorum in *Indormis inhians;* nam vigilanti similior erat etiam ubi dormiebat.

Tanquam parcere sacris; Hyperbaton est, et Proverbialis Elocutio.

73 *Nescis;* Interrogando graviter corripit et exagitat insensatum.

74 *Panis ematur,* ista ex Menandro desumta sunt, cuius ista sunt verba apud Stobaeum, ut olim monebat Cruquius; *Τ' ἀργύριον εἶναι μειράκιόν σοι φαίνεται, Οὐ τῶν ἀναγκαίων καθ' ἡμέραν μόνον Τιμὴν παρέχειν δυνατὸν, ἄρτων ἀλφίτων, Ὄξους, ἐλαίου· μείζονος δ' ἄλλου τινός.*

75 *Queis humana; balnea dicit usumque mulieris, et alia huiusmodi.* Vet. Schol. Menandri verecundiam imitatus est, idem enim apud illum est, *μείζονος δ' ἄλλου τινός.*

Vox *humana* excusationem continet ineptiarum atque libidinis.

76 *Exanimis* mortuo proximus videtur.

77 *Malus,* Graecis *πονηρὸς,* callidus est ad malefaciendum: bonum Epitheton.

78 *Compilent, expilent.* Vet. Schol. *Compilare est cogere in unum et condere, ex quo furari.* Festus. A Graeco *πιλεῖν,* quod est stipare.

Horum comice pro *talium.*

At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit, habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget ut te
Suscitet ac reddat natis carisque propinquis?
Non uxor salvum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet quem non merearis amorem?
An, si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos;
Infelix operam perdas; ut si quis asellum

In

81 affixit *etiam H. Z. Med.* 1477. *et* 1503. *Ven.* 1479. *Flor. Lamb. Aldi R. Steph. et plerique alii.* Afflixit *G. coll. Sax. H. Steph. etc.* 83 natis reddat carisque *Bentl.* 88 At si *editt. primae, Ald. Ro. Steph. Fabric. Rutgers. etc.* An si *H. Glarean. in edit. Ven.* 1544. *f. duo Cruqu. aliques Torrent. Bentl. Cun.* Atqui *Baxt. Sandby.*

80 *At;* h. e. *quinimo,* vel *imo etiam.*

Tentatum frigore; aëre aut aqua vexatum. Vet. Schol. Tentatur quod undique contrectatur, et per hoc vexatur. B. Forte intelligitur pleuritis a frigore post aestum contracta. Conf. Serm. 2, 6, 45. G.

81 Efficacior vox *afflixit* quam *affixit;* atque hanc lectionem et Lambini et Cruquii Codices tuentur, et probavit Stephanus: Scholiastae silent. Stat tamen Bentleius pro *affixit*. B. *Affixit* mihi magis hic placet, quia vehementia et primus impetus morbi, quem exprimit *afflixit*, non tam eget amicorum auxilio, quam eius duratio et longa molestia, quam signat *affixit*, ut surgere, et rebus suis superesse, ministrare sibi necessaria, non possit. Respondent sibi *affixit* et *assideat*, quod constantiam praesentiae notat. Vidit hoc etiam Marcilius. G.

82 *Assideat,* h. e. iuxta te sedeat, et vigilando tecum pernoctet.

83 *Suscitet,* i. e. *sanum faciat.* Vet. Schol.

Reddat gnatis; suavi Sarcasmo haec proferuntur.

85 Vt neminem praetermittat etiam pueros et puellas de trivio arcessit.

86 *Post omnia ponas, Tmesis Figura.* Vet. Schol.

88 *Atqui velis,* h. e. imo etiam si coneris. Sic enim reponendum duxi pro *At si*, cum in novem Torrentii Libris esset *An qui.* Praetulit Bentleius *An si.* B. Torrentius, *An* pro *At*, inquit, habent libri aliquot veteres. Reliquas auctoritates supra posui. Sententia haec, An putas te frustra consumturum operam (quod proverbiali formula exprimit) si cognatos a natura tibi conciliatos retinere in amicitia velis? Praeterea rem quidem ita putares. G.

Nullo labore; hos enim non adeo necesse fuerat officiis demereri.

89 *Quos tibi dat;* supple *amicos;* nam Zeugma est a posteriore.

90 *Infelix* est cui nihil succedit.

Vt si quis asellum: Proverbiale Schema est docere asinum currere. Vet. Schol. Cruq. Ὄνον εἰς πεδίον. *Campum* autem dicit Martium, vel quodvis stadium. B. Hoc proverbio significatur idem quod, *operam perdere.* Z.

In campo doceat parentem currere fraenis?
Denique ſit finis quaerendi; quoque habes plus,
Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas; ne facias quod
Vmmidius quidam (non longa eſt fabula) dives
Vt metiretur nummos; ita ſordidus, ut ſe
Non unquam ſervo melius veſtiret; ad usque
Supremum tempus, ne ſe penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta ſecuri
Diviſit medium, fortiſſima Tyndaridarum.
¶ Quid mi igitur ſuadés? ut vivam Naevius? aut ſic
Vt

91 campum *Ven. Glar. Ald. MS. Berſm.* 92 quamque *vel* cumque *H. G. Z. Glarean. Lamb. Bentl. MSS. IV. Berſm.* 94 nec facias *Ven. Glar. Lamb. MSS. IV Berſm.* 95 longe *H.* 100 Tyndariarum *coni. Cun.* 101 Maevius *Glar. ſed* Maenius *Ven. Lamb. et Bentl. quod comprobatur loco Epiſt.* 1, 15, 26. Z.

92 Neſcio cur Bentleius repoſuit *cumque* pro *quoque*, nulla de cauſa.

93 *Pauperiem metuas minus*; cuius contrarium a te factum video.

94 *Quod avebas;* i. e. *Quantum avidus fueras quaerere.* Vet. Schol. Nam comice *quod* dicitur pro *quantum*.

Pro *Nec facias* omnes fere manu exarati Codices, cum antiquo Grammatico Soſipatro Chariſio, legerunt *ne facias*, quod longe melius mecum putat Cruquius.

95 Mira Lectionum varietas, *Vvidius*, *Vbidius*, *Fuſidius*, *Vividius*, *Vinidius*, *Vmidius*, *Vimidius*, *Vmmidius*, *Vmidius*, et apud Chariſium *Numidius*, pro quo legendum cenſeo *Humidius;* nam et Lambinus probavit *Vmidius*, quae optima Codicum Lectio: erat etiam et gens *Vmidia*, ut oſtendit Dacerius. Pro *Humidius quidam* Bentleius ſatis ridicule reſcripſit *Vmmidius qui tam*. B. *Vmmidia* gens vel *Vmidia* ſatis hodie ſtabilita ex Varro, R. R. 3, 3, 9 et nummis apud Spanh. T. 2 p. 7. Lectio Bentleiana *Vmmidius, qui tam* placuit ipſi Cuningamo et Sanadano. Certe ingenioſa eſt et commoda, et modeſta, licet non neceſſaria. G.

Dives ut metiretur nummos; Μεδίμνῳ τ' ἀργύριον ἀπομετρεῖν inſtar Proverbii erat, ut Ludovicus Desprez adnotavit ex Suida.

98 Eleganti Euphemiſmo diem mortis *ſupremum tempus* nominavit.

99 Incauti ex improviſo *opprimuntur*.

Conſtat ex mentione *Tyndaridum* libertam iſtam fuiſſe ei uxorem; quod et Lambino viſum eſt. B. Certe pro uxore. Haec liberta ergo fuit altera quaedam Clytaemneſtra, interfectrix mariti. G.

100 *Fortiſſima*, tanquam plaudat libertae ob forte facinus.

Tyndaridarum modo a Nominativo *Tyndarida*, ut ab Eraſmo praeceptore ſuo didicerat olim Glareanus. *Clytaemneſtra Agamemnona maritum ſecuri percuſſit*, Vet. Schol. B. Certe ſub patronymico *Tyndaridae* feminae etiam poſſunt comprehendi. G.

101 Cum *Naevius* ſit omnium Codicum, fruſtra ſunt qui ex coniectura reponunt *Maenius* qui non erat huius ſaeculi. Vet. Schol. corrupte *Maevius*: erant hi duo diverſi in luxuria. Bentleius ſtat pro *Maenius*, levi de cauſa, vel nulla omnino.

Vt Nomentanus? Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere? non ego, avarum
Cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo; nemon' ut avarus
Se probet? at potius laudet diversa sequentes?
Quod-

105 Tanain *Bentl.* Catinum *MS. Fabric.* 108 *Pro* nemo *Baxteri repofui scripturam Ven. Glar. Lamb. Bentl. quae et sensu et sono comprobatur.* Z.

202 *Vt Nomentanus; L. Cassius Nomentanus adeo sine respectu bonorum suorum prodigus, ut sestertium septuagies gulae ac libidini impenderet: huius cocum nomine Lamam P. Sallustius Crispus Historiarum Scriptor fertur centenis millibus aeris conductum habuisse.* Vet. Schol.

Pergis componere, h. e. compositurus es? Nam *pergere* est ad opus properare, seu recta procedere.

103 *Frontibus adversis*; uti arietes pugnant.

104 *Vappam* Naevium dicit, quem Sat. 2, 2, 68 *Simplicem appellet*, hoc est, ineptum; quod insano sumtu stolidas sequeretur delicias. Nos huiusmodi homunciones Fops dicimus; an et hoc a *Vappa* quaesant alii.

Donatus *nebulonem* deducit a νὴ et βουλὴ, quod nullum habeat animi sui consilium. Nebulones nihil habent pensi quid profundant. *Nebulonem* autem dicit *Nomentanum*. Vernaçula nostra Rakes dicuntur, qui ex tempore vivunt.

105 *Est inter Tanaim; Sumsisse hoc ex Proverbio Graeco, sub Nominibus relatum est; illi enim ita dicunt: Quod tamen in Latino sermone usurpari scimus.* Vet. Schol. Dicit se in eo libro quem de Nominibus Horatianis conscripserat, plura de hac re dixisse. Vide an tali modo concipi potuerit hoc Proverbium, Ἀνάμεσόν τι Τανάϊς καὶ Βισέλλου ἑκυρός. Non enim dubitavi pro *Viselli* reponere *Biselli*, cum Graecum sit Proverbium, et Lambinus in nonnullis Codicibus repererit *Biselli* (etsi pro comperto habuerim fuisse Romanis et Gentem *Viselliam*, quae forte causa erroris fuit.) *Biselli* huius socero (quisquis is tandem fuerit) immanis erat hernia, et e diverso Tanai Spadoni omnino nihil, nam demetebantur ei omnia, ut a Vet. Schol. monemur. Quis credat vel Maecenati, vel Planco libertum fuisse e Graeco Proverbio? Apud Veterem Scholiasten aera commiscentur lupinis, ut norunt eruditi. B. Latinum nomen Latina litera scribamus: suum morem relinquamus Graecis. G.

106 *Est modus*; Graecum est, τὸ μέτρον ἄριστον. Sic et Vet. Schol.

In rebus; h. e. in omnibus rebus. Sic et Persius; *Quantum est in rebus inane!*

107 *Rectum* in medio est; a statera ducta Metaphora. B. Vel a linea recta s. rigore, a qua quidquid recedit pravum est. G.

108 Cum antiquissimo Cruquii Codice reposui *nemo ut avarus?* Est autem *haec admiratio pronunciantis.* Vet. Schol. Grammaticastri fecere *nemon'?* quos Bentleius sequitur. B. Sensus est: Itane nullus avarus sua sorte contentus, s. nunquam se satis beatum putat? Z.

109 Legendum plane cum Cruquii Codice *et* pro *ac*.

Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se maiori pauperiorum
Turbae comparet? hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Vt cum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore vitae
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Iam satis est: ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

SATI-

115 suis *MSS. 3 Bersm.* 117 Vnde *MS. Bersm.* 118 vita *etiam G. it. Cun. it. MSS.* 3 *Bersm.* 121 Suppilasse *MS. Bersm.*

110 *Gerat distentius uber; Proverbio usus est quo et Ovidius, Vicinumque pecus grandius uber habet.* Vet. Schol. B.

112 *Hunc atque hunc* etc. locupletiores divitiis superare contendat? Z.

113 *Sic festinanti,* qui isto modo ad divitias ampliores contendit, et tum demum se beatum putat, si non sit ditior alter: is nunquam se beatum putabit, quia semper locupletior aliquis reperietur. Z.

114 *Carceres,* Graecis κάρχαρα Septa sunt: Stabula erant Circi, unde et initium Curulis Decursionis fuerat. The Stands.

Missos, Missio vox Circi est.

Vngula pro *equis* τρόπῳ συνεκδοχῆ *dicitur.* Vet. Schol.

116 *Praeteritum,* modo Passive dicitur.

118 *Dicat,* h. e, fateatur, Comica loquela.

Si *exacto tempore* satis plenum crederem, assentirem Torrentio et Cruquio reponentibus *vita,* auctoritate quorundam Codicum; Bentlejus tamen assentit, nam edidit *vita Cedat uti conviva satur.*

119 *Vti conviva satur;* Lucretii est (3, 951) *Cur non ut plenus vitae conviva recedis?* Hoc adnotavit Lambinus.

120 Suaviter commendat se Epicureis suggillando Stoicos. *Crispinus iste* (auctore Vetere Scholiaste) *Poeta fuit qui Sectam Stoicam Versibus scripsit* in tantum garrulis, ut *Aretalogi* nomen ei haereret.

Lippus perpetuum convicium assidue potantium. *Lippi; insidsi.* Vet. Schol. Cruq. *Hos pueris monitus patres infundere lippos Cum videas.* Persius. Simulabat iste Curium, et Bacchanalia tamen vivebat. Mirandum unde Bentleio in mentem venerit *lippum* esse reponendum pro *lippi,* quo Horatius se ipsum, non Crispinum tangat. Quid? an magnum putavit Flaccus posse a se lippo compilari scrinia Crispini? Ni hoc tamen esset dictum ab Horatio, et *stolidus* esset et *inhumanus* si tu Bentleium audis. Assidui potatores vulgari convicio *lippi* audiebant: atque horum in numero erat Philosophaster Crispinus.

SATIRA II.

IN MOECHOS.

Homines ſtulti et impotentes perſtringuntur, qui media via incedere neſciunt, ſed, dum vitium alterum vitant, in alterum contrarium incidunt. Sic Tigellius, erga homunciones alienos et perditos liberaliſſimus, contra ſuos autem inopes tenaciſſimus erat. Fufidius dives, ut infamiam nebulonis fugiat, foenus inſanum exigit ab adoleſcentibus, et in ſe ipſum duriſſimus exſiſtit. Malthinus molliter diſcinctus incedit, alius tanquam expeditus et laborioſus prodit tunicis ad inguen usque ſubductis. Hic olet odores, ille hircum. Alias venatur matronas, alias non niſi meretrices ſectatur. Cupiennius, qui v. c. non niſi matronas miratur, rem periculi plenam aggreditur: Salluſtius, qui modum excedit in amore libertinarum, rem familiarem perdit et famam bonam. Etſi vero uterque amor eſt noxius: id tamen discriminis intereſt, ut ex matronis plus laboris mali hauriatur, quam ex re decerpatur fructus: res contra rectius procedat in togatis.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
Moeſtum ac ſolicitum eſt cantoris morte Tigelli;
Quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus eſſe
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere poſſit.
Hunc

2 baratrones *H.* 6 propellere *coll. Sax. edd. vett. Cun.*

SAT. II.

1 *Ambubaiae dicuntur mulieres tibicinae lingua Syrorum.* Vet. Schol. *Iampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes, Et linguam et mores et cum tibicine chordas Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum Advexit.* Iuvenal. 3, 62. Syris אבבובא *Anbuba*, tibia eſt: [† vid. Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 35.]

Collegia proprie mercatorum ſunt et artificum; modo ridicule tibicinarum greges.

Pharmacopolas medicos dicit circumforaneos. B.

2 *Mendici*, ἀγύρται, Chaldaei, harioli, Iſis ſacerdotes, qui praeſtigiis ludendo plebem ſtipem colligebant. Z.

Balatrones perditos dicit nebulones per iocum a *Servilio Balatrone, cuius in ſecundo meminit*, ut ait Vet. Schol.

3 *Per invidiam Cantorem pro Muſico obtrectatorie dicit.* Vet. Schol.

Marcus Tigellius Hermogenes, Muſicus peritiſſimus et vocis eximiae Caio Caeſari Dictatori et poſt Cleopatrae acceptiſſimus, Auguſto quoque Caeſari amiciſſimus. Porro autem cauſam inſectandi hominis non mediocris ingenii habuit Horatius, quod carmina eius parum ſcite eſſe modulata dicebat. Vet. Schol. Quid mirum parum conveniſſe veteri Aulico et Caeſariano, cum novo et Pompeiano? B. Vid. Sat. 1, 3, 4. 1, 4, 72 et 1, 10, 90. G.

4 *Benignus erat;* ſic enim illi dicebant prodigum.

5 *Amico;* ſive cognatus, ſive cliens is fuerat.

Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis;
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet: Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in foenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat; atque
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet;
Nomina sectatur, modo sumta veste virili,
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Iuppiter, exclamat, simulatque audivit? ¶ At in se
Pro quaestu sumtum facit hic. ¶ Vix credere possis,
Quam

7 percuncteris *Lamb.* 8 inglubie *H.* 10 parvi quod *Chab.* 14 mercedes exigit *Ven. Glar.* 18 exclamet. *Ven. Glar. Chab.* at ipse *Ven. Glar.* 19 *Vulgo distinguunt post* facit. *Sed secutus sum Bentleii rationem, quia sic et in interrogatione et in responso* hic *recte adhibetur.* Z.

8 *Ingrata, nulli grata;* ut belle Landinus: h. e. illaudata, vel devota.

Stringat, h. e. tanquam uno morsu deglutiat; Metaphora a voraci aliqua volucri. Stringitur enim quod non raptu devoratur. B.

Simpliciora mihi videntur verba Vet. Schol. Cruq. *Stringat, consumat, attenuet, deminuat, radat: sumta metaphora a ramis, quos stringimus, quando illos nudamus foliis.* Alias in metallis *stringere* est conflando in massam redigere, quod spectavit forte post Cruquium Baxterus. G.

Quod ob diritatem abominamur exsecrando, *malum* dicimus: sic et malum omen pro diro, et malam rem pro patibulo dicere consuevimus per Euphemismum.

9 *Conducuntur quasi nummi, pro quibus merces solvitur.* Vet. Schol. B. Pulchre: nam ut *locat* pecuniam, qui fenori dat, ita qui mutuo sumit, *conducit.* G.

11 *Laudatur ab his*, alii, qui similibus gaudent, probant Tigellii rationem, alii improbant. Z.

12 Hunc *Fufitium* dixit Catullus atque Dion, ut adnotavit Dacerius. *Vappa nec vinum, nec acetum est.* Vet. Schol. Superiori iam Satyra (v. 104) ostendimus quid sit inter vappam et nebulonem.

14 *Quinis centesimis foenerat.* Vet. Schol.

Exsecat capiti; h. e. *de sorte deducit.* Vet. Schol. Qui castrant animalia et *exsecare* et *deducere* dicuntur. *Exsecat, graviter laedendo debitores*, ut ait Vet. Schol.

15 *Perditior*, sumtibus insanior, et per hoc deploratior.

Acrius urguet; Gravioribus usuris onerat. Vet. Schol. Vrgere enim deprimere et obruere est. Nunquam parcit foenerator; nullius miseretur.

16 *Nomina sectatur;* h. e. ut debitores faciat venatur. Debitores enim *nomina* dicebantur, postquam in codices relati sunt.

Veste virili; toga pura.

17 Qui deposita iam praetexta ad forum deducebantur, tirones appellabantur. *Non licebat per Senatus consulta tironibus foenerari.* Vet. Schol.

19 *Pro quaestu sumtum facit; Largiter potitur censu, et bene procurat corpus suum.* Vet. Schol.

Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terenti
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat, Quo res haec pertinet? Illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui
Inguen ad obscoenum subductis usque facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:

Con-

25 Malchinus *etiam G. it. Ven.* Glar. 27 Gargonius *etiam G. et coll. Sax.*

20 *Pater ille Terenti;* Menedemus Heavtontimorumenos.

21 Miser est, qui cruciatur animi. *Fugato*, h. e. in exilium acto. B. Qui patris convicia non ferens militatum abierat. G.

22 *Atque pro quam.* Vet. Schol.

23 *Pertinet*, h. e. tendit: et *tendis* et *tenco* a Graeco *τείνω* sunt.

24 Ex disciplina Stoica *Stultos*, h. e. insanos Philosophiae dicit expertes.

25 Hoc rectius quam Bentleii *Malchinus*. Permiscentur literae *c* et *t* in veteribus Membranis, cum sint fere nullo, vel admodum exiguo discrimine. A Luciliano verbo *maltha*, quod pro *molli* positum est, *Malthinum* effinxit; et *Maecenatem tangit* teste Vet. Schol. Hunc etiam dicit Paterculus *otio et mollitie ultra foeminam* fuisse. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* Persius (1, 116.) Est autem *Maltha* (prodente Vetere Theocriti Scholiaste) *κηρὸς ἀμάλγη συνεψημένος, καὶ ἐν τῷ βίῳ λοιδόρημα.* Alias *πισσόκηρον* ita dicitur, h. e. *Pix cum cera mixta;* auctore Paulo Diacono. B. Nullo modo mihi fit probabile, sic illudere Maecenati suo, aut Agrippae adeo, voluisse Horatium. *Amicus* ille apud Persium Flacci, est unusquisque lector. Aulicus, si quis alius, fuit Horatius. G.

Tunicis demissis; Cui laticlavi ius non erit, ita cingatur ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant; nam infra mulierum est, supra Centurionum. Quintilianus.

Ambulat, h. e. foras prodit.

Sunt qui hunc volunt fuisse Agrippam Augusti generum.

26 *Facetus, non verbis sed factis.* Torrentius.

27 *Pastilli diaplasmata sunt*, vel *aridi odores* ad exsiccandos sudores; quod confirmat Vet. Schol. Cruq.

Constat *Rufillum* istum atque *Gorgonium* fuisse alicuius notae, quod Satyra quarta significet hunc versum sibi invidiam fecisse.

Bentleius ostendit frequentius scribi *Gargonius* in veteribus Inscriptionibus; atque ita ille edidit in suo Horatio. Sed varietas ista satis frequens est in nominibus, operarum inscitia.

28 *Proprie tetigisse, unde et intactae virgines dicuntur.* Vet. Schol.

29 *Quarum subsuta; Matronas significat: hae enim stola utuntur ad imos pedes demissa, cuius imam partem ambit instita assuta.* Vet. Schol. B. Disputamus de h. l. in Thes. Stephan. G.

Instita est tenuissima fasciola quae praetexta dicitur, τὸ περιπόδιλον. Vet. Schol. *Duas institas ancilla protulit de sinu, alteraque pedes nostros alligavit, altera manus.* Petronius Arbiter (c. 20) citante Cruquio.

Contra alias nullam, nisi olente in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice; Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.
Nam simulac venas inflavit tetra libido,
Huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.

Au-

30 olenti *edd. vett.* 33 tenta *coni. anon. in edit. Sandb.* 36 Culpennius *H.* Cupennius *Ven. Glar.*

30 *Stantem*, h. e. *prostantem*, per Aphaeresin.

31 *Notus homo, honestus et nobilis. Catone transeunte, quidam exiit de fornice, quem cum fugeret, laudavit et revocavit: postea cum frequentius eum exeuntem de eodem lupanari vidisset, dixisse fertur, Adolescens, ego te laudavi tanquam huc interdum venires, non tanquam hic habitares.* Vet. Schol.

Suaviter Luciliano stylo Catonis Censorii verba protulit. *Laudibus ferunt, mactant honoribus.* Cicero, referente Lambino. *Macte inquam virtute, simulque his versibus esto.* Lucilius. Puto *Macte* Oscum esse verbum et indeclinabile, et significare magnum, vel amplum. Gothis **Macht** potentia est, quod refertur ad Μέγεθος.

32 *Sententia dia Catonis:* sic et Lucilius, *Valeri sententia dia*, pro ipso Valerio: est enim Periphrasis ipsius Catonis.

33 *Tetra* ferox et indomita: Tetrum enim dicitur quodcunque animo vel sensibus, vel asperum est vel dirum. Etiam Persius *venam* posuit pro virili membro: *Cum numerosa vago singultiet inguine vena.*

34 *Huc descendere;* ad meretrices scilicet: nam ad viliora descenditur. Male de ipso loco accipiunt Interpretes. B. Non male. Z.

Aequum est; neque ius, neque censores vetant, et excusationem habet vox *Iuvenes.*

35 *Permolere;* Theocrito μύλλειν est: Veteres inserto in foramen baculo molam trudebant, τῇ κώπῃ τοὺς μύλους ὤθοῦντο, inquit Theocriti Scholiastes *Hunc molere, illam autem ut frumentum vannere c—is.* Lucilius.

36 *Cupiennius Libo Cumanus Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus, sectator matronarum.* Vet. Schol.

Album felix et beatum est; quod Interpretes latuisse miror. *Quia tu gallinae filius albae Nos viles pulli, nati infelicibus ovis.* Iuvenalis. Octavius Ferrarius de Re Vestiaria ostendit matronarum tunicas, sive stolas, fuisse purpureas et segmentis sive vittis aureis distinctas, et nunquam albis vestibus praeterquam in luctibus uti consuevisse. In Epithalamio tamen Thetidis apud Catullum legimus, *Vestis Candida purpurea talos incinxerat ora;* quem locum citavit vir doctus Lud. Desprez. Verum et flammeus color candidus est, et coeruleus purpureus. B. *Album* hic mihi videbatur nihil aliud notare, quam teneritatem et mollitiem stolatarum, pulveris ac solis impatientium. G. *Cunnus albus* est haud dubie matrona veste alba induta. Nam etsi Ferrarii sententia satis certa esset, tamen hoc tempore cum lege Iulia luxus muliebris coërcitus esset, tunica aut stola sine purpura fuisse videtur. Z.

37 *Vrbane abutitur Ennianis versibus; Audire est operae pretium procedere recte, Qui rem Romanam Latiumque augescere vultis: sed illud arka-*

Audire est operae pretium, procedere recte
Qui moechis non vultis, ut omni parte laborent;
Vtque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque haec rara cadat dura inter saepe pericla.
Hic se praecipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
Demeteret ferrum. Iure omnes. Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quam qui moechatur: at hic, si,
Qua

38 moechos *Ascens. Bentl. Cun.* 45 quidam—ferro *etiam H. G. Sax.* cuidam—ferrum *H. Steph. et Chab.* quoidam—ferrum *Cun.* 48 in qua *Bentl. et Cun. ex MSS. it. Sax.* 49 *Pro* At, ut *ex MS. Bentl. it. Bos et G.*

urbanius, quod Ennius Vultis dixerit, hic Non vultis intulerit. Vet. Schol.

Opera modo dicitur pro tempore impenso.

Nihil *rectum* iudicatur quod non procedit ex voto: nam animus vulgo est norma recti, uti ratio sapientibus.

38 *Laborare* dura pati est hoc loco.

39 *Corruptum* dicitur cui aliquid tetri vel amari gustus admiscetur.

40 De communi usu *cadat* ponit pro *contingat,* quod magis comicum.

41 *Ille flagellis; Sallustius Crispus in Faustae filiae Syllae adulterio deprehensus, ab Annio Milone flagellis caesus esse dicitur, quod Asconius Paedianus in Vita eius significat.* Vet. Schol.

42 *Ad mortem:* Comica Hyperbole. B. *Horribile* tamen *flagellum.* Vid. Sat. I, 3, 119. G.

43 Fures *praedones* dicit, qui nocturno tempore per urbem grassati sunt, ut ex Iuvenale patet.

Pro obscoena parte corporis. Vet. Schol. B. *Pro corpore* ad redimendam vexationem quamcunque corporis, cuius genera enarrat deinde. Poterat memorasse etiam *raphanosque mugilesque* Catulli et Iuvenalis. G.

44 *Perminxerunt;* sic et Persius, *Patriciae immeiat vulvae.*

Calones sunt ministri militum, liberi homines, lixae vero servi eorundem. Vet. Schol. A scindendis lignis quae *calas* Veteres dicebant a Graeco κᾶλον. *Scinde puer calam ut caleas.* Lucilius.

Illud in frequenti usu est pro *hoc.*

45 Nil opus est *cuidam* reponi pro *quidam* contra fidem tot Codicum, cum sit *quidam* etiam in Dativo: Sic et Virgilius, *Qui non risere parentes,* pro *Cui.*

Salacem; Dicitur membrum illud, in quo libido est, esse salsum. Vet. Schol.

46 Bentleio magis arridet inusitatior scriptura *Demeterent ferro,* calones scilicet.

Amare Servium Galbam Iurisconsultum perstringit, quasi contra manifestum ius pro adulteriis respondentem, quia et ipse adulter esset. Vet. Schol.

49 Dilogus *insanit* et de ardore libidinis et de immodicis sumtibus; et

Qua res, qua ratio ſuaderet, quaque modeſte
Munifico eſſe licet, vellet bonus atque benignus
Eſſe; daret quantum ſatis eſſet, nec ſibi damno
Dedecorique foret: verum hoc ſe amplectitur uno:
Hoc amat, hoc laudat; Matronam nullam ego tango:
Vt quondam Marſaeus, amator Originis, ille
Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
Nil fuerit mî, inquit, cum uxoribus unquam alienis;
Verum eſt cum mimis, eſt cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. an tibi abunde
Perſonam ſatis eſt, non illud, quicquid ubique
Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum eſt ubicunque. Quid interEſt in matrona, ancilla, peccesve togata?

Vil-

54 et laudat *Ven. Glar. Bentl.* 56 mimae cenſum donavit avarae *coll. Sax.* 63 peccesne *Lamb. Chab. Bentl. male. Nam ve eſt ſive, quemadmodum ſenſus poſcit. Ancilla enim et togata, h. e. meretrix, ad idem membrum ſeu genus pertinent, quod opponitur matronis.* Z.

et eſt Praeteritum, pro *inſanivit.* B. Praeſenti potius intelligam: per Antonomaſian enim ponitur Salluſtius. G. *Moechatur,* qui cum uxore aliena eaque ingenua adulterium committit. Z.

50 *Qua,* h. e. *in quantum, deeſt tenus.* Vet. Schol.

Res occaſio eſt, ſive praeſens negotium. B. Videtur eſſe res familiaris: et *ratio,* bona exiſtimatio. Z.

Modeſte, h. e. *moderate.*

51 Omnes fere Lambini et Cruquii Codices legerunt *munifico eſſe licet* pro *munificum;* Scholiaſtae ſilent.

53 *Se amplectitur;* gratulans ſibi plaudit. He hugs himſelf.

54 *Matronam nullam;* Ethopoeia.

55 Cytheris, Origo, et Arbuſcula hoc tempore inſignes erant mimae, quarum prima Virgilii erat Lycoris.

56 *Donat* modo Praeteritum eſt pro *donavit.*

59 *Fama trahit gravius malum; Intelligi vult ex nimio mimarum aut meretricum amore vexari quidem cenſum, ſed multo graviora damna famae accidere.* Vet. Schol.

60 *Perſona* dignitatis eſt nomen: ſic et Cicero dicit eſſe qui ſentiant Philoſophiam indignam eſſe *Perſona.* Cornelius Celſus plene *Splendidam* dicit *Perſonam:* modo matronam dicit *Perſonam;* praeſertim vero honoratiorem. B. Cic. de Fin. I pr. quo reſpicit vir doctus *ſuam* aperte *perſonam* intelligit. *Perſona* tam indignitatem et ſordes, quam dignitatem et honorem notat. G.

Mira brevitate poſuit *ubique* et mox *ubicunque* temporis Adverbia pro perſonis quibuscunque.

62 *Oblimare, deterere, tractum a limo.* Vet. Schol.

63 Bentleius, auctoritate quorundam Librorum, repoſuit *peccesne* pro *peccesve;* quod tamen nobis tantundem videtur. Librariis ipſis nihil erat penſi ſuper tali materia.

Matronae quae a maritis ob adulterium repudiabantur togam accipiebant,

Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
Quam satis est; pugnis caesus, ferroque petitus;
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret haec animus; Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco consule cunnum
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,

Dives

68 videnti; *quod Bentl. reduxit, etiam H. G. Sax. et primae edit.*
71 mea tum cum inferb. *coll. Sax.*

bant, sublata stola propter ignominiam. Nam prostare solebant cum pullis togis. Vet. Schol.

64 Facile assentior Dacerio, Villium fuisse nobilem, et Longarenum contra ignobilem quendam. B. Villius familiaritate Milonis (de qua Cic. fam. 2, 6) abusus videtur ad stuprum conandum uxoris illius Faustae, Sullae filiae; quam cupiditatem in illo hoc ipsum incendit, quod sic dictatoris *gener* quodammodo fieret. *Gener* etiam de stupri coniunctione, ut vulgo in Germania *affines* iocose dicunt. Itaque carere licet emendatione proposita in Miscell. observatt. Burm. Vol. 2 p. 88 sq. *genere*, ut Fausta *genus* Sullae pro filia dicatur. Sed quidni manemus in antiqua interpretatione quae tum Acroni tum Porphyrio adscribitur a Fabricio: *Villius pro Annio dixit. Annius autem Milo maritus fuit Faustae, Cornelii Sullae filiae, qui a familia* (servis) *Longareni rediens a coena ante aedes suas, ne adulterum* (Longarenum) *deprehenderet, pugnis caesus est, et ferro petitus.* Sic *gener* proprie dicetur, et pulchre constabunt omnia, nisi quod miror, cur Annium non suo nomine compellarit. An Fausta Milonis post exilium huius nupsit Villio? an prius quam Miloni nuberet fuit in matrimonio Villii? G. *Villium* non maritum Faustae esse, sed adulterum, sequentia satis comprobant. Z.

Hoc ex Villii sententia dicit satis festiva Ironia.

65 *Deceptus*, allectus et inviscatus.

66 *Pugnis caesus; A familia Longareni moechi.* Vet. Schol. B. Sunt qui Milonem maritum intelligant. At vero non apparet causa, cur non verum nomen ponere maluerit auctor. Z.

68 Lucilianum est *muto*, et a Graeco Μυτὶς, quod summitas est Nasi. *Laeso iam lacrimas mutoni absterget amica.* Lucilius. B. Non miror *videntis* magis placuisse viris doctis, licet maior sit auctoritas alterius lectionis. Vividior enim fit et magis poetica oratio, si pars quae hic loquens introducitur, vidisse dicatur mala. Quid vero opus erat tam gravi oratione, si vidisset Villius mala tanta? Sapientior est pars est libidinosa suo domino. G.

69 In *animo* consilium est et ratio. *Quid vis tibi;* h. e. Quam rem tu agis? An mentis bene sanae es?

71 *Stola* tunica erat muliebris, et propria matronarum.

Iram dicit libidinis insaniam. *Ira furor brevis est.*

73 Ridicule philosophatur in re turpicula. Nam Philosophiae est ad naturam vivere.

Dives opis natura ſuae, ſi tu modo recte
Dispenſare velis, ac non fugienda petendis
Immiſcere! Tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
Deſine matronas ſectarier, unde laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
Sit licet, hoc, Cerinthe, tuo tenerum eſt femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius perſaepe togatae.
Adde huc, quod mercem ſine fucis geſtat; aperte
Quod venale habet, oſtendit; nec, ſi quid honeſti eſt,
Iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt, ubi equos mercantur, opertos
Inſpiciunt; ne ſi facies (ut ſaepe) decora
Mol-

74 tu ſi modo *Ven. Glar. Bentl. non male.* Z. 81 (Sit licet hoc Cerinthe tuum) *vulg.* tuae *conj. Cun.* 82 togatae eſt *Bentl.* 84 neque *Bentl.* 86 opertos *etiam Sax. G. H. et editi ante Landi. Huic, Lipſio, Fabro, Dacerio, placuit* apertos.

74 *Dives opis;* nihil quod ſui muneris eſt naturae deeſt.

(*Recte dispenſat* qui ſapienter utitur: nos etiam dominae naturae dispenſatores ſumus.

76 *Vitio noſtro laboramus, ſi dolemus cum deſit phaſianus; rerum natura laboramus, ſi dolemus cum deſit panis.* Vet. Schol. B. *Tuo vitio,* tua culpa, ſi amas matronam. *rerumne,* an neceſſario, ſine culpa tua. Z.

Labores: miſer ſis; nam et labor miſeria eſt.

79 *Ex re,* potita ſcilicet.

80 *Niveos viridesque lapillos; uniones et ſmaragdos.* Vet. Schol. Cruq.

81 Bentleio placuit ita hunc verſum emendare, *Sit licet, O Cerinthe, tuo.* Non videtur mihi vidiſſe *tuum* dici pro *quale tuum.* Aequari voluit hic Cerinthi femur femoribus matronarum, imo et praeferri. Nihil opis eſt a Manuſcriptis. Et Bentleii Textus nimis involutus et obſcurus videtur. B. Huic nobili matronae, licet iaceat inter gemmas et margaritas, femur ideo non eſt magis tenerum, neque crus rectius *quam tuum,* Cerinthe. Sic vett. Scholl. *Quam tuum* idem eſt, quod *tuo:* ut reſtituit feliciter Bentleius. Quod autem *hoc* in *o* mutavit, nihil opus videtur: eſt enim *hoc* idem quod *ideo, ob hoc* etc. G.

Pulcherrimus erat iſte puer, Sulpiciae et matronarum deliciae, de quo Tibullus. Significat hunc vel ipſis matronis praeferendum.

83 Mire *geſtat mercem* de meretrice, quod proprie faciunt circumforanei mercatores.

84 *Honeſti,* i. e. *pulchri.* Vet. Sch.

86 Veteres potentes patronos dicebant *Reges;* neque enim alii Reges primis temporibus.

Vetus Scholiaſtes non diſſentit a Lambini et Torrentii Codicibus, quorum plerique pro apertos legerunt *opertos.* Stat contra Faber. *Operiunt eos ne pulchritudine inducti emant equum pedibus mollioribus.* Vet. Schol. quem dixi.

87 *Faciem* dicebat membrorum ſymmetriam.

Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem;
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte? ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis, Hypsaea caecior illa
Quae mala sunt spectes. ¶ O crus! O brachia! ¶ verum
Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae, praeter faciem, nil cernere possis,
Caetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit insanum) multae tibi tum officient res:
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae;

90 tu corporis optima Lyncei contemplare — spectas *coni. Bentl.* Hoc illi apte: nae tu — contemplans — spectas *coni. Cun.*
93 Depugis *Bentl. Cun.*

88 Bentleius scribi vult *ducas* pro *inducat*, neque novi causam.

Admiratione dicit *hiantem*, et quasi oculis atque animo defixum.

90 *Recte*, ordine, et per hoc sapienter. B. *Hoc illi recte faciunt*, eademque te monent, *ne corporis* etc. Si haec ita connexa cogitassent viri docti, de mutatione vix erant cogitaturi. G.

Lynceis oculis, Proverbium est. *Lynceus tantam vim in acumine oculorum dicitur habuisse, ut trans parietem videret, et dum staret in Sicilia, videret classes de Africa exeuntes.* Vet. Schol. [† Errat Scholiastes; nam homo iste, qui acutum adeo cernebat, appellabatur *Strabo*. v. Perizon. ad Aelian. V. H. 11, 13.] Erasmus et Cruquius legerunt *Lyncei;* sed nil opus fuerat. Bentleius post Erasmum legit *Lyncei* in Genitivo: Verum quid interest? Quin et pro *Ne contemplere* posuit *Tu contemplare*, sed tenui sub auctoritate.

91 De *Lynceis oculis* salse novum ipse finxit Proverbium, dum nobilem moecham, *Hypseam Plautiam* vitiosis oculis utentem, per transitum percutit. Nam Plautiorum *Hypsaeus* erat cognomentum, auctore Torrentio.

93 *Depygis sine natibus, sicut Callipygis.* Vet. Schol.

Nasuta, quae grandi est naso.

Deforme est in foeminis furcam latere habere maiorem. Vet. Schol.

95 *Ni Catia est; Haec adeo vilis fuit, ut in Aede Veneris Theatri Pompeiani adulterium cum Valerio Siculo Colono Tribuno Plebis obiecto velo admiserit.* Vet. Schol. *Haec neglecto pudore propter pulchritudinem crurum, elata veste utebatur.* Alter Schol.

96 *Interdicta*, h. e. ideo quia interdicta. *Plus incendimur, quo difficilius pervenimus.*

Vallo circumdata; Metaphora a castris.

98 *Sed quis custodiet ipsos Custodes?* Iuvenal.

Torrentius putat lucubratoriam dici lecticam.

Ciniflones et cinerarii eadem significatione apud Veteres habebantur ab officio calamistrorum. Vet. Schol. [† *calamistrorum*, i. e. veruum in cinere calefaciendorum, quibus matronae capillos crispabant. Dicti autem ciniflones ab eo, quod in

Ad talos ſtola demiſſa, et circumdata palla;
Plurima, quae invideant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obſtat: Cois tibi pene videre eſt
Vt nudam; ne crure malo, ne ſit pede turpi;
Metiri poſſis oculo latus. An tibi mavis
Inſidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem oſtendi? ¶ *Leporem venator ut alta*
In nive ſectetur, poſitum ſic tangere nolit:
Cantat, et apponit, *Meus eſt amor huic ſimilis: nam*
Transvolat in medio poſita, et fugientia captat.
¶ Hiscine verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque aeſtus, curasque graves e pectore pelli?
Nonne cupidinibus ſtatuit natura modum? quem,
Quid latura, ſibi quid ſit dolitura negatum,
Quae-

106 ſectetur *etiam H. et G.* ſectatur *al.* 107 Captat *Lamb. ex coniect.* 110 tolli *etiam coll. Sax. it. Cun.* 111 ſtatuat *MSS. et Schol. it. H.*

in cinerem flant ad ferrum calefaciendum, quos cinerarios appellant. *Wetſten.*]

99 *Palla pro peripodio poſuit quod dicunt tunicae pallium.* Vet. Schol. (ita enim legendum pro *tunicopallium;*) erat enim et muliebre pallium.

100 *Rem* modo poſuit pro merce.

101 *Altera;* Comice pro *quod ad alteram attinet;* eſtque Ἀνακόλουθον.

Cois; bombycinae veſtes a Pamphila Coa repertae, ut alias monuimus.

103 Feſtive *metiri oculo*, pro percurrere.

105 *Leporem venator; inducit quaſi canticum amatoris.* Vet. Schol. En tibi Callimachi verſiculos ex Daniele Heinſio et Scaligero: Ὠγρευτὴς, Ἐπίκυδες, ἐν οὔρεσι πάντα λαγωὸν διφᾷ, καὶ πάσης ἴχνια δορκαλίδος, Στείβῃ καὶ νιφετῷ κεχαρημένος *) ἢν δέ τις εἴπῃ, Τῆ τόδε βέβληται θηρίον· οὐκ ἔλαβεν. Κοὐμὸς ἔρως τοιόσδε· τὰ μὲν φεύγοντα διώκειν οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσῳ κείμενα παρπέταται.

106 Recte Bentleius *ſectetur*, et quidam etiam ſcripti Codices. B. Accipiendum *ſectetur* potentiali modo, ſectari poteſt. G.

107 *Apponit; Addit ad Canticum.* Vet. Schol. Hoc ingenioſe et ſolerter Dacerium ſubodoratum fuiſſe ſcribit Ludovicus Deſprez.

110 Quidam Libri habent *tolli*, quod praelatum video Bentleio ſuo more.

111 Rarior ſcriptura *ſtatuat* placet Bentleio. B. Nonne ipſa natura praefixit modum et cancellos veluti cupiditatibus? quem modum, hoc eſt, *quid latura — negatum*, diligenti attentione exquirere, et inania, quibus careri poteſt, reſecare, utilius eſt, quam indulgendo eas alere in immenſum. Hoc iam exemplis illuſtrat. G.

112 *Quid ſit dolitura;* ſic et in prima: *Queis humana ſibi doleat natura negatis.*

*) Κεχαρημένος pro Κεχρημένος repoſuit nuper ad Callimachum magnus Bentleius, natus emaculandis Graecorum ſcriptis. B. Eſt Epigr. 33.

Quaerere plus prodeſt, et inane abſcindere ſoldo?
Num, tibi cum fauces urit ſitis, aurea quaeris
Pocula? num eſuriens faſtidis omnia praeter
Pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, ſi
Ancilla aut verna eſt praeſto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego; namque parabilem amo Venerem, facilemque.
Illam, *Poſt paulo; Sed pluris: Si exierit vir;*
Gallis; hanc, Philodemus ait, ſibi, quae neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum eſt iuſſa, venire:
Candida rectaque ſit; munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Haec, ubi ſuppoſuit dextro corpus mihi laevum,
Ilia

121 *Vulgo diſtinguunt* Gallis hanc, Philodemus ait; ſibi *etc. ſed ſecutus ſum Bentleium. Nam* illam *h. e. matronam, quae tam difficilis eſt in re concedenda, et ſolet his verbis remorari moechum*, Poſt paulo redi, Pluris copiam tibi faciam, ſi maritus foras prodierit, *atque* hanc, *h. e.* quae neque magno ſtet pretio *etc. ſibi opponuntur. Illam igitur Philodemus Gallis, h. e. Cybeles ſacerdotibus, ſpadonibus relinquendam eſſe ait. Z.* 125 *Pro Baxteri lectione* dextrum c. m. laevo *revocavi lectionem Ven. Glar. Chab. Lamb. Bentl.*

113 *Inane abſcindere ſoldo; Allegoricōs, inutilia aut vana ab utilibus ac neceſſariis recidere ac ſeparare.* Vet. Schol. Hoc faciunt qui veſcuntur caſeo, vel pomis.

119 *Parabilem*; Graecis Εὐπόριστον.

120 *Illam, poſt paullo:* pulcherrima Ethopoeia licitantis moechae. *Hi verſus ex Philodemo translati ſunt. Poeta fuit hic Epicureus, qui Graece ſcripſit multa Epigrammata.* Vet. Schol. Cruq. Cruquius ipſe Philodemum Gadaraeum fuiſſe ſentit, quem Strabo Philodemum Epicurum nominavit, ſi veri ſunt Codices.

121 *Gallis hanc;* h. e. ſuperbis, ſtolidis et γυναικομανέσι, qui huiusmodi affectant delicias. Quin et Martialis Gallos ſtolidos et oſtentatores hoc Diſticho ſignificat: *Tantum accipies, ego te legiſſe putabo; Et tumidus Galla credulitate fruar.* Sed pene oblitus ſum Veteris Scholiaſtae, *Relegat tales ad Gallos* (inquit ille) *qui magno adulteria mercantur.* Hodiernis Gallis minus conveniunt haec Veterum improperia.

123 *Munda*, h. e. culta.

Longa; ſunt enim (ut ait Vet. Schol.) quae *proceritatem ſibi ſtaturae mentiuntur ſuppoſitis crepidis.*

125 *Dextrum corpus mihi laevo.* Sic et Lambinus et Cruquius ex veteri Codice repoſuere (quos et ſecutus eſt Lubinus) pro eo quod erat, *Dextro corpus mihi laevum*, quod vel prima fronte vitioſum eſt. *Hoc eſt quod Lucilius ait in quinto, Et cruribus crura dilaxat.* Vet. Schol.

Ilia et Aegeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Ianua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet;
Cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mî;
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est; Fabio vel iudice vincam.

SATI-

129 vepallida, veh pallidà, vae pallida *MSS. et primae editt. nusquam* ne.

129 *Vepallida, una pars est Orationis sicut vesana, et significat valde pallida, sicut apud Persium* (I, 111) *Vt ramale vetus vegrandi subere coctum.* Vet. Schol. Cruq. Bentleius sua auctoritate acriter contendit *vepallida* legendum esse *ne pallida*; atque hoc adversante antiquo Scholiaste. B. Recte legit Vet. Schol. sed male interpretatus est. *Ve* in compositione semper vitium notat, *vepallida* male pallida est. *Ne* cursum orationis intercipit, et eam reddit languidam. G.

130 *Conscia; Ancilla conciliatrix.* Vet. Schol.

131 *Cruribus; Metuit ne cruribus truncetur.* Vet. Schol. Cruq. Erat autem *crurifragium* peculiare servorum supplicium.

Etiam ante Legem Iuliam deprehensa in adulterio dotis parte multabatur, ut ex Val. Maximo Iacobus Cruquius ostendit. Nihil opus erat Bentleium reposuisse *doti haec deprensa* sola inductum coniectura. Neque sane pari gradu heram et ancillam decuit nominari hoc loco. B. Et *deprensa* proprie non dicitur nisi matrona, nempe ea, cuius et crimen et periculum est. G.

132 *Discincta tunica* 'Εναργῶς *expressa perturbatio adulteri, de ipso lecto subito fugientis.* Vet. Schol.

133 *Ne nummi pereant; quibus adulteri redimebant adulterium.* Vet. Schol.

Aut pyga; raphanismo scilicet, mugili vel calonibus.

134 *Miserum est;* 'Εμπαθῶς.

Fabio vel iudice; Satis urbane hominem severum percutit, et Provincialem Stoicum; cuius meminit etiam in prima. Alii Iurisconsultum putant. Forsan utrumque verum est.

SATIRA III.

IN OBTRECTATORES ET SVPERCILIVM STOICVM.

Cum Tigellium ob summam levitatem et inconstantiam in dictis et factis reprehendisset, transit inde ad vituperandam consuetudinem pessimam istam et admodum vulgarem vitia vel levissima aliorum acutius observandi et acerbius perstringendi. Aequius est, inquit, si ob virtutes maiores vitia leviora feruntur leniter: veluti, si quis est iracundior, aut eius odor minus gratus est naribus acutis aliorum, aut in cultu corporis et vestitu parum elegans reperitur; idem forte est vir bonus, tibi amicus, et ingenio magno praeditus: praesertim cum forte fissis vitiis tute ipse labores, sive a natura insitis sive a mala consuetudine contractis. Quodsi imitamur amatorum aut parentum morem, qui vitia corporis amicarum et filiorum extenuant et elevant, adeo ut parcus nobis dicatur frugi, nimis sedulus et ardelio vocetur amicorum studiosus, vehementior in congressu et sermone liberior habeatur doli expers et generosus, pronior ad iram et iurgia numeretur inter animosos; hoc magis ad amicitiam conciliandam conservandamque valet, quam si contra virtutes amicorum in vitia detorquemus: si v. g. probus vocatur humilis et abiectus; cautus, stupidus; prudens et diligens in cavendis insidiis, fictus et astutus; non satis cautus et qui, quemadmodum ego saepe, sed sine offensione, Maecenatem interpello, amicum legentem aut meditantem sermone non necessario interpellat, molestus dicitur et sensus communis expers. Cum nemo sine vitiis sit; probetur is, qui minimis est infectus, et alter alterius vitiis ignoscat. Si enim, ex sententia Stoicorum, nos caeteri sumus stulti, nec a vitiis liberi esse possumus: cur non sumus aequi iudices, et poenas peccatis aequales irrogamus? Nam si insanus habetur, qui servum ob tepidum ius degustatum cruci affigit; nonne gravius est amicum pro levi errore odisse et fugere. Istud enim Stoicorum, omnia peccata esse paria, convellitur a natura rerum, sensu cuiusque, ipsa utilitate communi et consuetudine populorum. Ad extremum ridet Stoicorum fastum, qui sapientem solum iactabant esse divitem et regem, et dicit se malle esse stultum et privatum, quam cum Stoicis sapere et regnare.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare rogati;

In-

SAT. II.

1 Supra (ad Sat. 1, 2, 3) ostendimus Tigellium Horatii Carmina ut parum modulata reprehendisse; cuius iniuriae adhuc memor de Obtrectatoribus acturus initium ab isto sumit. Significat autem perversum huius hominis ingenium non minus Arti suae quam patriae Sardiniae deberi. Elevando autem Musicorum Professionem *Cantoribus* posuit.

Inter amicos; supplendum extrinsecus *etsi*.

Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quicquam proficeret: si collibuisset, ab ovo
Vsque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
Voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
Currebat fugiens hostem; persaepe velut qui
Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
Saepe decem servos: modo reges atque tetrarchas
Omnia

7 Bacchae *edit. Med.* 1477. 8 resonans *Glar.* resonat chordis quae qu. *Lamb.* 9 animi fuit *Chab.* 10 velut si *Lamb.* 11 alebat *Bentl. ex scriptura cod. Vossiani* Halebat.

3 Hunc ipsum Tigellium etiam Cicero in Epistolis *patria sua pestilentiorem dicit.* Et *Licinius* (inquit Vet. Schol.) *de Hermogene agens: Sardi Tigellii putidum caput venit.*

4 *Ille* ad Emphasin posuit nobilitatis. *Quasi de noto dixit Ille.* Vet. Schol.

5 *Patris;* Divi Iulii, cuius in Comitatu fuerat; illud enim significatur voce *amicitia* hoc loco.

6 *Ovum initium coenae erat, quippe quod in gustu statim a balneis offerebatur; mala vero in secundis mensis erant.* Vet. Schol.

7 *Citari dicuntur qui clara voce vocantur: hinc praecones citare dicuntur.* Vet. Schol. Cruq. Pro *citaret* Bentleius, solita sua fiducia, nullo sub auctore, posuit *iteraret;* imo et negavit posse dici *citare* satis Latine, pro *clamare,* cum tamen *citare* nihil aliud sit quam *vocem ciere.* B. Cic. de Orat. I. c. 59 etiam *citare* est frequenter pronunciare. G.

Io Bacche; Bacchi hymnus perpetuus fere conviviorum comes: hunc autem nominat ob insaniam. Nil opus est Turnebi *Bacchae* nimium caventis de Metro. [† Similia exempla initii carminis commemorati vid. ap. Bentl. ad h. l. et Schol. Aristoph. ad Nub. 964.]

Modo summa; i. e. *Modo clara voce, modo crassa, et a Tetrachordo hoc desumtum videtur, in quo est gravissimi soni chorda quae* ὑπάτη *dicitur.* Vet. Schol. Ὑπάτην Saturni fuisse ostendit Cruquius, uti Νήτην Lunae. B. Tigellius modo utebatur ea voce, quae summa chorda Tetrachordi, τῇ ὑπάτῃ resonat, h. e. gravissima; modo ea, quae ima chorda, τῇ νήτῃ, eademque acutissima, resonat. Traiectio locum aliquantum obscurat, ut Carm. 2, 13, 1. Non iungendum *summa voce,* sed *summa chorda.* G.

9 Hanc inconstantiam pulchre describit etiam Ser. 2, 7, 7. G.

10 Κατὰ Σύλληψιν Figuram ex *currebat* supplendum *currit.* Hoc voluit Vet. Schol.

11 Κανηφόροι *apud Athenienses hodieque dicuntur, qui sacra in capite portant, et lento gradu incedunt.* Vet. Schol. Proverbiali forma haec proferuntur, quomodo et Graeci Ἥραιον βαδίζειν. B. Conf. ad Ser. 2, 8, 13. G.

Alebat rarissima erat Lectio, ideoque praelata a Bentleio, etsi et ista Membrana tantum illam repraesentaverat, ut vel ipse advertit.

12 *Tetrarchae dicuntur qui quartam partem Regni [Imperatoris] habent.* Vet. Schol. Regnum Imperatoris

Omnia magna, loquens: modo, Sit mihi mensa tripes, et
Concha salis puri, et toga quae defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis: noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, et fortasse minora.
Maenius absentem Novium cum carperet; Heus tu,
Qui-

20 et fort. *MSS. et primae editt. usq. ad Ald. qui* haud *posuit, quod secuti alii.* 21 Maevius *G. Z. Med.* 1477. *Glar.* Nevium *Venet. Glar. Chab.*

ris Iudaeam dicit: erat enim haec Praesidialis Provincia, et Imperatoris propria, cum veteres Provinciae Senatus essent, adeoque Proconsulares dicerentur. Ludovicus Desprez Tetrarcham dicit *Quatuor Provinciis Praefectum*, infelicem Andreae Dacerii errorem secutus. Quis non ferat homuncionem de Trivio subinde allucinantem, cum tanti viri nescirent quid sit Tetrarcha? B. Vocem *Imperatoris* non habet Vet. Schol. Cruq. Et turbat ea sententiam, nisi addas *Imperatoris concessu*, vel *indulgentia*, vel tale quid. De provinciis Caesaris et Senatus hic disputari non debebat, neque hoc modo. Vid Spanhem. Diss. 13. Tetrarchas habuere Gallograeci ante quam imperii Ro. pars essent etc. G.

13 *Loquens: Loquendo imitabatur.* Vet. Schol. Cruq.

Mensa tripes; Mensa Delphica (pauperiorum propria). Sic et Vet. Schol. Cruq.

14 *Concha salis; Pauperiores in marina concha salem tritum habere solent, quo-cum pane vescantur.* Vet. Schol. *Cum sale panis Latrantem stomachum bene leniet;* ut ait alias noster.

Puri; perpetuum salis Epitheton: *Purum et sine labe salinum;* nam et religiosum dicitur purum. Quia et salinum patella erat deorum manium, qua mensa consecrari consueverat. Potest et inesse Dilogia, ut sit *puri* etiam pro *simplicis* et *sine condimentis*, quod putavit Vet. Schol. Delicatuli enim et condiebant sibi salem.

15 *Decies centena*, supple millia sestertiûm. Docte monet Turnebus Romanos usitata loquendi formula usos fuisse hac summa pro immani.

16 *Huic parco:* salse et Ironice haec protulit.

17 Enallage Modi pro *Nil esset*.

18 Ἐν ἤθει *nil* posuit pro *nemo*, ac si hominem negaret. *Conveniet nulli qui secum dissidet ipse.*

20 Lambini et Cruquii MSS. Codices legerunt *et fortasse*, cum omnes [post Aldum] Impressi habeant *haud:* Ego tamen cum Vetere Scholiaste *et* reponendum duxi, quod saepius usurpatur pro *atque;* quod Librarii non intelligentes fecerunt *et*. Omnium autem pessimum est *Haud*. B. Nulla plane auctoritate nititur *et:* *et* summo consensu est in libris, et pulchrum ἦθος habet, quasi non acriter contendentis. G.

21 *Qui de personis Horatianis scripserunt aiunt, Maenium scurrilitate notissimum Romae fuisse: hic post*

Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Maenius inquit.
Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paulo? minus aptus acutis
Nari-

25 praetereas *coni. Meruil.* male *Muret. ex MSS.* 29 aduncis *coni. Bentl.*

post patrimonium obrosum, Calendis Ianuariis in Capitolio clara voce optavit, ut quadraginta nummorum aeris alieni haberet. Quaerente quodam quid sibi vellet, quod tam solenni die aes alienum optaret habere, Noli mirari, inquit; Octoginta [*habere*] *debeo. Hic fertur domo sua, quam ad forum spectantem habuerat, divendita, unam columnam sibi ibi excepisse, unde Gladiatores spectaret, quae ex eo Columna Maenia nominabatur; cuius et Lucilius sic meminit; Maenius Columnam cum peteret.* Vet. Schol. B. In hac narratione verbum *habere* redundare videtur. Ad *quadraginta* et *octoginta* minimum *millia* intelligi debent: vel potius notae numerales legendae per adverbia *quadragies, octogies.* G.

Fortasse nomen avari cuiusdam apud Lucilium: melius enim convenisset inter eos, si uterque fuisset nebulo. Novii Fratres in sexta acres erant foeneratores; sed hic fuit illis antiquior.

22 *Dare verba non tam fallere est, quam latere.* Cruquius.

24 *Improbus* modo positum est pro *impudens*, vel *importunus.*

Notari; ignominiae nota, qua Censores eos notabant qui quid indecentius aut dicerent aut facerent. Cruquius. *Et potis es vitio nigrum praefigere Theta.* Persius.

25 *Pervidere* est quasi de longinquo videre; quod mire posuit de lippo. Petrus Victorius voluit Graecum esse *παραβλέπειν*, quod non placet. Bentleii *praevideas* non mihi soli displiciturum censeo, etsi proveniat ex coniectura Rutgersii, et ab Heinsio sit commendatum. Vertit etiam *mala* in eodem versu in Adverbium *male*, arbitrio tantum suo, B. Nondum ostensum est *prae* positum pro *praeter* in tali verbo. Etiam cum *pervidere*, h. e. accurate recensere *mala* nostra volumus, *lippi* sumus ab amore nostri nimio, *inunctos* habemus oculos collyriis adulationis etc. *Male lippus* placet, ut mox v. 46 *male parvus*, ut *sussire male* Sat. 2, 5, 107. Possis etiam ita: *Cum tua* vitia *male pervideas.* G.

Lippus inunctis; velut si lippiens unctus sit. Vet. Schol. Vult videri in seipsum iocari, qui lippus fuerat.

27 *Quam aquila;* Proverbiali utitur Elocutione.

Epidaurius de Historia Romana additum videtur, de quo vide Val. Maximum Lib. I. Cap. 8. Cruq.

29 *Iracundior; An seipsum vult? Imo Dilogus se coniungit Virgilio. Dicitur pulsare Virgilium.* Vet. Schol.

Minus aptus; h. e. ineptus, vel inconcinnus suavibus sodalibus; qualis videbatur Virgilius nonnullis; Pers. 1, 130 *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* B.

Naribus horum hominum? rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus haeret? At est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala; namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur; amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnae.

Vel-

35 insederit *Bos p.* 57. *Sax.*

Sed conf. dicenda ad Epist. I, I, 95. G.

Acutis naribus; Ironice dictum est, et habet Emphasin; significat enim defuisse tanto acumini iudicium. B. Ad illuviem aliquam corporis et foetorem respici puto, quem ferre non possunt *acutae nares.* Huc refert v. 35 incultum corpus. G.

30 Moralis est ista Numeri Enallage, cum unum significet, ut vel sequentia ostendunt.

31 *Toga defluit;* rusticiores dum ambulabant, non componebant togam.

Male, h. e. inconcinne.

32 *Haeret;* h. e. quasi resolutus pendet. Sic et Virgilius; *Vix assibus haerent.*

33 *At tibi amicus; Pronunciandum est ut significatio eius exprimatur.* Vet. Schol: *Colligit amicorum vitia si sint levia, esse ferenda, iuxta illud; Amici mores noveris, non oderis.* Alter Schol.

34 Bene *latet; Quia non facile probat aliquis sapientem esse eum, qui male vestitur,* Vet. Schol.

35 *Concute*, Metaphora a sacculo nummario, quem etsi vacuum, tamen subinde concutimus: sic et Iuvenalis; *Et se Concussere ambae,*

36 *Mire duo dixit; vitia enim aut nascuntur, aut mala consuetudine trahuntur.* Vet. Schol. B. Si quid veri habeat lectio *insederit; naturam vitiorum* interpretabimur vitia naturalia, vitiosamve naturam. G.

38 *Illuc* modo dicitur pro *Huc*, ut frequenter *Illud* pro *Hoc*.

Praevertamur; h. e. convertamus stylum. Tralatio ab equitibus subito divertentibus de via. B.

Praevertamur est, potius nos convertamus. G.

Quod, h. e. *in quantum;* vel quod cernimus usu venire. Maluit *quod* quam *ut*, quod ponderosius videretur. B. Hunc locum de amatorum consuetudine in extenuandis amandisque adeo earum quas amant vitiis post Platonem de rep. 5 p. 456 pulchre tractavit Lucret. 4, 1154. Ovid. Art. 2, 657. Plut. de discr. adul. et am. p. 56. G.

40 *Balbinum; Luciliana urbanitate usus, in transitu amaritudinem aspersit.* Vet. Schol.

Polypus. Foedum narium vitium. Producitur prima syllaba ob Liquidam.

Cum duobus Torrentii Codicibus pro *Agnae* legimus *Hagnae;* nam Graecum est Ἄγνη.

Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic noc debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat Paetum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur. Ineptus
Et iactantior hic paulo est? concinnus amicis
Postulat ut videatur. At est truculentior, atque
Plus aequo liber? simplex fortisque habeatur.
Caldior est? acres inter numeretur. opinor,
Haec

43 Ac *MSS. quidam et edd.* 44 vitii *ex coni. Cun.*

42 *Virtus*; ut de errore fieret virtus.

43 *At*; imo etiam.

45 *Paetus dicitur qui tremulis est oculis et leniter declinatis.* Vet. Schol. Ipsa Venus paeta est. B. Et sunt cognomina nobilium hominum et familiarum *Paetus, Varus, Scaurus*. Cum vero *Pullus* non ita sit nobile, quamvis non inauditum; optabam invenire in libro bono *Paullum*: quod adhuc non contigit. Sed *Pullum* etiam appellatio esse potest, ut Sueto. c. 13 Caligulam vocant *sidus, pullum, puppum*. G.

Male, h. e. *dedecorose*. Vet. Schol. Vt supra *male laxus*.

46 *Abortivus*; et per hoc pumilio. *Filius Antonii, nepos Mariti Cleopatrae fuit pedalis: alii dicunt fuisse intra bipedalem staturam, ingenii ignei.* Vet. Schol. Pedalis erat cum natus est, postea inter bipedalem staturam mansit. Cruquianus Interpres scripsit eum M. Antonio Triumviro fuisse pro pumilione.

47 Blande *Sisyphus*, qui fuerat Heros, et ob ingenium. B. Sic nempe appellavit suum nanum, Scholiasta teste, Antonius. G.

Varum et *Scaurum* dicit nomine nobilium familiarum, ut bene Torrentius. Atque ista nata sunt ex Sisyphi nomine. *Varus* appellabatur cui crura modice introrsum inflexa sunt; non prorsus distorta: sic et *Scaurus* cui exstabant tali, neque tamen erant admodum pravi.

48 *Suaviter dixit Balbutit Scaurum: sic enim blandientes infantibus infringere linguam suam solent, ut eos imitentur.* Vet. Schol. Apage Dacerii *Scaulum* et Rutgersii *Hillum*. B. *Balbutire* est ὑποκορίζεσθαι pueros loquendo vel fingendo imitari. G.

49 *Ineptum* dicit importunum, garrulum, et ἀηδῆ. B.

Propria illa notio, qua *ineptus* est, qui in re parva magnos conatus adhibet, etiam huc convenit: negotiosus, ardelio, operam suam iactat. G.

50 *Concinnus*; *suavis*. Vet. Schol. Cruq. Hoc est, aptus sodalibus.

51 *Truculentior*; h. e. loquela agrestior, et immanior.

52 *Plus aequo liber est, qui quod sentit tacere non possit.* Vet. Schol.

Simplex, non bilinguis, sed qui quod sentiat dicat. Vet. Schol.

Fortem generosum dicit et honestum.

53 *Caldior*, h. e. commotior ad iram.

Acres dicit animosos.

Haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit? multum est demissus homo: illi
Tardo, cognomen pingui damus. hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.

Sim-

54 iungat — servet *e coni. Cun.* 57 est *abest ab edd. Venet. Glar. et Bentleii, qui locum omnino sic distinguit et mutat:* multum demissus homo ille, Tardo ac cognomen pingui damus. *Ergo* probum *et* demissum *tanquam virtutes propinquas et cognatas notantia refert Bentleius ad membrum prius, quibus in membro posteriori respondeant* cognomina tardi et pinguis. *L.* 58 pinguis *Chab. Lamb.* 60 versemur *Bentl. ex vet. cod. Cruquii.*

55 *Invertimus; dicentes quae bona mala.* Vet. Schol.

56 *Sincerum cupimus; virtutem polluere vitio;* Ἀλληγορικῶς *hoc dicitur. Incrustari autem vas dicitur cum aliquo vitioso succo illinitur atque inquinatur; secundum quod et Lucilius in decima octava Satyra* ait, *Nam vel regionibus illis Incrustatu' calix ruta caulive bibetur. Vasa dicuntur etiam incrustari quando cooperiuntur, vel argento, vel auro.* Vet. Schol. Quin et fracta vasa et gypsare et pelliculare Veteres consuevere. *Sincerum* autem integrum est, a *sine* et *querela* (Graecis ἄμεμπτον) ut *simplex* a *sine* et *plica*. B. *Gypsantur* et *pelliculantur* vasa plena ad aëra et sordes excludendas etc. *Sincerum* proprie mel *sine cera*, vel, quod magis huc pertinet, vas non ceratum: nam a ceratura odorem vel saporem trahit. G.

57 *Vivit*, h. e. agit, versatur. *Demissus*, h. e. inaudax et abiectus. Vitiose rescribitur Bentleio *homo ille* pro *homo: illi*. Demiror acerrimum virum non vidisse *quis*, *illi* et *hic* Indefinita esse Pronomina.

58 *Tardo*, h. e. cauto. Vide *quam sit cautus is, quem isti tardum vocant.* Cicero, citante Ludovico Desprez.

Legimus *pingui* pro *pinguis* cum Veteribus Scholiastis et Cruquii Codicibus. Est autem *pinguis* idem quod *crassus*, et Graecorum παχύς. Metaphorice *stupidus et insensatus.*

59 *Malo*, h. e. insidioso. *Malus* enim dicitur ad malefaciendum callidus, Graecis πονηρός.

Apertum, et per hoc vulnerabile.

60 Miror neminem vidisse *vitae* modo dici pro *in hac vita*, quomodo apud Iuvenalem, *Magna otia coeli*, pro *in coelo.* Sic et Persius *compositum ius fasque animi*, pro *in animo*; quod hic obiter adnotandum duxi; quod et doctissimos fugiat.

Pro *versetur* Bentleius posuit *versemur*; puto ne *versetur* haberetur pro Passivo Verbo. Interim ad nullum Exemplare provocat.

Acris modo pro *infesta* dicitur et *fera:* acres enim sunt hostium vultus caedibus intenti.

61 *Crimina* falsae sunt accusationes et mendacia.

62 *Fictus* dicitur qui omnia fingit, cuique οὐδὲν ὑγιές, sive ex animo est. Sic et Iuvenalis; *Vitia ultima fictos Contemnunt Scauros.*

Simplicior quis, et eſt, qualem me ſaepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis ſermone? moleſtus!
Communi ſenſu plane caret, inquimus. Eheu
Quam temere in nosmet legem ſancimus iniquam?
Nam vitiis nemo ſine naſcitur: optimus ille eſt,
Qui minimis urguetur. Amicus dulcis, ut aequum eſt,
Cum mea compenſet vitiis bona, pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona ſunt) inclinet: amari
Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum
Poſtulat, ignoſcet verrucis illius. aequum eſt,

Pec-

63 ſiquis, qualem me *Venet. Glar. Chab.* quis at eſt qu. *Lamb.* 65 impellam *Venet.* appellet *Lamb. Chab. Schol. Acro, ſed Bentleius coniicit* impediat. *Caeterum reliqui diſtinctionem Geſneri: quamquam Bentleii rationem haud ineptam puto, qui moleſtus refert ad antecedentia. Z.* 74 ignoſcet *cum Bentl. etiam G. Med.* 1477 *etc.* ignoſcat *al.*

63 *Simplicior*; h. e. incompoſitus, nec ſatis fictus. B. *Simplicior quis* eſt, *et eſt* talis, *qualem* - *ſermone? moleſtus* eſt! *Communi* etc. Sic diſtinxit etiam et intellexit V. Comment. Cruq. G.

Pro *ſiquis*, omnes Torrentii et Cruquii Codices legerunt *quis et eſt?*

Libenter obtulerim; quia tu non facis quod caeteri: neque enim inſuavior tibi videor ob iſtam ſimplicitatem. Miror hoc Interpretes latuiſſe. Cavet enim ne Maecenatem ſuum alieno loco percutere videatur.

65 *Aut tacitum*, meditabundum; quomodo et Virgilius, *Tacitus mecum ipſe voluto.*

Impellat ad Emphaſin dixit; ſignificat enim defixum eum fuiſſe ante et immotum. Pro *impellat*, quod omnium Librorum eſt, Bentleius poſuit *impediat*. B. Sic *ſenſus impellere* Lucret. 1, 304. G.

Quovis ſermone, nullius forſan momenti.

Proprie moleſtum dicimus qui alieno tempore occupatum interpellat.

66 Sic et Phaedrus (1, 7) *Senſum communem abſtulit:* Et Iuvenalis; (8, 73) *Rarus enim ferme communis ſenſus in illa Fortuna.* B. *Communis ſenſus expers*, qui non videt, quid tempus, perſona, locus requirat. Z.

67 *Iniquam* dicit legem quae poenam irrogat culpa maiorem; et per hoc duram.

68 *Vitiis nemo ſine*; Hyperbaton.

69 *Vrguetur*, *gravatur.* Vet. Schol.

Dulcis; ſuavis et bonus.

70 *Cum mea compenſet*; alterum Hyperbaton, et *compenſet* modo poſuit pro una penſet. B. Mea bona comparet cum meis vitiis. Z.

71 Mire *inclinet* pro propenſior ſit, Metaphora de praeſenti materia ſumta: nam inclinatur lanx quae propendet.

72 *Trutinae* ineſt examen; ſiquidem bilancis foramen eſt, Graecis τρυτάνη. *Examenve improbum in iſta Caſtiges trutina.* Perſius (1, 20.) B.

73 *Tuber gibbus eſt.* Vet. Schol.

74 *Poſtulat*, exſpectat.

Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
Caetera item nequeunt ſtultis haerentia: cur non
Ponderibus modulisque ſuis ratio utitur? ac res
Vt quaeque eſt, ita ſuppliciis delicta coërcet?
Si quis eum ſervum, patinam qui tollere iuſſus
Semeſos piſces tepidumque ligurrierit ius,
In cruce ſuffigat, Labeone inſanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furioſius atque
Maius peccatum eſt? Paulum deliquit amicus;
(Quod

76 quatinus *edd. vett.* 82 Labieno *coni. Bentl.* Labione *ed. Glar.*

76 *Excidi* dicuntur quorum radices exſecantur; ſic et Virgilius, *Novas incidere lites;* hac voce utuntur Medici. Bene autem *excidi* cum ante *tubera* et *verrucas* nominaſſet. *Paulatim eo deſcendit, ut adverſus Stoicos disputet, qui dicunt peccata omnia paria eſſe.* Vet. Schol.

77 Ex Stoicorum ſententia *ſtulti*, et inſani omnes ſunt praeter ipſos Stoicos; et bene *haerentia*, cum nequeant avelli.

78 Bene *Rationem* modo Philoſophiam dixit: haec enim omnia ad Rationem, ut ad pondera et menſuras exigit: *Suis* autem adiecit, quaſi diceret, ſibi propriis, et de quibus tantopere iactare conſuevit.

Delicta ſunt quibus rarenter peccamus; interiectis ſcilicet quibusdam intervallis atque ſpatiis.

80 Teſtacea patina elixabantur piſces. Hinc etiam noſtrum Pan.

81 *Ligurrierit; deguſtaverit.* Vet. Schol. Nam *Ligurrire* eſt ſuavia deguſtare, a *Lingendo* et *Lingua*, ut ego ſentio.

82 *M. Antiſtius Labeo, Praetorius, Iuris etiam peritus memor libertatis, in qua natus erat, multa contumaciter adverſus Caeſarem dixiſſe et feciſſe dicitur, propter quod nunc Horatius adulans Auguſto, inſanum eum dixit.* Vet. Schol. Vide etiam Suetonium et Gellium. B. Eripere infamiae, qua hic adſpergitur, magnum ICtum, et ſectae Proculianae primum auctorem, ſtudet Bentleius, et multa de viro honorifice dicta colligit. Sed non Scholiaſtae modo antiqui de illo intelligunt h. l. verum Gellius 13, 12 ex perſona aemuli illius Ateii Capitonis AGITABAT (verbum vehemens et intemperias indicans) *hominem libertas quaedam nimia atque* VECORS: et ex ſua perſona *vanam* viro *fiduciam* exprobrat, et, *Quae malum! autem ratio fuit*, inquit, *vocantibus nolle obſequi, quos confiteare ius habere prendendi?* Exempla contumaciae ipſius alia refert Dio 54, 15. Igitur mirum non fuerit, a Satirico inſaniae poſtulari virum Stoicum, quod genus hic taxat, abnormi in quibusdam certe rebus ſapientia, licet alioqui doctiſſimum. Vide, ſi tanti eſt, quae in ſimilem ſententiam disputamus de alio ICto, Priſco Iaboleno, ad Plin. Epiſt. 6, 15., 2. *Inter ſanos dicatur* i. inter hos et ab his, *qui non et ipſi inſaniunt.* ut de C. Fimbria Cicero pro Roſc. Am. c. 12. G.

83 Hoc peccato in ſervum ligurritorem commiſſo quanto maius eſt illud, quod nunc ſtatim dicam? Nam amicum perdere maius eſt quam ſervum gravius quam par erat ulciſci. G.

(Quod nisi concedas, habeare insuavis, acerbus,)
Odisti et fugis, ut Rusonem debitor aeris?
Qui, nisi, cum tristes misero venere Calendae,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto iugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensave catillum
Evandri manibus tritum deiecit; ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sus-

85 *Bentleius* acerbus *refert ad seq.* odisti, *non male. Atque idem pro* Quod *coni.* quoi *i.* cui. Z. 86 Drusonem *Aldus demum invexisse videtur.* 91 tortum *coni. Bentl.*

85 *Nisi concedas,* h. e. ei remittas et condones.

Vsitato Charientismo *insuavem* dicit amarum; et asperum, *acerbum. Acerbi* proprie sunt fructus immaturi.

86 *Odimus* et *fugimus* quod nimis molestum est, et ferre nequimus. Nam *odisse non ferre* est, et *nauseare*, et nonnunquam etiam *exsecrare.* Apposui etiam Interrogationem ad finem huius versus, quod nemo improbabit.

Vt Rusonem reposui ex Scholiastis et Veteribus quibusdam libris, pro quo erat *Vt Drusonem. Literam* D *arbitror accessisse ex affinitate literae praecedentis.* Cruquius. *Octavius Ruso acerbus foenerator fuisse traditur, item scriptor Historiarum, ad quas audiendas significat solitum fuisse cogere debitores suos.* Vet. Schol. Cruquius etiam legerat in Smetii Tabulis Romanis *Occium* quendam *Rusonem;* corrupte (ut puto) pro *Octavium.*

87 *Tristes Calendae; quando foenus erat persolvendum.* Vet. Schol. Cruq.

Miser est qui cruciatur animo, uti supra monuimus.

88 *Mercedem aut nummos, usuras aut sortem.* Vet. Schol.

Vnde, unde; alicunde. Vet. Schol. Cruq. Neque enim quaereret unde, modo habiturus sit.

Extricatur quod summa difficultate expeditur. Proprie extricant se aves e tricis aucupum, quas Graeci θρίχας vocant.

Amaras dicit *Historias*, salsa et festiva Dilogia.

89 *Porrecto iugulo;* tanquam captivus morti addictus: nam *occidit legendo*, ut alias noster (A. P. extr.) B. Ergo duplex conditio proposita erat debitoribus Rusonis: solverent foenus, si hoc non possent, audirent recitantem: posterius gravius. G.

90 *Lectum*, in quo scilicet coenabat.

Catillus, parvus erat catinus, Veteribus dictus *Cibilla*, quae teste Varrone primum quadrata, postea rotunda fuit. **A Pottinger.**

91 *Qui de personis Horatianis scripserunt, aiunt Evandrum hunc coelatorem et plasten statuarum, quem M. Antonium ab Athenis Alexandriam transtulisse, inde inter captivos Romam perductum, multa opera mirabilia fecisse.* Vet. Schol. B. Aulanium Evandum esse, de quo Plin. 36, 5 suspicatur Iunius. G.

Tritum; Hic allusit ad speciem materiei dicens, vas fictile caelatum fuisse. Vet. Schol. *Tritum* quasi τορευτόν. Potuit etiam Dilogiae etiam ad vetusti Evandri tempora respexisse. B. Servius illud Georg. 2, 444 *Radios trivere rotis* explicat *tornaverunt.* G.

92 *Siculi dicunt catinum ubi assa ponebant.* Varro κάτινον. Anastrophe est autem in *positum ante:* est enim pro *antepositum.*

Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide? sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Vnguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire: et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.

Iura

95 *Fide* antiqua Declinatione pro *fidei*. *Commissa fide* arcana dicit.

Sponsum contractum et obligationem suam.

96 Non *fere placuit*, sed *fere laborant*. Interpretes mire se torquent, quod non videant Hyperbaton.

Laborant, quibus in disputando aqua haeret.

97 *Verum* dicit ipsam rem, sive, ut vulgo dicimus, nudam veritatem, seu simplicem naturam.

Sensus moresque, h. e. et communis sensus et patrii mores, quibus Paradoxon istud contrarium esse significat; imo et ipsi utilitati.

98 *Ingeniose ait iustum et aequum ex utilitate descendere. Inter iustum et aequum haec differentia est: iustum est quod ex lege descendit; aequum vero, quod ex natura.* Vet. Schol. Epicureum dogma iustitiam natam esse ex utilitate, quod *Stoicorum praeceptis repugnat*. Bene autem adiecit *prope*, quoniam de *aequo* magis disputari possit, quam de iusto. B. Intelligamus utilitatem communem generis humani, non privatam singulorum, et erit dogma, cui nec Stoica, neque puto alia philosophia repugnabit. G.

99 *Cum prorepserunt*; imitatur Lucretium Libro quinto, quem vide; et ostendere conatur non magis iustitiam esse naturalem, quam reliquum vitae cultum.

102 *Vsus*, experientia.

103 Etiam Aristoteles duas facit Orationis partes, Verba scilicet atque Nomina.

Voces et sensus, notant scripta. Agit igitur de literis.

107 *Teterrima*, acerbissima seu asperrima. B.

108 *Ignotis mortibus*, quia non fuit Homerus, qui carmine illas celebraret. Z.

109 *Incertam*, h. e. vagam.

110 *Editior* comice posuit, quod non potuit *superior*.

Z

Iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus divum sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quae poenas irroget aequas:
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula caedas meritum maiora subire
Verbera, non vereor: cum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris

Fal-

117 Sacra divum Z. *Med.* 1477. *Flor. Bentl.* sacra DIS sublegerit *coni. Cun.*

111 *Necesse est;* ita saepe Lucretius claudit versum.

112 *Tempora et fastos* annales dicit.

114 *Dividit;* distinguit, discernit. *Novit natura quid sit amarum, quid dulce, quid album, quid nigrum; quid iustum, quid iniustum nescit. Non potest enim tollere cupiditatem habendi et timorem amittendi, quae utraque non natura, sed vita nos docet; et neque iustum diligit, neque vituperat iniustum.* Vet. Schol. doct. B. Non viderunt legislatores, natura duce, quid esset iustum; sed statuerunt, iusserunt, iustum esse, quod esset communiter utile, iniustum, quod, si omnes facerent, generi humano, certe civitati, noxam adferret aut interitum. Prout autem maiorem noxam adfert unaquaeque actio, tanto iniustior est etc. G.

115 *Vincet* per Aphaeresin pro *evincet*. *Rationem* etiam iterum dicit Philosophiam, sub qua continetur Dialectica.

116 *Fregerit*, h. e. *decerpserit;* et bene *fregerit* de teneris. Bentleius, Heinsii coniecturam secutus, de *fregerit* fecit *infregerit;* sed nil tanti.

117 *Nocturnus*, pro *noctu*. Vet. Schol.

Sacra legerit ex Etymo sacrilegi posuit. *Legerit, collegerit, et per hoc subduxerit.* Vet. Schol.

118 Oportet legem esse regulam, sive normam aequi. Proprie regula architectorum est, quam Graeci canona vocant.

119 *Scutica, loro*, Graece σκυτικὴ, ἀπὸ τοῦ σκύτους, *quod significat corium*. Vet. Schol. Cruq.

Ideo *horribili* posuit, quod flagello inerant stimuli. *Parce puer stimulis et fortius utere loris.* Ovidius.

Bene *sectere;* neque enim uno loco stare poterat flagellis caesus.

120 *Ferula*, h. e. ferulacea virga (quam Graeci νάρθηκα vocant) milites, gladiatores, et pueros castigabant Veteres.

121 *Non vereor;* nihil enim periculi est, ne severus in istam partem pecces. [† Constructio huiusmodi est: *Nam ut ferula caedas meritum maiora subire verbera*, id equidem *non vereor*, vel, hoc ne facias, *non vereor*. Clark. ad Caes. de Bello Gall. 5, 47.]

Suaviter et comice *pares res*, pro paria.

Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives qui sapiens est,
Et sutor bonus, et solus formosus, et est rex;
Cur optas quod habes? ¶ Non nôsti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens. ¶ Quo?
¶ Vt, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
Abiecto instrumento artis, clausaque taberna,
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis

128 *Pro* quo *édidit Bentl.* qui. *ex MSS.*

132 *pro* optimus, protinus *Cru.*

123 Allegorice; nam proprie vinitores falce inutilia vitibus recidunt. B. Sensus est, eodem modo te puniturum esse. Z.

124 *Si dives; Stoici existimant perfectae sapientiae virum omnia habere, in quo et Lucilius versatus sic ait; Nondum etiam haec omnia habebit, Formosus, dives, liber, rex solu' vocetur.* Vet. Schol.

125 Ridicule *sutorem* nominavit, ut derideret Chrysippum, qui etiam illum affirmaverat.

126 Hoc est Regnum, quod iam te habere iactas.

Ridicule *patrem* dicit levia et senectute sua indigna proferentem. B. Chrysippus dicitur *pater*, quia habebatur restaurator Stoicae sectae. Z.

Inquit, sic et Graeci φησὶ dicunt de indefinita persona loquente.

127 *Crepidae*, sive sandalia, erant palliatorum propriae, uti calcei togatorum. *Non hic in crepida Graiorum ludere gestit.* Persius. Romanus calceus totum tegebat pedem; *crepida* solum tantum pedis. Erant et soleae et caligae e crepidarum genere. Advertendum etiam Romanos corripere priores syllabas vocis *crepidae*, quod non faciunt Graeci, qui κρηπῖδας per η scribunt.

128 *Soleas; caligulas bene incisas.* Vet. Schol. Alii Gallicas appellavere. B. *Sutor tamen est sapiens*, scil. non actu, sed virtute. Z.

Quo? h. e. quo pacto, vel modo? Alii Libri repraesentant *qui*, quod eodem redit: quin et ita edidit Bentleius.

129 *Hermogenes* iste idem est qui et Sardus Tigellius in initio huius Satyrae. Ludovicus Desprez temere assentiens Dacerio eum diversum sentit; quod Horatium tanquam de vivo locutum crediderit, manifesto errore. Idem enim repetit quod initio in illum dixerat. *Redit ad principium* inquit Vet. Schol.

130 *Vrbane satis Alfenum Varum Cremonensem deridet, qui abiecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam venit, magistroque usus M. Sulpitio Iurisconsulto ad tantam pervenit scientiam, ut et Consulatum gereret, et publico funere efferretur.* Vet. Schol. *Vafer* autem bonum est Iurisconsulti Epitheton. B. Hanc de P. Alfeno Varo ICto iniuriam, ut interpretatur, repellit cum ceteris Ev. Otto c. 2 et 3 negatque de illo cogitasse Horatium, in primis quod tum adhuc viveret ac floreret Iurisconsultus. G.

132 Bentleius edidit *Tonsor erat*, auctoritate ductus vetusti cuiusdam Exemplaris a Cruquio memorati

[...]

Eſt opifex ſolus; ſic rex. ¶ Vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri: quos tu niſi fuſte coërces,
Vrgueris turba circum te ſtante, miſerque
Rumperis, et latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam; dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Praeter Criſpinum, ſectabitur; et mihi dulces
Ignoſcent, ſi quid peccaro ſtultus, amici;
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

133 opifex: ſic rex ſolus *Ven. Glar.* 134 ni *Bentl.* 140 peccaro *etiam G. Sax.* ſtultus peccavero, amici. *Z.* peccavero *edd. pr.*

[et Acrone MS.]. Sed illi, neſcio quomodo, rariora ſemper fere maxime placent. B. Placet Bentleii lectio, quia concinnius eſt, ſi non ad idem opificium revertitur oratio. Z.

Manuum artes *Opera* dicuntur, Graecis Ἔϱγα.

133 Cum deberet dicere uſitata formula, *Nec pueri tibi credituri ſunt*, etiam plus adiecit; eos ſcilicet facturos de eo quod a laſcivis pueris de aliis inſanis fieri conſuetum erat. Barbam autem vellere maxima ſtolidi ſenis contumelia eſt. *Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.* Perſius.

136 *Rumperis;* dolore ſcilicet quod non poſſis eos fuſte abigere.

Quid mirum eſt regem Cynicum iratum latrare? Inutiliter latrat canis qui non valet mordere.

137 *Longum*, ſupple ſermonem. B. Dum tu ſapiens et rex eris ex tua et gregalium tuorum ſententia: etiam ego mea fruar et ſententia et felicitate. G.

Pauperculi quadrantem balneatori dabant.

138 *Rex*, h. e. cum fueris rex.

139 Idem hic Criſpinus cuius meminit et in prima: *Ineptum* dicit, quod eſſet *Aretalogus* vulgo appellatus.

Dulces, ſuaves utique et boni.

140 Bentleio magis placet *peccaro*, quod ſemel vel bis compareat in Membranis. E. Recte, ſi eadem meliora, ut hic. G.

Stultus, h. e. cum fuerim ſtultus quod tu putas ſcilicet. B. Nec diffitetur Horatius, in unoquoque peccato ineſſe ſtultitiam. G.

SATIRA IV.

IN OBTRECTATORES SVOS.

Ante me iam Lucilius, auctores veteris comoediae imitatus est in notandis nominatim hominibus improbis, satiras scripsit, vir ingenii haud contemnendi et iudicii acris, sed ob festinationem in scribendo et in expoliendo pigritiam durus et minus tersus in componendis versibus. Equidem multum scribere improbo; et Diis habeo gratiam, quod me parci sermonis finxerunt. Crispinus per me plus scribat quam ego, et efflet versus ut ventum follis: et Fannius gloriolae ducat sibi, si possit efficere ut imago et scripta sua reperiantur in bibliothecis. Cum ego scripta mea vulgo recitare vereor, ea nemo legit, imo spernit auctorem propterea, quod satiris, quibus vitia tam usitata notantur, offenduntur plerique. At ille poëta, dicunt, pronus est ad lacessendum, nemini parcit, et quicquid semel chartis illeverit, cuivis obvio recitat. Nae primum non iacto me esse poëtam, quia dicendi genus, quo utor in satiris, sermoni est propius, simile comico. Nam metro soluto et alio verborum ordine facto, rem ita esse, facile intelliges: quod secus est v. c. in versibus Ennianis, quibus vis poëtica et spiritus immanebit, etiamsi metrum sustuleris. Caeterum sitne iustum poëma nec ne, nunc non quaero: hoc tantum contendo, non esse quod mea scripta metuantur. Latrones enim et sicarii metuant Sulcium et Caprium accerrimos accusatores, quos innocens non metuit. Ergo, si tu nec es latro, nec ego Caprius aut Sulcius, temere me metuis. Deinde nec scripta mea publice prostant, nec ego ea, nisi amicis idque coactus, recito: alii vero in foro sua recitent et in balneis, non ego: nec gaudeo alios laedere, ut obtrectatores calumniantur. Detestor istum, qui absentem amicum obtrectat, culpatum non defendit, dicteriis captat hominum risum, crimina falsa fingit, arcana prodit, sub specie amicitiae malevolentiam tegit. Eiusmodi improbitatem ab animo meo et scriptis abfore certissime promitto. Verum si quid liberius et forte iocosius dixero; mihi ignoscatur. Ad vitia fugienda et recte vitam instituendam optimus pater me iussit inspicere exempla improborum et proborum. Igitur vitia aliorum, ne ipse committam olim imprudens, otio concesso, litteris mando. Quod nisi mihi concedere velis; copia poëtarum mihi erit auxilio, et te ad hanc nostram sententiam, satiras esse scribendas, cogemus, quemadmodum ad suas cerimonias amplectendas compellunt alios Iudaei.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque, Poëtae,
Atque alii quorum Comoedia prisca virorum est,
Si

SAT. IV.

1 *Aristophanes et Eupolis Cratinusque praecipui*; Quintilianus, admonente Torrentio. *Hi primi Archaeas Comoedias scripserunt.* Vet. Schol.

2 *Virorum*, πλεονάζει. Sic et Lucretius 5, 621. *Democriti quod sancta viri sententia ponit.*

Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus; multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
Emunctae naris, durus componere versus:
Nam fuit hoc vitiosus; in hora saepe ducentos,
Vt magnum, versus dictabat stans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam, ut multum, nil moror. Ecce,
Crispinus minimo me provocat. ¶ Accipe, si vis,
Ac-

3 ac fur *Bentl. it. Bos p.* 57. *G. Sax.*

3 *Descriptio est qualis sit avarus, qualis assentator, caeteraque eius generis.* Cicero in Topicis, notante Cruquio. Atque huiusmodi erant Theophrasti Morum Χαρακτῆρες.

Malum modo Veteratorem dicit. Bentleius probavit atque edidit *ac fur*, ex omnibus suis codd. excepto uno, ubi erat *aut*. Z.

4 *Sica* incurvus erat gladiolus acinacis magnitudine, quod ostendit Torrentius ex Iosepho.

5 *Multa cum libertate; ut vel nomina ostenderent.* Vet. Schol.

Notabant Dilogus; nam et describebant uti pictores, et *notabant uti* morum censores. B.

6 *Hinc omnis*, Totus est in hac libertate. Z.

7 *Numerisque facetus*, h. e. asperitate rhythmi ridiculus, neque enim erat ob mutatos pedes *facetus*. B. Nec ob numeros mutatos, qui apud Graecos Comicos multo vividiores. Itaque aliter distinxi, ut *facetus* absolutum sit, et ad laudem Lucilii referatur. G.

8 *Emunctae naris*, h. e. iudicii quidem acerrimi quod ad Satyricam materiam et sales attinebat. Παροιμιακῶς hoc dictum est.

Durus, inhabilis. Clumsy. Nam et rudes dicuntur duri.

10 Magni fecit extemporalem suam facultatem, quam Horatius significat se spernere.

Stans pede in uno; puerili scilicet certamine; nam hoc faciunt pueri ludentes.

11 Nescio cur dissentiat ab Horatio Quintilianus, nisi forsan Lucilius fuerit ei affinitate aliqua coniunctus. B. *Flueret lutulentus*, eleganter Lucilii impetus in fundendis versibus minus puris et concinnis comparatur cum rapido torrente lutum sordesque ferente. Z.

Tollere velles; quia ut ait ipse, Sat. 1, 10, 51 *Ferebat plura tollenda relinquendis:* et sic accepit Quintilianus (10, 1, 94); hoc et sequentia ostendunt.

13 Regula ostendit quid rectum, quidque intortum sit: atque hoc artis est. Lucilio adfuit genius, ars defuit.

Vt multum, h. e. qnam multum.

14 *Crispinus*, Aretalogus, de quo supra.

Minimo provocare dicuntur hi, qui plus ipsis promittant, [leg. *ipsi promittant*] *quam in responsione exigant ab adversario.* Vet. Schol. Bentleius deridicule reposuit *summo*, neque vidit *minimo* dici pro *minimo digito*. Atque hic quidem gestus apud nostrates etiam hodie familiaris est, ubi per contemtum aliquem advocamus. Mirari nequeo virum acerrimi iudicii non attendisse ad Scholiasten veterem. B. Attendit, sed improbavit merito. Est aper-

Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus uter plus scribere possit.
Dî bene-fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis:
At tu conclusas hircinis follibus auras,
Vsque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Vt mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
De-

15 Accipe iam *etiam H. it. Loch. et al. sed primae edit.* Accipiam. Accipiam iam. G.

aperte hic de sponsione et responsione sermo (Germani vocant *eine Wette*) quem clare indicant verba Vet. Schol. ab ipso Baxtero prolata. Ceterum cum *minimo* et *nummo* totidem lineolis perpendicularibus constent, blandissima sane est emendatio: nec tamen necessaria, cum qui *nummo* provocet alterum, *minimo* idem provocet, id est, iubeat sibi minimum s. nummum *responderi*, repromitti, cum aliquanto plus ipse spondeat promittatque, certus nempe victoriae. G.

Accipe, h. e. Heus tu! audito. Miror Interpretes hoc non vidisse. B. Ego vero haud miror, eos non vidisse quod nusquam est, nisi in hominis forte barbari glossa. Provocat Crispinus Horatium: Accipere oportet utrumque statim instrumentum scribendi, tabulas, non in quibus alius testationem scribat, sed ubi versus ipsi. G.

Si vis, Accipiam; sic legerunt omnes fere scripti Codices cum Turnebo et Vet. Schol. pro *Si vis, accipe iam.* Significat nihil sibi deesse praeter tabulas; nam sponte sua fluent versus.

15 Male Bentleius *Accipe, iam* pro *Accipiam*, ex auctoritate pauciorum Codicum. B. Imo eadem lectio exstat in ed. Venet. et Glar. Z. *Accipiam* magis etiam ideo placet, quod ad rem pertinet, etiam Crispinum tabulas s. pugillares accipere: agitur enim de sponsione, *uter plus scribere possit.* G.

16 *Custodes; ut proprios faciamus.* Vet. Schol. B. Ne adferantur alieni. G.

17 *Dii bene fecerunt*; καλῶς ἐποίησαν· forma agendi gratias apud Graecos; ut bene Cruquius. B. Inde a *Dî* est oratio poëtae. Ergo sic distinxi. Z.

Inopis et pusilli animi, h. e. tenuis et inaudacis spiritus. *Operosa parvus Carmina fingo* Lib. IV, Ode 2. Tardiora ingenia et diligentiora fere sunt, et iudicio plus valent.

18 *Finxerunt*; de Promethei fabula cogitavit; sic et Iuvenalis; *Finxit praecordia Titan.*

Ostendit se neque natura loquacem, neque in carminibus garrulum, eleganti Dilogia. B. Recte *loquentis animi.* Animus enim auctor est sermonis vel parci vel copiosi. G.

Pro *loquentis* Bentleius Lambini exemplo rescripsit *loquentem*, atque ita etiam edidit, sed meo iudicio duriuscule et minus concinne. Pro *molliat* etiam [v. 20] idem vir doctus fecit *emolliat*, quo placeret suae auri nullo sub auctore, uti saepe alias.

20 *Laborantes*, h. e. cum molimine anhelantes, ut fere fabrorum folles. Hunc locum imitatus est Persius 5, 10. B.

21 *Vrbanissima amaritudine dicitur: nam Fannius Quadratus eo tempore Satyram scribebat, et erat sine liberis. Huius imaginem et libros haeredipetae in publicas bibliothecas referebant, nullo merito doctoris.* Vet. Schol.

Vltro, cum ipse nil tale quaereret vel sperare posset. B. Melius, puto, Marcilius *ultro* explicat. Nemo expetierat scripta Fannii, certe Biblio-

Delatis capsis et imagine; cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media elige turba;
Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanus amoribus, hic puerorum;
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens aut ampliet ut rem;
Omnes hi metuunt versus, odere Poëtas.

Foe-

25 digni *ex coni. Cun.* *pro* elige, arripe *Bentl.* elige *ante Ald.* erue *ab Aldo al.* 27 insanit *cum Bentl. G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Imo est in edd. Venet. mea, Glar. Chab. Lamb. Z.* 28 aera *coni. Burm. ad Luca.* 8, 16.

Bibliothecae praefecti non curaverant describi: sed vel ipse Fannius obtulerat, vel illius amici. De *imaginibus* in Bibliothecis vid. Liv. 35, 2. De *Capsis* noster Sat. 1, 10, 63 Epist. 2, 1, 268. G.

22 *Capsae*, Thecae erant librorum atque etiam aliarum rerum: nos Cases dicimus, Graeci κάμψας.

Nemo legit inedita; neque enim edebantur nisi quae publica recitatione probabantur prius.

25 Pene omnes MSS. legerunt *elige* pro *erue*; sic et Veteres Scholiastae; estque longe melius, et huic loco accommodatius. *Mediam turbam* populum dicit: nam idem *medium* quod publicum et commune. *Media, quae ante conspectum est.* Vet. Schol. Hinc et *in medium afferre* dicimus pro in commune. B. *Arripe* pulchrum, ad significandum casum, et velut temeritatem. Sed magis satiricum *elige*; etiam quos ex vultu, ex fama elegeris tanquam bonos viros, laborant aliquo vitio.

26 *Ob avaritiam, aut ambitione laborat.* Comica est ista varietas, quasi dicat *hic per avaritiam, ille ex ambitione aegrotat.* Hoc Faber et cum Fabro Dacerius, Latinum non putant. Ego semper sum utcunque partium Horatii. Bentleius sine ulla auctoritate pro *ob avaritiam* reposuit *ab avaritia*, [† male. vid. Oudendorp. ad Suet. Vespas. c. 9.] Douzam atque alios secutus. [idem exstat in edit. Chab. Z.] Quidni hoc faceret cum Horatiana ista varietas illi videtur *pus merum* atque *scabies*? B. Si singularia omnia et semel tantum observata damnamus et emendamus: ilicet, quantam partem Latinitatis abolebimus? G.

Bene *laborat*: nam Stoicis omnes affectus pro morbis habentur. Miser est quem exspectatio cruciat.

28 *Argentum* modo posuit pro argento facto.

Aere; h. e. *Vasis et signis Corinthiis.* Vet. Schol. Albium puto dici Tibullum. Et superiori versu scripti Codices *insanus* legerunt pro *insanit*, quod magis placet ob varietatem Horatio consuetam.

30 Bene *tepet* de occidente sole.

31 *Uti pulvis*; Proverbiali Schemate: occurrit hoc et in primo Psalmo.

33 De *odere Poetas* Bentleius de suo infersit *odere Poetam*, nulla

alia

¶ Foenum habet in cornu, longe fuge, dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et, quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire lacuque,
Et pueros et anus. ¶ Agedum pauca accipe contra:
Primum ego me illorum, dederim quibus esse Poëtas,
Excerpam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse Poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
Idcirco quidam, Comoedia, necne Poëma

Es-

35 *pro* sibi, tibi *coni.* *Rutgers*: *coniecere ap. Cun.* Poëtas *nostri* 39 ego *om.* *H.* Poëtis *etiam alii omnes.*

alia de causa nisi quod sequentia in singulari numero figurata sint. Dissimulavit Horatius se, *Poetas* nominando, de se uno cogitasse. Quis praeter Bentleium hoc non videret?

34 *Foenum habet in cornu;* aliud Proverbium hoc est, de petulanti et cerebroso. *Romae videmus hodieque foenum velut ansulam factum in cornulo bovis, quo signum datur transeuntibus, ut eum vitent.* Vet. Schol.

35 *Cuiquam amico;* neque Maecenati, neque Virgilio. B. Non crediderim. Z.

36 *Chartis illeverit,* per ἐντελεχῶν pro scripserit; h. e. scribillaverit. Erant autem chartae ex papyris, uti membranae ex pellibus.

Omnes gestiet; festive et comice haec protulit de se, pro in lucem emittet. B.

37 *Furno,* ubi panis coquitur: *lacu,* ubi aqua hauritur. Z.

39 Pace tanti viri *dederim quibus esse Poetas* non videtur magis monstri simile, neque minus Latine dictum, quam *dederim quibus esse Poetis;* atque hoc in loco rectius, quod non dissentiant Libri. „Etiam hic (inquit Bentleius) invitis Codicibus repone.“ Quid autem de me fiet, si noluerim parere huic edicto? [† Oudendorpius contulit antiquum optimae notae codicem, qui fuerat apud Dorvillium, in quo *i* diserte invenit supra scriptum. vid. ad Iul. Caes. de Bello civ. 2, 1.]

40 *Excerpam* suaviter dicit pro excipiam, vel eximam: et significat se facile hoc passurum: nam levi opera quod in pomis vel floribus praecipuum est excerpitur.

Concludere, h. e. finire. Finis claudit opus, quod non sinat ulterius procedere.

41 Praetulit magnus Bentleius de suo more insuetatius *si qui.* Pronomen *quis* rarenter illi solet placere; neque enim ferre potest sibilationem Literae *s.*

42 *Sermonem,* communem dicit et quotidianum.

43 *Ingenium* naturae bonum est: nam Poeta nascitur.

Mens divinior; h. e. Poëtico spiritu afflata. *Nam nemo unquam magnus evasit sine afflatu divino,* auctore Cicerone.

44 *Sonaturum; Quod sonare possit.* Henr. Stephanus. Sublimitatem dicit styli.

45 Vt disputatum est an poëma vocari debeat Comoedia: sic de Satiris quaeri potest. G.

Eſſet, quaeſivere; quod acer ſpiritus ac vis
Nec verbis nec rebus ineſt; niſi quod pede certo
Differt ſermoni, ſermo merus. ¶ At pater ardens
Saevit, quod meretrice nepos inſanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuſet,
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. ¶ Numquid Pomponius iſtis
Audiret leviora, pater ſi viveret? Ergo
Non ſatis eſt, puris verſum perſcribere verbis;
Quem ſi diſſolvas, quivis ſtomachetur eodem
Quo perſonatus pacto pater. His, ego quae nunc,
Olim quae ſcripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa modoſque, et quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, praeponens ultima primis;
Non, ut ſi ſolvas, „Poſtquam diſcordia tetra
„Bel-

49 inſanit *Ven. Glar. Chab.* 50 recuſat — ambulat *Chab.* 54 transſcribere *Chab.*

46 *Quaeſivere, dubitavere.* Vet. Schol.

Acer ſpiritus ac vis, h. e. alacris furor et vividus impetus.

48 *At pater ardens:* illud eſt quod ait in Arte Poet. 93 ſq. *Interdum tamen et vocem Comoedia tollit, Iratusque Chremes tumide delitigat ore.*

49 Avorum atque aviarum indulgentia in cauſa fuit, quod vulgari convicio nebulones *nepotes* dicerentur.

51 *Ante noctem*; ut omnes viderent, quod oſtendit *inſanum* fuiſſe, et auget dedecus. B. *Ante noctem*, ubi non opus erat. G.

52 *Mira urbanitate et amaritudine Pomponii perſona abuſus eſt, quaſi argumenti loco, ut eum carperet.* Vet. Schol. *Hoc vult intelligere, quod etiam ſine Comoedia ſic increpantur a patribus luxurioſi.* Alter Schol.

54 *Pura* verba uſu quidem probata ſunt, ſed neque ſonora, neque ſupra vulgi captum figurata. In Arte Poëtica 234 *inornata* dicit et *dominantia*, quae verba peſſime ab Interpretibus excepta ſunt. *Puris: aut ſine Figuris, aut magno ſono.* Vet. Schol. Sic dicitur, *Toga pura, haſta pura*, et *pura veſtis*, quibus ſcilicet nihil acceſſit ornatus. *Debet Poeta et gravia verba et compoſita cum ſenſibus elatis habere.* Vet. Schol.

55 *Stomachetur*, χολώσαιτο, ſeu commoveatur bile.

56 *Venuſte perſonatum patrem dicit ſenem de Comoedia.* Vet. Schol. Veteres Comoedi Perſonis, hoc eſt, fictis vultibus (ſeu potius capitibus) agebant Fabulas, Οἷα κεφαλὴ, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει! inquit Aeſopia Vulpes de pulchra perſona a ſe caſu conſpecta.

58 *Temporibus et modis* conſtat Muſica. *Tempora dixit moras ſyllabarum et correptiones.* Vet. Schol. et per haec Metra atque Rhythmos.

60 *Poſtquam diſcordia; Haec Ennii verba ſunt.* Vet. Schol. Haec et Virgilius imitatus eſt in, *Belli ferratos rupit Saturnia poſtes.* B. *Non* refertur ad *Invenias* etc. Non amplius poteris cognoſcere eſſe orationem poëticam. Verum ſecus eſt, ſi Ennii illud ſolveris etc. Z.

„Belli ferratos postes, portasque refregit:“
Invenias etiam disiecti membra Poëtae.
Hactenus haec: alias, iustum sit necne Poëma:
Nunc illud tantum quaeram; meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Vt sis tu similis Coeli Birrique, latronum,
Non ego sim Caprî, neque Sulcî; cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigellî,
Nec

65 Fulcius *hic et* 70 *Z. M.* 1477. *Ven.* 1479. 66 raucus male *Glar.* 68 puris vivat *Lamb.* 69 Byrrhi *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479.

61 *Disiecti membra Poetae;* cogitavit de Apsyrto.

64 *Illud*, hoc.

65 *Suspectum* dicitur unde timetur periculum.

Sulcius acer; Hi acerrimi delatores et causidici fuisse traduntur, et ideo rauci quod in contentione iudiciorum clamant: Cum libellis autem, quibus annotant quae deferunt. Vet. Schol.

66 Ad Emphasin posuit *ambulat*, h. e. foras prodit, et in medio versatur, neque quenquam veretur.

Male per Euphemismum; nam exsecrando proferebatur. B. Non intelligo hanc annotationem: *raucos male* intelligo raucos usque ad molestiam audientium, vel ad periculum amittendae vocis. G.

68 *Puris manibus;* Veteres a caede lavabant manus: erant enim illud lustrationis genus. B. *A caede*, intell. ut se a caede puros ostenderent, ut in lege Mosaica de expiandis caedibus, quarum auctor non exstat Deut. 21, 6. G.

69 *Vt tu sis similis; sublimis* [f. *subtilis*] *invectio.* Vet. Schol. B. Pro *sis*, *si* est in MS. Hannov. unde oriatur sententia talis, quae pendeat a versu praecedenti: quemadmodum contra, tu similis latronum sis, ego vero non sim similis illorum accusatorum; non est caussa cur me metuas. Deinde illam posteriorem enuntiationem de se magis declarat, cur non sit similis accusatoris. *Cur metuas me, si nulla taberna* etc. In recepta lectione, *Non ego sim* est, non volo esse; *Nulla tab. habeat*, nullam habere volo etc. G.

71 *Nulla taberna; Negat se libellos suos edere Bibliopolis, qui stationes vel armaria circa pilas vel columnas habebant: et in pilis Epigrammata scribebant Poetae, qui non tradebant Bibliopolis.* Vet. Schol. Hoc est, apud publicas porticus. Advertendum in transitu, *stationes* dici Bibliopolarum tabernas. Hinc Angl. *Stationers*.

72 Παρὰ προσδοκίαν annumerat vulgo praeclarum et elegantem virum, carminibus et existimationi suae infestum. Nam haec Satyra scripta est antè mortem Tigellii, ut ego censeo, etsi contradicat Dacerius. B. At versus certe 92 collat. cum Sat. 2, 27 et 3 ostendit, hanc satiram esse scriptam post mortem Tigellii cantoris. Ergo hic Tigellius est diversus. Z.

Nec recitem quidquam, nisi amicis, idque coactus
Non ubivis, coramve quibuslibet. ¶ In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. ¶ Inanes
Hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno ¶ Laedere gaudes,
Inquis; et hoc studio pravus facis. ¶ Vnde petitum
Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
Saepe tribus lectis videas coenare quaternos;

E qui-

73 Nec *primae editt.* Neu *Cun.* quidquam *etiam Sax.* Non recito cuiquam *edd. vett.*

73 Pro *Non recito* reposui ex quibusdam Lambini MSS. *Non recitem*, ut hic versus superioribus cohaereat: Torrentius reperit in suis *Nec recito*, quod minus concinnum est. Bentleius arbitrio sui ingenii reposuit *Nec recitem quicquam;* verum quid opus hoc? B. Opus omnino videtur. Nam *cuiquam* supervacuum facit sequens versus: *quidquam* excludit omne genus recitationis. G.

74 *In medio qui;* motus auctoritate Veteris Interpretis Dialogismum feci. *Hoc totum urbanissima amaritudine dicitur.* Vet. Schol. B.

Obiicitur Horatio, si ipse non recitet, alios tamen esse, qui talia recitent, vel in ipso foro. Subiicit lepide poeta, etiam in balneis hoc facere quosdam, ubi suavius resonet vox. Sed magis serio addit, hoc facere homines vanos etc. Reiectus ita adversarius, In hoc ipso, ait malitiam esse, quod non recitet, ut tutius possit laedere ex occulto etc. G. Equidem retuli verba *Quique — conclusus* ad antecedentem obiectionem, ita ut poëta respondeat inde ab *Inanes.* Z.

76 *Conclusus,* h. e. concameratus. *Inanes* dicuntur stolide superbi.

78 *Tempore alieno*, h. e. intempestive, et per hoc importune.

79 Ratio nobis non apparet cur Bentleius hoc in loco praeferat *Inquit* tam tenui auctoritate ductus. Etsi faterer esse tantundem, nisi quod Dialogismo nostro magis conveniat *Inquis.*

Studio facis, h. e. consulto hoc facis, quo tutius laedas, dum lates: *pravum* autem perversum dicit natura, seu malignum.

Vnde petitum est saxum hoc quod in me coniicis? Allegorice.

81 *Vixi cum quibus;* h. e. convictorum meorum, quibuscum convivari solitus sum. Nam *vivere edere est* et *bibere*, unde victus. Maecenatem significare videtur.

83 *Captat*, aucupatur, sectatur. *Dicacis*, h. e. mordacis. *Qui maledicendo risum movet.* Vet. Schol.

85 *Hic niger est;* i. e. *Malus et venenatus.* Virgil. *Nigri cum lacte veneni.* Vet. Schol. Sic et Iuvenalis, *Nigros efferre maritos.*

Romane; bonam habet Emphasin candoris Romani, et tangit exteros. *Hunc te oportet metuere, non me.* Vet. Schol. Cruq.

86 *Tribus lectis; Triclinium dictum est a tribus lectis.* Vet. Schol.

E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Praeter eum qui praebet aquam: post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
¶ Me Capitolinus convictore usus amico —
— que a puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit; et incolumis laetor quod vivit in Vrbe:
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. ¶ Hic nigrae succus loliginis; haec est

Ae-

88 aqua *Venet*. *cf*. *Muretus ad Terent*. *Eunuch*. *V*, 8, 57. - 94 Capitolinis *G*. 95 furis *pro* fuerit *Zar*. defensas *Sax*. defenses *Cun*.

87 Bentleius in uno exemplari scribi dicit *amet* pro *avet*, quod ob eam rem ille praeferendum putat, non ego. B. Praeferunt *amet* cum Bentleio Cuningamus et Sanadonus, quod coniunctivus hic videatur commodior. *Quavis* potest significare *quavis ratione* ut *qualibet*: nisi malis legere cum Mureto, *quavis — aqua*, ut *qui praebet* sit descriptio convivatoris. Si quid mutandum sit, ego optem in bono libro legi *unus — quivis*, id est, *unusquisque*. *Qui praebet aquam* (V. Sat. 2, 2, 68) eo genere extenuationis dici videtur, ut *ad sorbitionem* invitant hodie, qui lautas epulas instruxere. G.

88 *Qui praebet aquam*; convivatorem dicit; hic enim praebet aquam qua reliquos convivas aspergit, dum vino et epulis ad dicacitatem linguam eius acuit, et commodum facit videri sodalem, alias mutum futurum. Nam huiusmodi scurrae solis student gratificari patronis: bene igitur *avet* et *quavis*. Interpretes nihil hic videre.

90 *Comis* suavitate, *urbanus* salibus, et *liber* apertis iocis et praesenti fiducia.

91 *Infesto nigris*; h. e. qui vis videri infestus, et me culpas ob Rufillum et Gorgonium propter leves ineptias a me derisos. (Vid. Sat. 1, 2, 27.)

93 *Lividus* idem est qui et niger. *Malos homines atros et venenatos dicere solemus*. Vet. Schol. *Livor voluntas venenata est*, ut idem Schol.

94 *Petillius dum Capitolii curam gereret, coronae sublatae causam dixit, absolutusque est a iudicibus in gratiam Augusti, cuius amicus erat*. Vet. Schol. Cruq. *Petillius cum Capitolio praeesset, coronam Iovis rapuit; et ex crimine Capitolinus dicebatur*. Alter Schol. Dissimulanter et per transitum Petillium graviter percutit.

95 Inest asseveratio voci *defendas*; quasi diceret, nil dubito quin sis defensurus: nam ἐν ἤθει proferendum est; estque mira Ethopoeia, sive Mimesis, in sequentibus.

99 *Iudicium illud*; *capitalem sententiam*. Vet. Schol.

100 Notum est *loliginis*, sive sepiae, sanguinem esse nigri coloris.

Aerugo mera; quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte iocosius; hoc mihi iuris
Cum venia dabis, insuevit pater optimus hoc me;
Vt fugerem, exemplis, vitiorum quaeque, notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albî ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer moechas, concessa cum Venere uti
Possem; Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Tra-

103 *pro* vere, de me *Han.* 105 insevit *Lamb. ex coniectura: recepit Cbab.* 10 utqui Panis inops *vel* Farris in *coni. Bentl. Et videtur* Panis *a prima manu esse in G.* Barris *habet Z.* 111 At turpi *Med.* 1477. *Ven.* 1479. 115 vitatum — petitum *coll. Sax.*

101 *Ex aerugine χάλκανθος, sive atramentum sutorium, conficitur.* Cruquius.

Lambini et Cruquii scripti Codices magno consensu legerunt *afore* pro *abfore*, quod mihi cum Cruquio placuit.

102 *Prius*, h. e. magis. Mavult enim hoc vitium chartis suis adhaerere quam animo. B. Quin naturae ista lex, ut in chartas transferantur vitia animi: nisi prius sit animo concepta malitia, nec in charta erit.

105 *Insuevit pater;* significat Satyram suam paternis monitis imputandam.

106 Ordo est: *Notando quaeque vitiorum ut fugerem.* Proprie Censoris erat *notare.*

109 *Albî ut male; multos probrosis iocis percutit.* Vet. Schol. Vafre nomina adiecit de suo, ac si a patre accepisset. Sunt qui Albii filium Albium Tibullum Poetam fuisse existimant; et merito forsan, cum nepos et is fuerit.

110 *Barrus inops; vilissimae libidinis atque vitae fuit, adeo ut Aemiliam virginem Vestae incestasse dictus sit; certe adulteras sincerissima cupiditate sectabatur.* Vet. Schol. ad Satyr. 6. Hunc *Titum Veturium Barrum* dicit Dacerius. Quid refert scribere cum Bentleio *Barus* pro *Barrus?* Certe *Barri* Poenis dicebantur elephanti

111 Scite posuit *quis velit*, pro *tu velis*.

112 *Sectani, moechi.* Vet. Schol. Cruq. Bentleio de more suo magis placuit ignotius nomen *Scetani.* Sed ista varietas debetur exscribentium inscitiae, quod non possent vel ipsi quaedam legere.

114 *Deprensi Treboni; hic in adulterio deprensus fuit.* Vet. Schol.

115 *Sapiens, Philosophus.* Vet. Schol.

116 *Causas reddit;* h. e. demonstrabit tibi Dialecticis argumentis: nam

Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum: simulac duraverit aetas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice.
Sic me
Formabat puerum dictis: et sive iubebat
Vt facerem quid, Habes auctorem quo facias hoc;
Vnum ex iudicibus selectis obiiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quaecunque ferunt; mediocribus, et queis
Ignoscas, vitiis teneor; fortassis et isthinc

Lar-

119 possim *Ven. Glar. Lamb. Chab.* 125 fragret *Bos Anim. p.* 58. 126 fumus *Acro et ed. Venet.*

nam Magistrorum *est causas cognoscere rerum.*

117 *Servare*, tenere, et caute observare.

118 *Dum custodis eges*; impuberes sub Paedagogis erant: curatores vitae et morum hi erant.

119 Sive *possim*, sive *possum* ponas cum Bentleio, intererit nihil. B. *Possum*, quod fere habent MSS. magis placet, quod fiduciam, certe bonam spem magis indicat. G.

Duraverit; *firmaverit*. Vet. Schol. Vsus rerum firmat animum.

120 *Nabis sine cortice*; *vives tuo arbitrio: Proverbialiter posuit*. Vet. Schol. Nam cortex suber est. Vnde et nostrum **Cork**.

122 *Auctorem* modo posuit pro exemplum.

123 *Iudices equites Romanos dixit, ex equestri enim ordine indices leguntur hodieque*. Vet. Schol.

Obiiciebat, h. e. proferebat et ob oculos ponebat.

124 Lambini, Cruquii et Torrentii Codices habebant *inutile factum*, pro *factu*, magno consensu. *Inutile* perniciosum dicit, et *factum* modo participium est, h. e. si fuerit a te factum. Male igitur Bentleius reposuit *inutile factu* in isto loco.

125 *Addubitat*, qui paulum dubitat.

Longe lateque conspicitur quod *flagrat*. B. *Flagitium* cognatae originis nomen videri potest, propter quod aliquis flagrat rumore malo. G.

126 *Avidos*, *intemperantes*. Vet. Schol.

127 *Exanimat*; h. e. immaniter terret.

Sibi parcere, *vitae indulgere*. Vet. Schol.

128 *Teneros*, nondum usu duratos.

129 *Sanus* est qui non desipit: nam desipere dicunt Stoici qui non ad naturam et rectam rationem vivunt.

131 *Teneor*, h. e. invitus teneor. *Dum me Galatea tenebat, Nec spes libertatis erat*. Virg. Vnde Ludovicus de Desprez habuit suum *teneor*?

Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
Consilium proprium: neque enim, cum lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est;
Hoc faciens, vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram; hoc quidam non belle; num quid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Haec ego mecum
Compressis agito labris: ubi quid datur otî,
Illudo chartis: hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
Multa Poëtarum veniat manus, auxilio quae
Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

SATI-

140 noles — veniet *Bentl.* 141 auxilioque *Lamb. Chab.*

133 *Consilium proprium;* h. e. cogitatio.

134 *Rectius hoc; inducit verba qua cogitat.* Vet. Schol.

135 *Melius;* h. e. suavius: contra *male vivit*, qui insuaviter.

136 *Occurram* modo pro conveniam, vel sim una.

Non belle, Litotes est, pro *inhumane.*

137 *Imprudens*, inconsultus et per hoc affectibus indulgens.

138 *Compressis agito labris*, h. e. tacitus ultra citraque animo voluto. *Sermones duo sunt, ἐνδιάθετος καὶ προφορικός, prior inclusus, posterior prolatus.* Vet. Schol. Cruq.

139 *Illudo chartis; perdo chartas scribendo: urbanissime apponit vitio Poemata scribere: sed et caetera quae subiecta sunt eadem urbanitate dicuntur.* Vet. Schol. Dicitur et *illudere pecuniae*, qui ea abutitur et quasi habet ludibrio.

140 *Concedere* modo pro parcere et remittere positum est.

Magis placet mihi *nolis* et *veniat* modo dici dubitativo, quam cum Bentleio *noles* et *veniet* Indicativo. Loquitur enim tanquam de re probabili atque verisimili, minando tantum.

141 Operae quaecunque *manus* dicuntur. *Multorum manibus grande levatur opus.*

142 Belle et hunc locum expolivit Iuvenalis: *Stulta est clementia, cum tot ubique Vatibus occurras, periturae parcere chartae.*

Veluti Iudaei; isti in sacris argumento uti baculino consuevere: a dominis Aegyptiis traxere et vicinos odisse et vicinorum numina violare: utrumque tamen a Mose prohibitum est. Atque hac de re Iuvenalem vide Sat. 15. [† Iudaei nihil intermittebant, ad faciendum proselytum; imo cogebant aliquando, dummodo iusta occasio nata foret. Quo pertinet illud Flacci: ac veluti te etc. *Alberti.*]

143 *In hanc concedere turbam;* h. e. pedibus ire in sententiam maioris numeri; est autem grex et turba fere viliorum multitudo.

SATIRA V.

ITER BRVNDVSINVM.

Ad componendas controversias inter Augustum et Antonium ortas conventus utriusque legatorum, de quo videndus est Dio Cassius XLVIII, 54. habitus est auctumno anni V. c. 717. Brundusii, quo missus est ab Augusto Maecenas. Hoc igitur iter Horatius, qui cum aliis in comitibus Maecenatis fuit, iocose describit. Materiam ridendi praebet conscensio navigii, magistratus Fundanus, duorum scurrarum concertatio, assatio maciorum turdorum, puella mendax, quae Horatio noctem promissam non servat, superstitio Egnatientium et alia.

Egressum magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico; Rhetor comes Heliodorus,
Graecorum linguae doctissimus. Inde Forum Appî,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
In-

1 accepit *Lambin. ex codd. et Bentl. non male.* 3 linguae *etiam coll. Sax. et Zar. Al.* longe. 7 teterrima *etiam G. et edd. primae. Bentl.* *sed Ven. Glar. Lamb.* deterrima.

SAT. V.

1 *Lucilium hac Satyra aemulatur Horatius iter suum a Roma usque Brundusium describens, quod et ille in tertio libro fecit, Primum a Roma Capuam usque, et inde fretum Siciliense.* Vet. Schol. *Egressus Roma dicimus et Romam.* Alter Schol. B. An *Roma* hic *magna* dicitur ut *Graecia magna*, cum extensione quadam, quia *egressum* statim Aricia excipit? G. *Magna* dicitur Roma, quia Aricia, cui opponitur, erat parva. Z.

3 Pro *longe* quinque Cruquii totidemque Torrentii scripti Codices legerunt *linguae;* quod et Lambinus legerat in suis. Et bene *linguae* de Rhetore. Ordo est, quasi diceret: *Graecorum omnium doctissimus linguae,* h. e. Artis Oratoriae. Sic et Cicero; *Concedat laurea linguae.* Mirum est Interpretes hoc non advertisse. Quin et ipse Bentleius, egregius Criticus, me sicco pede praeteriit, quod is sit magno animo et *ingenuus* minorum. B. Si *Graecorum linguae* sit vera lectio, interpreter Graece loquentium, qui plures sunt longe, quam natione Graeci. G.

4 Nominatis iam nautis et cauponibus, et hos et reliquos omnes voce *malignis* complectitur. *Malignis., deest hominibus.* Vet. Schol. *Malignos* nunc dicit naturae perversitate inhumanos, et *hospitibus feros.* B. *Malignos* aptum cauponibus epitheton iis qui *maligne* i. e. parce nimis pro ratione mercedis praebent necessaria. G.

5 *Hoc iter; i. e. Ab urbe usque ad Forum Appii biduo venimus.* Vet. Schol.

Altius praecingebantur strenuiores, remissiores demissis tunicis incedebant.

6 *Minus gravis; quia habitaculis frequentatur, ubi possunt manere quocunque pervenerint.* Vet. Schol.

7 *Propter aquam; Hodie in Foro Appii viatores propter aquam, quae ibi teter-*

Indico bellum, coenantes haud animo aequo
Exſpectans comites. Iam nox inducere terris
Vmbras, et coelo diffundere ſigna parabat:
Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere. ¶ Huc appelle. ¶ Trecentos inſeris; ohe!
Iam ſatis eſt. ¶ Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora: mali culices, ranaeque paluſtres
Avertunt ſomnos: abſentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem feſſus dormire viator
Incipit; ac miſſae paſtum retinacula mulae
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus.
Iamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sen-

12 ingeris *codd. duo Lamb.* 15 ut cantat *etiam H. G. Sax. Z.* 20 nil cum *Sax. G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *et forte omnes ante Ald. etiam R. Steph.*

teterrima eſt, manere vitant. Vet. Schol. Hinc patet nuperos Editores male repoſuiſſe *deterrima* pro *teterrima.* Nam foetidam eſſe vel hodie Cruquius oſtendit ex Blondo.

Ventri indico bellum, Proverbialis Elocutio ſatis ſcita. B. Denuncio ventri inediam, h. e. non coeno. cf. infra Serm. II, 8, 5. Z.

9 Ἐν ἤθει dicitur *exſpectans;* ſignificat enim coenam viſam fuiſſe ſibi nimis prolixam, quod non et ipſe coenaret una.

Iam nox inducere; ſuaviter deridet Epici Carminis Scriptores, ſive haec de ſuo protulerit, ſive verba ſint alicuius Poetae.

11 *Pueros* dicit comitatus ſui ſervos.

Convicium eſt quaſi *convocium*, ut bene Torrentius ex Vlpiano.

12 *Ingerere;* de *conviciorum plauſtris* cogitabat, et ſupplendum eſt extrinſecus *incipiunt.*

Huc appelle; huc applica navem; verba ſunt alicuius ex ſervis ad nautam. Vet. Schol. Cruq.

Verba ſunt nautae iraſcentis, cum plures navi imponantur, quam pepigerat. Vet. Schol.

Ohe! vox eſt ſatietatis. Donatus. Hoc adnotabat Cruquius.

13 *Aes,* h. e. *naulum.* Vet. Schol.

Mula ligatur: mula enim iungenda erat, quae contra aquam navigium traheret. Vet. Schol.

14 *Mali,* h. e. peſtiferi: diritas eſt in voce *mali. Culices tintinnialas vocant plebeii a ſonitu alarum.* Vet. Schol. Cruq. B. Κώνωπες gr. dicuntur. Z.

Ranaeque paluſtres; quia ab Appii Foro per paludes navigatur, quas paludes Caeſar derivavit. Vet. Schol. Paludes dicit Pomptinas: navigatio autem per foſſam huius derivationis fiebat, ut ex Strabone oſtendit Cruquius.

15 Recte Bentleius ex plurimis Libris interſerit *abſentem ut cantat.*

Bene *cantat,* ſubiecturus *prolutus vappa.*

16 *Vappa; vino malo et evanido.* Vet. Schol.

18 *Retinacula, chordae quibus mula traxerat navem.* Vet. Schol. Cruq.

19 *Nauta in navi; viator qui mulam ducebat.* Vet. Schol.

Saxo; lapidi Termino, puto, vel magis milliari.

20 An magnum putat Bentleius de *cum nil* reponere *nil cum*, et de *lavimus* [v. 24.] *lavimur,* ex ſola Hein-

Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Maecenas, optimus atque
Cocceius: missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.

23 exponimus *coll. Saxoni. et Heinsii.* 24 lavimus *nostri omnes.* lavimur *Bentl.*

Heinsii coniectura? In causa fuerat rarior scriptura.

21 *Cerebrosus; cui cerebrum facile ad insaniam movetur.* Torrentius. Αὐθάδης, *iracundus.* Vet. Schol. *Qui totus suo consilio haeret.* Landinus.

22 Bene *saligno*, cum in paludibus essent. B. Iucundum ἦθος cerebrosi qui mulam et nautam nullo discrimine habet. G.

23 *Dolat, ferit et graviter verberat.* Vet. Schol. Cruq. Immani scilicet ictu; qualem fabri lignarii dolabra sua infligunt.

24 *Lavimus; religionis causa.* Torrentius. B. *Lavimus* tanto magis retinendum putabamus, quod ipsum saepe intransitive ponitur. G.

Fanum Feroniae in tertio milliario est a Tarracina: haec est Iovis Anxuris uxor. Vet. Schol. Dionysio Halicarnasseo Feronia Iuno Anthia est, sive Ἀνθηφόρος, ut ostendit Torrentius.

25 *Repimus; quia illis temporibus adhuc Tarracinensis urbs in altissimo monte erat, inde postea in aequiorem locum deposita est; ut non solum sint adhuc vestigia aedificiorum in monte, sed et murorum.* Vet. Schol.

26 *Late candentibus, mons ille in quo Tarracina constituta erat, non candida saxa habet, sed calci coquendae aptissima; ergo a calce videtur candida dixisse.* Vet. Schol.

Anxur, Tarracinam dicit, Anxur autem dicta quod ibi imberbis colitur Iupiter. Vet. Schol. Graecis Ἄξυρος vel Ἄγξυρος, atque ob hanc caussam *Anxur* nonnunquam masculinum est.

27 *Cocceius Nerva proavus Nervae, qui postea imperavit Romae, mandavit Augusto, ut mitteret, qui de summa rerum tractarent. Ergo missus est Maecenas cum Agrippa qui utrumque exercitum in una castra coegerunt, ut ait Livius Lib. CXXVII.* Vet. Schol. B. Malim referre *optimus* ad *Cocceium:* Maecenas nomine suo iam satis ornatus. G.

29 Causa dissidii Augustum inter et M. Antonium erat Lucius Antonius Consul, Triumviri frater, qui Reipublicae et Brutianarum partium amorem prae se ferens, in Augustum arma moverat, fratrisque auxilium impetraverat. Tandem vero matris Iuliae rogatu et Cocceii Nervae hortatu Antonius cum Augusto pacem fecit, accepta in matrimonium Octavia Augusti sorore. Qua de re vide Appianum Alexandrinum. [† Illa pax Antonium inter et Caesarem coiit Tarenti, non Brundusii a. V. C. 716., ut Appianus ostendit Lib. 5. p. 1138. Hinc putat Wesseling. (Obss. 2, 15.) Horatium Roma Brundusium esse profectum a. V. C. 715 quo sub veris initia Brundusium Antonius venit. Quamquam Heynius (Vit. Virgil. ad a. V. C. 715.) Wesselingio non adstipulatur.]

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Maecenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco Praetore libenter
Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam, et latum clavum, prunaeque vatillum.
In

36 batillum *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. it. H. St. Rutg. Bur. Maitt. Bentl.* Catillum *quidam ap. Ascens. Ald. R. Steph.* prunei bacillum *Baruff. de quo V. N.*

30 *Ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam cythion, quidam a cinereo colore tephrion appellant.* Corn. Celsus, lib. VI. Ridiculus est Dacerius cum Horatio collyria ex aquis destillatis hodiernum in morem confecerit.

Lippus, h. e. quod lippus essem.

31 *Illinere;* supplendum extrinsecus incipiebam: h. e. *Illinebam cotem, ut postea oculos inungerem.* Vet. Schol.

32 *Ad unguem factus homo, translatio a marmorariis, qui iuncturas marmorum tum demum perfectas dicunt, si unguis superductus non offendatur.* Vet. Schol. Vt nimis bellum atque concinnum deridet. B. Deridendi causam non video ullam. Z.

34 *Fundi* oppidum in via Appia. Vet. Schol. G.

Praetorem pro magistratu dixit, h. e. *Duumviro.* Vet. Schol. Notum est Duumviros fuisse coloniarum Consules. Est autem *Aufidio Lusco Praetore* Ablativus Causae. B. Potuit Horatius *Praetoris* nomen irridendi causa ponere, idque eo magis, quod sibi hoc nomen interdum arrogabant magistratus municipiorum et coloniarum, ut Campani illi duumviri apud Cic. Agr. 2. c. 34. G. In nomine *Praetoris* videtur duplex iocus esse. Primum quod iste Duumvir honorifico nomine Praetoris appellatur, sive quod a municipibus inepte tribuebatur, sive quod sibi arrogabat cultum vestitumque Praetoris Romani: certe latus clavus huius hominis non sine risu conspici poterat, praesente Maecenate tali tantoque viro, qui angusto clavo contentus erat. Deinde quod iste discessus a Fundis, tanquam res magna et memorabilis accidisse dicitur *Aufidio Lusco Praetore*, imitatione Romanorum, qui aliquid evenisse dicebant hoc et illo Consule. — *Libenter*, ob largam ridendi materiam. Z.

35 *Insani* modo posuit pro stolidi, atque Italo honore superbientis.

Praemia, insignia dignitatis. Vet. Schol.

Quia de Decuria scribarum fuerat. Vet. Schol. Erant autem scribae fere libertini generis. *Apud nos revera, sicut sunt, mercenarii scribae existimantur.* Cornel. Nepos.

36 *Praetexta* superiorum erat magistratuum: toga haec erat colore quidem candida, sed purpureo limbo circumsepta.

Laticlavia tunica fere Senatorum erat propria, ut angusticlavia Equitum. Erant isti clavi purpurei panni albis tunicis insuti, clavorum forma; (aurei patagia dicebantur.) *Purpureus late qui splendeat unus et alter, Assuitur pannus.* De Arte Poet.

Prunaeque vatillum; De balneis publicis prunas sibi domum a mediastinis afferri magni pendebat. Vet. Schol. Imo ignis tanquam Vestae numen summis magistratibus a ποᵹᵹὁϛ praeferebatur. Erat autem *vatillum* patella quaedam ferrea, qua ignis

In Mamurrarum laſſi deinde urbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: namque
Plotius et Varius Sinueſſae Virgiliusque
Occurrunt; animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me ſit devinctior alter.
O qui complexus! et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.
Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit; et parochi, quae debent, ligna ſalemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
Luſum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.

Hinc

ignis circumferebatur, quaſi *parvum vas:* quod oſtendit Rutgerſius. Bentleius ſcripſit *batillum,* quod idem valet diverſo prolatu. De *vas, vaſis* vetuſte *vatis,* fieri videtur *vatillum.* B. De inſigni quodam honoris hic agi, certum eſt, qui non conveniret huic homini. *Bacillos,* ſingulos arbitror, decuiſſe talem magiſtratum, docet Cic. Agr. 2 c. 34. Quo minus *bacillos prunei* ſ. *pruni* probare poſſumus, quos huic loco inferre nuper conatus eſt H. Baruffaldus, vir doctiſſimus, de Hortatore nautico p. 141, (Opuſc. ſcientiff. et philoll. To. 29). Neque placet Landini ſententia, prunas adhibitas ſtigmatis inurendis. Neque uſitatus tum erat honos praeferendi ignis ſ. lampadum, quem poſtea uſurparunt Imperatores Romani, de quo Lipſ. ad Tac. An. Exc. A. Fuerit igitur hic *vatillus* ſ. *batillus* foculus ſacrificandi cauſa praelatus huic magiſtratui: cum nihil rei maioris agere ſolerent ſine ſacrificio. Adventus autem Maecenatis et reliquorum res videri maximi momenti potuerit. G.

37 *Formias urbem ſignificat, hinc namque fuit familia Mamurrarum honeſto loco nata.* Vet. Schol.

38 *Muraena,* frater hic erat Terentiae uxoris Maecenatis.

Domum; hoſpitium. Vet. Schol.

Culinam; h. e. coenam. Vet. Schol.

39 *Poſtera lux oritur;* ridicule imitatur Epicos.

40 *Plotius et Varius,* Poetae hi erant celeberrimi.

41 Bene *animae;* nam candor eſt animae.

42 *Candidus* purus eſt omni macula, et ſimpliciter bonus.

44 *Sanus; h. e. quamdiu ſana mente ſum.* Vet. Schol.

45 *Campano ponti; qui eſt citra XVI milliarium a Capua.* Vet. Schol.

46 *Parochi, publici muliones.* Vet. Schol. Πάροχος a παρέχειν, *quod vehiculo praeerat.* Nonius Marcellus. *Hi ſolent legatis cauſa Reipublicae iter facientibus neceſſaria miniſtrare.* Vet. Schol. Hos alter Scholiaſtes *Copiarios* dicit.

Non obſervati Cangio et continuatoribus *Copiarii:* dicti a *Copiis* annonae et aliarum rerum, quas miniſtrarent, apparet. De *Copiis* Gothofr. in Gloſſar. Cod. Theod. G.

47 *Tempore,* h. e. bono tempore, vel tempeſtive. B. *Hinc,* ab illa villa, in qua comites Maecenatis deverſati erant, muli cum mulionibus Capuam iverunt ad pernoctandum. Z.

49 *Se lippum dixerat, ergo crudum Virgilium intelligamus.* Vet. Schol.

Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quae ſuper eſt Caudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurrae pugnam Meſſîque Cicirri
Muſa, velim memores; et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Meſſî clarum genus Oſci;
Sarmenti domina exſtat. Ab his maioribus orti
Ad pugnam venere: prior Sarmentus, Equi te
Eſſe feri ſimilem dico. Ridemus: et ipſe
Meſſius, Accipio; caput et movet: O, tua cornu
Ni foret exſecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? At illi foeda cicatrix
Setoſam laevi frontem turpaverat oris.

Cam-

51 Caudi *vel* Caudis *etiam G. in marg. F. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Locb.* Claudi *al.* 52 Cicirri *etiam G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. it. Bentl. Cun.* 54 Contulerint *coll. Sax. Z. Med.* 1477. *Cun.* 58 Accipito *Z.* 60 miniteris *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Bentl. Cun.* minitaris *al.*

51 Cum Veteri Scholiaſte repoſui *Caudî* pro eo quod erat *Claudî*; atque haec eſt lectio quorundam Torrentii Manuſcriptorum. *Caudium eſt Civitas Samnii.* Lucanus: *Ultra Caudinas ſperavit ponere furcas.* Vet. Schol.

52 Ridicule *pugnam* dicit duorum ſcurrarum concertationem. *Ambo urbanitate et audacia noti, Equites tamen Romani.* Vet. Schol. *Cum autem convivatores eſſent Horatii, ioci cauſa ſe invicem verbis fatigârunt.* Alter Schol.

Bentleius recte poſuit *Cicirri* [pro *Cicerri*] Κίκυῤῥος, ἀλεκτρυὼν, *Gallus*, unde Latinum Verbum *Cucurrire* de cantu gallinacei galli. B. Eſt fictum e voce nomen. Etiam Germani illam exprimunt *Kikeriki:* et ſuperior Germania Gallum vocat *einen Geker*. G.

53 Suaviter Muſam invocat in re ridicula; ac ſi Turnum et Aeneam commiſſurus eſſet.

54 *Oſci Campani, quia Oſcia Campania dicta eſt.* Vet. Schol. Ab Ope, h. e. Terra. Veteres Itali et Oſci et Opici dicti ſunt; filii ſcilicet terrae et ruſtici. Nam et Brutii Oſce et Graece loquuti ſunt, auctore Feſto.

55 *Sarmentus* iſte Auguſti deliciae fuit, ut ex Plutarcho (Anton. p. 943, E) et Iuvenale conſtat. Vide Iuvenalis Schol. ad Satyr. 5, 3.

Exſtat, quia nondum eſt mortua. B. *Domina*, cuius ſervus fuit. Z.

Ab his maioribus; ridicule tanquam in re gravi.

56 *Equi te eſſe feri ſimilem; grandem et durum; quia procerus erat Meſſius.* Vet. Schol.

58 *Accipio*, h. e. audio quae dicis, nec inultum feres. B. *Caput movet*, ſc. Meſſius, qui hoc geſtu minitatur. — *Inquit*, ſcil. Sarmentus. Z.

60 *Mutilus; amputato cornu.* Vet. Schol. Cruq. B. *Minitaris* in pari fere auctoritate librorum magis mihi placet, quia eſt vehementius et magis aſſeveratè dictum. G. *At*, explicat Horatius dicterium Sarmenti de exſecto cornu. Z.

61 *Laevi oris frontem, pro laevam partem ponit in fronte.* Vet. Schol. B. *Setoſam*, ridicule pro *hirſutam*. Z.

Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat;
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrus ad haec, donasset iamne catenam
Ex voto Laribus, quaerebat? scriba quod esset,
Nilo deterius dominae ius esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset; cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo?
Prorsus iucunde coenam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
Pene, macros, arsit, turdos dum versat in igne:
Nam

67 Deterius nihilo *vel* Det. dom. nihilo *editt. primae*. Nullo det. *H.* Nihilo det. *Bentl. Cun. post alios ex MSS.* 68 nunquam *ed. Ven. et Glar.* 70 producimus *Bentl. ex MSS it. G. Sax.* 72 *Sic etiam G. Sax. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482 *etc.* [† *it. duo Codd. Dorvillii cum Taurinensi et Franequerano. v. Rutgers. Lectt. Venus. c.* 10. *Cannegieterus ad Aviani Fab.* 25, 4 *Dorville ad Charit. p.* 323.] Pene arsit macros *Lambi. ex uno MS.* turdos dum *sic recte Bentleius: vulgo* dum turdos. Z.

62 *In Campania solet quidam morbus, Verruca scilicet, afficere homines in facie.* Vet. Schol. Cruq. *Capitis temporibus magnae innascuntur Verrucae.* Alter Schol. Cruq. B. De hoc *morbo Campano* est eruditum Programma Io. Zach. Platneri Lips. 1732. editum, cuius summa, Probabile est Campanis luxuriose viventibus in facie natum fuisse verrucarum genus, quod dum radices altius exegit, sine magna exulceratione, foedaque cicatrice excidi haud potuit. G.

Faciem modo corporis dicit habitum et figuram. B. Intelligam potius vultum cicatricibus foedum. G.

63 Pantomimi gesticulando saltabant in Theatro.

64 *Larvam* dicit pictam personam, Polyphemi vultum et caput referentem.

66 *Ex voto Laribus; solebant pueri postquam pueritiam excedebant, diis penatibus bullas suas consecrare, similiter puellae pupas: modo ergo ridens interrogat si consecrasset compedes.* Vet. Sch. B. Conf. Martial. 3, 29. *Has cum gemina compede dedicat catenas, Saturne, tibi Zoilus anulos priores.* G.

67 Cum omnes pene MSS. haberent *Nihilo deterius* pro *Deterius nihilo*, cumque *Nilum* sit vox Lucretiana, levi negotio reposuimus *Nilo deterius*. Atque hoc dixit, quod servi frequenter apud magistratus scribarum officio fungerentur. Vrbanus est iste iocus et in ipsum Horatium, qui et scriba fuit, et Decuriam habuit, ut inferius (Sat. 2. 6.) dicetur. B.

Quin status quaestio hic movetur Sarmento, et usurpatae dolo libertatis crimen obiicitur. Itaque dixerat v. 15. *dominam illius exstare.* Scriptum quaestorium fecisse, et egisse pro equite Ro., et reliqua omnia, Schol. ad Iuv. 5, 3. quod illustratum praesertim a Rutgersio ad h. l. Horatii. G.

68 *Cur unquam fugisset,* scil. quasi a domina nimis parce nutritus sit. Z.

71 Proprie arcum *tendimus: Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum.* Persius.

Sedulus, h. e. rei coquinariae intentus.

72 Omnes scripti Codices cum Vet. Schol. legerunt *Pene macros arsit*

Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos coenam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
Vdos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum Veneri; tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator;

Nam

90 ultra *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Med.* 1489. ultro *Ven. Glar. Chab.*

arsit pro *Pene arsit macros.* Atque huiusmodi Hyperbata satis conveniunt Hortianae Satyrae. B. *Arsit* de domo, ut *iam proximus ardet Vcalegon.* G.

73 *Nam vaga;* Epicum carmen iterum per iocum imitatur. Et sane tam macris turdis opus erat aliquo condimento.

75 Convivae avidi, et timentes servos, rapiunt coenam. G.

77 *Ex illo*, h. e. Ex hoc, vel deinde.

Non ostentare mihi, sed notos mihi. Vet. Schol. Erat enim ipse Appulus.

78 Mihi idem videtur *Atabulus* qui et Appulus, sive Iapyx. Nam Graecis idem Ἄπυα quod et Ἄττα, quorum Diminutiva *Appulus* et *Atabulus* videntur.

79 *Trivici villa; Oppidum in fine Campaniae, quo vehicula iuncta accedere nequeunt.* Vet. Schol.

81 *Caminus*, fornix erat sive lacunar, in summo tecto, per quam fumus egrediebatur; h. e. Fumarium: modo autem figurate pro foco ponitur.

83 Mire *aufert*, ac si de intentione oculorum ageretur.

84 Proprie *visus;* sive ὅραμα, est, ubi rem ipsam sine ulla ambage per quietem cernere videmur.

87 Proprie *manere* pernoctare est.

Equotutium (vel equum tuticum) significat: hoc autem exemplo Lucilii; nam in septima Satyra sic ait: Servorum est festu' dies hic, Quem plane Hexametro versu non dicere possis. Vet. Schol. B. Franc. Maria Pratillus in Opuscul. scientif. et philol. To. 30 de Equotutico, de h. l. multa disputat, non esse *la Città di Ariano*, sed oppidulum *Scotuccio.* G.

89 *Vltro* modo dicitur pro libenter: Qui fecere *ultra* coniecturam secuti sunt, non Codices quod quidem demiror acerrimum Bentleium esse secutum. B. Vid. Var. lect. G.

90 *Callidus* est qui usum habet viae.

Nam Canusî lapidosus: aquae non ditior urna;
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hic Varius discedit moestus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior; via peior adusque
Barî moenia piscosi. dein Gnatia lymphis
Iratis extructa dedit risusque iocosque;
Dum flamma sine, tura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credat Iudaeus Apella,
Non ego: namque deos didici securum agere aevum;
Nec, si quid miri faciat natura, deos id
Tristes ex alto coeli demittere tecto.
Brundusium longae finis chartaeque viaeque.

SATI-

91 dulcior *Cruq.* 93 hinc *edd. vett.* 97 *pro* dehinc *cum Bentl. dedi* dein *ex codd. ad vitandum asperum concursum quatuor consonantium. Z.*

92 Canusium et Argyripa a Diomede condita ferebantur. B.

Recte viator portat secum panem Canusium, nam hic est lapidosus. Sed ille *locus* qui *a Diomede conditus* est, Agyripa s. Argos Hippium s. Arpi adeo, *non est ditior* una *urna aquae*, quam Equotuticum. Haec mihi videbantur satis aperta. Damnat versum 92 nimis immisericorditer Bentleius: et *aquae non ditior urna* interpretatur, *aquae copia non uberior est Canusii, quam Equi Tutici.* Arpos peculiari ratione Diomedis urbem dicit poëta. Plane Satiram decet illa periphrasis: et firmat historia atque Geographia. G.

93 Omnes Torrentii Codices legerunt *hic Varius*, pro *hinc*, quod melius.

95 *Corruptius*, h. e. humidius et lutosius.

97 *Gnatia* per Aphaeresin posuit pro *Egnatia. In pede montis sita est, et torrentes de montibus magno impetu decurrentes saepe magnam urbis partem diruunt.* Vet. Schol.

99 *Flamma sine;* scribit et Plinius; *In Salentino oppido Egnatia imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam exsistere. Apud maiores arae non incendebantur, sed ignem divinum precibus eliciebant, qui incendebat altaria.* Livius. *A Numa saepius hoc factum.* Idem. Potuit hoc Naphtha fieri. Prodit etiam Varro apud Servium, Hirpinos per ignem ambulaturos medicamento quodam plantas unxisse: quod et ipsi a circulatore quodam factum vidimus.

100 Recte putat Scaliger *Apellam* esse proprium nomen alicuius Iudaei eo tempore notissimi.

101 *Didici;* ex Epicuri scriptis scilicet, atque Lucretii.

103 *Tristes;* humanis scilicet rebus intentos; quae deos negligere putat, ne negotia sibi facessant et delicias suas atque otia relinquant. Omnes de suo ingenio sibi deum fingunt; Epicurei Epicureum.

104 *Brundusium* a cervinis cornibus appellatum: nam Aeolibus βρένδος cervus.

SATIRA VI.

IN DERISORES NATALIVM SVORVM.

Cum Horatius, libertino patre natus, a Maecenate in numerum amicorum relatus esset: invidia multorum, inprimis nobilium, inde commota esse videtur. Quare hic potissimum hoc agit, ut Maecenatem defendat. Etsi, inquit, tu, Maecenas, omnium Etruscorum es generosissimus; non tamen me, ut plerique nobiles, spernis: nam non tam genus, quam animum et mores spectas. Scis enim, multos humili loco natos fuisse probos et honoribus reip. ornatos, et contra nobilissimos homines ob vitae turpitudinem tulisse repulsam. Veruntamen nos, qui et genere et sententiis a vulgo discrepamus, non debemus maiora appetere, ne in invidiam et iustam hominum incurramus reprehensionem, ut Tillius quidam, et alii ignobiles. Atque ipsum me, libertino patre natum, omnes clanculum mordent, olim quod cohortem duxerim, nunc vero, quod tibi, Maecenas sim convictor, quamquam iniuria. Nam, pro tua in amicis deligendis diligentia, non casu me inter tuos recepisti, sed commendatum a Virgilio Varioque, et a temet ipso spectatum, quia meos mores et vitam probasti, quam optimi patris curae et fidei debeo, qui in me instituendo nullis sumtibus pepercit. Quare nec melior pater, nec gratior vitae conditio contingere potuisset mihi.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quicquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te;
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Vt plerique solent, naso suspendis adunco

Igno-

4 imperitarent *Bentl. ex MSS.* imperitarunt *Z. et Chab.* imperitarint *al.* imperitarit *H.*

SAT. VI.

1 *Lydia quondam profecti incoluere Hetruriam.* Vet. Schol. Est autem hic 'Αντιπτωσις Figura: Posuit enim pro *omnium qui incoluere; quicquid incoluit*, quod Comicae negligentiae est.

4 *Magnis qui gentibus imperitarunt.* Lucretius III, 1041. monstrante Lambino.

Longe melius *imperitarent* Bentleii, quam *imperitarint.* In hoc tempore saepius allucinantur Librarii indoctiores, ob tenue temporum discrimen.

5 *Naso suspendis adunco; quod vulgo dicunt desannas.* Vet. Schol. *Qui irridenti homines sannas faciunt: est autem sanna risus solutus eorum qui detortis naribus sonitum emittunt in alicuius fastidium.* Vet. Schol. Cruq. Hunc sonitum Rhonchum dixerunt: *Nusquam maiores rhonchi.* Martialis. [† Veteres in hac formula loquendi vel irrisionem et fastidium iunxerunt, vel utrum melius conveniret dubitarunt. *Hemsterhus.* ad Lucian. Dial. Mort. 6, 4.]

Ignotos, ut me libertino patre natum.
Cum referre negas, quali ſit quisque parente
Natus, dum ingenuus. Perſuades hoc tibi vere,
Ante poteſtatem †Tullî atque ignobile regnum,
Multos ſaepe viros nullis maioribus ortos
Et vixiſſe probos, amplis et honoribus auctos:
Contra, Laevinum, Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulſus fuit, unius aſſis
Non unquam pretio pluris licuiſſe, notante
Iudice, quo noſti, populo; qui ſtultus honores
Saepe dat indignis, et famae ſervit ineptus;
Qui

7 neges *coni. Bonfin.* 13 *pro* fuit, fugit *Bentl. ex MSS. it. Hav.* 15 quo *ex MSS. Bentl. et ſic II. G. Sax. Z. Med.* 1479. quem *inde ab Aldo.*

6 Minus eſt *Notus* quam *Nobilis*, et maius *ignotus* quam *Ignobilis*: nam et Servius Tullius *Ignobilis* erat, non itidem *Ignotus*.

Auguſti aevo *libertinus* idem erat qui et *libertus*; olim autem *libertinus* liberti erat filius. *B.* Hanc diſtinctionem eſſe falſam, docuit Erneſtus in Clave et ad Sueton: Claud. 24. Iidem enim ſunt liberti et libertini. Hi dicuntur ſimpliciter, ſed liberti in relatione ad patronum.

8 Mire et audacter poſuit *ingenuus*: poteſt enim eſſe *ingenuus* moribus, qui natalibus non ſit. Eſt autem *ingenuus* ſimpliciter bonus; contra *fictus*, qui callide celat vitia.

Perſuades; *ſenſus eſt, Recte hoc ſentis.* Vet. Schol.

9 *Fuit Tullius Tarquinii Priſci Lucomonis ſervus e captiva natus.* Vet. Schol. Fuit haec Ocriſia Corniculana. Apud Veteres captivi minuebantur capite, et per hoc amittebant gentem.

10 *Nulli* ſunt quorum capita in Cenſorum libris non comparent. [† *Nullis* i. e. ignobilibus, ignotis et ab Hiſtoricis praeteritis. *Perizon.* Animadv. hiſt. c. 13.]

12 *Hic P. Valerius adeo foedis ac proiectis in omnem turpitudinem moribus vixit, ut provehi non potuerit ultra Quaeſturae dignitatem.* Vet. Schol.

Vnde, a quo, ut Genus unde Latinum. Vet. Schol. Valerium Publicolam dicit.

13 Etſi plane ſit mihi deſipiendum (ut magni Bentleii verbis utar) cenſebo tamen *fuit* in hoc verſu praeferendum eſſe alteri Lectioni *fugit*. In cauſa fuit variantis ſcripturae, quod veteribus *fuit* et *fugit* eiusdem plane fuerint prolationis, liquefacto ſono literae *g*, quod vix quisquam doctus poteſt ignorare. Librarius ſcriptor male audiit ſuum Ἀναγνώστην. *B.* Lectioni *fugit* repugnat, quod hic poſtulatur praeteritum. Exemplum quo praeſens *fugit* tuetur Bentleius, nihil ad rem facit. Nam ibi *Aſtraea* olim *pulſa* adhuc *fugit praecinctos*. Hic plane res alia. G.

14 *Quod licet, valet.* Vet. Schol. *Licuiſſe*, aeſtimatum eſſe. Z.

15 *Iudice quo noſti*; ſic legerunt omnes Cruquii et Torrentii Codices pro *quem noſti*. Tollenda eſt autem Subdiſtinctio poſt *Iudice*; Moralis et Comica eſt iſta conſtructio. B. Graecis familiariſſima, nec inuſitata Latinis. G.

Stultus, Philoſophiae rudis, quod nos non ſumus.

16 *Ineptus*, h. e. inanis gloriolae ſectator. *Ineptus* enim dicitur qui ſapere vult videri in nugis.

Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a vulgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Laevino mallet honorem
Quam Decio mandare novo: censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus,
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiêssem.
¶ Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. ¶ Quo tibi, Tullî,
Sume-

18 Nos *omnes praeter Bentl.* Non *Fl.* 1482. longe longeque *etiam G.* longe lateque *Z. etc.* 24 Tilli *Bentl. ex MSS. in H.*

18 Nollem Bentleium de *Nos* fecisse *Vos*, quo non videretur Horatius *longe longeque remotus* a vulgo; quod sane fuerat Augusti amicitia praeclarus, et per hoc universo orbi Romano notus atque acceptus. B. Humillimae conditionis homo a vulgo, nobilissimos etiam complexo, stat sententiis. Non ita abiecte de se sensit Horatius, ut hic non diceret *Nos*. G. Etsi emendatio Bentleii speciosa est; sequentia tamen eam damnare videntur. Nam instituit docere, homines humiliori loco natos, ne iure ipsis invideatur aut hi in acerbam hominum reprehensionem incurrant, non debere certare cum generosis et nobilibus de ambiendis summis reip. honoribus. Igitur *Nos* sunt homines ignoti, humiliori loco nati, qualis erat Horatius. *Remoti a vulgo*, h. e. genere et sententiis discrepantes a vulgo hominum, qui vel ob nobilitatem honores rite ambiunt, vel ob vanae gloriolae cupiditatem stulte affectant. Z.

Pro *longe lateque* omnes scripti Codices legerunt *longe longeque*, quod longe longeque melius. Hoc modo locutus est et Cicero in libris de Finibus, ut ostendit Cruquius.

19 Quid tum si populus stulté iudicaret, quid hoc ad nos philosophantes? Plus dicam, quid si Censor nobilitatis studiosus me senatu excluderet? quid tum? an ideo deterior essem? Hic vero colligit se, et retractat, ac merito hoc facturum censorem affirmat, ut stultam superbiam reprimat. G. *Namque esto*, h. e. Nam fieri potest, ut populi levitas honores in nobilem eumque indignum conferat, atque Censor gravissimus hominem non ingenuo patre ortum ordine moveat, idque merito, quia maiora, quam generis ratio fert, concupiverit. Z.

20 *Primi ad honores vocati dicebantur homines novi; qualis fuit hic P. Decius.* Vet. Schol. Cruq.

Moveret modo pro *amoveret*, per Aphaeresin.

21 *Appius Claudius Caecus* severissime Censuram regebat, et plebi erat infestissimus. B. *Ingenuus*, qui liberis parentibus est natus. Z.

22 *In propria pelle; Ex Proverbio sumtum est, in eos qui mediocritatis suae obliti, maiora scipsis appetunt; quos non contineri intra pelliculam dicimus.* Vet. Schol. Notum est serpentes mutare pelles: atque inde Proverbium. *Pelliculam veterem retines* etiam Persio dicitur, pro nequaquam mutaris, sed unus idemque manes. Caecutiunt hic vel doctissimi.

23 *Sed*, particula est qua Hypophoran, sive Subiectionem, inducimus: Quasi tu dicas, *Sed tu forsan subiicias.* Et videtur allegoricus iste versus ex aliquo Poeta Epico desumtus.

Bene *constrictos*, ita enim captivi in triumphis deducebantur. B.

24 *Quo tibi*, scil. profuit. Z.

Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
Audit continuo, Quis homo hic? et, Quo patre natus?
Vt si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
Vt cupiat formosus; eat quacunque, puellis
Iniiciat curam quaerendi singula, quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, Vrbem sibi curae,
Imperium fore, et Italiam et delubra deorum;
Quo

25 tribuno *etiam G. a prima manu.* 28 dimisit *quidam, solemni confusione.* 29 *pro* et, aut *etiam Ro. Steph.* est *Talb. et Sandb.* sit *H.* 31 Vt cup. *etiam Z. Med. 1477. Fl.* 33 sura, quali pede *distinguit Bentl.*

25 Pro *fierique Tribunum* aliquot Lambini Codices cum veteribus Scholiastis legerunt, *fierique Tribuno. Tullius hic Senatu motus est a Caesare quasi Pompeianus: occiso vero Caesare, recepit latum iterum clavum, et Tribunus militum factus est.* Vet. Schol. Cruq. Hunc putat Lubinus esse M. Tullium Ciceronem, et post hunc Minellius: neque ego contradixerim. De Bentleii *Tillio*, quem vocat *Cimbrum Tillium*, nihil constat. Vtcunque diversum fuisse crediderim ab hoc. Certo Vocales *i* atque *u* frequenter in Membranis permutantur. In caussa fuit quod *i*, *u* et *y* eiusdem fere fuerint soni. B. Quidquid sit de orthographia, certe Tullium Ciceronem hic non peti, apparet. Quando enim *is deposuit clavum?* Ceterum monendi sumus, sumsisse splendidos equites ac lautiores interdum latum clavum ad spem dignitatis senatoriae significandam, quem deponerent cum illa spe. Vid. Ovid. Tr. 4, 10, 29 coll. 35. Sic igitur potest aliquis *sumere* denuo *depositum* sponte *clavum*. Tribunos quosdam fuisse laticlavios et dignitatis Senatoriae, notum. G.

27 *Insanus*, h. e. prae superbia feroculus, et Ciceronem percutit mira Enargia et lepore. B. *Insanos* hic vocat, qui subito, nulla caussa apparente, prodeunt cum lato clavo. G.

Senatorum calceamenta ex nigra erant aluta.

28 *Demisit; recto ordine descendebant insuti clavi, vel intexti.* Torrentius.

29 *Quis homo;* bella Ethopoeia, nam exprobrantium est.

Cum Torrentii MSS. reposui *et* pro *aut*, vel (ut alii volunt) *est*: atque hoc longe concinnius, Bentleius posuit *aut* pro *et*, nulla puto de caussa, uti etiam mox *Vt cupiat* pro *Et cupiat*, atque hoc etiam inutiliter.

31 Malo cum Torrentii et Cruquii libris *et* quam *ut*. De Barro vide Sat. 4. B. Recepi multarum edd. vett. cum Bentl. lectionem *ut*, quam sensus commendat. Nam *et* referendum esset ad *si*, sed *ut* recte refertur ad *morbum*, qui erat animi cupiditas vehemens, ut formosus haberetur. Z.

35 In novem Torrentii Codicibus deletur *et*, ante *Italiam*: et videtur

Quo patre ſit natus, num ignota matre inhoneſtus,
Omnes mortales curare et quaerere cogit.
¶ Tune Syri, Damae, aut DionysI filius, audes
Deiicere e ſaxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu poſt me ſedet uno;
Namque eſt ille, pater quod erat meus. ¶ Hoc tibi Paulus
Et Meſſala videris? At hic, ſi ploſtra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit
Cornua quod vincatque tubas: ſaltem tenet hoc nos.
¶ Nunc ad me redeo, libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum:

Nunc,

37 cogat *H.* 39 Chamo *MS. Cruq.* Camo *Fl.* Cathmo *H. quod favet* Bathmo *Cruquii.* 42 Meſſalla *Ven. Lamb. Bentl.*

detur plane a Grammaticaſtro interpoſitum cauſa Metri. Bentleius tenet. B. Nos quoque tenemus, ſecuti omnes edd. vett. Z.

37 *Omnes mortales;* Facete imperitae et malignae turbae voces imitando deridet. Illa enim tanquam ore vulgi figurata proferenda ſunt. Rhythmo etiam ineſt ridiculum.

38 Hic iam introducit poeta aliquem de populo expoſtulantem cum ignobili et libertinae conditionis Tribuno, cui ille reſpondet v. 40, ignobiliorem etiam quam ſe eſſe collegam ſuum Novium etc. G.

38 *Syri, Damae;* ſervulorum nomina. Non enim dignabantur Veteres ſervos ingenuorum nominibus, cum eos vix pro hominibus haberent. B. *Tune Syri,* eſt obiectio populi. Z.

39 *Deiicere e ſaxo: Audes Tribunatu Plebis fungi? Nam Tribuni Plebis damnatos de Saxo Capitolino praecipitabant.* Vet. Schol.

Tradere Cadmo; Cadmus fuit carnifex notae crudelitatis. Vet. Schol. B. *Cadmus* nomen montis in Aſia placet Cruquio, ut intelligatur exilium. Idem coniiciebat *Bathmo,* intelligebatque gradus Gemonios. G.

40 Significat *Novium* libertum fuiſſe iis temporibus Tribunum Plebis quem ſalſe mordet per tranſitum. B. *At,* reſpondet iſte Tribunus plebis, loco humili natus. Z.

41 Aemilius Paulus, et Meſſala Corvinus, illuſtriſſimo erant genere. *Hoc tibi,* num propterea (reſpondet populus), quod in quatuordecim uno gradu ſupra Novium ſedes excellisque dignitate, putas te ſummo loco natum? At Novius certe hoc nomine nobis commendatur, quod voce admodum valet. Z.

42 *At hic,* cum ſtolida admiratione proferenda; nam populus cauſidicos de menſura buccarum probare ſolet. B. Vt interdum ſacros concionatores. G.

43 *Magna ſonabit; ut Virgilius, infanda furentem.* Vet. Schol.

44 *Cornua; Indictiva Funera ad tibias et tubas ducebantur.* Gutherius de Iure Manium. *Hinc tuba, candelae.* Perſius.

Tenet, h.e. capit: nempe quod utilem credamus eum cauſis dicendis.

45 *Ad me redeo;* miſſis ſcilicet Figurarum ambagibus. [Imo, miſſis aliorum exemplis. Z.] *Nunc ad me redeo, ut quae res me impendit agatur.* Lucilius.

46 *Libertino patre natum,* oſtendit iſta repetitio illud fuiſſe ſemper in ore inimicorum Horatii; atque unicum pene convicium.

Nunc, quia, Maecenas, tibi sum convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
Iure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum!
Praesertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possum, casu quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem,
Vt veni coram; singultim pauca locutus,

(In-

47 Nunc q. sim t. Maec. *G. Z.* Nunc q. sum t. Maec. *H. Med.* 1477. 49 *pro* quia, quod *H.* forsan *Ven. Glar. Chab.* 53 possum *H. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 1482 *etc. Ro. Steph. etc.* possunt *Bentl. ex Vet. Schol. XII editt. ap. Cun. it. Z.* possit *Cun. ex MSS.* possim *C. coll. Sax.* 54 tibi me *Bentl. ex Schol. Cruq. et MS. tanquam modestius.* 55 Varus *G. et H. et alii in hoc nomine saepe.*

47 Placuit Bentleio confragosa Lectio veteris Venetae Editionis, ob raritarem puto; *Nunc quia sum tibi, Maecenas, convictor.*

Convictor pro eo quod conviva. Vet. Schol. B. Sed hic eum, qui frequens et tantum non perpetuus conviva est. G. Sensus est: duplici de causa me clanculum insectantur; nunc quidem quod sum Maecenati convictor, olim autem, quod tribunus eram militum. At non est idem cum Maecenate vivere et tribunum esse. Z.

48 *Tribunus* erat sub Bruto.

49 Omnes pene omnium Manuscripti legerunt *forsit* non *forsan*, sic et Vet. Schol. *Honor forsitan non convenit libertini filio, amicitia viri magni quare non conveniat docto?* Vet. Schol.

50 *Amicus* maior patronus est, et minor cliens, sive comes, uti saepius dictum.

51 *Prava ambitione procul*, h. e. *qui sunt longe a prava ambitione.* Vet. Schol. h. e. ab adulationis deformitate, et perversa arte: nam quod in naturali situ non est *pravum* dicimus.

52 *Felicitati invidendum est, non merito.* Vet. Schol. B. Difficile est iudicare, quae lectio vera sit. *Felicem dicere non* ob *hoc me possum* ego, quia non est factum casu; *non possunt* invidi; *non possit* quivis: *non possim* iure ego etsi velim. G.

54 Pro *mihi te* Bentleius suffecit *tibi me*; idque magna vi verborum absque ulla tamen idonea auctoritate. „Quid enim (inquit ille) „an patrono et rege suo, Maece„nate, cui vitam, opes, omnia „debuit, maiorem hic se gerit „coactoris Graeculi filius?" Vide quantum tu debes Bentleio, Flacce Horati, libertino patre nate, quod tandem te purgaverit Bentleius tanta inscitia, atque incommoditate arte sua critica post tot saecula caecutientum Grammaticorum. B. Superbum esset dicere *mihi te*, si fors nobis offerret tantum mancipia; sed offert etiam patronos. Aeque calumniae opportunum, et magis forte est *tibi me*: quasi vero magnum munus fortunae esset obesulus poeta oblatus divinitus Maecenati. G.

55 *Dixere quid essem*; verecunda Periphrasi pro commendavere.

56 *Singultim; cum intervallo interruptis verbis.* Vet. Schol.

(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro: respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo; et revocas nono post mense, iubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore naevos)
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra
Obiiciet vere quisquam mihi; purus et insons
(Vt me collaudem) si et vivo carus amicis:
Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,

Lae-

68 nec mala *Cruq. ex MSS. Cun.* ac *vulg. it. G.* aut *etiam Ascens.* 70 si vivo et carus *Ven. Chab. Lamb. non male.*

57 *Infans; elinguis.* Vet. Schol.

59 *Satureiani fundi sunt in Apulia fertiles, et equorum nobilium genitores.* Vet. Schol. *A Satureio oppido iuxta Tarentum.* Torrentius. Tarentinum igitur vult intelligi. Et salse percutit Provincialium nobilium tumorem et inanem fastum. B. Horatianum est tribuere adiunctis epitheta rei principalis. Vid. ad Od. I, 31, 9 de *Calena falce.* G.

63 *Honestum* et *Turpe* Stoicis erant pro *Bono* et *Malo*; et haec tanquam Philosophus, et rigidus virtutis satelles, cum alias Epicureum agat: in loco tamen omnia.

64 *Purus* est, qui nil simulat. *Puritas* enim simpliciter est sine fuco.

66 Quod *rectum* est, apposita rationis norma, Philosophi soli cernunt.

68 *Avaritia* respicit ad malas habendi artes, *sordes* ad nimiam parcimoniam, et *lustra* ad insanos sumtus.

Bentleius praetulit *aut* [pro *nec*] sed nihil tanti; etsi Helenium Acronem in partes suas trahat. B. Recepi *aut* propter morem Horatii, qui post *neque* — *neque* solet addere *aut*. Carm. III, 12, 2: III, 28, 7: II, 1, 15: 2, 22, etc. Z.

Lustra cum proprie sint lutosae ferarum lamae, modo figurate popinas et tabernas dicit vinarias; nec non lupanaria, quae *mala* dicuntur ob malos incolas, et insidias quas hospitibus semper struunt: nam malus est qui cum calliditate nocet.

70 Scripti Codices legerunt *si et vivo*, pro *si vivo et*, Satyrico Hyperbato.

71 *Pauper, deest quamvis.* Vet. Schol.

72 *Flavius quidam fuit illis temporibus Calculator.* Vet. Schol. Imo et Provincialis, nam in Apulia docebat.

Magni; Ironice, quod ipse pauperculi esset filius.

Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus aera:
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis Eques atque Senator
Semet prognatos. vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avita
Ex re praeberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos,) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec

84 opprobrio *restituimus e vett. edd.* Z.

74 *Suspensi loculos;* ὑπαλλαγὴ, *non ipsi suspensi, sed suspensos loculos habentes.* Vet. Schol. *Loculos, scilicet Calculorum.* Vet. Schol. Cruq. B. Interpretor tabulam loculatam, lineis distinctam ad usum ducendorum calculorum: ut calculi in primo loculo positi monadas, in secundo denarios, centenarios in tertio, significent etc. G.

Tabulam; buxum in quo meditantur scribere. Vet. Schol. *In qua et Characteres Arithmeticos notabant, et calculos ordinare discebant.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Octonis referentes;* h. e. *singulis Idibus referebant octonos asses aeris pro mercede scholastica.* Vet. Schol. Cruq. Ogdoas veteribus erat pro nostra Hebdomade. B. Neque octo asses dixit poeta, neque hic sermo de Ogdoadibus Ro. Sed honestum et usitatum videtur fuisse, quod didactrum in singulos menses deberetur; illud solvere Idibus ut dimidia parte operae peracta acciperet magister totam mercedem. G. Rectius videntur alii locum intelligere de exercitiis puerorum, qui computarent *aera*, h. e. usuras, quae Idibus exigerentur. *Octonae* vocantur Idus, quia post Nonas in singulis mensibus sunt octo. Z.

76 *Est ausus; animo erat magno, sed re tenui.* Vet. Schol. Cruq.

77 *Doceat, doceri faciat.* Vet. Schol. B. *Quivis*, quantumvis dives aut clarus. G.

79 *In magno ut populo; populum* modo, pro Republica posuit. B. Puto hoc velle simpliciter, in publico, in magna, qualis Romae esse solet turba hominum se tamen conspicuum fuisse. G.

De *si quis vidisset* magnus Bentleius quod horreret sibilantem *s*, fecit *siqui vidisset* de suo ingenio. B. *Avita ex re*, ex patrimonio ab avo relicto. Z.

80 *Illos*, modo pro tantos dixit; cum admiratione scilicet.

81 Ad Emphasin posuit *incorruptissimus;* significat enim *Paedagogos a pueris donis saepe corrumpi solere, ut luxurientur*, ut ait Vet. Schol.

85 *Primus virtutis honos;* pudor flos quidam virtutis est, atque decor: imo et modus; nam quem nil pudet hunc nil piget. *Summum crede nefas animam praeferre pudori.* Iuvenalis.

84 Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *obprobrio*, quod nos ob vetustam scripturam tenuimus. B. Habeatur ille honos libris: modo meminerimus, etiam qui primae vetustatis sunt hodie, eos novos esse respectu aliorum monumentorum, in quibus ultima praepositionis in sequentem corrumpitur. G.

Nec timuit, ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si praeco parvas, aut (ut fuit ipſe) coactor
Mercedes ſequerer: neque ego eſſem queſtus. At hoc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia maior.
Nil me poeniteat ſanum patris huius: eoque
Non, ut magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea diſcrepat iſtis
Et vox et ratio: nam ſi natura iuberet
A certis annis aevum remeare peractum,
Atque alios legere ad faſtum quoscunque parentes:
Optaret ſibi quisque; meis contentus, honeſtos
Faſcibus et ſellis nolim mihi ſumere; demens
Iudicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo, quod

Nol-

87 Ob hoc *Ven.* 1479. *Fl.* ad hoc *etiam G.* eſſem ocqueſtus ob oc nunc *Ven.* 1479. hoc qu. ad hoc nunc *Med.* 1486. hoc qu. ob oc *Med.* 1502. ob *etiam Ven. Pinc.* 96 honuſtos *VII MSS. Rutgerſ. et* onuſtos *edidit ipſe, tum Dan. Heinſ. Burm. Maitt.*

85 *Nec timuit* i. cum tamen non haberet cauſam timendi. G.

86 *Praecones dicebantur qui ſtabant ad baſtam, et enuntiabant pretia oblata.* Vet. Schol.

Coactores erant mercenarii eorum qui babebant Argentariam: ſunt autem Argentarii qui babent ſummam rerum venalium. Coactor exigit nummos a Foraneis; qui et Collectarius nominatur. Vet. Schol.

87 *Mercedes ſequerer*; h. e. pretia conquirerem. B. Malim, parva mercede locarem operam meam. Ceterum pro *queſtus* in hoo verſu editio Ven. 1479 habet *ocqueſtus*, quod forte conſiderari mereatur, ſi vim habeat ſimilem, ut *oblaterare, occinere, oggannire, oblatrare, obloqui, obmurmurare, obnunciare, obſtrepere, obvagulari.* Haberet ergo *ocqueſtus* eam vim, non conqueſtus eſſem apud ipſum patrem meum, et illum obiurgaſſem. G.

Optime repoſuit Rutgerſius *At hoc* pro eo quod erat *Ob hoc*, quod et Vet. Schol. confirmat, apud quem legimus *At hoc*, Bentleio magis placuit *Ad haec nunc*, quod frigidiuſculum videtur.

89 *Poenitet*, cui prae pudore dolet.

Huius ἐν ἤθει dicitur; et habet Emphaſin, etiam huiusmodi libertinum parentem non eſſe contemnendum.

90 *Iurisconſulti ſine dolo malo nullum grave delictum ſtatuunt.* Torrentius.

92 *Diſcrepare* proprie dicuntur chordae barbiti, vel lyrae.

93 *Et vox et ratio*; h. e. et verba et animi mei ſententia; neque putes me dicere quae non ſentiam.

96 *Honeſtos; Faſcibus et Curulibus bonoratos:* i. e. *conſulares et praetorios.* Vet. Schol. Cruq. Nam ſella curulis et faſces ad maiores pertinebant magiſtratus. Fruſtra Lambinus repoſuit *onuſtos.* Rutgerſius Torrentio iratus ſtat pro Lambino.

98 *Mire boc dixit, quia ipſe Eques permanſit contemto ſenatorio ordine.* Vet. Schol. Et quia operam dederat Philoſophiae.

Nollem onus (haud unquam ſolitus) portare moleſtum.
Nam mihi continuo maior quaerenda foret res,
Atque ſalutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne ſolus rusve peregre-
ve exirem; plures calones atque caballi
Paſcendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Obiiciet nemo ſordes mihi, quas tibi, Tulli,
Cum Tiburte via praetorem quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes oenophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, praeclare Senator,
Millibus atque aliis, vivo; quacunque libido eſt,
Incedo ſolus; percontor quanti olus ac far;
Fallacem circum, veſpertinumque pererro

 Sae-

99 nollem *G. H. it. Lamb. Chab. Bentl.* 103 peregre aut *G. Z, Ven.* 1479. *Fl.* 109 laganum *G. cum gloſſa, aliter* laſanum, vas cibarium, *quod ex v.* 115 *improvide aſſumtum.* Laganum *etiam Fl.* 1482, *ubi Landinus*, memoranam, *ait*, de farina confectam: vel leguminis ſpeciem. *confundit* lagamum *et λάχανον.*

102 *Comes,* minor aliquis amicus.

104 *Petorritum genus eſt Gallici vehiculi: alia ſunt carpenta; alia carrucae.* Vet. Schol. *Petuar* etiam hodie Aboriginibus noſtris *Quatuor* eſt, et *Rhedec, currere*; quo ſpectare videtur et veterum Gallorum *Rheda.*

105 *Tarentum* ad finem eſt Italiae.

106 *Mantica, pera, vel averta eſt; ſed hoc ex Luciliano illo ſumtum eſt: Mantica Cantherii coſtas gravitate premebat.* Vet. Schol.

107 In avaritia ſummum *ſordes* dicimus: iterum Ciceronem percutit. B. Vid. ad v. 25.

Bentleius iterum, me invito, reponit *Tilli* pro *Tulli*, quae quidem ſcriptura debetur inſcitiae exſcribentium 'Αναγνώστας ſuos male audientium. B. Non debet contemni *Tilli*, quia citius hoc, ut minus notum, mutari a librariis potuit in *Tulli*, quam contra. Z.

109 *Laſanum vas in quo exoneratur venter; inventum ad requiſita naturae.* Vet. Schol. [† Hi dicebantur *laſanophori.* Putabatur autem ſordidum ac vile hoc miniſterium.]

Oenophorum, vas eſt quod capit vinum, ſive amphora id fuerit, ſive cadus.

110 *Commodius,* h. e. animo meo accommodatius, et magis ex voto.

111 Falſus et vir doctus Dionyſius Lambinus cum pro *Millibus atque aliis, Multis atque aliis* contra MSS. fidem repoſuerit. Non enim advertebat veteres etiam declinaſſe Adiectivum *Mille*, quod oſtendit Cruq.

113 *Fallacem dixit propter ſamardecos et ſortilegos mathematicos, qui ad metas ſpectatores circumſtabant, et imperitos ſortibus et nugis fallebant.* Vet. Schol. Cruq. Eſt autem *Samardacus* Afrorum lingua impoſtor

Saepe forum; assisto divinis; inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum:
Coena ministratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; astat echino
Vilis cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non solicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane; obeundus Marsya, qui se
Vul-

117 echinus *etiam G. H. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Glar. Lamb. Bentl.* echidnus *Fl.*

ctor et planus; vide Glossarium Du Fresne. *Consulit ante phalas delphinorumque columnas.* Iuvenalis.

Mihi videtur Suburram dicere, quod fere hora sena (an coenae ?) *furtivas res solent eo venum deferre.* Vet. Schol. *Forum est singularium Regionum proprium.* Alter Schol. [† *Circum — Forum.* Nam his duobus locis homines convenire circularique solebant. v. *Ernesti* ad Sueton. Octav. c. 40.]

114 *Assisto divinis; sortilatores dicit; porro autem altioris dignitatis homines erubescunt sero in his vulgi circulis stare, quod tamen sibi licere Horatius dicit per vitae libertatem.* Vet. Schol.

115 *Lagana sunt placentulae quaedam vulgares membranulae compositae, cum pipere et liquamine conditae.* Vet. Schol. Cruq. Lambinus ex uno MS. legerat *lachani;* sed nil opus fuerat.

116 *Pueris tribus;* coquo, structore, et pocillatore.

Lapis albus; mensa marmorea quam vocant Delphicam. Vet. Schol. τρισκελὴς τράπεζα. Vet. Schol. Cruq. Album marmor levis erat pretii, et apud Italos vulgare. Superius etiam Tigellius dicit: *Sit mihi mensa tripes.*

117 Supra ostendimus cyathum cochleare quoddam fuisse et mensurae genus.

Pro *astat echinus* nonnulli Codices legerunt *astat echino,* quod et Vet. Schol. confirmat, dum interpretatur *praeter echinum. Echinum dixit vas aeneum in quo calices lavantur, quod modo trisille appellamus.* Vet. Schol. Ἐχῖνος Graecis omasum est, et vas omasi forma: Erotiano χύτρα μεγαλόστομος, quod ostendit Cruquius. Est autem *Trisille* corruptum, pro *Trissille:* vide Glossarium Du Fresne in voce *Trissilis,* quam ille a Graeco τρισκελὴς deducit. *Lucilius sic dixit quasi scortea ampulla sit, ut cum ait; Echinus chinabam infectus.* Vet. Schol. Vide an legendum *Echinum clinabam intectum.* Bentleius tamen probat alteram scripturam *adstat echinus,* indicta tamen causa. B. De *echino* quae poteram, dixi in Thesauro. G.

118 *Guttus cum patera fuerat dicatus primitiis vini diis libandis.* Cruquius ex Varrone. Guttus vasculum erat angusti oris, quali nos hodie acetum et oleum servamus: nomen habet a gutture. Ex hoc primitias olei defundebant, uti e patera vini. Patera Graecorum erat scyphus, et ventricosa et manicata Herculique sacra.

Campana; Capuae hodie aerea vasa studiosius fabricari dicuntur. Vet. Schol. Plerique putant *Campana* dici pro fictilis, quod non placet. B. Etiam glossa Cod. Gott. *fictilis,* ait, *et viminea.* Cf. Ser. 2, 3, 145. G.

120 *Obeundus Marsya; Marsya statua erat in rostris, ad quam solebant homines illi convenire, qui inter se lites et negotia componebant.* Vet. Schol. *Quia in Foro vadimonium sistendum apud signum Marsyae sit.* Alter Schol.

Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam iaceo; post hanc vagor; aut ego, lecto
Aut scripto quod me tacitum iuvet, ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Nacca lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
Vita solutorum misera ambitione gravique;
His me consolor victurum suavius, ac si
Quaestor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

SATI-

124 Nacca *probat Martil.* Natta *Chr. Lamb. Bentl. Cun.* nauta *Sax.* Nacta *Z.* 131 fuisset *MSS. et vett. edd.* fuissent *al.*

121 *Satyrice et eleganter hoc dictum, quasi ideo manum levet Marsyas quod in Foro sustinere non possit hunc Novium.* Vet. Schol. *Novii fratres fuerunt, quorum minor ad locum qui appellatur Marsya foenerari consueverat.* Alter Schol.

122 *Ad quartam;* ad decimam matutinam, in lectulo scilicet lucubratorio. B. Nempe ad vacandum vel lectioni vel scriptioni. Z.

Lecto producta syllaba enuntiare debemus, quia frequentativum est ab eo quod est lego. Vet. Schol. Bentleio tamen *lecto* et *scripto* pro Participiis sunt Ablativis, quod admodum videtur nobis improbabile; imo vel sequela verborum repugnat. B. Etiam Gl. Gott. *lecto, scripto* dictum ait pro *lectito, scriptito:* sed magis tamen placet forma participialis, cum verba illa alioqui inaudita, haec autem forma consueta satis, certa bona, et optimis usurpata sit, et vix appareat, cur verba hic, quam participia malimus. G.

123 *Tacitum*, h. e. meditantem *Et tacitus mecum ipse voluto.* Virgil.

124 Ideo *immundus*, quod lucernario oleo uteretur, et hoc per Hyperbolem dicitur.

Scribitur *Nacta; Nata* et *Natta;* nos *Nacca* praetulimus, qui veteribus Romanis fullo erat, quasi κνάπτω, a κνάω. Bentleio tamen *Natta* placuit, ex negligentia puto.

125 *Sol acrior; hora quinta.* Vet. Schol.

126 *Campum, lusumque trigonem.* Ita recte reposuit Bentleius post Iacobum Cruquium, qui ita repererat in vetustissimo Blandinio libro. In Campo Martio ludebant terni pila trigonali. Altera lectio *rabiosi tempora signi* videtur de tertia Persii Satyra desumta, cum parum intelligeret Librarius lusum trigonem, quid esset. Mirandum sane hoc a tot retro saeculis ignoratum fuisse exscribentibus. B.

127 *Interpellet*, h. e. *prohibeat*. Vet. Schol.

128 *Durare*, scil. ad coenam usque. Z.

129 *Misera*, *quae miseros facit, quia graviter afficit.* Vet. Schol.

130 Plerique scripti Codices conveniunt Cruquiano Interpreti qui *victurum* legit pro *victurus*, quod et Torrentio probatum video: Ordo est, *Consolor me victurum bis*, h. e. *me victurum mihi persuadeo.* Vet. Schol. Cruq.

Ac si, pro *quam si*. Vet. Schol.

131 Honoratos suggillando *Quaestorem* nominat: nam male audiebant *Quaestores*.

Libenter assentior Bentleio melius scribi *fuisset* quam *fuissent*.

SATIRA VII.

Ex ridicula Persii Clazomenii persona P. Rupilium Regem Praenestinum adversarium suum percutit. B. Describitur iocose ridicula litigatio inter Persium Clazomenium et Rupilium Praenestinum, Bruto Praetore Asiae. Inprimis ridetur Graeculi Asiatici tumida laudatio Bruti eiusque comitum, et acerba ineptaque maledicentia, qua Praenestinus lacessitur.

Proscripti Regis Rupilî pus atque venenum
Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Cla-

2 Hibrida *G. Z.* Hybrida *reliqui.* 3 haud lippis *coni. Faber.*

SAT. VII.

1 *Proscripti, condemnati a Triumviris.* Vet. Schol. Proprie *proscribere* est venale proponere, ut bene Landinus. Proscribebantur aedes; proscribebantur etiam damnati, quorum bona publicabantur, et quorum non comparentium nomina in publica tabula edebantur. *In tabulam Syllae si dicant discipuli tres.* Iuvenal. 2, 28. B. Proscriptionem nescio quam bene hic obiecerit Rupilio poëta, earundem ipse partium. Forte haec demum post victoriam Caesarianorum scripta, cum partes Bruti obiiceret Horatio recepto, receptus ipse Rupilius: ut Tubero olim Ligario. Sic potest ratio reddi cur exstare carmen hoc passus sit Horatius. Rem non plane recentem commendari versibus, ipsum exordium declarat. Forte negarat Rupilius, se in castris Bruti fuisse. G.

Publius Rupilius cognomine Rex, Praenestinus, commilito fuit Horatii in castris Bruti; hic aegre ferens quod Horatius Tribunus esset, saepe ignobilitatem generis illi obiiciebat: idcirco nunc eum ex persona alterius lacerat. Vet. Schol.

Pus atque venenum: malignitatem atque livorem. Vet. Schol. Nam a livore veneni *maledici* dicuntur nigri, ut alias ostendimus. *Pus est sanguis qui in carne computruit.* Vet. Schol. Cruq. et per hoc vetus etiam ulcus.

2 Veteribus Italis et Celtis *uxber, iuber* et *iber* surculus erat insititius, ut et hodie aboriginibus nostris *imp* (German. *impfen* inserere). Hinc et bigenera omnia dicuntur *Ibridae*, pro quo corrupte vulgo *Hybridae*, ut ostendit Scaliger in Notis ad Varronem. Atque ita Bentleius edidit. Erat Persius iste Clazomenius parentibus, Romano et Graeca.

3 Proverbiali schemate protulit *Lippis et tonsoribus. Lippos* autem dicit assiduae potationi operam dantes, et in tabernis vinariis otiantes: Theophrasto etiam τὰ κουρεῖα ἄοινα dicebantur συμπόσια, quod ostendit Cruquius ex Plutarcho. B. Malim *lippos* intelligere cum Vet. Schol. qui oculos inungendos curant in *medicinis*, h. e. officinis medicorum. Pulchre advocavit Bentleius Plautum Amphit. 4, 1, 3. *Nam omnes plateas perreptavi — in medicinis, in tonstrinis* etc. Hic enim dum sedent, et exspectant manum medici, fabulas serunt, audiunt. G. [† cf. Dorville ad Charit. p. 125.]

4 *Erat enim negotiator apud Clazomenas.* Vet. Schol. Cruq. Vult ostendere hominem fuisse alicuius notae apud suos. B. *Negotia*, res pecuniariae, pecuniae foenori locatae.

Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo: postquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim sunt omnes iure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes;
Aut

7 tumidusque *etiam* ?. *Ven.* 1479 *etc.*

tetae. vid. Ern. Clav. Ciceron. v. *Negotium*. Z.

5 *Molestas lites*, importunas dixit litigationes et pertinaces.

6 *Durus* dicitur indomitus et effraenis, qui scilicet flecti nequit.

Odio est quod nauseam movet, et per hoc ferri nequit, ob molestiam et insuavitatem.

7 *Fidens in bonis; confidens in malis*. Vet. Schol. Perfrictae erat frontis et improbus. B.

Pro *tumidusque* Torrentii et Cruquii Codices legerunt *tumidus; que* adiectum esse a Grammaticastro, et a Bentleio servatum. B. Revocavi *que*, quod est in omnibus edd. vett. et poscitur a versu. — *Sermonis amari*, acerbus in maledicendo et vehemens. Z.

8 *Cornelius Sisenna*, de uxoris vita apud Senatum interpellatus, respondit se olim duxisse eam suasu et hortatu Augusti. Hoc monuit Torrentius ex Dione.

Equis albis, Proverbio erat [pro equis velocissimis. Z.]. Huiusmodi equi erant solis atque etiam triumphantium. *Qui candore nives anteirent, cursibus auras*. Virgil. de equis Pilumni.

10 Comice ponitur *hoc* pro eodem; atque ita supplenda est extrinsecus sententia; *hoc iure omnes molesti sunt molesti, quo omnes fortes quibus adversum bellum incidit, sunt fortes*. B. Mihi sic videbatur. *Molesti omnes, quibus adversum bellum incidit, sunt hoc iure*, hac conditione, *quo fortes quibus bellum incidit*, nempe ut vel commoriatur dimicatio, vel alteruter certe pereat. Quantum ad pugnarum eventum molesti sunt similes fortibus. G.

Molesti per Charientismum dicuntur odiosi, et importune lacessentes.

11 Satis commode *adversum* dixit bellum de monomachia cogitans, ducta metaphora a duobus tauris adversis frontibus congredientibus.

Ridicula imitatio Heroicae Poëseos in levi materia. Ἔντεα Πριαμίδην, Homericum est. B. Repetitum *inter* quod Bentleio displicet, satis vindicatum in Thesauro. G.

13 Olim securi percutiebant nocentes liberos; hinc *capitalis* hoc loco pro mortifera.

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν, verba sunt Sophoclis, citante Cruquio.

Mire *divideret* de acriter pugnantibus, h. e. dirimeret.

15 Sic et Virgilius; *Si duo praeterea tales Idaea tulisset Terra viros*. Vet. Schol. duos.

Vexet, h. e. in iram incitet: Proprie enim ira vel furore tentati, *vexari* dicuntur. Bentleius pro *vexet* posuit *verset*, quae rarior Lectio est, et repraesentata a Lambino. B. *Verset* est Sat. 2, 3, 249. Add. Sat. 1, 8, 19. G.

Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; discedet pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto Praetore tenente
Ditem Asiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
Compositum melius cum Bitho Bacchius; in ius
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam, ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem;
Solem Asiae Brutum appellat; stellasque salubres,
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Praenestinus salso multoque fluenti

Expres-

17 pulchrior *Han. G. S. Bos Anim. p.* 59. Discedat *Ven. Chab. Lamb. Bentl. et alii.* 20 Compositus *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *it. Ald. Steph. uterque Bur. et alii editores.* 21 procurrunt *probat etiam Heins. ad Sil.* 7, 566. concurrunt *al.* 28 mustoque *coni. Da. Heins.* multumque *edd. vett.*

17 Veteres Impressi legerunt *discedet*, non *discedat*, quod et nos sequuti sumus.

18 *Muneribus missis; ut Glaucus cessit. Diomedi arma sua aurea, acceptis aereis.* Vet. Schol.

Praetore more veteri posuit pro Imperatore: nam Brutus hoc tempore in Asia contrahebat auxilia adversus Augustum.

19 Nam gladiatorum paria dici solet.

20 *Compositum*, modo posuit pro *commissum:* optimi enim Torrentii Codices legerunt *compositum* pro *compositus*, suppresso scilicet *par*; vel ἀπὸ κοινοῦ repetito: atque hoc Comicae et Satyricae negligentiae est. Bentleius contra contendit veram Lectionem esse *Compositi* auctoritate unius Codicis: quod nihilominus videtur nobis verisimillimum, ob elegantem structuram verborum, quam non capiebant Exscriptores.

Bithus et Bacchius gladiatores optimi illis temporibus fuerunt, qui cum multos interemissent, commissi inter se mutuis vulneribus conciderunt. Vet. Schol.

21 *Mire perdurat in translatione Theatri ad Iudicium.* Vet. Schol.

23 *Conventum* dicit Iuridicum. [† *Conventus* est turba loci; non, qui eo convenerant vel Bruti vel huius contentionis spectandae gratia, ut vel obscure vel male Cruquius. *Gronov.* Obs. 3, 22.]

Cohortem comites dicit Bruti, qui in consilio erant, sic et Lucilius ait: Ut Praetori' cohors ut nostris dixit Aruspex. Vet. Schol. Hinc nostris Court.

24 Apud Vet. Schol. legendum pro *opportune laudans*, *importune laudans.*

25 *Canem* salsa Dilogia pro stella et animali posuit.

26 Iterum ridicule insurgit, ut in Heroico Poëmate.

27 *Fertur quo rara: quia omnia ligna secum trahit torrens, non ego securi.* Vet. Schol. B. Si in silvam densam irruat torrens, maiorem edit stragem, quam si ea passim caesis arboribus rara spatium aquae praebeat. Illa cum flumine vel torrente comparatio est Demosthenica, et repetita a Luciano in Demosth. encomio p. 495 et 512, ubi quaedam admonuimus. G.

28 *Praenestinus;* Itali municipes Romae ignobiles erant. Sic et Iuven-

Expressa arbusto regerit convicia, durus
Vindemiator, et invictus, cui saepe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.
At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat, Per magnos, Brute, deos te
Oro, qui reges consuêris tollere, cur non
Hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede,
tuorum est.

SATI-

30 Vindemator *Gott. marg. Med.* 1477. *Ald. Ven. Glar.* 31 cucullum *edd. vett.* 34 consuesti *Bentl. ex libris paucis.*

venalis; *Hic novus Arpinas;* de Cicerone.

Vetus Interpres cum melioribus Torrentii libris legerunt *multoque fluenti* pro *multumque*, ut sit nomen; quod longe melius videtur. B. Pulchre Fabricianus Porphyrion, *Salso multoque fluenti* ad verbum interpretatur, *Vrbane ac copiose loquuto* (πολλῷ ῥέοντι Demosth. pro coro. c. 43. p. 84.) *Persio invicem Rupilius convicia regerit, non minus ridiculus, quam rustici vindemiatores* etc. Nempe *arbusto* i. e. putatori (qui hic *vindemiator* vocatur improprie) *exprimit convicia* viator, quum *cuculum* appellat: non quasi *arbustum* pro putatore s. arboratore dicatur; sed quia tamen convicia ex arbusto veniunt. G.

29 *Expressa:* Metaphora ducta a vino quod exprimitur arbusto, h. e. vite arbustiva. Ordo est, *Expressa arbusto fluenti salso multoque.*

Durus, h. e. ut *pervicax* et cerebrosus. *Vindemiator* autem modo tetrasyllabum est, per Synaeresin Figuram. B. Hinc *Vindemator* est in Venet. et Glar. Z.

30 *Invictus*, ob perfrictam audaciam, invicta constantia vultus.

31 *Cuculum; Exprobratio foeda putantium vites per imitationem cantus alitis temporariae, quam cuculum vocant: dedecus enim habetur opprobriumque merito falcem ab illa volucre in vite deprehendi.* Plinius (18, 26 extr.) notante Cruquio.

32 *Italo aceto*, h. e. *Romana mordacitate.* Vet. Schol.

35 Vapidus hic iocus est, in ridendo voluit Augustum tangere. B. In priori editione plane pestiferam Dilogian vocarat. Puto autem, nec Persium nec Horatium hic aliquid de Augusto cogitasse: sed lusisse simpliciter in cognomine Regis et Regicidio, Iuniae Brutorum familiae decore antiquo, in Caesare dictatore instaurato. G.

SATIRA VIII.

IN SVPERSTITIOSOS ET VENEFICAS.

Priapus in hortis Esquilinis positus fingitur conqueri, quod difficilius veneficas, quam fures et aves, arcere possit. Tum narrat duarum vetularum apparatum veneficum, quo ita sit commotus, ut tandem prae horrore ingentem emiserit ventris crepitum: cuius sono istas veneficas sic perterrefactas esse, ut omnibus relictis effuse et sine respectu aufugerint. Tria igitur potissimum agit poëta, ut Priapi cultum derideat, ut vulgi de veneficiis superstitionem notet, ut Canidiam Saganamque veneficii infamia laborantes perstringat.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus scamnum faceret ne Priapum,
Maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coërcet,
Obscoenoque ruber porrectus ab inguine palus;
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadavera cellis.

Con-

SAT. VIII.

1 *Truncus;* neque manus habens, neque pedes, uti [add. *nec* G.] nunc habeo; et mire subiecit *inutile:* nam σύκινον ἄνδρα dicunt Graeci, quem nostrum vulgus, A Man of Straw. *Nam haec materia nullis fabricis idonea est.* Vet. Schol. Et *inutilis est* cui vel desunt, vel periere vires. Inest igitur Horatio consulta Dilogia.

2 *Incertus*, h. e. haerens. B.

Illud *ne*, adhaerens verbo *faceret* indicat, verbum esse geminandum, ut *que*. Vid. ad Car. 2, 19, 28 et 32. G. Est idem quod *faceretne an Priapum*. Z.

Priapus idem erat qui et Bacchus et Sol, frugum Deus, ab antiquo πρὶ (unde πρὶν) et Ἄππα, quasi tu dicas, *Primus Pater:* unde et in Onomacriti Hymnis et Πρωτόγονος et Φάνης appellatur. Superius (Car. 2, 19, 8. *it.* 4, 2, 50) ostendimus ficum arborem ob θρία, seu trimembria folia, Baccho fuisse sacram, et membri virilis symbolum.

4 *Quia fustem tenens figuratur.* Vet. Schol. *Fustem* dicit instrumentum rusticum quo frumentum in area trituratur: Aborigines nostri Romano adhuc vocabulo *Fust* appellant: alias *Saligna falce* armabatur, auctore Marone.

5 *Palus;* hinc Graecis *Ithyphallus* appellatus est. An minabatur pygae? Certe hoc Ironice significari videtur.

6 *Importunas;* h. e. molestas, vel improbas.

Puto fistulam fuisse *arundinem* istam, quae concepto vento sonum edebat: unde enim arundo muta terreret volucres? B. Motu, acumine forte. G.

7 *Novis; propter recentem dedicationem Maecenatis. Sepulchra erant in hoc loco ubi nunc sunt horti Maecenatis, Thermae Traianae et Domus Crescentiae.* Vet. Schol.

8 *Cellae, servorum mansiunculae, et tenuiorum habitacula.* Torrentius.

Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippos in agrum
Hic dabat; haeredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Al-

12 agro *coni. Cun. et sic Sax.* 13 monimentum hoc ne *ed. Glarean. non male.* 14 Aesquiliis *Ven. Glar.* 15 qua *Bentl. et Cun.*

10 *Stare* dicitur quod densitate sui, vel numero oculos implet: ac si nequiret cadere. *Soliti erant* CARNIFICES *in Esquilina via puteos facere, in quos corpora mittebant. Hinc locus dictus erat Puticuli. Hic etiam erant publicae Vstrinae.* Vet. Schol. B. *Carnifices* ergo humilia etiam alia cadavera sepelierunt, vespillonum ultimi. De his Iuven. 8, 275 *Inter carnifices et fabros sandapilarum.* G. *Miserae plebi*, iis de plebe, qui proprium locum non habebant, ubi honeste sepelirentur. Z.

11 *Fuit Mallius Verna trans Tiberim ingenuis parentibus natus, qui quia a multis pecuniam mutuam rogabat, Pantolabos est cognominatus.* Vet. Schol. De *Nomentano* alias diximus ad Sat. 1, 1, 102.

Scurrae dicebantur urbani qui dicacitate sua victum quaerebant.

12 *Nescio quis donavit agrum suum populo ad sepulcra et posuit fines.* Vet. Schol.

In fronte; h. e. ad viam publicam, vel in latitudinem; *in agrum*, h. e. agrum versus, vel in longitudinem. B. V. Inscr. Grut. p. 856, 2 LOCVS — IN FRONT. P. XL. IN AGR. P. XXXIIII.

Cippus, vox Punica: nam et Syris Κιφα lapis est; Tituli, sive στήλης genus; huiusmodi erant rudiorum temporum mortuorum statuae. B. *Hic dabat*, h. e. hoc loco cippus definiebat, s. significabat. Z.

13 *Singularibus literis notabant. H. M. H. N. S.* h. e. *Hoc monumentum haeredes non sequitur. Videlicet ne pro suis habeant inferendis reliquiis aliorum mortuorum.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *multorum*. B. Retineam *multorum*, sed addam *destinata*, vel tale quid. De re ipsa vid. Gruteriani Indicis c. 17 et 20.

14 *Esquiliis; locus in quo ante sepeliebantur corpora, extra portam illam in qua est Sessorium.* Vet. Schol. *Cum Sessorium* non compareat in Lexicis, videndum an fuerit suggestum unde a sessoribus conscendebantur equi. Illic postea Sessoriana Basilica a Constantino condebatur. B. *Sessorium* Coelii Aureliani esse sedile quodvis, apparet: Petronii *Sessorium* est Gynaeconitis, ubi in cathedris *sedent* mulieres, ut *cubant* in lecticis *cubiculorum* viri. Quid si Acronis *sessorium* sit mulierum quoddam *Senaculum*, quale Romae fuisse, constat?

Salubribus; quia nemo ibi modo sepelitur. Vet. Schol. *Augustus aeger in Maecenatis domo cubare solitus est: Tiberius etiam in hortos Maecenatianos commigravit.* Torrentius. Subest igitur Dilogia.

15 *Aggere;* an Agger hic erat Tarquinii, ubi postea castra Praetoriana erant? B. Sic videtur propter viciniam Esquiliarum. G.

„Pro *quo modo* [inquit Bentleius] „lege invitis licet Codicibus, *qua* „*modo*." Ego tamen non ausim. Vnde enim novit ille non licere dicere *quo* pro *in quo loco* vel *ubi*? Alias novimus *eo* et *quo* vetustos esse Accusativos; verum et *quo* dicitur in Ablativo. B. Bentleii emen-

Albis informem ſpectabant oſſibus agrum.
Cum mihi non tantum fureſque feraeque, ſuëtae
Hunc vexare locum, curae ſunt atque labori,
Quantum carminibus quae verſant atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimulac vaga luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant herbaſque nocentes.
Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana maiore ululantem (pallor utraſque
Fecerat horrendas aſpectu). ſcalpere terram
Vnguibus, et pullam divellere mordicus agnam
Coeperunt; cruor in foſſam confuſus, ut inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea; maior

La-

19 vexant *al. apud Burm. ad Ovid. Am.* 2, 2, 29. *et Sax. vid. ad Sat.* 1, 7, 15. 27 morſibus *H.* 28 Coepere *Cun. e coni.* diffuſus *H.*

emendatio probabilis eſt, quia *qua* a librariis ob ſequens *modo* eſt mutatum. Z.

17 *Feras* nunc dicit volucres. B. Sunt aves carnivorae, quae dicuntur Epod. 5, 100 Eſquilinae alites. Z.

18 *Vexare*, h. e. inquietare et frequentare.

19 Errore *verſant* defixorum mentes.

20 Qui pro *perdere* maluit *pellere*, ille ſic enervari orationem vehementem Priapi non ſenſit. Nihil minus minantur comici irati, quam *perdere, disperdere, cerebrum dispergere in via* etc. G.

22 *Protulit os, Virgil. Extulit os ſacrum*, Vet. Schol. Recte haec appoſuit; nam iratae Dianae furor atque dementia tributa ſunt.

23 *Vidi egomet; hic verſus tragice profertur, ut Virgil. Vidi egomet duo de numero* Vet. Schol.

Nigra et furva diis inferis ſacra. Cruquius.

Succinctam; quo expeditior eſſet.

24 *Canidiam; Gratidiam Neapolitanam.* Vet. Schol.

Notum eſt veteres rem divinam nudis pedibus peragere conſueviſſe.

25 *Memini me legiſſe apud Helenium Acronem, Saganam fuiſſe nomine, libertam Pomponii Senatoris qui a Triumviris eſt proſcriptus.* Vet. Schol. Ex altero Scholiaſte legendum *Foeneratoris*.

Filiae fere omnes cognomines erat apud Veteres; ut altera e duabus eſſet maior; altera minor eiusdem nominis.

26 *Scalpere;* quo ſcrobs fieret magica, unde manes ex Orco evocarent. Siquidem Veteres terram e tenui cruſta conſtare credebant.

27 *Mordicus, pro eo quod eſt morſibus.* Vet. Schol.

30 Canidiae erat lanea, cerea autem Horatii: [Incertum hoc eſt. Z.] eorum enim effigies quos ſalvos voluerunt ex lana confecere. *Laneae effigies noctu dabantur in compita, quot liberos ſalvos eſſe voluerunt.* Torrentius. Lana enim invulnerabilis: ceream acubus figebant. *Devovet abſentis ſimulacraque cerea figit; et miſerum tenues in iecur urget acus.* Ovid. Her. 6, 91. B.

Lanea, quae poenis compescеret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, saevam
Altera Tisiphonen: serpentes atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem.
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Vmbrae cum Sagana resonârint triste et acutum;
Vtque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdi-

32 ut quae *Bentl. ex MSS. et sic G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *F.* 38 veniat *Bentl. ex MSS. et sic G.* venient *al.* veniant *Lambin. e codd.* 39 Pedatia *Ven. Glar.* 41 resonarent *al.*

91. B. Virgiliana Pharmaceutria, si credimus Donato ad 8, 80 *se de limo fecit, Daphnidem de cera* etc. G.

31 *Compesceret*, h. e. in ordinem cogeret, per Charientismum pro caederet.

32 Bentleius mallet solute dici *ut quae* cum quibusdam aliis; verum mihi secus videtur.

33 Hyperbole servili metui accommodatissima.

Graecis Sol *Hecatos*, et Luna *Hecate*, ab ἑκὰς, quod eminus radios suos iaculentur, et nocentes feriant: sane aliae tres Furiae, quam triplicis Dianae facies. Illuni nocte nulli comparent Manes: *Et Cytherea choros ducit Venus imminente Luna* Od. I, 4, 5.

34 *Serpentes atque videres*, Hyperbaton pro *Serpentes videres atque*. Serpentes deorum erant manium; quod nocerent, et e terra proreperent. B. Vid. Pers. I, 113. G.

35 *Infernas canes*, *Furias, quae sunt canes Iovis infernalis*. Vet. Schol. Cruq. *Canem* etiam noxium animal et carnivorum ad Stygium Solem Veteres referebant.

37 *At* modo dicitur pro *quin*, vel *quinetiam*. Imprecatur sibi mentienti, ut ab avibus, cinaedis et furibus contemnatur.

39 *Iulius Pediatius Eques Romanus honesto patrimonio consumto se prostituit; quare Horatius mutato genere Pediatiam nominavit*. Vet. Schol. Cruq. Cinaedis minari videbatur hic deus.

Fragilis, seu mollis duro contrarius est: Metaphora est ab equo qui facile pareat fraeno. Nam durus equus dicitur frangi.

Aiunt Voranum Q. Lutatii Catuli Libertum fuisse adeo furacem, ut nummos subreptos a Nummulario in calceos demiserit: a quo cum deprehensus esset, quidam subridens, Belle, inquit, si te non ἐγχαλκεύθη, h. e. *verberibus tanquam aes recudas, alludens ad calceos*. Vet. Schol. Cruq. cum quo consentit et alter Schol.

41 Recte modo Bentleius *resonârint*, quo conveniat inter tempora.

Triste sonabat Sagana; umbrae acutum. *Triste, lugubre et metuendum: acutum, tenue et subtile quod sine corpore emittebantur voces*. Vet. Schol. Cruq. Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες, μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο Τρίζουσαι ποτέονται. Homerus Od. Ω, 7.

42 *Lupi barbam; veneficiis rostrum lupi resistere inveteratum aiunt, ob idque villarum portis praefigunt*. Plinius

Abdiderint furtim terris; et imagine cerea
Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus. at illae currere in urbem:
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

SATI-

43 Adiperint *Ven.* 1479. *et F.* ut imag. *coni. Cru.* 45 ac facta *Sa. Cun.* fata *Ven.* 1479 *et F.*

nius (28, 10 s. 44) citante Landino. Terra defossum contrarium habebat usum. Ferae omnes deorum erant manium.

43 *Cerea; Hypermetrus versus.* Vet. Schol.

44 *Largior ignis;* quod boni erat ominis veneficis. *Limus ut hic durescit; et haec ut cera liquescit Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.* Virgilius Ecl. 8, 80. B. A cera nempe auctus est ignis. G.

45 *Voces Furiarum*, h. e. ululatus canum. Z.

46 *Pepedisse* se prae timore fingit: nam et metus inflat corpus. B. *Diffissa nate ficus;* Hoc haud dubie casu factum erat. Sed inde fortassis Horatius occasionem sumsit hanc Satiram scribendi. Z.

47 *Currere;* supplo coeperunt.

48 *Iocatur in has quasi altera dentibus appositis, uti solita sit; altera quod gibba fuerit, caliendrum habere consueverit. Caliendri meminit et Varro in eo libro qui inscribitur Virgula Divina, dicens: Ego nunc postulo Agamemnona meum, tantis coturnis accipit Critona caliendrum.* Vet. Schol.

Caliendrum, peplum capitis. Vet. Schol. Cruq. h. e. palliolum foeminarum, seu Mavorte, quod Graeci κρήδεμνον dicunt et θέριστρον; quod cucullo laxius et caput et humeros velabat; Latini ricinium appellaur. Anterior pars eminebat supra frontem, ut vel ex Horatio constat, qui *altum* apponit: et, *tantis coturnis accipit caliendrum*, ut superius Varro. Vox *caliendrum* non deducitur a κάλλυντρον, quod putavit Cruquius; verum a καλινδεῖν: nam sive κυλινδεῖν scribatur, sive καλινδεῖν perinde est; Graecis hoc involvere est. B. At rectius alii intelligunt comam appositam, non nativam. Z.

50 *Vincula, licia ex diversis coloribus, quibus mentes hominum vinciebant.* Vet. Schol. Cruq. *Terna tibi haec primum triplici diversa colore, Licia circumdo.* Virgil. ecl. 8. *Licia* a *ligando* appellantur: magorum autem est *ligare*. B. Si quis reliqua huius velut fabulae cognoscere amet, addat Epod. 5 et 17. Quem vero ipsae magicae artes iuvant, ille Theocriti Virgiliique Pharmaceutrias adeat, et Propertium 3, 4, 25 sq. et Luca. 6, 430 — 830 et doctior inde redibit. G.

SATIRA IX.

IN IMPVDENTES ET INEPTOS PARASITASTROS.

Haud dubie gratia, qua apud Maecenatem valebat Horatius, multos parasitastros et poëtastros pellexit, ut eum obsiderent et se per eum Maecenati commendari cuperent. Quare, ut hoc hominum genus molestum a se, si fieri posset, abigeret, fortassis hanc scripsit satiram, ubi im udentia et garrulitas eiusmodi homuncionis egregie describitur.

Ibam forte Via sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, et totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, ¶ Quid agis, dulcissime, rerum?
¶ Suaviter, ut nunc est, inquam; et cupio omnia quae vis.
Cum assectaretur, Numquid vis? occupo. at ille,
Nôris

3 Accurrit *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *F. Med.* 1486. *H. Steph.* Occurrit *videtur esse ab Aldo*. Accurrit *etiam defendit Heins. ad Ovid. Fast.* 2, 372.

SAT. IX.

1 Bentleius hic interseruit *ut* [*Ibam ut forte*] nulla cum causa, neque ulla cum auctoritate, quo eruditae suae auri placeret.

Huiusmodi Prodeambulatores vulgari ioco *Sacravienses* appellati sunt. B. Festus V. *October equus* ita appellatos ait, qui ad sacram viam habitarent. G.

2 *Meditans*, i. e. tacitus, aliquid componens.

Satis verecunde versus more Satyricorum nugas dixit, quia Satyrici solent sese carpere. Vet. Schol.

Omnes Lambini scripti Codices legerunt *et totus*, pro *totus*, quod et Cruquius probavit, etsi dissentiat Torrentius, atque Bentleius.

3 Quidam Vulgati Codices vitiose legerunt *occurrit* contra MSS. fidem. B. *Accurrit* sic plane est Ter. Eun. 2, 3, 44. G.

Male accepit Cruquius, et cum Cruquio Dacerius voces Ἐπαγόμενος et Ἐπιφερόμενος, quae in Vetere Interprete occurrunt: existimant enim ita dici eum *qui aliquem renitentem et quasi vinctum secum trahat*; cum vel ex ipso Scholiaste pateat obvium dici, vel casu aliquo de via oblatum. *Obvius*, inquit ille, Ἐπιφερόμενος. Insulsissimus iste Veterum Scholiastarum compilator, qui Acronis nomen mentitus est, *Epagomenum* proprium garrulo nomen fuisse credidit.

4 *Arreptaque manu; non exspectavit ut porrigerem*, ut eleganter Landinus.

Ordo est, Quid rerum agis mihi dulcissime. Vet. Schol. h. e. An recte et ex sententia proeedunt tibi omnia?

5 *Suaviter;* h. e. satis commode, quantum sinit rerum mearum status. Nostin' fortunarum mearum naufragium, postquam Brutianae succubuere partes? Ἡδέως θεὸν ἔνεστί μοι νῦν.

Cupio omnia quae vis; suavis valedicendi formula.

6 *Numquid vis;* sunt et ista properantis abire. *Rogo numquid velit: recte inquit: abeo.* Terentius, citante Cruquio. B. Eun. 2, 3, 50 quem locum videtur noster hic cogitasse. G.

Nôris nos, inquit; docti sumus. Hic ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris: misere discedere quaerens,
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero; cum sudor ad imos
Manaret talos, O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus, cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret. Vt illi
Nil respondebam, Misere cupis, inquit, abire,
Iamdudum video: sed nil agis; usque tenebo,
Persequar. Hinc quo nunc iter est tibi? ¶ Nil opus est te
Circumagi; quendam volo visere, non tibi notum;
Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.
¶ Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
Cum

11 Bollane *edd. vett.* 16 Prosequar *Glar. Bentl.* hinc *Bentl. cum nonnullis edd. vett. refert ad antecedens.*

7 *Nôris nos;* h. e. cupio tibi esse notus.

Doctos dicebant Veteres, quos nos hodie *Scholares* appellamus.

8 *Quaerens* modo posuit pro cupiens: et Comici dicunt *misere* pro multum et vehementer, ἐν ἤθει.

9 *Ire;* supple coeperam.

10 *Sudor, ex taedio et molestia.* Vet. Schol.

11 Optimi Torrentii Codices legerunt *Bolane* pro *Bollane*, quod ab oppido, (ut ille putat,) *Bola* derivatum est. *Solebat hic in faciem quemvis reprehendere, et libere dicere quod sentiret.* Vet. Schol.

Cerebri felicem; vult significare se propemodum invidisse homini cerebroso et impudenti, quod potuerit eum asperioribus verbis removere, quod sui pudoris non erat. Atque obiter Luciliano more *Bolanum* istum percutit. In insania cerebrum moveri credebant Veteres.

14 *Abire*, h. e. effugere; et bene subiecit *tenebo:* tenetur enim cui non licet abire.

16 Nescio cur Bentleio magis placuerit *Prosequar* quam *Persequar*, cum haec sit vox efficacior altera, atque ipse mox dicat *usque sequar te*, quod plus est quam *prosequar.*

18 *Cubat, aegrotat, languet, iacet.* Vet. Schol. *Cubantis luxuriae subscripsit.* Corn. Celsus.

Iulii Caesaris horti erant trans Tiberim iuxta Naumachiam, ut ostendit Torrentius ex Suetonio.

19 *Non sum piger; Libenter ambulo.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Demitto auriculas:* Proverbiale Schema. *Lassis asinis vel equis pendent aures.* Vet. Schol. Cruq. *Aures in equis et omnium iumentorum genere indicia animi praeferunt; fessis marcidae, micantes pavidis, subrectae furentibus, resolutae aegris.* Plinius 11, 37 citante eleganti viro Iacobo Cruquio.

Iniquae mentis, h. e. demissae et obnoxiae: contra aequus et cuius mens recta est. Metaphora ducta a bilance.

Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille;
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium, facies: nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat; ¶ Est tibi mater?
Cognati, queis te salvo est opus? ¶ Haud mihi quisquam;
Omnes composui. ¶ Felices! nunc ego resto:
Confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, divina mota anus urna;
„Hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis;
„Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra;
„Gar-

23 Varum *primae edit. it. H. ex conj.*

30 mota divina anus urna *Bentl.*

21 Advertendum hic ultimam syllabam in *subiit* produci in hoc versu.

22 *Si bene fretus sum conscientia mea.* Vet. Schol. h. e. Si sum virtutis propriae idoneus aestimator.

Vibius Viscus eques duos habebat filios Viscos Senatorii ordinis, utrosque Poëtas et insignes Criticos. Vide Vet. Schol. in Satyram sequentem. De Vario Vide Ode 6. Lib. I.

24 *Membra movere;* i. e. *cum gestu corporis pronuntiare.* Vet. Schol. Id enim saltare erat.

25 *Mollius;* maiore cum Rhythmo. Obiter Tigellium Cantorem tangit, eiusque artem ut indignam ingenuo.

26 *Interpellandi locus hic erat;* ad Emphasin posuit odiosae garrulitatis. B. Vt taedium effugeret audiendi laudes istius garruli. Z.

27 *Queis te salvo est opus;* callide quasi initurus cum eo gratiam haec promit. B. Qui primum notitiam contrahunt, ita rogant. G.

28 *Omnes composui;* Comice proferenda sunt ista, cum habeant ἦθος: et gratificari vult Horatio tanquam futuro sibi haeredi: *Componere* est περιστέλλειν, cum cadaver linteis implicatur. B. Certe hoc ipso, quod orbum se praedicat, videtur sibi escam velut proponere Horatio, ut is tanto facilius admittat in familiaritatem eum, ex cuius testamento sperare aliquid posset. G.

Felices; Ineptulum ludit: nam praeter spem responsum dedit; et Bolani ritu impudentem in os deridet.

29 *Confice;* fac finem enecandi. B. Forte tamen eo gestu ista dicebat Horatius, uti nugator accipere posset honestam petitionem: *confice,* me etiam *compone:* nam instat mihi fatum etc. Certe non satis probabiliter finxit poeta, post tam cerebrosam exprobrationem acta esse reliqua. G.

Marsi, Peligni, Samnites et Sabini *Sabelli* dicti sunt Veteribus; erant enim omnes Sabini generis et sortilegio insignes.

30 *Mota urna;* Plebeium divinandi genus per sortes, Synecdochice pro quovis alio usurpatur.

31 *Hosticus* vetuste pro hostilis, ut et *civicus* pro civilis.

32 *Laterum dolor,* pleuritis.

Tussis, tabes, vel phthisis.

Tarda podagra; quia tardos facit; et est ὑπαλλαγή. Vet. Schol.

„Garrulus hunc quando consumet cunque: loquaces,
„Si sapiat, vitet, simulatque adoleverit aetas."
Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
Praeterita: et casu tunc respondere vadato
Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. ¶ Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia iura;
Et propero quo scis. ¶ Dubius sum quid faciam, inquit;
Tene relinquam, an rem. ¶ Me, sodes. ¶ Non faciam, ille.
Et praecedere coepit. Ego (ut contendere durum est
Cum victore) sequor. ¶ Maecenas quomodo tecum?
Hinc

36 vadatus *Bentl. ex conj.* 42 durum *sine* est *Bentl. ex codd.*

33 *Quandocunque* modo positum pro *quandoque*, vel *aliquando*. Compositum est autem ex *Quando* et *Cum*; quasi diceret: erit tempus *quando* et *cum*. De Futuro hoc est Indefinito.

Consumet, h. e. necabit. Consumitur id cuius nulla pars relinquitur; vel quod non amplius comparet prorsus e medio sublatum.

34 Sic et Virgilius; *Matura adoleverit aetas*.

35 *Ad Vestae; Sic nos hodie in Claudii, vel Telluris dicimus, nec addimus Templum, aut Aedem*. Vet. Schol. *Aedes Vestae erat ad Clivum Capitolinum*, ut bene Cruquius ex Varrone. B. Foro vicinam, etiam indicat illud Cic. fam. 14, 2. ubi *a Vestae ad tabulam Valeriam ducta Terentia*. G.

Quarta iam parte; h. e. *hora diei tertia, quo in Foro causae agi coeperant, iuxta illud Epigrammatographi, Prima salutantes atque altera detinet hora, Exercet raucos tertia Causidicos*. Cruquius. Est Mart. 4, 8.

36 *Casu vadato*; satis mirari nequeo Interpretes omnes latuisse *casu vadato* modo dici pro in causa vadata, cum notum sit quid casus sit Iurisconsultis. *Respondere* autem is dicitur in quem lis intenditur. Bentleius multa hic movet perdensas tenebras, quae non puto opus esse Lectori modo repraesentare. Pro *vadato* reposuit *vadatus* ex ingenio. B. *Casu vadato* nihil esse puto. *Vadatum* esse vel activum, qui alteri necessitatem vadis dandi imposuit, vel passivum qui dare iussus est; ipse fatetur et probat Bentleius, quo minus opus est sola coniectura mutare lectionem omnium librorum, quam etiam Acron tuetur. G.

37 Qui causa sua cadit, *litem* dicitur *perdere*.

38 *Adesse* proprie Advocatorum est. [† Vulgatissimum est, verbum *adesse* in iudiciis idem valere quod patrocinari. *Rutgers*. Lect. Venus. p. 348.]

39 *Valeo stare; si habeo vires ut stem*. Vet. Schol. Cruq. An simulat se Podagricum? [† *Stare* in iudicio ante Praetoris tribunal. *Bersm*.]

40 *Quo scis*; ad visendum scilicet aegrotum.

41 *An Rem; sic et in Legibus scriptum inveniri solet Rem sive Litem*. Vet. Schol.

43 *Cum victore*, haec Metaphorice posuit ac si captivus duceretur.

Hinc repetit. ‖ Paucorum hominum, et mentis
bene ſanae:
Nemo dexterius fortuna eſt uſus. ‖ Haberes
Magnum adiutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles ſi tradere; diſpeream ni
Summôſſes omnes. ‖ Non iſto vivimus illic,
Quo tu rere modo: domus hac nec purior ulla eſt,
Nec magis his aliena malis: nil mî officit unquam,
Ditior hic, aut eſt quia doctior; eſt locus uni-
cuique ſuus. ‖ Magnum narras, vix credibile.
‖ Atqui
Sic habet. ‖ Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. ‖ Velis tantummodo, quae tua virtus,
Expugnabis; et eſt qui vinci poſſit; eoque

 Diffi-

45 deterius *notabile ſphalma Med.* 1477. 50 inquam *etiam MS. Bos Animadv. p.* 59. 55 eó quod *Med.* 1477.

Quomodo tecum; Quomodo circa te Maecenas eſt? Vet. Schol.

44 *Repetit;* h. e. de novo incipit ſermocinari.

Paucorum hominum; i. e. *qui et ſapiens eſt et raro habet parem.* Vet. Schol. Et paucos admittit, falſa Dilogia. B. Nihil hic ambigui video. Deſcribit Maecenatem ab ea parte, qua deterrere impudentem hominem ſe poſſe ſperat. Caeterum in MS. Gottingenſi eſt, *ut mentis bene ſanae,* quod valde placet: ſic enim ratio reddatur, cur *paucorum hominum* ſit Maecenas? Memor videlicet vafri illius Siculi, qui temere nos vetat credere etc. G.

Mentis bene ſanae, per Anticipationem Paraſitaſtrum a conatu callide deterret.

45 *Fortunam* modo dicit magnam ſive ingentes divitias.

46 Hypocrita, ſive ſecundarum partium actor, ipſius actoris actor erat: erat etiam et tertiarum. Hi cum poſſent nolebant tamen aequare primos actores, quo eos commendatiores redderent populo.

47 *Hunc hominem;* Δεικτικῶς *ſeipſum tangis digito.* Vet. Schol. Et habet ἦθος.

Tradere, h. e. commendare.

48 *Summôſſes omnes; malignus maligna promittit.* Landinus B. In tempore, quod vulgo plusquamperfectum vocant, vis quaedam eſt, non diu erit cum ſubmotos gaudere poſſes aemulos. G.

Bentl. praetulit *vivitur,* quod repertum fuerat in uno tantum Codice.

49 *Purior,* h. e. magis ingenua et proba: purum enim dicimus cui nihil ficti adhaeret, vel improbitatis.

50 *Aliena malis;* h. e. huiusmodi peſtibus inimica: nam Euphemiſmo quodam exſecrabilia *mala* dicimus.

Nil mî officit; ego ei non invideo. Vet. Schol. Cruq.

Neque ego cernere elegantiam vocis *inquam,* quam Bentleius, auctoritate neſcio quorum Librorum hic interſeruit pro *unquam.* Videtur ſane mihi frigidiuſculum hoc.

54 *Quae tua virtus;* amarulenta Ironia.

55 *Et eſt qui vinci; iucunde ex alterius perſona Maecenatem reprehendit: hoc eſt quod dicit Perſius; Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* Vet. Schol. Cruq. B. Quin

ex

Difficiles aditus primos habet. ¶ Haud mihi deero:
Muneribus ſervos corrumpam; non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam; tempora quaeram;
Occurram in triviis; deducam. Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. ¶ Haec dum agit, ecce,
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, et illum
Qui pulchre nôſſet: conſiſtimus: Vnde venis? et,
Quò tendis? rogat, et reſpondet. Vellere coepi,
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos, ut me eriperet. Male ſalſus
Ridens diſſimulare: meum iecur urere bilis.
Certe neſcio quid ſecreto velle loqui te
Aiebas mecum: Memini bene; ſed meliori
Tempore dicam: hodie triceſima ſabbata: vin' tu
Cur-

56 primus *Med.* 1477. *Ven.* 1479. 64 penſare *omn.* nictans *Baxt.*

ex ſua perſona hic loquitur Poeta: nec vitium reprehendit, ſed laudat prudentiam, qua facilitatem moderatur. G.

Eoque; quia ſcilicet intelligit facilitatem ſuam.

58 *Tempora quaeram;* ſupple idonea.

59 Ridicule abutitur graviſſima ſententia. Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί. Epicharmus, citante Cruquio.

60 *Haec vita* dicebant Veteres pro eo quod nos *Hic mundus.*

Haec dum agit; h. e. Interim.

61 *Fuſci Ariſtii* celeberrimi eius temporis Grammatici vita exſtat apud Tranquillum.

63 *Rogat et reſpondet; eleganter mixtum inter ſe et confuſum ſermonem interrogandi ac reſpondendi expreſſit.* Vet. Schol. Mira βραχυλογία.

64 Lambinus ex duodecim Codicibus pro *prenſare* repoſuit *preſſare:* Verum nihil tanti; ſiquidem notum eſt veteres Romanos non pronuntiâſſe *N* ante *S.* Quin et noſtri homines *Preſſare milites* dicere conſueverunt, pro *Prenſare. Preſſare, ſtringere.* Vet. Schol.

Lentiſſima; h. e. minime ſequacia, ſed potius prenſanti renitentia. B. *Lenta brachia* ſunt ſane mollia, flexilia: ſed nempe eo ipſo prenſantem effugiunt. G.

Nictare eſt aliquid oculis nictantibus demonſtrare. Vet. Schol. Conſtat eum legiſſe *nictare;* quod miror neminem advertiſſe, neque ipſum Bentleium, qui me invito retinuit *nutans.* B. Neſcio unde vir doctus illud ſuum *nictans* hauſerit. Quos ego conſulere potui libros non in contextu modo Horatiano, ſed in ſcholiis etiam legunt. *Eſt autem* nutare, *aliquid oculis* nutantibus *velle demonſtrare.* G.

65 Iucundo convicio *male ſalſum* amicum ſuum appellat, ac ſi maligne urbanum crederet: Nam *male ſalſus* uno ſpiritu profertur, uti Subſtantivum.

66 *Diſſimulare;* ſupple coeperat.

67 *Certe* dicimus ubi memoriae non adeo diffidimus. B. Haec dicit Horatius ad Fuſcum. Reſpondet tum Fuſcus *Memini bene* etc. Z.

68 *Meliori tempore;* nam te occupatum video.

69 *Triceſima Sabbata; Quae Iudaei Neomenias dicunt, quoniam per Sabbata*

Curtis Iudaeis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Relligio est. At mî: sum paulo infirmior, unus
Multorum; ignosces; alias loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi

Ad-

73 Tam mihi surrexisse nigrum. G.

bata Iudaei numeros appellant Lunares: et Sabbatum magnum in Renovatione Lunae a Iudaeis etiam hodie celebratur. Vet. Schol. Numeros autem Lunares Hebdomadas dicit, quas Iudaei Sabbata appellant. B. *Numeros Lunares* dixit Scholiasta dies a novilunio inde s. Neomenia procedentes, quales Iudaeorum menses sunt et semper fuere. Quae Delphini interpres et Dacerius de tricesimo anni a Tisri mense incipientis Sabbatho, id est Paschate habent a Torrentio et Lambino: ea si vera essent etiam, reconditiora tamen essent, quam quae cadant in Horatium. Aeronis illud et aliorum Scholiastarum forte non contemnendum. *Tricesima Sabbatha dici, quando calendis* (novilunio) *occurrit Sabbathum,* i. e. in calendas incidit. Sed nihil melius quam sequi Scalig. de Emend. Temp. 3 p. 309 et Seld. de I. N. 3, 15, et intelligere tricesimum Lunaris mensis diem, ex parte certe feriatum et cultum Iudaeis, quae facilis est hodie etiam omnibus, apud quos habitant vel pauci verpae, observatio. G.

Nescio cur Bentleius maluit reponere *vis tu* pro *vin' tu,* nulla sub auctoritate. B. Provocat Bentleius ad ea, quae ad Sat. 2, 6, 92 disputarit. Sed quae ratio ibi *vis* postulat, eadem hic exigit *vin'*. G.

70 *Curtis; Quia pellicula imminuti sunt: quia Moses Rex Iudaeorum, cuius Legibus reguntur, negligentia φιμωθεὶς medicinaliter exsectus est, et ne solus esset notabilis, omnes circumcidi voluit.* Vet. Schol. Vocem φιμωθεὶς quae inscitia Librarii exciderat reposuimus ex coniectura, uti et *medicinaliter exsectus* pro *medicinalis effectus* quae nihili erant. Quis miretur eiusmodi convicia homini Epicureo atque Pagano excidisse? Iure igitur Henrico Glareano diaboli organum videtur. Etiam Satira quinta haec habet: *Constat omnia miracula certa ratione fieri, de quibus Epicurei prudentissime disputant.* B. At hoc est, o manes Baxteriani, plus quam Bentleianum facinus: et *exsecare* Mosen est plus quam cornutum facere. Si omnino dignus est locus, qui emendetur, blandior medicina fuerit, *quia Moses — negligentia medici talis,* i. e. curtus, *effectus est.* Vel, quod libri quidam habent *affectus,* legam, *negligentia medicinali* ecsectus, h. e. *circumsectus est.* G.

Cum summo contemtu *oppedere* posuit et παρὰ προσδοκίαν, cum deberet dicere, *adesse eorum sacris.*

Parcus sum deorum cultor et infrequens.

71 *Infirmior; metus et infirmitas Religionem faciunt.* Vet. Schol. Cruq. B. *At mî* etc. sunt verba Fusci. Z.

Vnus multorum; unus inter multos. Vet. Schol. Cruq. Vult excusare se ob superstitiosorum numerum.

72 *Ignosces;* scita valedicendi formula.

73 *Surrexe,* sic et Virgilius *extinxem* pro extinxissem. B. *Nigrum,* infaustum. Z.

Improbus modo Substantivum est, ut supra *male salsus:* Perpetuum iratorum convicium est.

74 *Sub cultro; Proverbium est.* Vet. Schol. Ac si victima esset futurus. B. Theocrito 22, 5. Castor et Pollux sunt Ἀνθρώπων σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων, iam tonden-

Adversarius: et, Quo tu, turpissime? magna
Exclamat voce, et, Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam. rapit in ius: clamor utrinque:
Vndique concursus. Sic me servavit Apollo.

SATIRA X.

IN INEPTOS LVCILII FAVTORES.

Cum Horatium ob ea, quae Satira quarta de Lucilii vitiis ostenderat, quidam obtrectatores, in his maxime Demetrius, Hermogenes, Pantilius et Fannius, vituperassent: defendit hic suam sententiam uberiusque explicat, ostendens, genus dicendi Lucilianum, praeterquam quod minus breve esset, varium et iucundum, idem quoque ob verba graeca immixta impurum esse. Quodsi nonnulla in Ennio reprehenderit Lucilius; nihil vetare, quo minus ipsius vitia notentur ab alio. Veruntamen quodammodo excusandum esse Lucilium ob aevum, quo vixerit; quia, si nunc viveret, fortassis limatius diligentiusque esset scripturus. Caeterum, addit Horatius, semet ipsum contentum esse, si paucis iisque doctis hominibus (quos gratus recenset) sua probarentur scripta; contra se minime curare, quid Demetrius et Tigellius de illis sentiant.

Luci-

dentium caput in metu summo naufragii. V. Petro. 104. Proserpina crinem aufert morituris etc. G.

Casu, h. e. *Sic dii voluere:* habet enim Emphasin hoc sibi praeter omnem spem evenisse.

75 *Adversarius*, *Creditor*. Vet. Schol.

Turpissime; atrox convicium. Μιαρώτατε. B. *Impure* simile apud Comicos maledictum. G.

76 Bentleius pro *Exclamat*, ex unius Bersmanni Libro reposuit *Inclamat*, quod minus ego probaverim, etsi nihil intersit.

Licet antestari? Tangens auriculam his verbis loquebatur; Licet antestari? Si ille respondisset, Licet, iniectione manus adversarium in iudicium trahebat. Quod si antestatus non esset et manum iniecisset, iniuriae reus constitui poterat. Vet. Schol. Est autem *antestari* quasi *antetestari*. Lambinus.

77 *Oppono auriculam; solebant testium aures tenere, et ita dicere: Memento quod tu mihi in illa causa testis eris; quod est antestari.* Vet. Schol. *Est in aure ima memoriae locus, quem tangentes antestantur.* Plinius citante Torrentio.

— Cynthius aurem
Vellit et admonuit. — Virgil.

78 *Sic me servavit Apollo; Hoc de sensu Homerico sumsit*, (Il. Υ, 443) Τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων. Vet. Schol. Alias Apollo et Ἀλεξίκακος erat et Poetarum Numen. Suavi etiam Dilogia eburneum dicit Apollinem, qui stabat in Foro Augusti, ubi ius dici consueverat.

Sportula deinde Forum, iurisque peritus Apollo. Iuven. I, 128.

Ista debentur Cruquio.

* * *

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille,
Est quo vir melior: longe subtilior illo,
Qui multum puer et loris et funibus udis
Exhortatus, ut esset opem qui ferre poëtis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum equitum doctissimus. Vt redeam illuc,

* * *

Hos versus habet Zarotti prima, et altera Mediol. 1486 cui adiuncti Acron et Prophyrion, pro Horatianis. Landinus reiecit eos iam Flor. 1482 in annotationem, causam interferens, quod Acron incipiat Satiram ab illo versu *Nempe incomposito.* In annotationibus quoque retulere Aldus, Bened. Philologus, Ascensius, Lambinus, Cruquius, Rutgersius, interpres Delphini, Dacerius. In codicibus eos antiquis fuisse, fatentur omnes. Aldus agnoscit stilum Horatianum: H. Glareanus vel Horatii esse ait, vel simiae Horatii. G. Fabricius quasi nihil dubitaret de auctore in castigationibus ad versum, annotat, Catonem intelligi Valerium, nobilem Grammaticum et Criticum (de quo Sueto. c. 11) et tamen omissi sunt hi versus in exemplaribus Fabricianis Basil. 1555 fol. et Lips. 1593. 8. excusis. Lambinus aetatem cccc annorum illis tribuit, Horatianos siquis putet, eum in his literis parum videre ait: sibi assentiri dicit

2 Nescio cur *defensore tui* malit Ascensius. G.

4 *Subtilior* callidior, astutior, per ironiam, Catone est ille puer aetate et ingenio, qui causam illam loris et funibus defendendam suscepit. G.

6 Legendum *puer est loris — Exornatus.* Posterius hoc iam suspicatus est acutus vir H. Glareanus. Exornavit se armis iuvenis, quem tangit, et malum minatus est vel dedit adeo his, qui secus sentirent de Lucilio. G. [† *Qui multum nuper loris et funibus udis Exornatus* — conii. Rutgers.]

8 Iungo *Grammaticorum equitum,* et puto ludibrii causa ita appellari iuvenem, qui Grammatici provinciam illis armis tueri vellet, quibus circa illa tempora Cicero filius *patri suo de Cestii corio satisfecit,* ut narrat Seneca Suasor. 7. Quid? si minatus fuerat Horatio ipsi hic eques Grammaticus? Quid? si pudore quodam Horatius aetate provectior, vel amici, hos octo versiculos sustulere? G.

dicit Io. Auratum, M. A. Muretum, Si. Bosium, Io. Passeratium. Vossius de poëtis Lat. p. 9 *sunt valde antiqui*, ait de his versibus, *quidquid dicat Lambinus.* Ascensius (edit. 1544 fol.) *sunt*, inquit, *qui Maecenatem taxari hic autument, et ideo propter ipsum ab Horatio resectum hoc caput.* Etiam Glareanus, *Ablati*, inquit, *possunt videri poëtae consilio.* Haec faciunt, ut dignos putem versus, qui etiam hic legantur: inprimis, cum, si non sint Horatii, antiqui tamen, et ingeniosi hominis opus videantur. G.

Nempe incomposito dixi pede currere versus
Lucilî: quis tam Lucilî fautor inepte est,
Vt non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque caetera: nam sic
Et Laberî mimos, ut pulchra poëmata, mirer.

Ergo

5 *pro* nam, num *G. S. Bos. animadv. p.* 56. non *Z. V.* 1479. *Fl. V.* 1486. *credo cum interrogatione.*

1 Comicum principium et Morale: nam de medio sermone orditur. Est autem *Nempe* Particula recordantis suae cogitationis.

Incomposito, h. e. incondito, et extemporaneo. Metaphora desumta est ab imperitis equis, vel etiam saltatoribus, qui nullis gradiuntur numeris.

Dixi; Satyra scilicet quarta. (1, 4, 8) Grave crimen hoc: nam quis ferat libertino genitum avo Pompeii Magni doctiorem? B. Quin avunculo maiori. Vid. ad Sat. 2, 1, 75. G.

Etsi melius currant *facti et euntes*, *currunt* tamen versus qualescunque. Et mire *pede currere* posuit: erant enim *Pedes* numeri quibus in Choreis saltantes currebant. Huc facit Anacreontis illud;

Ἐδόκουν ὄνειρι τρέχειν
Ἀρθμὸν ἑκὼν ἐκτανύειν.

2 *Fautores*, Plauto *favitores*, plausores erant in theatris. *Inepte favemus alicui, quando aperta vitia eius negamus.* Vet. Schol. Nam ineptus est vapide blandus. Huiusmodi palponibus οὐδὲν ὑγιές. nam fumivendulis istis perpetuo venalis est anima.

3 *Fatemur coacte, confitemur sponte*, ut belle Landinus.

Sale multo ideo ait numero singulari, quod dicturus erat defricuit, quasi vere id sale faceret (sic enim legendum pro *sal.*) Vet. Schol. B. *Sales* nempe urbanitatem ordinarie significant: *sal* singul. proprie solet accipi. Fit ergo vividior metaphora. G.

4 *Charta eadem*; siquidem quarta Satyra et *Facetum* et *Emunctae naris* eum dixerat.

6. *Decimus Laberius a Divo Iulio annulo aureo et quingentis sestertiis donatus est, postquam Mimum suum egisset.* Cruquius ex Suetonio, et Macrobio. Sed Publius Syrus in eo certamine palmam tulit.

Mimi, liberi, dicaces, et lascivi erant, et unius tantum Actionis; nam nulla habebant Exodia, ut caeteri Ludi. Constabant igitur ridiculo.

Ergo non ſatis eſt risu diducere rictum
Auditoris: et eſt quaedam tamen hic quoque virtus:
Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures:
Et ſermone opus eſt modo triſti, ſaepe iocoſo;
Defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſulto. Ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque ſecat res.
Illi, ſcripta quibus Comoedia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi; quos neque pulcher
Her-

14 Ext. opus *H.* conſultum Z.

7 *Et hic rictus dicitur, et hoc rictum menſura oris.* Vet. Schol. B. *Riſu did. rictum*, excitare riſum effuſum. Z.

8 *Virtus*, Graecis Ἀρετὴ, unde teſte Donato, noſtrum *Ars*.

9 *Vt currat*; h. e. ut feſtinet ad exitum: Metaphora a iumento leviter onuſto; ut vel ſequentia oſtendunt.

10 *Impediat*; h. e. retardet. Notum eſt quid ſint *impedimenta* in itinere.

11 *Sermone modo triſti, ſaepe iocoſo*; h. e. Stilo modo gravi et Rhetorico, modo mordaci et Satyrico.

12 *Vicem*, h. e. *munus*, vel partes. B. *Defendere vicem* eſt agere partes vel perſonam, ut Art. Poet. 194. Satirae ſtilus eſt nunc oratorius, nunc poeticus, nunc familiaris et tenuis etc. G.

Rhetoris eſt tenere artem ſtili.

Poetae autem Satyricos ſales proferre: nam Poetam modo dicit Satyricum.

12 *Vrbanum* modo dicit ingenue iocantem. Neſcivit Lucilius *Ingenuo culpam defigere ludo*. Atticus iſte lepos Horatiani erat aevi, quod tandem urbanos protulit.

Parcentis viribus; *quia vult data opera delicatus videri.* Vet. Schol. Abſtinet enim a tentatis iocis.

14 *Ridiculum acri*; *Ioculare maledictum gravius vulnerat, quam res aſpera.* Vet. Schol. B. Reddit rationem, cur Satira ſe demittat etiam ad humilem urbanitatem, viribus parcat etc. G.

15 *Fortius et melius*; h. e. et efficacius et conſultius.

Magnas res ſecat, qui potentum lites diiudicat. Siquidem res difficiles quae ſubito, ac veluti uno ictu abſolvuntur, *decidi* et *ſecari* dicuntur, Metaphora ſumta a medicorum cultris. Iſta Allegorice dicuntur de Satirica Invectione. Vult enim ſignificare ſe levi negotio de Nobilibus adverſariis victoriam reportare, cum Lucilius *Genuinum in illis fregerit*, ut eleganter Perſius.

16 *Illi ſcripta quibus*; *Eupolis atque Cratinus Ariſtophanesque Poetae.*

Viris, πλεονάζει, more vetuſto.

17 *Is ſtare* dicitur qui non cauſa cadit, vel perdit litem. *Ad id pertinet ſtabant quod dixerit; Ridiculum acri Fortius et melius magnas plerumque ſecat res.* Vet. Schol. Dilogue etiam *ſtabant* dixit pro placebant: nam *ſtare* dicebantur Fabulae quae non explodebantur.

Ironice *pulchrum* dicit vetulum et lippum, ſe tamen apud puellas pro formoſulo inepte gerentem. Palam nominat obtrectatores ſuos, veteres ſcilicet Caeſareanae aulae ſectatores.

Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
¶ At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miscuit. ¶ O seri studiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? ¶ At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commista Falerni est.
¶ Cum versus facias; teipsum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petillî,
Scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,

Cum

21 qui ne putaris *Venet.* quid ne putatis *Glar.* 24 commixta *Ven. Bentl.* 27 Oblitus *suspic. Bentl.* Latini G. *et omnes ante Lambi.*

18 *M. Demetrium modulatorem propter maciem ac parvitatem corporis hoc nomine appellat.* Vet. Schol. B. Imo *simium* vocat quod erat ineptus imitator Calvi et Catulli. Z.

19 Licinium dicit Calvum et Valerium Catullum, qui scilicet amatorias cantiones scripserant.

Cantare, modulari. Vet. Schol.

20 *At magnum fecit,* ipsius Lucilii verba sunt, teste Rufiniano Rhetore; et suaviter eum suis verbis deridet. Haec Subiectionis forma protulit. B. Modo non corruptus sit Rufiniani locus, ac legendum p. 25 *ut apud* Horatium in *Lucilium*. Nam vix risisse videtur Lucilius morem, quo ipsum frequenter usum, fragmenta quae supersunt testantur. G. Est obiectio istorum obtrectatorum Horatii. Z.

21 *O seri studiorum!* serae dicuntur fruges quae non nisi longo tempore maturescunt. Graecis ὀψιμαθεῖς sunt et qui literis sero vacant, et qui sero proficiunt; culpa scilicet ingenii et acuminis.

Quine putetis; supple, *An in tantum fatui estis* qui putetis? Neque enim assentiri possum Prisciano, qui *Ne* putat esse Coniunctionem Affirmantem; vel his qui reponunt *Ve* ex ingenio. Huiusmodi βραχυλογία Moralis est et Comica, Habet eandem vim, ac si dixisset, *Vosne putetis.* G.

22 *Dicitur Pitholeon Epigrammata ridicule scripsisse, in quibus Graeca verba mixta erant cum Latinis.* Vet. Schol.

23 *Concinnus;* ornatus, pictus.

24 *Chio nota* Hypallage est, pro *Chiam notae:* et *nota* posuit figurate pro cadus, vel amphora. Erat autem Falernum Italicum et austerum, Chium autem Graecum et dulce. [† conf. Tibull. 2, 1, 28. ibique *Heyne.*]

25 *Cum versus facias;* supple, *Utrum tunc tantum.* Vet. Schol.

26 *Dura; maligne dura; nam ab Augusto absolutus est.* Vet. Schol. V. Sat. I, 4, 94.

Peragenda, h. e. peroranda.

Petillius iste abstulerat coronam auream de capite Capitolini Iovis.

27 *Latine;* ita legendum esse pro *Latini* vir doctissimus Dionysius Lambinus ex tribus MSS. ostendit; Cruquius probat, Veteresque Scholiastae confirmant. Bentleius hoc improbat, et servat priorem scripturam. B. Recte Bentleius: *oblitus patris Latini* i. originis ab illo rege, cuius et nomen debet commendare linguam. Malis ne tu, defensor Lucilii, oblitus Romanae maiestatis, oratores summos patriis verbis immiscere verba foris, ab externis, petita? Elegans est etiam *oblitus*, ut ad oratores et infinitum *intermiscere* pertineat: sed solo adhuc ingenio Bentleii nititur, et non est necessarium. G.

Cum Pedius causas exsudet Publicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
Versiculos; vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
In silvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Graecorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
Dif-

28 exsudat *coni. Bentl. et sic Zar.* Poplicola *Ven. Lamb. Bentl.* 31 Atqui *Bentl. e codd.* 32 tali me *Bentl. e cod. uno.*

28 Q. Pedius Publicola et Messala Corvinus Oratores erant priori saeculo insignes. *Ita autem hi a Graecis abhorruerunt, ut Messala primus Funambulum dixerit Σχοινοβάτην, et post hunc Terentius.* Vet. Schol. Quod et Quintilianus prodit. Erravit igitur vir doctus Ludovicus Desprez, cum Andreae Dacerio crediderit affirmanti hunc fuisse filium Quinti Pedii, et cum Augusto Consulem. B. Inclinat animus, uti putem *Publicolam* dici ab Horatio *Corvinum*, qui esset ex Valeriis Publicolis, cum de Pedio nihil constet nisi ex Schol. ad h. l. Messala, a quo Terentius *funambulum* accepit, non potest hic noster esse. *Pedius* qui causas dixit, quo tempore haec scribit Horatius, vix alius fuisse videtur quam collegae Augusti, a quo Pedia lex, filius, quod dixit post alios Dacerius. G.

30 *Canusini* cum reliquis Calabris, Apulis, Lucanis et Brutiis de Magna erant Graecia, et Graecorum Colonis immisti.

Dilogus dici solet *Bilinguis* etiam pro doloso. *Ideo ergo et Ennius et Lucilius Brutates bilingues dixerunt.* Vet. Schol. ex Vetere Codice Iosephi Scaligeri.

31 *Facerem; facere vellem;* ut *Cum canerem Reges.* Vet. Schol. B. Haud dubie Horatius hanc rem tentavit, cum Athenis literis operam daret. Z.

Comice protulit *Natus mare citra;* et ad Emphasin posuit vilioris pretii. Delicatulis enim mirifice placent transmarina. B. Mihi videtur nihil dicere aliud voluisse poeta, quam se natione Italum, in Italia natum, non in Graecia transmarina. G.

33 *Post mediam noctem;* Εὖτε καὶ εὐτρεχέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων, ut belle Theocritus. *Eo tempore Solis Phoebique Vaticinium roborari credebatur,* inquit Ludovicus Coelius. Ad galli scilicet cantum, quo tempore fugari dicuntur manes vanorum somniorum auctores.

34 *In silvam ligna ferre,* Proverbio dicitur. To carry Coal to Newcastle.

35 *Caterva,* Gallorum erat legio, sive exercitus. Etiam Aboriginibus nostris, *Cât* exercitus est, et *Torva,* Turba, vel Globus. Caterva orbiculari erat figura. B. Nihil vult nisi Graecorum scriptorum satis magnum esse numerum, difficile esse ibi eminere. G.

36 *Cornelius Alpinus Memnona Hexametris versibus nimirum descripsit; et belle iugulat Memnona Dilogus ait: nam dum describit quemadmodum iuguletur, intelligi vult ab ipso potius iugulari.* Vet. Schol. Erat hic Aulus Cornelius Alpinus, ut ostendit Torrentius adversus Cruquium, qui Cornelium Gallum credidit. B. Bentleius Furium Bibaculum hic exsculpit ex verbis Acro-

Diffingit Rheni luteum caput; haec ego ludo,
Quae nec in Aede ſonent certantia iudice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos
Vnus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit, pede ter percuſſo: forte epos acer,
Vt nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Vir-

37 Deſingit *etiam G.* Dif. *Z. it. Venet.* 38 neque *Sax. Bentl.* 44 Ductu molle *etiam Cun.* dictu *Sax.* ducit *omnes, puto, ante Steph. etiam Rutg. Bur. Bentl. Talb. Sandb.*

Acronis, *vel Vivalium quemdam poetam Gallum tangit: Rivalium* potius fuiſſe credibile mihi ſit, cum Cruquianus Schol. habeat, *rivalem quemdam G. t.* Optimum forte fuerit, fateri, nos neſcire hodie. G.

37 Veteris Scholiaſtae et MSS. auctoritate ductus *Deſingit* reponendum duxi pro *Diffingit*. *Deſingit, figurat, ac per hoc deſcribit, ſignificat.* Vet. Schol. B. Sed Acron Fabricianus, *Diffingit, male format, i. deſcribit, luteum Rheni caput, non quia luteum caput habet Rhenus, ſed quod luteum facit ipſe deſcribendo male.* Da. Heinſius nimis etiam hic ingenioſus, coniicit *Diffringit Rheni lut. cap.* quaſi dicatur in poetam, qui Gigantomachiam ſcripſerit. G. Reſtitui *diffingit*, h. e. deformat. Z.

Luteum caput; et hoc Dilogus; quaſi ab ipſo Poeta mala deſcriptione luteum fieret. Vet. Schol. Notum eſt etiam Oſtia fluminum dici *Capita*, quod oſtendit Turnebus. B. At hic fontes intelligam, limpidos per ſe et liquidos, ſed *luteos* et turbidos a poeta. G.

Comice *Haec* pro talia.

Ludo; quoniam verecunde Poetae verſus ſuos luſos appellant. Vet. Schol.

38 *In Aede; Apollinis et Muſarum.* Torrentius. In commiſſionibus ſcilicet ab Auguſto inſtitutis; et bene *ſonent*, ob Echo. B. Aedes Apollini ab Auguſto dedicata tum nondum erat: intelligenda quaecunque aedes, ubi examinantur fabulae in ludis agendae. G.

Critici apud Aedem Apollinis Palatini *numero erant quinque*, e quibus maxime aſſiduus erat Spurius Metius Tarpa, ut oſtendit Vet. Schol. Cruq. *Nam ii fere qui Scenas ſcribebant, ad Tarpam hunc, quaſi emendatorem, eas afferebant.* Alter Sch. B. Vid. A. P. 387. G.

39 Ordo eſt, *Redeant Theatris iterum atque iterum ſpectanda.* Praeparatio eſt ad ſequentia.

40 *Arguta*, argutiis armata, pellaci et promto ingenio.

41 Eludunt Gladiatores, dum arte effugiunt ictus, et per hoc ferientes fallunt.

Comis Morali ſuavitate blandus eſt.

Garrire, nugari, propter perſonarum humilitatem quae in Comoedia loquuntur. Vet. Schol. Cruq. B. Tu ſolus, Fundani, potes facete comoedias ſcribere, in quibus meretrices et ſervi more ſuo nugantur. Z.

42 *Sub Auguſto agebat Caius Fundanius Comoediarum ſcriptor.* Torrentius.

Amarulente Reges obiter exagitat: ſiquidem per *facta regum*, caedes et ſcelera ſignificat. Atrocius Perſius *prandia regum* dicit capita et pedes infantum, ob Thyeſteas Fabulas ſcilicet.

43 *Pede ter percuſſo; Trimetro Iambico.* Vet. Schol. Aſinius Pollio

Virgilio annuerunt gaudentes rure Camoenae.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Haerentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprêndis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Accî?

Non

49 cum multa *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Bentl. ex multis MSS.* 50 *pro* saepe, verba *coll. Sax.* 51 quaero *Sax.* 53 Accî *sic Ven. Glar. Bentl.* Atti *Lamb.* Acti *Baxt.*

lio Tragoedias scripserat. Vid. Car. 2, 1, 9.

Forte; magno impetu expressam. Vet. Schol. Animosum dicit et spirituale.

Acer, h. e. callidus, interritus, audax. Vid. Car. 1, 6, 1.

44 Veterem Scholiasten et plerosque scriptos Codices secutus, *ducit* servavi; cum Henricus Stephanus et Cruquius magis probent *Ductu molle atque facetum*, quod duriusculum mihi videtur. Et mire *Ducit* de longo Carmine, desumta Metaphora a lanificarum filis.

Ad mea perpetuum deducite tempora carmen. Ovidius.

Molle atque facetum, tenerum dicit et amoenum, Bucolicorum Stilum significat: nondum enim (ut videtur) edebatur Aeneis. B. *Facetum excultae cuiusdam elegantiae appellationem* putare se ait in h. l. Quinct. 6, 4, 20. Estque Epitheton a contrario. Gaudent rure Camenae Virgilii, et tamen decorem urbanum et mollem illi indulserunt. G. [† Ad Georgica *facetum* illud ac *molle* proprio quodam modo spectare videtur *Heynio.*]

45 Mire *gaudentes rure Camoenae*; nam *Camoenas rustici Musas appellant*, ut docte Landinus ex Macrobio.

46 *Hoc erat*; i. e. *Satyra.* Vet. Schol.

P. Terentius Varro Atacinus ab Atace Provinciae vico. Torrentius. Hunc alii *Narbonensem* vocant.

47 *Quibusdam aliis; Ennius quatuor libros Satyrarum reliquit, et Pacuvius huic generi versificationis non suffecit.* Vet. Schol.

48 *Inventore minor*; quia praeclarius est invenisse, quam inventis addere.

49 Difficile est *detrahere* quod *haeret.*

Rudiore Rhythmo Bentleius; auctoritate puto unius sed rarioris editionis, rescripsit *cum multa laude* pro *multa cum laude.*

Poetae *laudem* dicunt pro merito.

Sunt hic etiam sua praemia laudi. Virg.

50 *At dixi*; Subiectionem repraesentat inimici; et gravis est ista commemoratio culpae. B. Vid. Sat. 1, 4, 12.

51 *Tollenda*, amovenda, resecanda. *Est brevitate opus.* B. Tollenda ita accipiendum, docet v. 69.

52 *Doctus*; qui scilicet scholaris es.

53 Salsa Ironia *comem* dicit Lucilium, quem pro inurbano semper habuit.

Non ridet versus Ennî gravitate minores,
Cum de se loquitur, non ut maiore reprênsis?
Quid vetat et nosmet Lucilî scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negârit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem coenatus? Etrusci
Quale fuit Cassî rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis

54 Num ridet *Sax.* 56 Quis *Sax.* furta *Han.* 57 non rerum *Sax.* 58 magis altos *G.* 59 ac si *G. Ven.* 1479. *Med.* 1486. *Bentl. Cun.* at si *Sax. Z. Med.* 1477. *F.* At sit *coni. Lambi.*

Vrbane *mutat* posuit pro reprehendit. *Facit autem Lucilius hoc cum alias, tum in tertio Libro et nono et decimo.* Vet. Schol.

54 *Non ridet;* Servius ad illud Aenead. XI, 602 *Cum late ferreus hastis Horret ager: Versus Ennianus vituperatus Lucilio, dicenti per irrisionem, debuisse eum dicere, Horret et alget; unde Horatius de Lucilio, Non ridet versus Enni?* Henricus Stephanus.

Gravitate minores; minus graves quam oportet. Vet. Schol. Cruq.

55 Nonne cum de se loquitur Lucilius, ita loquitur tanquam de maiore iis, quos reprehendit. Haec simplex sententia praeferenda subtilitati Heinsianae, quasi reprehensus esset Ennius a Lucilio propter περιαυτολογίας. G.

57 *Dura* est quae negat, nec flecti potest prae pertinacia: modo autem Dilogue poni videtur pro pertinax et salebrosa.

58 *Factos;* h. e. arte tornatos.

Euntes mollius; h. e. Lenius decurrentes; absque strepitu scilicet, et spuma; nec lutum secum trahentes.

59 Plane assentior ingenioso viro Iacobo Cruquio, et plurimis scriptis Codicibus legendum esse *ac si quis*, pro *at si quis*, quod et Stephanus probavit. B. *Ac si*, quam si. *quid*, h. e. aliquid. Sensus loci, interprete Bentleio, hic est: Quid vetat et nos quaerere, num Lucilii ingenium, num argumentum ipsum negaverit versus politiores et molliores, quam si quis sine cura et lima extemporales hexametros fundat? Scilicet Lucilius ipse, si maiorem diligentiam adhibuisset, cultiores utique versus dare potuisset, quam quales nunc dedit ipse et Cassius. Z.

Claudere modo pro finire positum est: *Clauditur* enim quod ulterius progredi non sinitur.

61 *Ante cibum;* coenae tempore versus suos dictare Veteres solebant.

Cassium Hetruscum diversum fuisse a Parmensi ostendit Torrentius, atque ipse Horatius elegantissimum eius ingenium hoc versu significat: *Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat.* Ludovicus Desprez clausis oculis Dacerium sequitur. B. Non licet ista accurate disputare: sed hoc video, Massono etiam eundem esse Parmensem et Etruscum Cassium, interfectorem Caesaris. G.

62 *Rapido ferventius;* huius versus non ibant molliter; verum *multa purgamenta secum trahebant*, ut Scholiastae verbis utar. *Ferventius* pro spumosius modo positum est.

Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque Poëtarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
Detereret sibi multa; recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur; et in versu faciendo
Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Saepe stilum vertas, iterum, quae digna legi sint,
Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego; nam satis est equitem mihi plaudere; ut audax,
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.

Men'

66 a Graecis *Sax.* at Gr. *coni. Rutg.* Quam Rudius, Gr. *coni. Casaub.* [† *de Poesi Satyr. p.* 255. *minus recte; iudice Heinsio ad Vellei.* 2, 9.] 68 dilapsus *Bos. Anim. p.* 59. *H. Med.* 1477 *et* 1486. *Ven.* 1479. *F. forte* delapsus. Dilatus *etiam* G. *quod vidit Lamb. in* 4 *MSS. et probat Bentl. et Cun.* 70 versus Z. 75 Milibus *Bos Anim. p.* 59.

63 *Capsis; in quibus sua Poemata conclusa erant.* Vet. Schol. Cruq.

64 Ridicule *ambustum* posuit pro *combustum*. B. Pro rogo illi fuisse dicebantur capsae et libri, quos ediderat. G.

65 *Comis et urbanus*; quod tamen nemo dederit.

Limatior; imo nihil magis oderat labore limae.

66 *Quam rudis*, h. e. Quam auctor rudis carminis Graecis intacti, nam *et* necessitati metri deservit. B. Ennium describi hoc carmine apparet: ille Satiram tentavit primus, intactum Graecis carmen: ille *rudis arte* etiam Ovidio dictus Tr. 2, 424. Quod *et* metri causa assumtum ait vir doctus, nihil est. Ennius *rudis* arte, *insuper* tentavit carmen, in quo non licebat e Graecis vertere, ut in Tragoedia, ut in Epico carmine. G.

67 *Turba* dicitur viliorum multitudo.

68 Magis placet *delatus* quam *dilatus*, quod et Cruquius legerat in quatuor Codicibus. Nonnulli legunt *delapsus*. Bentleius *dilatus*. B. Nulla propositarum lectionum vel auctoritate vel ratione caret. *Dilatus* tamen mihi dignitatem quandam habere videtur. G. Pro *delatus* ex vett. edd. rèstitui *dilatus*, h. e. reservatus. Z.

69 *Detereret* lima; *recideret* cultro vel falce.

70 *Trahitur*; quod demortuum est et inutile.

72 *Stilum vertere*; quo retusa eius parte quae scripseras inducas. B. Nempe hic relicto Lucilio ad locum communem devolvitur. G.

73 *Labores*, h. e. multum cures.

75 *Dictari; a Librariis in Ludis Literariis.* Vet. Schol. Cruq. Magistri Librarii praelegebant discipulis sua pensa.

76 *Equitem*; Comicum est Singulare pro Plurali.

77 *Arbuscula*; Mima haec erat, uti et Gytheris et Origo. B. Mentio huius *Arbusculae* etiam Cic. Att. 4, 15. Nomen plurium Libertarum esse, ostendit Bentl. G.

Men' moveat cimex Pantilius; aut cruciet quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigellî?
Plotius, et Varius, Maecenas, Virgiliusque,
Valgius, et probet haec Octavius optimus, atque
Fuscus; et haec utinam Viscorum laudet uterque:
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio, te, Messala, tuo cum fratre; simulque
Vos, Bibule et Servi; simul his te, candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens praetereo, quibus haec, sint qualiacunque,
Arridere velim; doliturus, si placeant spe

Dete-

78 cruciet *etiam Sax.* — *Sed* crucier *est in edd. Ven. Glar. Lamb. Caeterum Bentleius distinguit* Men' moveat, cimex Pantilius, aut cruciet quod *etc. et ordinem putat hunc:* Men' moveat, quod cimex Pantilius; aut men' cruciet, quod Demetrius absentem vellicet? 86 Bibuli *al.* Bibule *edd. aliquot ap. Cuning.*

78 *Cimex, putidus, abiectus.* Vet. Schol. Nostri homines *Cimices* Bugge vocant. Crediderim Pantilium istum fuisse exiguae staturae.

Plures MSS. pro *crucier* legerunt *cruciet*, quod magis Comicum est.

79 *Vellicat* canis qui non audet mordere.

80 Fannii Quadrati meminit superius Satyra quarta,

Conviva, scurra per Charientismum.

81 De *Plotio*, *Vario* et *Valgio* supra dictum est.

82 Interpunctio ista placuit Bentleio, *probet haec Octavius, optimus atque:* Neque enim censuit vocem *optimus* convenire Maiestati Augusti, etsi primus deorum vulgo dicatur Optimus. Nomen Optimatium etiam ostendit quid sibi velit *Octavius optimus* apud Horatium. Ego plane sentio cum Iacobo Cruquio *Octavium optimum* non fuisse alium quam ipsum Augustum, etsi vir doctus Ludovicus Desprez hoc caveri iubeat. B. Ergo Horatius *Caesarem, Divi filium,* in grege amicorum, et *Octavii* nomine posuit? Mihi nullo modo hoc fit probabile. Fuerit potius, quem VV. DD. indicarunt post Victorium V. L. 14, 7 ille, cuius in mortem est epigramma in catalectis, *Quis Deus Octavi*, vel quivis alius. G.

83 *Fuscum* dicit Aristium doctissimum Grammaticum.

Pater eorum Vibius Viscus, quamvis et divitiis et amicitia Augusti clarus esset: in Equestri tamen Ordine perduravit, cum filios suos Senatores fecisset. Vet. Schol.

84 *Ambitione relegata;* h. e. *remota gratificatione.* Vet. Schol. Potentium amicorum numero famam suam fulcire conatur.

86 Bentleius post Heinsium recte posuit, *Vos Bibule et Servi.*

Furni; erat hic Historiarum elegantia clarus. Vet. Schol.

88 Aliqui Codd. et hic et alias pro *sint* habent *sunt*, quod ob raritatem mirifice placuit magno Bentleio. Verum non adverterat vir eruditissimus promiscue fuisse scriptum *sunt* vel *sint*, quod prolatione vix differrent Vocales *i* atque *u* antiquis temporibus.

Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter iubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus haec subscribe libello.

91 Discipularum *etiam primae edit.* Discipulorum *Venet. et Glar.*

90 *Demetri, teque Tigelli; hi modulatores fuerunt, et docuerunt puellas ingenuas per modos.* Vet. Schol. Lambinus in novem Codicibus repeterat *Discipularum*, quod a Vetere Scholiaste confirmatur: plerique tamen Vulgari corrupte *Discipulorum* repraesentant.

91 *Iubeo plorare;* salsissima Dilogia utitur: nam et plorant qui docent puellas cantiunculas amatorias flebili voce decantare; et plorare iubent Graeci quibus grave precantur infortunium, quod κλαίειν, vel οἰμώζειν illi dicunt.

Notum est *Cathedras* fuisse foeminarum proprias.

92 Veteres voto aliquo claudebant Epistolas, quem morem per ludum et iocum hic servat in calce libelli: Nam Amanuensem suum iubet subscribere quae Demetrio et Tigellio optaverat. Miror latuisse Interpretes quid sit *subscriptio* et *subscribere. Cum Rhodiorum Magistratus, quod literas publicas sine Subscriptione ad se dederant, evocabat, ne verbo quidem insectatus, ac tantummodo iussos subscribere remisit.* Suetonius [Tib. 32 quem ex Dion. 57 p. 608 E de subscribendis votis pro salute Imperatoris Casaubonus explicat]. *In subscribendo tardus ac negligens, ita ut libellis una forma multis subscriberet: in epistolis autem plurimis Vale tantum scriberet.* Lampridius. B. Locus est in Commodo 13 hic paucis declarandus, cum aquam sibi in illo haerere fateatur Casaubonus, et in Thesauro praetermissus sit. Commodus igitur *libellis multis*, de rebus diversis qui agerent, *una* tamen *forma* s. exemplo subscripsit, i. respondit. Hoc esse subscribere, tum res ipsa hodie adhuc in multis Secretariis usitata indicat, tum docet planissime Titulus Cod. *Comminationes, Epistolas* etc. *praesertim* l. 5 *Subscriptionem ad libellum datam talem, quae diversam partem in possessionem fundi mitteret* etc. Itaque sesquiversus ultimus huius Satirae est subscriptio, s. clausula, ad reprehensores poëtae: ut si quis in fine epistolae poneret pro *vale, suspende te.* Imperium ad puerum deliciis eius temporis convenit, ubi dictabant plerique. Sic Epist 1, 10, 49. Simile quiddam est in illo Propert. 3, 22 extr. *I puer et citus haec aliqua propone columna.* Imperio illo efficit Horatius, ut risum et aculeum habeat finis Satirae. G.

Q. HORATII FLACCI SERMONVM SIVE SATIRARVM LIBER SECVNDVS.

SATIRA I.

In quendam qui actionem de famosis libellis Horatio intentabat. B. Vt conatum suorum obtrectatorum vanum esse, nec se a satiris scribendis istorum clamoribus avocatum iri ostenderet, finxit hunc longe suavissimum facetissimumque dialogum Horatius inter se ipsum et Trebatium, virum doctissimum et iuris civilis peritissimum, eumque et ingenio et facetiis excellentissimum, ut ex Ciceronis, quo familiarissime usus erat, epistolis constat. Cum satiras meas, inquit, vel nimis acerbas, vel plane leves et futiles esse dicant nonnulli: quid mihi faciendum sit, responde. *Treb.* Ne scribas versus. *Hor.* Recte: at, nisi scribam, capere somnum non possum. *Treb.* Itaque aut natato Tiberim, aut largius sub noctem bibito mecum; aut, si scribendi cupiditas te invaserit, res gestas Augusti scribito. *Hor.* Audio: sed ad hanc rem deest mihi ingenium. *Treb.* Attamen eum ut iustum et fortem potes scribere, quemadmodum Scipionem celebravit Lucilius. *Hor.* Operam huic rei dabo, cum temporis ratio tulerit: alioqui carmina mea ille non leget, et me inopportunum repudiabit. *Treb.* Consultius hoc erit, quam satiris scribendis odium hominum in te excitare. *Hor.* Sua quisque tenetur voluptate: et me delectat scribere versus, quales Lucilius, h. e. satiras. Hunc sequor, quamquam ego non sum Romanus, ut ille, sed sive Appulus sive Lucanus: res enim est incerta. Verum ultro neminem unquam scriptis lacessam, nisi lacessitus, quod Deus avertat: sum enim pacis cupidus. Quod si vero quis me lacessierit; is male mul-

catus

catus discedet. Nam cum se quisque defendat armis iis, quibus maxime valet; ego, quaecunque vitae meae conditio futura est, versibus pugnabo. *Treb.* O puer, metuo, ne ita, magni viri amicitia amissa, pro aegritudine brevi pereas. *Hor.* At procul abfuit, ut Laelius et Scipio satiris Lucilii, quibus et procerum et multitudinis vitia perstringebantur, offenderentur, ut eo familiariter uterentur. Me quoque, quamquam et genere et ingenio disparem, tamen cum viris magnis vixisse semper, nec negabunt malevoli, qui cum malo suo me lacessent: nisi tibi secus visum fuerit. *Treb.* Equidem tibi non repugnabo. Veruntamen caveas velim, ne ignoratione legum, quae poenam minantur, si quis mala carmina in quem scripserit, in ius voceris et damneris. *Hor.* Concedo: si quis mala carmina scripserit; at quid tum, si quis, ipse vitae integer, bona carmina, quae ipsi Augusto probantur, in hominem opprobriis dignum? *Treb.* Tum omne iudicium cum risu exibit, et tu impune abibis.

Sunt quibus in Satira videor nimis acer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quicquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,

D d 2 Quid

1 videar *etiam H. it. edd. vett. Ratio dicendi latina eaque severior poscit quidem* videar: *sed* videor, *cum sit structura orationis graeca, quam amat Noster, id retinendum puto. Z.* 2 intendere *N. Heins. ex MSS. et Cun. Idem reperit Lambinus in codd. quibusdam, nec improbat Bentleius, quia* tendere *non significet augere, promovere. Z.*

1 Cum quibusdam Lambini scriptis Codicibus pro *videar* reposui *videor*. Etsi fateatur nihil interesse, Bentleius tamen de *videor* fecit *videar*. Satis tamen constat ex sequentibus, videor recte dici in Indicativo, cum non fiat Narratio in modo Dubitativo.

Acer, calidus, furens.

Vltra legem, h. e. *Vltra quam se habet ratio ipsius vocabuli: Et mire Legem quia Iurisperito loquebatur.* Vet. Schol. Scita Dilogia: Habet enim alicuius minitantis Emphasin. B. *Legem* Decemviralem intelligit Rutg. Ego universim modum et morem. G.

2 *Tendere opus*, h. e. Satyrae suae spiculum dirigere.

Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum. Persius.

Sine nervis; quia urbanus erat et parcens viribus, nempe Luciliano stilo confoderat hostem. *Nimis lenis* ut Vet. Schol. Cruq.

4 *Deduci*; sic et infra, (Epist. 2, 1, 225) *tenui deducta Poemata filo.*

C. Trebatius Testa Iurisconsultus insignis et Ciceronis familiaris. *Hic est Trebatius Iurisperitus qui locum obtinuit inter Poetas, et aliquot libros de Civili Iure composuit, et de Religionibus novem* Vet. Schol.

Quid faciam, praescribe. ℟ Quiescas. ℟ Ne faciam, inquis,
Omnino versus? ℟ Aio. ℟ Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. ℟ Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. ℟ Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
℟ Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. ℟ Haud mihi deero
Cum

9 Irriguumve *Rutg.* 10 rapit *omnes nostri. Sed* capit *Bentl. ex uno cod.* 14 neu *Sax. Cun.* 15 describet *quidam MSS. it. ed. Glar. sed Bentl. reposuit* describit *e codd.*

5 *Praescribe*, h. e. *Constitue tanquam ex Lege.* Vet. Schol. Responsa enim Prudentum instar Legum erant.

6 *Aio; Iurisconsulto dat verba Iurisconsultica.* Landinus.

Male, modo positum pro infeliciter; usitato Euphemismo.

7 *Erat* pro *esset*.

8 *Transnanto; vide ut directis Iurisconsultorum verbis utitur ad Trebatium Iurisconsultum.* Vet. Schol. Cruq. Exercitia Campestria claudebantur fere natatione. B.

Natandi studiosum vocat Trebatium Cic. fam. 7, 10. Nec a vino eum abhorruisse, docet ibid. 20 et 22. G.

10 Vultuose profertur *tantus: Et quae tanta fuit Romam tibi caussa videndi?* Etiam Homero *amor* frequenter dicitur cupido.

Rapit; h. e. praecipitem agit. Rapi et corripi dementiae est. Bentleius praetulit *capit*, vocem minus efficacem.

Quasi vix possit impleri ideo dicit Aude. Vet. Schol.

12 *Pater*, sic appellare eum videtur et ob aetatem et dignitatem. Z.

Veteres maiores natu *patres*, et contra minores *filios* salutare consueverant; aequales autem *fratres*.

13 An in animo habuit Virgilianum illud; *at nunc horrentia Martis Arma?*

14 *Fracta cuspide*; *de historia est; Nam Marius adversus Santonas talia tela commentus est, ut fracta mitterentur,* [*missa frangerentur.* G.] *ne remitti ab hostibus possent.* Vet. Schol.

Trebatius comes erat Iulii Caesaris in Bello Gallico, et credibile est eum aliquid Carminis in illud bellum composuisse, quod hic laudare vult Horatius: Neque abludit Cruquius.

15 Bene *labentis equo:* nam Parthorum pugna fere erat equestris. Apposuit autem ista quo gratificaretur Augusto, ob recepta signa Marco Crasso ademta.

Bentleius posuit ex obscurioris notae Chartis *describit;* sed parum admodum refert, etsi *describat* videatur rectius.

16 *Fortem;* h. e. generosum et erectum.

17 *Lucilius Vitam Scipionis privatam descripsit, Ennius vero bella.* Vet. Schol.

Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem;
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
¶ Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem!
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, et odit.
¶ Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba,
Lucilî ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim

Cre-

18 *Res ipsa;* h. e. ipsius temporis ratio.

Dextro tempore; cum fuerint *mollia tempora fandi.*

19 *Attentam;* significat *eum maioribus occupationibus intentum.* Vet. Schol.

20 *Male palpere;* h. e. imperite aditum eius quaeras. B. Aequo animo ferunt reges, equis se comparari. G.

Recalcitrat, perseverat in Metaphora: Nam *palpare proprie manu mulcere est.* Vet. Schol. *Aliquantum morosulus erat Augustus, atque ineptiarum et molestiae impatiens.*

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit. [Pers. 1, 130.] Vet. Schol. Cruq. Bentleius *recalcitret*, quod minus placet.

Vndique tutus; i. e. quaquaversum inaccessus: nam *tutus* modo Passive dicitur.

21 *Rectius*, h. e. utcunque, consultius hoc fuerit. Rectum id est quod ad rationis normam exigitur.

Metonymice posuit *tristi* quod tristes atque iratos faciat.

22 Nihil opus fuerat Bentleium reposuisse *Nomentanumve* pro *Nomentanumque:* Eneliticae istae a Librariis saepe permutantur; quod vel ipse advertit Bentleius. B. Hic retinendum *que*, ut Ser. 1, 8, 11. G.

24 *Quid faciam; quia vitium habeo ut multi.* Vet. Schol. h. e. Vitio naturae laboro, ut fere caeteri.

Saltat Milonius; obiter Milonium istum percutit, ut secum insanientem. *Nemo saltat sobrius nisi forte insanit.* Cicero pro Muraena. Et Theophrasti ineptus saltat antequam factus est ebrius.

25 Metonymice *capiti* posuit pro cerebro. B. *Numerus lucernis accedit*, cum ebrius est, cum *geminis consurgit mensa lucernis* Iuven. 6, 306. Quod ebrii, ut furiosi alii, gemina vident interdum quae unica sunt. G.

27 *Pugnis, cestibus, pugillatus.* Vet. Schol. Cruq.

Terentianum illud; quot homines, tot sententiae. Vet. Schol. Proverbium est inter notissima.

28 *Claudere*, finire, complecti.

29 *Melioris;* h. e. *Natalibus et censu; fuit enim Magni Pompeii avus.* [imme avunculus magnus. Vid. hic v. 75 et ad Ser. 1, 10, 1] Vet. Schol. Cruq. Imo et simplicioris, utroque nostrûm; nam neque ego atque tu vitia nostra aperte scriberemus, ut ille sua. Et mecum facit Cruquius, vir elegantis iudicii. Subest igitur vaferrima Dilogia.

30 *Velut fidis, hoc Lucilius ex Anacreonte Graeco traxit et Alcaeo*

quos

Credebat libris; neque, si male gesserat, usquam
Decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem; et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus, quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Iuppiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui

31 gesserat *omn. Lambinus sine auctoritate* cesserat: *quod placet etiam Nic. Heinsio ad Ovid. Fast.* 2, 380 *et Cun.* cesserat unquam *Glar. et Lamb.* 36 Sabinis *Sax.* 37 inquireret *Ven.* 1479. *Med.* 1482. *Ven.* 1486. 41 distringere *Ven. Glar.* 43 ferrum *H.* robigine *Bentl.*

quos ait Aristoxenus Libris propriis vice amicorum usos fuisse. Vet. Schol.

31 Cum scriptis Torrentii et Cruquii Codicibus Veterique Scholiaste *Gesserat* reposui pro eo quod erat *Cesserat*, incommodo sensu, et pene nullo. Supprimitur autem post *gesserat* Pronomen *se*. Bentleius pro *gesserat*, arbitrio suo posuit *cesserat*; tamen ista subiicit, „*Gesserat* quidem omnes „quos vidi Codices uno consensu „exhibent.“ B. *Cesserat* de conatu scribendi accipit Bentleius. *Gesserat* etiam ideo placet, quod statim subiicit Flaccus, *vitam* Lucilii *patere* in illius libris: ergo quidquid *gesserat*, egerat, passus erat, expertus erat etc. G.

32 *Decurrens alio*; h. e. devius a nudo vero: nusquam enim deflectebat equos ab instituto tramite. *Votiva tabella, quoniam solent naufragi se pingere et consecrare in aliqua Aede.* Vet. Schol.

34 Lucilius saeculo *senex* erat, non aetate: neque enim supergressus est quadragesimum sextum aetatis annum: siquidem *senes* dici possunt, et *veteres*.

Lucanus an Appulus; libere profitetur ignobilitatem suam: Omnes enim Italici generis Romae erant ignobiles. Extenuat tamen ignobilitatem hanc dum ostendit se colonum Romanum.

36 *Sabellis*; h. e. Samnitibus.

37 *Per vacuum*; h. e. *per vacantem locum*. Vet. Schol. Vacuum dicitur quod hactenus caret possessore. B. *Quo ne* idem est quod *ut ne*. G.

39 *Violenta*, ferox, imperiosa. *Ultro*, h. e. voluntate mea. [† non lacessitus.]

42 *Tutus*, h. e. si sim tutus.

O pater! Tractum ex Graeco hoc. Vet. Schol. Callimachi est; *Ζεῦ πάτερ, ὡς Χαλύβων πᾶν ἀπόλοιτο γένος*. Quod sic vertit Catullus, *Iupiter, ut Chalybum omne genus pereat.*

Qui me commôrit (Melius non tangere! clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam:
Canidia, Albucî, quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quid se iudice certes;
Vt, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens: sic collige mecum:
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera (mirum?

Vt

47 Servius *Ven. Lamb.* legem *S.* 48 Albucî *Lamb. et Bentl, quod quia alibi sic scribitur, recepimus. Vulgo dant* Albutî. Z. 49 quid — certet *G. Med.* 1477. *et* 1486. *Ven.* 1479. quis certet *Ven. Glar. Lamb.* 51 Imperitet nat. *Cuv.* 54 caedis pia *H.*

45 Pulchro Charientismo *commovere* dicimus pro lacessere.

Melius non tangere Comicum habet ἦθος. B. Minantis est, ut Ter. Adel. 2, 1, 26 *Ante aedes non fecisse erit melius hic convicium.* G.

46 *Flebit; οἰμώξει. Graecismus.* Vet. Schol. Cruq. Vt Ser. 1, 10, 91.

47 *Cervius Ascanii libertus Calumniator accusavit Cn. Calvinum Lege de Sicariis.* Vet. Schol. Cruq.

Vrnam, iudiciariam, de qua pulchre Iuvenalis, (13, 4) *Gratia fallaci Praetoris vicerit urna.*

48 *Hic Albutius veneno dicitur uxorem suam peremisse.* Vet. Schol. Ordo est, *Canidia minitatur venenum Albuti;* quod et Vet. Schol. significat.

49 *C. Turius Praetor fuit apud quem accusatus est a Cicerone Verres Hortensio defendente. Hic dicitur Centumviris dedisse tabulas, aliis nigras, aliis rubras, et cera adnotasse quas cuique dedisset, ut sciret a quibus postea pecuniam peteret, vel linqueret, nam omnes corruperat.* Vet. Schol. Legendum puto, *vel quos relinqueret.* B. Negligentiam et ἀνιστορησίαν Scholiastarum, h. l. iam detexit Hotomanus ad Cic. divinat. c. 8, ubi saniora de historia, quam referunt, habet Asconius. Nobis satis hic est monuisse lectores, ne putent Centumviros de caussis publicis et criminibus tum iudicasse. G.

Rectissime Bentleius ex vetustis Libris hoc loco reposuit *siquid se iudice certes* pro *si quis se iudice certet;* caussa erroris ignoratio rarioris loquelae.

5 *Suspectos,* quos metuit scilicet.

51 *Potens,* saeva, imperiosa.

Collige mecum, h. e. Attende mihi colligenti: est autem colligere συλλογίζειν, sive computare quod dicas.

53 Docentis est *monstrare.* B. *Vnde, nisi intus monstr.* h. e. Non nisi quod ita a natura insitum est. Z.

Crede, i. e. licet committas.

54 *Mirum!* cum ironia accipiendum. Miraris Scaevam ita pium, hominem alias sceleratum? Facit ille ut lupus, qui ideo non innoxius est quod calce non petit quemquam etc. Sed blanditur etiam illud Bentleianum *Mirum ni* i. *Nimirum.* G. Post *mirum* signum interrogandi posui, ut sensus esset: Num hoc mirandum est? scil. quod Scaeva matrem ferro non occidit. Abhorret hoc ab eius ingenio sic, ut abhorret a natura lupi calce petere. Z.

Vt neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos)
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam; ſeu me tranquilla ſenectus
Exſpectat, ſeu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romae, ſeu fors ita iuſſerit, exſul,
Quisquis erit vitae, ſcribam, color. ¶ O puer, ut ſis
Vitalis, metuo; et maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. ¶ Quid? cum eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrſum turpis; num Laelius, et qui
Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offenſi? aut laeſo doluere Metello,
Famoſisque Lupo cooperto verſibus? Atqui
Pri-

55 *pro* Vt, Ni *vel* Si *coni. Bentl.* 56 male *Cun.* 64 Ora in — Cederet *Sax.* 65 aut qui *Ven. Glar. Lamb.*

56 *Vitiato, corrupto.* Vet. Schol.

57 *Longum*; ſupple ſermonem.

60 *Vitae color*; εἶδος, ſpecies, aſpectus, forma. B. Conditio, ſors. *Puer:* vocat Trebatius Horatium iocoſe ſic, quia ſupra verſ. 12 appellatus erat *Pater*. Z.

61 Medici pronuntiare ſolent de recens natis, eos *vitales eſſe*, vel *non vitales*. Comice abutitur hoc vocabulo Iurisperitus.

Bene *Maiorum quis amicus*; nam Amici erant Veteribus Maiores ſive patroni, et Minores ſive Clientes, ut ſaepius dictum.

62 *Frigore te feriat*; Bella Dilogia, de morte et de rigore amicitiae. [† Simpliciter intelligendum: ne amicitiam tibi renunciet.]

Videſis ne maiorum tibi forte.

Limina frigeſcant — Perſius. *Si quis occentaſſit mala carmina, ſive condidiſſit quod infamiam faxit flagitiumque alteri, capital eſto.* Leges XII Tabularum. B. Locus Perſii 1, 123 ad frigus amicitiae refertur: lex Decemviralis melius laudaretur ad v. 82. *Frigore ferire* ad mortem refert Acron Fabricianus, et ſuadet formula *Ne ſis vitalis, metuo.* G.

63 *In hunc operis morem*, ad hanc rationem et normam: h. e. ſatiras ſcribere. Z.

64 *Multi ſunt mali homines, opinione tamen bona.* Vet. Schol. A ſerpentibus nomen ſuum habent verſipelles: Veteribus enim hi erant aſtutiae atque malitiae ſymbola.

Per ora; per famam et populum. Iuvenalis.

65 *Cederet pro incederet.* Vet. Schol. B. Plaut. Caſi. 2, 8, 10 *At candidatus cedit hic maſtigia.* G.

Laelius; hic ſocer Scipionis fuit. Vet. Schol. Cruq. [† vid. Ruhnken. ad Vellei. 1, 2. p. 45.]

Pro *aut qui* Bentleius recte poſuit *et qui* ex veteribus Libris; μεγάλη χάρις αὐτῷ.

Minorem Africanum dicit, qui et Numantinus.

66 *Opprimi* proprie dicitur quod immani pondere ſtrangulatur.

67 *Doluere*, h. e. irati ſunt.

68 *Lupus Princeps Senatus fuit.* Vet. Schol. Incertum eſt quis *Metellus* fuerit; fuerant enim multi nobiles. B. De Lupo etiam

Perſ.

Primores populi arripuit populumque tributim;
Scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.
Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remôrant
Virtus Scipiadae et mitis sapientia Laelî;
Nugari cum illo, et discincti ludere, donec
Decoquereretur olus, soliti. Quicquid sum ego, quamvis
Infra Lucilî censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia, et fragili quaerens illidere dentem,
Offendet solido. Nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. ¶ Equidem nihil hinc defringere possum.

Sed

69 tributum *Lambinus e codd. et interpretatur* plebem infimam, *seu* tunicatum popellum *ut Cicero vocat.* 79 huic diffidere *causae Landi. in annott. Ven.* 1479. *et* 1486. *Sed in ipso contextu* diffingere. Diffingere *vel* defingere *etiam Sax. Zar. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.*

Pers. 1, 129. Metellum intelligit Acron Fabric. illum, quem Plin. 7, 44 a filiis consularibus elatum praedicat. G.

Cooperto, tanquam coeno, vel luto.

Atqui modo posuit pro *imo etiam*; vel *quod maius est*.

69 *Arripuit*; dentibus, ceu canis.

Tributim, per singulas tribus. Vet. Schol.

70 *Aequus* dicitur cui mens in sede manet sua, et per hoc, dulcis et pacatus.

71 *In secreta*; h. e. *intra suos parietes.* Vet. Schol. Cruq.

72 *Virtus Scipiadae*; versus iste vel Ennium, vel Lucilium sapit; quem ut tumidum per transitum deridere videtur.

73 *Discincti*, h. e. *depositis feriis.* Vet. Schol. *Scipio Africanus fertur intra domum tam civilis fuisse, et carus Lucilio* ut quodam tempore Laelius *circa lectos Triclinii fugienti supervenerit, cum eum Lucilius obtorta mappa quasi feriturus sequeretur.* Vet. Schol.

74 *Olus*; pauperculum Veterum prandium.

75 *Avia Pompeii Lucilii soror fuerat.* Vet. Schol.

79 *Dissentis*, et per hoc dissuades et deterres.

Nonnulli Codices pessime legerunt *diffingere*. Notum est quid sit *Diem diffindere* apud iurisconsultos. Significat se posse totam causam una cognitione absolvere, et pronuntiare ad mentem Horatii. Eruditissimus Bentleius plurima hic promit de verbo *diffindere*, frustra et inutiliter, nisi quod πολυμαθίαν suam ostentet. B. *Diffingere* etiam mihi improvide assumtum videbatur ex Car. 3, 29, 47. Ait Trebatius, rem ita liquidam, ut nullo modo defugere possit, quin pronuntiet in sententiam Horatii. Sed cum maior librorum pars habeat *hinc diffingere* vel *defingere*, interpretemur cum Schol. mutare, emendare. G. Pro *hic diffindere* ex cod. Cruquii Tonsano, quem laudat Bentleius, cum Wielandio reposui *hinc defringere*, ut ad proxime antecedentia referatur, et sensus efficiatur hic, interprete Bentleio: *Es vero solidus, et firmior, quam ut dentem tibi imprimere quis possit. Equidem nihil hinc possum defringere.* Z.

Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
Iudiciumque. ¶ Esto, si quis mala; sed bona si quis
Iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
¶ Solventur risu tabulae; tu missus abibis.

SATI-

82 condideris *Med.* 1477. quemquam *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Ven.* 1486. 85 laceraverit *damnatur a Torrentio, placet Lambino, Rutg. Bentl.*

80 Solito Charientismo *negoti* posuit pro turbarum, atque periculi.

81 *Incutiat*, vi subita iniiciat. Homo sacer est qui contra Sacrosanctas Leges quid fecerit.

82 *Si mala;* verba Legis supra repraesentavi vers. 62. B. *Ius est iudiciumque:* verba sunt Iuris quasi dicat, Datur actio et publica cognitio.

83 Salsa Dilogia est in voce *mala:* Nam mala sunt et maligna et insulsa.

84 Non video cur Bentleius de *laudatur* fecerit in Edito suo *laudatus*. B. *Laudatus* valde mihi placet, quia suspendit, et cum sequentibus connectit sententiam, facitque orationem multo concinniorem. Quis autem ferat non modo protasin et apodosin misceri; sed interrogationem Horatii, et Trebatii responsum? G.

85 Plerique scripti Codices cum Scholiastis habebant *latraverit*, non *laceraverit*, quod Interpretamentum est prioris verbi apud Vet. Schol. et contemtius *latraverit*, de Satyra sua. Bentleius post Lambinum edidit *laceraverit* auctoritate nescio quorum obscurioris notae Librorum. Ipse tamen fatetur omnes ubique Editores ut melius atque elegantius amplexos fuisse *latraverit*. B. Liv. 38, 54 *Cato allatravit Scipionis magnitudinem*. Verbum nimis triste et iniurium de Catone non adhibiturus erat Livius. Vid. Epod. 6, 5. G.

86 *Solventur risu tabulae*, h. e. *subsellia, vel compago lignorum*. Vet. Schol. Risu scilicet Iudicum. Magnum est in re capitali rideri Iudices. B. Promittit Trebatius eventum iudicio, qualis fuit in eo quo causam dicebat Epaminondas, Nep. 68. Cogitabam *tabulas* esse tabellas iudiciarias, in quibus scribi fingat sententias ludicras et hilares. *Solvi* i. e. frangi *risu subsellia* fuerit comica hyperbole. G. Duplex interpretandi ratio cum specie aliqua proferri potest: vel *solvere* est debilitare, et *tabulae*, leges: ut sensus oriatur, Risu coorto vis legum contra te nulla erit, vel *solvere* est liberare a sigillo et vinculis, quibus *tabulae*, h. e. literae, satirarum tuarum volumina sunt colligata, ob quas satiras in ius vocatus es. Z.

Tu missus, cum de se diceret, quasi ad secundam personam locutus est. Vet. Schol. B. Nempe loquitur Trebatius. G.

Abibis; indemnatus evades.

SATIRA II.

In Vitae Vrbanae Luxuriam et Ineptias. B. Inducitur Ofellus rusticus quidam, homo simplicis et probi ingenii; priscaeque vitae et frugalitatis tenax, qui sui temporis luxum castigat et frugalitatis commoda suis commendat. Hoc artificio Horatius effecit, ut oratio fieret gravior probabiliorque: nam cum convictor Maecenatis aliorumque procerum esset, minus apte ipse mensae delicias perstringere posse videbatur. Summa autem sermonis Ofelliani fere haec est: Labore et exercitationibus, non raris et exquisitis cibis opus est ad suaviter edendum. Cibus varius debilitat, simplex servat rectam valetudinem. Qui paucis contentus vivit, is facile dormit, alacris est ad laborandum, non consumit in iuventute praesidia senectutis, non perdit rem et famam, atque etiam in paupertate et rebus adversis habet, quo vitam tranquillam, exemplo Ofelli, transigere possit.

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
(Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva)
Discite, non inter lances mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum
Adclinis falsis animus meliora recusat;

Ve-

1 bonis *G. Z. Med.* 1477 *et* 1502. 2 quae *probat etiam Bentl.* quem *edd. vett.* 6 Adclivis *G. et primae editt.*

1 *Virtus* mentis sapientia est: hac enim viri sumus praecipue. *Quae*, quam mira; *quanta*, quam magna.

Boni, suavis compellatio urbanorum delicate et molliter viventium. B. Sed *bonis* etiam pulchrum: *vivere parvo virtus* est *bonis*, non latronibus etc. G.

Stoicum Dogma est, Naturam paucis esse contentam.

2 *Sermo*; *alludit ad Libri Titulum*. Landinus.

Tres Torrentii Codices legerunt *quae* pro *quem*, quod mirifice placet. Grammaticaster mutavit. Quid enim est praecipere Sermonem?

3 *Abnormem sapientem*, Philosophum dicit usu et vita, non praeceptis. Magistri Praecepta sua Regulas, et Canonas, sive Normas, Fabrorum ritu, appellare consueverunt.

Crassa et pingui Minerva Proverbiali Schemate dicimus, pro crasso et pingui filo: Nam Minerva Lanificarum numen est, Graecis ob eam rem Ἐργάνη dicta.

5 *Cum stupet*; *cum fulgore argenti avocati fueritis*. Vet. Schol. Imo et eboris et peregrini marmoris. B. *Insanis*, ingentibus. *Acies*, scil. oculorum. Z.

6 *Vetus scriptura Adclinis* est. Torrent. Et bene *falsis*, quia ista remota sunt a vero bono, quod honesto constat. B. *Adclinis fals.* dedi-

Verum hic impranſi mecum diſquirite. ¶ Cur hoc?
¶ Dicam, ſi potero. Male verum examinat omnis
Corruptus iudex. Leporem ſectatus, equove
Laſſus ab indomito, vel (ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum graecari) ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem,
Seu te diſcus agit (pete cedentem aëra diſco)
Cum labor extuderit faſtidia, ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem; niſi Hymettia mella Falerno
Ne

7 hoc impr. *MS. Berm.* cur non *idem.* 13 aget *MSS. duo Bersm.* 14 extulerit *MSS. apud Torr. it. Sax:* expul. *unus MS. ap. Bentl.*

deditus opinionibus falſis, ſ. rebus vanis, quae animum a vero videndo avocant. Z.

Meliora: Praecepta et rationes ſapientum. Vet. Schol. Cruq.

Video meliora proboque. Ovidius.

7 Comice poſuit *impranſi* pro *ieiuni.* Sic et infra (Ser. 2, 3, 257) *impranſum Magiſtrum* dicit Xenocratem ſatis ridicule.

Mecum diſquirite; i. e. *apud me diſcite.* Vet. Schol.

8 Fidenter dicit *ſi potero;* putat enim ſe poſſe.

Examinat, trutinatur: *Examen ab ex* et *ago* eſt, etiam cum de apibus dicitur.

10 *Indomito*, h. e. fero et effraeni.

Romana militia; h. e. Campeſtris meditatio: et bene *Romana* ſubiecturus *Graecari*, quod eſt, *Se avocare et conviviis operam dare.* Auctore Vet. Schol. B. Eadem acerbitate *Graecari* dicitur, ac ſiquis noſtrae aetati *morbum Gallicum* obiicit, i. Gallos imitandi ſtudium. G. *Aſſuetum graecari*, qui eſt aſſuetus Graecorum exercitationibus levioribus, qualis eſt pilae et diſci. Z.

12 *Molliter;* leniter, ea ſuavitate ut nil ſentiamus.

Studium dicit ludendi animum.

Fallente, h. e. obliviſci faciente.

13 *Agit*, ducit, trahit.

Pete aera; Diſcum vult in altum proiici, magis quam in longum. *Diſcus* latus erat et cavus aliquantum; *Solus* [σόλος] autem rotundus, ut oſtendit Cruquius ex Euſtathio. Ordo eſt: *Pete aera cedentem diſco*, h. e. quia cedit, quod terra non facit. B. ' Magis ad rem pertinet obſervare, hic ad duplicem protaſin, de pila et diſco, inferri tantum unam, de diſco, apodoſin. Nempe alterius eadem ratio. G. Apodoſin puto eſſe demum in verbis: *Sperne cibum*, et verba *pete cedentem a. d.* continere modum, quo diſcus debeat proiici, nempe in altum. Imitatur decore poëta ſermonem ruſtici. Hinc longior protaſis, inſertae parentheſes, anacolutha conſtructionis, et alia hominis minus ſeveras linguae leges ſequentis ſunt iudicanda.' Z.

14 *Extuderit;* eliminaverit, vi eliſerit. Bentleii Lectio eſt *expulerit*, quod interpretamentum videtur ſive gloſſema. B. Nondum allatum eſt exemplum, ubi *extundere* ſit expellere, non potius tundendo efficere. Sed dura lex fuerit, ſi reiicere velimus omnia ſemel tantum obſervata. G. *Cum labor* h. e. venatio, equitatio, ludus pilae et diſci. Z.

Faſtidia; h. e. deiiciat. B. nauſeam, et contra famem excitarit. Z.

15 *Sperne; volo videre, ſi potes ſpernere.* Vet. Schol. B. Pro Tum non ſpernes ſ. faſtidies cibum vilem: nec ad ſitim reſtinguendam deſiderabis mulſum, imo ſuaviter bibes aquam. Z

Mel Atticum, ſive *Hymettium*, ſummi erat pretii. Auſteritatem Faler-

Ne biberis diluta. foris est promus, et atrum
Defendens pisces hiemat mare; cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Vnde putas? aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere
Sudando: pinguem vitiis, albumque, neque ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina iuvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius, quam gallina, tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat spectacula cauda:

Tan-

Falerni melle temperabant, quo lenia Graecorum vina referret: quale vinum *Conditum* appellabant.

16 *Promus; qui Cellario praeest; Cellarius.* Vet. Schol. B. *Foris est*, pro si promus non domi est, qui dapes tibi promat. Z.

17 *Hiemat;* modo posuit pro procellosum est.

Cum sale panis; Varro etiam pulmentarii vice usos sale Veteres auctor est: esitasse enim salem cum pane et caseo. Torrentius ex Plinio.

18 *Latrantem*, irati latrant canes. *Quae prima iratum ventrem placaverit esca.* Satyr. 2, 8, 5.

Voluit dicere, *satis bene*. B.

Vnde putas hoc esse? quomodo accepit hanc vim oblectandi gulam sal cum pane? G.

19 *In caro nidore;* h. e. *in apparatu pulmentariorum.* Vet. Schol. *Nidor proprie est odor gratus culinae.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Hoc autem Socrates primus ait: qui cum noctem usque spatiaretur, interrogatus a quodam, cur hoc faceret, Respondit; Ὄψον συνάγω, hoc est, Pulmentarium quaero.* Vet. Schol. iuxta Codicem Henrici Stephani. *Pulmentarium pro quovis obsonio dicitur*, ut recte Torrentius: neque enim a pulte deductum credo, (quod putavit Plinius) sed a *pulpa*, seu molli carne, unde et *pulpamentum* et *pulmentum* formata sunt. B. De sententia conf. Cic. Tusc. V, 34. Z.

21 *Album, tumentem ex nimia copia.* Vet. Schol. *Atque albo ventre lavatur.* Persius. *Extenta per pinguedinem cute.* Cruq. V. ad Car. 2, 2, 15. B. *Pinguem vitiis*, obesum ob gulam et otium: *album*, pallidum: cf. infra vers. 76 Z.

22 *Scarus*, videsis Epod. 2, 50.

Avis haec Horatiana videtur esse Graecorum *lagopus*, quam Plinius dicit esse *praecipuo sapore;* Asiani *attagena* vocabant; Recentiores *francolinum:* estque e perdicum genere; pilosis pedibus, uti lepus; unde et nomen suum traxit.

23 *Eripiam; extorqueam, persuadeam.* Tralatio a manu ad animum.

24 *Tergere palatum*, impense gulosi catillonis est.

Atque ad conspectum coenae diducere rictum

Sueti, ut Iuvenalis utar verbis. B. *Tergere palatum* est comedere: alii interpretantur delectare, demulcere palatum. Z.

25 *Corrumpi* dicitur qui prave iudicat.

Vanis rerum; Graecismus est pro *vanis rebus*, h. e. specie et opinione. B. Ipsum *auro venire* caritatis indicium, si pretium rei in auro indicetur. Hoc applicari forte potest etiam ad Varro R. R. 1, 2, 10. G.

26 Proverbio dici solet *Rara avis:* adhibetur a Iuvenale et Persio; et suaviter insurgit in levi materia, quo derideat Epicos. B. *Pavonem cibi gratia Romae primus occidit Orator Hortensius, aditiali coena sacer-*

Tanquam ad rem attineat quicquam. Num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet. esto,
Vnde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet, potesne inter iactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video: quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breve pondus,

[Ieiu-

27 attingat *H.* nunc vest. *MS. Bersm.* 28 coctove *Glar.* 29 distat color *H.*

sacerdotii. Saginare primus instituit circa novissimum piraticum bellum M. Aufidius Lurco, exque eo quaestu reditus sestertiûm sexagena millia habuit. Plin. H. N. X, 23. Z.

27 *Ad rem;* ad praesens negotium, quod est suaviter coenare.

28 *Laudas,* modo pro miraris dicitur.

Cum Lambino, Cruquio, Torrentio Vetereque Scholiaste reposui *Cocto num adest.* Sciolus fecit *Coctove*, causa Metri. B. Probat etiam Bentleius, laudatque Lucr. 3, 1069. *Sed dum abest, quod amamus, idem superare videtur. Honor* hic est color, species: cuius amore luxuries certe proximorum saeculorum pavones cum caudis inferre mensis docuit.

29 In hoc versu nescio an tantis conatibus opus sit, quantos a renatis inde literis adhibitos videmus. Ex v. 26. intelligo verbum *vesceris: Quamvis distat nihil* inter gallinae carnem et pavonis, *tamen hac* carne *magis* quam illa vesceris, magis appetis pavonis carnem, quam vulgaris gallinae. Ergo *imparibus formis* etc. G.

Distat nihil; forma et aspectu scilicet. B.

30 *Esto,* h. e. sit id ut lubet: mittamus de isto ultra quaerere.

31 *Vnde datum; unde traditum hunc intellectum habes? ex qua conscientia nosti?* Vet. Schol.

32 *Hiet? pisces statim cum capiuntur hiant.* Vet. Schol.

Dicuntur lupi esse meliores, qui aut inter duos pontes capiuntur, ubi aqua concitatior est, ut in ostio fluminis Tiberis. Vet. Schol. *Cornelius Nepos et Laberius mimorum Poeta lupum et asellum acipenseri successisse scribunt.* Landinus. B. Vid. Col. 8, 16, 4. Varro R. R. 3, 3, 9. G.

33 *Insane;* h. e. stulte.

Trilibrem; mullorum magnitudo modica, binasque libras ponderis raro admodum exsuperant. Plinius, citante Landino et Cruquio. Nos dicimus Mullum, Surmullet.

34 *Minuas,* h. e. concidas; quia defuit mensura patinae. [Vid. deliberationem de tali re ap. Iuvenal. 4, 72 sq. G.] *Pulmentum,* sive *Pulpamentum,* Graecorum Ὀψώνιον est, h. e. quaevis caro in iure suo elixa.

35 *Ducit,* h. e. trahit.

Species, h. e. grata magnitudo. Eid.

36 *Odisse,* h. e. fastidiisse. B. *Illis,* h. e. lupis. Z.

37 *Modum* dicit mensuram. *Totum insuave est quod finitur.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *suave.*

[Ieiunus rare stomachus vulgaria temnit.]
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos
Praesentes Austri coquite horum obsonia! quamvis
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum solicitat stomachum; cum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
Infamis: quid? tum rhombos minus aequora alebant?

Tu-

38 *Hunc versum cum Bentleio spurium puto. Z.* 39 in magno *MS. Bersm.* 41 quamquam *Sax. Z. F. Cun. it. Bentl. et MSS. quatuor Bersm.* 48 aequora alebant *G. Sax. Med.* 1477. *Fl. Med.* 1502. *it. Ven. Glar. Bentl. ex multis codd. ergo recepi pro* aequor alebat. Z.

38 *Ieiunus rare;* ita omnes fere scripti Codices cum Vet. Schol. *Alii rare legunt, cum in in usu habeamus raro.* Vet. Schol. Ordo est: *Stomachus qui sit rare ieiunus temnit vulgaria.* Vulgata Lectio est: *Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.* Bentleius maluit *raro.* Ego fidem puto habendam Scholiastae, ubi a communi usu discedit praecipue. B. Maior quaestio est, an hic versus sit Horatii? negat Bentleius ad A. P, 337. Non dubito esse, et iungendum, tanquam apodosin, versui proxime praecedenti.

39 *Spectare;* oculos vult pasci mullo, non ventrem.

40 *Apud Inferos Canes dicuntur, et Furiae; apud superos Dirae; in medio Harpyae.* Landinus. Pertinebant istae ad triformem Hecaten, ut alias ostensum est: atque hae pestilentes erant aurae, Hecates telis armatae.

41 *Bene praesentes, sicut deos praesentes, qui invocati exaudire debent.* Vet. Schol.

Comice *coquite,* pro *putida reddite calore status vestri.* Vet. Schol. B. Haec exsecratio convenit ingenio rustici. Z.

42 Pulcherrimum 'Οξύμωρον est in *Putet recens,* et Satyrico Characteri accommodatissimum. *Corrigit se, quasi frustra Austros vocaverit, cum luxuriosis necesse sit suas putere epulas atque delicias.* Vet. Schol.

Mala copia; malum dicimus importune molestum; bene igitur subiecit *solicitat.*

44 *Inula dicitur herba, quae incocta aceto conditur, et fastidium decutit.* Vet. Schol.

Mire *abacta;* nam abigi solent pauperes et mendici. *Pauperiem* modo dicit tenuem maiorum victum, quem lauti spernebant.

45 *Reges* potentes dicit Patronos.

46 Notum est oleas apud Italos esse admodum viles. Dilogos autem posuit *nigris* pro turpibus et maturis: ita supra, *Nigris dignissima barris.* B. *Nigras oleas* ad condiendum commendat Col. 12, 48 et 49. G.

47 De Gallonio isto notissimi sunt Lucilii versus apud Ciceronem: [de fin. 2 c. 28.] *O Publi, O Gurges Galloni, es homo miser, inquit, Coenasti in vita nunquam bene, cum omnia in ista Consumis squilla, atque acipensere cum decumano.* [V. Macrob. Sat. 2, 12.] Archestrato apud Athenaeum *Acipenser* idem erat, qui et Graecis *Galeus Rhodius;* cum noster *Sturio* sit Graecorum Ὕκκης, seu *Porcus Marinus,* quod ostendit Gerard. Vossius Idol. Lib. IV.

Infamis; quia praeco erat Gallonius,

Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana iuventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Iudice. nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cuius odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum

Fe-

53 distabat *MSS. duo Bersm.* 55 pravus *Bentl. ex MS. Bersm. non male. Z.* 56 dictum *H.* adhaesit *Sax. sic Ven. Glar. Lamb. et MSS. quatuor Bersm.* 57 Quinquennas *Sax. Z.* 58 Diffundere *G. Med.* 1477. *Ven. Glar.*

nius, et supra censum epulabatur, quod Censoris erat notare.

50 Ironice *Auctorem* dicit *Praetorium*, quia ob infamiam gulae Praetura excidit. *Asellius Sempronius Rufus instituisse creditur, ut ciconiarum pulli manducarentur: isque cum repulsam in Praetura tulisset, tale Epigramma meruit: Ciconiarum Rufus iste conditor, Hic est duobus elegantior Plancis; Suffragiorum puncta non tulit septem: Ciconiarum populus ultus est mortem.* Vet. Schol.

51 Pulchre *edixerit*, cum iam Praetoris meminisset: nam Praetoris erant Edicta.

Assos; mergos elixos fuisse in lautitiis ostendit Cruquius. Avis sane macilenta est et inutilis, praesertim vero *assa*.

53 Recto contrarium est quod *pravum*; et adversum etiam rationi.

53 *Sordidus; nimis aridus.* Vet. Schol. Cruq.

Distabit, h. e. immanem oportebit habere differentiam.

54 *Nam frustra; omnes virtutes ex nimietate fiunt vitia; sunt enim virtutes positae in confinio vitiorum.* Vet. Schol. Cruq.

55 Auctoritate motus unius Bersmanni Codicis Bentleius fecit de *pravum pravus*, puto, quod rarior esset Lectio: nam nihil interfuit.

56 *Ex vero*; ex malignitate scilicet, et victu sordido.

Ductum atque *dictum* fere idem sonabant, unde in Codicibus varietas scripturae provenit.

Cognomines dicuntur, qui eodem utuntur nomine: atque hinc *cognomen* commune dicitur nomen.

57 *Est*, *ἐσθίει*.

58 Vsitato Charientismo *mutatum* dicimus, quod plane acetum est.

Bene *defundere*: deerant enim Veteribus siphones.

59 Idem est *licebit*, quod licet, vel quamvis.

60 Repotia diversi erant generis. Nam *Repotia dicuntur septimus dies, quo solet nova nupta redire ad parentes suos: et dies secundus a nuptiis, quo virgo ad muliebrem habitum componitur.* Item *repotia sunt quae Graeci dicunt ποδοστρέφια, aut mutuae invitationes.* Vet. Schol. Puto ποδοστρέφια ioculare fuisse conventibus rusti[illegible] nomen, quod in repotiis istis choreas exercerent, ut etiam hodie solent agrestes. Post natos etiam liberos repotia fuisse ostendit Turnebus vir doctissimus.

Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Vtrum imitabitur? Hac urguet lupus, hac canis,
aiunt.
Mundus erit, qui non offendat sordidus, atque
In neutram partem cultûs miser: hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Saevus erit; neque, sicut simplex Naevius, unctam
Con-

62 *pro* parcus, largus. Z. 64 angit *pro* aiunt *Sax. Z.* Med. 1477 et 1502. *Al. et ante Lambi. puto omnes.* 65 qua — sordibus *B.* sordibus *etiam* H. Z. *Fl. Med.* 1477. *it. Glar. Lamb. et* offendet *Lamb.* 68 nec sic ut *Ven. Glar. Bentl.*

61 *Albatus;* sic Persius 2, 40. *Quamvis te albata rogârit;* h. e. mundus vestibus.

Cornu; quod sextarium capit: sunt enim in venalibus cornua, quae hanc olei habeant quantitatem. Vet. Schol.

62 *Instillat;* non enim audet infundere: mirus parci hominis Iconismus. Et attende Graecismum in *Instillat olei.* B. Putabam *olei* Graecismo poni pro oleum: Oleum, *cuius olei odorem nequeas perferre, instillat:* ut Terent. And. prol. *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.* G.

Non parcus; λιτῶς et παρὰ προσδοκίαν, *quae sunt inutilia, liberaliter fundit.* Vet. Schol. B. Sordidior erit Avidienus, si cum prima omnium editione legas, *non largus aceti,* in quo facile alias est largum esse. G.

74 *Vtrum; Gallonium an Avidienum?* Vet. Schol.

Proverbium, nam ubi res duae nobis molestae inter se pugnant, eo Proverbio utimur. Vet. Schol. Cruq. Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Aiunt,* quod longe melius quam *Angit.*

65 *Mundus erit,* Modo dicit Hortativo; est enim Futurum pro imperativo; Expoliendo autem sequentia intulit: ostendit enim eum dici *Mundum* qui non sit in tantum sordidus ut offendat, vel etiam morosule lautus. Hic locus pessime acceptus ab Interpretibus: et corrupte vulgati Codices, praesertim recentiores, legerunt *offendet sordibus,* ut ex Vet. Schol. et sex MSS. Cruquii comparet.

Bentleius tenui de causa vertit *qui* in *qua;* neque enim vidit vocem *mundus* referri ad *sapientem,* non ad victum.

66 Satis comice *in neutram,* quia nequibat dicere *in alteram.*

Cultus Genitivus est. Vet. Schol. Atque τῶν μέσων Vet. Schol. ex MSS. Stephani; significationis mediae.

Miser cultus dicitur quid ob cultum in alterutram partem facessit sibi negotium. Alter Scholiastes vitiose legit *qua non* pro *qui non,* quod et Cruquii MSS. sequuntur.

67 *Hic est Albutius qui, ob cupiditatem nimiam habendi alienam uxorem, suam veneno necavit.* Vet. Schol. Bentleius ubique edidit *Albucî* vitiose pro *Albuti.* B. At sic dant Lamb. quatuor MSS. Bersm. et alibi per c scribitur. Ergo revocavi. Z.

Dum munia didit: quae quisque agat, utpote, Tu rus ibis, Tu boves pasces, Tu granaria curabis. Vet. Schol. Cruq.

68 *Saevus erit: adeo asper hic erat ut servos nonnunquam castigaret prius et caederet quam peccassent, dicens vereri se ne cum peccassent, caedere tunc ei non vacaret.* Vet. Schol. Cruq.

E e

Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana iuventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Iudice. nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cuius odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum

Fe-

53 distabat *MSS. duo Bersm. non male. Z.* 55 pravus *Bentl. ex MS. Bersm.* 56 dictum *H.* adhaesit *Sax. sic Ven. Glar. Lamb. et MSS. quatuor Bersm.* 57 Quinquennas *Sax. Z.* 58 Diffundere *G. Med.* 1477. *Ven. Glar.*

nius, et supra censum epulabatur, quod Censoris erat notare.

50 Ironice *Auctorem* dicit *Praetorium*, quia ob infamiam gulae Praetura excidit. *Asellius Sempronius Rufus instituisse creditur, ut ciconiarum pulli manducarentur: isque cum repulsam in Praetura tulisset, tale Epigramma meruit: Ciconiarum Rufus iste conditor, Hic est duobus elegantior Plancis; Suffragiorum puncta non tulit septem: Ciconiarum populus ultus est mortem.* Vet. Schol.

51 Pulchre *edixerit*, cum iam Praetoris meminisset: nam Praetoris erant Edicta.

Assos; mergos elixos fuisse in lautitiis ostendit Cruquius. Avis sane macilenta est et inutilis, praesertim vero *assa*.

53 Recto contrarium est quod *pravum*; et adversum etiam rationi.

53 *Sordidus; nimis aridus.* Vet. Schol. Cruq.

Distabit, h. e. immanem oportebit habere differentiam.

54 *Nam frustra; omnes virtutes ex nimietate fiunt vitia; sunt enim virtutes positae in confinio vitiorum.* Vet. Schol. Cruq.

55 Auctoritate motus unius Bersmanni Codicis Bentleius fecit de *pravum pravus*, puto, quod rarior esset Lectio: nam nihil interfuit.

56 *Ex vero*; ex malignitate scilicet, et victu sordido.

Ductum atque *dictum* fere idem sonabant, unde in Codicibus varietas scripturae provenit.

Cognomines dicuntur, qui eodem utuntur nomine: atque hinc *cognomen* commune dicitur nomen.

57 *Est*, *ἐσθίει*.

58 Usitato Charientismo *mutatum* dicimus, quod plane acetum est.

Bene *defundere*: deerant enim Veteribus siphones.

59 Idem est *licebit*, quod licet, vel quamvis.

60 Repotia diversi erant generis. Nam *Repotia dicuntur septimus dies, quo solet nova nupta redire ad parentes suos: et dies secundus a nuptiis, quo virgo ad muliebrem habitum componitur.* Item *repotia sunt quae Graeci dicunt ποδοστρόφια, aut mutuae invitationes.* Vet. Schol. Puto ποδοστρόφια ioculare fuisse conventibus rusti[illegible] nomen, quod in repotiis istis choreas exercerent, ut etiam hodie solent agrestes. Post natos etiam liberos repotia fuisse ostendit Turnebus vir doctissimus.

Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Vtrum imitabitur? Hac urguet lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendat sordidus, atque
In neutram partem cultûs miser: hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Saevus erit; neque, sicut simplex Naevius, unctam
Con-

62 *pro* parcus, largus. Z. 64 angit *pro* aiunt *Sax. Z.* Med. 1477 et 1502. [illegible]. *et ante Lambi. puto omnes.* 65 qua — sordibus *B.* sordibus *etiam* H. Z. *Fl. Med.* 1477. *it. Glar. Lamb. et* offendet *Lamb.* 68 nec sic ut *Ven. Glar. Bentl.*

61 *Albatus;* sic Persius 2, 40. *Quamvis te albata rogârit;* h. e. mundus vestibus.

Cornu; quod sextarium capit: sunt enim in venalibus cornua, quae hanc olei habeant quantitatem. Vet. Schol.

62 *Instillat;* non enim audet infundere: mirus parci hominis Iconismus. Et attende Graecismum in *Instillat olei.* B. Putabam *olei* Graecismo poni pro oleum: Oleum, *cuius olei odorem nequeas perferre, instillat:* ut Terent. And. prol. *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.* G.

Non parcus; Λιτότης et παρὰ προσδοκίαν, *quae sunt inutilia, liberaliter fundit.* Vet. Schol. B. Sordidior erit Avidienus, si cum prima omnium editione legas, *non largus aceti,* in quo facile alias est largum esse. G.

74 *Vtrum; Gallonium, an Avidienum?* Vet. Schol.

Proverbium, nam ubi res duae nobis molestae inter se pugnant, eo Proverbio utimur. Vet. Schol. Cruq. Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Aiunt,* quod longe melius quam *Angit.*

65 *Mundus erit,* Modo dicit Hortativo; est enim Futurum pro imperativo; Expoliendo autem sequentia intulit: ostendit enim eum dici *Mundum* qui non sit in tantum sordidus ut offendat, vel etiam morosule lautus. Hic locus pessime acceptus ab Interpretibus: et corrupte vulgati Codices, praesertim recentiores, legerunt *offendet sordibus,* ut ex Vet. Schol. et sex MSS. Cruquii comparet.

Bentleius tenui de causa vertit *qui* in *qua;* neque enim vidit vocem *mundus* referri ad *sapientem,* non ad victum.

66 Satis comice *in neutram,* quia nequibat dicere *in alteram.*

Cultus Genitivus est. Vet. Schol. Atque τῶν μέσων Vet. Schol. ex MSS. Stephani; significationis mediae.

Miser cultus dicitur quid ob cultum in alterutram partem facessit sibi negotium. Alter Scholiastes vitiose legit *qua non* pro *qui non,* quod et Cruquii MSS. sequuntur.

67 *Hic est Albutius qui, ob cupiditatem nimiam habendi alienam uxorem, suam veneno necavit.* Vet. Schol. Bentleius ubique edidit *Albucî* vitiose pro *Albuti.* B. At sic dant Lamb. quatuor MSS. Bersm. et alibi per c scribitur. Ergo revocavi. Z.

Dum munia didit: quae quisque agat, utpote, Tu rus ibis, Tu boves pasces, Tu granaria curabis. Vet. Schol. Cruq.

68 *Saevus erit: adeo asper hic erat ut servos nonnunquam castigaret prius et caederet quam peccassent, dicens vereri se ne cum peccassent, caedere tunc ei non vacaret.* Vet. Schol. Cruq.

Convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
Afferat. In primis valeas bene; nam variae res
Vt noceant homini, credas, memor illius escae,
Quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
Atque adfligit humo divinae particulam aurae.
Alter,

77 desurgit *Sax.* ne dubia surgat *H.* 79 affigit *H. G. S. Z. Med.* 1477 *et* 1502. *it. MSS. quatuor Bersm.*

Simplex, h. e. vapide lautus, et ostentator deliciarum. Vid. Sat. 1, 1, 101. B. *Simplex,* nimis lenis erga servos, adeo ut non castiget, si isti convivis praebeant aquam impuram et sordidam. Nam etiam eiusmodi immundities, seu, talis indulgentia erga servos valde est improbanda. Z.

Vnctam; pro inunctis calicibus Naevius curando unctam aquam convivis praebebat. Vet. Schol. Caeteri lauti *inungebant vinarios calices,* iste vero vappa lautior lautissimis vel ipsam aquam (et frigidam scilicet et calidam) odoram fecit.

70 *Tenuis,* h. e. pauper et agrestis.

71 *Valeas* per Comicam elegantiam modo utitur Potentiali pro Futuro Indicativi.

74 *Simplex,* h. e. quod simplex et una fuerit.

Tibi sederit, h. e. nauseam non moverit. B. *Sedet* enim cibus, qui non creat ructus, non velut rebellis est, et reditum minatur ac tentat per gulam. G.

75 *Dulcia se in bilem;* proclivis est transitus a dulci ad amarum, ut norunt Medici.

Tumultum dicimus repentinum bellum, et fere civile.

76 *Pituita; Longa causa Metri.* Vet. Schol.

77 Lepida Dilogia *coenam* modo dicit dubiam: nam scurris et urbanis ea *coena dubia* est, in qua quis nescit de quo praecipue sumat: Horatio etiam dubia est, ubi incertum est an sit sessura necne. *Dubia, lauta, sic Terentius in Phormione; Coena dubia apponitur.* Vet. Schol.

78 *Animum praegravat,* h. e. sensum deprimit. Nam Γαστέρες παχεῖαι λεπτὸν ἔχουσι νόον.

79 Pro *adfligit humo,* Dionysius Lambinus scribit optimos MSS. habere *adfligit humo,* quae quidem Lectio arridet Cruquio, eo quod repererit in MSS. suis hanc Annotatiunculam adiectam *deiicit in terram.* (*Deprimit ad humum* verba sunt Vet. Schol.) Torrentius saevit, et Lambinum falsarium putat, quod a tanto viro nollem factum. B.

Auctoritas pene par utriusque verbi. Vis diversa, sed utraque huic loco apta. *Affligit* vi quadam. *Affigit,* ut non possit surgere. G.

Divinae particulam aurae; haec tanquam Epicureus protulit, ridendo Philosophos et Promethei ferulam. B. Loquitur Ofellus: nec, puto, Epicureus non potest divinae particulam aurae dicere animam: nec Horatius perpetuo Epicureus. G.

Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam:
Sive diem festum rediens adduxerit annus;
Seu recreare volet tenuatum corpus; ubique
Accedent anni, et tractari mollius aetas
Imbecilla volet. tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus praesumis, mollitiem: seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam

83 advexerit *etiam H. Lamb. et Bentl.* 84 velit *S.* 87 puer invalidus *MS. Bersm.* 91 vitiatum *omnes, etiam ipse Cruqu.* vitiaret *Baxt. V. No.*

80 *Dicto citius* Proverbiale dictum.

Curata, h. e. refecta: nam curare est molliter tractare quae habent se male.

81 Bene *praescripta*: nam Veteres quoque mane quae illo die acturi erant in diaria sua referebant.

82 *Transcurrere* proprie dicuntur Transfugae, qui mutant partes.

Quondam; quandocunque, Adverbium medii temporis. Vet. Schol. *Tamen* refertur ad ea quae in animo suo conceperat per Aposiopesin; h. e. Tametsi tenui et parco victu contentus vivat.

83 *Advexerit* non *adduxerit* Lectio est plurium Codicum: nobis tamen placuit *adduxerit*: nam advehi dicuntur merces quae de transmarinis partibus importantur. Quin et video scripturam istam superioris saeculi Editoribus unice placuisse. Bentleio magis placuit *advexerit*, etsi vox sit nautica.

84 *Recreare;* h. e. efficere ut rursum crescat.

Tenuatum corpus; h. e. amissam carnem: nam usitato Charientismo *Corpus* dicitur Caro; uti et stomachus et virile membrum. Hinc amitti dicitur corpus, ubi quis macilentus evadit.

Vbique modo dixit pro *et ubi.* B. Nec opus est illud mutari in *ubivis.* G.

85 Per Charientismum *anni* posuit pro senectus.

86 *Tibi quidnam;* prudenter monet gravissimus auctor Medicinae Cornelius Celsus, *non consumenda esse praesidia senectutis in iuventute.*

87 *Mollitiem* modo pro delicias posuit et suavem victum. B. *Praesumis,* ante tempus capere, v. c. in pueritia, in bona valetudine, quotidie. Z.

88 *Dura,* h. e. gravis et aspera. Nam *valetudo* cum sit τῶν μέσων, modo ponitur pro morbo. Per Charientismum *duros* dicimus saevos et immites.

Tarda; Metonymice, quod tardos et inutiles efficiat.

89 *Rancidum, leviter putentem.* Vet. Schol.

91 Vetus Interpres cum duobus Cruquii scriptis Codicibus legerunt *vitiaret* pro *vitiatum. Ordo cum hoc sensu; quod commodius hospes vitiaret servatum, quam totum dominus absumeret.* Vet. Schol. Annotationes ad tres antiquissimos Cruquii Codices reddebant *vitiaret, reprehenderet. Commodius vitiaret,* quod mallent hospitem eum vituperare. Bentleius retinuit *vitiatum* quod in

Editis

Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinaeque
Grande ferunt una cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. Iure, inquit, Trausius istis
Iurga-

95 Occupet *Bentl. et sic H. it. MSS. duo Bersm.* 99 Aes *G. S. Med.* 1502. Trausius *H. G. Z. Med.* 1477. *Fl. etc.* Trallius *solus Baxt. V. No.*

Editis legerat, contra consuetum sibi morem. B. Quod existimabant, melius esse, si hospes aprum, rancidum factum ob diuturniorem reservationem ad adventum eius, ederet, quam si nullus illi apponeretur, statim recens a patrefamilias consumtus. Z.

92 *Integrum;* Dilogus totum et non corruptum, quod et Vet. Schol. significat.

93 *Dicitur ante deos nata esse Terra: mire ait prima Tellus, illo enim tempore quo Mundus ex discordibus in hanc concordiam formatus est, ex terra generati traduntur Heroes, indocilis turba vitiorum.* Vet. Schol. Haec quoque exclamatio repentina, ob aprum rancidum, rustici et simplicis hominis est digna ingenio, nec sine risu legi potest. Z.

94 *Das aliquid famae?* h. e. Putas famam esse aliquid?

Carmine, τῷ ἀκροάματι. Antisthenes Philosophus cum vidisset adolescentem luxuriosum Acroamatibus deditum, ait: Miserum te adolescens, qui nunquam audisti summum Acroama, id est, laudem tuam. Vet. Schol. Est autem Acroama Musicae Symphoniae.

95 *Occupat,* h. e. detinet, moratur, delinit.

Rhombi, patinaeque, Figura. Ἓν διὰ δυοῖν: nam Rhombi in patinis testaceis coqui consuevere.

96 *Cum damno dedecus;* damnum dicit gravem impensam, et dedecus Censoris notam.

97 Comice Satyrici *Patruum* pro Tutore ponunt. *Cum sapimus patruos,* Persius. 1. Conf. Car. 3, 12, 3.

Leni vocabulo pro invisum dicimus *iniquum.* Siquidem *iniquus* is est cui animus sua sede non est, verum in iram, vel dolorem propendens, desumta Methaphora a Lance.

99 Nonnulli pro *As* vitiose legerunt *Aes.* Huc spectat et Proverbium *ad assem redactus;* id enim pretium laquei. Vulgare etiam Diverbium, est, *Restim emere,* de homine perdito.

Mira varietas, *Trasius, Traxius, Travius, Trausius, Transius, Tosius, Trallius.* Cum autem *Travius* occurrat in Veteribus Scholiastis, ego *Trallius* praetuli; quod Nomen videtur deductum a Trallibus Asiae civitate: siquidem duplex *L* facile mutari possit in *U.* Erat autem iste Trallius *pauper et prodigus.* Vet. Schol. Bentleius praetulit *Trausius* ex sola sua coniectura, quod illud Nomen repererit in Gruteri Inscriptionibus. B. *Iurgatur* Deponens ne sit an Passivum, non dixerim, cum neutrius usus mihi annotatus sit. Si Deponens, Trausius iunior aliquis tanquam a patre vel patruo reprehendi dignus obiter perstringitur. G. *Inquit,* scil. aliquis prodigus dives. Recta sic Trausius pauper vituperatur: non

Iurgatur verbis: Ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua deûm? cur, improbe, carae
Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
Vni nimirum tibi recte semper erunt res.
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuêrit mentem corpusque superbum?
An qui, contentus parvo metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptârit idonea bello?
¶ Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello

Cum

126 eunt *coni. Heins. et Bentl.* recte tibi *MSS. quatuor Bersm.* rectam *in libris quibusdam reperiri testatur Lambin.* 107 Vter nam *Ven. Glar.*

non ego, qui sum locupletissimus. Z.

100 Bene *vectigalia* pro reditus, subditurus *Regibus*; nam Vectigalia sunt reditus publici.

101 Voluit dicere *satis amplas*; *Reges* autem Patres dicit.

102 *Quod superat*; h. e. Quod nimium est, et superest tuis usibus.

103 *Indignus*; h.e. vel doctus, vel ingenuus, qui non meretur egere.

105 *Patriae*; h. e. Vrbi Romanae.

106 *Vni nimirum*; nihil puto exspectas adversi, atque hanc ob caussam contemnis caeteros, tibi solus amicus. Ironica Subiectio; delendum enim est Interrogativum punctum.

Recte; h. e. sua sede et stabiles.

Bentleius ex sola coniectura Heinsii de *erunt res* fecit *eunt res*: ego nihil tale auderem.

107 *Vterne* ut *Quantane* Satyra sequente. Lambinus.

108 *Fidet sibi certius*; h. e. *magis videtur tutus adversum Fortunae incommoda.* Vet. Schol.

109 *Assuerit pro assuefecerit.* Vet. Schol. Et habet Emphasin, eum scilicet non posse desuetudinem ferre posthac.

Hoc est, *superbam mentem et superbum corpus*, per Syllepsin Figuram. et animo et corpore fastidiosi sunt vappae.

110 *Metuensque futuri*; quod maxime prudentis est. Verum plerumque, *Res prosperae sapientum animos fatigant*; ut belle Symmachus.

112 *Quo magis his credas*; *bene; quasi persuaserit.* Vet. Schol. B. Hic nempe versibus IV interpositis poeta Ofello suo fidem facit. G.

113 Vir doctus Henricus Stephanus pro *latius* reposuit *lautius* ex Coniectura, quod miror placuisse Cruquio viro eleganti. *Latius* posuit quia dicturus erat *accisis*. B. Iuvenal. 14, 234 *Indulgent sibi latius ipsi.* G.

114 *Metato in agello*; *ad mensuram diviso: Iste Ofellus proscriptus erat quia fuit in parte Cassii*; Vet. Schol. *Abstulit excultas pertica tri-*

stis

Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quicquam praeter olus, fumosae cum pede pernae:
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hoedo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu:
Post hoc ludus erat culpa potare magistra;

Ac

118 At *Venet.* mihi cum long. *Ven. Glar.* venerit *MS. Bersm.* 123 Posthac *MS. Bersm.* cuppa *emendavit Lambinus, inde fecit* cupa *Bentl.* 124 ventura *Med.* 1477. ut culmo s. a. *Med.* 1502 *et al.* *etiam Talb. Sandb.* ita c. s. *etiam Med.* 1477 *etc.* *it. Bentl. Cun.*

stis opes. Propertius 4, 1, 130 citante Torrentio. B. Agri proscriptorum aut alias publici, dividuntur militibus ad perticam et numerum pedum: quae res agrimensoriam veterum disciplinam peperit. G. Incertum est, quod Scholiastes de Ofello proscripto dicit. Nam constat, rusticis tum agros ademtos esse, qui proscripti non essent. Z.

115 *Mercede; agro conducto a Milite Augusti ad quem fuerat translatus.* Vet. Schol. Atque ideo fortem dixit, quod se putaret positum extra iactum teli fortunae. B. *Fortis,* qui poterat a se impetrare, ut qui fuerat sibi iniuria ademtus ager, eum, paullo ante dominus, nunc tenui mercede coleret, nec metueret quotidianae recordationis tormenta. G.

116 *Temere,* h. e. sine gravi caussa.

Profesta, non sacra. Vet. Schol.

117 *Perna, pes porcinus cum coxa.* Landinus.

118 Omnes Codices vetusti habent *seu* [pro *cum*] inquit Bentleius; quod ideo rectum videtur,

119 *Ideo vacuo, quia per imbrem;* h. e. pluviosum diem, adiecturus erat.

120 *Bene erat,* Comica facetia, pro hilariter egimus.

121 *Pensilis uva,* quae suspendebatur in usum hyemis.

Secundas Pomorum dicit, ut novimus, mensas. Vet. Schol.

122 *Nux,* iuglans.

Cum duplice ficu; bifida. Vet. Schol. Cruq. Marisca scilicet, seu fatua ficu, ut ostendit Turnebus. B. *Duplice ficu* aliquoties utitur in medicina boum Vegetius. G.

123 *Culpa magistra; si quando libere potare volebant Antiqui, id est, sine Archiposia, dicebant se magistram facere culpam.* Vet. Schol. Atque erat iste mos rusticis perpetuus, qui Graecari non didicerant, neque leges noverant bibendi, neque Regem habuerunt convivii. Culpa haec erat, ubi quis per imprudentiam non attenderat verbis praebibentis, atque tunc universus grex multabat eum poculo. Frustra se torquent Interpretes, dum nesciunt culpam esse lapsum ex imprudentia. Pro *culpa* magnus Bentleius de suo ingenio posuit *cupa,* quam κανηλίδα ille exponit. Verum mea quidem sententia satius atque consultius fuisset non discessisse a vulgata scriptura Antiqui Scholiastae interpretatione olim firmata atque stabilita. B. Bibunt *culpa magistra* hodie quoque homines in laetioribus invitatiunculis. Sed nolim huc referri Plaut. Stich. 5, 4, 43: nam ibi *multantur poculo,* qui bibere prohibentur. Potius huc pertinent *leges insanae* Hor. Sat. 2, 6, 68. G.

Ac venerata Ceres, ita culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractae ſeria frontis.
Saeviat, atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituiſtis, ut huc novus incola venit?
Nam propriae telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. nos expulit ille;
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia iuris,
Poſtremo expellet certe vivacior haeres.
Nunc ager Vmbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus erat, nulli proprius; ſed cedit in uſum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.

SATIRA

132 Poſtremum *Glar.* 134 Dictus, erit *al.* Dictus erat *etiam S. Z. Bentl. ex MSS.* cedet *Ven. Glar. Lamb.*

124 *Cereri* deae ruſticae ruſticum libare conveniebat. Cum Veteribus Scholiaſtis et Cruquii et Torrentii MSS. pro *ut culmo ſurgeret* levi negotio repoſui *ita culmo ſurgeret. Ita culmo, quomodo coeperat creſcere.* Vet. Schol. B. *Ita,* intellige *ut.* Z.

126 *Saeviat; ut ut inſaniat.* Vet. Schol.

Tumultus, bellorum motus et terrores.

128 *Nituiſtis; bene accepti eſtis.* Vet. Schol.

Mire *incolam* vocat quem Virgilius [Ecl. 9, 3] poſſeſſorem: neminem enim poſſeſſorem putat.

129 *Nam propriae telluris; ſiquidem Non res ſed rerum nobis conceditur uſus,* ut ſcite Palingenius noſter. B. *Nam* reddit rationem, cur *incolam* dixerit. Z.

131 *Nequities; luxuries quae paupertatis amica eſt.* Vet. Schol. Cruq.

Vafri inſcitia iuris; eſt enim eiusmodi calliditas in Iuriſconſultis, praeſertim in iis quorum patrocinia venalia ſunt, ut in utramque partem omne pene ius interpretentur. Chriſtophorus Landinus. De conterraneis ſuis haec loquitur Landinus.

133 *Vmbreni; nomen militis qui Ofelli agrum ab Auguſto acceperat.* Vet. Schol. Cruq. Expreſſit Pulcherrimum Epigramma Graecum, quod ſub neſcio cuius Luciani nomine vulgatum habemus:

Ἀγρὸς Ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν καὶ Μενίππου
Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ' ᾤετο, καὶ πάλιν οὗτος
Οἴεται, εἰμὶ δ' ὅλως οὐδενὸς ἀλλὰ Τύχης

134 *Vivite fortes;* feſtive inſurgit ſpiritu Heroici Carminis quo ſerium riſu diluat. B. Metaphora a natantibus adverſo flumine. G.

SATIRA III.

Omnes insanire, etiam ipsos Stoicos dum hoc docent. B. Vt rem duram et offensionis plenam, omnes insanire, tuto, apte et probabiliter diceret Satiricus, Damasippum, ex prodigo Stoicum philosophum repente factum, quem vulgo insanum vocabant, loquentem induxit. Hic primum ipsius Horatii in scribendo segnitiem perstringit: tum verbis Stertinii Stoici magistri inductione utitur ad dogma Stoicorum docendum, omnes esse stultos et insanos. Ad hos igitur esse referendos ait, *timidos*, qui temere metuant; *audaces*, qui metuenda non reformident: *lucri cupidos*, qui creditoribus incertis, malae fidei et prodigis dent mutuo pecunias: *avaros*, et qui rem ostentandi gratia corradant, et qui a corrasis abstineant et ipsi sordidissime miserrimeque vivant: Aristippum, qui aurum abiicere servos iusserit: *saevos* erga uxorem matremque: *ambitiosos*, veluti Agamemnonem, qui ob gloriam immolaverit filiam: *luxuriosos*, exemplo Nomentani, Aesopi filii, Arrii filiorum: *libidinosos*, qui meretrices sectentur: *superstitiosos*, exemplo libertini cuiusdam et matris. Tandem et ipsum Horatium esse insanum insanus dicit ob imitationem Maecenatis in aedificando, ob carmina, iracundiam, magnificentiam in cultu et habitu, et amorem puerorum puellarumque.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? at ipsis
Satur-

1 Si *etiam G. Sax. MS. Bos. MS. Bersm.* 4 ab ipsis *Ven. Glar. Lamb.* ab istis

1 Comice *Sic raro* pro *Tam raro*: frustra sunt qui reponunt *Si*. *Iunius Damasippus consumto Patrimonio philosophari coeperat; ab hoc Horatius desidiam suam castigari inducit, cum ad villam secessisset et nihil scriberet*. Vet. Schol. *Videtur tolerandus is Satyrus qui ita caeteros carpit, ut ne sibi parcat*. Landinus. Bentleius pro *Sic raro scribis* ex scriptis Codicibus reposuit *Si raro scribes*. Fatetur tamen *Sic raro scribis* permansisse ex priscis Editionibus; atque haec quidem scriptura Comicum habet spiritum, cum altera sit inefficax et inerter prolata.

2 *Retexens; uti Penelope*, Lubinus.

3 Argute *benignus* posuit pro largus, vel invidens sibi nihil.

4 *Dignum sermone, opinione, vel praedicatione*. Vet. Schol.

Quid fiet? Si neque Romae, neque rure; neque potus neque sobrius calamum in manum sumis, τίς μηχανή;

Cruquii vetustissima Membrana recte habet *at* (quod est *imo etiam*) pro *ab*.

Saturnalibus huc fugisti; sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe; nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries Dîs atque poëtis.
Atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras, Virtute relicta?
Contemnere miser: vitanda est improba Siren
Desidia: aut quicquid vita meliore parasti,
Ponendum aequo animo. ¶ Dî te, Damasippe, deaeque
Verum ob consilium donent tonsore, sed unde

Tam

10 lecto *coniicit ac damnat Bentl.* 12 educere? quid, tu *coni. Rutgers.*

6 *Promissis* Comice protulit; namque *vultus erat magna et praeclara minantis.*

Nil est; frustra succinis ambages, et caussas nectis, quas nolumus audire. Nugaris,

7 *Laborat,* dat poenas.

8 *Diis natus iratis* infelix dicitur, cuius mala aliis imputanda sunt, non suo merito, et παρὰ προσδοκίαν *Poetis* intulit. B. Sensus est: Et frustra culpam, quod nihil scribis, transfers in parietem ceratum, quasi hic tam sit infelix, ut te impediat, quo minus versus scribere possis. Z.

9 *Minantis; Poeta per contrarium dixit; Promisi ultorem, et verbis odia aspera movi.* Vet. Schol. Cruq. *ut ostenderet nescio quid elationis,* ut belle Landinus.

10 *Tepido tecto; amavit enim Horatius focum luculentiorem, idcirca sub Hiemem solebat se transferre in villam propter lignorum copiam.* Vet. Schol. Cruq. B. Intelligit poeta villam in Sabinis, a Maecenate donatam. Z.

11 *Stipare; in vehiculo arctare eorum libros.* Vet. Schol.

Platona; Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae.

12 De *Archilochum* Bentleius, nisus auctoritate unius tantum Libri, de more suo fecit *Archilocho.* Horatiana variatio consuevit illi displicere.

13 *Invidiam placare; eundo ad agrum id volebas agere, placare invidiam, quam patiebare in publica positus facie.* Vet. Schol. Per Prosopopoeiam Invidiam atque Virtutem pro Numinibus accipit.

Virtute relicta; spreta Socratica Disciplina, et scribendi studio.

14 *Miser* et *infelix* commoti compellatio est.

Improba, pellax et nequam: et commode inducit Allegorizantem Stoicum. Horum enim inventum Homerica Allegoria. Vide Epistolam ad Lollium I, 2.

15 *Vita meliore; honestiore proposito.* Vet. Schol. Publica scilicet conversatione. Tangit Epicureorum Dogma, λάθε βιώσας. B. Sensus loci est: Aut non debes alios accusare, si gloriam ante scribendo partam amiseris. Z.

17 *Verum,* rectum: nam veritas recti norma est atque examen.

Donent tonsore; h. e. reddant tibi divitias, quo conducas tibi tonsorem. Salse et παρὰ προσδοκίαν.

Vult

Tam bene me noſti? ¶ Poſtquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis: olim nam quaerere amabam
Quo vafer ille pedes laviſſet Siſyphus aere,
Quid ſcalptum infabre, quid fuſum durius eſſet:
Callidus huic ſigno ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. ¶ Novi:
Et morbi miror purgatum te illius. ¶ Atqui
Emovit

22 ſculptum *H. it. Lamb. Bentl. et MSS. tres Bersm.* 25 Mercuriali *coni. Cun.* 27 Et miror morbi *Bentl. MS. Bersm.*

Vult gratificari Epicureis ſuis deridendo vultuoſum ſenem ex inopia philoſophantem.

18 *Ianum ad medium; Ideo ad medium, quia in Roſtris ſimulacrum Iani erat, ubi res pecuniariae agebantur per foeneratores.* Vet. Schol. *Iani ſtatuae tres erant, una in ingreſſu Fori; altera in medio, ubi erat eius Templum, iuxta Baſilicam Pauli, vel pro Roſtris; tertia ad exitum Fori.* Vet. Schol. Cruq. B.

Vereor, ut bene iſta ſe habeant. Dixi in Theſauro Stephaniano. G.

19 *Fracta eſt;* naufragium paſſa eſt. B. *Aliena negotia curo,* eſt in dilogia. nam ſignificat et procurator ſum aliorum, et obſervo aliorum mores, vitam, facta. Z.

20 *Excuſſus;* ſcita Dilogia; nam et *excuſſus* pro exturbatus dicitur, et excuſſio iurisconſultis eſt arcta perquiſitio in bona Creditoris.

21 *Laviſſet Siſyphus aere; ſignificat Corinthiorum vaſorum amatorem fuiſſe.* Vet. Schol. In ſummo erant pretio apud Veteres vaſa antiqui operis. Notum eſt Siſyphum Aeoli filium antiquiſſimis temporibus Corinthi regnâſſe. Et tela et vaſa ex aere conficiebant Vetuſti. B.

Docet h. l. incendio Corinthi antiquius putaſſe aes Corinthium poetam. G.

22 Veteres editiones cum nonnullis ſcriptis Codicibus *ſcalptum* legere pro *ſculptum,* quod et nos, ut Satyrae convenientius, ſervavimus. Hoc non probat Bentleius. B. *Infabre,* minus ex arte. Z.

Fuſum; nam ſigna aerea funduntur. Vet. Schol.

Durius; minus cum Rhythmo, rigidum et inſuave.

23 Salſa Ironia *Callidus* et *millia centum.* B. *Callidus,* rem probe callens. Caeterum hunc Damaſippum ſtatuarum fuiſſe amatorem, et hortos emiſſe et vendidiſſe, colligitur quoque ex Cic. Epp. ad Div. VII, 23: Att. XII, 29, 33. Z.

Ponebam, h. e. inſumebam, collocabam: Verbum negotiatorum hoc.

Centum; ſupple aeris, vel ſeſtertium.

25 *Cum lucro;* amara Irriſio.

Mercuriale, h. e. *Vulgo cognominabar Mercurius.* Vet. Schol. Cruq. *Coctio.* Alter Schol. Sunt autem Coctiones arilatores. Broters. Vnde Gallorum *Coquin* deductum puto.

26 *Auctiones fere in Compitis fiunt: Compita autem ſunt loca in quae multae viae competunt.* Vet. Schol.

27 Mire *purgatum* tanquam de inſaniente.

Emovit veterem mire novus, ut ſolet, in cor
Traiecto lateris miſeri capitisque dolore:
Vt lethargicus hic, cum ſit pugil, et medicum urguet,
¶ Dum ne quid ſimile huic, eſto ut libet. ¶ O bone, ne te
Fruſtrere; inſanis et tu, ſtultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Deſcripſi docilis praecepta haec, tempore quo me
Solatus iuſſit ſapientem paſcere barbam,
Atque a Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam male re geſta cum vellem mittere operto

Me

29 capitisve *etiam* G. *Sax.* 33 verum *Sax.*

28 *Emoveri* dicitur pecus quae loco cogitur cedere in quo decubuit. B. *Emoventur membra* dum luxantur, *cardines* etc. G.

Novus; Dilogus et phreneſin dicit et deliramentum Stoicum: Dilogus etiam *cor* poſuit pro mente et ventriculo: nam et dementiam ſignificat, et cardiacum dolorem.

29 *Traiecto; Proprie, ita enim Medici dicunt.* Vet. Schol. Μεταλαμβανομένου τοῦ πάθους.

[† Quem Graeci τόπον πεπονθότα vocant, aliquo labore aut dolore affectum locum, *miſer locus* Latinis appellatur: ſic *latus miſerum* Horatio. *Salmaſ.* ad Tertullian. de Pallio p. 289.]

Minus probabilis videtur Bentleii Disiunctiva *capitisve* pro *capitisque;* neque enim utilis erit.

30 *Cum ſit pugil;* Comica Periphraſis Phrenetici. B. Hic, aliquis. Z.

Vrguet, propellit; per Charientiſmum pro caedit. Neſcio cur Bentleius praetulerit *angit*, cum *urguet* accommodatior ſit vox atque etiam fortior.

31 *Eſto ut libet;* Vrbano Euphemiſmo utitur, cum deberet dicere, Per me licet vel quovis modo pereas. B. Senſum puto hunc: Per me licet, dummodo ne mihi ſimile accidat, nempe ex lethargico, h. e. pigro in ſcribendo, fiam phreneticus. Z.

O bone; Ironica compellatio, tanquam bellus eſſet ſodalis.

Ne te fruſtrere; urbane dicitur pro ne te fallas: minus eſt enim fruſtrari quam falli.

32 *Stulti* et *ſtolidi* dementes ſunt, a foeminea ſtola.

33 *Stertinius,* Philoſophaſter Stoicus, qui ſcribillando victum quaerebat. Nam *ducentos viginti libros Stoicorum ſcripſit,* ut ait Vet. Schol. in Epiſt. 12. bene igitur *crepat* de tam futili. B. *Crepat,* loquitur. Z.

Vnde, a quo. Vet. Schol.

34 *Praecepta haec,* Ironica commendatio.

35 *Non quaſi ipſum ſapientem, ſed barbam.* Vet. Schol. Erat enim ἐκ πώγωνος σοφός, ut Proverbio dicitur.

36 *Pons Fabricius, qui modo Lapideus dicitur, habet a conditore vocabulum, Fabricio ſcilicet Conſule.* Vet. Schol.

37 *Male re geſta,* Charientiſmus, pro perditis bonis; ac ſi nihil defuiſſet ſibi praeter ſucceſſus.

Operto capite; Iſto modo devovebant ſe morituri, ut oſtendit Cruquius. B. Nempe ut pudoris, ita metus, horrorisque remedium eſt caput obvolvere. G.

Me capite in flumen, dexter ſtetit, et Cave faxis
Te quicquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere; hoc ſi erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia, et quemcunque inſcitia veri
Caecum agit, inſanum Chryſippi porticus et grex
Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. Nunc accipe quare
Deſipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. Velut ſilvis, ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit; unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus: hoc te
Credo modo inſanum; nihilo ut ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Eſt genus unum
Stulti-

39 angit *etiam G. Bentl. ex MSS. Cun.* 43 cuiusque *Cun*, quemcunque *etiam G. H. it. Med.* 1477. quaecunq. *Z. etc.* 48 Inſani poſuere *Lamb.* 50 utriusque *Z.* utrisque *Sax. MSS. tres Bersm.* utrimque *Cun.* 53 trahit hoc genus *MS. Bersm.*

38 *Dexter,* felix; nam dextra auſpicia bona ſunt. Significat opportune eum veniſſe.

39 *Malus,* h. e. male collocatus et carens ratione: et cum ſeptem Cruquii MSS. *angit* repoſui pro *urguet;* nec improbavit Torrentius: Et rectius modo *angit* quam *urguet,* quod ſupra ſecus fuerat. Scholiaſtae ſilent.

40 *Stulta verecundia eſt vereri in his vitiis quae videntur eſſe communia.* Vet. Schol.

41 *Primum nam;* Hyperbaton, *Oſtendit quid ſit furor, ut Lucilius.* Vet. Schol.

42 *Fortiter,* Ironice protulit: *fortes* ſibi videntur qui mortem ſibi conſciſcunt.

43 *Mala;* prava, perverſa et per hoc turpis.

Omnes pene MSS. legerunt pro *Quaecunque, Quemcunque.*

45 *Populos;* h. e. Civitates, ſeu Reſpublicas.

Formula, Definitio. Vet. Schol. Cruq. Ariſtoteli τύπος. Sunt etiam ſingularia veluti exempla Definiti, atque huius veluti ſignum Definitio eſt.

46 *Sapientem* modo dicit Stoicum.

Tenet, capit, complectitur.

48 *Silvas* montanas dicit atque invias ſolitudines in quibus diſpalantur boves. B. Num boves ſpectaverit auctor, incertum eſt. Z.

49 *Error,* evagatio.

Pellit, elongat.

50 *Abit;* diſcedit, aberrat.

51 *Illudit;* fruſtratur, ludos facit.

53 *Caudam trahat; ita ſtultus ſit ut pecus.* Vet. Schol. Caecutiunt hic vel doctiſſimi, dum non attendunt Poetam de boum errore ſuperius agere, B. *Caudam trahere* eſt

Stultitiae nihilum metuenda timentis; ut ignes,
Vt rupes fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varum et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis: clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor;
Hic fossa est ingens! hic rupes maxima! serva!
Non magis audierit quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit; Catienis mille ducentis,
Mater te appello, clamantibus. Huic ego vulgum
Errori similem cunctum insanire docebo.

Insanit

56 varium *etiam G. Z. Med.* 1477. *Fl.* 1482 *etc.* *Sed* varum *Acron et Porph.* 59 hinc rupes *MS. Bersm.* 60 Fufius *etiam Lambi. Torr. et Cun. qui laudat alios.* 62 vulgus *etiam G. et quaed. edit. ap. Cun.*

est pecudem esse, vel pecude non sapientiorem. Etiam in Germania ita lasciviunt interdum adolescentes, ut non sentienti caudam pecudis a tergo suspendant irrisionis caussa. Subiicit deinde Stoicus Socratis dictum de insanientibus, quibus ille deinde comparat Philosophos apud Xenoph. Memorab. I, 1. G. *Caudam trahat*, h. e. derideatur. Z.

55 *In campo*, in planitie.

56 *Huic varum; pedes in diversum flexos habentes varos dicimus.* Vet. Schol. Pessime Recentiores reposuere *varium* quod minus convenit Satyrico stilo. B. *Varum* etiam eo nomine placet, quod illo utitur plus semel imitator nostri Persius. G.

57 *Clamet;* Asyndeton Morale et Comicum.

58 *Honesta soror;* Dilogus de bona et nobili: et studet notum facere quem pulsat.

59 *Serva.* Cave, φυλάττου.

60 *Fufius Phocaeus Tragoediarum Actor fuit, qui cum vellet Ilionam dormientem exprimere, in scena obdormivit.* Vet. Schol. Bentleio *Fufius* ex quibusdam Libris manu exaratis. Disquirant quorum interest: nobis probabilior videtur *Fufius*, puto quod sit auribus familiarius. B. Etiam apud Ciceronem *Fufium* malunt viri docti: nota gens *Fufia*, non item *Fusia* etc. G.

61 *Iliona* Tragoedia erat Pacuvii. B. *Ilionam* ipsius etiam Hecubae nomen fuisse, non tantum filiae illius, ex Cic. Acad. 2 c. 27 et h. l. colligitur. Certe in Euripidis Hecuba filii ipsius Polydori umbra hanc matrem suam dormientem excitat. Nisi aliam fabulam secutus est Pacuvius, quam habet Hygi. fab. 109. Et hoc sequitur mox Baxterus, vir doctus. G.

Catienus Histrio erat qui umbram egit Polydori.

62 *Mater;* Iliona Polydori erat mater nutritia et soror, Polymnestori Thraci nupta. Verba sunt Pacuvii apud Ciceronem (Tusc. I c. 44) *Mater te appello, tu quae somno curam suspensam levas, Neque te mei miseret, surge et sepeli natum, Priusquam ferae volucresque* etc.

Mire Bentleius coniunxit *vulgus* et *similem*, cum ipse repererit in Libris *vulgum* et *similem* in eodem genere; neque *vulgus* et *similis* possint Syntaxi convenire hoc loco. B. *Similem* intell. *errorem huic errori insanire*, sive *volgus* malis sive *vulgum*, potest docere, salva Grammatica, Stertinius. Lectio Bentleiana itaque potest bona esse, licet non bene illam defenderit. G.

63 *Errori;* dementiae scilicet quam

Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
Integer est mentis Damasippi creditor? esto;
Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors,
Reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutae
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in ius malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo saxum, et, cum volet, arbor.

Si

72 in iura *MSS. ap. Torr. G. S. Z. etc.* *qui* malis *putarunt esse* τοῖς κακοῖς, *cum sit genis.*

quam dixi: dementiam enim per Euphemismum errorem dicimus. *Vt me malus abstulit error!* Virgilius. *Error proprius est iis qui in silvis incerta via vagantur.* Vet. Schol. Cruq.

65 *Integer* est cui nihil deperiit.

Esto, h. e. mittamus loqui de isto. Comica Μετάβασις. B.

Alia omnia puto. Non transit Poeta ad aliud, sed probare aggreditur quod dixerat. *Esto* Geometrarum more ponit. Esto haec species: ponamus hunc casum, *si dicam tibi, Accipe* etc. G.

68 *Praesens*, votis parens, et per hoc propitius. Notum est Mercurium esse deum lucri.

69 Obscurum est, quia tacet Horatius, et repugnantia dicunt veteres Scholiastae, qui fuerint *Nerius* et *Cicuta*. Gronovius de Pec. vet. p. 644. ICtos facit; Bentleius ad Hor. Epist. 2, 1, 105 feneratores. Sententia non multum diversa, utrum eligas: Scribendas cura, o Creditor, tabulas decem, quales a Nerio, centum, quales a Cicuta scribi (si sint ICti, praescribi debitoribus, si sint feneratores) solent — tamen falleris. *Cicuta* ut fenerator describitur v. 175. et si idem est Perillius, v. 75. G.

Scribere iuris verbum est, pro mutuum sumere; rescribere vero est reddere debitum. Vet. Schol. Cruq. Verum hoc loco *Scribe decem a Nerio* est, Tu scribe decem tabulas sive Syngraphas, quales scribebat debitoribus suis foenerator Nerius: nam *a Nerio* est in morem Nerii.

Supple *si*: nam est Asyndeton Comicum. B. Conf. infra v. 116. G.

Cicutae, nomen duri foeneratoris.

70 *Nodosi: argumentosi.* Vet. Schol. B. Qui nodos et laqueos verborum struere possit, ut valida fiat obligatio. G.

Catenas; cautiones et nexus iuris. Vet. Schol.

71 Comice *sceleratus* pro astutus.

72 *In ius*, h. e. in forum.

Malis ridentem alienis; Graecus est sermo, qui significat, si eum in ius rapere coeperis risum simulavit suis malis. Vet. Schol. Cruq. *Γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισι.* Homerus. (Od. υ, 347.) Sic et Valerius Flaccus (8, 164) *Alieno gaudia vultu Semper erant.* B. Homerica ratio quod ad verba, sed sensu plane alio. Hic debitor ridet *malis* i. genis creditoris, ut Galli dicunt, *aux depens du creancier*. Turpicule Itali, sed apposite ad hanc rem, *Forbirsi il culo colla camiscia d' altrui.* G.

73 *Aper, ferox; avis, fugax; saxum et arbor, mutus.* Vet. Schol. Satis belle.

Si male rem gerere insani est; contra bene, sani;
Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perillî
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam iubeo componere, quisquis
Ambitione mala aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est hellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Haeredes Staberî summam incidere sepulcro:
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arrî;
Fru-

86 Arrî, et *Bentl. e coniect.*

74 *Male rem gerere* per Charientismum posuit pro rem perdere; ac si id quod erat stolidae dementiae imputandum foret casibus Fortunae.

Nollem cum Bentleio ponere verbum *est* ad finem huius versus, praesertim cum pauciores Libri id faciant, atque ipsa structura minus sit naturalis.

Bene; scilicet rem gerere. Vet. Schol.

75 *Putidius; magis insanum.* Vet. Schol. Metaphora a putidis ovis desumta. More addle.

Perillius Cicuta amarissimus consignator. Vet. Schol. B. Sive ICtus fuerit, s. fenerator, callebat artem *consignandi* tabulas et leges contractus, ut eae essent quam validissimae et debitorem constringerent, ne calumniari aut effugere posset. Sed Horatius quidem hunc Perillium feneratorem dicit haud dubie, quem *putidi cerebri* accuset. *Cicuta* quidem avarus fenerator mox inducitur v. 175. G.

76 *Dictantis;* Tabellioni scilicet cautionis formulam componenti.

Rescribere est per mensae scripturam reddere, auctore Donato: et per hoc: *Scriptum debiti liberare*, ut ait. Vet. Schol.

77 Adhuc quae proprie ad Damasippum pertinent disputavit Stertinius, cum ostendit, stultiores ipso esse, qui crediderint pecuniam. Iam ad regulam suam generalem, v. 45 positam, redit. G.

Togam componere cultu concinni diligentius audiunt. Vet. Schol. B. Modestiae in primis est, manum intra togam continere. Vid. ad v. 254. G.

78 Dilogus dicitur *mala*, pro importuna et exitiabili.

79 Dilogus etiam *tristi* pro moesta et exsecrabili: nam usitato Euphemismo detestabilia omnia et *tristia* et *mala* dicimus.

80 Bene *mentis morbo;* nam Stoicis omnes affectus morbi videntur. B. *Calet*, ut febricitantes. G.

82 *Helleboro purgatur cerebrum.* Vet. Schol. Cruq.

84 *Ratio;* Philosophia Stoica quae rationis usum tradit.

84 *Summam, relictae pecuniae.* Vet. Schol.

86 Comice *Damnati* pro addicti. Duo erant insignes Catillones, Quinti Arrii filii, de quibus inferius v. 243. B. Pulchre arbitrium epularum luxurioso demandatur, ut vehementius multetur, qui commisit in legem testamenti. G.

Frumenti quantum metit Africa. ⁋ Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne sis patruus mihi. ⁋ Credo
Hoc Staberî prudentem animum vidisse. ⁋ Quid ergo
Sensit, cum summam patrimonî insculpere saxo
Haeredes voluit? ⁋ Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius: ut, si
Forte minus locuples uno quadrante perîsset,
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
Divitiis parent; quas qui contraxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus — Sapiensne? Etiam! et rex,
Et quicquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
Graecus

89 iussisse *Lamb.* 93 perisset *etiam Bos Animadv. S. Cun.* *Sed* periret *Ven. Glar. Bentl.* 96 contraxerit *etiam Bos. Z.* 97 sapiensne *etiam H. S. Z.* *Sed* ne *abest ap. Ven. Glar.*

87 *Africa*, horreum populi Romani haec. B. Vid. Od. 1, 1, 10.

88 *Recte* fit quod ad rationis normam facimus; quod contra, prave.

Patruus; h. e. Tutor, vel custos; Comice. B. Vetat Staberius disputari de voluntate sua, sed sibi pareri. Interim divinat Stertinius cum actione quadam deliberantis, se ipsum interrogantis et respondentis. G.

89 *Prudentem*, εἰρωνικῶς. Vet. Schol. Et mire *vidisse*, cum *prudens* sit quasi providens. Viderat Staberius subiectionem istam fore, et se pro insano ab haeredibus habendum. Pessime Lambinus *iussisse* vel *voluisse* reposuit. B. *Quid ergo* etc. Est oratio Damasippi aut alius interrogantis Stertinium, qui respondet inde a verbis *Quoad vixit*. Z.

91 *Voluit*, vox Iuris est.

92 *Acrius*, vigilantius.

93 Et Lambinus et Cruquius a Scriptis Codicibus reposuere *perisset* pro *periret*, quod videtur et Veteri Scholiastae placuisse. Bentleius tenere voluit *periret*, etsi nihil referret. Eiusmodi Praeterita saepe promiscuo esse usui rari sunt qui ignorant.

94 *Nequior*, h. e. *abiectior*. Vet. Schol. Cruq. Comice pro despectior.

95 *Pulchris divitiis*, Reginae scilicet Pecuniae.

96 Cruquii Codices cum Vetere Scholiaste pro *construxerit* legerunt *contraxerit*, quod videtur elegantius. Altera Lectio ex Interpretamento est. Bentleius retinuit *construxerit*. [† In quatuor Codd. ab Oudendorpio visis, est *construxerit*; quod praefert ad Suet. p. 969.]

97 Bentleius post Lambinum atque Cruquium posuit, *sapiensne etiam et rex*, quod cum nobis videtur et durum et importunum, levi quidem negotio reposuimus *sapiensque etiam et rex*. B. Mihi placet, etiam hic vivide, et per puncta interrogatiunculae ac responsionis disputantem induci Stoicum: quod illius sectae proprium ait Cic. Parad. pr. G.

Graecus Ariſtippus, qui ſervos proiicere aurum
In media iuſſit Libya, quia tardius irent
Propter onus ſegnes? uter eſt inſanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite reſolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec ſtudio citharae nec Muſae deditus ulli;
Si ſcalpra et formas, non ſutor; nautica vela,
Averſus mercaturis: delirus et amens
Vndique dicatur merito. Quî discrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuensque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuſte; neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:

Si,

108 quid discrepat *Lamb.* 112 Porrectus *etiam G. et primae edit.*

100 *Graecus*, h. e. Etſi fuerat Graecus; quod auget miraculum: nam contemnere divitias magis Romanum erat.

Aurum; quod a quodam Rege Mauritaniae acceperat. Vet. Schol. Cruq. B. Narrat Laërt. 2. 77. Fecit humane, ut ſeruis parceret onere gravatis. G.

103 *Nil agit exemplum.* Canon iſte Dialecticus. *Ad rem dubiam aperiendam nemo utitur dubio argumento.* Vet. Schol. *Exemplum* autem dicit inſtantiam, ſeu caſum ſingularem. *Senſus eſt, id exemplum quod in ſe quaeſtionem habet non eſt verum.* Vet. Schol. B. Avarorum ſtultitia non poteſt convinci exemplo Ariſtippi, ſtultitia alia laborantis; certe non potuit laudare Stoicus patronum voluptatis, Diogenis Antiſophiſtam. Cum ergo Ariſtippi exemplo non poſſit redargui avaritia, ponit aliam ſpeciem. G.

Reſolvit, Metaphora ab aperiendis nodorum nexibus. B. *Reſolvit*, i. reſolvere conatur.

104 *In unum*, ſupple locum.

106 *Formas*, *Calopodia.* Vet. Schol.

108 *Vndique*; *ab omnibus.* Vet. Schol. Cruq.

Pro *quid*, Cruquii et Torrentii Codices legerunt *qui*, quod et Vetus Interpres confirmat.

109 *Nummos* dicit argenteos.

Bene *Neſcius*, cum cogitaret de artium ignaris.

110 *Compoſitis*, per Euphemiſmum pro ſepultis.

Veluti ſacrum; Proverbiali Schemate profertur. Graeci οὐδὲν ἱερὸν dicunt de eo quod non verentur attingere.

112 *Porrectus vigilet*; pulcherrima Enargia. Bentleius ſolo iudicio ſuo niſus, acriter contendit pro *Porrectus* legi deberi *Proiectus*; cum contra nobis *Porrectus* (quod eſt, humi cubans) convenientius videatur hoc loco vocabulum *vigilanti*, et deliteſcenti *cum longo fuſte*, quam *Proiectus*.

113 Etſi et *dominus* et *eſuriens*.

114 *Amaris*, acerbis; ſic et Virgilius; *Salices carpetis amaras.*

Si, positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis — nihil eſt, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, ſi et ſtramentis incubet unde-
Octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulae, putreſcat in arca:
Nimirum inſanus paucis videatur eo, quod
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius aut etiam haec libertus ut ebibat haeres,
Dîs inimice ſenex, cuſtodis? ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummae curtabit quisque dierum,
Vnguere ſi caules oleo meliore, caputque
Coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
Si quidvis ſatis eſt, periuras, ſurripis, aufers
Vndique? tun' ſanus? Populum ſi caedere ſaxis
Incipias, ſervosve tuo quos aere parâris,
Inſanum te omnes pueri clamentque puellae:
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc
facis Argis,

Nec

127 peiuras. G. 129 tuo *etiam* H.

115 *Chii veterisque Falerni*; h. e. optimi Graeci et Italici vini.

116 Obſerva correctionem, ut v. 69. G.

117 *Acetum*, vappam.

Age, *praeterea*. Vet. Schol. Cruq. Comica Μετάβασις.

Stramentis, h. e. ſtramineis toris.

Vnde, *uno minus die*. Vet. Schol. B. Vno minus anno. Z.

118 *Stragula*, *pretioſa plumario opere facta*. Vet. Schol.

119 *Tineae* blattarum ſunt proles.

121 Proprie *iactatur* de inſano, vel febricitante.

123 *Diis inimice*, et per hoc devote, κατάρατε: et mire *ſenex* de avaro et deliro.

124 Mire etiam *ſummae curtabit*: id enim vel maxime verentur divites avari ne aliquid de rotunda ſumma deperеat.

127 *Quidvis*, etiam viliſſima quaeque. B. Si tam paucis eges, tam ſordido cultu contentus es, cur ita rem auges? Z.

129 Bentleius, Tanaquillum Fabrum ſecutus, pro *ſervosve tuo* reſcribi voluit *ſervosve tuo*, neque male hoc fecit.

130 Legendum ſolute *pueri clament que puellae*.

131 *Cum laqueo uxorem*; credo eum de Albutio cogitâſſe, de quo ſupra 2, 1, 48.

132 *Capite* poſuit pro cerebro. *Quid enim?* Interpellante affectu interrogat quid dicendum putet; et eſt Comicum. Pro *Quid enim? Neque* (quae vera erat ſcriptura) Bentleius ex quibusdam Chartis repoſuit *Quidni? neque enim*, ſatis alieno intellectu.

Argis, apud Graecos huiusmodi ſcelerum peritos?

Nec ferro, tu demens genitricem occidis Orestes.
An tu reris eum occisa insanîsse parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
Nil sane fecit quod tu reprêndere possis:
Non Pyladen ferro violare ausus͵ve sororem
Electram; tantum maledicit utrique, vocando
Hanc, Furiam; hunc, aliud, iussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut haeres
Iam circum loculos et claves laetus ovansque
Curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto; mensam poni iubet, atque

133 occidis *Bentl. ex* VII. *MSS. it. Sax.* 135 malis *etiam H. C. Z. etc.* 137 est *neglexit Baxter, quod recte in aliis libris exstat.* 139 sororem est *coni. Bentl.*

133 Bentleius auctoritate unius Libri reposuit *occidis Orestes* pro *occidis,* quod vix probaverim. Quid quod *Orestes* non sit Vocativus?

134 *Occisa parente,* h. e. ob occisam parentem. B. Furor non fuit poena parricidii, sed causa. G.

135 Pro *malis* apud Veterem Interpretem occurrit *magis,* quod magis concinnum, etsi altera scriptura possit ferri.

Actum, Metaphora a bobus oestro percitis.

136 *In matris iugulo.* Παθητικῶς. Cruquius.

137 *Tutus* dicitur cui morbus nil minatur periculi.

138 Comice *tu* protulit pro aliquis.

140 *Furiam,* Diabolam, Μέθες μί' οὖσα τῶν ἐμῶν Ἐριννύων. Euripidis Orestes 264. B. Quod Helenam in fine huius fabulae interficere conatur Orestes, quod Hermiones iugulo intentat gladium, illud sobrius iam facit et illud ulciscendi consilio, hoc salutis suae impetrandae causa. G.

Splendida bilis; h. e. generosa insania.

142 *Pauper; Animo, non fortuna.* Vet. Schol.

143 Sic et Persius; *Veientanumque rubellum,* de vino vilissimo, ex agro Veientano.

144 *Trulla, vas orbiculatum et circa summa angustius, et utrinque ansatum.* Landinus. [† *Trulla* erat vas comparatum ad vinum hauriendum et poculo infundendum. *Ernesti.*]

Vappam, vinum quod exhalaverit. Landinus.

145 *Oppressus,* per Euphemismum pro strangulatus.

146 *Loculos* arcas dicit.

147 *Celer,* promptus et ingenio velox. B. Vt ὀξὺς, acutus. G.

148 Bene *excitat* de Lethargico.

Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit. addit et illud,
Ni tua custodis, avidus iam haec auferet haeres.
¶ Men' vivo? ¶ Vt vivas igitur, vigila: hoc age. ¶ Quid vis?
¶ Deficient inopem venae te, ni cibus atque
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? agedum sume hoc ptisanarium oryzae.
¶ Quanti emtae? ¶ Parvo. ¶ Quanti ergo? ¶ Octussibus. ¶ Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis pereamve rapinis?
Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus;
Continuo sanus? Minime. Cur, Stoice? Dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic aeger. recte est igitur, surgetque? negabit;
Quod

151 iamiam *Heins. Cun.* 154 *pro* Ingens, praesens *coni. Bentl.* instans *Cun.* accedit *Bentl.* 156 emtum *Cun.* 163 tentantur *Lamb. Bentl.*

150 *Sic*, rebus ita paratis. G.

Erigit, facit erigere se in lecto.

152 Etiam hic dialogismos est pars sermonis Stertinii, qui inducit Medico excitanti respondentem aegrotum. G.

Hoc age, Τοῦτο πρᾶττε, Proverbiabiali forma dicitur: Noli cessare.

Quid vis? h. e. noli molestus esse: stupentis Interrogatio.

153 *Inopem*, inutilem et animam linquentem.

155 Cum Cruquii et Torrentii Codicibus, Veterique Scholiaste, *Tu cessas* legendum censui pro *Quid cessas?* et habet Emphasin duplicis periculi, et vitae et nummorum scilicet.

Ptisanarium, Πτισανάριον, Diminutivum a *ptisana*: significat non esse multum quod sumi velit.

156 Omnes fere MSS. Codices cum Veteribus Scholiastis legerunt *Octussibus* non *Octo assibus*. *Tarpeia Lege cautum est ut bos centussibus, ovis decussibus aestimaretur.* Festus, citante Cruquio.

157 Alii Codices legerunt *pereamque*, alii *Pereamne*: ego horum medius *pereamve* reposui.

158 Pergit Damasippus referre sermonem Stertinii, acrem illum et interrogationibus responsionibusque constantem. G.

160 *Cur Stoice?* Vultuose et cum fastidio profertur hoc ab homine Epicureo. Opportune etiam Stoicum nominat, cum Stoicum Dogma tractet. B. Secum ipsum disputare etiam hic puto Stertinium, qui se ipse Stoicum hic appellat. G.

161 *Craterus fuisse dicitur illis temporibus opinatissimus medicus.* Vet. Schol. *Et quid opus Cratero magnos promittere montes?* Persius.

162 *Recte*, ex sententia; nam animus nobis fere est recti norma.

Surget? h. e. convalescet, et ambulabit foras?

Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non eſt periurus, neque ſordidus; immolet aequis
Hic porcum Laribus: verum ambitioſus et audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
Dones quicquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canuſî duo praedia, dives
Antiquo cenſu, gratis divîſſe duobus
Fertur, et haec moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nucesque
Ferre ſinu laxo, donare et ludere vidi;

Te,

166 barathrone *etiam* Z. balatrone *G. et ſic Bentl.* balatroni *Cun.* 169 didiſſe *Venet.* 170 hoc moriens *Ven. Clar. Bentl.* 172 credere *Cun. e coni.*

163 *Morbo acuto*, Graece ὀξείᾳ νόσῳ; ſic enim legendum pro corrupto. ὀξυνοσῶ. *Morbus acutus eſt ubi ſine intermiſſionibus acceſſiones et dolores graves urgent.* Cornelius Celſus, referente Cruquio.

Tententur, laceſſantur, fatigentur. Praetulit Bentleius *tentantur* auctoritate Codicum atque aliorum Scriptorum, ſed nihil intereſt. Exſcriptores ſaepe ſuis utuntur verbis, ut neſcias quid ſit rectum atque ipſius Scriptoris verbum.

164 *Aequis*, placidis, non perturbatis: ſiquidem aequus dicitur animus qui ſua ſtat ſede, in neutram partem inclinatus. Porcum immolabant Laribus et Maniae Larium Matri, quò vel averterent, vel piarent errorem mentis et inſaniam; quod oſtendit Cruquius et Turnebus. Manes autem eſſe ſtolidos oſtendit gravis auctor Homerus Iliade ψ, 103 hoc diſticho: Ὢ πόποι, ἦ ῥά τις ἐστὶ καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν. B. *Immolet* etc. Is ab inſania liber debet Laribus propitiis ad gratum animum declarandum immolare. Z.

165 *Ambitioſus*, petitor magiſtratuum et largitor.

Marcus Antonius maxime gloriabatur *Audacis* nomine. *Audax Antonius* Lucano etiam dicitur. *Audax* eſt autem qui interritus magna adit pericula.

166 *Quid enim differt?* Cum eadem ſit inſania.

Barathro; gulae, quod faciunt ambitioſi iſti largitores. Notum eſt quid Barathrum erat Athenis. Miror potuiſſe Bentleio placere *balatrone* pro *barathrone*, cum non poſſit ſtare *balatro* in Dativo. B. Sic *barathrum macelli* Epiſt. I, 15, 31. G. Barathrum non pro gula hic dici poteſt, quia non de guloſo eſt ſermo, ſed de ambitioſo et populi gratiam largitionibus aucupante. Ergo ſenſus eſt: Vterque aeque inſanus eſt, et qui ſua profundit (in barathrum coniicit) et qui ſuis ob avaritiam non utitur. Z.

168 *Canuſî*; conterranei cuiusdam ſui meminit Horatius ex perſona Stertinii.

Dives antiquo cenſu; ubi Lex Agraria vigebat. *Cenſu* autem modo ponitur pro aeſtimatione.

169 *Diviſſe* pro *diviſiſſe*. Vet. Schol.

170 Melius *haec moriens* quam Bentleii *hoc moriens*, etſi repugnent aliqui Libri. *Haec* enim pro *haec verba* modo ponitur.

172 *Ludere*; vix adducuntur parci ut ludant. Quaero cur Bentleius de ſuo poſuerit *perdere* pro *ludere*, cum vox ludere poſſit Figurate dici pro *perdere*, ubi luſus ſcilicet temerarius eſt et nimis frequens. B. Puer qui talos et nuces non domi habet, ut, cum opportunum eſt, illis

Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
Extimui ne vos ageret vesania discors;
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas; tu, ne maius facias id
Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
Praeterea ne vos titillet gloria, iure-
Iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
Vestrûm praetor, is intestabilis et sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in Circo spatiere, aut aeneus ut stes,
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humâsse velit Aiacem, Atrida, vetas cur?

Rex

174 dissors *coni. N. Heins. ap. Burm.* 182 *pro* tu, tum *Z. forte* tun' *pro* tune. 183 et aëneus *Bentl. Pro* latus *est* laetus *in Ven. Glar.*

illis ludat; sed ubique sinu circumfert, nec deponit ante, quam vel donandi causa vel ludendi depromat, indicium ille dat animi ad rem faciendam et servandam parum attenti: contra avaritiae et sordium signum est, si abscondat, solus et saepius dinumeret. Cum gravi et decretoria severitate sua operam hic lusit et perdidit magnus Bentleius. G.

173 *Tristem,* Metonymice pro sollicitum.

174 *Ageret,* tanquam oestro scilicet.

175 *Nomentanus* prodigus, *Cicuta* avarus. Cf. Ser. 1, 1, 102. et 2, 6, 6. G.

178 *Coercet,* coarctat.

179 *Gloria,* h. e. magnum ex honoribus nomen.

180 *Ambo* pro ambos, Graecâ Declinatione.

Aedilis, Canusii, non Romae. B. Aediles coloniarum et municipiorum summi magistratus. G.

181 *Intestabilis et sacer esto;* ex XII. Tabulis ista protulit. *Is dicitur intestabilis qui nec potest esse testis nec testamentum signare.* Torrentius. *Antiqui eos quos in testimonium admitti nolebant, intestabiles vocabant.* Vet. Schol.

Sacer, devotus, Diis inferis immolandus.

182 *In cicere; Antiqui Aediles huiusmodi res populo Floralibus spargebant; pauperes enim initio Romani fuerunt.* Vet. Schol.

Tu; qui scilicet plus sapere debes. *Perdas que* duabus vocibus scribendum puto, ut supra *fuerit ve.*

183 *Latus: cum bis ter ulnarum toga.* Epod. 4. B. Etiam *onustum* licet intelligere, item comitatum ab affectatoribus.

185 Fastidiose protulit *scilicet;* et *tu* ad Emphasin posuit immanis stultitiae: et in transitu blanditur Agrippae. B. Agrippae splendidissima munera, septa, balnea, templa passim Dio commemorat. Aedilitas sponte ab eo gesta A. V. 721. G.

186 An *astutam vulpem* urbane dicit feroculum et versipellem asinum? B. Puto *astutum* hic dici

et

¶ Rex sum. ¶ Nil ultra quaero plebeius. ¶ Et aequam
Rem imperito; at si cui videor non iustus, inulto
Dicere, quod sentis, permitto. ¶ Maxime regum,
Dî tibi dent capta classem reducere Troia!
Ergo consulere, et mox respondere licebit?
¶ Consule. ¶ Cur Aiax heros ab Achille secundus
Putescit, toties servatis clarus Achivis?
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
¶ Mille ovium insanus morti dedit; inclytum Vlyssem

Et

188 quaero *etiam G. et primae editt. etc.* 189 ac si *Ven. Glar. Lamb.* 190 quod *etiam H.* sentit *Cun.* quae sentit *add. vett.* 191 reducere *etiam G. Z. etc.* deducere *Glar. Bentl.*

et *vulpem,* qui largitione impetrare velit, quod virtuti debebatur. G. Id est ingenuum quod arte non simulatur.

187 *Nequis;* ista transtulit ex Sophoclis Aiace, ut monuit Cruquius. B. Novum specimen furoris Agamemnon prohibens sepultura corpus Aiacis, ipse aeque furiosus. Fingit autem collocutorem plebeium. G.

188 *Rex sum.* Huc pertinet Proverbium Graecum quod Henricus Stephanus ex Scholiaste suo MS. protulit. Μωρῷ καὶ βασιλεῖ νόμος ἄρραφος, h. e. *Insano et Regi Lex est dissutilis.* Male autem ille ἄρραφος mutabat in ἄγραφος; neque enim acumen Proverbii assequi potuerat. B. Fateor etiam me non intelligere neque ἄρραφον νόμον neque *dissutilem.* An ἔρραφον voluit, nexili opere, ut sunt hodie tibialia nostra? Haec quidem facili opera *dissuuntur,* aut retexuntur, vel resolvuntur potius. Sed tamen ἄγραφος praetulerim. G.

Bentleius non vidit Dialogismum esse, cum arbitrio suo mutaverit *quaero* in *quaere.* Verum hoc fecit de more suo auctoritate unius Membranae, quam ob raritatem caeteris praeferendam censuit.

Plebeius, h. e. cum Plebeius sim. Ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικεν Δῆμον ἐόντα παρὲξ ἀγορευέμεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ. Homer. Il. M. 212.

190 Melius Bentleius auctoritate Librorum *Dicere quod sentis* [quam *Dicere quae sentis*].

191 Suaviter deridet Homeri Chrysen precantem, Il. A, 17 Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν, etc.

Bentleius maluit *classem deducere* quam *reducere,* quod nobis minus videtur; nam nimis cavet Metro. Veteribus *re* modo longum erat, modo breve.

192 Qui adibant Iurisconsultos dicere solebant, *Licet consulere;* at illi contra respondebant *Consule,* ut ostendit Turnebus ex Cicerone.

194 Cruquii Codices pro *Putrescit* legerunt *Putescit,* quod et Torrentius reperit in suis. Bentleius tamen retinet *Putrescit.* Huic etiam mirifice placet antiquata scriptura *inclutum Ulixem,* et similia iam olim defita.

195 *Gaudeat ut Priamus;* Homericum est, Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες, Ἄλλοι τε Τρῶες, Il. A, 255.

Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
¶ Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa,
Rectum animi servas? ¶ Quorsum? ¶ Insanus quid enim Aiax
Fecit cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
Vxore et gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Vlyssem.
¶ Verum ego, ut haerentes adverso littore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
¶ Nempe tuo, furiose. ¶ Meo; sed non furiosus.
¶ Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur; atque,
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Aiax cum immeritos occidit, desipit, agnos?

Cum

208 veris *coni. Lamb.* 209 Permixtas *Ven. Bentl.* 212 immeritos dum *edd. vett.*

200 *Molam salsam dicunt far et salem cum aqua, quae spargebatur inter cornua quando initiabatur victima.* Vet. Schol. Cruq.

Per Euphemismum *improbe* posuit pro impie, vel scelestе.

Veteres immolabant diis *salsum* panem, quo scilicet ipsi vescebantur: nam sal fuit illis pro pulmentario, vel obsonio.

201 *Rectum animi,* h. e. rationis lances.

Quorsum tendis? quid vis? Vet. Schol. Cruq.

203 *Uxore et nato;* Tecmessa et Eurysace: ergo tu insanior qui non abstinuisti filia.

Precatus, h. e. *tantum.* Vet. Schol. Cruq.

224 Per Euphemismum *violavit* posuit pro *occidit.*

205 *Haerentes,* tanquam luto fixas

Adverso, h. e. Graeco, Asiae contrario.

206 *Eriperem,* evellerem.

Prudens, consulto.

Divos, h. e. ventos. B. Imo, Deos ventum prohibentes. Z.

207 *Nempe,* Comice pro *Verum.*

208 *Species capiet,* vanas rerum imagines animo concipiet.

Cum Torrentii Codicibus et Veteribus Scholiastis *alias veri* reposuimus pro *alias veris:* nam *S* detractum erat sequenti vocabulo: estque Hellenismus pro *alias vero,* quae Cruquian Lectio est. Bentleius sic in ingit, *Species alias, veri scelerisq tumultu,* ac si *alias* diceretur absolute, quod nobis duriusculum videtur.

Tumultu, turbulentia. B. *Tumultus* Stoicis sunt affectus omnes et cupiditates, *scelus* omne peccatum: *Species tumultu sceleris permistae,* opiniones turbatae et confusae a cupiditatibus.

209 *Commotus* per Euphemismum dicitur pro *insanus.* Vid. v. 278.

210 *Stultitiane,* ut tu; *an ira,* ut Aiax: *erret,* h. e. insaniat.

211 Omnes fere Codices legerunt *Aiax cum immeritos,* pro *Aiax immeritos dum:* atque haec Lectio placuit Cruquio.

Agnos, nequivit dicere oves.

Cum prudens ſcelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? et purum eſt vitio tibi cum tumidum eſt cor?
Si quis lectica nitidam geſtare amet agnam,
Huic veſtem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum;
Rufam et Rufillam appellet, fortique marito
Deſtinet uxorem; interdicto huic omne adimat ius
Praetor, et ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid? ſi quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer eſt animi? ne dixeris. Ergo, ubi prava
Stultitia, hic eſt ſumma inſania: qui ſceleratus,
Et furioſus erit; quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc

212 Tu prud. ſcel. ob. tit. cum adm. *Bent.* 216 Ruf. aut Puſ. *etiam* G. Z.

212 *Ob titulos*, ob gloriam et ſtatuas triumphales.

Admittuntur equi quibus totae permittuntur habenae.

213 *Stas animo?* nonne putas te eſſe commotum?

Vitio, h. e. dementiae morbo: Euphemiſmus.

Tumidum, ſuperbum, titulorum avidum.

214 *Nitidam; abluto vellere candidam.* Cruquius, eleganter.

215 *Aurum*, h. e. aurea ornamenta.

216 Omnes Torrentii Codices legerunt *Rufam et Puſillam*; nonnulli tamen, auctore Lambino, habebant *Ruſillam*, quod nos probavimus, cum alii legant *Puſam et Puſillam*; alii *Pupam et Pupillam*; Ioſephus autem Scaliger *Putam et Putillam*, turpiculo ſenſu. *Rufam, nomen Nobilis Virginis.* Vet. Schol. Cuius Diminutivum *Rufilla.* Quid apertius? Bentleius praetulit *Poſillam*, quod eſt *Puſillam*, motus numero Codicum, quorum tamen auctoritatem novimus in iſtiusmodi Nominibus minus valere nihilo.

Forti, h. e. generoſo et honorato.

217 *Deſtinet, conſtituat, ſpondeat.* Vet. Schol. Ἀντάνυται.

Edicimus uni generi hominum, interdicimus diverſis. Donatus. B. Ne quem hic fallat obſervatio Grammatici, neſcio quam bona alias, cogitandum *interdictum* eſſe ſententiam a Praetore interpoſitam, qua praeſertim de poſſeſſione interim conſtituitur etc. G.

Adimat ius: apud Veteres inſanis ius dominii auferebatur. Vet. Schol.

218 *Ad ſanos propinquos: Tutor agnatus eſto.* Vet. Schol. Cruq. ex Legibus XII. Tabularum.

219 Bentleius neſcio quomodo ſemper amat *ſiqui*, ſive ſit in Scriptis, ſive non. Verum hoc fecit metu ſibili, uti ſaepius iam nobis dictum eſt.

221 Optimi Torrentii Codices cum Vulgatis legerunt, *hic eſt ſumma inſania*, pro *hic ſumma eſt inſania*. Illud poſterius placuit Bentleio. B.

222 *Et furioſ.* idem ille erit quoque furioſus. Z.

Vitrea fama; et ſplendida et fragilis. Vet. Schol.

223 *Circumtonuit*, tuba ſcilicet bellici furoris. B. Hinc ἐμβρόντητοι, attoniti. G. Senſus eſt: gloriae vanae et inconſtantis cupiditate captus, furore eſt concitatus. Z.

Nunc, age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
Vincet enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps,
Vnguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne Macellum
Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes,
Verba facit leno, Quicquid mihi, quicquid et horum
Cuique domi eſt, id crede tuum: et vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra iuvenis reſponderit aequus;
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Coenem ego; tu piſces hiberno ex aequore vellis;
Segnis ego, indignus qui tantum póſſideam: aufer!
Sume

225 Vincit *Ven. Glar. Lamb.* 228 aut Tuſci *Lamb.* 230 Quid enim *Cun. ex MSS.* 235 verris *etiam H.*

Gaudens cruentis; Bellonae cultores lacertos humerosque concidunt. Vet. Schol.

224 *Arripe;* dentibus, ceu iratus canis. *Arripe mecum,* h. e. attende mihi arripienti. B. *Arripere* etiam magiſtratuum et regum adeo eſt. Stoicus ſapiens rex. G.

225 *Vincit* qui probat argumentis.

Ratio, Rationalis Philoſophia, ſeu Dialectica. B. Nepotes, h. e. prodigos. Z.

227 *Edicit; mandat cum gravitate.* Vet. Schol. Cruq.

228 *Turba impia, periura! Lenones ſunt; ibi enim commanent.* Vet. Schol. B. Plaut. Curc. 4, 1, 21. *In Tuſco vico, ibi ſunt homines, qui ipſi ſeſe venditant, nempe ad infima quaeque et turpiſſima miniſteria.* G.

229 *Fartor,* avium altor; quem nos *Puelletrarium* dicimus.

In *Velabro* commanebant, Olearii, Caſearii, et huiusmodi. Navigabatur olim *Velabrum.*

In Macello venibant res quae veſcendi cauſa in urbem afferebantur. Torrentius. Huiusmodi loca Lacedaemonios appellaſſe Μακελλῶτας auctor eſt Varro.

230 Bentleius ex coniectura ſua repoſuit *Qui cum venere:* Neque enim intellexit *Quid tum* Comicam eſſe Μετάβασιν.

231 *Apud luxurioſum leno primum loquitur, tanquam patronus omnium nebulonum.* Vet. Schol. Cruq.

233 *Aequus;* Εἰρωνεία. Vet. Schol. B. *Iuvenis,* Nomentanus iſte prodigus. Z.

234 Bentleius pro *In* poſuit *Tu,* neque hoc abſurde, niſi quod deſit auctoritas. Ego nihil moveo. B. Ego ob elegantiam recepi. Z.

Homeri aevo ocreae ex laminis ſtanneis conficiebantur.

235 Tres Torrentii Codices cum Vetere Scholiaſte et primis vulgatis habebant *vellis* pro *verris. Vellis, cum difficultate trahis.* Vet. Sch. Bentleius ſervat *verris.* B. Et proprium certe eſt verbum, unde eſt *verriculum et everriculum.* G.

236 *Aufer!* apage! Terentius plene, *Aufer te hinc.* Comicum habet ἦθος, quod latuit Interpretes.

Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,
Vnde uxor media currit de nocte citata.
Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
Scilicet ut decies solidûm exsorberet, aceto
Diluit insignem baccam; quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coëmtas:
Quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notandi?
Aedificare casas, plostello adiungere mures,
Ludere

238 vocata *H.* 240 obsorberet *H. Sax.* 246 notandi *etiam G.* notati *Sax.* sani, creta Z.

237 *Tibi, O venator.* Vet. Schol. Decies centena millia Sestertiûm.

Tibi, O piscator. Vet. Schol.

Tibi, O leno. Vet. Schol.

238 *Vnde, a quo.* Vet. Schol. Festive *Vxorem* dicit amicam. Erat enim conciliator. B. Vet. Sch. *Vt carius vendat Leno, dicit suam esse uxorem.* G. Imo ipse iuvenis prodigus loquitur ad leonem. Z.

Omnes Libri cum Vet. Schol. legerunt *currit* pro *currat:* et *citata* est apud Vet. Schol. pro *vocata;* et melius *citata* cum praeposuerit *currit.* Bentleius servat *vocata.* B. *Citata,* cf. Carm. III, 6, 29. Z.

239 *Filius Aesopi; Aesopus Tragicus magnas opes filio Aesopo luxurioso reliquit. Hic cum vellet patrem animo vincere, dicitur decies sestertiûm concupîsse una hora absumere, atque baccas detractas uxori Metellae in aceto diluisse. De hoc Maevius Poeta scribit, de quo Virgilius.* Vet. Schol. Clodius hic dicitur Plinio. B. Similem insaniam insanivit Cleopatra et Caligula. Plin. H. N. IX, 58: Sueton. Calig. 37. Z.

Caeciliae Metellae Metelli filiae. Vet. Schol.

240 *Decies solidûm; integrum decies centena millia Sestertiûm.* Vet. Schol. Cruq.

Bentleius ex quibusdam Exemplaribus posuit *absorberet*, quod idem fere valet.

Margaritae et silices aceto percalefacto sparsa dissiliunt. Torrentius ex Plinio.

242 *Iaceret ve.* Τὸ *ve* πρὸς τὸ *cloacam iungendum est.* Vet. Schol. Cruq.

244 *Pravorum,* monstrosarum rerum. Euphemismus.

Et fratres et gemellos de simillimis dicere consuevimus.

245 *Luscinias,* διὰ συναιρέσεως *duarum vocalium posteriorum.* Vet. Schol. Cruq.

Impenso pro magno posuit. Vet. Schol. Quod praegrave est dicitur impensum: *Prandere* etiam ponitur abusive pro devorare, ut saepe alias Comico ritu.

246 *Quorsum abeant? sani.* Ita distinguendum cum melioribus Membranis, ut ostendit Torrentius. *Cui parti eos aggregabimus, bonis, an malis?* Vet. Schol.

Sani ut creta; ita legerunt quatuor Cruquii Codices pro *sani. Creta. Carbone notentur ut insani, an creta ut sani?* Vet. Schol. Pro *sani ut creta an carbone notandi* Bentleius ponere voluit *sanin' creta, an carbone notati,* quod mihi vitiosum videtur.

Notandi, numerandi. Bona enim alb

Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum, amentia verset.
Si puerilius his, ratio esse evincet, amare;
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Solicitus plores: quaero, faciasne quod olim
Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri?
Porrigis irato puero cum poma, recusat:
Sume, Catelle; negat: si non des, optat. Amator
Exclu-

250 Sic *libri nonnulli, perperam.* 251 differt *Sax.* *Vulgatus insciiteus refertur ad antec.* ratio evincet. 255 cubitale G. Z. 259 optet *etiam* G.

albo signabantur, adversa nigro. Vet. Schol. Multi Codices habent *notati,* verum corrupte.

248 *Par impar, uni duo.* Vet. Schol.

249 *Verset, defatiget.* Vet. Schol. Cruq. Hoc utique diceretur.

250 Cum Vet. Schol. atque optimis Cruquii Codicibus *Si* pro *Sic* reponendum duxi.

Evincet, obtineri poterit. Vet. Schol. *Amare* autem parcendo dicit pro *scortari.*

251 *Utrumne* ut supra *Uterne* et *Quantane.* Παρέλκον.

252 *Quale prius,* supple dixi. B. Intelligo *lusisti,* trimus, puer trium annorum. Z.

254 *Mutatus; quem poenituit sui.* Vet. Schol. B. Historia est Val. Max. 6, 9 ext. 1. *Perditae luxuriae adolescens, Polemo, Xenocratis philosophi patentem ianuam vino gravis intravit. Is de modestia ac temperantia loqui coepit. Polemo primum coronam capite detractam proiecit: paulo post brachium intra pallium reduxit* (*vid. supra* v. 77.) *ex infami ganeone maximus philosophus evasit.* G.

Insignia morbi; Festive ἀλληγορεῖ. *Nam Palliolum, sicut fascias quibus crura vestiuntur, et focalia et aurium ligamenta sola excusare potest valetudo.* Quintilianus (11, 3, 144) laudante Turnebo.

255 *Fasciolae* Περισκελίδες erant et Περιβραχιόνια; fasciae scilicet purpureae quibus delicatuli et crura et brachia obsolvebant. *Ornamenta quaedam sunt brachiorum, pedum, articulorum, vel vittae.* Vet. Sch. Cruq.

Cubital; pulvillus qui cubito coenantis supponi solebat. Vet. Schol. Cruq.

Focalia, Taeniae erant laneae quibus fauces adversum frigus muniebantur. *Collaria a collo dependentia ad fovendum collum et fauces.* Vet. Schol. Cruq.

Potus modo Substantive ponitur.

256 *Furtim carpsisse: pudore affectus hoc fecit.* Vet. Schol. Cruq. Notum est etiam colla et brachia coronari solita.

257 *Impransi,* Comice et Satyrice pro sobrii, vel pauperis. Xenocratem dicit.

259 *Sume; Catelle; heus, Catelle, sume tu tibi illa.* Sic Lubinus, cum caeteri intelligant *Catelle* de ipso puero, quod satis mirari nequeo. B. Omnino *Catelle* hic est blandimentum puero dictum, quod satis ostendit Plaut. Asin. 3, 3, 103. Et quomodo conveniet, si canem intelligimus, illud *negat?*

Exclusus quî distat, agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitûs, et haeret
Invisis foribus? Ne nunc, cum me vocat ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat; redeam? non, si obsecret. Ecce
Servus, non paulo sapientior; O here, quae res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. in amore haec sunt mala; bellum,
Pax rursum; haec si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, et caeca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Aedificante casas quî sanior? Adde cruorem
Stultitiae, atque ignem gladio scrutare: modo, inquam,

Hellade

262 nec nunc *add. vett.* 274 Seris *reperiri in libris nonnullis testatur Lambinus.*

Bentleio placuit *optet*; verum *optat* magis directum.

260 *Exclusus*; *Totus hic locus de Eunucho Terentii.* Vet. Schol. B. Vid. Ter. Eun. pr. Add. Pers. 6, 161. G.

Agit secum, intra se deliberat. Vet. Schol.

262 *Haeret, stupet et stat defixus.* Vet. Schol. Cruq.

263 Recte Bentleius ex melioribus Libris *Ne nunc, cum me vocat* [pro *Nec nunc cum me vocet*].

263 *Mediter*, mecum agitem, addiscam.

266 *Consilium*, rationem, meditationem.

267 *Tractari*, regi.

270 *Certa sibi*, sic Torrentii Codices distinguunt, cum alii legant *Certa, sibi.*

Explicet, expediat, efficiat.

272 *Picena* mala scriptoribus celebrata sunt.

273 *Percusti*; ingenio leves captabant eiusmodi auguria. B. Porphyr. Fabric. *Solent amantes semina ex malis orbiculatis duobus primis compressisse digitis, eaque mittere in cameram, velut augurium, ut si cameram contigerint, posse sperari ad effectum duci, quod animo conceperint.* Vid. omnino Pollux Onom. 9, 128. G. *Camera*, tectum, laquear. Z.

274 *Balba feris, per delicias* Vet. Schol. B. *Feris verba palato*, metaphora a plectro et fidibus. Sed tamen *seris* magis placeret, si haberet auctoritatem, a *serendo sermo* dictus. G.

276 *Ignem gladio scrutare*; notum est Pythagoricum illud, πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, h. e. iram irae ne opponas: verum hic ignem dicit

Hellade percuſſa Marius cum praecipitat ſe,
Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
Abſolves hominem, et ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ſiccus
Lautis mane ſenex manibus currebat: et, Vnum
(Quiddam magnum addens) unum me ſurpite morti,
Dîs etenim facile eſt, orabat; ſanus utrisque
Auribus atque oculis; mentem, niſi litigioſus,
Exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque vulgus

Chry-

283 Quiddam G. *Sax. Z. et omn. puto ad Ald. qui* quoddam. *ut et Ro. Steph. et Fabric. Sed* quiddam *edidere etiam Lambi. et Torr. et H. Steph. Rutg. Heinſ. Burm.* Quid tam *Cruq. Talb. Bentl. Cun. Sandb.* Surripe *G. S.*

amoris aeſtum. *Auge ſtultitiam crudelitate.* Vet. Schol. Cruq. Pythagoricum detorquet Aenigma.

277 *Marius quidam ob amorem Helladem puellam occidit, cum ab ea contemneretur, et ſe poſtea praecipitavit.* Vet. Schol.

Praecipitât, Syncope pro *Praecipitavit*. B. Puto recte pro ſyncope haberi, ut Prop. 2, 6, 2 *flemus* pro *flevimus*, et 2, 12, 7 ac 9 *mutamus*, *narramus* pro *mutavimus*, *narravimus*. G.

278 *Cerritus*, quaſi *Cereritus*. Lambinus. Δημητριακός, h. e. Larvarum incurſu vexatus, quae ad *Cererem*, ſive Terram, ſpectant.

280 *Ex more; ex conſuetudine vulgari.* Vet. Schol.

Cognata, diverſa quidem, ſed non multum inter ſe diſtantia. Vet. Schol.

281 *Ab Auguſto Lares in compitis poſiti ſunt, atque ex libertinis ſacerdotes dati, qui Auguſtales ſunt appellati.* Vet. Schol.

Siccus Comicum eſt pro Sobrius: *ne poſſis dicere quod ebrius feceris.* Vet. Schol.

282 *Lautis; ſolebant precaturi deos manus et pedes abluere.* Vet. Schol. Cruq. et bene *lautis mane*, nam purgabat noctem flumine.

Feſtive *ſenex currebat:* quod faciebat quidem ut quaquaverſum adoraret.

283 *Quiddam magnum addens*; apponens voti nomine: Quid manifeſtius? Et tamen caecutiunt omnes, quod taceat Vetus interpres. Bentleius fatetur ita legi in Editionibus priſcis, me tamen, quem pro docto habet interprete, queritur nuperrime iſtam Lectionem inauſpicato revocâſſe. Interim ipſe repoſuit *Quid tam magnum?* Me movit Verbum *addit* tali ſenſui accommodatum. B. Favet Baxtero antiqua velut poſſeſſio: Bentleio facilitas ſententiae, extenuantis munus, quod petat. Sed cogitemus hanc ſententiam ineſſe in verbis *Dîs etenim facile eſt*. Non eſt nugax Flaccus. Illud *quiddam magnum* poteſt votum eſſe, quod vult Baxterus; poteſt forte etiam nomina deorum et obteſtandi quasuis formulas ſignificare. G.

284 *Sanus utrisque; Qui vendunt mancipia, ſolent hoc adiicere, Sanus corpore et animo. Iuris erat apud Veteres, ut cum ſervum diſtraheret quis, eius omnia vitia, vel animi vel corporis publicaret.* Vet. Schol. Alioquin redhibebatur mancipium Iure Civili; ut ait Cicero.

285 Bene *Auribus atque oculis*, de ſene.

286 *Exciperet*, h. e. Excipere deberet,

Chrysippus ponit foecunda in gente Meneni.
Iuppiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
In Tiberi stabit: casus medicusve levârit
Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Haec mihi Stertinius sapientum octavus amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
¶ Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:
Qua

288 dasque — labores *Cun.* minuisque Z. 289 messes *H.*

beret, nisi litium amans foret. B. Cic. off. 3, 23. *In mancipio vendendo sunt vitia, quae nisi dixeris, redhibeatur mancipium.* G.

Omnes indocti Stoicis pro vulgo sunt.

287 Chrysippus Stoicorum praecipuus pro quolibet Stoico.

Erat *Menenius* quidam illis temporibus stultitia insignis: *unde Meneniae stultitiae, vel ineptiae.* Vet. Schol. Frustra tamen quaeras *Meneniae* in vulgatis Lexicis.

288 *Iupiter ingentes;* scite insurgit in re ridicula: estque fortasse hoc ex aliquo Poemate desumtum.

Qui das adimisque; Iovem bonorum omnium malorumque auctorem credebant Veteres: quod et Archilochus ait, Τοῖς θεοῖς τίθει πάντα. Vir elegans Iacobus Cruq.

289 *Cubantis,* per Euphemismum pro aegrotantis. *Caput huius quoque cubantis sublime esse debet.* Corn. Celsus.

290 *Frigida; Quartana frigida, quod fere ab ingenti horrore incipiat affligtare corpus,* teste Cornelio Celso. Cruq.

Illo mane die; Die Iovis. Vet. Schol. B. Videtur diem Iovis indicare, quo ieiunabant Iudaei (Vid. Selde. de I. N. 3, 15) quorum tum superstitio Romanos quam plurimos infecerat. G.

291 *Ieiunia,* supplicationes: nam Veteres ieiuni supplicabant.

292 *In Tiberi stabit;* Veteres priusquam supplicarent tingebant se.

Casus medicusve; obiter pulsat medicos.

293 *Ex praecipiti,* ex ultimo periculo.

294 Bene subiecit *fixum,* cum praemiserit necabit; estque ὕστερον πρότερον.

295 *Ne* in *Quone* παρέλκει. *Insanitne naturae vitio, an instinctu numinis?* Vet. Schol.

Concussa; exagitata, turbata. B. Vt commota v. 278 et 209. G.

296 *Sapientum octavus; sic et Iuvenalis, Tertius e Coelo cecidit Cato,* Vet. Schol. Cruq.

297 *Compellare est iniuriose alloqui quemlibet; ut Cicero in Philippicis, Laudat an compellat edicto.* Vet. Schol.

299 *Ignoto, retroposito, ex Aesopi Fabula.* Vet. Schol.

300 Hic Stertinii praecepta finientem tandem Damasippum alloquitur Horatius. G.

Post damnum, res tuas perditas. B. *Sic* est bene precantis, ut Carm. I, 3, 1. Z.

Qua me ſtultitia (quoniam non eſt genus unum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
¶ Quid, caput abſciſſum demens cum portat Agave
Gnati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
¶ Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum; tantum hoc ediſsere, quo me
Aegrotare putes animi vitio? ¶ Accipe; primum
Aedificas; hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum et inceſſum: quî ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Maecenas, te quoque verum eſt,
Tanto diſſimilem, et tanto certare minorem?
Abſentis ranae pullis vituli pede preſſis,
Vnus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Belua cognatos eliſerit. Illa rogare.
Quantane? num tantum, ſufflans ſe, magna fuiſſet?
¶ Maior

301 Quam me ſtultitiam *Lamb. et Bentl.* 303 *pro* demens, manibus *etiam G. S.* 317 num tandem ſufflans ſic *G.* tandem inflans ſic Z. tandem ſuffl. ſi *Med.* 1477. *Fl. etc. Vehementer fluctuatur.*

Pluris, ſupple quam comparâſti. Vet. Schol. Atque hoc bene; quia pridem unus mortalium emere norat cum lucro: optat igitur ut rurſum deponat Cynicam barbam et mercator fiat, uti ante, ut neque latret, ſcilicet quemquam, neque latretur ab ullo.

301 Bentleius, adductus auctoritate unius tantum Codicis, repoſuit *Quam me ſtultitiam* pro *Qua me ſtultitia.* Quae rara cara. In rarioribus etiam reperit *manibus* pro *demens* [v. 303.] quod ob eam rem in Edito ſuo repoſuit.

304 *Gnati*; Penthei.

307 *Vitio* per Euphemiſmum pro morbo dicit.

308 Aedificatorem ſe fatetur etiam Epiſt. 1, 1, 100. G.

Feſtive *longos*, pro divites: cum fuerit ipſe alias ſtaturae brevis.

310 *Turbo gladiator fuit parvo corpore, ſed animoſus pugna.* Vet. Schol.

311 *Animum et geſtum tumidum.* Vet. Schol. Cruq. *Fuit Thrax Turbo.* Alter Schol.

312 *Maecenas tunc in Eſquiliis magnificas aedes et hortos amplos ornabat.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. Sat. 1, 8, 14.

Verum modo dicit rectum: nam *verum* norma eſt recti. B. Vt Epiſt. 1, 7, 98.

313 Bentleius *Tantum* maluit quam *Tanto* in initio huius verſus, auctoritate rarioris Exemplaris a Cruquio adducti. Neſcio tamen cur *Tanto* pro turpiſſimo habeat mendo.

316 *Cognatos, congeneratos, ſive fratres.* Vet. Schol. ex MS. Stephani. B. Vt Gr. *συγγενεῖς.*

Rogare, ſupple coepit.

317 Ex vetuſtiſſima Cruquii membrana pro *tandem* repoſuimus *tantum*, quod longe concinnius: et Comice *tantum ſic* pro tam, cum eſſet adhuc inflatura ſe.

⁋ Maior dimidio. ⁋ Num tanto? ⁋ Cum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Haec a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. ⁋ Iam desine, ⁋ Cultum
Maiorem censu. ⁋ Teneas, Damasippe, tuis te.
⁋ Mille puellarum, puerorum mille furores.
⁋ O maior tandem parcas, insane, minori.

318 Maior, dein: Num tantum? Maior. Cum m. *Cun. ex coni.* *Pro* tanto *edidit* tantum *Bentl.* 322 facit, et sanus facies *MSS. ap. Lambi. Bos. Anim.* 323 dicam *Sax.*

SATIRA IV.

Leves Catillones Epicureae Sectae deridet. (*Conf. Ser.* 2. 8. *G.*) B. Est quoddam genus hominum, qui studio rerum tenuissimarum et maxime vulgarium ac cognitione vehementer delectantur, easque iactant, tanquam res maximi momenti commendant et prae illis gravissimas contemnunt. Hos videtur ridere poëta sub nomine Catii cuiusdam, qui quae de re coquinaria modo ex magistro audivit praecepta satis vulgaria, ea valde laudat, cupide recitat ipsisque summorum philosophorum de vita beata praefert praeceptis. Sunt autem septendecim: de ovis, oleribus, gallina mactanda, fungis, moris, mulso, conchyliis, iure piscibus apto,

Pro *se inflans* scribendum cum Bentleio *sufflans se*, auctoritate bonorum Codicum.

320 Bene *abludit* de Fabella: alias abludere et discrepare chordae dicuntur dissonae.

321 *Oleum adde camino:* Proverbium Graecum est, 'Ελαίῳ πῦρ σβεννύεις. Vult significare Poetica insanum fieri insaniorem. *Camino; in incendium.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

323 *Horrendam rabiem;* erat Horatius *irasci facilis*, ut vel ipse prodit in Epistolis.

Cultum dilogue dicit et vestitum et vivendi modum.

324 *Teneas tuis te;* h. e. rem tuam age: nihil enim ad te attinent haec.

325 *Furores* dicit delicias; nam *puellarum* et *puerorum* Genitivi sunt materiae. Sic et Virgilius, Eclog. 10, 38. Seu *quicunque furor* pro amatus, vel amata.

326 Etiam Fabius Philosophorum *infirmiora* dicit *ingenia*. B. Locus est 1 Pr. 14: ubi comparantur cum oratoribus. Sed quid huc faciat, non liquet. Ioco claudit sermonem Flaccus ex ambiguo, Maiorem enim parcere minori naturalis aequitatis est: et simul, magis illum insanire, indicat. G.

apto, apris, piſcibus avibusque, oleo, vinis, cibis ſtomachum corroborantibus, duplici iure, pomis, de vaſis et munditie.

Vnde, et quo Catius? ‖ Non eſt mihi tempus aventi
 Ponere ſigna novis praeceptis, qualia vincunt
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
‖ Peccatum fateor, cum te ſic tempore laevo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quod ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive eſt naturae hoc, ſive artis; mirus utroque.
‖ Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem;
Vtpote res tenues, tenui ſermone peractas.
‖ Ede hominis nomen; ſimul et, Romanus an hoſpes.
‖ Ipſa memor praecepta canam; celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,

Vt

2 vincant *Lamb. Chab. Bentl.* vincent *in codd. quibusdam Lambini.* 6 Quam ſi Z. *Med.* 1477. 10 ſimul et *etiam H. S. et primae edit.*

1 *Vnde et quo? Familiaris Interrogatio, quae lepide profertur cum ſermo ad ſecundam perſonam tanquam de tertia conſtituitur.* Landinus. Φίλε Φαῖδρε ποῖ δὴ καὶ πόθεν. Plato in Phaedro. Hoc monuit Lambinus.

In Epicureis quidem levis, ſed non iniucundus, Catius. Quintilianus (10, 1, 124) citante Torrentio. *Marcus Catius ſcripſit quatuor Libros de Rerum Natura et de Summo Bono.* Vet. Schol. *Hic erat M. Catius Inſuber.* Lambinus. B. Eſt is a quo *ſpectra Catiana,* quae riſit Cicero Fam. 15, 16 et 19. G.

Aventi, et per hoc properanti.

2 *Ponere ſigna, conſignare litteris.* Vet. Schol. Cruq.

Novis; hactenus inauditis. Ironia.

Melius forſan Bentleius ex aliis Libris *vincant.* Oportet tamen incertum eſſe quid ipſe Horatius ſcripſerit ob Satyrici ſtili negligentiam.

3 *Rei omnes quorum de re disceptatur.* Landinus. Socratem modo ſignificat.

4 *Laevo;* per Charientiſmum pro inopportuno ponitur: nam laevum eſt quod minus eſt felix.

6 Quidſi vera eſt lectio priſcarum editionum, *Quam ſi interc. Quam mox repetes!* cum admiratione vel ingenii vel artis, quae ſtatim ſequitur. G.

Interciderit, pro exciderit. Vet. Schol.

Repetes mox; h. e. *ſcio te mox poſſe repetere.* Vet. Schol.

7 *Naturae;* acuminis tui naturalis: Nam memoria eſt vel naturalis, vel artificialis.

Artem poſuit pro ſtudio et doctrina.

Mirus utroque; ſalſa Ironia in ineptum et feroculum Philoſophaſtrum.

8 *Quin;* Laudatus criſtas tollit et cupide reſpondet.

Curae, meditationi.

9 *Tenues;* ſubtiles admodum, et aciem mentis fugientes.

Tenui; acri, artis pleno.

Peractas, temperanter pro tractatas.

10 Pro *ſimul an* rectius Bentleius ex vetuſto Codice *ſimul et,* ut Coniunctio prior *utrum* vel *an* de more ſubintelligatur.

12 *Facies;* forma, figura. cf. Plin. H. N. 10, 74.

Vt succi melioris, et ut magis alma rotundis
Ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
Cole suburbano, qui siccis crevit in agris
Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam misto mersare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose; quoniam vacuis committere venis

13 alma *ex coni. Bentl.* alta *coni. Can.* alba *vulg.* 15 caule *edd. vett. et Bentl.* 19 mixto *G.* multo *Landi.* musto *Bentl.* misto *vulg.*

Ovis; bene ab ovis coepit, id est, ab initio coenae. Vet. Schol.

13 Bentleius mero suo arbitrio de *magis alba* fecit *magis alma,* nullo commodo intellectu. B. Immo *alma* sunt alibilia, uti Varro R. R. II, 1 caseos molles *magis alibiles* dixit. G.

14 *Ponere,* apponere.

Marem; sic et Columella et Plinius sentiebant, etsi contradicat Aristoteles, ut ostendit Lambinus. B. Plinii locus est 10, 52 s. 74. Reliqua dedimus ad Colum. 8, 5, 11. G.

Cohibent, constringunt, unde cohibere dicitur gallina, hoc est, confovere. Vet. Schol. B. *Callosa* illa ipsa molecula, qua pulli stamina contineri putantur. G.

15 *Cole, hoc est, Caule, ut clode pro claude, sorices pro saurices, coda pro cauda.* Vet. Schol. B.

16 *Elutius; aquatius, dissolutius, minus sapidum.* Vet. Schol. Cruq. B. *Insipidius* Schol. Gott.

17 *Oppresserit, ex improviso advenerit.* Landinus.

18 *Malum responset;* h. e. minus placeat; ingratior fuerit et per hoc frustretur. B. In *responset* lepida metaphora a servo responsatore sumta, quasi rixetur gallina, et recuset edi. G.

19 Festive *doctus eris,* pro nosse debes. B.

Audacter Bentleius pro *misto* posuit *musto;* atque hoc cum nihil esset opus, quod ego video. Antiquo tempore *musto* et *misto* non adeo diverso erant sono. B. Gulae proceres quidam impleri vino per os iniecto volunt gallinam, et sic strangulari. *Mersare* hic est suffocare, quod adiectum *vivam* satis indicat. Qui *misto* malunt, parcunt sumtui: qui *musto,* sunt delicatiores: luxuriosum *mulso* Landini. G.

Mersare, supple in aqua, quod fugit interpretes: vult enim admisceri Falernum ei aquae, in qua mersanda est gallina.

20 *Pratensibus;* prata in illis partibus non sunt uliginosa uti nostra.

21 *Male creditur,* sic et Virgilius; *Non bene ripae Creditur.*

22 *Prandia;* non itidem coenas, teste Galeno.

23 *Gravem,* aestu dicit molestum.

24 *Miscebat; conditum de Falerno vino faciebat.* Vet. Schol.

25 *Mendose,* per Charientismum pro imperite: *Falernum enim erat austerum, et non debebat nisi mollis vini conditum ieiunus gustare. Miscebat autem propter constipationem ventris.* Vet. Schol.

Nil niſi lene decet: leni praecordia mulſo
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mytilus et viles pellent obſtantia conchae,
Et lapathi brevis herba, ſed albo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunae.
Sed non omne mare eſt generoſae fertile teſtae.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Oſtrea Circeiis, Miſeno oriuntur echini;
Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentum.
Nec ſibi coenarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt cara piſces averrere menſa,

Igna-

28 Petulus et dulces *Sax.* Mitulus *G.* Mugilus *Flor.* 1482. *Sic apud Seren. Samon.* v. 234. *ubi refertur hic verſus,* Mugilis *fuerat in editis, deinde ex MSS. repoſitum* Mitulus. 29 Chio Z. 33 Circeis *al.* 36 *pro* Non, Ni *Sax.* 37 avertere *H. G. Z. Med.* 1477 *etc. etiam Cun.* averrere *probat Heinſ. ad Sil.* 3, 321.

26 *Lene* eſt quod ventrem lenit, h. e. non auſterum.

Praecordia modo ventriculum dicit, quem et vulgus cor appellat.

Mulſum eſt commixtio aquae purae et mellis incocti: id autem mulſum et conditum dicitur et melicratum. Vet. Schol. B. At apud Celſum *mulſum* fit ex melle et vino; *aqua mulſa* autem, ex melle et aqua. Z.

28 Vt Latine a Mus fit Muſculus, ita Graece Μύτιλος a Μῦς formari videtur: *viles* autem *conchas* tellinas, pectines, chamas, et cochleas appellare videtur.

29 Non *brevis herba,* ſed *brevis lapathi, Oxylapathi ſcilicet.* Lambin.

Albo Coo: quod Athenaeus oſtendit eſſe pertenue.

30 *Conchylia,* oſtrea et ſimilia, quae lubrica dicit quod deducant ventrem, atque ob naturam lubricam, Dilogus.

32 *Muricem* Figurate poſuit pro optimo conchylio, et contra *pelorida* pro peſſimo. Eſt autem *peloris* e chamarum genere, Italis *poverazzo,* Hiſpanis *armilla,* Graecis autem βασιλικὴ et πελωρία, ob magnitudinem, teſte Diphilo apud Athenaeum, ut monuit Cruquius.

Lucrina, Rutupina et *Circeis oſtrea* etiam Iuvenali laudatiſſima.

33 *Echinus* cancer quidam eſt in modum erinacii aculeatus.

34 *Pectines conchas habent pectinatim ſtriatas.* Plinius.

Molle, delicatum, deliciis fractum.

35 *Temere,* leviter, non habita ſecum ratione.

36 *Exacta, perfecte cognita, conſiderata, explorata.* Vet. Schol. Cruq. Examinata.

Tenui ratione, h. e. ſubtili differentia et diſtinctione.

37 Plures Codices corrupte legerunt *avertere: menſam* autem dicit piſcatoriam. B. Par fere auctoritas utriusque verbi. Mihi etiam placet *averri,* celeriter et cupide emendo piſces de menſa cetarii. Bentleius volebat eos *averri* inter ceteras reliquias, poſtquam contemti eſſent a faſtidioſis convivis, tanquam non recte parati. Quibus *avertere* probatur; intelligunt eos praeripi aliis emtoribus. G. [† *avertere* defendit Gronov. Obſſ. 4. 5. *Avertere cara menſa piſces* eſt fraudare menſam alicuius delicati obſonio illo. Sic dicit quidem pro emere, ſed ſignificans, niſi ille, de

que

Ignarum quibus eſt ius aptius, et quibus aſſis
Languidus in cubitum iam ſe conviva reponet.
Vmber et iligna nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus eſt, ulvis et arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas non ſemper edules.
Fecundae leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus atque avibus quae natura et foret aetas,
Ante meum nulli patuit quaeſita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum cruſtula promit.
Nequaquam ſatis in re una conſumere curam:
Vt ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret,
Quali perfundat piſces ſecurus olivo.
Maſſica ſi coelo ſupponas vina ſereno,
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet faece Falerna

Vina

41 Curvat *G. F. etc.* 46 palato *Sax.* 48 ſatis eſt re *Cun.*

quo loquitur, eos emiſſet, futuros fuiſſe menſae plerumque carae partem; nunc quia emit iſte, menſam pretioſo inſtructam cibo iis eſſe fraudatam.]

38 Piſces elixantur iure.

39 *Languidus, fatigatus cibo.* Vet. Schol.

Reponet ſe in cubitum; ad edendum revocabitur. Vet. Schol. Cruq.

41 *Inertem,* fatui ſaporis et diſſolutam. Nonnulli vitioſe legunt *curvat.*

43 *Summittit,* menſae ſuggerit. Capreae ſaepe in vineas irrumpunt.

44 Ex antiquiſſima Cruquii Membrana pro *Foecundi* repoſui *Foecundae.* Vult ſignificare gratiores eſſe armos foeminae ob frequentem partum, lumbos autem maris, quod non adverterunt Interpretes.

Sapiens, tam a ſapore quam a ſapientia, ſuavi Dilogia.

Sectabitur, quaeret, cupiet; deſumta Metaphora a re venatoria.

47 *Cruſtula, opus Dulciarii.* Vet. Schol. Placentas. *Irridet eum quod de opere piſtorio in ſuo Libro ſcribit de ſeipſo; Haec primus invenit et cognovit Catius Miltiades.* Vet. Schol. Cruq. Et Comice dicit *promit* quaſi cum gravitate.

48 *Conſumere,* totam inſumere.

49 *Laboret, curet.* Vet. Schol. Cruq. ſe cruciet.

51 Plures et vetuſtiores Libri *ſuppones,* inquit Bentleius. Verum in iſto Tempore ſaepius allucinatum eſt a Librariis, ut neſcias, quid ſit rectum quid non.

52 *Craſſi; immaturi et aſperi odoris.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Lino vitiata, per ſaccum lineum colata.* Vet. Schol. et per hoc mutato ſapore.

55 *Surrentina debilia ſunt.* Vet. Schol. Cruq. *Surrentinum generoſum acetum dixit Tiberius, et Caligula nobilem vappam;* ut notavit Torrentius.

Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici; quin omnia malit
Quaecunque immundis fervent illata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere iuris
Naturam: simplex e dulci constat olivo,

Quod

57 quatinus *Lamb.* 61 immorsus *G. a manu secunda, Zar.* 62 fervunt *Cun.*

Vafer, catus ad fallendos hospites.

56 *Limum faecem dixit.* Vet. Schol.

57 *Aliena*; per Charientismum posuit pro faeculenta, quasi diceret incommodantia, quaeque abessent melius.

Vitellum modo dicit omne quod in ovo est. B. Nec hodie ignota ars ovis et ichthyocolla iniectis vino, et bene ibi agitatis, praecipitare, siquid faecium aut sordium aliarum vel saporem vel odorem corrupit. G.

48 *Marcentem, languidum vino et bene saturum.* Vet. Schol.

Perperam Interpretes *squillas* accipiunt pro cammaris, cum sint quos *astacos* appellant, ut vel ex Quinta Satyra Iuvenalis manifestissime patet. Afrae cochleae laudantur Varroni; supple autem per Syllepsin *tosta*.

59 *Lactuca*; huc pertinet Martialis Distichon a Cruquio laudatum; *Claudere quae coenas lactuca solebat avorum, Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?*

Acri, supple facto.

60 *Hilla est Diminutivum a Positivo Hira, et significat intestinum salsum, vel (ut alii dicunt) fartum salsitium: alii dicunt hillum in neutro.* Vet. Schol. Cruq.

61 *In morsus*, ad cōmedendum. Lubinus. G. *Potor flagitat in morsus refici*, ut dentibus denuo operas imperet. Ingeniose Bentleius *stomachus refici flagitat immorsus*, dum immordetur vel admordetur, vellicatur a cibis salitis. G.

Pro *malit* Bentleius posuit *mavult*, vetustatis puto studio. B. Post *malit* vel *mavult* intelligo, quam lactucam. Lactucam plane post potum inutilem pronunciat. G.

62 *Fervent*, et per hoc olent, et bene de popina.

Pro *allatae* alii Codices legerunt *illata*, alii *illota*. Lambinus. Nobis placuit *illata*. Bentleius praetulit *adlata*.

63 *Qui admovet aures ad audiendum opera utitur.* Vet. Schol.

Iuris, i. e. *iusculi*, *sive iustelli.* Vet. Schol. Cruq.

64 *Ex oleo et liquamine omne ius constat.* Vet. Schol. B. Cum summo ingenio nec minore doctrina, et verbis plurimis, nihil hic egit Bentleius, eo quod non vidit, ut nec alius interpres, praeter solum Baxterum nostrum, *ius simplex* non posse *constare* (ipsa vi verbi repugnante et natura iuris) solo *olivo*, sed olivo quod mero muriaque misceatur. Poterat illum admonere Acron Fabricianus, *Ex oleo et liquamine omne ius constat.* Etiam Apic. 8, 1 *ius simplex* opponit *globo triturae*, rebus siccis, quae adiiciuntur: ipsum autem *ius simplex* constat *vino*, *aceto*, *liquamine*, *oleo*. Apparetne, criticum non minus quam sapientem Stoicum, debere esse sutorem, coquum, etc. Conferen-

Quod pingui miſcere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit; inſuper addes
Preſſa Venafranae quod bacca remiſit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco;
Nam facie praeſtant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam:
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et halec,
Primus

65 At pingui *Bentl. qui coniecit etiam ex* 2, 8, 47 Quinquenni miſc. *Cun. coni.* At miſtum miſc. 66 qua Byz. *Sic MSS. et primae editt.* Al. *quae.* putruit *Mediol.* 1477. *it. F.* potuit *G. et in marg.* putuit, putruit.

ferendum ius in coena Naſidieni 2, 8, 45. G.

Dulci; novo, non olenti.

65 *Pingui*, h. e. vetere et maturo.

Muriam antiqui dicebant liquamen, et Syrorum lingua ſic dicitur. Vet. Schol. E thunis fere fiebat muria, uti garum e ſcombris.

66 Διὰ συναιρέσεως profertur *Byzantia.* B. Nempe ablativo accipiebat vir doctus *orca*, quod legeret *quae:* ſed libri meliores *qua.* Aeque putet orca a muria, quam converſa vice muria ab vel in orca. G.

Cruquii atque Torrentii Codices legerunt *putuit* pro *putruit*, quod et nos praepoſuimus.

Orca; olla Graeca, ore angusto in formam καυκαλίου. Vet. Schol. Cruq. Atque hactenus de iure ſimplice.

67 *Sectis herbis;* inula ſcilicet et eruca, ut oſtendit Cruquius ex ultima Satyra.

68 *Corycio;* Cilicio, h. e. pretioſiſſimo.

Stetit; ceſſaverit agitari et fervere. Vet. Schol. Cruq. B. *Stetit* videtur indicare conſiſtentiam, quam vocant, et craſſitudinem iuris a coctura et admixtis rebus ſiccis. G.

69 Notum eſt Venafranum oleum praeſtantiſſimum.

Remiſit, exſudavit preſſa trapeto.

70 *Succo*, *ſapore.* Vet. Schol. Cruq.

71 *Facie*, *ſpecie.* Vet. Schol. Cruq.

Venucula a *Ve* et *nucula* dici reor, quod vel grandes, vel plures habeat nuculas, ſive nucleos. B.

Venuculam aliquando ſuſpicatus ſum *vermiculam.* Sed locis nimis multis facienda vis eſſet. Itaque nihil certe mutem. Conditivam eſſe *venuculam* ſ. *veniculam*, docet etiam Plin. 14, 2 ſ. 4, 6. G.

72 *Fumo duraveris;* iſta et uva penſilis et paſſa dicitur. B. Cato R. R. 7, 2 *ad fabrum ferrarium* mittit hoc genus uvas. G.

73 Narrat inventum ſuum, ſe primum in *puris catillis circumpoſuiſſe* maioribus lancibus delicias iſtas, *uvas*, *mala*, *faecem*, *halec* ſ. *allec* etc. ut eligendi poteſtatem maiorem haberent convivae, quod genus condimenti aut pomi probarent.

Hanc ego, ſupple *primus et circumpoſuiſſe invenior.* Zeugma a poſteriore.

Faecem liquamen dicit ex faece generoſi vini. B. Vid. mox 2, 8, 9.

Halec liquamen eſt, ſive muria halecum: *faecem muriae* dicit Plinius. *Halec* piſcis eſt quem Maſſilienſes etiam hodie, teſte Hieronymo Columna, *Halaccio* appellant, atque

Primus et invenior piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urguere catino.
Magna movet ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri craterae limus adhaeſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes?
Oblitum, quanto curam ſumtumque minorem
Haec habeant, tanto reprendi iuſtius illis,
Quae niſi divitibus nequeant contingere menſis.
¶ Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam

74 inveni *Ven. Glar.* 79 fruſta *MS. Boſ. Animadv.* fruſtra *S.* 81 *pro* mappis, mattis *conj. Faber.* 89 quumcunque *Cr.*

atque homines noſtri Shad, et *matrem Harengorum.*

74 *Plebs Itala nunc utitur ſale nigro.* Torrentius.

75 *Incretum, purgatum per incerniculum.* Cruquius.

77 *Vagos*, ſpatioſos. B. Forte etiam leporem in eo quaerit, quod piſces vagari amant. Sic noſtri, cum poſt piſcem ſitim fatentur, *natare*, inquiunt, *amat piſcis.* Velut de re magna deliberat Senatus ille Domitiani, concidine placeat magnum rhombum, an parari ſat magnam patinam, Iuven. 4, 130. G.

Vrguere, premere.

78 Cum quinque Torrentii Codicibus repoſui *movet* pro *movent*.

80 *Gravis* et oculis dicitur et naribus: oculis autem modo. B. An copia ſic indicatur, quae pondus augeat? G.

Veteri, antiqui operis. Erat autem *cratera* pelvis quaedam profunda tripodi impoſita, qua aqua mero immiſcebatur, ut ſupra oſtendimus.

81 *In mappis;* eiusmodi abſterſoria peniculamenta nos hodie *Moppas* dicimus; ſupple vilibus per Zeugma. B. *Scobe* conſtratum ſolum triclinii. V. Iuven. 14, 67. G.

Quantus, quantulus.

83 *Ten' lapides varios?* Teſſellata pavimenta; ſupple *decet*. Et bene *Ten'*, ad Emphaſin divitiarum. *In pretio ſcopas teſtatur palma fuiſſe.* Martialis 14, 82.

84 *Toral*, *integumentum tori.* Torrentius. B. *Toralia* dantur vel ſternuntur circa *veſtes* ſtragulas purpureas, quo illas muniant a ſordibus: quod non fit, ſi ipſa ſint ſordida: certe dedecet contingi rem ita pulchram et pretioſam a pannis ſordidis. G.

87 „Melius in aliis Libris *nequeant*" Bentleius, cui equidem aſſentior.

88 *Docte Cati;* ſalſa atque urbana Ironia caetera exſequitur Poeta.

89 Illud *perges quocunque* reſpicit ad v. 11. ubi negarat Catius, ſe indicare velle auctorem horum prae-

Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem iuveris; adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus,
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitae praecepta beatae.

90 quamquam *S.*

SATIRA V.

IN CAPTATORES ET HEREDIPETAS.

Tiresias vates ille Thebanus Vlyssi, roganti quo pacto ditescere possit, respondet, senum testamenta astute esse captanda; atque deinceps recenset varias artes, quibus Horatii aetate Romae eiusmodi captatores utebantur.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? ¶ Iamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
Aspicere? ¶ O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus

3 doloso *etiam Schol. Cruqu.*

praeceptorum. Itaque rogat Horatius, ut quicunque is sit, ad illum se assumat comitem. G.

90 Magni fecit Bentleius in scripto quodam Codice inveniri (memoriae puto errore) *memori referas* pro *referas memori*.

91 *Interpres*, h. e. cum nihil fueris nisi interpres.

Adde, h. e. quod praetereundum non duco.

92 *Habitum, gestum*. Vet. Schol. *Beati* fere bona sua pro nihilo habent.

93 *Contingere* dicuntur quae maxima sunt.

95 Vnicum Philosophiae propositum est *bene et beate vivere*, quod Epicurei voluptate constare docent.

SAT. V.

1 Comicum principium ex abrupto. Scena est apud inferos; estque ex Odyssea desumtum. B. Nempe Od. Λ apud inferos consulit Tiresiam Vlysses. Lepos satirae in hoc est, quod Tiresiam et Thebas nominat poeta, manifesto tamen Romanos pingit mores et facit personas. G. Praeter narrata, de reditu in patriam, Odyss. λ', 99 sqq. Nunc vero fingitur rogare de modo reparandae rei familiaris. Z.

2 *Amissas*, a procis devoratas.

3 *Quid rides?* neque enim potest ut serio istud quaeras. B. Tiresiae [illegible]uit hanc interrogationem. Sed mihi ita videtur: Observat Vlysses, ridere Tiresiam ad preces suas. G.

Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
¶ Quando pauperiem, missis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.

¶ Vtne

10 *Aspice G.* 11 *primum G. S. et quidam apud Landin. Fl.* 1482.

Iamne non satis est, h. e. Nonne iam gratificatus sum tibi satis reditum pollicitus in patriam.

Suaviter *doloso* apposuit, cum artium atque modorum meminisset illi, quibus facile reparari possent quae amiserat. Quid opus fuerat Bentleium de suo mutare Dativum *doloso* in Vocativum *dolose*?

6 Bene *Nudus te vate*; de passuro naufragium. Nudum dicimus omnibus spoliatum bonis. B. Praedicit hoc Tiresias Vlyssi Od. Λ, 110 sq. G.

7 *Atqui*; quin etiam, quod adhuc gravius est.

Virtus, Σοφία, Doctae artes, et belli mores.

Vilior alga; Proverbio dicitur etiam Virgilio. Σοφίη τρόπος πατεῖται. Anacreon.

10 *Accipe*, audi, ausculta.

11 *Privum est quod unius est, unde et privilegium, ut hoc Plautinum indicat: Exite et ferte fustes privos in manu.* Vet. Schol. B. Itaque *privum* erit unicum quiddam sui generis, et eo pretiosum. Hoc vero quomodo ad *turdum* commode applicetur, non video. *Primum*, cuius auctoritates posui supra, possumus intelligere vel ratione temporis, ut primos flores, fructus, pullos gallinaceos, haleces, in magnis urbibus caro venire novimus: vel propter praestantiam aliquam in suo genere, quae varia esse potest. G. *Privum*, interprete Ascensio, est proprium, quod vulgo non reperitur, Z.

Scite *devolet* de avi, pro properet.

13 *Cultus*, h. e. bene cultus: et fundus fere pauperculorum dicitur ager ad domum situs.

Honores, munera, quae fere honoratorum erant atque deorum. B. *Honor* est, quidquid in suo genere praestantius est. G.

14 *Ante Larem*; *Consuetudo fuit ut rerum primitiae diis laribus ponerentur.* Vet. Schol.

15 *Sine gente*, *libertinus: nam sine gente libertini; contra ingenui generosi dicuntur et gentiles.* Vet. Schol. Cruq.

Cruentus, cruentatus.

16 *Fugitivus*, h. e. servus nequam.

17 *Tu*; quasi dicat, quod alii stulti faciunt.

Comes exterior; Veteres ambulabant catervis comitum circumsepti: hic enim praeibat, ille sequebatur; hic a dextra affectabatur, ille a sinistra; atque hic modo *comes*

¶ Vtne tegam ſpurco Damae latus? haud ita Troiae
Me geſſi, certans ſemper melioribus. ¶ Ergo
Pauper eris. ¶ Fortem hoc animum tolerare iubebo:
Et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
Divitias aeriſque ruam, dic Augur, acervos.
¶ Dixi equidem, et dico. Captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum: neu, ſi vafer unus et alter
Inſidiatorem praeroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim,
Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in ius, illius eſto
Defenſor: fama civem cauſaque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit fecundave coniux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent praenomine molles

Auri-

18 Visne tegam *Ven. Glar.* 21 protenus *Bentl.*

mes exterior appellatur. B. *Interior* de duobus una euntibus, qui ad parietem it, ſive dexter ſ. ſiniſter: *exterior*, qui ab illa exteriori parte, qua non ita munitus eſt, latus illi claudit, vel tegit. G.

Si poſtulet; ſi officii tui id eſſe credat.

18 *Tegam latus;* hinc comites, ſeu milites, Veteribus *laterones* vel *latrones*, appellati.

Spurco, proiecto et vili: eſt autem *Damas* notum ſervi nomen et Diminutivum a *Damatrius* vel *Demetrius.*

Ita, Comice pro talem.

19 *Melioribus;* veluti Aiaci.

20 *Fortem,* h. e. utcunque magnus et fortis ſit.

Iubebo, conſilium dabo.

21 *Et quondam maiora:* Homericum eſt; Ἦδη γὰρ μάλα πόλλ' ἔπαθον, inquit Vlyſſes. Hoc oſtendit Cruquius.

22 *Ruam, Eruam.* Vet. Schol.

23 *Captare* propie piſcantium eſt, *An captatorem piſcis amare poteſt?* Mart.

24 *Teſtamenta* modo dicit *legata.*

25 *Praeroſo hamo vorata eſca.* Vet. Schol. Cruq.

26 *Illuſus,* h. e. quamvis deriſus et deſtitutus.

27 *Res,* lis, ſive negotium.

Olim, aliquo tempore.

28 *Improbus ultro;* h. e. tua voluntate, non rogatus eſto pertinax defenſor. B. Pertinent haec ad deſcriptionem locupletis impudentis: *ultro* hic eſt, ſine cauſa, ſola animi libidine. G.

29 *In ius;* in curiam. Aliquem notum tangi reor.

30 *Priorem, meliorem.* Vet. Schol.

32 *Gaudent praenomine;* ſiquidem familiares compellabant praenominibus ſibi familiares atque intimos. B. Sic Cic. Fam. I, 9. *Quoniamque illi haberent ſuum Publium* (Clodium) *darent mihi ipſi alium Publium* (Vatinium) *in quo poſſem illorum animos — repungere.* G.

Molles, delicatae.

Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum:
Ius anceps novi, caufas defendere poffum:
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum quaffa nuce pauperet: haec mea cura eft,
Ne quid tu perdas, neu fis iocus: ire domum atque
Pelliculam curare iube; fi cognitor ipfe.
Perfta, atque obdura; feu rubra canicula findet
Infantes ftatuas; feu pingui tentus omafo
Furius hibernas cana nive confpuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito ftantem prope tangens
Inquiet)

36 quaffa nuce *etiam G. Z. et Med.* 1477. *Sed* caffa nuce *iam Ven.* 1479. *it. Glar. Lamb. Bentl.* Caffa unce *Fl.* 1482. *quod Landinus interpretari conatur, quafi effet* uncia. 38 fis cogn. *G. S. Z.* fi *Med.* 1477. *Cun.* fis *F.* fi *Bentl. firmat ex MSS.*

34 *Anceps; Ἐνδοιαστὸν Iuris, quod incertum eft, nunc propter ἀμφιβολίαν, nunc propter ἀντινομίαν.* Vet. Schol. Cruq.

35 *Eripiet oculos mihi;* Proverbium de re cariffima.

36 *Contemtum,* male habitum.

Omnes MSS. habent quaffa, vetere fcriptura, ficuti nonnunquam offendi quarere pro carere. Adagium de re nihili. Cruquius, quem fequitur Torrentius. Bentleius fcribi voluit *caffa,* quod idem fonat.

Pauperet, fraudet, fpoliet. Vet. Schol. Vox Iuris.

37 *Sis iocus; defenfore vacuus.* Vet. Schol. Cruq.

38 *Pelliculam curare,* unguentis fcilicet atque balneis; quod quotidiani moris erat apud Veteres.

Fi cognitor; Qui defendit alterum in iudicio, aut patronus dicitur fi orator eft; aut advocatus fi aut ius fuggerit, aut praefentiam fuam commodat amico; aut procurator fi negotium fufcipit; aut cognitor fi praefentis caufam novit, aut fic tuetur ut fuam. Afconius Pedianus, citante Cruquio. Nonnulli legunt *fis cognitor,* contra fidem meliorum Codicum.

39 *Rubra, ardens.* Vet. Schol. Cruq.

40 Bene *Infantes,* quia in Foro ftabant, ubi debebant fari: et Dilogus mutos percutit Caufidicos. B. Mihi fit probabile, videri poetam, qui in defcriptione aeftus vehementis iftum verfum pofuerat, et *infantes* dixerat recentes *ftatuas.* G.

Omafum dicitur inteftinum bubulum. Vet. Schol. Atque hoc tanquam de paupere et voraci, fatis ridicule.

41 *Furius Bibaculus in Pragmatia Belli Gallici: Iupiter hibernas cana nive confpuit Alpes.* Vet. Schol. Quem verfum Quintilianus etiam reprehendit ut fordidum. B. Metaphoram duram vocat Quinct. 8, 6, 17. G.

42 *Nonne vides; Principium verfus Lucretio ufitatum.* Lambinus.

Cubito tangens, et per hoc tacite admonens.

Inquiet) ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!
Plures annabunt thunni, et cetaria crefcent.
Si cui praeterea validus male filius in re
Praeclara fublatus aletur; ne manifeftum
Coelibis obfequium nudet te, leniter in fpem
Arrepe officiofus, ut et fcribare fecundus
Haeres, et fi quis cafus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro haec alea fallit.
Qui teftamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento:
Sic tamen ut limis rapias quid prima fecundo
Cera velit verfu; folus, multisne cohaeres?
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba

48 Adrepe *Baxt.* 53 limus *Sax.* linus. Z.

43 *Vt patiens!* Laboris fcilicet non parcens fibi. B. *Inquiet,* ad fenem fcilicet de te. Z.

Aptus, modo Paffivum eft; h. e. natus feu comparatus a natura.

Acer; calidus, vehemens.

44 *Thunni,* pingues et craffi fenes.

Loca in quibus falfamenta fiunt cetaria dicuntur. Cetaria, officina in qua liquamen conficitur. Vet. Schol. Nam *cete* quilibet grandiores pifces funt. B. Hic quoque captatorem hereditatis cum pifcatore comparat, et fenes cum pifcibus. Igitur fenfus proprius eft: plures fenes allicientur ad te heredem fcribendum. Z.

45 *Male* faepe Diminutive dicitur pro parum.

46 *Sublatus, fufceptus, natus.* Vet. Schol. Veteres non tollebant humo quos ali nolebant.

47 *Coelebs pro orbo capitur.* Vet. Schol. Cruq. Κοίλιψ, quafi κοίτην λείπων, ut fupra diximus.

Nudet te, h. e. technas tuas aperiat.

Leniter, fenfim, pedetentim, uti felis dum captat mures.,

49 Bene *egerit,* importune morantem.

Orco, ad Plutonem, five Terram. nam Chaldaeis ארקא *Arca,* Terra eft. Quare crediderim Orcum vocem fuiffe Punicam.

50 *In vacuum, in poffeffionem vacuam haerede.* Vet. Schol. Cruq. B.

Haec alea; hoc genus technae, vel ludi. This Game.

51 *Cumque* refertur ad *Qui.* Z.

53 *Limis rapias, obliquis oculis raptim legas.* Vet. Schol.

Quid prima fecundo; bene hoc et iuxta ordinem, quia primo verfu teftatoris nomen eft, fecundo haeredis. Vet. Schol. *Prima cera, prima tabula.* Vet. Schol. Cruq. Nam diptychae erant eiusmodi tabulae, et aliquando polyptychae.

54 *Verfu,* linea.

55 *Recoctus, faepe refectus et per hoc aftutus; recocti autem dicuntur fcribae, qui faepius cum Proconfulibus miffi exercitatiores facti funt ufu ipfo et frequentia: folent autem mitti quinque viri, qui cum rediiffent, vendebant Decurias fuas et Quinqueviri dicebantur.* Vet. Schol. Cruq. Coranum fignificat. Vid. 2, 6, 36. Humilis curatio Quinquevirorum et vix magiftratus. Cic. Acad. 2, c. 44 *Neminem effe Praetorem, Impera-*

Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit risus Nasica Corano.
¶ Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?
¶ O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
¶ Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
¶ Tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Aenea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet; tabulas socero dabit, atque
Vt legat orabit: multum Nasica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil sibi legatum, praeter plorare, suisque.
Illud ad haec iubeo; mulier si forte dolosa
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens:

Adiu-

peratorem, nescio an ne Quinquevirum quidem, nisi sapientem. G.

56 Corvi inhiant cadaveribus, ut Captatores divitum funeribus.

58 *Ludis*, παίζεις. Rou bant me.

59 *Aut erit, aut non; Iocatur in Apollinem, ut Satyricus.* Vet. Schol.

61 *Si licet*, h. e. nisi secretum sit quod prodere nefas.

62 *Iuvenis*, Perpetuum Augusti et Apollinis Epitheton. B. Si recte se habent rationes Bentleii, et nondum video quod impediat; *iuvenis* etiam stilo Romano tum erat Caesar, qui *Parthis horrendus* spe atque omine dicitur. G.

64 *Forti*, Dilogus et strenuo militi et ingenio promto et libero. Etiam Iuvenalis *castrorum comitem* appellat.

Nubet modo posuit pro coibit, vel concumbet: et mecum sentit Dacerius. B. Nempe videtur, cum scriberet ista Flaccus, recens fuisse historia illi affinis, quam habent fragmenta Petro. c. 140. de Philumene *filiam ingerente* orbis senibus. G. Igitur ingeniose poëta vaticinari illam Tiresiam inducit, ut simul egregie laudetur Augustus. Z.

Procera nimis, nec satis lepida.

65 *Metuentis*, bene de avaro. B. *Metuens reddere*, qui non solet reddere, certe non *solidum*, de quo, si toto defraudare non posset, certe quamcunque particulam abraderet. *Metuens* ut Car. 2, 2, 7. G.

Soldum; assem, sive totum debitum: spe novarum tabularum [testamenti] prostituebat filiam.

66 *Gener*, sic et supra S. 1, 2, 64. *Villius in Fausta Sullae gener.*

69 *Plorare*, οἰμώζειν: ita enim Graeci.

Suisque; nil enim reliquerat ipsi amatae.

70 *Illud ad haec*, Hoc insuper. *Iubet* qui fidenter dat consilium.

75 *Libertus*, dispensator.

Temperet, ad arbitrium suum regat. Vet. Schol. Cruq. Tanquam fraeno scilicet.

72 Mire *socius*, subiecturus vicis

Adiuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput: scribet mala carmina vecors?
Laudato: scortator erit? cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. ¶ Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
¶ Venit enim magnum donandi parca iuventus,
Nec tantum Veneris quantum studiosa culinae;
Sic tibi Penelope frugi est: quae si semel uno
De sene gustârit tecum partita lucellum,
Vt canis, a corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est; anus improba
Thebis

Ex

79 Venit (*venalis est*) enim *Penelopa* magno: donandi *est p. i. Sim. Bosius apud Lambi.* Ven. en. (indignum!) *Bentl.* Venit, Enim *vero id* magnum! *iron. Epist. ad Middleton.* p. 82.

cit et *expugnat:* nam socii sunt in bello.

73 *Vincit;* praestat.

74 *Caput,* ipsum senem, Patronum scilicet.

75 *Vltro,* tua voluntate, non rogatus.

76 *Penelopam* posuit Bentleius pro *Penelopen,* uti mox *Penelopa,* affectato scilicet Aeolismo, quod nimis putidum videtur. Notissimum est Horatium modo hoc, modo illo modo declinare. Putidior etiam videtur ista Emendatio Bentleii, *Venit enim (indignum) donandi parca iuventus,* pro *magnum donandi,* quam neminem probaturum scio.

Facilis potiori trade: Facilis pronus est obsequio: *Trade potiori,* h. e. commenda veluti digniorem illo.

77 *Perduci* ad crimen, unde *Perductores* dicuntur, lenonibus etiam peiores. G.

78 *Cursu,* proposito vitae: nam vita curriculum est: a *disciplina morum.* Vet. Schol. Cruq.

79 Nihil plane causae videre possum, cur omnium librorum consentientem lectionem mutare opus sit. Satiricum oxymorum *parca magnum* quid *donandi iuventus.* Sunt homines liberales promissis, nugis; parci ubi magnum quiddam exspectatur. Od. Σ, 290 enarrantur dona procorum, quae tandem, praesente iam Vlysse, astu elicuit ab illis Penelope. G.

Comice protulit *magnum* pro magni pretii donum, vel quod illa magni faceret. B. *Enim* refertur ad ellipsin, more Graecorum, *Non est mirum Penelopen coniugii fidem sanctam servavisse: nam etc.* Z.

82 *Gustârit,* uti canis de cadavere. Nam lucri bonus est odor et sapor ex re qualibet.

83 *A corio, Proverbialiter.* Vet. Schol. χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι Theocritus, admonente Lambino. Et mire *corium* de sene.

Absterrebitur, abigetur, depelletur.

Vncto Dilogus posuit, pro spurco scilicet et lauto. B. Quin simpliciter proverbium applicat, ut solet. Habemus etiam Germani adagium, *In parvulis loris condiscunt canes vorare corium.* G.

84 *Improba,* male salsa, astuta. B. Impudens. Quod dicit *Thebis,* Tiresiae personae servit, qui Thebanus fuerit. Vtrum tale quid vel Romae vel ubicunque contigerit, non dixerim: sed in fine fragmentorum

Ex testamento sic est elata; cadaver
Vnctum oleo largo nudis humeris tulit haeres:
Scilicet elabi si posset mortua: credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:
Neu desis operae, neve immoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendet garrulus: ultra
Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba,
Oppositis humeris: aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec Ohe! iam
Ad coelum manibus sublatis, dixerit, urgue; et

Crescen-

90 ultro *Ven. Glar. Lamb. Bentl.* 1477 *etc. al.* incrobuit.

93 increbruit *MSS. Cruq. Mdsl.*

torum Petronii turpius etiam testamentum, certe horribilius, iubente testatore se mortuum comedi ab heredibus. G.

85 *Elata*, sepulta. Euphemismo usitato.

87 *Si posset;* Comica Ellipsis pro *ut videret si posset*. B. Haud dubie haec addita erat conditio, ut heres excideret ex hereditate, si illi corpus elapsum esset. Z.

88 *Institerat, se ingesserat.* Vet. Schol. Cruq. B. Nimia molestia et intempestivo officio istam coluerat. Z.

Cautus adito; nolito esse odiosus importuno accessu. Vet. Schol. Cruq. B.

89 *Neu desis etc.* Cave ne pecces in alterutram partem, vel negligentia, vel odiosa sedulitate. Z.

90 *Difficilis* dicitur cui vix quidquam placet; *Morosus* autem cui nunc hoc, nunc illud, etiam contraria.

Bentleius ex coniectura sua frustra reposuit *offendes* pro *offendet*. Demiror doctissimo viro displicuisse Personae Enallagen: Neque enim intelligo quid sit *garrulus ultro*. Certe per totam istam Satyram caecutire videtur vir magnus, vel saltem dormitare.

Optimi Cruquii Codices et nonnulli Lambini pro *ultro* legerunt *ultra*, quam scripturam et Vetus Interpres sequutus est, nam *nimis* exponit, h. e. *Vltra quam satis est*, ut Epist. 1, 6, 16 expressum legimus.

92 *Obstipo; ut Scaurus dicit, inclinato in alterum humerum.* Vet. Schol. Cruq.

93 *Grassari est impetu aditum aperire.* Torrentius. Suavi Oxymoro atque Dilogia usus est, ut sit, etiam spolia et denuda. [† Veteres Romani *grassari* ἀντὶ τοῦ κολακεύειν usurpabant, ut Festus docet: et ita dixit Horatius, *Obsequio grassare.* inde *grassator*, ὁ κόλαξ. *Casaubonus.*]

95 *Substringe*, acumina, contrahe et subrige, quod faciunt asini atque iumenta sonum captatura. B. *Substringe* picturam velut habet, certe metaphoram similem illi, qua *Substricta aluus* canum venaticorum dicitur. G.

96 *Importunus pro importune.* Vet. Schol.

Ohe vox est satietatis, auctore Donato.

97 *Manibus sublatis ad coelum*, admirantis et stolide praegestientis gestus.

Urgue, insta.

Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cum te servitio longo curaque levârit;
Et certum vigilans. Quartae esto partis Vlysses,
Audieris, haeres: Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde: et, si paulum potes, illacrymare. Est
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permissum arbitrio, sine sordibus exstrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte cohaeredum senior male tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua, seu fundi sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.

SATI-

100 esto *Bentl. e MSS.* 103 *Bentl. post varios conatus aliorum coni.* Et sic p. p. illacrimare, et Gaudia prudenter vultu celare. 105 Commissum *Ven. Glar.*

99 *Cura*, solicitudine, metu.

100 *Et certum vigilans; iucunde, quia solent homines quod cupiunt per somnum videre: ergo noli te haeredem factum credere, nisi illud vigilans videris.* Vet. Schol.

Esto; ita melius Bentleius quam *sit*, ex Legum Formulis.

101 *Ergo nunc*, Pathos amarissimae recordationis. B. Vid. Car. 1, 24, 5. G.

Bellus sane *sodalis*, quem corvis toties mandaverat. B. Satis ridicule Vlysses inclytus dicitur sodalis Damae, quod est nomen servile. Z.

102 *Fortem*, liberalem et generosum.

103 *Sparge*, parci et tenuis in sumtu est spargere vel piper, vel eiusmodi alia in convivia sua manu. B. *Sparge* hic est dic, interpone aliis sermonibus. G.

Est, ἔστι, licet. B. Vt Epist. 1, 1, 32. Potes lacrimando celare et intus continere vultum [conformationem oculorum, frontis, genarum] gaudia prodere alias solentem, et hic etiam conantem erumpere. Circumpone tibi fletum tanquam personam, sub qua ridere possis *Prodens gaudia vultus* hic dicitur, ut mox *seu fundi* sit *emtor*, h. e. esse velit. Emendando excaecant et interficiunt Venerem huius loci. G.

105 *Sine sordibus; sine tenacitate.* Vet. Schol.

107 *Male*, graviter, seu periculose.

109 *Gaudentem*, contentum.

Nummo; et uno nummo, quae erat imaginaria venditio pro donatione. Vet. Schol. *Hoc modo invidiam donationis vitabant.* Cruquius. B. Non defuere qui mallent iungere *gaudentem nummo*, quo magis evitaretur invidia. Sed sic etiam nihil se debere sentiret senex, qui captatur. Et est formula solennis de qua Bentl. ad Sat. 1, 4, 14. G.

Addicere, vendere, in alienum ius tradere.

110 *Imperiosa trahit; Nam post mediam noctem die adventante per Proserpinam nihil umbris fari concedebatur*, ut docte Cruquius. Et mire *trahit* de mortuo. *Imperiosa* est in imperio inexorabilis: oportet enim parcere imperioso.

SATIRA VI.

HORATII VOTVM.

Laudat Poëta vitam rusticam, minus morbis obnoxiam, liberam a molestis negotiis Vrbis, sobriam, frugalem, honestam, quam agat in villa, quam quidem dono acceperat a Maecenate, ad cuius laudes adeo tacite rem trahit. Atque vitam urbanam ita reprehendit, ut simul laudetur scite Maecenas.

Hoc erat in votis; modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus iugis aquae fons,
Et paulum silvae super his foret. auctius atque
DI melius fecere: bene est: nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
Si neque maiorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem;
Si veneror stultus nihil horum; O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quae mihi monstret! ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Her-

9 deformat *Ven. Glar. et G.* qua *al.* 10 quae *etiam MS. Bos. in Animadvers.*

1 *In votis*, supple praecipuum, vel summum: sic et Persius: *Scire erat in votis quid dexter senio ferret.*

Modus; mensura, quantitas.

2 [† Nescias *iugisne aquae* voluerit, an *iugis fons*. Bentl. ad Epist. 1, 15, 16. Praestat prius. vid. Baxter. ad Epist. l. c.]

3 *Super his*, ἐπὶ τούτοις.

4 Comice dicit *bene* pro satis: vulgo sic dicimus pro contentus sum.

Nil, quod in Libris esse ostendit Bentleius, concinnius et nobis videtur.

5 *Maia nate:* Horatius in tutela erat Mercurii. B. Vid. Car. 2, 7, 13 et 17, 29. G.

Propria, perpetua. Vet. Schol.

6 *Ratione*, arte.

7 *Culpa*, negligentia. B. De re ipsa vid. Sat. 2, 3, 177. G.

8 *Veneror*, religiose exopto. Cruquius.

9 *Denormat, decurtat et inaequalem facit. Est autem norma ad quam mensores fines aequales dirigunt, habita perpendiculi ratione.* Vet. Schol. Cruq.

10 Ex vetustis Libris Bentleius bene reposuit *fors quae*; hoc est, aliqua.

Vt illi; mercenario cuidam per quietem traditur Hercules thesaurum demonstrasse. Vet. Schol. B. Pers. 2, 10. *O si sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule.* G.

12 *Amico Hercule; Ideo quia thesauris praeest; et sunt qui eundem Incubonem esse velint, unde putant quod Res rustica in tutela sit eius: nam illi sacrificia reddunt rustici cum iuvencos domuerint.* Vet. Schol.

Hercule: ſi, quod adeſt, gratum iuvat; hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et caetera, praeter
Ingenium: utque ſoles, cuſtos mihi maximus adſis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
(Quid prius illuſtrem Satiris Muſaque pedeſtri?)
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Auctumnusque gravis, Libitinae quaeſtus acerbae.
Matutine pater, ſeu Iane libentius audis,
Vnde homines operum primos vitaeque labores
Inſtituunt (ſic Dîs placitum) tu carminis eſto
Principium: Romae ſponſorem me rapis. ℙ Eia,
Ne prior officio quisquam reſpondeat, urgue:

 Sive

24 urges *Lamb. et MS. Berſm.*

13 *Si* cauſam et conditionem impetrandi continet. G.

Gratum modo Paſſive pro *grate acceptum*.

14 *Praeter ingenium:* ludit in gemino ſenſu: nam pingue dicitur ingenium quod non ſubtile, ſed veluti craſſo filo: ſic et togam dicimus pinguem.

16 Hinc indicare incipit felicitatem ſuam ruſticantis, quem auget comparatione vitae urbanae. G.

In montes; in Sabinos meos.

Dilogue *arcem* poſuit pro montis ſummitate, et pro regia. *In arcem belle dixit, velut rex in villula mea.* Vet. Schol. B. *Arx,* villa in monte. Z.

17 Parentheſi incluſi verſum, ne interpellet nexum ſententiae. G.

Illuſtrem, illuminem; exſequar. Vet. Schol. Cruq.

Pedeſtri, humili, proſaica.

18 *Mala,* moleſta: *ambitio, viſitatio amicorum.* Vet. Schol.

Perdit, enecat, ineptiendo ſcilicet et potando.

Plumbeus, quod plumbeos reddat. B. Inſalubris, qui corpus ſolet grave et languidum reddere. Z.

19 *Gravis,* ſaevus, peſtiferus.

Libitina locus eſt in urbe quo conſtituuntur qui efferenda corpora conducunt, et praebent funeribus neceſſaria. Vet. Schol. *Sub tutela Libitinae erant Deſignatores, Pollinctores, Vſtores, Sandapilarii, Veſpillones, Praeficae, et Buſtuarii.* Torrent.

Ianus et *Iana;* Sol et Luna, Κῦρος et Κύρη, ab *ἰαίνειν*, iuveneſcere. Vnde *Divus Ianus* et *Diva Iana:* quod ſint perpetuo iuvenes; et per hoc aeterni. *Tu puer aeternus — deus temporum et dierum; dicitur hic praeeſſe rebus incipiendis.* Vet. Schol.

20 Vitam urbanam deſcripturus incipit a prima parte diei, matutino, cui, ut omnium rerum initiis *Ianus,* reſpectu diei *Matutinus* dictus praeeſt. G.

Libentius audis; omnia deorum nomina citabant in hymnis, quod neſcirent quibus gauderent potiſſimum. cf. Carm. Saec. 15.

21 *Vnde,* quo invocato.

22 *Inſtituunt,* ordiuntur, ineunt.

23 *Romae, ad tuum Forum.* Vet. Schol. B. Cum Romae ſum, mane me in forum tuum invitum etiam rapis, et ſic mihi imperas, *Eia* etc. G.

24 *Officium* eſt quo perſona noſtra damus operam amicis.

Quisquam, quidam alius.

Reſpondeat, ſatisfaciat. Vet. Schol. Cruq. h. e. fideiuſſorem ſe praebeat.

Vrgue, propera. Vet. Schol. Cruq.

Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
¶ Postmodo, quod mihi obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba; facienda iniuria tardis.
¶ Quid vis insane? et quas res agis improbus? urguet
Iratis precibus; tu pulses omne quod obstat,
Ad Maecenatem memori si mente recurras.
¶ Hoc iuvat, et melli est, non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.

De

28 et facienda *Bentl. et MSS. duo Bersm.* 29 Quid tibi v. i. et quam rem agis *Bentl. Illud* tibi *habent MSS. etiam G. Sed potius est, illud* tibi *improvide assumtum a librariis, quam dedisse Flaccum, ut vult Bentl., vel ut Cun.* et quae agis. 30 pulsas *MS. Bersm.* 32 mentior *Sax. et MS. Bersm.*

25 *Radit, stringit.* Vet. Schol.

26 *Interior gyrus* est, quem equi faciunt prope metam circi: a qua quo magis se removent, tanto maiorem faciunt gyrum, s. anfractum etc. G. *Interiore gyro*, breviore circulo, h. e. facit diem breviorem. Cf. Brouckhus. ad Tib. IV, 1, 93. Z.

27 Cogitavit de Graeco Proverbio, Ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτη. B. Similiter Germani *sponsorem obtorto collo rapi* proverbio dicunt. G.

Clare certumque; satis ancipiti discrimine. B. Verba sponsionum quam clarissime concipiuntur, et adhibita stipulatione certa redduntur. G.

29 Bentleius de suo posuit *quam rem agis*, nimis scabre uti ego sentio. B.

Mutavi distinctionem, ut *improbus* fiat convicium cuiuscunque cubito demoti ab Horatio, in ipsum Horatium. *Vrguet* positum absolute, ut *inquit*, de quo Bentl. Ser. 1, 4, 78. *Vrget tardus* aliquis, *cui facta iniuria, iratis precibus*, imprecationibus, diris, ac dicit, Tu, Horati, *pulses* etc. G. Vulgo distinguunt *agis? improbus urget.* Z.

Improbus, impudens, maledicus: *urguet*, instat.

30 *Precibus, imprecationibus.* Vet. Schol.

Tu pulses; Comice de se loquitur secunda persona, et Emphaticos, quasi dicat, Oportet tamen me surdum esse et properare.

31 *Memori mente;* promiserat enim ad coenam. B. Animo cupido et hoc agente. Z.

32 *Hoc iuvat;* pulsare scilicet plebeculam. B. Quin iuvat ad Maecenatem ire. G.

Atras, exsecrando dicit *atras*, quasi infelices et horrendas. B. Immo, nuper atras, funestasque. Vid. Ser. 1, 8, 14 sqq. G.

33 *Esquilias*, ad domum Maecenatianam.

34 *Ante secundam;* nam *Exercet raucos tertia causidicos*, ut ait Martialis. *Tertia* autem nobis Nona est.

35 *Sibi adesses;* h. e. advocatus sis, vel etiam testis.

Ad Puteal; in quo Tribunal solebat esse Praetoris. Vet. Schol. Vid. Epist. 19.

De re communi scribae magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Maecenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, et instat.
Septimus octavo propior iam fugerit annus,
Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus; Hora quota est? Threx est Gallina
Syro par?
Matutina parum cautos iam frigora mordent:
Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
Invidiae. Noster ludos spectaverat una;
Luserat in campo; Fortunae filius; omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Qui-

44 Thrax an Gall. *Lamb. et MSS. duo Bersm.* 48 Invidiae noster. Ludos spectaverit — Luserit *Bentl.*

36 *De re communi; hoc loco significat se Horatius Decuriam habuisse.* Vet. Schol. B. Vid. ad Sat. 2, 5, 55. In Decurias divisi scribae, decuriam i. ius illud collegii et potestatem adeo scriptum faciendi emere vendere poterant. G.

Nova, inexspectata.

37 *Reverti;* ad curiam scilicet scribarum, quorum erat de numero.

38 *Signa*, Augusti sigillum quod custodiebat. B. *Cura*, fac ut. Z.

Dixeris, impersonaliter, et negligenter: debebat enim *si dicam*, vel *dixerim* G.

43 *Nugas; Hoc non sine tacita nota Maecenatis, qui nihil serii communicabat Horatio.* Vet. Schol. Cruq.

44 Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Threx* pro *Thrax*, quod perinde est. Thrax parmula Thracica et gladiolo falcato depugnabat.

45 De frigoris noxa Sat. 1, 1, 80. Ceterum iuvabit cum hoc charactere componere illum quem ex Ennio refert Gell. 12, 4. G.

48 *Noster;* Ethopoeia Invidorum. B. V. Schol. ad vocem *Noster*, *Ita dicebant*, inquit, *invidi.* Nempe invidorum de se Sermones poeta refert hos: Noster Flaccus ludos spectaverat una cum Maecenate — Luserat cum Maecenate: omnes subiiciunt, Fortunae filius est hic homo. Illud *spectaverat* — *luserat* indicio est, has esse quasi de medio sermone excerptas particulas: alias enim posuisset *spectavit*, *lusit*. Si probasset Bentleius, vel probari posse putarem, *Noster* poni posse pro *ego*; plane probarem illius lectionem: *Per totum — invidiae noster. Ludos spectaverit una, Luserit* etc. G.

Ludos, Comoedias.

Miror placuisse Bentleio *spectaverit* et *luserit* pro *spectaverat* et *luserat*, auctoritate rariorum Codicum tantum. Plusquam perfecto modo utitur Horatius pro Recordativo Tempore.

49 *In Campo* Martio se exercuerat.

Fortunae filius; sic et Graeci παῖδα τῆς τύχης fortunatum dicunt, uti Sophocles.

Omnes, supple dicunt.

50 Omissum *si* vel quoties: G.

Quicunque obvius est, me consulit; ‖ O bone (nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet)
Num quid de Dacis audisti? ‖ Nil equidem. ‖ Vt tu
Semper eris derisor! ‖ At omnes DI exagitent me,
Si quicquam. ‖ Quid? militibus promissa Triquetra
Praedia Caesar; an est Itala tellure daturus?
Iurantem me scire nihil mirantur ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur haec inter misero lux, non sine votis:
O rus quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
Ducere solicitae iucunda oblivia vitae?
O quando faba Pythagorae cognata, simulque
Vncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes coenaeque Deûm! quibus ipse meique,

Ante

57 miratur *Bentl. ex uno cod.*

Frigidus rumor; rumor surdus, vel nullo, vel incerto auctore. B. Fortassis *rumor frigidus* est tristior, qui frigore s. metu percellit animos hominum. Z.

A Rostris; Rostra erant in Foro: In Foro autem et Compitis maxima hominum frequentia.

51 *O bone!* Frigida compellatio.

52 *Deos* dicit *Augustum et Maecenatem*, non tamen sine mixtura Ironiae, ex invidi persona.

53 *De Dacis, qui tunc rebellabant Romanis;* Vet. Schol. Cruq.

54 *Derisor,* Εἴρων, A Banterer. [cf. Art. Poet. 433.]

Exagitatur a diis, qui ob scelus perpetratum furore concutitur. Vet. Schol. Cruq. B. Puto in tali contextu non elidi vocalem contractam in DI, sed legi *DI exagitent me,* Graeco more. G.

55 *Post bellum Philippense metationem agrorum promisit Caesar.* Torrentius. Sed probabilius est accidisse post bellum Actiacum, de quo nunc agit Horatius. B. Ex Bentleianis rationibus, quae mihi videntur veriores, ad A. V. 718 ubi Sexto Pompeio, devicto, exuto Lepido, agros divisit: de qua te Dio, 49, 14. G.

Triquetra, Sicula, Trinacria. *Militibus emeritis vel dabatur stipendium ex aerario, vel assignabantur agri quos colerent,* Vet. Schol. Cruq.

57 Non placet Bentleii *miratur,* nam de pluribus agit. Quin et *Quicunque obvius est* [v. 51. supra] vim habet Pluralis Numeri, neque in tali casu Singulare Verbum satis videtur convenire.

Vnum, unicum.

58 *Scilicet*, plane, pro certo.

62 *Ducere oblivia,* tanquam hausta Lethaeo: et mecum est Torrentius. *Ducere, id est, potare.* Vet. Schol.

63 *Cognata;* Pythagoras credebat fabarum cauliculis ascendere animas hominum ex Orco, quod faba genitale caput referret. Inferorum portas etiam appellabat fabarum caules, quod geniculis carerent. Vide et alias rationes in Rutgersii Venusinis Lectionibus c. 24.

65 *Deûm; Namque deos didici securum agere aevum,* ut noster alias.

Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inaequales calices conviva solutus
Legibus insanis; seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo
Sermo oritur non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati?
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos?
Et quae sit natura boni? summumque quid eius?
Cervius haec inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arellî
Solicitas ignarus opes, sic incipit: ¶ Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quaesitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepo-

67 prout *omn.* cum, ut *Bentl. ex uno MS.* 70 humescit *S. Z. F. Fabric.* 1555. *Glar. Venet.* 77 vicinos *MS. Bersm.* 78 nam si quis laudat *Ven. Glar. Lamb.* 83 ille *etiam G. S. Bos. F.*

66 *Ante larem*, focum scilicet: nam focus ara est larium.

Procaces, qui confidenter loquuntur et libere. Vet. Schol. Cruq.

67 *Libatis; degustatis, diminutis.* Vet. Schol.

Bentleius de suo pro *Prout* posuit *Cum*. Displicuit illi sonus vocis *Prout*. Nimis hic videtur delicatus pro Satyrico stilo.

69 *Insanas Leges dicit Archiposian, quando capaces calices ebibunt ad aequales haustus.* Vet. Schol. Cruq.

Capit acria, potest bibere grandia, quod acris potatoris est.

70 Comice *Ergo* pro Deinde.

72 *Lepos, nomen saltatoris opinatissimi.* Vet. Schol. B. Videtur ex re impositum nomen. G.

73 *Agitamus, disquirimus.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Usus, utilitas; rectum, honestas.* Vet. Schol. Cruq. Quod ad rationis normam exigitur et rectum est et honestum.

76 *Natura, Definitio.* Vet. Schol. Cruq.

77 *Garrire est iucunde narrare.* Cruq.

78 *Ex re; ad exemplum rei propositae pertinentes.* Vet. Schol. Nam ex re praesenti eas in memoriam revocabat.

Bentleius in vetustissimis reperiri scribit *Si quis nam*, inversim [pro *Nam si quis*] Luciliana constructione.

Arelli, praedivitis et avari. Probabile est colonum hunc fuisse non longe ab Horatii villa, et praedivitem.

82 *Asper*, alienus a deliciis.

Attentus, admodum cautus circa sumtus.

83 *Solveret*, laxaret, aperiret. B. Sensus est: ita tamen parcus et atten-

Sepositi ciceris, nec longae invidit avenae:
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
Vincere tangentis male singula dente superbo:
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, Quid te iuvat, inquit, amice,
Praerupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus iucundis vive beatus;
Vive memor quam sis aevi brevis. Haec ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat
Nox medium coeli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Mul-

92 Vis tu *probat Bentl. et sic G. Z. etc.* Vin' tu *al.* 95 bene *G. F.*

attentus ad rem, ut erga hospitem se liberalem praeberet. Z.

Optime Bentleius ex Libris *ille* posuit pro *illi*.

84 *Longae; habent enim glumam longam*. Vet. Schol. Cruq. Forte legendum *glumam longam*.

85 *Acinum*, pro *racemo ponitur*. Vet. Schol. Cruq.

87 *Male*, *vix*. Vet. Schol. Cruq.

88 *Cum pater ipse*; Ridicula Stilî gravitas.

Horna, huius anni, sive Horae; ὡριvῇ.

89 *Ador*, *far*, *zea*, *vel spelta*. Torrent. B. *Relinquens* scil. hospiti. Z.

90 *Quid te iuvat*, cur adeo delectaris.

91 *Patientem*, durum atque asperum.

Dorso nemoris villa erat Horatiana.

92 *Vis tu homines*; callide extorquet insinuando.

93 *Carpe viam*; Heroicum charactera affectat in re ridicula.

94 *Mortales animas*; Vrbani mures Epicurei sunt. Vult autem significare solis astris animas esse immortales. *Astra tenent coeleste solum, formaeque deorum*. Ovidius.

97 *Vive memor*, h. e. carpe diem.

98 *Pepulere*, attigit eius aures.

Levis exsilit; Energia sive Iconismus.

101 *Medium coeli spatium*. Metaphora a Circo, qui templum erat coeli et imago mundi.

103 *Canderet*, rubore fulgeret.

Multaque de magna superessent fercula coena,
Quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; nec non vernaliter ipsis
Fungitur officiis, praelámbens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit laetum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATI-

108 vernal. *etiam G. Z. F.* verniliter *Bentl. auctoritas hic et alias fere par.* 109 praelibans *Bentl. Cun.*

104 *Fercula, vasa quae plena pulmentariorum sunt, et ponuntur in canistris cum his quae superfuerunt.* Vet. Schol.

105 *Procul,* in altum, quomodo et Virgilius: *Et iam summa procul villarum culmina fumant.*

108 *Vernaliter:* ad instar urbani et delicati ministri.

109 *Officiis* ministrandi.

Praelambens, deridet lautorum servos. Minus placet Bentleii *praelibans,* quod in rariore reperit Exemplari. Certe *praelambere* magis erat vernae quam *praelibare. Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.* Iuvenalis 9, 5.

111 *Agit l. conv.* praebet se laetum convivam. Z.

112 *Excussit,* exterruit.

113 *Currere,* supple *coeperunt.*

114 *Molossis, Epiroticis.* Vet. Schol. Cruq.

116 Omnes Cruquii Codices legerunt *valeas,* pro Lambini *valeat.*

117 *Ervo,* ὀρόβῳ. *Ervum* agrestis est vicia.

SATIRA VII.

Lepide se ipse carpit ex persona servi, et ostendit liberum esse solum sapientem, B. (Sequitur hic quoque morem suum, et severiora praecepta, quae approbare se aulicis suis posse vix sperat, ex persona Crispini proponit (ut in Damasippo S. 2, 3) quae venusta quadam Oeconomia hic a servo sibi suo fingit ingeri. G.) Inducitur servus, qui data per Saturnalia dicendi libertate, Horatio ea obiicit, quae ei vulgo ab obtrectatoribus et malevolis hominibus crimini data esse videntur. Hac ratione haud dubie efficere voluit, ut obtrectatio vana et irrita redderetur. Nam quae hic vituperantur, ea primum a servo nequam proferuntur, deinde partim sunt reprehensione non digna; partim prorsus sunt ficta et a persona Horatii aliena, veluti quae Davus ex Crispini Stoici philosophi ianitore audierat et hic confuse repetit; partim leviora vitia, a quibus se non liberum esse ipse Poëta alias fatetur, et quorum facile ab aequis rerum iudicibus veniam sibi datum iri sperabat.

Iamdudum ausculto; et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. ℣ Davusne? ℟ Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi quod sit satis; hoc est,
Vt vitale putes. ℣ Age, libertate Decembri
(Quando ita maiores voluerunt) utere; narra.
℟ Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urguet
Pro-

1 *Ausculto*, auditor sum tuarum Satyrarum doctique sermonis. Rutgersius tamen haec verba Horatio tribuit, quod non placet. B. Neque his possum assentiri, neque Bentleio, qui putat his verbis continuari Satiram praecedentem. Sed puto servulum introduci, qui dicat, se iam diu auribus captare, et velut venari opportunitatem loquendi. G.

Tibi, h. e. in te. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* Iuven.

Servus, supple *quia*.

2 *Reformido*, prae formidine me contineo.

Davusne? Inducit servum, tanquam Satyricum hypocritam, ridentem omnia quae de virtute splendide dixerat.

Ita, Davus; Comica confidentia respondet.

3 *Mancipium*, vilissimum servi nomen.

Frugi, h. e. frugi bonae; non adeo nequam.

4 *Vt vitale putes; etenim qui nimii sunt in bonis, eos vitales non esse praedicimus*. Vet. Schol. *Eximie boni cito moriuntur*. Torrentius.

Libertate Decembri; convenienter haec aguntur Saturnalibus, quo tempore ex imitatione aurei saeculi omnes exaequabantur.

6 *Constanter*, perseveranter.

Propositum cursum *urguent* nautae.

Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia: saepe notatus
Cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,
Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste.
Iam moechus Romae, iam mallet doctor Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Con-

13 doctus Athenis *Ven. Glar. Lamb. Bentl.* 15 chiragra *Vulg.* cheragra *post alios accuratiores etiam Cun.* 17 pyrgum G. *marg. S. Z. Ven. Glar. Lamb.* fimum G. *Med.* 1477. *etc.*

7 *Natat*, fluctuat, et per hoc cursum mutat. B. Hanc inconstantiam describit pulchre Ser. 1, 3 pr. G.

8 *Pravum* inhonestum est et contrarium recto. Et rectum et pravum ad rationis normam exigitur.

Obnoxia, prona, proclivis.

9 Pro *annellis* veteres MSS. legunt *anellis*. Lambinus. Sic et Vet. Schol. Bentleius prave *annellis*.

10 *Clavum, propositum vitae.* Vet. Schol. Et bene perseverat in Metaphora. Frustra sunt Interpretes qui clavos vestium crepant. B. Oblitus videtur vir doctus loci, qui hunc illustrat Ser. 1, 6, 17. Et *clavus* ille vestis insigne demum per metaphoram institutum vitae notare potest. Natat Priscus, fluctuat, cum domo prodeundum est clavum ne latum sumat, an angustum, an togam puram? G.

11 *Aedibus ex magnis* intell. migrans. G.

Se conderet, abderet se in coenaculum aliquod. B. Apte dixit, pro migraret in parvam domum, quae vix libertino digna esset. Z.

12 *Mundior; paulo liberalior.* Vet. Schol.

13 Quinque Lambini et totidem Cruquii Codices legerunt *Doctor*, pro *Doctus*. *Dicitur enim Priscus Oratoriam docuisse.* Vet. Schol. Cruq.

14 *Vertumnus deus est naturae.* Vet. Schol. Cruq. B. Describit pulchre Prop. 4, 2. G.

Quotquot sunt; fere in omnibus municipiis Italiae consecrabantur eiusmodi simulacra. Vet. Schol.

Iniquis, iratis. Vet. Schol. Quod vim suam ei incusserint omnes isti Protei, sive Vertumni. B. *Natus Vertumnis iniquis* est, qui levi et inconstante est ingenio. Z.

15 *Scurram*, urbanum dicit aliena viventem quadra.

Bene iusta quae eius puniret insaniam. Vet. Schol. *Et nunquam dixi iustior unda fuit.* Ovidius, citante Henrico Stephano. B. *Iustam* alibi de magna et gravi interpretantur. Z.

Bentleius in uno reperit *cheragra*, atque ita ipse edidit, nec male.

16 *Contudit*, edomuit, fregit. Contundendo fere domantur insani, et feroces equi.

27 *Phimus instrumentum est ligneum stricti oris ex quo coniiciuntur tesserae; fritillus, pyrgus.* Vet. Schol. Cruq. Martiali *turricula* est. *Pyxis erat sine fundo.* Alter Schol. [† *Phimus* turricula est seu pyrgus, crebris intus gradibus excisis, ex quibus fundebantur tali. Ea turricula statuebatur in media parte alveo-

Conductum pavit: quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser ac prior illo
Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
¶ Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
Furcifer? ¶ Ad te, inquam. ¶ Quo pacto, pessime? ¶ Laudas
Fortunam et mores antiquae plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses;
Aut quia non sentis quod clamas rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres,
Nequicquam coeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
Ad coenam, laudas securum olus: ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. Iusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
Convivam; Nemon' oleum fert ocius? ecquis
Audit?

19 ille *Ven. Glar. Bentl.* 30—31 usquam in — Vitus *conj. Marcil.*

alveoli, in quam e *fritillo* talos iaciebant. *Valesius* ad Harpocrat. p. 196.]

19 *Levius*, tolerabilius. B. Minus. Z.

Cum Turnebo et Lambino pro *prior ille*, reposuimus *prior illo*, quod et Scholiastae probant. Bentleius retinuit *prior ille*, quod mirum videtur. B. *Prior*, praestantior. Z.

20 *Iam contento, iam laxo fune*; *Translatio est a colligata fera*. Landinus. Nam modo indulgent sibi nihil, modo omnia.

Laborat; et contento tamen et laxo sibi displicet: nam semper relicta quaerit.

21 *Non dices hodie*; ad Emphasin posuit impatienter exspectantis responsionem.

Putida; *rancida*, *inepta*, *odiosa*. Vet. Schol.

23 *Fortunam*, supple *humilem*.

24 *Siquis deus*; etiam impossibilia divinae potentiae fuisse antiquitus creditum est.

25 *Clamas*, ad ravim usque molestus: ac si doceret, quod non crederet ipse, studio contradicendi.

26 *Non firmus*; prae mollitia non vales exsequi quae decreveras.

27 *Coeno cupiens*; expressit Graecum Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχειν, quod Torrentius monuit post Cruquium.

30 *Securum olus*; *domesticam coenam*. Vet. Schol. *Securum* dicit nullis turbis vel ineptiis interpellatum, et quo quis placide fruatur, et sine aliquo incommodo suo. B. *Velut usquam vinctus eas*, quasi semper ad coenam eas coactus, invitus, quasi vinculis tractus. Z.

32 *Iusserit*, h. e. si iusserit. Z.

34 *Oleum petit ut lotus et unctus abeat coenatum*. Vet. Schol. Cruq. Ego Lucernarium oleum dici puto, nec dubitabit lector: Satis erat olei balnearii apud Maecenatem.

Rectius Bentleius *fert* in Praesenti [pro *feret*] ex plurimis Libris.

Audit? cum magno blateras clamore, furisque.
Milvius et scurrae tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; nasum nidore supinor;
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu, cum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
Insectere, velut melior? verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso
Quingentis emto drachmis deprênderis? aufer
Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
Dum, quae Crispini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrûm cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quaecunque excepit turgentis verbera caudae,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum, neque solicitum, ne

Di-

35 fugisque *etiam S. Z. Med.* 1477. *it. Ven. Glar. Lamb.* *Bentl.* 39 Sim quid vis *Ven. Glar.* 42 ipse *Glar. Lamb.* 45 Chrysippi *F.* 46 coniunx *Glar.* *Bentl.*

35 *Blateras*, incondite clamas. Pro *furisque* Bentleius ausus [est] reponere de suo *fugisque*.

36 *Milvius et scurrae*; Vafre Milvium Horatii clientem scurris annumerat, urbanum significans parasitum, magis quam commodum sodalem. Et *Milvius* scribebatur et *Mulvius* in pluribus Libris. In causa fuit, quod (ut saepius dictum est) Vocales *i*, *u* et *y* fere eiusdem fuerint prolationis. Bentleius in Edito suo posuit *Mulvius*.

37 *Dixerit ille*, h. e. posse aliquem dicere. B. Dicere potest Milvius. G.

38 *Levem*, cupidum. B. Pictura lepida auram et nidorem culinarum captantis, cuius ab ipso respiritu tollatur et velut suspendatur nasus. G. *Popino*, popinarum et ganearum consectator et amator. Z.

89 *Imbecillus*, *iners*, libidini obnoxius et cessator.

Siquid vis, h. e. Si qua cupis. Et Comicum est et Morale. If you have any mind to it.

40 *Vltro*, nulla alia causa nisi quod ita velis: sola voluntate.

42 Verba *Obvolvas vitium* sunt ultima eorum quae tribuuntur Milvio. Nunc addit de se Davus, *Quid si me stultior ipso*, non modo Milvio, tui ordinis homine, sed me, servo. G.

43 *Aufer terrere*, h. e. Vide ne terreas; Comica elocutio. B. Hic nempe fingitur frontem contrahere, et minacem digitum tollere Horatius. At servus postulat ut sibi liceat, salvis cruribus, recitare quaedam de Crispini disputationibus sublecta, non in Horatium dicta, sed in vitiosos, quae tamèn vernili quadam malignitate torquèt in herum. G.

45 *Ianitor*; scite Poetae servus Philosophi servum audit.

47 *Acris*, calida, vel ardens.

48 *Sub clara nuda lucerna*, in lupanari scilicet: etiam Iuvenalis Messalina erat *fumo lucernae foeda*. B.

51 *Famosum*, infamem. Z.

Ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu, cum proiectis insignibus, annulo equestri,
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
Non es quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo iusta potestas?

In

62 ambos *edd. vett.*

52 *Meiat eodem*; prolecte loquitur ut verna.

53 Non obiicit haec servus Horatio: sed, uti dixerat, de Crispini declamationibus quaedam repetere se ait, (qua oeconomia Horatius alium mordere voluit, arbitror) unde etiam v. 72 *Non sum moechus* etc. Et perpetuo hoc gloriatur, ab illicitis se purum. Quae fuisset impudentia, haec de se scribere? Taceo, quod non constat, an anulo equestri usus, an iudicum decuriae alicui adscriptus unquam Flaccus fuerit: licet Tribunatus ei locum in equestribus, (unde una cum Maecenate ludos spectare potuit, Ser. 2, 6, 48) Augusti gratia censum forte equestrem dederit. G.

Annulo equestri; vaferrime tanquam de persona sua insignem aliquem moechum percutit.

54 *Romano habitu*; Toga Romanorum propria.

Notum est tunc temporis iudices electos fuisse ex Equestri et Senatorio Ordine. B. Dama servile nomen etiam Ser. 1, 5, 18. G.

55 *Lacerna*; rusticorum Lacerna cucullata erat, et a servis gestata, uti hodie a mulierculis nostris.

56 *Quod simulas*, h. e. revera servus es; [sc. Dama.]

Induceris; *in domum adulterae*. Vet. Schol. B.

57 *Altercante*, h. e. metu pugnante cum cupiditate. Z. [† *Altercante* i. e. contradicente, repugnante; quamquam simpliciter ad alternas vices utriusque affectus potuit respici. *Gesner.*]

58 *Quid refert*, Quid interest? *Refert tanquam Rei fert*. Donatus. Verum nil opus, cum prima syllaba sit communis.

Vri virgis; *Gladiatores ita se vendunt, et cautiones faciunt, Vri virgis; ferro necari*. Vet. Schol. Cruq. B. Petro. 117 *In verba Eumolpi sacramentum iuravimus*, uri, vinciri, verberari, — *tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime addicimus*. G.

55 *Auctoratus*; *qui se vendunt ludo, auctorati vocantur*. Vet. Schol. Auctoramentum pretium erat, quo accepto gladiatores et milites addicebant se.

60 *Conscia*, ancilla. cf. supra Serm. I, 2, 130. Z.

62 *Iusta potestas*; *Lex fuit apud Athenienses, ut adulterum cum adultera deprehensum marito liceret occidere; haec Lex abolita est Lege Iulia, quae iussit cognitionem adulterii ad Indices referri*. Vet. Schol. B. *Iusta potestas* lege naturali, et consuetudine Romana, de qua etiam plura cula Sat. 1, 2, 37 it. 127 sqq. Lex Iulia formam et modum praescripsit ultioni maritorum, sed post huius Satirae tempora. G.

In corruptorem vel iustior: illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne,
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
Evâsti? credo metues, doctusque cavebis.
Quaeres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis. O toties servus! quae belua ruptis,
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum moechus, ais: neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Praetereo sapiens argentea: tolle periclum,
Iam vaga prosiliet fraenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Ad-

64 peccatque *coll. Sax.* 68 metues, credo, *Bentl. ex cod.* 70 totiens *Bentl.*

64 *Non habitu; non deponit ingenuitatis insignia.* Vet. Schol. Cruq.

Mutatve loco: vel gerit se pro ancilla, ut tu pro Dama.

Peccatve superne; inferne tantum meretrix est, neque enim cucullata incedit ut tu, et lacernata prostibula. Caecutiunt hic doctissimi et monstra fingunt, dum non advertunt haec dici πρὸς τὸναντίον, ut ait Cruquianus Interpres, qui eo dicto facem nobis praetulit. B.

Fateor etiam me hic non esse Lynceum: nisi quod placet comparari peccatum adulterae humilioris conditionis cum adulteri altioris loci turpitudine. Modestior illa est, cautior est, non se permittit adultero, ut hic committit se adulterae et illius viro. G. Sunt qui *superne* interpretentur ex versu 50. Z.

65 *Cum*, etsi. B. quia. Z.

Mulier, quia mulier.

66 *Ibis sub furcam; in servitutem,* Vet. Schol. Nam furcae ferendae obnoxii erant servi. *Est autem furca lignum plaustri cui temo affigitur;* ut monuit Landinus ex Plutarchi Coriolano. Quin et verniliter iocatur in muliebrem furcam quam subit moechus. B. Hoc vult, quid causae dices, personate serve, si pro servo te tractet maritus, in crucem te agat? G.

Libidinem dicit *dominum*. B. Minime vero, de marito sermo est, quem dominum sibi adulter constituit, ut is possit in vitam, corpus, famam, rem ipsius grassari. G.

67 *Corpore*, ea parte corporis, qua vir es.

68 *Doctus*, monitus.

69 *Perire*, Hyperbole pro ingens adire periculum.

71 *Prava*, stolide perversa.

73 *Tolle pericl.* cf. de re infra Epist. I, 16, 53. Z.

75 *Rerum imperiis; cui pecunia, amor, libido, homines tot tantique imperant, dignum est te imperare mibi?* Vet. Schol. Cruq.

77 *Vindicta, virga Praetoris qua percutiebantur servi dum liberi fiebant,* manu-

Adde ſuper, dictis quod non levius valeat; nam
Sive vicarius eſt, qui ſervo paret (uti mos
Veſter ait) ſeu conſervus; tibi quid ſum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent;
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis; et in ſeipſo totus, teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit ſemper fortuna. Poteſne
Ex his ut proprium quid noſcere? Quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribusque repulſum
Perfundit gelida: rurſus vocat. eripe turpi
Colla iugo: Liber, liber ſum, dic age. non quis;
Vrguet enim dominus mentem non lenis, et acres
Subiectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem,
Vel

78 Adde ſuper, dictis *etiam G.* ſupra dictis *al.* 83 ſibi qui *etiam G. S. et primae editt.* [† 86 totus; teres — *Bentl.*]

manumittebanturque capiti impoſita; tribus namque rebus fit manumiſſio, Vindicta, Cenſu, Teſtamento. Vet. Schol. Cruq.

78 Melior Lectio eſt Bentleii ex Libris, *Adde ſuper* [quam *Adde ſupra*] h. e. *Super adde,* Luciliano puto ſtilo.

79 *Vti mos veſter ait;* h. e. ut vos ingenui ridentes nominare conſueviſtis. B. *Vicarius,* ſervus qui eſt in alterius ſervi peculio. Z.

82 *Mobile lignum; plerumque ſimulacra de ligno facta nervis moventur.* Vet. Schol. Νευρόσπαστα Graecis appellabantur iſta. Apage Bentleii *mobile ſignum.* Maius quid eſt moveri *lignum* quam *ſignum.* Quid quod in nullo libro legatur *ſignum?*

83 *Sibi qui imperioſus;* qui imperat affectibus. Lege cum Bentleio *ſibi qui* [pro *ſibique*].

85 *Reſponſare,* cum vultu negare, et obſiſtere. B. *Reſponſare* eſt detrectare imperium. G.

86 Stoicus ſapiens deo Stoico ſimilis h. e. mundo, rotundus eſt, ut ad centrum, ad animum et felicitatem illius, introrſum velut nutu ſuo ferantur quae agit omnia: a ſeipſo ſuspenſas ut habeat bene vivendi rationes. V. Cic. Fam. 5, 13 pr. Globus marmoreus ob ipſam levitatem non poteſt facile ſuſtaminari. G.

Teres, aequalis. Vet. Schol. *Levis.*

87 *Externi nequid,* τὸ ἔξω ἐκτός. Vet. Schol. Cruq.

Per leve, propter levigationem eius, h. e. perfectam Sapientiam, qua veluti marmorarii manu ad unguem perpolitur Stoicus.

88 *Manca, inefficax.* Vet. Schol.

89 *Noſcere, agnoſcere.* Vet. Schol.

90 *Vexat,* inquietat dictis, laceſſit.

91 *Gelida, ſupple aqua.* Vet. Schol. Per iſtam contumeliam ſignificare voluit amoris extinctionem.

93 *Vrguet,* impellit.

94 *Laſſo,* inerti.

Stimulos, urticas.

Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvî Rutubaeque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Proelia, rubrica picta aut carbone; velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse
Subtilis veterum iudex et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante; tibi ingens
Virtus atque animus coenis responsat opimis?
Obsequium ventris mihi perniciosius est: cur?
Tergo plector enim; quî tu impunitior illa,
Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant

Cor-

102 Nil sum ego *Mediol.* 1477. ductor *Bos. Animadv.* 105 quid? tu *Lamb.* 106 cum obsonia *Ven. Glar.* [† cum obsonia captas *al. cum Dan. Heinsio; minus recte.*] 107 immarcescunt *G.*

Versat, agitat, quiescere non sinit.

95 *Pausias nobilis Pictor fuit.* Vet. Schol. De quo adi Plinium.

Torpes, prae nimia admiratione obstupescis, et per hoc multa impendis.

96 *Fulvî Rutubaeque*; insignes erant gladiatores: de Placideiano Lucilius; (apud Non. 4, 64)

Cum Placideiano hic componitur, optumu' longe
Post homines natos gladiator qui fuit unus.

97 *Contento poplite, gladiator dum pugnat extendit poplitem.* Vet. Schol. Cruq.

98 *Rubrica picta*; an in taberna aliqua vinaria, ubi cessator iste potabat?

Velut si; ridicula laudatio plebeji artificis. B. Forte ne artificis quidem, sed otiosi hominis, qui qualemcunque delineandi facultatem a natura habeat, eaque petulanter utatur. G.

100 *Arma viri*, suavissima Parodia Aeneadis. B. *Davus* scil. audit s. dicitur. Z.

101 *Audis*; famam tu trahis unde ego infamiam.

102 *Nil ego; homo nihili.* Vet. Schol. Cruq.

Libum, panis erat dulciarius ex oleo, melle et farre. Ginger-bread.

103 *Virtus* est qua viri sumus, et *spiritum* hoc loco significat.

Responsat; verbis Herculis obsistit. B. Vid. v. 85. Baxterus respicit ad Prodicium illum Herculem Xenophontis, voluptate conculcata virtuti se tradentem. G.

104 *Obsequium ventris:* veluti Subiectio est; ex persona enim sua et interrogat et respondet.

105 *Tergo plector*, h. e. ego quidem vapulo, tu cruditatibus laboras.

106 *Sumi*, edi, vorari, usitato Charientismo.

Captas, piscaris, venaris, aut sequeris.

107 *Inamarescunt*, acescunt: vomiturientibus commovetur bilis.

108 *Illusi pedes; qui cum stare se posse credunt, vacillant.* Laudinus.

Vitiosum, aegrotum.

Corpus. An hic peccat, ſub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat ſtrigili? qui praedia vendit,
Nil ſervile, gulae parens, habet? Adde, quod idem
Non horam tecum eſſe potes; non otia recte
Ponere; teque ipſum vitas, fugitivus ut erro,
Iam vino quaerens, iam ſomno fallere curam:
Fruſtra: nam comes atra premit ſequiturque fugacem.
¶ Vnde mihi lapidem? ¶ Quorſum eſt opus? ¶ Vnde ſagittas?
¶ Aut inſanit homo, aut verſus facit. ¶ Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATI-

109 uva Furtivam m. ſtrigilem. *Lamb.*

110 *Furtiva ſtrigili*, ea Lectio eſt omnium meliorum Codicum, pro *Furtivam ſtrigilem*, eſtque Hypallage. *Strigil eſt inſtrumentum aeneum quo ſudorem in balneis ſolent homines tergere, hodieque in campſariis multae ſunt ſtrigiles Romae*. Vet. Schol. Legendum puto *capſariis*; nam Balneorum erant capſae, ſeu loculi ad res balnei reponendas. B. Mihi videbantur *campſariae* eſſe tabernae, ubi varii generis ſcruta venduntur, emuntur, *permutantur*, unde nomen: eſt enim *campſare*, mutare. G. Senſus eſt: Quodſi ſervus peccat, qui ſtrigili furto ablata emit ſibi uvam; nonne is magis peccat, qui praedia vendit ad opſonia emenda? Z.

112 *Recte*, cum ratione, ſapienter.

113 *Ponere*, impendere.

Fugitivus ut erro, ſic legimus cum optimis Cruquii MSS. pro *Fugitivus et erro*. *Eſt autem erro ſervus nugator vagabundus, ſed tandem ad dominum rediens*. Vlpianus, citante Cruquio.

114 *Fallere curam*, oblivisci ſolicitudinis.

115 *Atra*, infelix, dira. B. Car. 3, 1, 40 *Poſt equitem ſedet atra cura*. G.

116 Fatigatus Horatius longa diſputatione Stoica, lapidem quaerit, vel ſagittas, quibus importunum ſervum abigat. G.

Vnde mihi lapidem, ſupple comparem.

117 *Aut verſus facit*; Dilogus et παρὰ προσδοκίαν: nam et poteſtes laeſiſſe ſignificat, et cum fureatis geſtibus verſus ſuos componere conſueviſſe. Rodebat ungues et caedebat pluteum. B. Cum *ſanus* arceat Helicone poetas Democritus etc. Vid. Ars Poet. in fine. G.

117 *Opera*, operarius.

Nona; *quaſi octo ſervos Horatius miſerit in ergaſtula agri Sabini*. Vet. Schol.

SATIRA VIII.

In Nasidienum Rufum convivatorem vapide garrulum. (*Plusculae his similia sunt Ser.* 2, 4. G.) Fundanius Horatio rogatus narrat convivium, quo Maecenas exceptus erat a Nasidieno quodam, homine inepto et ridiculo, qui singulorum ferculorum iuriumque praestantiam putide enarrat at rationem conficiendi exquisitam exponit Quare merito ab umbris Maecenatis derideatur hominis stultitia et inepta iactatio.

Vt te Nasidieni iuvit coena beati?
Nam mihi quaerenti convivam, dictus here illic
De medio potare die. ¶ Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. ¶ Da, si grave non est,
Quae prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
Rapula, lactucae, radices, qualia lassum

1 Vt Nasidieni *cum Bentl. etiam G. et H.* 2 convivam quaer. *Bentl. Cun.* 4 Dic *omnes ante Ald. it. Torr. Bentl. Cun. G.* 5 pacav. *G. S.*

1 Cum duobus Cruquii Codicibus, et Despauterio Grammatico, reposui *Vt te*, cum alii ponant *te* post *iuvit*. In causa fuit Rhythmi confragositas ex nimia imitatione Lucilii. B, Si hoc placeat, *Nasidieni* nomen semper incipiet a Dactylo: qui alterum praefert, *i* inter *d* et *e* consonantem faciet, ut in *abiete*, *pariete*, cum Dactylum faciunt. Ceterum *Rufi* cognomen, quod v. 58 habet Nasidienus, favet coniecturae, Horatio hic propositum fuisse *Salvidienum*, de quo Sueto. Aug. 66. Fingit autem Horatius se agere cum Fundanio, vid. v. 19. *G.*

Beati sibi videntur ineptuli.

2 *Here* pro *heri*. Vet. Schol.

3 *De medio*; festis diebus maturi coenabant Veteres. B. Seu festus dies fuerit seu profestus; coena certe haec tempestiva. G.

4 *Da*, *dic*. Vet. Scholiast. Cruq. Omnes tamen Cruquii atque Torrentii Codices legerunt *Dic*: Ex glossemate ut puto. Sic et Virgilius, *qui sit da*, *Tityre*, *nobis*. Et magis Comice et blande dicitur *Da* quam *Dic*. Bentleio tamen magis placet *dic*, quod ex interpretamento est.

5 Bene *placaverit* cum praemiserit *iratum*.

6 *Lucanus*, *valentissimus*. Vet. Schol. Cruq.

Leni Austro; *non aestuoso*. Vet. Schol. Cruq. Ne foeteret scilicet; austro tamen flante, quod *affirment lassam carnem apri esse meliorem*. Alter Schol. B. Pro *lassam* forte legendum *laxam*. Forte ita excusavit Nasidienus *rancidum aprum* Vid. Ser. 2, 2, 41. G.

7 Ridicule *patrem* nominat quem puerum putabat. Fidem facit pater cum docet. B. Simpliciter *coenae pater* est pater familias, qui etiam *dominus coenae* vel *epuli* vocatur. G.

8 *Rapula*, *Diminutive pro rapis*, *seu napis*. Vet. Schol. Cruq.

Radices, ῥάφανοι. Vet. Schol. Cruq. Sic et Ovidius: *Intubaque et radix*.

Pervellunt ſtomachum, ſiſer, halec, faecula Coa.
His ubi ſublatis, puer alte cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, et alter
Sublegit quodcunque iaceret inutile, quodque
Poſſet coenantes offendere: ut Attica virgo
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes
Caecuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus; Albanum, Maecenas, ſive Falernum
Te magis appoſitis delectat; habemus utrumque.
H. Divitias miſeras! Sed queis coenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, noſſe laboro.
F. Summus ego, et prope me Viſcus Thurinus, et infra,
Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
No-

10 His ut *Sax. Cun.*

9 *Pervellunt*, pertinaciter vellicant, et bene de laſſo et pigro.

Siſer, Tiberio Caeſari erat in deliciis: Galli vocant *Cheruy*, nos **Skirret**, quod corruptiſſime profertur pro **Suyckerwort**, ut appellatur Belgis. De Halece et Faece vide ſupra 2, 4, 73. B. Hic dubium non eſt, e vino Coo paratum. G.

10 *Alte cinctus*, quo expeditior eſſet. Cruquius legit *alter* ex tribus MSS. quod non probo.

Acernae menſae prima poſt citream gloria. Torrentius ex Plinio.

11 *Gauſape*, *mappa villoſa*, *hic Gauſapes*. Vet. Schol. **A Carpet.** *Nobilius villoſa tegant tibi gauſapa citrum*. Martialis. Vſus eſt ipſo gauſape pro peniculo. *Purpureo terſit tum latas gauſape menſas*.

13 *Attica virgo*, κανηφόρος, quae lento paſſu progreditur; Proverbialiter, quale Ἥραιον βαδίζειν. B. In ſolennibus pompis ſacras ciſtas aut caniſtra ferebant virgines, κανηφόροι. Vid. ad Ser. 1, 3, 11 et Spanhem. ad Callim. p. 731 ſq. G.

14 *Fuſcus Hydaſpes*, ſervulus Indus.

15 *Maris expers*, h. e. *Factitium*, *de quo Cato*. Cruquius. B. Acron, *Cui aqua marina more Graeco non eſt adiecta*. Vinum Graeco illi ſimile parare docent ex vino Italico, muria affuſa, Cato 24 et 105. it. Colum. 12, 37. *Chium* vinum, cui aquae marinae, ut alias ſolet, nihil affuſum eſt. G.

18 *Divitias miſeras!* quae ſcilicet miſerum habebant Dominum, *Quis ferat iſtas Luxuriae ſordes?* Iuvenalis 1, 140. B. Nihil hactenus ſordidum video equidem. *Miſerae divitiae*, quae ſic ſollicitum habent dominum, quem copia incertum faciat. G.

19 *Fundanius* Poeta erat inſignis et Horatio familiaris. B. *Tibi* more gr. regitur ab *una*, ἅμα σοι, *una tecum*. Z.

Laboro, impatienter cupio, gestio.

22 *Vmbrae* ioculari nomine dicuntur a vocatis ad coenam una adducti. B. Puto autem Maecenatis umbras fuiſſe Balatronem et Vibidium, qui cum illo medium triclinii lectum occuparint. Nomentanum et Porcium ſibi quaſi ſubſerrituros, et adiutores quosdam ſibi Naſidienus aſſumſiſſe videtur

Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul obsorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito: nam caetera turba,
Nos, inquam, coenamus aves, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia succum;
Vt vel continuo patuit, cum passeris atque
Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
Ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
Et calices poscit maiores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Poto-

23 supra *S.* 24 semel *et* simul *hic et tantundem auctoritatis habet, et eandem significationem.* 29 passeris assi et *Bentl. ex MSS. Lambi.* assi, atque *Cun.* 30 porrexerit *G. F. etc.* porrexit *coni. Marcilius.* 35 poscunt *Ven. Glar.*

detur: inter quos accumbit *ipse*, *αὐτὸς*, Paterfamilias v. 23. Vibidius et Balathro liberius omnia agunt. Nomentanus deinde solatur Nasidienum: ipse et Porcius convivae imi lecti v. 40. Fundanius cum Visco et Vario primi. G. Figuram triclinii vid. Gesn. Thes. voc. Triclinii. Z.

24 Meliores Codices pro *absorbere* legerunt *obsorbere*, quod et Cruquio placuit. Bentleius servat *absorbere*, quod fortasse alio tempore non faceret. B. *Ridiculus obs.* qui ridicule obsorbebat. Z.

25 *Ad hoc*, supple *ridiculus*. B. Intelligo *erat*, fungebatur hoc officio, ut, si quae deliciae latuissent Nasidienum, is demonstraret. Z.

Siquid lateret; erat huic usus edendi maximus.

26 Comice *Nam*, pro *quod attinet ad*. B. Nos nihil curamus, quid esset, quod appositum esset, coenamus taciti. G.

28 *Succum, saporem.* Vet. Schol. Cruq.

30 *Ingustata mihi*, h. e. hactenus mihi nunquam gustata: et cum Lambino et Cruquio *porrexerat* pro *porrexerit* repono. B. *Passer* hic piscis est: de *asso*, quem inculcant, Sat. 2, 4, 38. G.

31 *Melimela* κυδώνια μῆλα. Vet. Schol. Cruq. Plinio *mala mustea*. Cydonia illarum regionum sunt omnium suavissima. Virgilio *Aurea mala* dicuntur.

Minorem; ad incrementum Lunae. Vet. Schol. Cruq.

34 *Damnose, ut damnum sentiat.* Vet. Schol. Cruq.

Moriemur inulti: nam enecabit nos. Parodia Virgiliana (Aen. 2, 670).

Nunquam omnes hodie moriemur inulti. B. Male habet illos loquacitas domini sua fercula commendantis: hanc ulcisci volunt. G.

35 *Vertere*, supple *coepit*.

36 Salse *Parochum* dicit, ac si esset caupo ob sordes. B. *Parochi* non sunt caupones, sed qui publice praebent hospitium: nec *sordes*, ut iam monui, hic apparent; sed putida diligentia, et commendatio epularum. Et metuit potores acres Nasidienus non ob sordes etc. G.

Potores; vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Alliſanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, ſecutis omnibus: imi
Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muraena natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus, Haec gravida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum ius eſt; oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella; garo de ſuccis piſcis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur (cocto Chium ſic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud) pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtravi incoquere, illutos Curtillus echinos,

Vt

39 Alliſanis *ex MSS. Cruq. et N. Heinſ. ad Sil.* 8, 537. *it. Bentl. ob auctoritatem ſcriptorum recepi: vulgo* Alliphanis. 45 mixtum *Ven. Bentl.* 50 mutaverat *Ven. Lamb.* 52 inlutos *Baxt.* Cotillus *Glar.*

37 *Quod maledicunt; metuebat enim ſuas ſordes propalari.* Cruquius.

38 *Fervida*, acrius potata.

Exſurdant, ut non poſſit ſentire ſaporem. Vet. Schol.

39 *Invertunt; eſt Hypallage, ut ſit ſententia, invertunt Alliphanos calices, et vinaria tota ponuntur pro vino.* Vet. Schol. Cruq. B. Magis placet, quod additur, vel οἰνοφόρα κατὰ κεφαλῆς τρέποντα, *Vaſa vinaria in caput vertunt, ita ut ore terram tangant.* Alliphanis poculis implendis evacuant, ut inverti poſſint, vinaria. G.

Alliphe oppido Samnii maiores calilices fiebant. Vet. Schol. Cruq.

Vinaria, οἰνοφόρα. Vet. Schol. Cruq. h. e. lagenas.

40 *Imi convivae lecti*, Porcius et Nomentanus ſtudio parcebant vino, quo gratificarentur domino cui conſueverant paraſitari. Erant hi accubitores domini, in imo lecto.

41 *Lagenae*, fictilia erant vaſa anguſtis collis et ventricoſa, quibus hauſtum vinum triclinio inferebant: minores cadi. Jugs.

42 *Squillas*, modo cammaros dicit.

Muraena, anguilla marina in ipſa teſta, qua iuſcello ſuo incoquebatur.

45 *Prima cella, optima olearia cella.* Vet. Schol. Cruq.

46 *Garum* liquamen erat ex ſcombris, quorum optimi capiebantur in Hiſpania. B. Vid. Plin. 31, 8 pr. Conf. ſupra Ser. 2, 4, 64 ſq.

47 *Citra mare nato;* vino Italico uſus eſt dum coqueretur, Chio poſt cocturam.

50 *Vitio*, acore. Male plerique *mutaverit* pro *mutaverat*. B. At mihi neceſſarium videtur, quod libri pene omnes agnoſcunt. Acetum alias *vitium* eſt vini; pro vino hic *uva* dicitur. G.

51 *Amaras, auſteras.* Torrentius.

52 Optimi Cruquii Codices legerunt *inlutos* pro *illutos*, et puto dici hoc loco pro intinctos, aut lava-

Vt melius muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa graves aulaea ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret; Heu, Fortuna! quis est crudelior in nos
Te deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Haec est conditio vivendi, aiebat; eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne male conditum ius apponatur? ut omnes
Praecincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos praeterea casus; aulaea ruant si,

Vt

53 remittat *Ven. Glar.* 58 Rufus capite hactenus, ut si *Cun. ex coni.* 71 ruent *Ven. Glar.*

lavatos, etsi dissentiant omnes. Bentleius *inlotos*. B. Nempe Cruquius *illutos* dicit, cum sua salsugine assumtos: Lambinus non tabefactos, ἀτρίπτους, integros. Apicius 9, 8 *liquamen* echinis coquendis adhibet. G.

53 *Vt melius muria*, h. e. quia mea ratione fit melius liquamen, quam muria est, quae ex piscibus testaceis paratur. Z.

Testa marina, Graeca orca, de qua supra 2, 4, 66. Optima muria liquamine constat thynnorum. B. *Testam* non intelligo orcam s. dolium, verum ipsos pisces testaceos ut ostreas, mytilos etc. G.

54 *Suspensa; consuetudo apud antiquos fuit, ut aulaea sub cameras tenderent: ut siquid pulveris caderet ab ipsis exciperetur.* Vet. Schol.

58 *Erigimur, Liberamur a metu.* Landinus; Dilogos. B. Motu se contraxerant ad primum strepitum ac terrorem.

Posito capite; in lectum. Vet. Schol. Cruq.

59 *Flere*, subaudi coepit. B. Vel perrexit; est enim infinitum historicum. G.

60 *Sapiens*, amarulenta Ironia.

62 *Deus*, Epicoeno, seu promiscuo Genere, dicitur, ut Graecis θεός.

64 *Suspendens omnia naso*; detorto ad rhonchos et sannas, et identidem excusso. *Callidus excusso populum suspendere naso.* Persius.

66 *Tuo*; certa Persona pro incerta. B. Putabam, sermonem directum ad Nasidienum.

67 *Tene*; supple decet, vel aequum est.

68 *Districtum*, divulsum, distractum.

70 *Recte*, ad unguem.

71 Comice *hos* pro eiusmodi.

Vt modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversae nudare solent, celare secundae.
Nasidienus ad haec: Tibi Dî, quaecunque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis.
Et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
¶ Nullos his mallem ludos spectasse: sed illa
Redde, age, quae deinceps risisti. ¶ Vibidius dum
Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Salatrone secundo;
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Mem-

75 preceris *tuetur Bentl.* precaris *vel* precare *al.* 85 *Hic v. deest Z.*

72 Certe magis hoc agasonis erat quam commodi ministri. *Agaso is proprie est qui iumenta tractat; hic autem Satyrice significat escarum ministrum, quem vulgo nominant Infertorem.* Vet. Schol. Cruq. B. *Agaso* pertinet ad Nasidienum ridendum, qui eiusmodi servum sordidum adhibuerit ad cibos apponendos. Z.

74 *Nudare*, propalare.

75 *Ad haec*, supple *dixit*.

76 *Commoda*, bona, vel animo tuo grata.

Comis, suavis, civilis.

77 *Soleas, calopodes ad reparandum convivium.* Vet. Schol. Cruq. Nam accubituri deponebant soleas: erant autem soleae, seu crepidulae, domestica calceamenta. B. Vult exire, et imperare necessaria triclinio restituendo, rediturus v. 84. G.

Tum, postquam discessisset.

78 *Stridere; notandum est quod in ipso versu sit imitatus sonitum susurri.* Vet. Schol. Cruq.

Divisos, dispertitos.

80 *Redde*, refer, narra.

83 *Fictis rerum;* ob res fictas, ne scilicet sentiat Nasidienus se a convivis derideri. Hellenismus, ut alibi *vanis rerum*.

Secundo; Hypocritam agente. Vet. Schol. Cruq. h. e. secundarum partium actorem.

84 *Arte*, ficta scilicet constantia.

85 *Fortunam*, supple *malam*. B. Respicit puto ad illam Platonicam sententiam de vita aleae simili, quam expressit etiam Ter. Ad. 4, 7, 23 *Quod cecidit forte, id arte ut corrigas.* G.

86 *Mazonomo magna scutella.* Vet. Schol. Cruq. Alteri Scholiastae *grande salsare est*, quo scilicet Mazas vel pultes inferebant Veteres. Ridicule positum. B. Neque hic ridiculum quid indicari sentio praeter dominum, et credo poetam v. 92. In Libro Coll. Sax. *Scutula* ex glossa pro voce ipsa *Mazonomo* irrepsit. *Salsare* V. Schol. a *Salsa* est, *Sauce*, maioribus nostris *Saltze*. *Mazonomo* circumferuntur, de quibus quisque pro lubitu sumere partem invitatur, atque eligere, quid vel quantum placeat. Nomen a distribuenda maza vel pulte. G.

Membra gruis, ſparſi ſale multo non ſine farre;
Pinguibus et ficis paſtum iecur anſeris albi;
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edit. tum pectore aduſto
Vidimus et merulas poni, et ſine clune palumbes;
Suaves res, ſi non cauſas narraret earum et
Naturas dominus; quem nos ſic fugimus ulti,
Vt nihil omnino guſtaremus, velut illis
Canidia afflaſſet peior ſerpentibus Afris.

88 albae *quid. MSS. quaſi ſexus referret.* 89 leporis vulſos *Beſ. S. Z.* 90 edit *etiam G.* edat *Sax.* 91 palumbos *Cun.* 94 veluti ſi *contra omnes libros Bentl.* 95 atris *ex MSS. Bentl.*

87 *Farre*, micis panis.

88 *Ficis paſtum iecur.* Veteres Συκωτὸν, ſive *ficatum* appellavere, ut oſtendit Cruquius.

Praecipui honoris erant res albae.

89 *Leporum*, foecundorum ſcilicet; niſi ſuſpicati ſunt delicati omnes lepores parere, ob famam ambigui ſexus.

90 *Edit:* vetuſte pro edat. B. Nam *edit* eſt Coniunct. ab *edim, edis, edit:* ut ſupra Epod. 3, 3. Z.

92 *Si non cauſas*, an ſermonem orſus eſt de coitu animalium?

95 Mire *afflaſſet* de venefica et garrulo, ac ſi vel ſpiritu necarent, haec quidem carminibus, ille autem ineptiis. B. *Afflare* etiam dativo iungi, quod dubitare videtur Bentleius, oſtendit Stephanianus Theſaurus. G.

Notum eſt Afros ſerpentes eſſe omnium teterrimos.

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM*) LIBER PRIMVS.

EPISTOLA I.

AD MAECENATEM.

Omissa re ludicra Philosophiae se tradit. (Et philosophemata quaedam, tanquam specimina illius, per lancem saturam addit. *G.*) B. Horatius, a Maecenate provocatus ad versus scribendos, excusat se ob aetatem ingravescentem, et animi propositum, quo ad sapientiae studium amplectendum ducatur, seligendis philosophorum variorum praeceptis iis, *quibus* putet se vitam quodam modo regere et instituere posse sapienter, ut certe vitia fugiat careatque stultitia, qua vulgo laborent homines, qui divitias honoresque tantum magni faciant, contemtis animi ingeniique virtutibus, sintque valde sive divites sive pauperes in rebus appetendis et fugiendis inconstantes, et negligentiam rerum minutarum in vitae cultu habituque graviter reprehendant, vitia contra animi gravissima, utpote vulgaria et usitata, non curent.

Prima dicte mihi, summa dicende Camoena,
Spectatum satis, et donatum iam rude, quaeris,
Mae-

*) Vt *Satira* prima: itemque libellus de arte poetica *Epistolae* vocari possunt, propter appellatum ibi Maecenatem, hic utrumque Pisonem: ita Epistolae hae *Satirarum* nomen ob varietatem argumenti et vitiorum reprehensionem ferre possunt, *sermonum* vero propter pedestre genus orationis etc. G.

1 Primus liber Satirarum, primum Horatiani ingenii specimen vulgatum, habet primum sermonem inscriptum Maecenati. Sic etiam prima omnium Odarum Maecenatem alloquitur. G.

Tale est illud Virgilianum Ecl. 8, 11 *A te principium, tibi desinet.* Vet. Schol. Cruq.

Dicendo; videtur Horatius hanc Epistolam Maecenatis hortatu scripsisse. Vet. Schol. Cruq.

2 *Spectatum*, Dilogus etiam pro *probatum*. Landinus.

Rudibus batuebant in ludo: Rudis etiam insigne erat missionis a gladiatoria opera, et iam facti lanistae

Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt aetas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem;
Solve ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et verſus et caetera ludicra pono:
Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc ſum:
Condo et compono quae mox depromere poſſim.

Ac

3 inducere *MSS. Berſm.* 4 Non aetas eadem, non mens *MS. Berſm.* 6 totiens *Bentl.* 7 purgata — aure *coll. Sax.* 10 ludicra caetera *MS. Berſm.*

niſtae. Publice autem alebantur exauctorati. Erat et duplex rudis; ferula ſcilicet et gladius ligneus quo inter ſe batuebant tirones. Vide Lipſii Saturn. Polybio ξυλίνη μάχαιρα.

3 *Ludo;* quia *ſecuit urbem* ut olim Lucilius. B. Gladiatorium ludum intelligi, manifeſtum eſt vel ex *rudis* mentione. G.

4 *Mens,* ſtudium. *Mutatione aetatis fit mutatio mentis,* ut ſcite Landinus.

Veianius, inſignis gladiator eius temporis.

5 *Herculi Fundano conſecravit arma.* Vet. Schol. Gladiatores in tutela erant Herculis. B. Vitruv. 1, 7 *Herculi, in quibus locis non ſunt Gymnaſia neque Amphitheatra, ad circum* vult aedem aedificari, ut intelligamus, Amphitheatris vel ſacella Herculis adiuncta, vel tota fuiſſe inſtar templorum Herculis. Hic igitur figunt arma gladiatores G.

6 *Populum exoret; Spectatorum clementia probibebatur victor in victum ſaevire.* Landinus.

Extrema arena; cum amplius fugere non poſſet retiarius ſecutorem.

7 *Eſt mihi; ipſe animus, qui ἐν ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει,* i. e. *qui in auribus hominum habitare dicitur Herodoto,* ut eleganter Cruquius. Eiusmodi erat Socratis Daemon.

Purgatam, quia *Mordaci lotus aceto,* ut ait Perſius 5, 86 nam calido aceti fumo vaporabant aures minus audientes.

8 *Solve ſeneſcentem; Sicut fortis equus ſpatio qui forte ſupremo Vicit Olympia, nunc ſenio confectu' quieſcit:* Ennius apud Cic. de Sen. c. 5. citante Lambino. B. *Solve* ſcil. de curru. Z.

9 *Peccet ridendus,* ridicula peccata committat, ut erat illud in ludis Pompeii, de quo Cic. Fam. 7, 1: *Honoris cauſa in ſcenam redierant ii, quos ego honoris cauſa de ſcena deceſſiſſe arbitrabar:* et quae de Aeſopo addit. G.

Ilia ducat; frequenter anhelet. Vet. Schol. Cruq. *Ilia ſunt inter coxas et pubem.* Celſus, monente Torrentio.

10 *Verſus* lyricos, *ludicra* ſatiras, illas *illudere* ſe *chartis* dicit Ser. 1, 4, 139. Add. 1, 10, 37. G.

11 *Verum animi bonum.* Τὸ καλὸν βίου. Cruquius.

Curo, meditor.

12 *Condo et compono,* recondo et in unum congero; tanquam in penum ſcilicet, vel promtuariam cellam.

Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus subiungere conor.
Vt nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Lenta videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi graviter id quod
Aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque;

Aeque

16 versor *MSS. Lambi. et Bos. it. Z. Med.* 1477, *it. Ven. Glar.*
21 Lenta *Bentl. ex MS. vetusto Barthii, quod ob elegantiam et varietatem dicendi recepi pro vulg.* longa. *Sic* nox longa, dies lenta *et* annus piger *commutate dicitur. Z.*

13 *Quo lare;* h. e. in cuius Philosophicae domus clientela sim: et bene *tuter*, cum praeposuerit *duce*, ac si militiae operam daret.

14 *Addictus*, factus alieni iuris: Sacramento devovebant se clientes et milites pro salute ducum, verbis ab ipsis ducibus conceptis. B. Gladiatores se addicunt sacramento. Vid. Ser. 2, 7, 59. Medici olim iurant in verba sui Hippocratis. G.

Magistri per contemtum dicebantur Philosophi.

15 *Tempestas*, animus, qui instar venti et maris varius est. B. *Hospes*, ad varias philosophorum sectas, tanquam ad loca aliena, in quibus non habitare, sed tantum aliquamdiu commorari animi causa soleo. Z.

16 *Agilis fio;* vitam laudo civilem, ut Stoicus: nam Epicurei sibi vivunt, et curam Reipublicae, si molesta futura est, sapiente indignam putant: Λάθε βιώσας praecipuum horum Dogma est.

17 *Rigidus* ad utrumque substantivum refertur. Vid. ad Od. 2, 19, 28. G.

18 *Aristippus Epicureae sectae princeps fuit.* Vet. Schol. B. Falso: Cyrenaicae, voluptariae magis etiam quam erat Epicurea. G.

19 *Et mihi res; Stoici dicunt, natum hominem ut a Republica regatur: Epicurei vero ut homo Rempublicam regat.* Vet. Schol. Quod si hoc nequit, ut prorsus eam negligat.

Septem Lambini Codices atque omnes Cruquii cum Vetere Scholiaste legerunt *subiungere* pro *submittere*. Subiunguntur vehicula iumentis, non iumenta vehiculis. B. Huc pertinet illa nobilis vox Aristippi, Ἔχω τὴν Λαΐδα, οὐκ ἔχομαι ὑπὸ τῆς Λαΐδος, *Habeo, non habeor*. G.

21 Bentleius ex ingenio *Lenta* posuit pro *Longa*, quo scilicet Horatium ipsum emendaret.

Opus debentibus; mercenariis. Vet. Schol. Cruq.

22 *Premit*, compescit veluti fraeno.

24 *Consilium*, propositum. B. *Id quod* etc. h. e. sapientiae virtutisque studium. Z.

Aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungui;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus?
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator;
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,

Si

28 oculos *Lamb. Bentl. et MSS. Bersm.* 29 inungi *edd. vett.* 30 *pro* Nec, Et *Med.* 1477. Neu *Cun.* 31 cheragra *etiam G.* chir. *al.* 32 quadam *firmat Cruq.* quoddam *Z. Med.* 1477. 33 miseraque *Ven. MS. Bersm.* 34 laborem *Cun. post Cruq.*

27 *Elementis, praeceptis primis.* Vet. Schol. Cruq. *Elementa* dicuntur, quasi quae sint *e limine.*

28 *Non possis;* secunda Persona pro prima, Comico ritu, et supprimitur *Si.*

Maluit Bentleius *oculos* Numero multitudinis; sed *oculos* posuit ex mera coniectura. Ego nihil moveo. B. Tanto minus aliquid mutandum, quod *oculos contendere* videtur simpliciter modo hoc significare, versus aliquem locum dirigere oculos, et velut collineare; *oculo contendere* vel *oculis* indicat summum conatum efficiendi, et effectum adeo. G.

Contendere oculo; contento oculo videre.

29 Ipse erat *lippus. In omnibus fere MSS. legitur inungui.* Torrentius.

30 *Glycon athleta fuit fortissimus.* Vet. Schol.

31 *Nodosa,* lapidosa, tuberibus informis.

Hoc etiam loco Bentleius posuit *cheragra,* quod non improbaverim.

32 Bentleius ex admodum vetusto Exemplari recte reposuit *quadam* pro *quodam.* B. *Est* autem idem quod licet, ut Ser. 2, 5, 103. G.

33 *Fervet,* calet uti febre.

34 *Sunt verba et voces:* Εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ καὶ λόγοι θελκτήριοι, Euripides in Hippolyto, citante Lambino. Notum est carminibus demulceri febres consuevisse.

36 *Tumes,* veluti hydrope. B. Et alioqui *tumere* ad morbos animi refertur. Intumescunt superbi, irati, cupidi. Vid. Bentl. ad Art. Poet. 197. G.

Bene *piacula;* nam Veteres morbos omnes ad iram deorum referebant, ut dudum monuit Celsus.

37 *Ter pure lecto; ut se mergunt qui se purgant.* Vet. Schol. Deridet enim piacula sacerdotum.

Recreare, levare.

39 *Ferus* durus, incultus, indomitus. *Feritatem vocat inscitiam et animi duritiem.* Vet. Schol. Cruq.

Si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea quae stulte miraris et optas,
Discere et audire et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

O ci-

40 accommodet *Sax. et MS. Bersm.* 44 animi *Z. Med.* 1477. *Fabric.* 1555 *etc. Iura fere paria.* 48 audere *Z.* 52 Vilius est auro argentum *Bentl. et MS. Bersm.*

40 Animus subigitur et purgatur Philosophia, uti ager *cultura.*

41 *Virtus est;* bene haec intulit cum iam culturae meminerit, qua purgantur agri infelicibus herbis.

42 *Repulsam, relectionem ab honoribus.* Vet. Schol. Cruq.

44 Tres Cruquii Codices legerunt *Quanto animo* pro *animi*, h. e. quanta audacia. Bentleius cum aliis praetulit Genitivum *animi*, Horatiana varietate parum perpensa. B. Revocavi lectionem plurium librorum bonam. Z.

Labore, discrimine, vitaeque periculo.

46 *Per mare; hoc loco Theognidis versus imitatus est, qui ait:* Ἢν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. Vet. Schol.

Per ignes, per torridam Zonam.

47 *Mirari*, est pro magno aut bono aut malo aliquid habere, ut mox Epist 1, 6, 1 *Nil admirari.* G.

48 *Discere et audire;* ὕστερον πρότερον. Vet. Schol. B. *Audere*, quod prima habet editio, mihi blanditur, ut sit vehementior et acrior cohortatio. Brevior longe ad tranquillitatem via est, si audeas contemnere, quae mirantur *alii*, quam si ea parare studeas. G.

Meliori, doctiori. Vet. Sch. Cruq.

52 *Conditio dulcis, non dulcis palmae.* Satis mirari nequeo Interpretes latuisse Interrogative distinguendum esse post *Olympia.* B. Vt sumus homines, mihi contra videtur sententia huic loco aptissima nasci, si ita iungas, quis athleta circumforaneus non malit Olympia coronari, si spes et conditio offeratur sine labore assequendae illius palmae? Miratur Horatius, non potius cupidinem malum exstirpare homines, et sic finem bonorum consequi, quam pugnare cum quotidianis perturbationibus. Qui ἀπάθειαν habet, vicit Olympia: qui studet *satisfacere* cupiditatibus, pugnat quotidie pugnas ignobiles. G.

Sine pulvere, Proverbialis Elocutio, ἀκονιτί. Erasmus.

52 Hinc novo quasi exordio ostendit inconstantiam et stultitiam hominum, qui in ore quidem habeant praeclaram sententiam *Vilius argentum* cet. sub eodem tempore, si non totidem verbis, toto tamen vitae tenore clament, *O cives, cives!* eamque

O cives, cives, quaerenda pecunia primum est,
Virtus post nummos: haec Ianus summus ab imo
Prodocet; haec recinunt iuvenes dictata senesque,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque;
Sed quadringentis sex septem millia desint;
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus esto,
Nil

55 Perdocet *Z. Med.* 1555. Praedocet 2 *MSS. Cruq. Fl. Versum* 58 *ante* 57 *posuit, et hunc a* Sed *incepit unius MS. auctoritate Cruquius, quem secuti Bentl. Maitt. Cun. Sanad.* Sed *habent MSS. plures, etiam G. Inde vero transpositionis necessitatem eo minus colligas, quod illud* Sed *potest indicare excusationem avarorum omissa per solennem ellipsin conditionali particula.* Gesn. *Equidem ob sensus elegantiam et librorum auctoritatem secutus sum Bentl. Vulgo autem sic:* Si quadringentis sex septem millia desunt, Est animus tibi, sunt mores, et lingua fidesque. Z.

que sententiam legibus etiam sanciant. G.

Bentleius posuit *Vilius est auro argentum*. Verum eiusmodi errores labenti memoriae videntur tribuendi.

53 *O cives;* Ironica Prosopopoeia, qua vult significare urbanos pluris facere Arithmeticam quam Philosophiam. *Romani pueri longis rationibus assem Discunt in partes centum diducere.* De Arte Poet. 325 sq.

54 *Ianus summus;* h. e. Vniversum Forum et Populus Romanus. V. S. 2, 3, 18.

55 *Prodocet, aperte docet.* Vet. Schol. Cruq. Atque haec lectio est plurium atque meliorum Codicum, cum alii habeant *Perdocet*. Mecum sunt Lambinus et Cruquius, (Bentl. Bos.) Torrentius contra est B. *Recinere* est ad molestiam usque audientium aliquid repetere: ita ICtos *cantores formularum* appellat Cicero de Orat. 1. c. 55. Origo ab avibus cantatricibus. G.

Senesque; h. e. aeque ac senes, vel una cum senibus, quos habent praeceptores.

56 Hoc versu utitur Sat. 1, 6, 74. ubi est descriptio puerorum ludum literarium frequentantium. Hic illo Satirice utitur, ut indicet, senes etiam toto die puerili illa exercitatione computandi, numeros et aera suarum rationum tractandi, occupatos esse. Ita hic versus, qui insiticius videri poterat, et visus est Cuningamo, gratiam et venerem addet orationi. G.

57 *Animus;* supple generosus, vel liberalis.

Mores; supple probi et belli.

Lingua, eloquentia.

58 Non est mirum homines ita diligenter computare numos. *Si* enim *quadringentis* millibus HS. qui equestris census est, modo *sex* vel *septem millia desunt;* si de reliquo *est animus tibi — Plebs eris.* Plane haec verborum ordinatio indignitatem auget, et invidiam facit legi, quod sibi admovet illa duo *Est animus, mores, lingua,* et *Plebs eris.* Vt non reprehenderim lectionem, quam transpositio duorum versuum efficit: sic receptum ordinem multo digniorem poeta arbitror. G.

59 *Plebs eris;* i. e. *In quatuordecim ordinibus non sedebis.* Vet. Schol. Δῆμος ἔσῃ.

Rex eris; Pueri ludentes magistratus exercent et Reges creant.

60 *Si recte facies;* si iuxta servatu-

Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum eſt
Naenia, quae regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Iſne tibi melius ſuadet, qui, rem facias; rem
Si poſſis recte; ſi non, quocunque modo rem;
Vt propius ſpectes lacrimoſa poëmata Pupî:
An qui, fortunae te reſponſare ſuperbae
Liberum et erectum, praeſens hortatur et aptat?
Quod

67 Puppi *vulg.* Puppî *Lamb.* 69 optat *vulg.*

turus es, nec tuo arbitrio imperabis. B. Nihil opus eſt, ut hic peculiarem ludum βασιλίνδαν cogitemus. Olim moris fuit *regem* vocari a pueris et adultis ludentibus, qui optime rem geſſit. Locum Platonis in Theaeteto, et alium Dionis Chryſoſt. laudavit hic Lambinus. Et quid hodie in Germaniae urbibus notius eſt *rege iaculatorum?* Similis eſt huius loci ſuavitas Epigrammati primo Callimachi, ubi Pittacus petentem conſilium de uxore ducenda ad pueros ludentes ablegat, qui frequentant illud, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Sententiam, *Hic murus* ſaturae lege vel licentia intexit poeta, ac ſtatim ad naeniam illam puerorum, eiusque interpretationem redit. G.

Hic murus aheneus; innocentia ſit tibi pro munimento Regi inexpugnabile. Conſcii arcibus magis fidunt quam civibus. Proverbiali ſermone *aheneum* dicimus quod rumpi nequit; potuit etiam cogitare de muris Troiae.

62 *Lex Roſcia eſt qua cavetur, ut proximis ab Orcheſtra quatuordecim gradibus ſpectent, quibus eſt quadringentorum ſeſtertiorum.* Vet. Schol.

63 *Naenia,* puerilis cantilena. *Hoc dicto valde gravat Legem Roſciam.* Vet. Schol. Cruq.

64 *Et moribus Curiis;* h. e. generoſis et iuſtis, qui ſcilicet ad normam huius cantilenae Rempublicam regebant. B. Herbas illi tales facti ſunt, quales illos admiratur poſteritas, quod non cecinere modo pueri cum eſſent, ſed viri etiam animum ſic induxerunt, regem eſſe qui *recte facias:* non qui *qui rem faciat.* Hanc deinde formulam, ipſa repetitione ridiculam et odioſam reddere ſtudet. G.

65 *Facias,* lucreris. B. *Qui* ſcil. ſuadet. Z.

66 *Recte,* iuſte. Notam aliquam hiſtoriam tangit. B. Eſt hic *Ellipſis* Graecis, amicis Horatii, uſitata. *Si poſſis recte,* bene habet! *ſi non* etc. Tanto facilius autem potuit uti hac omiſſione, quod ipſum *recte* repetitum apodoſis locum ſuſtinere valet, *ſi poſſis recte,* recte eſt! G.

67 *Lacrimoſa, Pupius Tragoedographus ita affectus ſpectantium movit, ut eos flere compelleret, inde iſtum verſum fecit: Flebunt amici et bene noti mortem meam. Nam populus in me vivo lacrymatu' eſt ſatis.* Vet. Schol. B. *Vt propius ſpectes,* h. e. ſedeas in quatuordecim, ſ. ut ſis locuples ſ. eques. *An qui,* ſcil. ſuadet. Z.

Pupî; hoc ex Libris oſtendit Beatleius. Plurimi erant *Pupii* Romae, ut patet ex Inſcriptionibus.

68 *Reſponſare; contumaciter reſpondere.* Vet. Schol. Vid. Ser. 2, 7, 85.

69 *Liber* eſt qui audacter promit quae ſentit. *En ego liber, Ille ſerus tacui.* Ovidius Met. 1, 757.

Praeſens, valens perſuaſione. Vet. Schol. Cruq.

Septem Cruquii et novem Torrentii Codices legerunt *aptat* pro *optat.* *Aptat, formas.* Vet. Schol. Cruq. Concinnat.

Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic iudiciis fruar isdem;
Nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Belua multorum es capitum: nam quid sequar? aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto crescit res foenore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri;
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis,
Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri; cui si vitiosa libido

Fece-

76 capitum es *Z. Med.* 1477. 78 Frustis *G. S. Z. Med.* 1477. *Fabr.* 1555. *Lamb.* 82 possuntne *Lamb.* 83 Nullius in urbe. *Z.*

71 *Porticibus*, ambulacris. **Cloysters.** B. *Iudiciis fr. iisdem*, h. e. idem sentiam de rebus appetendis et fugiendis. Z. [† Male Bentl. *ferar* pro *fruar*. iudiciis frui signif. fructum capere ex aliorum de nobis iudiciis ac sententiis ad vitam emendandam sive regendam.]

74 *Quia me vestigia; Luciliana sunt haec.* Vet. Schol. Lucilii Distichon est apud Nonium: *Quid sibi vult, quare fit ut intro versus et ad te Spectent atque ferant vestigia se omnia prorsus. Ad Paradoxa Stoicorum descensum sibi facit.* Vet. Schol. h. e. Omnes praeter sapientes et insanos et servos esse: certe tam libertati quam vitae metuebat Aesopi vulpes.

76 *Belua multorum;* tanquam altera Hydra. Vet. Schol. Cruq.

Non video cur Bentleius mutaverit *es* in *est*, cum Poeta alloquatur Populum Romanum sub tertia [f. secunda] Persona. B. Non tantum bellua es, o popule, ut ille leo, periculosa; sed multorum capitum, quam quis sequi, ne si velit quidem possit. G.

77 *Conducere publica; Queis facile est aedem conducere, flumina, portus, Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver.* Iuvenalis.

78 *Crustis et pomis*, uti parvulos. *Crusta* dicit Placentas. Plurimi Codices habent *Frustis*, sed male.

Avaras, et per hoc divites et orbas.

79 *Excipiant;* ex insidiis capiant obesos thunnos. B. *Vivaria* ubi servantur et saginantur animalia, ferae, pisces, aves. G.

80 *Occulto, illicito.* Vet. Schol. Cruq.

81 *Esto*, h. e. Concedo hoc dandum esse naturae humanae. **Μετάβασις.** B. Auget ita illud, quod negabat, populi se posse iudicia sequi. G.

84 *Lacus Lucrinus* mari immissus. B. Cf. Carm. II, 15. Z.

Sentit, ob onusta materia et caementis navigia. B. *Contracta pisces aequora sentiunt* Car. 3, 1, 33. G.

Amorem, studium.

85 *Vitiosa*, aegra, delira.

Fecerit auſpicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil coelibe vita;
Si non eſt, iurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat coenacula, lectos,
Balnea, tonſores; conducto navigio aeque
Nauſeat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inaequali tonſore capillos
Occurri, rides: ſi forte ſubucula pexae

Tri-

91 viden' ut mutat *Bentl. coni.* [† *Novem MSS. ab Oudendorpio viſi* (*vid. ad Sueton. Octav.* 68.) *dant* ride; mutat, *et praeter neceſſitatem mutat Bentleius.*] rides *Cun.* 92 conducit navigia *MS. Bersm.* 94 curatus *etiam G. S. Z. Med.* 1477. *F. Cun.* 95 Occurro *Bentl. e MSS.*

86 *Fecerit auſpicium;* ridicule *fecerit auſpicium* de novo ſuborto deliramento. *Sua cuique libido eſt deus,* et, *Anus quae vult ſomniat,* ut vulgo dicitur. B. Voluit forte laudare Aen. 9,185. *Sua* cuique Deus fit dira cupido. G.

Ferramenta, fabrilia inſtrumenta. Torrentius.

Teanum civitas eſt Campaniae, Sidicinum. Vet. Schol. Cruq.

87 *Genialis,* Genio Naturae deo ſacer. *Δαίμων*, ſive Genius in ſole eſt. B. *Aulam* dicit pro *Atrio,* ubi eſt *lectus genialis,* qui idem *adverſus* dicitur. G.

90 *Nodo;* Laqueo retis. B. Reſpicit ad fabulam Ariſtaei Protea vincire docti a matre Cyrene, quam narrat Virg. Georg. 4,405. G.

91 Invitat Maecenatem, et quemvis lectorem, ut rideat conatus pauperum, qui ſimiles fieri volunt divitum illa inconſtantia, ut Ser. 2, 3, 310 de Turbone. Nihil igitur opus eſt mutata lectione. G.

Tenues conducebant *coenacula; Quos tegula ſola tuetur A pluvia molles ubi reddunt ova columbae.* Iuvenalis 3, 201.

92 *Conducto,* et per hoc *non ſuo.*

93 *Priva,* propria. B. Domino ſoli parata: non communis vectoribus, ſ. meritoria. G.

94 Etſi *curatus* ſit Lectio plurium Codicum, magis tamen placuit *curtatus* propter Enargian. Mirum videtur Bentleium ſervâſſe *curatus.* Certe *inaequalis tonſor* magis *curtabit* quam *curabit* capillos. Curatio capillorum tonſoris opus eſt. B. Nec poteſt aliter hic peccari, niſi *curtatis capillis* quibusdam magis quam opus erat. Sed cum haec notio iam ſit *in inaequali tonſore, curatus* damnare non auſim. *Inaequali tonſore,* ut *exiguae togae textore* Epiſt. 1, 19, 13. G.

Inaequali tonſore, Hypallage, quia inaequaliter tondet. Vet. Schol. Cruq.

95 *Occurri,* Comica Enallage Temporis et Perſonae; nam Virgilium tangit. Vide Satyr. 1, 3, 29. Bentleius praetulit *Occurro;* ſed nihil tanti. Librarii frequenter permutant Tempora, fallente eorum memoria. B. Lubrica ſane fide neſcio quorum Scholiaſtarum nititur illud de Virgilio hic et Sat. 1, 3, 29 reprehenſo. Auguſtum, Maecenatem, Virgilium, interponunt ubi collibuit. Conqueritur Horatius, ſe in minutis rideri et reprehendi a magno amico ſuo, in maioribus non emendari. G. Maecenatem in rebus eiusmodi minutis diligentem fuiſſe, et ipſum in cultu et habitu mollem et delicatum, conſtat. Cf. Senec. Epiſt. 114. Z.

Trita ſubeſt tunicae, vel ſi toga diſſidet impar,
Rides. quid, mea cum pugnat ſententia ſecum?
Quod petiit, ſpernit; repetit quod nuper omiſit?
Aeſtuat, et vitae diſconvenit ordine toto?
Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſolennia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A praetore dati; rerum tutela mearum
Cum ſis, et prave ſectum ſtomacheris ob unguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens uno minor eſt Iove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Praecipue ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt.

Poſtquam binas tunicas habere coeperunt, inſtituerunt habere ſubuculam et induſiam. Landinus ex Varrone. Erat enim tunica vel interior, vel exterior.

Pexae, novae, non tritae. Torrentius. Lanoſae, ſeu villoſae.

98 *Omiſit*, neglexit, reliquit. B. Conf. Sat. 2, 3, 308 de iſta Horatii inconſtantia. G.

99 *Aeſtuat*, fluctuat.

Ordine, ratione.

101 *Solennia*, humaniter. B. Eſſe putas hunc morbum inveteratum, qui fruſtra tentetur: nec mihi proprium, ſed conſuetum et epidemium. G.

102 *Furioſo dabatur Curator a Praetore.* Cruq.

103 *Rerum tutela mearum*; h. e. Patronus meus. Patronorum erat res clientium tutari.

104 *Prava, inaequaliter.* Vet. Schol. Cruq.

105 *De te pendentis*, h. e. Iudicio tuo ſe metientis.

Iterum Bentleius emendando Horatium ipſum, ſolius Heinſii auctoritate niſus, edidit *ſuſpicientis* pro *reſpicientis*, acſi reſpectum ſemper eſſet minorum, nunquam maiorum. Plinius nihilominus auctor eſt 2, 7 *aliis nullum eſſe deorum reſpectum, aliis pudendum.* B. *Reſpicimus* ea, unde opem exſpectamus, non minus quam ea, quibus auxilium debemus. Nudum latus hic Iohnſono praebuit Bentleius. G.

Amicus minor Cliens eſt, maior Patronus.

106 Temperat ſeveritatem ſuperiorum ſententiarum irriſione Stoicorum ſimili illi, quae eſt Sat. 1, 3 extr. G.

Ad ſummam; ut ſummatim intelligas totum quod velim: *ad ſummum*, denique eſt.

Imo ſi Senecae credendum, *Vir bonus eſt Iove maior.* B. Reſpicit, puto Epiſt. 53 extr. *Eſt aliquid, quo ſapiens antecedat deum; ille naturae beneficio non timet, ſuo ſapiens.* G.

Haec ex Lucilio tracta ſunt: nam ſic ille, *Nondum etiam haec omnis habebit; Formoſus, dives, liber, Rex ſolu' vocetur.*

107 *Honoratus*, nobilis, honorabilis.

108 *Sanus* Dilogue modo ponitur, de animo et corpore.

Pituita moleſta eſt; tuſſit enim interdum. Et ſenes et atrabiliarii vexantur tuſſi. Suavi riſu ſeria diluit, quo gratificetur Maecenati Epicureo. B. In oculis ſedem quaſi propriam et in naſo habet pituita, et ſenſum utrumque obtundit. Hinc κορυζῶντες, hebetes etc. G.

EPISTOLA II.

AD LOLLIVM.

Moralem Philosophiam commodius tractari ab Homero quam Philosophis. (A v. 32 lanx satura praeceptorum vivendi. G.) Lollium adolescentem hortatur ad sapientiae et virtutis studium. Ostendit igitur, ex Homero luculentius et certius bene et sapienter vitae instituendae rationem disci posse, quam ex Stoicorum Academicorumque libris. Iliadem enim continere mala gravissima, quae ex ira, libidine aliisque cupiditatibus oriantur: Odysseam autem virtutis sapientiaeque exempla utilissima. Tum addit, operam esse dandam mature, ut pravae cupiditates et perniciosae coërceantur, avaritia scilicet, libido, invidia, ira.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe; quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.

Fabu-

4 Planius *etiam Z. Med.* 1477. *et* 1486. *Marcil. Bentl. Cun. Sanr. Sandb.* 5 destinet *MSS. ap. Lambi. et G. Forte voluere* distinet. [† *et sic est in melioribus Codd. teste Heinsio ad Ovid. Rem. Am.* 486. *cf. Var. Lect. ad Carm.* 4, 5, 12.]

1 *Lollius* iste erat moderator iuventae Caio Caesari, ut supra ostendimus. B. Respicit ad Od. 4, 9. Verum hic agit cum filio illius Lollii natu *maximo:* neque enim elogium hic esse potest *maximus;* et cognomen in ea gente non satis probatur ex Inscr. Grut. p. 638, 2. Agi cum adolescentulo, satis apparet ex v. 68. Ad eundem scripta Epistola huius libri 18: frater illius ibi commemoratur v. 63 cuius respectu hic *maximus* vocari potuit. G.

2 *Declamas;* h. e. animi gratia Rhetoricae Scholae operam das: erat enim et adolescens et nobilis.

3 *Quid sit pulchrum*, τὸ καλὸν, vel honestum. Quatuor ista loca minus ad Rhetoricam quam ad Philosophiam pertinent. Vult enim significare Homerum etiam civilis vitae usum tradere.

4 Mire *Plenius*, cum *Chrysippus* Stoicus supra septuaginta volumina conscripserit, *Crantor* autem Academicus ad triginta millia versuum, auctore Laërtio. Pro *Plenius* doctissimus Bentleius auctoritate multorum Codicum reposuit *Planius* in Editione sua Horatii. Nescio quomodo tamen *Plenius* nobis probabilior videtur Lectio: Certe *Plenius* magis ad materiam referri videtur, et *melius* ad stilum. Neque sane potuere tanti Scriptores non planissime scribere tam grandibus voluminibus. B. *Plenior*, apertiorque via docendi per exempla et imagines, *plenius* docent philosophi, qui totis libris agant, quod poetae sub exemplis etc. G.

Melius, luculentius. B. Seu, aptius ad faciendum et cavendum. Z.

Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia Barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum continet aestus.
Antenor censet belli praecidere causam:
Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyssem;
Qui domitor Troiae, multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit; latumque per aequor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Per-

10 Quod *etiam Sax. Cun. San. Bentl.* 17 Rursus *omnes praeter unum MS.* 18 Vlyxem *Ven.* Vlixen *Bentl.*

6 *Fabula*, Ilias.

7 *Graecia Barbariae*; forsan Ennianus est versus: nam *Barbaria* veteribus Poetis pro Phrygia erat.

8 *Aestus*; dementes iras. B. Perturbatio omnis et inconstantia, fluctibus et aestui maris similis, notari videtur. G.

9 Vid. Il. Η, 347. G.

Praecidere causam; Helena et rebus redditis. Verbum medicum est.

10 Bentleius edidit *Quod Paris*, pro *Quid*, auctoritate quorundam Librorum, quibus equidem nequeo fidem habere quod Horatiano careant spiritu. B. Recte sane. Corrumpitur vigor ille carminis consiliis et medicina virorum doctorum. Non vult Poeta, totidem verbis dixisse Paridem, *se cogi non posse ut salvus regnet* etc. Verum hoc, ita se gessisse rebus ipsis, quasi hoc verbis profiteretur. Ita nostri ad recusantem bona consilia, *si tu vis insanire*, etc. G.

Vt *salvus regnet*; Ironia, ad ostendendam Paridis dementiam.

11 *Componere*, sedare.

12 *Festinat*; studet, gestit. B. Vid. Il. Α, 247. G.

13 *Hunc amor*; Achillem Briseidis amor.

Vrit, incitat.

14 Hesiodi est (Op. 260) ὄφρ' ἀποτίσῃ δῆμος ἀτασθαλίας βασιλήων. Cruquius.

15 *Seditio* est a *se* et *itio*, Διχοστασία.

Scelere, saevitia. B. Violata pietate in deos vel homines. G.

17 *Rursus*, in Odysseide. Bentleio suavius videtur *Rursum* quam *Rursus*. Non est nostrum tantas decidere lites. Neque enim habemus tam eruditam aurem. B. Sibilus et ὁμοιοτέλευτον evitatur, si legas *rursum*. G.

19 *Domitor*, h. e. Postquam esset domitor.

Multorum providus urbes: Homerus (Odyss. pr.): Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω. Vet. Schol. Sic in Arte Poetica; *Qui mores hominum multorum vidit et urbes.*

21 *Aspera*; gravia, dura.

Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula noſti;
Quae ſi cum ſociis ſtultus cupidusque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis et excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, et fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopae, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus aequo operata iuventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad ſtrepitum citharae ceſſatum ducere curam.
Vt iugulent hominem, ſurgunt de nocte latrones;
Vt

23 Circes, *et mox* Penelopes *Ven. Glar.* novit *Med.* 1477. 31 ceſſatum *omnes, niſi quod* ceſſantum *Flor.* 1482. *quod Landinus reddit* otioſorum. ceſſunti *coni. Cun.* [†ceſſatam *coni. Scaliger.*] 32—63 *poſt Epiſt.* 1, 51 *collocari vult Da. Heinſ.* 32 hominem *Bentl. ex pluribus MSS. et evitatur ſic ingratum Homoeoteleuton.*

22 *Immerſabilis*, in animo habuit illud Pindari [Pyth. 2, 145] ἀβάπτιστός εἰμι φελλὸς ὥς. Cruquius.

23 *Voces*, cantus. Sirenes monſtroſae erant volucres, ut et Harpyiae et ad Magicam pertinebant. Dicuntur autem Σειρῆνες a Σειρὰ, catena. Etiam Hebraeis שיר, et catena eſt et cantus, ab εἴρω necto. *Caper Grammaticus auctor eſt Horatium ſemper dixiſſe Circa.* Torrentius.

24 *Cupidus*, intemperans.

25 *Fuiſſet*, manſiſſet.

26 *Numerus ſumus*, i. e. *Quos fama obſcura recondit. Eos qui abſunt ſtudio Philoſophiae, ait numerum tantummodo explere hominum.* Vet. Schol. B. Non puto ita ſevere hic philoſophari poetam, ſed ſuam potius et aliorum otioſorum vitam ſic deridere. G.

28 Feſtiva Ironia *Sponſos* dicit procos: erant enim voto ſponſi.

Nebulones, prodigi, qui nihil habent penſi, a νὴ et βουλὴ, ut ait Donatus. B. Alcinoi Phaeacum regis aula ita deſcribitur ab Homero, ut nihil ſerium ibi egerint homines, ſed in menſae et ludorum voluptatibus tempus omne conſumſerint. G.

29 *In cute curanda*: pretioſis ſcilicet unguentis et balneis, quod quotidie factum eſt a Veteribus ante coenam: qua re intelligitur etiam coenandi luxuria.

Operata, operam inſumens: vox iſta propria eſt convivatorum et ſacrificia parantium.

31 *Ceſſatum; eſt Infinitivus a Futuro.* Vet. Schol. *Et ſcite ceſſatum tanquam feriatum.* Rutgerſius. Bentleius poſuit neſcio quibus modis, ex diverſis Chartis et Libris *ceſſantem ducere ſomnum*, quod nil opus eſt refellere, cum provenerit ex ignoratione Exſcriptoris, qui interpretari voluit quod non intellexerat. B. Placet in primis, quod Rutgerſius monet, Belgas similiter dicere, *Syn Sorge ſpelen laten.* Si qua cura in animo forte oboriatur, illam *ceſſatum ducunt ad citharae ſtrepitum*, i. cantu illo et oblectatione ſopitum eunt: ut dicimus *curas ventis tradere portandas in mare* Car. 1, 26 pr. G.

32 Hinc incipit poeta adtexere praecepta alia Lollio iuveni profutura, per ſaturam, ut ſolet. Heinſiana transpoſitio fundamento idoneo deſtituitur. G.

Vt teipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: et ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis;
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude;
Incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectat, dum defluat amnis; at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis aevum.
Quaeritur argentum, puerisque beata creandis
Vxor, et incultae pacantur vomere silvae.
Quod satis est cui contigit, hic nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non aeris acervus et auri
Aegroto domini deduxit corpore febres,

Non

34 nolis — cures *plures MSS.* cures *etiam primae editt.* *Sed* noles *MSS. apud Lambi.* *Ex* nolis, non is *coni. Da. Heins.* 38 oculum *probat Bentl.* oculos *al.* 41 annum *pro* horam *F. G. et Med.* 1486. Incipe: vivendi recte qui *Glar. Lamb.* 46 contingit, nihil *MSS. et primae editt. et Bentl.*

33 *Teipsum serves*, h. e. animi tui rectum sensum.

34 Hydropis cura ap. Cels. 3, 21 *Multum ambulandum, currendum aliquando.* Ceterum similitudine tantum hydropis utitur, omissis, ut solet, comparandi particulis. Disputat enim in genere contra desidiam. Cf. v. 42. it. 1, 3, 19. G.

Hydropicus; siticulosus, avarus: *Curres*, properabis.

37 *Vigil*, quia non poteris dormire.

Nam cur, ex abrupto intulit; est enim Anacoluthon. Quatuor Torrentii Codices legerunt *oculum* pro *oculos*. B. *Nam cur* idem est, quod *cur nam*: non habet respectum ad superiora: sed est inceptivum, ut loquuntur Grammatici. G.

39 *Est*, ἐσθίει. B. Homerica formula Il. ζ, 203 ὃν θυμὸν κατέδων, quod Cic. Tus. 3 c. 26 reddit, *Ipse suum cor edens.* G.

40 *Dimidium facti*; de Proverbio Graeco est, Ἀρχὴ ἥμισυ παντός, ut post Erasmum Lambinus monuit.

Aude, audacter experire. B. *Sapere aude*, quia res est ardua, difficilis coërcere cupiditates, vitiorum blandimenta superare et spernere. Z.

41 *Recte*, vere, ad Philosophicam normam.

Horam, tempus.

42 *Rusticus*, h. e. ut rusticus ille de quo Fabula; qui noluit transire flumen, donec tota deflueret aqua. B. Omittit et hic comparandi particulas, ut modo monuimus ad v. 34. G.

44 *Beata*, et dives, et bene nata.

45 *Pacantur*, mitescunt.

46 *Optet*, a diis petat. *Nil ergo optabunt homines?* Iuvenalis.

28 *Deduxit corpore febres*, Parodia Lucretiana est: nam ille [2, 34] *Decedunt corpore febres.* Hoc advertit Henricus Stephanus.

Non animo curas. Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
Vt lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas; quodcumque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege: qui, nisi paret,
Imperat: hunc fraenis, hunc tu compesce catena,
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam qua monstret eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pecto-

52 podagram *omnes*. *Ven. Glar. Lamb.* 61 dum vim *Bos*. 65 quam monstrat 67 [† adhibe *al. repugnante metro.*]

50 *Comportatis*, coacervatis, Metaphora a formica.

Bene cogitat uti, Hellenismus, μέλλει εὖ χρῆσθαι.

51 Cum Lambini et Cruquii Codicibus reposui *et res*, pro eo quod erat *aut res*.

52 *Vt lippum*; de seipso cogitavit.

Fomenta videntur levare podagram, revera irritant.

Puto Bentleium recte ex coniectura posuisse *podagrum* pro *podagram*, quo conveniret voci *lippum*: Nam et pronus est lapsus in voce minus nota, qualis est *podager* pro *podagricus*. [† Minus recte; positum est abstractum pro concreto. *I. A. Ernesti.*]

54 *Sincerum*, purum vitio, quasi *sine querela*, et ἄμωμον.

56 *Finem*, modulum et limitem.

57 Bene *macrescit*, nam *opimum* pingue est.

58 *Siculi tyranni*, de Phalaridis Tauro cogitavit.

59 *Moderari*, est modum ponere.

60 *Mens* obstinata voluntas dicitur, et propositi violentia, dolor autem indignatio.

61 *Odio inulto* Dativum est.

62 *Animum*, spiritum.

63 *Fraenis*; *fertur homo quatuor perturbationibus ut equis indomitis.* Cruquius ex Platone.

65 Pro *quam* reposui *qua* ex MSS. Torrentii sex, et duobus Cruquii.

67 *Puro*, sincero, tanquam de vase. B. Cum animus tuus nondum sit infectus et corruptus vitiorum contagione et peccandi consuetudine. *Nunc*, dum puer es. Z.

Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Qvo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD IVLIVM FLORVM.

Perquirit de Tiberio et comitibus in Oriente hoc tempore militantibus.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid

1 Luci *coni. Marc.*

68 *Puer,* h. e. dum puer es. *Ad Lollium scribit adolescentem Oratorem.* Vet. Schol. B. *Adbibe,* avide et saepe bibe. V. Car. 2, 13, 32. G. *Melioribus offer;* doctioribus excolendum.

70 *Testa;* cadus vel amphora. *Cessas;* tardior es, et negligentior.

71 *Nec insto;* vere philosophantibus abest aemulatio. B. Credo, ut suspicionem omnem a se removeat, quasi suam rem agat, hoc addere Horatium. Quidquid tu egeris, viam ego meam persequar nec tardius tua alteriusve cuiuscunque causa, nec celerius. G.

EPIST. III.

1 *Iulius Florus fuit in Cohorte i. e. inter Comites Tiberii Neronis, qui ab Augusto imperium accepit.* Vet. Schol. Cruq. *Hic Florus fuit Satyrarum Scriptor, cuius sunt Electae ex Ennio, Lucilio, Varrone.* Alter Schol. B. Tiberius Claudius Nero Liviae filius anno V. C. 734 ab Augusto missus ad Orientem regnum Armeniae Tigrani restituit, recepit etiam signa, quae M. Crasso ademerant Parthi. Sueton. Tib. c. 9. Z.

Orae sunt extremae partes terrarum, id est, maritimae. Cruquius ex Festo.

2 *Laboro,* gestio.

3 *Thracane, Graece protulit:* Θρῄκη. Vet. Schol. Cruq. B. Per Macedoniam Thraciamque exercitum ductum esse, tradit quoque Suetonius Tib. cap. 14. Z.

Mire *nivali compede* de Hebro tanquam Deo: an cogitavit de Xerxe, [Iuvenal. 10, 182] *Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigaeum?* B. Ad glaciem referendum videtur. G.

4 *An freta;* Hellespontum dicit. *Turres, Seston et Abydon.* Vet. Schol. Bentleius ex coniectura posuit *terras,* quod minus probaverim; ille non putavit et *Sesti* et *Abydi* fuisse turrem. Poetae non fuerat ista disquirere, sed Geographi vel Historici. B. Certe etiam Abydos urbs munita. Vet. Schol. Cruq. *Turres* pro urbibus Hellesponti posuit.

5 *Morantur,* oblectant, amore sui, captos discedere vetant. B. Persequitur iter Tiberii eo ordine, quo illud institui debuit.

Quid studiosa cohors operum struit? Haec quoque curo;
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos?
Vt valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desaevit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quaerat opes, et tangere vitet
Scripta, Palatinus quaecunque recepit Apollo;
Ne,

6 Hoc quoque c. *Bentl. ex codd. non male: nam refertur ad antecedens membrum.* Z.

6 *Cohors nunc Amici; nam et Lucilius eos, qui nunc Praesidibus ad Salarium eunt, mercede inventas Legiones ait.* Vet. Schol. Hinc effictum est nostrum Court: Homero autem αὐλῆς χόρτος dicitur nostrum Court's yard. B. *Cohors* sunt amici Tiberii, comites, contubernales, qui et commensales dicuntur. Z.

Curo, sunt mihi curae et per hoc perquiro, et scire laboro. B. Quia Horatius ipse aut ob difficultatem non audebat, aut, tanquam pristinus libertatis defensor Brutique amicus, nolebat scribere: veruntamen rei ipsius cupidus volebat videri ob gratiam Augusti. Z.

9 *Titius Septimius Lyrica Carmina et Tragoedias scripsit Augusti tempore; sed libri eius nulli exstant: huius autem insigne Monumentum est infra Ariciam.* Vet. Schol. Cruq. B. De hoc Car. 2, 6. Epist. 1, 9. G.

10 *Non expalluit:* res tantae aleae cuivis pallorem incutere potuerat, bene igitur subiecit *ausus.* B. Vid. Car. 4, 2 pr. G.

11 Bene etiam *apertos:* nam reconditioris intellectus sunt Pindari vatis Carmina.

13 *Auspice*, bona dante initia.

14 *Desaevit*, Comicum erat Horatio ingenium, atque ideo minus arridebat Epicum Carmen, et Tragoedia. B. *Desaevit*, saeva, crudelia, qualia in tragoediis tractantur, describit. Z.

Ampullatur, bombos edit, ληκυθίζει. Καλλίμαχος Μοῦσαν ληκυθίω τὴν τραγῳδίαν λέγει. Scholiastes Hephaestionis, citante Lambino. *Proiicit ampullas; hoc de Callimacho sustulit.* Vet. Schol. in Artem Poeticam 97. B. Ampullis verborum utitur, sublimi dicendi genere, ut ars postulat, utitur. Z.

In arte; h. e. in Dramate; hinc et Actores Artifices appellabantur.

15 Moralem habet Emphasin particula *mihi:* nam ineptulum significat.

16 *Privatas*; nam quivis deprehendat bibliothecam publicam compilantem.

Tangere vitet; minantis sunt haec verba.

17 *Caesar sibi in bibliotheca statuam posuerat ad habitum ac staturam Apollinis.* Vet. Schol. B. Conf. Ser. 1, 4, 22. G.

Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?
Quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu civica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen;
Prima feres hederae victricis praemia: quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te coelestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, Si tibi curae,
Quantae conveniat, Munatius: an male sarta
Gratia nequicquam coit, et rescinditur? At, vos
Seu

22 *pro* nec, et *Bentl. ex codd. Torr. G.* curae est *coni. Bentl.*

30 sit tibi *MSS. Lamb. Cruq.*
32 ac vos *Bentl. ex codd.*

19 *Cornicula ponitur Abusive pro graculo.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Coloribus,* quibus se pingi gaudebat inepta.

Audes, moliris.

21 *Agilis,* tanquam sedula apis. Vide Od. 4, 2, 27. Omnes qui bene scribunt sua mella excerpunt e Veterum Scriptis.

22 *Incultum,* agreste, hirtum, asperum.

24 *Amabile* utitur tanquam perpetuo Epitheto.

25 *Feres,* domum tuam, tanquam a Poetico Certamine, et per hoc accipies; nam qui accipit secum fert.

26 Abusive dicimus *frigida fomenta.* Antonius Musa Augusti Medicus frigidis aspersionibus Arthriticos curavit, cum alii calidis fomentis uterentur. Vide Epist. 15. Festive significat refrigescere ingenium cogitatione pecuniae atque honorum; nam et *frigidum* pro emortuo dicitur. Vtitur igitur solita Dilogia.

Relinquere, deponere, negligere.

28 *Studium* opera est qua perpetuo oblectamur. B. Intelligitur studium sapientiae, quod alienum est a cupiditate divitiarum, honorum etc. *Properemus,* maturemus, sine mora colamus. De activo verbi properare sensu vid. Broukhus. ad Tibull. p. 380. Z.

29 *Nobis,* h. e. inter nos: estque Praeparatio ad ea quae dicturus est; nam descendit ad sequentia.

30 Comice *si* pro *an* protulit, B. V. Epist. 1, 7, 39. G.

Curae, amori; curae sunt quae amamus: sumus enim eorum semper memores.

Tua cura palumbes. Virgilius.

31 *Male sarta:* Metaphora a re vestiaria.

32 *Coire* proprie dicuntur vulnera, et vestium suturae.

At, hoc est, utcunque vel nihilominus. Bentleius me invito fecit *Ac:* Quod etsi tantillum sit, ego nollem factum. B. Continuari vult Bentleius interrogationem usque ad feros. Sed magis placet, quia vehementiorem motum habet, illud *At.* G.

Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat,
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis; indigni fraternum rumpere foedus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiva iuvenca.

33 Heu — heu *MSS. Cruq. Torr. Sax.* verſat *ed. Ven. et Laſcheriana.*

EPISTOLA IV.

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Tibullum ſodalem ſuavi alloquio ſolatur moerentem. (Vid. ad v. 4. G.) B. Videtur Tibullum ad ſeſe invitaſſe Horatius. Quid agis, inquit, nunc? num carmina ſcribis, an meditabundus philoſopharis? Certe tibi ingenium eſt praeclarum, forma corporis egregia, divitiae earumque rectus uſus, mentis prudentia, facundia orationis, gratia apud principes, gloria, firma valetudo, habitus cultusque vitae ſplendidus et magnificus. Quare vive laetus et tranquillus, et, ſi ridere velis, viſe me, qui tanquam Epicureus cutem curo, edo et bibo, nec curae ullae animi mei turbant tranquillitatem.

Albi, noſtrorum ſermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſsî Parmenſis opuſcula vincat?
An

33 Patheticum valde et miſerationi aptum illud *Heu — heu:* et pene eſt ut praeferam, cum praeſertim *calidus ſanguis* et *rerum inſcitia* non disiuncta videantur, ſed ex eodem fonte profecta, et valde coniuncta. G. [† *rerum inſcitia* eſt eorum, qui longo uſu res humanas, vel ad quascumque ſe appulere, non perſpexerunt. *Burm.* ad Phaedr. 1, 23, 2.]

Iuventa *calidus.*

Vexat, agitat, in furorem agit.

34 Comparat cum iuvencis eidem iugo alligatis, quod una ferre recuſent. Poſt *indigni* omiſſum *eſtis.* G.

35 Cognatos omnes, imo et coaevos *fratres* appellant Veteres: potuerunt eſſe *fratres patrueles,* vel *fratres affinitate.*

36 *Lyrici iuvencam immolabant, Tragoedi hircum, alii Poetae taurum.* Vet. Schol. B. Illud de hirco Tragicorum ſpeciem habet. Vid. Ar. P. 220. Sed reliqua olent ſuperbulum nugatorem. G. [† conf. Heyne ad Virgil. Ecl. 3, 84.]

EPIST. IV.

1 *Sermones* dicit Satyras ſuas et Epiſtolas communi ſermoni ſimiles, ac ſi non eſſent Poemata. B. Etiam Epiſtolas hic intelligendas eſſe, non video. Z.

Candidus purus eſt, neque malignus, neque fictus.

Iudex, Criticus erat ſcriptorum Horatii. Vet. Schol.

2 *Dicam,* coniiciam.

Pedum oppidum haud longe ab urbe fuit, nunc non eſt. Vet. Schol. B. *Inter Tibur et Praeneſte* collocat Schol. Cruq. G. Ibi villam haud dubie habuit Tibullus. Z.

3 *Hic eſt Caſſius qui in partibus Bruti*

An tacitum silvas inter reptare salubres.
Curantem quicquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula maius alumno,
Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
Omnem

9 Quam s. et f. ut *vulg*. Quam ut s. *Bes. Nobiscum Bentl. Cun. San. Sand.*

Bruti et Cassii Tribunus militum militavit, quibus victis Athenas se contulit: Quintus Varius ab Augusto missus ut eum interficeret studentem reperit, et peremto eo scrinium cum libris tulit: unde multi crediderunt Thyesten Cassii Parmensis fuisse; scripserat enim multas Tragoedias Cassius. Vet. Schol. B. Recte hoc scholion erroris convincitur a viris doctis. Nam Cassius Parmensis, victo ad Actium Antonio, cuius partes secutus erat, fugit Athenas, ubi a Varo quodam, qui videtur fuisse dux Augusti, et perperam cum L. Vario tragico confunditur, iussu Augusti occisus est. Vid. Valer. Max. I, 7, 7: Ruhnkenium ad Vellei. Paterc. et inprimis Wieland. ad nostrum loc. Z.

Opuscula, h. e. auro contra cara, nam et Diminutiva nonnunquam laudis sunt. Liberalis recordatio Brutianarum partium, quarum et ipse fuerat. B. Opuscula Cassii quidem hic laudantur; at laus non est in Deminutivo. Z.

4 *Tacitum*, meditabundum.

Reptare, leniter ambulare, quod meditantium est. B. Sic Plin. Epist. 1, 24. *Reptare per limitem.* G.

6 *Corpus inanime* Proverbiali sermone inertem dicimus et meticulosum.

Eras, supple *olim*. Certe et agilis et generosius fueras. B. *Eras* refero ad nascendi felicitatem. *Ingenium*, quod ingenitum est, in puero statim eminebat. G.

Dii tibi; contra Epicureorum sententiam qui negant eos aliquid curare. Vet. Schol. Cruq.

7 Hic versus debebat monere viros eruditos, ne putarent hoc agere Horatium, ut consoletur Tibullum, decoctorem, in agello angusto lugentem superiorem stultitiam. G. *Dederunt, media syllaba brevi.* Vet. Schol. Cruq. B.

Artemque; callide laudat etiam prodigalitatem Albii.

8 *Nutricula*; Vota divitiarum exagitat. B. Non puto: nam quorsum illud, *non deficiente crumena?* Peripateticus hic est: nova omnia complectitur. G.

9 Lectio Veterum Codicum est *Qui sapere et fari possit*, non *Quam sapere et fari ut possit*, ut Vulgati; et probavit Torrentius: h. e. qui eiusmodi est ut iam possit. B. *Fari quae sentiat*; de eloquentia et facundia hoc est accipiendum, non de libertate impune dicendi quae velis. Z.

Qui talis est, ut hic describitur, ille non opus habet votis carissimorum. Felix es, Albi, tua si bona noris. G.

10 *Gratia* apud potentes, *fama* propter scripta.

11 Cum Bentleius in uno vel altero vetusto Exemplari reperiret *Et modus, et victus*, ille de suo ingenio fecit *Et domus, et victus*, quae videtur mihi prae altera Lectione frigidiuscula, et sola raritate commendabilis.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

13 deluxisse *primae edit.*

EPISTOLA V.

AD TORQVATVM.

Manlium Torquatum invitat ad coenam. B. Morosus prorsus sit necesse est, cui hoc Horatii convivium non placeat. Vinum enim haud contemnendum, idque non parce apponitur, est pura et munda supellex, tempus opportunum, sermones faceti, delectus convivarum fidorum et bene convenientium.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica coenare times olus omne patella;
Supre-

1 Archaicis *Z. Med.* 1477 *etc. Sed* Archiacis *G. S. Porphyr. Fabricii et ipse Fabr. R. Steph. etc.*

13 Miserum est pendulum esse de futuro: soliciti et parci vivunt futuro, quod nunquam futurum est. B. Contra perturbationes v. 12 commemoratas remedium est cogitatio mortis. Qui cogitat unum quemque diem forte esse ultimum, singulos, quibus vivit, in lucro posuit, et gratus accipit. Conf. Ter. Phorm. 2, 1, 11. Putabam aliquando *deluxisse* [† ita legendum existimabat Rutgersius] forte rectum esse, ut finem lucis significet, et sit ista cogitatio cubitum euntium. Sed non observavi quidquam, quo aliunde verbum illud firmetur. G.

Diluxisse, se aperuisse, Ἐναργῆς.

14 *Grata* modo Passivum est pro grate accepta; et bene *superveniet* de non proviso.

Hora, h. e. vel una horula. Vnica vitae ancora est sperare nihil: qui nil sperat nil metuit, spes sola stultitiae escam praebet.

16 *Pinguem et nitidum,* h. e. gaudentem praesentibus, nec sumtibus parcentem ut tu.

Vises, Imperativus in Futuro.

16 *Cum ridere voles;* h. e. ubi aliquando remissior fueris: nam semper me ridentem deprehendes. Apposui subdistinctionem post *voles,* quod neminem reprehensurum scio.

Porcum; obesulus erat Horatius, et porci audiebant Epicurei. *Epicure noster ex hara producte, non ex schola,* Cicero in Pisonem, referente Ludovico Desprez. B. Fere in eundem modum iocatur Cicero Epist. IX, 20, ubi ait, se nunc edacem esse factum: se in Epicuri sui adversarii castra se coniecisse etc. Z.

EPIST. V.

1 *Archiacis; Archias breves lectos fecit, unde Archiacos, sicut a Boetho Boethios, dicimus.* Vet. Schol. Hanc Lectionem Turnebus probat, cum caeteri contra omnium MSS. fidem reponant *Archaicis.* B. Videntur nunc post Bentl. et disputationem Kuste-

Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffusa palustres
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Iamdudum splendet focus, et tibi munda supellex.
Mitte leves spes, et certamina divitiarum,
Et Moschi causam: cras nato Caesare festus
Dat veniam somnumque dies; impune licebit
Aestivam sermone benigno tendere noctem.

Quo

11 extendere *pr. edit.* tendere *G.*

Kusterianam in Hist. Acad. Inscr. T. 2. in tuto esse *Archiaci lecti*, licet illorum Archias faber aliunde quam ex Porphyrione Fabricii nondum innotuerit: sed nec *Sotericus* ille, cuius *lecti* sunt ex Seneca apud Gell. 12, 2. G.

2 *Olus omne*; *qualecunque, ut dicere solemus nos omne vinum bibere.* Vet. Schol. Cruq.

3 *Supremo te sole*; contra quam faciebant lauti, qui de medio die coenam ordiebantur.

4 *Iterum Tauro*, supple Consule: et significat ea non esse admodum vetula. B. Incidit hic annus in A. V. C. 728, fuitque vinum ex Bentleii rationibus VI vel VII annorum. G.

Diffusa; *expressa.* Vet. Schol. Cruq. B. Non quasi idem sit *exprimere* vinum uvis, et *diffundere* ex lacu in Amphoras et lagenas: sed quia utrumque temporibus non multum diversis solet fieri. G.

5 *Petrinus vicus olim in agro Falerno.* Vet. Schol. B. Certe Minturnarum et Sinuessae mentio etiam Falernum agrum indicant. G.

6 *Arcesse*; me invita ad te. B. Potior videtur Lambini interpretatio, qui ita: vel arcesse vinum, quod habes, melius meo, i. e. iube tecum afferri ad me: vel patere tibi mecum apponi. Z.

Imperium fer; i. e. patere tibi a me imperari, tanquam domino convivii. G. *Dicitur hoc quia antea pascentes Reges appellabantur. Inde qui senatui coenam post triumphum dabant in Capitolio, Consulem vel Dictatorem rogabant, ne ad coenam venirent, se illis quod ederent domum missuros, ne illos ut Reges domum a senatu deduci illis praesentibus necesse esset.* Vet. Schol. B. Si conferas cum h. l. Val. Max. 2, 8, 8 et Plut. Qu. Ro. 80, colligas inde, a triumphantibus epulo exceptum fuisse Senatum, qui deinde dominum convivii domum duxerit, quod indecorum, consule vel dictatore praesente, alii cuiquam tribui. G.

7 *Tibi*, in usum tuum apud me. Z.

8 *Leves*, vanas et incertas.

9 *Moschi*; *hic Pergamenus Rhetor notissimus, reus veneficii fuit, cuius causam ex primis tunc Oratores egerunt, Torquatus hic, de quo nunc dicit, cuius exstat Oratio, et Asinius Pollio.* Vet. Schol.

Nato Caesare; *Divi Caesaris natalem significat, ille Idibus Iuliis celebratur.* Vet. Schol. Ad natalem Augusti, vel ad Caii Caesaris, qui referunt, nihil adferunt praeter coniecturas. Ceterum IV. Id. Iulii natalem assignat Divi Caesaris Macrob. Sat. 1, 12. G.

10 *Impune* neque enim a Censore vexabimur aestivo hoc tempore noctis uti refrigerio. B. *Veniam*, feriandi, abstinendi a negotiis. *Somnum*, et adeo permittit diutius dormire, quo facilius per noctem possis convivio interesse. Z.

11 *Benigno*, largo, copioso.

Tendere, producere; Metaphora a lanificio deducta.

Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob haeredis curam nimiumque severus
Assidet insano. Potare et spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes iubet esse ratas; in praelia trudit inertem;
Solicitis animis onus eximit: addocet artes:
Foecundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Haec ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares; ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par
Iungaturque pari. Butram tibi, Septiciumque,

Et

12 fortuna *etiam* G. S. Z. *etc.* Gesn. *Equidem cum Bentleio lectionem codicum nonnullorum restitui, ita ut intelligatur* optem. *Nam vulg.* fortuna *repudiatur a versu.* Z. 17 inertem G. S. *Talb. Bentl. Baxt.* 2 *etc.* inermem *al.* 26 Butram — Septicium *etiam* G. Brutum *edd. vett.* Septimiumque *Lamb.*

12 *Quo mihi*, Enallage Personae: pro *quo tibi*.

Fortuna, supple *magna*. Contra fidem Codicum Muretus reposuit *fortunas*, quod video a plerisque probatum. Sed nil opus: nam causa metri factum est. Bentleio placuit *fortunam*, verum sub tenui auctoritate.

14 *Assidet insano; sedet stulto proximus.* Cruquius. B. Vt *affinis* est, *proximus, vicinus* est. G.

Potare et spargere; Ὕστερον πρότερον.

15 *Patiar*, contentus feram.

Inconsultus, Charientismus prodigi et improvidi.

16 *Designat*; molitur. *Designare rem novam facere.* Donatus. B. Vt *designantur* magistratus in futurum. Est haec laus vini, quod fortes facit, ut illos, qui Pyrrhum interfecturi erant, nisi lagena defecisset Quinct. 6, 3, 10. Ex hac designandi notione est Gall. *dessein*. G.

18 *Onus eximit*; tanquam iumenti dorso.

Addocet artes; ingenium acuit ad percipiendas disciplinas.

20 *Contracta*; Dilogus et angusta et inaudaci vel moesta.

Solutum, hilarem, lascive ridentem.

21 Dispensatoris est *procurare*: nam procuratio est vicaria curatio: erat igitur Ἔρανος, vel collatitia coena.

Idoneus; ad laetitiam et munditias, natura comparatus; et per hoc bene electus. B. *Haec imperor* Graecismo, pro haec mihi imperantur idoneo. G.

22 *Toral*; integumentum lecti.

23 *Corruget nares*; gravi odore.

Cantharus, Bacchi poculum; vasatus erat. A Cann or Tankard.

24 *Tibi te*; Enallage Personae, pro *sibi aliquem*. B. Vult nitere vasa ut pro speculo esse possint. G.

25 *Eliminet*, *foras limen efferat.* Vet. Schol.

Coëat, apte conveniat, aetate scilicet et moribus.

26 Recte Bentleius, auctoritate Codicum plurium, pro *Brutum*

tibi

Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. locus est et pluribus umbris;
Sed nimis arcta premunt olidae convivia caprae.
Tu quotus esse velis, rescribe; et rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NVMICIVM.

Vita beata constat externorum contemtu. B. Numicius videtur homo fuisse in vitae genere et instituto probando ac sectando admodum inconstans et morosus. Quare docet Horatius, ad vitae tranquillitatem pertinere nihil admirari, nec quicquam magis ab illa abhorrere, quam in rebus appetendis fugiendisque fluctuare. Quodsi in virtutis admiratione excedi potest modus; quid futurum est in vasis argenteis, statuis, vestibus, honoribus, opibus et divitiis admirandis et nimis appetendis? Ad animi igitur tranquillitatem tuendam opus est, ut in optimo, quod quidem visum fuerit tibi, servando et sectando sis constans et stabilis. Quodsi virtus te beatum reddere et servare potest: virtutem cole, caeteris omissis studiis. Si fieri potest, ut in divitiis vitae felicitatem posueris; has unice sectare et auge quantum potes. Si honores tibi visi fuerint animi tranquillitatem afferre; honoribus omnem adhibe curam et operam. Si in mensae gulaeque deliciis summum posueris bonum; tanquam tribu motus et impotentes Vlyssis socii hoc voluptatis genus sectare. Si denique nihil sine amore iocisque iucundum putaveris; vive in amore iocisque.

Nil

sibi Septimiumque rescripsit *Butram sibi Septicinmque*. Causa fuerat tanti erroris quod ea nomina paucis erant nota. Plerique enim Librarii Scriptores nihil praeter scribere novere. B. *Brutam* vel *Butram* puellam facit Vet. Schol. Cruq. G.

27 *Potior puella; urbanus iocus in Sabinum*. Cruquius.

29 *Convivium* modo dicit convivarum gregem.

Caprae; olentes alae.

30 Ordo est; *Rescribe quotus tu esse velis*. B. *Quotus:* dicitur enim *epulari cum duodevicesimo comite* Plin. 12, 1. Martial. 14, 217 *Dic quotus, et quanti cupias coenare*. G. Varro apud Gell. XIII, 11 dicit, convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero, et progredi ad Musarum. Z.

31 *Atria servantem;* h. e. te in atrio exspectantem. B. *Postico* scil. ostio, porta falsa, ψευδόθυρον. Z.

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. quid censes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus:
Improvisa simul species exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem,
Si, quicquid vidit melius peiusve sua spe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Insa-

7 Lud. et pl. *Z*. 12 metuatve *Ven. Glar.*

1 *Pythagoras interrogatus quid tam diuturno studio proficeret, respondit, Nil admirari.* Torrentius ex Plutarchi Περὶ τοῦ ἀκούειν. *Eum qui se in rebus omnibus gratiae odioque exemerit, securum vivere posse significat.* Vet. Schol. B. *Admirari* in hac disciplina est magnum putare, h. e. valde vel expetendum vel aversandum. Docet hoc tota haec epistola. [in pr. vs. 13 sq.]. Conf. Od. 3, 16, 25 et 29, 11. it. 4, 9, 15. Sat. 1, 6, 32. Epist. 1, 1, 47. 1, 11, 21. 1, 14, 18. Sic saepe Cicero. G.

Vna, praecipua. Vet. Schol. Cruq.

2 *Vna hirundo non facit ver, nec una dies beatum.* Aristoteles, citante Landino.

3 *Hunc solem* ad Emphasin posuit quasi diceret; *adeo verendum.*

4 *Tempora;* Horas scilicet, vel Quatuor Tempora, et numeros Lunares, sive Sabbata.

Sunt qui; Atheos significat illorum temporum: nam maximam religionem incusserat Veteribus timor Solis. B. Hic quidem nihil impietatis est. Nam sapientis est non metuere sibi quidquam ab eclipsi solis, a Saturni et Martis coniunctione, et similibus, quae genethliaca superstitio timet. G.

5 *Munera terrae;* aurum scilicet et reliquas divitias.

6 *Maris* scil. munera, Vniones et gemmas.

7 *Plausus,* supple *scilicet.* B. *Ludicra,* ludi, spectacula. Z.

Dona Quiritis; honores, qui scilicet in vulgi arbitrio, non tuo sunt.

8 *Sensu, iudicio; ore, spe.* Vet. Schol. Cruq.

9 *Mirari* est magnum putare, ut diximus. Hoc facit qui timet non minus quam qui cupit. G.

10 Optimi Lambini, Cruquii atque Torrentii Codices cum Scholiastis pro *utrique* legerunt *utrobique.* B. *Vtrobique;* h. e. in metuendo et cupiendo. Z.

11 *Improvisa;* derepente superveniens. B. Ad quam te non paraveris ope philosophiae. G.

Speciem vanam dicit imaginem, quales fere in somnis occurrunt.

[† 13 *Sua spe* opinione consueta.]

14 *Defixis oculis; quia nihil aliud intuetur.* Landinus. B. Cum respectu

Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui;
Vltra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus, aeraque et artes
Suspice; cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum, quod sit peioribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippae, et via te conspexerit Appî,

Ll 2 Ire

22 Mutus et *etiam G. it. MSS. Lamb. et Torr.* Mutius et *Z. Gesn.* Mutius *sine* et *Ven. Glar. Lamb.*

spectu ad vim magicam, qua *defigi* dicuntur homines, ut attoniti sint, promovere pedem non possint. G.

Torpet, stupore haeret. Vet. Schol. Cruq.

15 *Ferat*, possit accipere, et secum auferre.

Iustum constat *aequo*, τῷ ἴσῳ.

17 *I nunc*, inconsultos ita affamur. B. Argumentatur a minori ad maius, si in virtutis admiratione potest modus excedi, quid fiet in divitiis? Conf. Epist. 2, 2, 76. G.

Vetus argentum, *Vetera aera*, et *Veteres artes*; nam Zeugma est. B. Vasa argentea veterum artificum, statuas marmoreas, aereas antiqui operis. Z.

Artes, veterum artificum opera.

18 *Suspice; cum admiratione aspice.* Vet. Schol. Cruq. Vt Veteres Stellarum ortus.

19 *Loquentem; ad populum in Republica.* Vet. Schol. Cruq.

21 *Dotalibus*; Mutus ignobilis accepta divite uxore locupletatus est.

22 *Mutus: et (indignum; quod sit peioribus ortus).* Sic rectissime editum est a Bentleio: et bona sub auctoritate. Exscriptoribus ignotum fuerat *Muti* obscurum nomen, ideoque de more suo quae non intellexerant corruperunt.

Indignum, non ferendum; ἀνάξιον.

23 Plane assentior Torrentio interrogative legenti. B. Facilior, et dignior Horatio mihi videbatur sententia, si ita construas, *ne plus emetat Mutus, et ne potius hic tibi sit mirabilis*, h. e. invidendus ζηλωτὸς, *quam tu illi*, quod *indignum* foret.

24 *Sub terra*; in obscuro et per Enallagen generis *Quicquid* posuit pro *Quisquis*. Terrae filii dicuntur qui subito ex ignotis noti fiunt. B. Graeca formula ἐν ᾅδῃ, in statu rerum sensui nostro nondum subiectarum, esse dicuntur futura, eodemque praeterita redire. Deinde fingunt quasi domicilium earum rerum sub terra. Ἅδης est ἀΐδης, qui videri non potest etc. G.

Locus dicitur *apricus* ubi Sol se aperit. *In lumen et solem.* Vet. Schol.

Aetas, supple multa, vel longa.

25 *Nitentia*; fama atque divitiis splendentes et conspicuos. Omnium rerum vicissitudo est.

26 Porticus haec erat Panthei, sive Templi Iovis Vltoris, qua vel deambulabant, vel gestabantur, lauti.

Te conspexerit; insigni curru, vel manno vectum. B. *Appii via.* Nam divi-

Ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putes, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.

Man-

31 deliquitus *Z. quasi fuisset* deliquiis. putas *Glar. Lamb. pro ut edidit e codd. Bentl.* et. 34 porro et *sic MSS. Lamb. Cruq. Bentl. etiam G.* et *omn. al.*

divites Romani illa iter faciebant in Campaniam amoenam, ubi habebant villas. Z.

27 Neque enim pietas quicquam profuit Numae, neque Anco bellica gloria. B. Conf. Car. 4, 7, 15.

28 *Tentantur*, fatigantur, irritantur.

29 *Quaere;* Imperativus pro Futuro. B. Quasi permittat, Esto, quaeras licet. Sed hoc cum facias ut fine proposito quaeras remedia, quidni etiam in rebus animi? G.

Recte; ad naturae modulum et normam rationis.

31 *Hoc age;* huic uni studio te totum trade. Proverbialis elocutio

Deliciis, molli otio et delicato fastidio.

Virtutem verba; cogitavit de verbis Herculis apud quendam Tragicum, quae Brutum iam moriturum pronuntiasse fingit Dion. [certe narrat L. 49 extr.] Ὦ τλῆμον ἀρετή! λόγος ἄρ' ἦσθα ὅλως· Ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ γὰρ ἐδούλευες τύχῃ. Ita enim corrigendum duxi. Atque huc spectat et illud Ovidii ad Vxorem: *Rara quidem est virtus quam non fortuna gubernat*. B.

Non puto hic impietatem notari; sed simpliciter hoc dici, si putas virtutem constare verbis (et nihil praeterea esse) ut lucus constat lignis s. arboribus: etiam consentanea ratione agendum est. Oratio plane similis illi Prophetae 1 Reg. 18, 21 ubi claudicare vetat populum sed aut Iovae se dedere aut Baali. Conf. Epist. 1, 17, 41. G.

Bentleius ex Libris recte reposuit *putes* [pro *putas*] et bene Verbum Dubitativum in Modo etiam posuit Dubitativo.

Vt lucum ligna; derisores sacrorum lucos vulgo dicebant esse ligna, et sacras aedes tantum saxa.

31 *Occupet*, ante te petat.

33 *Negotia;* negotiationes.

34 *Rotundentur;* nihil tam explet avari animum quam rotunda summa. B. Congerantur, coacerventur. Lambin. Z.

35 *Quadret*, ut fiat solidum et ipso numero perfectum patrimonium quater mille talentûm. G.

36 *Fidem* dicit fidei opinionem apud vulgus. *Contemnere fulmina pauper Creditur.* Iuvenalis.

37 *Reginas* dicebant Patronorum Matronas, quas nos Dominas hodie. B. Conf. Ser. 2, 3, 94.

38 *Decorat Suadela Venusque;* h. e. ingenii vis et venustas. *Suadela* armat, *Venus* ornat. *Suadela Epitheton est Veneris, Graecis* Πειθώ. Vet. Schol. Comites decorant Patronos quos honoris causa sequuntur.

Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenae praebere rogatus,
Quî possum tot? ait: tamen et quaeram, et quot habebo
Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia praestat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Por-

42 quod habebo *MSS. Lamb. Fabr.* 1555. Gesn. *Recepi lectionem Glar. Lamb. Bentl. et al. Z.* 47 potis *coll. Sax. Cun.* 50 saevum *MSS. Torr. it. G. S. et primae edd. Sed* laevum *MSS. Lambi. Cruq. Bentl. Cun. Sandb.* 51 fodiat *edd. vett.*

39 Domino et servis constat pauperculum regnum: Cappadocum etiam Reges vendebant cives iure dominii.

40 Comice *hic* pro talis. Noli tu miserum regnum praeferre divitiis. Μεταβατικῶς et Concessive proferuntur ista. B. Si virtus nihil est quam verba, non sit tibi satis uno genere divitem esse: faciendum est, ut, quemadmodum Crasso, omnium generum copiae supersint. G.

Chlamys militaris erat Graecorum lacerna, sive palliolum, inferius rotunda, superius contracta. Laxius erat aliquanto Romanorum paludamentum.

41 *Rogatus;* a Praetore ludorum Praefecto.

43 *Millia quinque;* convenienti Hyperbole usus est, cum Lucullus nominasset ducentas, ut ostendit Cruquius ex Plutarchi Lucullo. B. At prior Horatius. G.

47 *Si; pronuncia ut irridendo magis horteris.* Vet. Schol.

49 *Species;* honorum splendor. B. Scil. praetexta, sella curulis, latus clavus, calcei lunati, fasces, lictores, comitatus etc. Lambin. Z.

Gratia; popularis aura.

50 *Qui dictet nomina;* Nomenclator hic erat, qui singulorum civium et nomina et conditiones noverat.

Saevum qui fodicet; sic plerique scripti Codices et Cruquii et Torrentii, pro *laevum qui fodiat:* Scholiastae silent. Et bene *Saevum* et *fodicet,* quo studium et properationem ostenderet, quod et sequentia firmant. Bentleius tamen retinuit *laevum,* indicta causa. B. Sed *laevum* poscit *dextra,* et favent illi auctoritates: *saevum* nimis hic saevum est. *Fodicet,* subinde fodiat. Cf. Ter. Hec. 3, 5, 15. G.

51 *Trans pondera;* trans sarraca saxis vel trabibus onusta. B. Aut *trans pondera* togae iam susceptae ab infimo limbo, qua antea tegebatur manus, ut vult Petrar. de re Vest. 3, 2: aut, quod ad Fabri et Stephani thesauros mihi placere ostendi, *trans pondera,* ultra aequilibrium cor-

Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
Cui libet is fasces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur: Frater, Pater, adde;
Vt cuique est aetas, ita quemque facetus adopta;
Si, bene qui coenat, bene vivit; lucet, eamus
Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
Differtum transire forum populumque iubebat,
Vnus ut e multis populo spectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid

53 hic fasces *edd. vett.*

corporis, cum periculo cadendi. Fodit latus laevum candidati nomenclator: alacris nimium et cupidus candidatus ita protendit dextram, ut aequilibrium pene perdat etc. *Pondera* de aequilibrio dici, satis ostendit Ovid, Met. 1, 13 *Ponderibus librata suis tellus. G.*

52 *Fabia* et *Velina* Tribuum nomina sunt. B. Tribuum suffragia petebant paullo ante candidati per se, et per homines gratiosos, qui dicebantur *tribum conficere* alicui etc. G.

53 Recte Bentleius divisim posuit *Cui libet*, et *is* pro *hic*, idque auctoritate Librorum idoneorum.

Fasces, Consulatum.

Curule ebur; sellam curulem, et per hoc Aedilitatem. Eburneo feretro vehebantur in Curiam Aediles. *Virga quam Imperator in Curiam ferebat, Curulis vocabatur*, Vet. Schol. Cruq.

54 *Importunus*; Comica festivitate *importunum* dicit prae nimia potentia ferocientem.

Blandi *Fratres* coaevos compellabant, et natu maiores *Patres*. *Vis Frater ab illis Ilibus*. Iuvenalis.

55 *Facetus*, comis. *Faceto* semper adest quod dici convenit: est enim quasi *fando cietus*. B. *Adoptare* dicitur etiam filius patrem, ut Hammonem Alexander. G.

56 *Lucet*; supple, cum primum.

58 *Gargilius luxuriosus ac perditus fuit, qui se venari simulabat, dum emeret apros*. Vet. Schol.

59 *Per famam et populum*. Iuvenalis.

Bentleius ausus est reponere *campum* pro *populum*; neque vidit *forum* modo non esse a *populo* diversum. Nullibi tamen compareret vox *campum* praeterquam in Horatio suo nuper edito. Verum auribus erat adeo delicatis, ut non posset, vel in Satyrico carmine, illam repetitionem ferre, *populum* et *populo*. Nobis non licet esse tam disertis. B. *Mane* iubet Gargilius servos cum apparatu venatorio transire plenum forum, et populum adeo dividere ac dimovere; ridiculo eventu, ut eodem populo spectante vesperi referret aprum unum, eumque non a se captum suis in praediis, sed emtum nummo. Magnam vim elegantium verborum hic perdidit vir doctissimus. *Populi* nomen bis positum: huius enim oculos maxime captabat Gargilius, alioqui summo mane s. de nocte exiturus. G.

60 *Vnus ut e multis*; nam et multos habuit ad maiorem pompam et strepitum, ut oculos populi ad se converteret.

61 *Crudi*; etiam a coena lavabant luxuriosi alteram venantes famem ad medias noctes. B. Cf. Pers. 3, 98 et quae ibi Casaub. G. *Tumidi*, cibo potuque repleti, Z.

Quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Vlyssei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
Nil est iucundum; vivas in amore iocisque.
Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

68 imparti *G. Cun.* si nil *coll. Sax.*

EPISTOLA VII.

AD MAECENATEM.

Otium anteferendum divitiis. B. Horatius, quem, cum diutius quam promiserat, Roma abesset et in villa rusticaretur, vel Maecenas ipse vel per alium quendam, ut promissi reditusque memor esset, monuerat, idque, ut videtur, gravius et cum quadam ingrati animi exprobratione, respondet liberius nec tamen sine urbanitate consueta, sese quidem gratissimo animo liberalitatem Maecenatis agnoscere, qua locuples sit factus: verum, si Maecenas eum, nunc ingravescente aetate, nunquam a se dimittere vellet, nec ei pristinam valetudinem iuvenilemque vigorem redderet: se aequo animo, quicquid ab eius benignitate accepisset, resignaturum esse, quoniam ita ipse non magis donis illis uti posset, quam Telemachus equis a Menelao oblatis. Tum rem more suo, hoc est, egregie illustrat exemplo Vulteii cuiusdam hominis tenuis, qui, a Philippi liberalitate ex urbano rusticus factus, donum auctori reddiderit, cum priorem conditionem vitae meliorem sibi esse cognovisset.

Quin-

62 *Caerites tabulae erant civium aerariorum, qui tribu movebantur.* Torrentius. *Qui aliquid flagitii admiserat in Caeritum tabulas relatus est.* Vet. Schol. Cruq. *Victis Caeritibus Romani in percutiendo foedere non dederunt suffragii ferendi ius.* Vet. Schol. B. Quin pro beneficio Caeritibus data civitas, sed ut tum solebat, sine suffragio. Res nota. G.

63 *Vitiosos ideo ait, quia nec apud Vlyssi Circen poculis eius, nec apud Sirenas cantibus, sibi temperare poterant.* Vet. Schol. B. Omisit, suo more, comparandi particulam: simus tales, quales Vlyssis socii. G.

65 *Mimnermus* Poeta erat Venereus, cuius hi duo versus a Cruquio referuntur ex Plutarcho, et a Mureto ex Stobaeo: Τίς δὲ βίος; τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης; Τεθναίην ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι.

65 Deest conclusio, ergo etiam si virtus est summum bonum, danda est illi opera. Cf. v. 26 sq. G.

67 *Novisti*; didicisti.

68 *Candidus, benignus, sine invidia.* Vet. Schol. Cruq.

Hoc sumtum videtur ex Isocrate ad Nicoclem, χρῶ τοῖς εἰρημένοις, ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Vir elegans Iacobus Cruquius.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis, recteque videre valentem;
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam; dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris;
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, et opella forensis
Adducit febres, et testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. ¶ Vescere sodes.
¶ Iam satis est. ¶ At tu quantumvis tolle. ¶ Benigne.

¶ Non

3 *Sic G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *Med.* 1502. *Lamb.* vis sanum recteque val. *al.* si me vis vivum, sanum, r. v. *Cru.*

1 *Quinque dies*; supple duntaxat. *Rure*, apud villam. *Rure* Poetae dicunt pro *ruri*, auctore Servio; quod monuit Cruquius.

2 *Desideror*; absum, exspector. *Atqui*, fidenter et ex abrupto.

3 Valde mihi placet hic versus, qualem ex MS. primisque editionibus reposui: *sanum* illud cum *recte valentem* positum abundat: in *videre* est dulcedo quaedam et ἦθος, quod intelligunt soli qui amarunt. G.

5 *Ficus prima*, pro primus auctumnus, facete.

6 *Designatores sunt funerum mancipes, et ordinatores; nam designare est ordinare; unde et qui loca in Theatris spectatoribus distribuebant designatores dicebantur.* Vet. Schol. Cruq.

Belle *decorat*, tanquam de Magistratu aliquo maiore.

7 *Matercula*, misella mater.

8 *Officiosaque sedulitas*; in matutina salutatione et in deductione ad Forum: Vt primus scilicet omnium compareat.

Opella forensis, qua defendit amicorum causas.

9 *Resignat*; detractis signis aperit, B. Testamentorum resignatio eleganter pro morte. Z.

10 *Albanis, Latinis*. Vet. Schol. Cruq. Nam Alba olim Latii caput.

11 *Ad mare; quod per hiemem calorem praestat, et aestate frigus.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. ad Epist. I, 15, 18. G.

Sibi parcet; sibi indulgebit cavendo a frigore.

12 *Contractus; prae frigore.* Vet. Schol. Cruq. Rigidulus erat Horatius. B. *Contractus* in parvum cubiculum; quod facile vaporetur, iacens in lectulo, involutus vestibus. G.

14 *Calaber*, *Apulus* vel *Tuscus* pro quovis rustico dici solebat: modo autem populares suos suaviter deridet. B. Sensus est: Tu mihi non munera ea dedisti, quae ipse sperneres, sed magna et magni a me facienda merito. Z.

16 *Benigne; humane facis, et gratias ago.* Vet. Schol. Cruq.

¶ Non invisa feres pueris munuscula parvis.
¶ Tam teneor dono quam si dimittar onustus.
¶ Vt libet: haec porcis hodie comedenda relinquis.
¶ Prodigus et stultus donat quae spernit et odit.
Haec seges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus;
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere; reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos;
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cynarae moerere protervae.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
Repse-

19 relinquis *Zar. Cru.* relinques *al.* 22 paratum *edd. vett.*

18 Sensus est: Non possum mecum ferre; sed existimes velim, donum, quod offers, mihi non minus placere, quam si illo onustus domum abirem. Z.

19 *Haec* et *hodie* commendandi habent Emphasin, et Comice proferuntur. B. Fit actio illa vividior, si legamus *relinquis:* magis urget bonus Calaber hospitem suum. G.

20 *Stultus*, rudis, agrestis, imperitus.

Odit, fastidit, nauseat.

21 *Haec seges;* hic ager, hoc genus hominum.

Ingratos; qui gratiam non queunt mereri. Vet. Schol. Cruq.

Omnibus annis: in omne aevum: dum Sol et Luna sunt.

22 *Ait:* h. e. libenter ait, nec tenuit.

Quinque Cruquii Codices pro *paratum* legerunt *paratus*, quam lectionem Gulielmus Canterus primus ex Sosipatri Charisii Institutionibus eruebat.

23 Parvuli hoc ignorant, quibus lupini sunt pro nummis. Aleatoribus hi erant pro calculis, [vid. l. 1 Cod. de Aleatoribus] unde natum Proverbium. Ostendit etiam Muretus ex Plauti Poenulo [3, 2, 20] hos fuisse *aurum Comicum*, prodente Turnebo in Adversariis. B. Sensus est: Et probe tamen scit, quid distent probi numi a falsis; adeo ut dignis hominibus det numos veros, h. e. munera praestantissima. Z.

24 *Pro laude;* pro merito. B. Ob hanc ipsam quoque causam dignum me praestabo beneficiis tuis, Maecenas, ut tu lauderis digno tribuisse. *Pro* hic ponitur ut Lucr. 5, 2. *Quis potis est dignum pollenti pectore carmen Condere pro rerum maiestate*, i. quale poscit maiestas rerum: ita hic qualem requirit laus bene de me merentis. Haec nunc placent pro Tmesi *promerentis*, et prae constructione *dignum pro laude*. G.

25 Discedere, scil. a te rus, animi et valetudinis gratia. Z.

26 *Forte latus*, h. e. spiritum et incessum. B. *Angusta fronte*, a multis capillis tecta, quemadmodum est in iuventute. Z.

28 *Fugam;* quia se subduxerat ebrio. B. Fortassis haec res apud Maecenatem ipsum acciderat, ipsius Maecenatis consilio. Z.

29 Patet ex Sancti Hieronymi Epistola ad Salvinam bestiolam istam genus fuisse muris. Ita enim Dacerius

Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudasti; rexque paterque
Audisti coram; nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Vlyssei;
Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, neque multae prodigus herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.

Stre-

30 cameram *coni. Dac. infeliciter.* 34 compellar *edd. vett.* 41 Ithacae *vulg.* 42 nec multae *Bentl.*

terius Hieronymi verbis; „Docet „Aesopi fabula plerum muris ven„trem per angustum foramen egre„di non valere.“ Rescribendum igitur cum Bentleio *nitedula* pro *vulpecula.* Erat autem *nitedula,* sive *nitela,* Graecis μῦς ἀρουραῖος, quem vulgo vocabant Δενδροβάτην, quod ostendunt Philoxeni Glossae. Moris fuerat Librariis etiam corrumpere quae non valebant intelligere. Vide eruditissimum Cuningamium.

30 *Cumera vasis frumentarii genus, factum ex vimine admodum obductum.* Vet. Schol. Vide Sat. 1, 1, 53.

34 Sex Cruquii Scripti Codices legerunt *compellor* pro *compellar,* quod magis Horatianum est. *Compellari* autem est iure arcessi.

Resigno; satis aspere. Vet. Schol. Cruq. *Resignare autem est conventum irritum facere.* Torrentius. B. Conf. Car. 3, 29, 54. ubi cum ipsa fortuna sic agit. G.

35 *Altilium; domi pastarum avium.* Vet. Schol. Cruq. B. Nam facile *qui satur est plene laudat ieiunia ventre.* Negat se tum demum laudare otium, cum ventrem expleverit deliciis: sed se aequo animo commodis etiam vitae urbanae atque aulicae renunciare. G.

37 *Paterque, Patronus;* Mire igitur *verecundum* pro gratum posuit, *quod iam asperior fuerat,* ut ait Vet. Schol. Cruq. B. Lambinus *verecundum* explicat minime cupidum, paucis contentum. Z.

41 Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἄρ' δρόμοι εὐρέες, οὔτ' ἔτι λειμών. Odyss. Δ, 605.

Bene Bentleius *Ithace* in Nominativo, atque ita etiam ille edidit. [† *Ithacae* est vel Genit. vel Dativ. hoc sensu: Insula Ithaca non habet locum equis aptum. Nec aliter Homer. l. l.]

43 *Atride,* Menelaë.

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. Odyss. Δ, 601.

45 *Vacuum;* ob paucos incolas atque otium: Dilogus. B. *Imbelle,* Tarentum, quia ob mercaturam abundabat divitiis, notum erat ob luxum et molles effeminatosque incolarum mores. Z.

Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non laeve iussa Philippi
Accipiebat) abi, quaere, et refer; unde domo; quis;
Cuius fortunae; quo sit patre, quove patrono.
It, redit, et narrat, Vulteium nomine Menam,
Praeconem, tenui censu, sine crimine notum;
Et properare loco et cessare, et quaerere, et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,

Et

56 natum *Bentl. ex duobus codd.*

58 curto *Heins. ad Ovid. Fast.* 2, 645 *et Bentl. ex* 2 *MSS.*

46 *Strenuus et fortis*, efficax et generosus.

Lucius Marcius Philippus Consularis et Censorius. Torrentius. B. Videtur fuisse ille Ciceronis aequalis pater eius, qui vitricus Augusti fuit. G.

47 *Ab Officiis*; a defendendis amicorum causis apud Forum.

48 *Carinae locus est ad Tellurem, ubi est Pompeiana domus.* Vet. Schol. Et domus etiam huius Philippi.

50 *Adrasum*; commendatio haec erat novaculae. B. Puto intelligi *ἐν χρῷ κουρίαν*, rasum ad cutim usque, parci hominis indicium, qui nollet saepe nummum tonsori dare. Vid. 1, 18, 7. Non omisit hoc in parci s. *μικρολόγου* charactere Theophrastus, et illustravit Casaubonus. Non audiendus est Marcilius, qui libertinae conditionis hoc insigne dicat. Ne servi quidem externo signo discerni ab ingenuis poterant. Et interrogat Philippus, *quo patre*, si ingenuus; *quove patrono* si libertinus. G.

Vacua, otiosa. B. Quia in tonsorum officinas solebant convenire homines otiosi. Z.

Vmbra; Pergula haec erat.

51 *Leniter*; vacui animi indicium.

53 *Vnde domo*; Romanus an hospes.

56 *Praeconem*; huius munus erat, inquit Lambinus, in comitiis tribus citare: qui magistratus creati essent, pronunciare: leges quae suadebantur, pronunciare: in iudiciis testes, reos citare: in auctionibus, rerum pretia declarare. Z.

Notum; h. e. multis notum: nam subdistinguendum puto post *crimine*. Neque enim placet Bentleii *natum*. Non erat laus egregia, praesertim illis temporibus, non fuisse notum. B. At mihi videtur laus esse, si quis *notus sit sine crimine*, i. e. ab innocentia potius nobilis, quam nobilitatus flagitiis, aut ob ignaviam obscurus. Itaque delevi incisum post *crimine*. G.

57 *Properare loco*; sedulam operam navare, ubi res postulabat.

Cessare: interquiescere, otiari, Vet. Schol. Cruq. B. *Quaerere et uti*, rem quaerere et re parta et quaesita uti. Z.

58 *Lare certo*; avito, non a Patrono sibi ad libitum concesso; nec a voluntate Domini pendente,

Bent-

Et ludis, et post decisa negotia Campo.
Scitari libet ex ipso quaecunque refers: dic
Ad coenam veniat. Non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
Respondet. ¶ Neget ille mihi? ¶ Negat improbus, et te
Negligit aut horret. ¶ Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere iubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. ¶ Sic ignovisse putato
Me tibi, si coenas hodie mecum. ¶ Vt libet. ¶ Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
¶ Vt ventum ad coenam est; dicenda tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittur. Hic, ubi saepe Occul-

60 quodcunque *Ven. Glar. Bentl.* 63 Negat *vulg.* 69 Praevidisset *Glar.* Provisisset *Lamb.* 73 Hinc *G.* Ergo *Cru.*

Bentleii *lare curto* pro *certo* mihi non probatur. B. *Certo lare*, ne talis videatur, qualem describit Epist. 1, 15, 28. G.

59 *Ludis*, supple *scenicis*.

Decisa; absoluta, finita.

Campo, supple *Martio*. B. Vbi scilicet homines otiosi versabantur, fabulabantur etc. Z.

60 *Scitari*, *audire*. Vet. Schol.

61 *Credere*, supple *potuit*.

62 *Benigne*, *sermo vulgaris est*; *gratias agit*. Vet. Schol. Et se excusat.

63 Melius ex Libris *Neget* pro *negare possit*. Et sic Bentleius ex vetustissimis Membranis.

Temperanter dicimus *improbus* pro scelestus, et impudens.

65 *Tunicato popello*; h. e. rusticis; nam illi non utebantur toga. *Pars magna Italiae est* (*si verum admittimus*) *in qua Nemo togam sumit nisi mortuus*. Iuvenalis 8, 171. B. Sed etiam urbani opifices et tabernarii tunicati: expeditiores nempe ad opus faciendum. G.

Scruta: Huc facit Lucilii Distichon: *Quidni? Et scruta quidem ut vendat scrutariu' laudat; Praefractam strigilem, soleam improbu' dimidiatum*. Graecis γρυτάρια dicuntur *scruta*, et *scrutarius* γρυτοπώλης ut ostendit Cruquius.

66 *Occupat*; *praevenit salutando*; Vet. Schol. B. Seu, prior vidit et compellat. Z.

68 *Mane domum*; salutatum de more clientium.

72 *Dicenda*, *tacenda*; *velut plebeius expers rerum*. Vet.Schol.Cruq.

73 *Dormitum*, domum scilicet bene potum. B. Non satis intelligo illud *ubi*. An vult Philippi domum etiam aliis clientibus fraudi fuisse?

Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et iam certus conviva, iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum coelumque Sabinum
Non cessat laudare. videt ridetque Philippus:
Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
Immoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum, patrone, vocares,

Si

fuisse? Mihi magis placeret generalis sententia, *Hinc (uti saepe — hamum) mane cliens.* G.

76 *Indictis Latinis; Feriis Latinis in urbe agi aliquid non licebat.* Vet. Schol. Dies erat conceptivus in honorem Iovis Latialis; ut ostendit Cruquius, ex Varrone. B. *Indictis*, quia a Consule solebant indici seu imperari ad tempus certum. Z.

77 *Mannis;* buricis trahebatur rheda.

78 *Videt*, intelligit.

79 *Requiem*, locum quo interiungat. B. *Diversorium* solet vocare Cicero. G. Materiam se oblectandi et recreandi. Z.

80 Septem millia sestertiûm.

83 *Nitido*, hilari sodale, et bello homuncione. *Hilares nitidique vocantur.* Iuvenalis 11, 176.

84 *Crepat mera;* iactantiores fere sumus in re quam non sumus experti. B. Nil nisi vineta, loca vitibus obsita, loquitur. Z.

Vlmos, ad maritandas vites.

85 *Senescit;* impallescit. *En pallor seniumque!* Persius 1, 40. B. Conficitur, marceratur. Z.

86 Scite confert Lambinus locum similem Xenoph. Cyropaed. VIII, 3, 41. Z.

88 Per Charientismum *offensus* dicimus pro in rabiem versus.

Caballum, equum rusticum.

91 *Durus;* addictus labori, nec tibi parcens quod satis est.

Attentus, deditus curis et rei faciendae. Per Charientismum *attentum* dicimus avarum, et *durum* asperum et immitem.

92 Plebeii Patronum quem sibi volebant antiqua lege deligebant.

Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium dextramque deosque Penates
Obsecro et obtestor, vitae me redde priori.
¶ Qui semel aspexit quantum dimissa petitis
Praestent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est.

93 ponere *probat etiam Heins. ad Ovid. Fast.* 5, 73. *Sic et Lamb. et Bentl. sed* dicere *Ven. Glar.* 96 semel *etiam Bentl.*

EPISTOLA VIII.

AD CELSVM ALBINOVANVM.

Queritur se melancholia laborare. B. Scribit, se morosum hypochondriacum minus animo valere, atque hortatur Celsum, ut Tiberio Neroni eiusque comitibus studeat placere, fortunamque, qua utatur, ita ferre, ut homines de eo bene existiment.

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret quid agam; dic, multa et pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
Con-

93 *Ponere* lectio est fere omnium Codicum; *dicere* ex Interpretamento est.

94 *Quod te; Hi duo versus a Mena Philippo sunt dicti, et ab Horatio Maecenati.* Vet. Schol. B. Per Genium domini et patroni iurabant servi et clientes. Z.

96 Magis placet *semel* quam *simul*, quam scripturam reperit Lambinus in suis, et in uno Cruquius.

98 *Modulus* pes ligneus est, sive forma. Vide Epist. 10. Huc facit, Proverbium Graecum, Μὴ ὑπὲρ πόδα τὸ ὑπόδημα. B. De re conf. Cic. de Offic. I, 31. Z.

Verum est; veritas est norma recti. [† *Verum* signif. aequum aut rectum.]

EPIST. VIII.

1 *Gaudere;* expressit Graecorum χαίρειν καὶ εὐπράττειν. Vet. Schol.

2 *Refer*, h. e. meo nomine iube. *Comiti*, clienti et sectatori. B. In cohorte Neronis, haud dubie tum, cum hic iussu Augusti esset in oriente: de qua expeditione vid. Epist. I, 3, 1. Z.

Neronis, Tiberii.

3 *Quid agam;* Dilogia, ut valeam, et quid scribam: hoc ostendunt sequentia.

Minantem; cum elatione quadam promittentem. B. iactantem, ut Serm. II, 3, 11. Z.

4 *Nec recte;* nec ad rationem nec ad libidinem.

Haud quia grando; obiter pulsat avaros.

Contuderit vites, oleamve momorderit aestus,
Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
Fidis offendar medicis, irascar amicis;
Cur me funesto properent arcere veterno?
Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam:
Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se;
Vt placeat Iuveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte; primum gaudere; subinde
Praeceptum auriculis hoc instillare memento;
Vt tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

EPI-

5 oleamque *edd. vett.* 6 arvis *primae editt. Cru.* 12 venturus *MSS. Cruquiani, et Bentl. Sed* ventosus *etiam Serv. ad Virg. Aen.* 4, 224. 14 atque coh. *Ven. Glar.*

5 *Oleamque* solenni Librariorum errore pro *oleamve.* Sic et Bentleius.

6 *Longinquis in agris:* In Lucania vel Apulia Romani pascebant armenta et greges. Omnes fere scripti Codices legerunt *agris* non *arvis* ut Vulgati. B. *Arvis* minus placet, quia *arva* proprie sunt, quae arantur segetis causa. G.

7 *Corpore toto ideo ait, ut quamvis partem validiorem ostendat quam animum suum.* Vet. Schol.

7 *Aegrum,* melancholicum.

12 Sentio cum Stephano hunc versum cum Interrogatione proferendum: est enim Ethopoeia offensi et impatientia laborantis.

Funesto; diro, et pestifero.

Veterno, lethargo.

11 *Quae nocuere;* supple *quia ἀπὸ τοῦ κοινοῦ.* B. Medeae Ovidianae se facit similem, *video meliora proboque, Deteriora sequor.* Met. 7, 20. G.

12 De simili inconstantia vid. Serm. II, 7, 28. *Ventosus,* levis et inconstans, mobilis. Z.

13 *Gerat;* habeat. B. *Rem gerat* ad officii publici rationem pertinet, *se gerat* ad privatam vitam et mores. G.

14 *Cohorti;* Comitatui, sive Assectatorum gregi. *Erat enim scriba militum.* Vet. Schol. Cruq. B. *Cohors* proprie comites magistratuum provincialium. G. *Iuveni,* h. e. Tiberio Claudio, qui tum circiter annos viginti duo natus erat. Z.

15 *Recte;* animus nobis plerumque est norma recti.

Gaudere, supple me dicito. Vet. Schol. Cruq.

Subinde, deinde, ut ostendit Cruquius ex Vallae elegantiis. B. Sed ad repetitionem praecepti etiam pertinere, non dubito. G.

16 *Auriculis instillare,* insusurrare, ut nemo audiat.

17 *Fortunam* supple *magnam.*

Nos: debuit dicere Claudium et Comites, verum urbane dissimulat quod amice monet, ne fido offendatur medico. B. Vt tu, recte an male et insolenter, fers fortunam, sic homines de te existimabunt. Z.

EPISTOLA IX.

AD CLAVDIVM NERONEM.

Egregie callidum et rigidum Principem demulcet. B. Ne commendatio apud Tiberium superbum, invidiosum, suspicacem esset vana et irrita, admodum caute et considerate rem tractat.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus
Quanti me facias. nam cum rogat, et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
Munere cum fungi propioris censet amici;
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
Sic ego, maioris fugiens opprobria culpae,
Frontis ad urbanae descendi praemia. Quod si
Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPI-

1 Titus Septimius Eques Romanus erat et Poeta insignis, atque olim Horatii commilito. B. Idem ad quem est Car. 2, 6. G. [† quem etiam laudat Ep. 1, 3, 9.]
Nimirum; quantum constat, ni multum fallor.
Vnus; nam et meipso melius novit. B. Ergo non metuendum est, ne te commendatione aliorum obtundam. Z.

2 Concinnior mihi videtur haec Scriptura, quam Petrum Victorium secuti plerique probant, quam *me;* confirmant etiam Scripti Codices. B. *Prece cogit.* Ita sibi coniunctum indicat Septimium, ut precibus suis vim sibi facere et se cogere posse videatur. Sed tota epistola est perfectum commendationis exemplar. G.

3 *Tradere;* commendare.

4 *Mente domoque;* amicitia et mensa. B. Prudentia et domesticis. *Legentis*, h. e. deligentis. Z.
Honesta; et per hoc honestos.

5 *Propioris*, intimioris. B. Fungi scil. me. Z.

7 *Abirem*, evaderem.

9 *Opis;* gratiae apud te.
Vni *mibi* studens.

11 *Vrbana frons consistit in audacia civili.* Vet. Schol. Cruq. Dialogus usus est voce *urbana:* sunt enim urbani petulantes et minus verecundi; sunt etiam faceti et alloquio blandi.
Praemia, dotes; inverecundiam scilicet et argutias.

13 *Tui gregis;* tuae familiae sive clientelae.
Fortem; generosum et simpliciter bonum. B. *Fortem*, non mollia sectantem, sed labores tolerantem, cupiditatibus resistentem. *Bonum*, qui amicis prodesse et vult et potest. Z.

EPISTOLA X.

AD FVSCVM ARISTIVM.

Mira rusticanae atque otiosae vitae praeconia. B. Fuscus Aristius, admirator vitae urbanae, minus alienus esse videtur a studio divitiarum gratiaeque potentiorum. Quare amici intimi morbo mederi leniter ac prudenter studet Horatius ita, ut ostendat, quid sibimet ipsi de hac re videatur. Scribit enim, se ruri paucis rebus tenuique victu contentum laetumque vivere; hic esse hiemem tepidiorem; auram quae calorem aestatis temperet ac leniat gratiorem; somnum curis et invidia non turbari; herbas suavius pavimentis tessellatis urbis olere; aquam puriorem fluere cum murmure grato, et prospectum in longos agros reperiri. Qui vero divitiis et vitae splendore ducatur, eum ob fortunae inconstantiam minus tranquillum, beatum et liberum esse posse.

Vrbis amatorem Fuscum salvere iubemus
Ruris amatores, hac in re scilicet una
Multum dissimiles, at caetera pene gemelli,
Fraternis animis, quicquid negat alter, et alter;
Annuimus pariter vetuli notique columbi.
Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui
Quae

3 at *Cruq. Heins. ad Ovid. Met.* 7, 99. *Bentl. Cun.* ob *Z. Med.* 1477.
5 vetulis notisque columbis *Lambi. coni. Cruq. ex MSS.*

1 *Fuscum* Aristium dicit, Grammaticum illius temporis insignem. B. Ad hunc videtur esse Car. 1, 22. G.

Iubemus, optamus, volumus.

2 Antitheta veluti in acie componit.

3 *Ad caetera*; supple, *quod attinet*. Tres Codices legerunt *at*: sed nihil opus, etsi Bentleius malit *at*. B. Recepi *at*, quia auctor solet absolute ponere *caetera*, pro caeteroqui, in caeteris rebus: ut in fine huius epistolae, et Carm. IV, 2, 60. Z.

Gemelli Proverbiali sermone dici solent simillimi.

5 *Annuimus*: alter alteri affirmanti quid. Et scitus est Iconismus columborum, quorum fere perpetuus iste gestus est.

Columbi; *quia plurimus amor columborum*. Vet. Schol. Perpetua Horatii figura, qua ex similitudine facit metaphoram, omittere particulas comparandi. Si posuisset *tanquam, veluti* etc. nemo desiderasset *vetulis*. Cf. ad Epist. 1, 2, 34. G.

6 *Tu nidum*; mire servat Metaphoram. Nobis etiam hodie Cocks neys; h. e. pullorum ova, dicuntur perpetuo urbi haerentes.

Laudo, miror. B. Probo, sector. Z.

8 *Quid quaeris?* quid ulterius desideras? Comica Enallage Perso-

 nae.

Quae vos ad coelum effertis rumore secundo:
Vtque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
Ponendaeque domo quaerenda est area primum,
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?

Pr-

9 fertis *Sax. et Bentl. it. Z. Med.* 1477. 18 depellat *MSS. quid. Lambi. Bos. Gen.* 19 tapetis *coniic. Bentl. si quis velit indormire.*

nae. B. *Quid quaeris?* simpliciter continuat, et concludit sermonem, ut *breviter*, *denique* etc. G.

Vivo, h. e. nitide et hilariter ago.

Ad Emphasin ingentis fastidii posuit *ista* et *vos*. B. Vt in orationibus *iste* semper ad adversarium, contra quem dicitur, pertinet, ut *hic* ad clientem. G.

9 *Rumore secundo;* unanimi et consentiente voce: *secundum* enim dicitur quod iuxta positum est, et per hoc, quod convenit, a *secus* ut puto. *Qui secundis aliquando frustra curatus est, contrariis saepe restituitur*. Cornelius Celsus. Alias enim dixit *secundum remediis tempus*, pro conveniens. Dicimus *secundo* et *adverso amne navigare: Et Currusque volens dat lora secundo* apud Virgilium est.

10 Mire *fugitivus*, quia ipse fugit urbem. B. Et Maecenatis dapes. *Z.*

Liba, mellitos panes. Gingerbread. B. *Liba*, iucunda, si rara sint: in familia sacerdotum copia ex multitudine sacrificantium fastidium adfert. Verum quid sibi vult Acron Fabric. *Cum in servis suspicio furti habetur, ducunt ad sacerdotem, qui crustum panis carmine infectum dat singulis, quod cum ederit* [s. ederint] *manifeste furti reum asserit.* An ita antiquum est Ordalium per eucharistian probandae innocentiae, ut ita de illo loqui potuerit homo a sacris Christianis alienus? Exempla quibus utuntur Hachenbergius et I. A. Schmidius ad hanc antiquitatem non ascendunt. An tale quid etiam inter deorum cultores in usu fuit? G.

11 *Egeo*, et per hoc cupio.

Placentas, casearias dicit tortas, nobis Cheesecakes.

12 *Vivere naturae;* quod Philosophiae propositum est. Natura humanae rationis norma est.

13 *Ponendae*, erigendae. B. *Area*, locus ad domum aedificandam. Z.

14 *Novistine;* bella interrogatione extorquet id quod vult.

16 *Momenta*, motus sive horribiles incessus.

17 *Acutum*, *acrem*, *vehementem*. Vet. Schol. Cruq.

18 Plures libri *depellat*, sed melius *divellat*. Sic et Anacreon, Κατὰ μεῦ σχίσεις ὀνείρους.

Dilogus posuit *invida:* invidet enim cura nobis quietem, uti et nos invidemus aliis honores atque divitias.

19 *Libycis;* ex marmore Numidico, quod colore erat vario, conficiebantur tessellata pavimenta.

Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſilva columnas,
Laudaturque domus longos quae proſpicit agros.
Naturam expelles furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectavere ſecundae,
Mutatae quatient: ſi quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet ſub paupere tecto

 Reges

24 expelles *primae editt. it. coll. Sax.* 25 veſtigia *Med.* 1477. *Cruq.* faſtigia *Boſ. Sax* 27 ſucum *Z.* ſuccum *Med.* 1477. *Flor.* 1482. 30 plus aequo *Sax.*

20 Vicis conſtabant antiquae urbes, interiectis hortis et viridariis, hinc et in Plurali numero Athenae, Thebae, Mycenae, etc.

Tendit, nititur; aliàs tendere eſt arcum dirigere. B. *Plumbum* intelligere oportet fiſtulas plumbeas quibus conſtant aquaeductus Romani, et ex eo ipſo aliquid inſalubre corporibus contrahunt. Quanto laudabilior aqua ex ipſo fonte, vel certe ex rivulo fonti proximo hauſta? G.

22 *Varias columnas;* porticuum ſcilicet. B. Cf. Car. 3, 10, 6. G.

24 *Expellas furcâ: Furcillis expellere Proverbialiter dici poteſt, pro eo quod eſt ignominioſa vi eiicere: Sic et Graeci* Δικράνοις ὠθεῖν ἢ ἀποκινεῖν. Cruquius. *Expelles* placuit Bentleio, at nobis vulgata Lectio *expellas*. B. Auctoritates poſuimus. Accedit ratio, quae *expelles* probat, quia asſeveratius hoc eſt, et vehementius. G.

25 *Mala;* perverſa.

Furtim; et per hoc, tu velis nolis. B. Divitum deliciae repugnant ſimplicitati naturae, quam faſtidiunt: ſed paullatim tamen vincit naturâ, ut cupide ad contemtam illam ſimplicitatem redeant. G.

26 Bene *contendere* pro comparare; nam una tendunt pannos qui comparant, et internoſcere volunt diſcrimina. B. *Qui callidus neſc.* h. e. qui purpuram falſam et ſpuriam callide non poteſt diſcernere a vera et germana, qualis eſt Tyria. Z.

27 Aquinates Tyriam purpuram falſabant, qua decipiebant imperitos. B. Mirum eſt nullam huius officinae mentionem ſupereſſe apud Plinium. De *fuco* eiusque in purpura tingenda uſu, de collatione item *lanae fuco tinctae* cum *purpura* disputatum ad Quinctil. 12, 10, 75. G.

28 *Propiusve medullis;* Negotiatores tangit, quos immaniter angunt huiusmodi damna.

30 *Plus nimio;* ultra modum delinivere. B. Valde mihi placet *plus aequo*. G.

31 *Mutatae quatient*, eleganti Charientiſmo poſuit pro adverſae turbabunt. B. De *mirabere* conf. Epiſt. 1, 6, 1. G.

Reges et regum vita praecurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, fraenumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non fraenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet aeternum; quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede maior erit, subvertet; si minor, uret.
Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.

Impe-

37 victo *etiam coll. Sax.* victor victo *Cun.* 40 vehit *sex edit. apud Cun. et Bentl. e codd.* 41 nesciat *Lamb. ex codd.*

33 *Reges*, potentes patronos, atque etiam ipsos reges Dilogus.

Vitâ; supple beata.

34 *Cervus Equum*; hanc Fabulam narravit olim Stesichorus Himeriensibus, cum Phalaridi Satellites pararent, ut ex Aristotelis Rhetoricis ostendit vir doctus Ioannes Hartungus. Philosophum ipsum adi et ridebis.

Melior, superior, κρείττων.

35 *Minor*, inferior, ἥττων.

36 *Opes* modo posuit pro *opem*.

37 *Violens*: ferox, insultans. Pro *victor violens* Bentleius legit *violens victo* de suo arbitrio. Neque videtur advertisse disiunctim dici *victor* et *violens*: neque enim dicit *violens victor*: sed *violens discessit*, quod est ferociter, superbiens scilicet ob superatum hostem. [† *Violens* est superbus, et dicitur coniunctim *violens victor*. Ernesti.]

39 *Metalla* dicit aureos et argenteos nummos per contemtum.

40 *Caret*, qui se privat.

Bentleius *vehit* pro *vehet*, verum tantundem fuerit: Dissentiunt Exemplaria quod Librarii parum referre crederent.

Mire improbus, pro eo quod est avarus et cupidus, ut; Quos improba ventris Exegit caecos rabies. Vet. schol. Cruq. Verum Dilogus usus est et pro vili, et pro importuno: quia et itati *Improbum* dicimus pro scelesto.

41 *Aeternum*: et per hoc immiserabilis.

Plurium Codicum scriptura est *quia nesciet*, nonnulli tamen malunt *qui nesciat*, quod minus probabile videtur. B. *Nesciit*, mihi magis placeret. G.

Uti; contentus frui. B.

42 *Non conveniet sua res*, si ob rem tenuem et angustam, quae videtur, dolet; ob amplam vero superbit, luxui et cupiditatibus indulget. Z.

Olim; ita fere ordiri solent qui Fabulas narrant.

43 *Uret*, vexabit premendo.

44 *Vives*, Futurum pro Imperativo, eleganti Enallage. B.

47 *Cogere*, rem quaerere, divitias corradere. *Cessare*, rei quaerendae modum et finem facere. Caeterum urbane et prudenter de sese loquitur id quod ad Aristium pertinebat. Z.

Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
Excepto quod non simul esses, caetera laetus.

EPISTOLA XI.

AD BVLLATIVM.

Animi aegritudinem peregrinationibus non levari. B. Bullatius vel ob spem aliquam, quae frustrata erat, vel ob incommodum, quo affectus erat, vel ob animi morositatem, Romam relinquere et in aliquo Graeciae aut Asiae loco vivere statuisse videtur. Ab hoc igitur consilio amicum avocare conatur Flaccus, docens, ad bene et beate vivendum non locum facere, sed animum aequum, rationem et prudentiam.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? maiora minorave fama?
Cun-

3 minorane *vulg. et Bentl.*

47 Hoc est, si non servit, imperat.

48 *Digna sequi;* h. e. aequum est pecudem servire pecuario, non pecuarium pecudi, cum necesse sit ut alter alterum trahat. Notum est pecudes fune ligari in pascuis. Huc spectat et illud Persii [5, 118] *Quae dederam supra repeto funemque reduco.* Hic locus ab omnibus quos vidi pessime exceptus est. B. Referunt ad ludum illum, funem utroque extremo prehensum ad se trahentium, vel ad eos, qui restim ductitantes saltant. Sententia quidem non obscura, undecumque formula repetita sit. G.

49 *Dictabam;* puero meo amanuensi.

Vacuna in Sabinis dea, quae sub incerta est specie formata. Varro in Primo Rerum Divinarum Minervam [*Victoriam* Acro Fabric.] *dicit, quod ea maxime hi gaudent qui sapientiae vacant.* Ex utroque Schol.

50 *Laetus,* quia contentus.

EPIST. XI.

1 Comice *quid?* pro Qualis et Quanta res? B. In peregrinatione versanti scripta videtur epistola, quod colligo praesertim ex v. 6. G. Vid. Argumentum. Z.

Nota; famâ nobilis.

2 *Concinna,* bella.

3 Omnes Cruquii Codices pro *minorane* legerunt *minorave:* et *cunctaque* pro *cunctane* erat in plerisque Torrentii. *Minorave;* nam sentio ea minora tibi visa. Bentleius praetulit *minorane;* utrum vero rectius, qui vult diiudicabit: mea parum interest. *Cunctane* etiam posuit Bentleius pro *Cunctaque,* etsi nihil opus.

Cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Aspersus, volet in caupona vivere; nec qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Vt fortunatam plene praestantia vitam;
Nec, si te validus iactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,

Per

4 Cunctane *etiam primae editt. vett.* 18 austris *coll. Sax.* 7 Lebedus quam sit Gabiis *edd.*

4 Synecdochice *Campum* et *Tiberim*, exercitii loca, pro ipsa Roma protulit.

5 *Vna;* Pergamus, vel quaedam alia. B. Vt Apollonia, Thyatira, Myndus, Tralles. Z.

6 *An Lebedum laudas?* quod magis puto.

Odio; fastidio, vel immani taedio.

7 Haec iam e sua persona ac de se poeta: se quoque in obscuro loco malle vivere, quam immersum esse molestiis belli civilis. Interim fatetur, rebus secundis praeferendam esse Romam; ante omnia vero parandam tranquillitatem animi, quae ubique praestat felices. G.

Omnes fere scripti Codices legerunt *quid* pro *quam*; sed malim sine Interrogatione.

Gabii vicus in Sabinis iuxta Lucretilem montem, unde et aqua Gabia. Vet. Schol. B. Verba, *Tamen illic — furentem* videntur esse Bullatii et eius obiectionem continere, hoc sensu: Quamquam scio esse locum desertum: tamen ibi mallem habitare et turbas, motus et incommoda patriae procul remotus spectare. Z.

10 *Spectare*, Hellenismus pro *ut spectem*. Notum est Veteres maxime delectatos fuisse locis maritimis. *Hoc autem dicit ad imitationem Lucretii, qui ait* [2, pr.] *Suave mari magno motantibus* [turbantibus] *aequora ventis, E terra magnum alterius spectare laborem.* Vet. Schol. Cruq.

11 *Imbre lutoque: quo colligit non debere totam odisse vitam propter interveniens incommodum.* Vet. Schol. Correctio quaedam est superioris sententiae.

13 *Frigus collegit;* est et *collegit sitim* apud Virgilium. Vetus erat dictum in eos qui perpetuo rigebant: *Nunquam eos de balneo, aut furno conducendo cogitasse.* Vid. Grangaeum in Septimam Satyram Iuvenalis.

16 *Trans Aegeum mare,* h. e. ubi tu ultra mare fueris; reditum enim tibi abscindes.

17 *Incolumi,* h. e. illi qui incolumi capite est, et sana mente.

18 *Paenulam modo dicit gausapinam, non scorteam:* est autem paenula hiberna et viatoria vestis; ami-

Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, ac vultum ſervat fortuna benignum,
Romae laudetur Samos, et Chios, et Rhodos abſens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata ſume manu; neu dulcia differ in annum;
Vt, quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. nam ſi ratio et prudentia curas,
Non locus effuſi late maris arbiter, aufert;
Coelum, non animum, mutant qui trans mare currunt:
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic eſt;
Eſt Vlubris, animus ſi te non deficit aequus.

EPI-

20 *pro* et *recepi* ac *duce Bentleio ob ſonum.* 22 deus ſeu Fors donaverit *Cun. e coni.* 23 neu *etiam G.*

amiculum ſcilicet humerale in modum lacernae, ſuperne quidem undique concluſum, inferne autem in duos limbos partitum.

Sic et Virgilius, *Solſtitium pecori defendite*, pro *aeſtatem.*

Campeſtre; tenue eſt, et totius corporis nihil praeter inguina tegit. Vet. Schol. Campeſtre dictum, quod in Campi Martii exercitiis eo uterentur nudi iuvenes Alias ſubligaculum, ſuccinctorium, et perizoma dicitur.

19 *Per brumam Tiberis; Quis enim tunc nataret?* Vet. Schol.

Caminus; fumarium, focus.

20 *Servat;* retinet. [† *Dum iuvat et vultu ridet Fortuna ſereno.* Ovid. Triſt. 1, 4.]

22 *Fortunaverit; beatum fecerit.* Vet. Schol. Cruq.

Horam; quantulumcunque tempus.

23 *Sume manu*, h. e. carpe, uti brevis aevi florem, ne decidat.

Bentleius ex Libris vetuſtis *neu* [pro *nec*] quod rectius.

Dulcia, ſuavitates vitae, vel gaudia.

In annum; in aliud tempus. Vet. Schol. Cruq. Tempus certum pro incerto. Nam fere conſuevimus in alterum annum familiaria differre negotia.

24 *Libenter*, ad votum, vel ad libitum.

25 *Dicas*, et per hoc credas.

Ratio et prudentia, Logica, et Moralis Philoſophia.

Curas, aegritudines.

26 *Maris arbiter*, h. e. mare ſpectans, et per hoc amoenus.

27 *Animum*, ſupple aegrum. Οὐ τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μόνον μετήλλαξεν, ut olim Aeſchines Orator de Cteſiphonte, quod monuit Cruquius. [† Dacierius ad *Coelum* repetit *ſi* ex vſ. 25. et poſt *currunt* ponit colon.]

Currunt, navigant.

28 *Strenua inertia;* h. e. ſedula deſidia. Ὀξύμωρον Figura. B. *Navibus atque quadr.* maria et terras peragramus. Z.

Exercet; per Charientiſmum pro inquietat, vel huc agit atque illuc.

30 *Vlubrae locus in Italia, in qua nutritus eſt Caeſar Auguſtus, propter quam cauſam ab Horatio nominatur, cum ſit deſertiſſimus vicus.* Vet. Schol. B. An confundit Scholiaſtes cum *Vlubris Velitras?* Hic educatum Auguſtum docet Suetonius. *Vlubras*, Trebatii ſui patriam ridet Cic. Fam. 7, 18. G.

Aequus, rectus, immotus, et ſua ſede quietus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIVM.

Solatur in tenui re philosophantem amicum, qui plantam e co avaritiae evellere nequibat. B. Iccius, qui philosophiam af ctabat et simul rei quaerendae avidior erat, ut supra Carm. 29, ita et hic salse, quamquam tectius, ridetur. Tum co mendatur homini Pompeius Grosphus. Tandem de statu r publicae quaedam adduntur.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia maior
Ab Iove donari possit tibi. tolle querelas;
Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere maius.
Si forte in medio positorum abstemius, herbis

Vi-

1 Icci *etiam G. H. H. primae editt. Ald. Steph. uterque Cruq. etc.*

1 Bentleius *Iccium* pro *Ictium*, et primo versu *Icci* pro *Icti*, prae negligentia et incuria. B. Vid. Var. Lect.

Quos colligis; Procurator Agrippae hic erat. Vet. Schol. Vid. Lib. I. Od. 29.

2 *Recte;* sapienter, et ad rationis normam.

Non est ut; Hellenismus, οὐκ ἔστιν ὅπως. Cruquius.

3 *Tolle*, aufer, apage; ἐν ὕθει.

4 Mira Hypallage *rerum usus* posuit pro *res ad usus*.

Suppetit, ad manum est, non deest; ὑπόκειται.

5 *Lateri;* etiam tergum latus dicitur, ut venter Ovidio in isto; *Poenitet et lateri conseruisse latus;* ut sint quatuor hominis latera. B. Pectus et officinam spirandi maxime intelligi, docet versiculus Graecus, quem respexit noster, pars illorum, quos Soloni tribuit Plutarchus Solo. pr. quique inter Theognidis carmina leguntur 722 sq. γαστρί τε καὶ πλευραῖς, καὶ ποσὶν ἁβρὰ παθεῖν, ubi idem locus eodem modo tractatur. G.

Pedibusque; si tibi sint calceamenta. Vet. Schol. B. Pedibus bene est, si sani sunt, non dolent. Z.

6 *Regales*, Dilogus vel magnorum regum, vel ipsius Agrippae patroni tui: et Proverbialiter dicimus *regias opes*. B. Videtur spectare *beatas Arabum gazas*, de quibus Carm. I, 29. Z.

7 *Positorum;* eorum quae tibi satis large apponuntur, fructus scilicet Agrippae, de quibus memini.

Abstemius; sine vino, siccus et sobrius. Vet. Schol. Absque temeto. Aliquid de nimia eius parcimonia inaudierat Horatius. B. *Si forte* etc. Intellige *enim*. Reddit enim rationem, cur, si ventriculo quis valeat et corpore sit sano, vel maximae divitiae apud hominem avarum non habeant hanc vim, ut lautius vivat. Z.

Vivis et urtica, si vives protenus, ut te
Confestim liquidus fortunae rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit;
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
Cum tu inter scabiem tantam, et contagia lucri,
Nil

8 protenus *cum Bentl. rescripsi pro vulg.* protinus. *Z.*

8 *Vrticam* etiam herbam edulem esse habitam, docet Plin. 21, 15 s. 55; sed vere tantum cum tenera est. hanc autem epistolam auctumno scriptam, ex ultimo versu patet. Et v. 21 pisces memorat, et vivit Iccius in insula. Itaque *urticam* piscem hic intelligi, nil dubito. G. Quia pisces ad delicias tum referebantur, h. l. autem de tenui et sordidiore victu est sermo: urtica de herba est accipiendum. Z.

9 *Confestim;* non intermisso cursu, ut ostendit vir elegans Iacobus Cruquius ex Sosipatri Charisii Institutionibus. *Confestim et protinus coniunxit, indulgens Emphasi celeritatis.* Vet. Schol. Cruq. B. Mihi videbatur hic *confestim* retinere vim originis suae, ut sit *confertim* dense, non tenui modo bracteola, sed solido auro. Illa celeritatis et continuitatis notio satis iam expressa in *protinus*. G. Distinguendum est, ut fecimus, et explicandum: Eiusmodi tenui victu semper uteris, quamvis confestim ditissimus sis factus. Z.

Liquidus Fortunae rivus, cogitavit de Pactolo et Mida: et mire *liquidus*, alias non inauraret: quin et *inaurari* Proverbiale est.

10 *Naturam*, avari animum atque avidum ingenium: et supple, *Et hoc facis.* B. Iccius ut procurator, poterat certe in tantum genio indulgere, ut uteretur in *medio positis* deliciis. Quod igitur abstinet, illud vel hanc habet caussam, quia *pecunia*, in qua nunc est, *naturam* assuefactione moderatam *mutare* statim *nescit*, vel hanc, quod philosophia illum docet, *cuncta* esse *minora virtute etc.* Nihil equidem Ironiae video, nihil mordax: sed ingenuum laudatorem amici et virtutis. G. Equidem ironiam puto. Z.

11 *Virtute;* Stoica temperantia. Salsa Ironia est per plures versus: nam mordendo laudat: et vult significare fieri non posse, ut quis Philosophiae et avaritiae serviat. B. Imo ridet Iccii philosophiam, quasi virtus esset, si quis, ob avaritiam, utatur victu tenuissimo. Z.

12 *Democriti; hic, dum Philosophiae intentus erat, neglexit agros suos, adeo ut vicinorum pecora ibi libere pascerentur.* Vet. Schol. Cruq. *Constat autem Democritum apud Abderitas cives suos caussam dixisse amissi patrimonii sui, et absolutum prolatis libris, quos de Physica scripsit.* Vet. Schol. Auctores meliores dabit Menag. ad Diog. Laërt. 9, 39. G.

13 *Culta;* sata, vel segetes.

14 *Scabiem;* dicit cupiditatem stolidam, importunam et inexplebilem. B. Puto, hic irritamenta tantum cupiditatis intelligi: qui tractant rem pecuniariam, eos ab illa urtica non uri, ab illa scabie non prurire, mirum, et laudis est. Maior virtus est, si quis dum tractat quotidie pecuniam, ab ea non corrumpitur, quam qui illam plane non audet attingere. G. Sensus loci est: Democritus ob studium sapientiae patrimonium negle-

Nil parvum ſapias, et adhuc ſublimia cures:
Quae mare compeſcant cauſae; quid temperet annum;
Stellae ſponte ſua, iuſſaene vagentur et errent;
Quid premat obſcurum Lunae, quid proferat orbem;
Quid velit et poſſit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum ſeu piſces, ſeu porrum et caepe trucidas,
Vtere Pompeio Groſpho; et ſi quid petet, ultro
Defer: nil Groſphus niſi verum orabit et aequum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid de'ſt,
Ne tamen ignores quo ſit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudî virtute Neronis
Arme-

20 Empedocleum *coni. Cun.* Stertinii *Ven. Glar.* 23 Offer *Sax. e gloſſ.*

neglexit et agros deſeruit incultos. Ergo mirum eſt, quod tu in ſtudio tanto rei quaerendae et augendae philoſophiam (h. e. non tam ſapientiae ſtudium, quam phyſicam) etiam tractas, etc. Salſam ironiam hanc eſſe, quis non videt? Z.

Contagia dicimus late ſerpentia mala: nam *Creſcit amor nummi.*

15 *Sublimia*, Μετέωρα ſive Coeleſtia.

16 *Mare compeſcant*; ne in terras exeat.

Temperet, h. e. aeſtivo calore et hiberno frigore miſceat.

17 *Stellae*, Planetae.

18 *Premat*, occulat, tegat: Dilogus Eclipſin dicit et Lunares Numeros.

19 *Rerum concordia discors:* in animo habuit Empedoclis illud: Ἄλλοτε μὲν φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα, Ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα νείκεος ἔχθει. Atque hic quidem locus optime declaratur Ovidii Verſibus Met. 1, 430 *Quippe ubi temperiem ſumſere humorque calorque, Concipiunt; et ab his oriuntur cuncta duobus; Cumque ſit ignis aquae pugnax, vapor humidus omnes Res creat, et discors concordia foetibus apta eſt.*

20 Ridicule *Stertinium acumen* Stoiciſmum appellat, ob Paradoxa. *Stertinius iſte ducentos viginti libros Stoicorum Latine ſcripſit.* Vet. Schol. Advertendum autem omnes pene libros habere *Stertinium*, pro eo quod eſt Stertinii, cum Cruquiano etiam Interprete. B. De Stertinio Ser. 2, 3, 33. G.

21 *Seu piſces;* quod faciunt lauti, B. Vid. ad v. 8. G.

Seu porrum; quod audio te facere: et obiter pulſat Pythagoreos et Aegyptios.

Trucidas; convenit hoc verbum huiusmodi pulmentis. Vet. Schol. B. Iocoſe *trucidas* de victu Pythagoreo. G.

22 *Vtere;* h. e. convivam adhibe.

Vltro, libenter, bono et benigno vultu.

23 *Verum*, rectum; nam ex vero iudicatur rectum.

24 *Vilis amicorum*, h. e. Vili venit amicitia, ubi huiusmodi boni viri aliquo egent. Eſt autem Proverbialis Elocutio. Pro *deeſt*, antiquiſſimi Codices habebant *deſt*, ut advertit Lambinus.

25 *Quo loco*, quo ſtatu.

Romana res; ſupple *publica*.

Armenius cecidit: ius imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiae pleno defudit Copia cornu.

27 Phrahates *Baxt.*

EPISTOLA XIII.

AD VINIVM ASELLAM.

Docet amicum quemadmodum velit carmina sua Augusto tradi. B. Vinio Asellae, qui videtur rusticus Sabinus et tabellarius fuisse, mandat, quemadmodum scripta tradat Augusto. Tota epistola est iocosa, quae ludit in nomine Asellae.

Vt proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si laetus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.

Si

2 Vinni *vulg. edunt.*

27 *Armenius cecidit;* dum regnum Tigrani restituit Tiberius. De Phrahate vide Lib. II. Od. 2. B. Conf. Brouckhus. ad Tibull. pag. 377. Z.

28 *Genibus minor; subtiliter dixit, ad genua devolutum.* Vet. Schol. Vix enim aequabat eius genua: et talis conspicitur in Caesaris nummis, uti monuit Torrentius.

29 *Defudit* scriptura plurium Codicum est, non autem *diffudit*, auctore Cruquio et Lambino. Bentleius Praesenti Tempore *defundit:* Verum magis placet Praeteritum *defudit*, quo melius conveniat cum superioribus. Exemplaria sunt varia de more Exscribentium. B. Bene monet Bentleius, si *defudit* verum sit, post messem scriptam epistolam; *si defundit*, forte ante messem. [Imo, messis tempore, ut Bentleius ait. Z.] *Diffudit* ubertatem significat: *defudit* Copiam deam facit, de caelo liberalem. Sed quis docebit verum? G.

Copia, ubertatis dea, sive Amalthaea, Cruquius. B. Vbertatem Italiae nosse intererat Iccii, qui in Sicilia lucro operam dabat et frumentum vendebat. Z.

EPIST. XIII.

1 Mire *saepe diuque* de Asina.

2 *Reddes;* Futurum pro Imperativo, usitata Enallage.

Bene *signata*, ne quis legat ante Augustum.

Vini, quod ostendit Bentleius. Fuerat enim Romana Familia *Vinia*, non *Vinnia*, ut satis constat ex Inscriptionibns. *C. Vinius Fronto, ad quem haec Epistola scripta est, patrem habuit cognomine Asinam*, Vet. Schol.

4 *Studio*, supple nimio.

Odium, fastidium, et mire *importes* de Asina.

5 *Sedulus*, officiosus, et supple *dum tu es*.

Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
Abiicito potius, quam quo perferre iuberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Vt vinosa glomos furtivae Pyrrhia lanae;
Vt cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quae possint oculos auresque morari

Cae-

14 glomus *etiam G. et Sax.* 16 Neu *Bentl. ex MS.* 17 possunt *Ven. Glar.*

Opera vehemente, pro importuno servitio, per Charientismum.

6 *Vret*, onere suo vexabit. Significare vult volumen suum esse satis grande.

8 Mire *ferus*; nihil enim asino irato ferocius.

Asinaeque paternum; dum elevare studet scripta sua, ad frigidos iocos descendit; quod in tam levi materia excusare debemus.

9 *In risum*, in vulgarem iocum.

Fabula fieri Proverbialis Elocutio est.

10 *Lama est vorago; λάμος enim est ingluvies: Lamiae quoque dicuntur devoratrices puerorum.* Vet. Schol. *Silvarum saltus, latebras lamasque lutosas.* Ennius, referente Cruquiano interprete. Nostrati vulgo Sloughs dicuntur.

11 *Victor propositi; compos voti.* Landinus. Cum difficultate scilicet. B. Victis viae difficultatibus: Continuat enim huc usque allegorian de Asina. G.

12 *Servabis*, geres, fovebis.

14 *Glomos; glomus est rotundus globus filorum.* Vet. Schol. Cruq. Fuerat et *glomus*, *glomi*, atque *glomus*, *glomeris*, contra quod sentit Bentleius. Certe unus glomus filorum lanae vix sufficeret furaci *Pyrrhiae*. B. Negat Bentleius, *glomos* alias inveniri: putat, unum *glomus* etiam deprehendi posse. G.

Pyrrhia; nomen est ancillae in quadam fabula Titinnii, quae furata lanae glomos, ita gestavit, ut deprehensa sit. Vet. Schol. Cruq.

15 *Cum pileolo soleas*; ita sordidus erat ut ipse pueri sui munus impleret. *Soleae* calceamenta erant domestica: erat etiam et pileolus domesticus, ut vel ex hoc loco patet. Vide Lib. I. Satyr. 3.

Conviva, h. e. vocatus ad coenam.

Tribulis, h. e. contribulis meus. *Incertum est quem notet.* Vet. Schol. Cruq. B. Neminem privatim signat: sed hoc nomine indicat plebeium hominem imi subsellii, qui non esset conviva, nisi pars esset tribus, quam pascit aliquis civis lautior. G.

17 *Morari*, *detinere oculos dicit Naso.* Henricus Stephanus. B. *Morari*, delectare: *oculos*, ob calligraphiam: *aures*, ob argumentum. Z.

Caesaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes, mandataque frangas.

18 *Bentleius distinguit* nitere. porro Vade, *etc.*

EPISTOLA XIV.

AD VILLICVM SVVM.

O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas! B. Servus, quem ex mediastino fecerat Horatius villicum, nunc flagrabat desiderio Vrbis et vitae urbanae. Poeta igitur ostendit, non locum, sed animum esse morositatis causam, semet ipsum delectari ruri ob commoda quae afferat, illum vero Vrbe ob studium nugarum et deliciarum urbanarum.

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres;
Certemus spinas animone ego fortius, an tu
Evel-

3 Bariam *G. et primae edit. etiam Fabric.* Baria *quidam MSS. Cruq.*

18 *Oratus multa prece;* hoc est, etsi oratus fueris. Vt alicubi resistas et garriendo tempus teras. B. Satis te oravi; quod superest, tu nitere etc. G. Baxteri explicatio potior est. Z.

19 Bene *cave ne titubes*, cum Asinae iam dixerit, *Nitere porro.* *Mandata nunc Participium est.* Vet. Schol.

Frangas, poterant enim frangi quae frivola erant.

EPIST. XIV.

1 *Villicus rusticae familiae praeerat, ut Dispensator urbanae.* Torrentius. Atque hi erant plerumque liberti.

Silvarum, Metonymice pro gregum et rei pastoritiae: nam communia pascua silvis fere constabant et montibus. *Montibus et silvis studio iactabat inani.* Virgilius Ecl. 2, 5.

Agelli, ruris et villae meae. B. Vbi post negotia urbana me recreo. Z.

2 *Habitatum*, supple quamvis.

Focis, domibus. Ad octavum Lapidem ultra Tibur in Via Valeria. Vet. Schol. Cruq.

3 *Bonos Patres;* pro ratione illorum temporum divites Senatores. B. Non *Senatores* intellexit, credo, vir doctus Romanos, sed decuriones proximi municipii. Ego ne hos quidem in Flacco video, sed patres familias, municipes aut colonos Variae, singularum villarum dominos, Variae contributos s. adscriptos. G.

Varia oppidum in Sabinis olim, nunc Vicus imminens Anieni. Vet. Schol. Cruq. An hic erat Commune Sabinae gentis Concilium antiquis temporibus? Advertendum omnes fere scriptos Codices habere *Variam* non *Bariam*.

4 *Spinas*, molesta vitia: carduos et paliuros dicit.

Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
Credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
Quae tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
Incu-

5 rus *Da. Heins. et probat Cun. coni. Bentl.* 6 moretur *Lamb.* 9 avet *ex*

5 *Melior*, purgatior.

6. *Cura*; animi aegritudo. B. De Lamia Od. 1, 26 et 36. it. 3, 27.

7 *Rapto*; ante diem sublato.

8 *Mens animusque*; propositum et libido. B. *Istuc*, in villam meam. Z.

9 *Amat*, temperando dicit pro gestit.

Claustra sunt carceres; et est Translatio ab equis Circensibus. Vet. Schol. B. Cupit tollere impedimenta, quae me Romae remorantur, ut possim otiari et libere vivere. Z.

11 *Est odio*, displicet, fastidio est.

Sors, vitae status.

13 *Animus*, supple aegrotus. *Patriae quis exsul, Se quoque fugit?* Od. 2, 16.

14 *Mediastinus*, *servus ad omnia viliora officia comparatus*. Torrentius. Idem qui et calo: quasi *mediodestinus*, ut *clandestinus*.

Mire *tacita prece* de calone, qui non audebat promere sua vota.

15 *Villicus*, supple *factus*, ut supra etiam ad *mediastinus*.

16 De constantia Horatii alia omnia Ser. 2, 7, 28. G.

17 *Invisa*, temperando dicit pro detestabilia.

18 *Miramur*, magna et beata putamus. V. Epist. 1, 6, 1. G.

19 *Tesqua*; *Lingua Sabinorum loca difficilia et repleta sentibus sic nominantur*. Vet. Schol. Quasi texta vel plexa. Etiam Belgis **Twisschen** est plectere, cum quo convenit, et Latinum *texere*, quae omnia a Saxonico nostro **Twegen** *Duo*.

21 Plurimi MSS. *putas*, non *vocas*. Lambinus; atque sic legit Cruquius.

Fornix; in fornicibus Circi prostabant meretriculae.

Uncta, *redolens et optimis cibis plena*. Vet. Schol. Cruq. B. Rect-

igi

Incutiunt urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et tus ocius uva;
Nec vicina subest vinum praebere taberna
Quae possit tibi: nec meretrix tibicina, cuius
Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urgues
Iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disiunctum curas, et strictis frondibus exples:
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Coena brevis iuvat, et prope rivum somnus in herba;

Nec

28 Deiunctum *Lamb. ex quatuor codd.* 33 Cynarae *edd. vett.*

igitur praecipit Columella I, 8, ne villicus ex eo servorum ordine instituatur, *qui urbanas ac delicatas artes exercuerit. Socors et somniculosum genus id mancipiorum, otiis, campo, circo, theatris, aleae, popinis, lupanaribus consuetum, nunquam non easdem ineptias somniat* etc. Z.

43 *Angulus iste:* agellus meus, εὐτελισμὸς μου' Ἠθοποιΐας. B. Sensus est: Agellus iste non magis feret uvas quam piper et thus, h. e. nunquam. Z.

24 *Subest;* suppetit, ad manum est ὑπηρετεῖ. B. *Subest* simpliciter prope est. G.

26 Pulchre *strepitum* dicit cantum indoctae et pauperculae fidicinae.

Terrae gravis; deridet agrestem saltatorem.

Et tamen, plurima habes quae agas, neque vacat tibi nugari. B. Recte vir doctus et melius illis, qui hic proponi volunt obiectionem s. excusationem villici, quam potius ipse laudat hic Horatius, quod desiderio urbis non negligat officium. G. Quamquam in te est urbis et urbanarum deliciarum nugarumque desiderium: tamen tu non negligis opera rustica. Z.

Vrgues, oportet te urgere, h. e. fodicare.

27 *Ligonibus,* sarculis latis; Μακέλλας Graeci dicunt, nostri Hoes: erant et Δικέλλαι, quos bidentes vocabant.

29 *Pigro,* otianti, interquiescenti.

20 *Docendus; praefossis tramitibus: sic alibi* (A. P. 68.) *ipse de fluvio; Doctus iter melius.* Vet. Schol. B. Nempe de incilibus et fossis vel fodiendis, vel purgandis aperiendisque, aquae pluviae derivandae causa, loquitur. G.

31 Comice protulit *quid* pro *quantum.* B. Quantum inter me atque te intersit. G.

32 *Nitidi,* uncti. Z.

33 *Immunem, sine munere.* Vet. Schol. B. De Cinara Od. 4, 1, 4 et 13, 31. G. *Scis,* quippe qui internuncius fuisti, et mihi puellam adduxisti vinumque apposuisti. *Rapaci,* qualis erga alios amatores erat. Z.

34 *Liquidi,* sacco liquati. B.

35 *Iuvat,* scil. me nunc, ubi aetas mea alios mores, aliam vitam postulat. Z.

Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis;
Horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger; optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

40 reddere *Fl.* 1482. 43 piger *refert Bentleius ad* caballus.

36 *Pudet* modo posuit, pro *pudor est*.

Incidere; abrumpere, vel per compendium finire.

Ludum per Charientismum dicit res Venereas et caeteras nugas.

37 Temperanter dixit *mea commoda* pro *meas felicitates*. B. *Istic*, in villa mea Vsticae. Z.

38 *Limat*, radit et per hoc urit. *Floriferis ut apes in saltibus omnia limant*. Lucretius. B. Locus est 3, 11. Sed meliores *libant*. *Limat* est minuit, detrahit. G.

Obscuro; invidia tacitum est odium. Vet. Schol. Cruq. Clancularize res sunt et Invidia et Obtrectatio, quam modo morsum dicit.

[† *Venenat*, fascinat.

39 *Rident;* adeo non invident.

40 Bentleius *cum servis tu urbana*, tenui de causa, et nullo cum fructu, nisi quod auribus placuerit suis.

Diarium unius diei demensum est. Torrentius. B. Recte. Sic Petronianum illud scortillum negat se *post asellum sumere diaria*, cibum vilem post delicias. Non audiendus est Landinus, qui *diaria* interpretatur lucra diurna, quae servus mereatur domino. Nempe legebat *reddere* pro *rodere*. G. *Rodere* apte de victu arido et tenui. Z.

41 *Horum tu in numerum;* ut fueris rure procurator meus et libertus.

42 *Calo;* mediastinus, qui iam de longinquo ligna atque olera petit. B. *Argutus*, callidus, seu potius, loquax. Z.

43 *Optat ephippia bos;* etiam nostratibus familiare adagium est, As a Sadle to a Cow.

Ephippia; sagmata. Vet. Schol. et bene de rustici caballi stramentis. Hodie etiam caballi arare norunt. B. *Piger*, quem piget laboris sui. Ita nihil refert, sive ad bovem, sive ad equum referas. G.

44 *Vterque*, tu scilicet et calo meus. B. Praesertim cum tu artem calleas villici. Cf. vers. 26 seqq. Z.

Censebo; sententiam dicam, tractum a Senatu. Notum est Graecorum dictum. [Aristoph. Vesp. 1422] Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

EPISTOLA XV.

AD NVMONIVM VALAM.

Horatius curandae valetudinis causa Philosophicum arcum retendit.

B. Cum Horatius auctoritate Antonii Musae medici celeberrimi aquis frigidis usus (quamquam invitis Baiarum incolis, qui aegre ferebant, quod aegroti ad aquis frigidis utendum, spretis thermis, Clusium Gabiosque peterent) hiemem transigere vellet in locis maritimis; petit a Vala, ut scribat de Velia et Salerno, quae illorum oppidorum vicinorum in Lucania sit conditio, reperianturne ibi ea, quae ad vitae commoditates pertineant, coelum, panis, aqua, lepores, apri, pisces. De vino se non quaerere ait, quia generosum ibi esse constet. Etsi enim, quamdiu in villa sua rusticetur, quovis vino contentus sit: cum tamen ad mare descenderit, se requirere optimum ad cuticulam curandam. Omnino autem se in hac re similem esse Maenii, qui, si non accepisset unde laute et opipare coenaret, sed tenuissimo uti victu coactus esset, luxuriantes nepotes vituperaret: sin vero lautiora nactus esset, laute comedentes laudaret beatosque praedicaret.

Quae sit hiems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
Me

† Familiaris sermonis negligentiam imitatur haec epistola. Pendet prima illa interrogatio a v. 25 *Par est, te nobis scribere, quae sit hiems* etc. nam ego in illam oram inferi maris venire non soleo, cum Antonius Musa interdicat thermis, quales ibi sunt, commendet fontes frigidos. G.

Velia et Salernum oppida sunt Lucaniae: Salernum a salis copia dictum est. Vet. Schol. Et *Velia*, olim *Helia*, teste Plinio, h. e. Paludosa; a Graeco Ἕλος.

Vala; in antiquo Nummo est C. Numonius Vaala. Lambinus. [† vid. Vossius ad Vellei. 2, 119.]

2 *Quorum hominum;* i. e. *quibus moribus ibi sunt homines.* Landinus.

3 *Antonius Musa, frater Euphorbi Medici Iubae, Augusti libertus.* Torrentius. *Antonius Musa aegritudine Augusti artem suam illustravit: nam cum dolore Arthritico laboraret, et ad summam maciem perductus esset, curante Aimilio Medico, qui eum adeo calidis curabat, ut tectum cubiculi eius velleribus muniret; hic postea in contrarium versis omnibus, non solum perfusionibus frigidis, sed etiam Gargarismis Ciceminae Aquae, quae est Atellae, in domo Caesaris, et potionibus usus est; ita ut intra breve tempus eum curaret. Ob quam causam ab Augusto usque ad Sestertium quadringenties ex Senatusconsulto accepit. Hic autem Musa Horatio iusserat ut lavacro frigido uteretur propter oculorum dolorem.* Vet. Schol. Cruq. *Medico Antonio Musae, cuius opera ex ancipiti morbo convaluerat, statuam aere collato iuxta signum Aesculapii*

Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sul-

5 myrteta *edd. vett.*

lapii statuerunt. Suetonius in Augusto [c. 59]. En autem quod nuperrime accidit Londini, apud *Fontem* dictum *Clericorum*, qui haud ita longe est ab *Iseldune*, frequenti vico, aquis frigidis modo celebris: a viro autem et claro et fide digno, *Edvardo Baynardo*, M. D. Collegiique Londinensis Socio celeberrimo accepimus. Rusticus quidam cognomento *Plumbarius*, in vico agit vernacule appellato **Harrow on the Hill**, quod est *Herga* sive *Castra super colle*; qui quidem vicus satis notus est in Mediosaxonum nostrorum pago; praesertim vero nobis, qui in sacro isto monte Musas primum adivimus. Laborabat hic vir sesquimestri fere spatio immanibus arthritidos vagae, paralyseos, atque etiam spasmatum doloribus, adeo ut neque pedibus insistere valeret. Plurimis autem incassum tentatis remediis, imo et Mercuriali saliva inutiliter mota, misellus iste tandem (incredibile dictu) ab omnibus istis tam saevis symptomatibus, vel unica in Frigidas nostras immersione ex toto liberatus, ad integram sanitatem restitutus est; iussus tamen firmioris efficaciae causa iterato bis terve in easdem aquas se demittere. Ostendit idem vir elegans et locum mihi Senecae, qui est in Epistola quadam illius ad Lucilium; [83] quem quoniam huc pertinere videbatur, apponendum duxi. *Ab hac fatigatione magis quam exercitatione in frigidam descendi: haec apud me vocatur parum calida; ille tantus Psychrolutes qui Kalendis Ianuariis in Euripum saltabam*. Derivabantur autem *Euripi* isti *ex Aqua Virgine* gelidissima atque Alsietina; atque hi ad instar **Wotarum** nostrarum circuibant Circi Maximi et Theatri interiora, nonnunquam et privatas domos. *Auspicabar* (inquit idem Auctor) *in Virginem desilire*. Qua de re et Ovidius de Ponto [1, 8, 38] *Stagna quoque Euripi Virgineusque liquor*. Atque alias [Ar. 3, 385] *Nec vos Campus habet, nec vos gelidissima Virgo*. Vide Iulium Frontinum de Aquaeductibus. Neque hoc loco silentio praetereundas censeo pene a tribus retro saeculis apud Venedotos Britannos miraculorum fama nobilissimas *Albicollinas Frigidas:* sic enim illas apellandas duxi, quod vetere indigenarum sermone idem sit **Gwenvre**, vel **Gwenbre**, quod Romanis *Albus Collis;* et quod **wy** eadem lingua aquam sonet. Ex Britannnico igitur **Gwenvrewy**, vel **Wenbre wy** Iohannes a Pennant, *Salopiae* (sive *Novi Verocouii*) Abbas, qui primus Fabellam istam ex ore *vulgi* depromtam consarcinavit, pro *more* rudioris saeculi, nescio quam Saxonico Vocabulo *Winefridam*, sive Divam, sive Nympham, ausus est comminisci. Verum a diverticulo in viam redeundum erit.

Supervacuas per Charientismum posuit pro inutiles, vel nihil agentes.

Tamen; neque enim excusor auctoritate tanti Medici.

4 *Invisum*; ob amissum quaestum scilicet.

5 *Sane*; neque enim per iocum mentior.

Murteta; ea est scriptura meliorum Codicum. *Est et quarundam naturalium sudationum [calor] ubi e terra profusus calidus vapor aedificio includitur, sicut super Baias in Murtetis habemus*. Cornelius Celsus 2, 17 pr. [† *Maxime utiles* (in hydrope) *naturales et siccae sudationes, quales super Baias habemus in Murtetis*. Idem 3, 21.]

6 *Cessantem morbum; podagram*. Vet. Schol.

Elidere; efficaciter eliminare, per sudores scilicet.

Sulphura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus eſt, et deverſoria nota.
Praeteragendus equus: Quo tendis? non mihi Cumas
Eſt iter aut Baias, laeva ſtomachoſus habena
Dicet eques: ſed equi fraenato eſt auris in ore)
Maior utrum populum frumenti copia paſcat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Iugis aquae; (nam vina nihil moror illius orae.
Rure meo poſſum quidvis perferre patique;

7 ſulfura *edd. vett. Bentl.* 13 equis *Bentl. Cun.* equi *defendit Ionſon.* 16 dulcis aquae *Lamb. ex duobus codd.* 17 quodvis *coni. Heinſ. Adv.* 3, 13 *p.* 493.

7 *Invidus; quia itur ad alia loca* Vet. Schol. Cruq.

8 *Qui caput; Aqua frigida infuſa, praeterquam capiti, etiam ſtomacho prodeſt: item articulis, doloribusque qui ſunt ſine ulceribus: item rubicundis nimis hominibus, ſi dolore vacant.* Cornelius Celſus (1, 9). In reſolutione etiam ſtomachi idem celeberrimus Auctor haec praecipit (4, 5). *Huic generi inutiliſſimum balneum eſt:, Lectiones exercitationesque ſuperioris partis neceſſariae: item unctiones frictionesque; hinc perfundi frigida, atque in eadem natare, canalibus eiusdem ſubiicere etiam ſtomachum ipſum, et magis etiam a ſcapulis id quod contra ſtomachum eſt: conſiſtere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Subcutiliarumque ſunt, ſalutare eſt.* De Cutiliis autem et Subcutiliis Aquis vide Plinium (2, 95 et 31, 2) et Vitruvium (8, 3).

9 *Cluſinae et Gabinae aquae frigidae ſunt, Cluſinae in Hetruria, Gabinae in Sabinis.* Vet. Schol.

Frigida rura, montana loca, maritimis contraria; Sabinos agros intellige.

10 *Locus;* Vetus hoſpitium.

Diverſoria; interquieſcendi loca. B. Equi meritorii aſſueti viae Baias ducentis, eo tendebant ab ea, quam exſpectationem ſimilium caſuum vocat hodierna ſchola. Fingit ergo expoſtulationem poeta equitis ſuo cum equo, quem dextrorſus ad Cumas et Baias nitentem *laeva habena* ad Gabios reflectit. G.

11 *Tendis;* niteris.

13 *Eſt auris in ore; ſuavis Allegoria, qua ſignificat voluptatem magis homines captare, quam curam corporis.* Vet. Schol. B. Nempe proprie dicit, ad equum verbis nihil profici, frenis opus eſſe. Ab hoc autem verſu redit ad quaeſtiones v. 2 coeptas. G.

14 *Maior utrum;* ſupple *Te nobis ſcribere par eſt.* Vet. Schol. Cruq.

Vtrum populum; utram civitatem, Velinam an Salerninam.

15 *Collectos, ciſterninos.* Vet. Schol. Cruq.

16 Nonnulli Codices inepte reponunt *Dulcis* pro *Iugis*, ex aliquo Interpretamento ut puto: eſt autem *Iugis* quae continenter manat, et *perennis*, quaſi per omnes annos.

Nihil moror; quia nihil capior. B. Ego ita putabam, *Non moror*, non opus habeo de illis quaerere: novi illa Campana, Maſſica, Caecuba, Falerna: quibus rure meo facile careo, cum ad mare deſcendi, utor iucunde. G.

Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanae iuvenem commendet amicae.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Vtra magis pisces et echinos aequora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est.
Maenius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus coepit haberi,
Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus;
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quaesierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil

Aut

25 nobis, ac nos tibi credere *Glar.* 26 *Ab hoc versu fit initium novae epistolae in ed. Glar.* 30 stringere *coni. N. Heins.* fig*ere coni. Cun.* 32 donarat *G. S.* donaret *Bentl. ex MS.*

18 *Ad mare*, ad loca voluptatum. B. Calabriam intelligere nos iubet N. Heins. Adv. 3, 13. p. 493 hic pariter et Epist. 1, 7, 11. Sed hic Lucaniam intelligi nimis apertum: et ipsum *descendere* in loco priore *inferum* potius mare signare videtur.

Lene; *suave*. Vet. Schol. Cruq.

21 *Iuvenem commendet*; i. e. *quod calidiorem faciat ad amplexus*. Vet. Schol. Cruq.

23 *Echinos*; Vide Sat. 2, 4, 33.

24 *Phaeax*; alter Alcinous. B. Vid. Epist. 1, 2, 28. G.

25 *Scribere te nobis*; *hic versus principia Epistolae concludit*. Vet. Schol. Immane Hyperbaton.

Accredere, verbum Lucretianum. B. Valae haec loca erant nota, qui videtur ibi praedia habuisse. Z.

27 *Fortiter*, *magnanimus puer*, ut ait Persius. B. Sine ullo paupertatis metu. Z.

Vrbanus; dicax, falsus, sodalis, commodus.

28 *Scurra*; parasitus, ad assentationem compositus.

Praesepe; mire tanquam de voraci belua. *Satyrice pro mensa.* Vet. Schol.

29 *Impransus*; *ideo iratus in hunc ipsum*. Vet. Schol. Est autem *Impransus* pro *impastus*. B. Marcilius *impransum* interpretatur bene saburratum, et inde petulantem. Sed destituitur, puto, ab exemplo. *Impransus* certe nostro est non pransus Ser. 2, 2, 7 et 3, 257. G.

31 *Barathrum*, *vorago*. Vet. Schol. Cruq. B. V. Sat. 2, 3, 166. G.

32 *Quicquid quaesierat*; nam emendicabat undique, hinc Pantolabus dictus.

33 *Nequitiae fautoribus*, luxuriae plausoribus: nam fautores sunt qui plaudunt fere scenicis.

Timidis, non generosis: nam meticulosi sunt avari. B. *Timidos* interpretor, qui metu quodam petulantis hominis os illud maledicum offercire cibis malebant, quam fame irritare. Duplex ge-

nus

Aut paulum abstulerat, patinas coenabat omasi,
Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem
Quicquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obeso
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,
Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis:
Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem

Vos

35 agnini *MSS. Torrent. G. Z. Med.* 1477. *G.* 36 lama *G. it. Med.* 1477. *F.* 37 corrector *Lambi. ex MS. etiam Sax.* Bestius *omnes MSS. Cruq. G. pr. edd.*

nus eorum, qui scurras alunt, *fautores*, quibus placent maledicta: *timidi*, qui metuunt, ne in se convertantur. G.

34 *Patinas*, supple *plenas*. Testaceis patinis elixabant carnes et pisces.

Omasi, *visceris bubuli*. Vet. Schol. Tripe.

35 Omnes fere MSS. pro *agnini* legerunt *agninae* cum Cruquiano Interprete, et Turnebo. Agnina nihil vilius apud Veteres. Qua de re videsis Turnebi Adversaria.

36 *Lamna candente*; Ligurientium servorum ventres stigmate scribebantur, ut ostendit Dacerius ex Galeno.

37 Maenius interdum invehebatur in lautitias hominum aeque severe ac *Bestius* ille nobilis *corrector* et castigator nequitiae. G. Igitur *Bestius* verti debet, tanquam alter *Bestius*. Z.

Omnes fere scripti Codices legerunt *Bestius* pro *Maenius*, et nonnulli *correptus* pro *correctus*. *Bestius* etiam est in Cruquiano Interprete, *nomen parcissimi cuiusdam Romani*. Lucro hic unice deditus est. *Cornelius Bestius* apud Plutarchum pupillum suum, ut alter Polymnestor, ob spem auri obtruncavit; quod ostendit Cruquius. Pro *correptus* vel magis *correctus*, Bentleius posuit ex ingenio suo *corrector*, optima ut puto cum ratione. Fuerat enim *Bestius* iste homo frugi atque avarus, et nebulonum castigator, quod vel ex Persii Satyra (6, 37) constat.

38 *Siquid* Bentleius, levi de caussa; quod scilicet unus vel alter scriptus Liber repraesentet *Siquid*. Ego nihil moveo.

39 *Verterat in fumum et cinerem*; h. e. in culina absumserat.

41 Notum est suillam vulvam olim habitam in deliciis. B.

Plin. 11, 37 s. 84. *Vulva eiecto partu melior quam edito: eiectitia vocatur illa, haec porcaria.* Martial. 13, 16. *Te fortasse magis capiet de virgine porca, Me materna gravi de sue vulva capit.* V. Apic. 7, 1. G.

42 *Hic ego sum*; de me fabula narratur. B. Seu, ego hac in re sum similis Maenii. Z.

43 *Fortis*; magniloquus, alter Hercules.

44 *Unctius*; lautius, opimius,

Vos ſapere et ſolos aio bene vivere, quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QVINCTIVM.

Vitam beatam aequanimitate conſtare, et conſcientia verae virtutis. B. Quinctius Hirpinus, quo familiariter uſum eſſe Horatium etiam ex Od. II, 11 intelligitur, videtur honoribus divitiisque et aurae populari plus tribuiſſe quam par erat, ſervam tamen viri boni laude. Huic igitur percontanti de villae reditibus reſcribit Noſter, de reditibus non eſſe quod ſcribat, cum illa villa ob ſitus amoenitatem ſalubritatemque coeli ſibi placere, ibique ſe corporis valetudine recta et tranquillitate animi frui. Tibi vero alia vivendi ratio probatur, nec, fateor, male vivis, ſi non modo videri, ſed et eſſe bonus ſtudes. At vereor, ne virtutem in externa ſpecie vulgique opinione ſola ponas. Quae res eſt vana, aliena minusque ſtabilis, eaque non magis capi ſapiens debet, quam infamia *falſa* terreri. Vir bonus eſt virtutis amore, non poenae metu; atque cum externa bona non magnifaciat, nec adeo metuat et cupiat, eſt vere liber habendus. Nam qui mori poteſt, is cogi non poteſt.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo paſcat herum, an baccis opulentet olivae,
Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scri-

2 bacis *MSS. ap. Cruq. it. G. S. Ven. Lamb.* 3 pomisne, *ſic edd. vett. et Bentl.* qui pro et *repoſuit* an *ex codd. recte: nam ſic ſolet Noſter: v. c. Epod.* 7, 13: *Epiſt. I,* 3, 3: *I,* 11, 4: *I,* 18, 102. *Z.*

45 *Aio bene vivere; Poteſt hoc Epicurus dicere, qui ait divitias, ut non appetendas, ita nec fugiendas, ſi contigerint.* Vet. Schol. Cruq.

46 Bene *conſpicitur* ſubiecturus *nitidis*: nam marmoreas ſignificat villas.

Fundata, et per hoc manſura: nam facile perit pecunia in foenore poſita, vel intus condita.

EPIST. XVI.

1 *Ne; id eſt, ne forte.* Vet. Schol.

Fundus ager eſt cum aedificio. Torrentius.

Hic forte erat Q. Hirpinus, de quo Od. 2, 11. Torrentius.

2 *Arvum ager dicitur ſegetis ferax et praeparatus frumento.* Vet. Schol.

3 Optimi MSS. pro *pomisne* legerunt *pomisve*, quod mihi cum Cruquio arridet. *Pomisne* Bentleius, ſed parum refert. Placet tamen *an*, pro *et*, auctoritate ſcriptorum Codicum.

Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle; sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Laevum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid? si rubicunda benigne
Corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum iuvat umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus;
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hae latebrae dulces, et iam, si credis, amoenae,
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
Tu

7 discedens *edd. vett.* descendens *codd.* 2 *Bersm.* 9 ferant *et mox* iuvet *edd. vett.* 11 florere *MS. Bersm.* 13 [† Threcam *scribitur in vetustissimo Leidensis Bibliothecae codice, teste Heinsio ad Ovid. Trist.* 4, 1. 21.] 14 fluit aptus et *S. Z. Med.* 1477. *Z.*

4 *Loquaciter;* non quod multa dicat, sed quod de suis crepet, ut fere solent loquaculi.

5 Cruquius putat Vsticam dici et Lucretilem, de quibus in Odis.

6 *Dextrum* in sacris erat oriens, quod Romanis deorum simulacra in templis spectarent meridiem. B. Ponit se et suum Quinctium in villa, quae, ut in frigida regione meridiem adspicit, et vallem, cuius dextrum latus orienti soli oppositum est, laevum occidenti. G.

7 *Decedens* Bentleius ex optimis Libris.

Vaporet, Lucretio *vapor* dicitur calor. B. *Vaporare*, est quocunque modo calefacere, fomentis, igne accenso etc. G.

8 Bentleius praeposuit Adiectivum *benigni*, quod non aeque placet. Maior enim est vis Adverbii in isto loco. B. Sed *benigni* est ποιητικώτερον. Z.

9 Melius in Indicativo *ferunt* et *iuvat:* atque ita Bentleius ex Libris quos ipse probandos putat; neque nobis secus videtur.

10 *Fruge;* glande.

11 *Dicas*, h. e. fatendum tamen tibi erit. B. Si temperiem illam consideres, situm, amoenitatem, dicas alterum hic esse Tarentum, quasi a maritima illa et humili regione huc versus mediterranea adductum. G.

Nota Horatium in Italia nihil magis laudare quam Tibur et Tarentum. Vet. Schol.

12 *Fons Bandinus, e quo rivus qui Digentia dicitur.* Vet. Schol. Cruquianus Interpres *Bandusius* habet. B. V. Car. 3, 13, 1. G.

Dare nomen rivo; mira Hypallage, pro dare rivum non sine nomine. B. Quo plus aquarum dat fons rivo, tanto digniorem facit, ut suum sibi nomen habeat. Itaque dat nomen cum aqua. G.

15 Acutissime Bentleius pro *etiam* (*si credis*) *et* (*iam si credis*) h. e. audita mea descriptione. B. Mihi magis placet, *et iam*, etiam nunc, hoc ipso tempore, quo scribo, debeo valetudinem agello meo, tempestate anni alias gravissima. Illud *tibi* ἦθος habet amicitiae. G.

16 *Septembribus horis*, h. e. quaque Septembri hora, sive tempestate: *quo tempore in urbe facile morbo tentantur corpora, ex Autumni aestu noxio;* ut ait Vet. Schol.

Tu recte vivis, si curas esse quod audis;
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente bonoque beatum,
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
STVLTORVM incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures;
„Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
„Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
„Iuppiter;" Augusti laudes agnoscere possis.
Cum pateris sapiens emendatusque vocari.
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? ¶ Nempe
Vir

22 tempus habendi *Zar.* 30 Cum cupias *MS. Bos. G. S.* cupies *Z.*

17 Temperando dicit, *Tu recte vivis si*, pro *Non recte vivis nisi: recte* autem dicit tam ad animum quam ad rationem: nam et animus vulgo norma recti est.

18 *Iactamus;* praedicamus,

Beatum, opinione vulgi, ob famam scilicet atque divitias.

19 *Ne cui de te plus;* egregius est iste Catonianus versus [1, 14]. *Plus aliis de te quam tu tibi credere noli.*

20 *Alium;* divitem scilicet, vel fama celebrem: est autem Hellenismus in *alium sapiente*, quasi ἄλλον τοῦ σοφοῦ, quod advertit Cruquius. *Quod si accusator alius Seiano foret.* Phaedrus 3 Pr. 41. B. Add. 2, 1, 240. G.

22 *Febrem;* notum est Stoicos omnes affectus pro animi morbis habere. B. Comparandi particulas more suo omittit. Similis est dissimulator morborum animi aegroto intemperanti, qui, ne interdicatur ipsi cibo, dissimulat sensum adventantis febris, donec in ipsis epulis superveniens ille algor tremore partium prodatur. *Manus unctas* vocat, iam iurulentis cibis pingues. G.

23 Paralyticus tremor futurae mortis indicium.

24 *Malus;* perversus et pravus.

26 *Dicat*, cantet.

Vacuas; et per hoc patulas.

27 *Tene magis; Haec enim Varius de Augusto scripserat; sunt autem ex notissimo Panegyrico Augusti.* Vet. Schol. Obiter et Augusto et Vario amico suo gratificari studet.

29 *Augusti laudes;* non tuas. B. Possisne ita stolidus esse, ut in te agnoscas laudes, quae in neminem praeter Augustum conveniunt? Sed non multo prudentius admittas *sapientis* vel *emendati* hominis nomen etc. G.

30 *Sapiens emendatusque*, h. e. doctrina et moribus egregius.

31 *Respondesne tuo nomine?* h. e. an non falso nomine appellaris, neque enim sapientis est captare opinionem imperiti vulgi. B. Metaphora sumta a delectu vel lustratione militum, censu etc. ubi nomine suo recitato quisque respondet, se adesse. *Nomine* Dativus antiquus videtur Marcilio, nec repugnem. Sed potest etiam ad quaestionem, Quis est sapiens? suo nomine respondere, casu auferendi. G.

Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis mutemque colores?
Falsus honor iuvat, et mendax infamia terret,
Quem, nisi mendosum et medicandum? Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges iuraque servat;
Quo multae magnaeque secantur iudice lites;
Quo res sponsore et quo causae teste tenentur.
Sed

32 *Verba* ego ac tu *ad antecedentia refero.* Zeu, *probat etiam Bentl. it. Cun. Sandb,* 40 medicandum

Nempe, ex abrupto concedentis est; forsan enim dicturus es, omnes hoc morbo pariter laborare.

32 *Prudens*, doctus, Philosophus.

Ego ac tu, supple *aeque.*

33 Postquam concessit iucundum esse vocari bonum et prudentem, addit, ab eodem populo aeque facile auferri illum honorem. Itaque leve putandum est, quod pendet a levitate multitudinis. Si volumus non dolere sinistris iudiciis plebis, neque debemus efferri secundis. G.

34 *Indigno*, supple *mihi*. B.

35 *Inquit*, scil. populus. Z.

36 Mire *clamet*; de rauca turba. B. *Idem* refert Bentleius ad *mordear*: sed, nisi fallor, rectius refertur ad nominativum *populus*, qui latet in *clamet*. Z.

38 Magis nobis arridet *mutemve* quam *mutemque*. Verum Particulae *que*, *ne* et *ve* frequenter errore Librariorum commiscentur.

Tres Cruquii Codices cum Vetere interprete pro *colores* legerunt *colorem*, quod rectum est. Nescio cur eruditissimus Bentleius praetulerit hoc loco Plurali Numero *colores*, etsi forsan rarius occurrat in tali sensu. B. Lectionem edd. vett. cum Bentleio revocandam putavi, tanquam exquisitiorem, quia crebro pallorem ruboremque ire ac redire significat: sed per interrogationem extuli. Z.

40 *Mendosum*, vitiis minorem et hoc stultum.

Mendosum et Mendacem Cacozelon est Horatio indignum: quare non dubitavimus cum Cruquii MSS. et Veteri Interprete *medicandum* in suam sedem reducere. *Medicandum*; h. e. *non sanum*. Vet. Schol. Egentem scilicet Helleboro.

Vir bonus est quis; Subiectio est Horatii, cui vulgus suo more respondet.

42 *Secantur*; dirimuntur.

43 *Responsore*, fideiussore. Bentleius posuit solute *res sponsore*, secutus quendam Cruquii scriptum Librum. Verum haec Lectio sola raritate placitura est. B. Cum *responsor* nondum habeat alium auctorem; cum pro veteri ratione scribendi vix distinguantur *responsore* et *res sponsore*; cum denique posterior ratio sententiam pulcherrimam pariat; faciendum putavi ut exhiberem lectionem, cuius paraphrasis quaedam esse videtur Pers. 5, 78 *Marco spondente recusas Credere*

Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsus turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi; si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.
¶ Non hominem occidi: ¶ Non pasces in cruce corvos.
¶ Sum bonus, et frugi: ¶ Renuit negitatque Sabellus:
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum miluus hamum.
Oderunt peccare boni, virtutis amore;
Tu nihil admittes in te, formidine poenae:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:
Nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
Vir

45 Introrsus *Bentl. ex codd. recte: nam vulg.* introrsum *efficit sonum ingratum. Z.* 46 dicit *post alios Bentl. et Cun.* 49 negitatque *ex MSS. Cruq. Bentl. Cun.* renuitque *Z. fuit forte* renuitque negatque. 51 Suspectus *Sax.* 55 unam *coni. Cun.* 56 Est damnum levius mihi, non facinus tamen: esto. *Lambin. ex Accursio Florent.*

dere tu nummos? Marco sub iudice palles? Marcus dixit; ita est. G.

Tenentur, obtinentur. Torrentius. Sic et Cicero voce utitur.

44 *Domus*, domestici sui.

45 *Pelle decora*; i. e. *solummodo fama bonum, simulatione virtutum.* Vet. Schol.

49 *Bonus et frugi*; probus: neque enim te fallo; vel quae tua sunt luxuriae insumo.

Quis probet Bentleii *negitatque Sabellus*, etsi adducat testem nescio quem manuscriptum Librum? B. Nititur codd. duobus, estque verbum exquisitum, quod apud Lucret. Plautum, et ipsum Cic. occurrit. Vulgatum autem *negat atque* est Horatio indignum. Z.

Sabellus: Horatius Sabinus, et per hoc durus, catus et severus, ut ostendunt sequentia.

51 Vetusti Codices legerunt *milvus* non *milvius*. B. Piscem *milvum* hic esse, hamus monere poterat interpretes Gallum, Germanum, Anglum. Tria totidem generum animalia rapacia memorat poeta. G.

52 *Signate locutus est primum non timent peccare, sed oderunt; deinde non metu poenarum, sed amore virtutis.* Vet. Schol. Cogitavit de Biantis dicto, Μὴ διὰ φόβον ἀλλὰ διὰ τὸ δέον ἀπέχεσθαι χρεὼν ἁμαρτημάτων, Cruquius ostendit.

53 *Admittes in te*; verum naturam tuam expellis furca.

54 *Fallendi*, latendi.

Miscebis sacra profanis, Proverbiale dictum est de his qui quaevis scelera pro levibus habent.

56 *Damnum est, non facinus*; *Hoc secundum Stoicos, qui paria dicunt esse peccata.* Vet. Schol.

Mihi; apud me. Vet. Schol. Cruq. B. *Mihi*, mea sententia et iudicio. G. Hactenus philosophatus est Flaccus cum servo. Z.

Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Iane pater, clare, clare cum dixit, Apollo:
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri;
Noctem peccatis, et fraudibus obiice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: sine pascat durus aretque;
Naviget ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonae prosit; portet frumenta penusque.

Vir

61 iusto sanctoque *Cruq. Torr. Rutg.* 63 Quo melior — quo lib. *Ven. Glar.* 66 vivit *Ven. Bentl.* 72 penusque *etiam S.* penumque *al.*

57 *Spectat;* in quem ora convertit. Salsissima Ironia est.

60 *Laverna in via Salaria lucum habet; est autem dea furum, dicta Laverna a lavando; nam fures lavatores dicuntur.* Vet. Schol. Vnde etiam forsan et Hebraeis גנב fur, quasi γναφεὺς, Ducta Metaphora a re fullonica: Erat et Cella Lavernae iuxta Aedem Telluris, ut ostendit Vossius: qui diversam hanc putat a Graecorum Praxidice. B. Voss. de Idol. 8, 17 et 9, 37. Cf. Persius 2, 4. G.

61 *Fallere*, latere.

Etsi aliquot Exemplaria a Bentleio huc adducta pro *iustum sanctumque* habeant *iusto sanctoque*, non ausim tamen affirmare utra Lectio fuerit Horatiana, cum utravis possit stare. B. At Bentleiana est exquisitior, graeca, et Horatio digna. Ergo recepi. Z.

62 *Obiice*, Oppone.

63 *In triviis fixum;* notissimus puerorum lusus. B. Solent etiam in Germania ferrum vel calidum abiicere temere, vel affigere, in quo vel manus adurant, vel frustra certe conentur boni patres familias, qui lucellum neque parvum contemnunt. Pers. 5, 111 *Inque luto fixum possis transcendere nummum.* G.

66 *Liber mihi;* aliud Stoicorum Paradoxum est, *stultos esse servos, et solos sapientes liberos.*

69 *Vendere;* amarulenta Irrisio, quâ significat ignosci debere huiusmodi mancipiis, quia prosunt aliis, etsi sibi sint inutiles.

70 *Pascat*, pastorem agat.

71 *Mercator:* nam apud Romanos mercaturam in contemtu fuisse, constat. Z.

72 *Annonae prosit;* efficiet enim ut viliori veneat triticum.

Portet, importet.

Vir bonus et sapiens audebit dicere; Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? ¶ Adimam bona. ¶ Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet. ¶ In manicis et
Compedibus saevo te sub custode tenebo.
¶ Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. ¶ Opinor,
Hoc sentit: Moriar; mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

Modus promerendi potentes. Non esse scurrandum. B. Modeste ac prudenter docet, quomodo Scaeva adolescens potentioribus uti debeat. Si ei vita otiosa placeat et urbana displiceat, migrandum esse Ferentinum (ubi fortassis praedium habuit Scaeva); sin suis sibique ipsi prodesse velit, exemplo Aristippi philosophi amicitiam potentium virorum esse comparandam. Hoc enim vitae institutum non alienum esse ab officio viri *boni* et honesti. Res magnas gerere, hostes vincere, patriam defendere esse maximum et prope divinum, at proximum esse principibus placere. Verum hoc esse difficile, et requirere vigilan-

73 *Pentheu*; ista desumta sunt ex Bacchis Euripidis [v. 492. sqq.] ut olim ostendit vir doctissimus Antonius Muretus. Dialogismus est inter Bacchum captivum et Regem Penthea.

74 *Quid me*: Εἴφ' ὅ τι παθεῖν δεῖ. τί με τὸ δεινὸν ἐργάσῃ.

75 *Adimam bona*; Πρῶτον μὲν ἁβρὸν βόστρυχον τεμῶ σέθεν. Suaviter pro capillis reposuit *bona*.

76 *In manicis*; Εἱρκταῖσί τ' ἔνδον σῶμα σὸν φυλάξομεν.

78 *Ipse deus*: Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω. *Deus ipse*, ὁ δαίμων αὐτὸς populari loquendi formulâ Principis Dei numen significabatur. Sic et Homerus Iliad. 10, 446.

— Οὐδ' εἴ κεν ὑποσταίη Θεὸς Αὐτὸς.
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.
Ἡ γὰρ Αὐτὸς ἀντωνυμία τὸν ὄντως ὄντα σημαίνει Θεόν, Iustin. Martyr, in Cohort. ad Graecos. B. Ambiguum responsum Bacchi, qui se vindicaturum sese in libertatem innuebat, ad Stoicum dogma et Autochirian accommodat. G.

79 *Vltima linea*, meta: Metaphora a stadio. *Extrema linea* Proverbio dicitur. Erat autem linea ista sulcus transversus, solo impressus inspersa calce vel creta; ut monstravit doctissimus Graevius: *Ad hanc albam lineam* (inquit idem vir doctus) *decursis septem spatiis, legitime scilicet missu peracto, consistebant. Dicebatur illa linea etiam creta et calx.* Vnde et Proverbium *Arena sine calce*, de Indefinito.

Rerum, supple *malorum*. Sic et Virgilius, *Fessi rerum*; et, *sunt lacrymae rerum*. *Mors sola omnium est finis malorum*. Vet. Schol. Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. Euripides in Antigone, ut ostendit Torrentius,

lantiam, diligentiam et animum fortem, qui impedimenta vincat. Inprimis cavendum esse, ne quis impudenter beneficia flagitet et paupertatem suam suorumque iactet, aut rerum amissarum iacturam et incommoda quaedam comminiscatur; quia ita non magis tandem fides habeatur, quam meretrici damna fingenti vel plano crus esse fractum simulanti.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat maioribus uti;
Disce, docendus adhuc quae censet amiculus; ut si
Caecus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si laedit caupona; Ferentinum ire iubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum

To

8 laedat *Cruq. Bentl. Cun.* 11 benignior *Cun.*

1 *Quamvis;* προθεράπευσις. Vet. Schol.

Ad Scaevam Lollium Equitem Romanum haec Epistola scribitur. Vet. Schol. B. Nondum inventum est hoc cognomen in gente Lollia. Sed potuit esse proprium huius iuvenis, et alias non commemorari. Certe argumentum adeo affine illi, quod proxima epistola tractatur, quae Lollium alloquitur, ut non sit improbabile, vel plane eam coniungendam et continuandam huic nostrae, vel certe, cum ad hanc nostram respondisset Lollius Scaeva, se parasitari et scurrari non posse, illi repositam esse Epistolam 18. G.

2 *Maioribus: id est, amicis, sed in consuetudine maiores dicimus.* Vet. Schol. B. *Maiores* hic sunt potentes, ut Serm. II, 1, 61. Z.

Uti, Commode cum illis versari.

3 Ordo est, *docendus quae censet:* neque enim nosti quae ego censeo, cum satis per te sapis. B. Mihi placet *amiculus adhuc docendus,* qui tamen docere audet, et *caecus* ipse *iter monstrare:* ut modo 1, 16, 40 *medicandum* dixit, aegrum. Illustravit Bentleius ex imitatione Ausonii praef. Cento. et Epist. 17. G.

Amiculus, etsi tantillus; elevando se commendat.

4 *Caecus iter;* Graecum est Proverbium. Τυφλὸν ὁδηγόν.

5 *Cures;* operae pretium duxeris in usum vitae reponere, et memoriae tuae mandare.

6 Prima hora nobis septima dicitur matutina. *Magnis opibus dormitur in urbe,* ut scite Iuvenalis.

8 *Livius aquae Ferentinae meminit.* Glareanus. Puto dici Tuscum Ferentinum, non Campanum: desertum hoc erat oppidulum.

10 *Fefellit,* latuit; ut fere rustici, quorum et vita et mors aeque in obscuro est. *Est autem Epicureorum haec sententia.* λάθε βιώσας, h. e. *Late in vita.* Vet. Schol. Cruq.

Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
¶ Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. ¶ Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. ¶ Vtrius horum
Verba probes et facta, doce; vel iunior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
¶ Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poscis vilia rerum
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
¶ Omnis Aristippum decuit color et status et res,

Ten-

12 inunctum *Cun. solus.* 21 vilia, verum es *vulg.* vilia, verum *Z. et Cruq.* vilia rerum *Lambi. ex MSS. H. Steph. in marg. Bentl.* G.

12 *Siccus*, quantumlibet sobrius. *Ad unctum*, supple *epulum*. Sic et Persius 6, 16 *Coenare sine uncto*; h. e. cibo duplice iure condito, de quo vide Sat. 2, 4, 63. B. Sed *sicco* melius opponitur *unctus*, ut persona intelligatur, homo *lautus*, qui *ungui* extra et intus solet. E balneo lauti et uncti ad coenam ibant. G. Lambinus non male sic: Tu pauper et tenuis ad amicitiam divitis et copiosi applicabis. *unctum*, unguento delibutum, et ita divitem. Z.

13 *Si pranderet*; ex notissima Historia desumtum: estque Subiectio, cui Horatius respondet veluti Aristippi verbis. B. V. Diog. Laërt. 2, 68. G. [† add. Bergler ad Alciphr. 3, 49.]

14 *Si sciret*; quod ego scilicet iam monstro.

15 *Notabant* proprie Censores. B. *Qui me notat*, h. e. Diogenes Cynicus. Z.

16 *Iunior*, h. e. implens locum iunioris, cuius est maiorem natu patienter audire. B. Scribit ad iuvenem, si hic Scaeva est Lollius, ad quem est Epist. 18. Vid. ibi v. 60 sq. G.

18 *Mordacem* scite de cane. *Cynicum*, *Antisthenem vel Diogenem*. Vet. Schol. Nam de utroque fabula ista narrabatur. Gladiator eludit, dum arte effugit ictus.

19 *Scurror*; aretalogum ago, vel urbanum, et per hoc verniliter obsequor. B. *Mihi*, *ut prosim mihi*, habeamque unde *lautus* vivam. Z.

Populo tu; venabantur Cynici plebeculae gratiam obtrectando suis potioribus; quod ostendit Dio Chrysostomus.

Rectius, rationabilius.

20 *Splendidius*, forti viro dignius.

Proverbium Graecum est, *ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει.* Vet. Schol.

21 *Officium facio*, humanitate reges demereor, et per hoc non me demitto.

22 *Dante minor*; neque enim pro sodali haberis, uti ego, sed pro vago scurrâ.

Fers te, te geris. B. lactas te. Z.

23 *Omnis Aristippum*; *laudat Aristippum ex sententia Platonis, qui cum invenisset illum naufragum diploide, id est, panno duplici, involutum, laudavit eum dicens; Omnis color et status, et res decuit Aristippum.* Vet. Schol. *Ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ προσώπῳ.* Laërtius 2, 66.

Color, species; *status*, locus; *res*, fortuna.

Tentantem maiora, fere praesentibus aequum:
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitae via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque:
Alter Mileti textam cane peius et angui
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Rettuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Iovis et coelestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.

Non

30 angui *Bentl. ex Priscia. et Cun. ex XX editt. Recepi hanc formam rariorem. Z.*

24 *Tentantem*, affectantem.

Aequum; quieto animo ferentem. *Aequus* est cui semper mens in sua sede est.

25 *Duplici panno*; diploide, seu pallio cynico, quod in alterum humerum reiectum, altero nudo, eo modo duplicabatur. Vide Salmasium de Pallio (p. 396 sqq.) Forsan etiam in eam formam consuebatur: *Pannum* autem contemtim dicit, ut Graeci ῥάκος. B. *Quem* etc. h. e. Diogenem Cynicum et eius similes. Z.

Patientia; tolerantia, duritia.

26 Ἐν ἤθει posuit *mirabor* pro *mirandum est*.

Conversa, temperanter dicit pro contraria. B. *Via*, ratio, genus vitae. Z.

27 *Non exspectabit*, non morabitur: nam susque deque habet. Respicit ad ea quae superius dixi de naufragio.

29 *Non inconcinnus*; quia satis erat compositus ad utramque fortunam. *Personam ferre*, Translatio est a scena.

30 *Mileti*; *sane nunc vestes Milesiae pretiosae sunt*. Vet. Schol.

Cane peius et angue; peius quam insui culeo cum cane, angue et simia uti parricidae. Inepti sunt Interpretes quos vidi. B. Nihil equidem ineptiarum video, si quis *canem*, rabiosum, et *anguem*, viperam intelligat. Haec fugiunt omnes; parricidarum culeum timent pauci. Certe de hoc non cogitavit Theophrastus cum εἴρωνα s. cavillatorem caveri iussit magis quam viperas, φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις. G.

31 *Chlamydem*, purpureum palliolum.

Morietur frigore; *aiunt Aristippum, invitato Diogene ad balneas, dedisse operam, ut omnes prius egrederentur, ipsiusque pallium induisse, illique purpureum reliquisse, quod Diogenes cum induere noluisset, suum repetiit, tunc Aristippus increpuit Cynicum, famae servientem, qui algere mallet quam conspici in veste purpurea*. Vet. Schol.

32 *Ineptus*; stomachabunde ineptum dicit.

33 *Res*, supple *magnas*. Vet. Schol.

34 *Tentat*, affectat. Veteres nihil magis probabant in summo numine quam potentiam. B. Vid. Car. I, 1. G.

35 *Principibus placuisse*; *promereri principes civitatis*. Vet. Schol. ex MS. Steph.

Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit qui timuit ne non succederet: esto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
Hîc est, aut nusquam, quod quaerimus: hic onus horret,
Vt parvis animis et parvo corpore maius;
Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter,
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
„Indotata mihi soror est, paupercula mater,
„Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
Qui dicit, clamat, „Victum date. succinit alter,
„Et mihi dividuo findetur munere quadra."

Sed

43 suo *vulg.* 44 ferunt *coni. Cun.*

36 *Non cuivis; Graecum Proverbium est:* Οὐ παντὸς ἀνδρὸς εἰς Κόρινθον ἐστὶν ὁ πλοῦς. Ver. Schol. Cruq. Contigit hoc sane Aristippo nostro, qui Laidem Corinthiam habuit, sed non habebatur a Laide. B. Sed hic *Corinthum adire* est magnum quiddam efficere vel consequi. G.

37 *Sedit*, domi mansit.

Esto; sit ut libet, de hoc nihil pronuntio.

38 *Pervenit*, supple *Corinthum*. B. *Quid? qui perv.* h. e. Quid videtur tibi de eo, qui superatis difficultatibus eo pervenit, quo voluit? num recte et fortiter fecit? Iam vero in hoc posita est quaestio, deceatne amicitiam potentium sectari. Z.

Atqui hic est; quasi tergiversantem urget ad respondendum. Vet. Schol.

39 *Quod quaerimus*, et per hoc, quod nobis dicendum est. B. Quaerimus, utrum deceat virum bonum affectari reges? G. *Hic*, h. e. alter, qui ita timidus aut ignavus est, ut rei difficultatibus se deterreri sinat. Z.

41 *Virtus nomen.* Vid. Epist. I, 6, 32. G.

42 *Recte*; suo merito. B. *Decus*, honores: *pretium*, mercedem s. praemium suae fortitudinis, qua superatis impedimentis assequitur potentium amicitiam. Z.

Experiens vir; qui scilicet solet experiri quid possit; [† qui coniungit theoretica et practica.]

43 *Rege*, maiori amico.

Sua de paupertate; ita ex coniectura sua Bentleius edidit [pro *sua* etc.] neque male, etsi parum interfit. Nemo est qui non videt hanc Lectionem altera esse longe concinniorem.

45 *Atqui rerum*; h. e. Quia et hoc palmare praeceptum est: et Comice protulit *rerum* pro *rei*. B. *Atqui* etc. et sane hoc spectabant, ut a rege beneficia acciperent. Z.

47 *Firmus*, satis certus.

48 *Succinit: cantilenam mendicorum pulchre expressit, qui succinunt sibi invicem.* Vet. Schol.

49 *Quadra*; *Satyrice panis qui uni cibus dari poterat.* Vet. Schol. Notum est quid sit quadra panis. B. Postulat, non totam dari placen-

Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixae multo minus invidiaeque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam aut subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum; licet illi plurima manet
Lacryma; per sanctum iuratus dicat Osirin,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum:
Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPI-

62 reclamant *coni. N. Heinf.*

centam illi primum petenti; sed eum cogi, ut secum dividat. Vid. Cerda ad Virg. Aen. 7, 115. G.

50 *Si posset corvus; nam corvus cum accedit ad cibum strepitu vocis alias aves rauce ciet.* Vet. Schol.

55 *Acumina, astutias: hic locus de Truculento est, Plauti Fabula* [1, 1, 32] *ubi adolescens dicit; Aut aurum periit, aut conscissa pallula est, aut armariola Graeca; aliquid semper est quod pereat, debeasque amans scorto suo.* Vet. Schol.

Catellam, catenam parvam. Vet. Schol. Cruq.

56 *Periscelidem,* tibialia: delicatulae fasciolis involvebant sibi crura et femora. B. Hic potius intelligam eas, quas Petronianus Trimalchio c. 67 *compedes mulierum* vocat, ex auro etc. G.

58 *Irrisus;* illusus, falsus.

Attollere, in rhedam, vel vehiculum; de via scilicet.

59 *Planum, mendacem erronem.* Vet. Schol. Cruq. *Planum autem scurram dicit. Hinc etiam Proverbium natum est: Qui semel scurra nunquam paterfamilias.* Vet. Schol.

60 *Osirim;* notat Aegyptios et caeteros orientis populos, ut Planos improbissimos. Est autem Aegyptiis οὗ Σίρι, δ' υἱός; h. e. Liber, sive Bacchus; qui et Sol. B. Salmasiana haec sententia, quam refellit consultissimus rerum Aegyptiarum P. E. Iablonskius in Pantheo 2, 1, 7 p. 130 sq. G.

61 *Non ludo,* non fingo.

62 *Rauca; ad ravim.* Vet. Schol. Cruq. B. *Peregrinum,* h. e. qui te, tuasque fallacias non novit: nos, qui novimus, tibi fidem habemus nullam. Z.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIVM.

In eandem materiam. Vitandam esse asperitatem in assectatione divitum. B. Plane aurea praecepta hic Lollio adolescenti traduntur, quibus ille vitam recte instituere possit, ut principibus placeat eorumque amicitiam honeste tueatur ac conservet. Primum duo vitia extrema eaque contraria, inter quae virtus sit media, vitanda esse docet Flaccus, adulationem parasiticam, quae puerilem in modum blandiatur et assentetur, atque morositatem agrestem invisamque, quae de lana caprina rebus prorsus futilibus vehementer rixetur nesciatque alteri cedere. Praeterea a vitiis flagitiisque, ut Venere lasciva, alea, studio nimis se exornandi, habendi cupiditate et stulto paupertatis pudore, esse abstinendum: arcana amici non esse scrutanda et commissa tegenda: nec propria studia laudanda, nec aliena reprehendenda: cedendum amici voluntati, velut in venationis meditationumque campestrium studio: quid, de quo, et cui dicatur, probe esse perpendendum: percontatorem fugiendum: ab amore pueri aut puellae in aedibus amici abstinendum: in commendando aliquo summam adhibendam diligentiam, nec indignum, si forte deceptus commendaveris, amplius tuendum: innocentem vero adversus obtrectatores defendendum: mores, quantum fieri possit, ad amici mores accommodandos: atque omnino, ne in cupiendo modum excedas animumque curis perturbes, legendos esse hominum doctorum libros. Ad extremum Horatius suum ipsius exemplum proponit, quomodo sentiat, ut sua sorte sit contentus.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
Vt matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurrae distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope maius,

Aspe-

1 *Liber* dicitur qui ea quae sentit dicit.

Crediderim hunc esse *Lollium* Scaevam, ad quem praecedentem scripsit. B. Vid. ad illius princip. dicta. G.

2 *Scurrantis;* leviter assentantis, seu belli et urbani parasiti.

Mire *speciem;* neque enim potuit plane scurrari vir bonus et ingenuus.

Professus, supple cum fueris: *amicum* autem nunc dicit minorem, seu clientem.

4 [† *Vt* supplendum est *ita.*]

Discolor, specie diversa.

Infido, ficto. B. Cui fides haberi potest nulla. Z.

Aſperitas agreſtis et inconcinna gravisque,
Qúae ſe commendat tonſa cute, dentibus atris;
Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.
VIRTVS eſt medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obſequium plus aequo pronus, et imi
Deriſor lecti, ſic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
Vt puerum ſaevo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas:
Alter rixatur de lana ſaepe caprina,
Propugnat nugis armatus; ſcilicet, ut non

 Sit

8 lib. mera dici *vulg.* 9 redactum *Z. Med.* 1477. 14 rixatus *MS. Cruq.* rixator *coni. Muret. probat Cun. Sed Bentleius poſuit* et *ex coni. in fine verſus.*

6 *Inconcinna gravisque; inſocialis et odioſa.* Vet. Schol. Inconcinnus incompoſitus dicitur et parum commodus ſodalibus.

7 *Tonſa cute*, ad cutem tonſus ἐν χρῷ ξυρῶν. B. Vid. Epiſt. 1, 7, 50. G.

Atris; ſordidis ab incultu. Vet. Schol.

8 *Facete* vult *dixit.* Vet. Schol. Vti et *mera.*

Libertas dici mera; ita edidit Bentleius ex melioribus quos putat Codicibus, atque hoc dicit meliore eſſe Rhythmo atque auribus magis placere. Atque equidem non ibo infitias, quando tantus vir ita in ſuo ediderit Libro. Vellem enim, quod ille ait, aurem habere eruditam.

9 *Virtus eſt: virtus inter contraria vitia debet in medio ſita eſſe, ut ab utroque crimine tantundem remota ſit.* Vet. Schol. Atque hoc ex Ariſtotelis diſciplina, virtutes medio conſtare ſcribit.

Reductum, retractum.

10 *Imi deriſor lecti;* Μετωνυμικῶς, *pro accubitoris amici: nam in ſummo et in medio amici, in imo vero ipſe dominus discumbit.* Vet. Schol. Cum accubitoribus ſcilicet, ſeu certis convivis ſuis, quos quotidie paſcere conſueverat. B. *Deriſor,* εἴρων ſ. ſcurra in imo lecto apud regem convivii ſ. patrem familias accubans. *Deriſor* ut Art. P. 433. Sen. Ep. 27 *Satellius Quadratus ſtultorum divitum* arroſor, *et quod ſequitur* arriſor, *et quod duobus his adiunctum eſt*, deriſor. G.

11 *Horret; horrere ſe fingit.* Vet. Schol. Cruq.

13 *Dictata*, quae Magiſter praelegendo puero ediſcenda tradit.

14 *Partes ſecundas; ſcilicet ut in actoribus Graecis fieri videmus ſaepe illum qui eſt ſecundarum partium, aut tertiarum, cum poſſit aliquanto clarius dicere, quam ipſe primarum, multum ſummittere, ut ille princeps quam maxime excellat.* Cic. diu. in Caecil. c. 15. referente Cruquio. *Primae partes ſunt dictatoris, ſecundae mimi qui refert dicta prioris.* Vet. Schol. Cruq. Hypocritarum erat principum actorum actionem mimice referre, et loculatores hi erant.

Tractare, pronuntiare: et manu et linguâ tractare eſt.

15 *De lana caprina*, de villo caprino, utrum lana ſit an ſeta. Proverbium ex antiqua aliqua fabella.

16 *Propugnat nugis;* h. e. *pugnat pro nugis.* Minellius.

Mire armatus, tanquam pro aris et focis decertaturus. Minellius.

Scilicet; ut non; Ethopoeia ſeu Mime-

Sit mihi prima fides, et vere quod placet ut non
Acriter elatrem, pretium aetas áltera ſordet.
Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat an Dolichos plus;
Brundiſium Minucî melius via ducat, an Appî.
Quem damnoſa Venus, quem praeceps alea nudat,
Gloria quem ſupra vires et veſtit et unguit,
Quem tenet argenti ſitis importuna fameſque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
Saepe decem vitiis inſtructior, odit et horret:
Aut, ſi non odit, regit: ac, veluti pia mater,
Plus quam ſe ſapere et virtutibus eſſe priorem
Vult:

19 Docilis *G. et pr. editt. it. Bentl.*

Mimeſis agreſtis Disputatoris. *Scilicet*; quippe hoc vult, et ſecum cogitat.

17 *Placet vere*, ut Gaius lib. 2. §. 2 ff. ad L. Aquil. *An ſues pecudum appellatione contineantur, quaeritur, et recte Labeoni placet, contineri*. G.

18 *Elatrem*; mire de rabioſulo. *Pretium; deſignat non tanti facere immortalitatem, ut quod ſenſerit non defendat*. Vet. Schol. *Aetas altera*; renovata qualis Hippolyti. *Altera inſtauratio vitae ut Virbio conſtitit*. Vet. Schol. B. Pone huc rixatori aſſignatos fato annos ſexaginta: quodſi deus aliquis illi promittat alteros ſexaginta ea lege, ut concedat, non pugnet; hoc tantum pretium modeſtiae et *immunitas* ieiunum et ſordidum illi videtur prae libidine animum explendi etc. G. *Sordet*, prorſus a me ſpernitur, inquit iſte rixator agreſtis. Z.

19 Comice *quid enim* pro *quid putas?* B. Suspendit lectores exſpectatione: *Quidnam eſt, de quo ambigitur?* Deinde infert quaeſtiones futiles. *Parturiunt montes* etc. G. *Caſtor et Dolichos erant illius temporis nobiles gladiatores*. Vet. Schol. Scholiaſtae conſentiunt tres Cruquii Codices; alii tres pro *Docilis* vitioſe legerunt *Dolicis*. Bentleius tenuit *Docilis*: invito Scholiaſte, atque indicta cauſa. Puto illum parum attendiſſe.

20 *Minucia Via eſt a Porta Minucia, ſive Trigemina; per Sabinos ad Brunduſium. Minucia autem Porta dicta eſt a Minucio Augurino Praefecto Annonae, qui quod farris pretium ad aſſem redegerit, Statuam aeream extra Trigeminam portam habuit*. Plinius, citante Cruquio. Alii corrupte legunt *Numici*. Mirari ſatis nequeo *Minuci* placuiſſe Bentleio pro *Minuti*. B. Si *Minuti* ſcribas, derivatum videtur a *minutus* penultima longa: quam tamen brevem habet. Cic. Att. 9, 6 pr. eſt eadem varietas, ſed praevalet *Minucia*, quod probat etiam ad Bergerium Henninius. *Minucii* apud Livium et in lapidibus plurimi. Itaque hic etiam *c* poſuimus pro *t*. G.

21 *Damnoſa*, pretioſa.

Nudat, omnibus bonis exuit.

22 *Supra vires*; *ultra vires habitus nitor*. Iuvenalis.

23 *Importuna*, Metonymice quod importunum faciat et odioſum domino.

24 *Pudor et fuga*; dum certare ſtudet lautitia cum domino.

25 *Decem vitiis auctior ad peccandum quam amicus minor*. Vet. Schol.

Odit; nauſeat, faſtidit.

26 *Regit*; catechizat. B. monet, ut a vitiis iſtis abſtineat. Z.

Veluti pia mater; feſtiva Ironia. B. Votum piorum parentum, ut liberi ſui ſe meliores fiant. G.

Vult: et ait prope vera; Meae (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res eſt:
Arcta decet ſanum comitem toga; deſine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim iam,
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia et ſpes:
Dormiet in lucem; ſcorto poſtponet honeſtum
Officium; nummos alienos paſcet; ad imum
Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcrutaberis illius unquam;
Commiſſumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes;
Nec

28 Mihi contendere *Lamb. ex codd.* 36 Thrax *edd. vett.* 37 ſcitaberis *Cun.* illius *Bentl. ex MSS. etiam G.*

28 *Prope vera;* imo veriſſima. Comica Meioſis. B. *Ait,* ſcil. Dives iſte. Z.

Meae; per Mimeſin loquentem divitem facit. Vet. Schol.

29 *Patiuntur;* excuſant. *Opibus compenſo ſtultitiam meam. Simile illud eſt Salluſtii* (Hiſt. 1. Or. Lepidi 44) *Quia ſecundae res mire ſunt vitiis obtentui.* Vet. Schol. B. Meae opes tantae ſunt, ut ſtultitia illa veſtiendi illas non attenuet; quam ob cauſam vix ſtultitia vocari meretur. Quod in divite ſtultitia eſt et vanitas, illud in paupere furor eſt ac dementia. G.

30 *Arcta decet;* Toga quae bis ter ulnarum non ſit, ut in Epodis dixit. *Pro opibus enim veteres magnas vel parvas habebant togas.* Cicero: *Velis amictos non togis.* Vet. Schol.

Sanum; mentis compotem. Vet. Schol. Cruq.

Comitem; aſſectatorem, clientem.

31 *Volumnii Eutrapeli non uno in loco meminit Cicero.* Torrentius. Eutrapeli nomen illi adhaeſit ob urbanum ingenium.

Cuicunque nocere volebat; Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατὰ εὔνοιαν φέρων μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἀλλ' ἵνα τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. Ariſtoteles in Rhetoricis, citante elegantiſſimo Viro Iacobo Cruquio.

32 *Beatus enim iam;* ridicule tumeſcit; et ſupple *factus.* B. Verba ſunt Eutrapeli rationem ſibi reddentis conſilii ſui. G.

33 *Nova conſilia; fiet delicatus.* Vet. Schol. Non enim vivet ut hactenus, ſed convertet vitae propoſitum.

34 *Honeſtum Officium* dicit pauperis amici inopiam ſublevare.

35 *Paſcet, ad foenus accipiet et augebit.* Landinus.

Ad imum; ad extremum. Vet. Schol. Cruq. [† Neſcio annon commodius ita diſtingui poſſit, *nummos alienos paſcet ad imum:* ut ſubaudiatur *Ianum.* Ita alibi, *haec Ianus ſummus ad imum prodocet.* Rutgerſius.]

36 *Threx erit; auctorabitur ſe in ludum, ut gladiator ſit.* Vet. Schol. Thraces parmula Thracica et gladiolo depugnabant.

Aut olitoris aget; Satyrice invenit ſordidiſſima poſt beatum inceſſum cultumque laetantem. Vet. Schol.

37 Recte Bentleius *illius* pro *ullius.* In cauſa fuit erroris quod Vocales *i, y* et *u* non fuerint olim adeo diverſi ſoni, ut alias diximus. B. Conf. v. 40. G.

38 *Commiſſum;* nempe arcanum.

Vinum et ira tormenta ſunt, quibus multi inviti ſecreta fuderunt. Vet. Schol. B. Vid. Art. P. 435. G.

39 *Studia,* exercitationes corporis, vel ingenii.

Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, disſiluit, donec ſuſpecta ſevero
Conticuit lyra. fraternis ceſſiſſe putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
Surge, et inhumanae ſenium depone Camoenae,
Coenes ut pariter pulmenta laboribus emta;
Romanis ſolenne viris opus; utile famae
Vitaeque et membris; praeſertim cum valeas, et
Vel curſu ſuperare canem vel viribus aprum,
Poſſis: aede, virilia quod ſpecioſius arma
Non eſt qui tractet; ſcis quo clamore coronae
Proelia ſuſtineas campeſtria: denique ſaevam
Militiam puer et Cantabrica bella tuliſti
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refigit
Nunc, et ſi quid abeſt, Italis adiudicat armis.

Ac

46 Aeolis *MS. Boſ. et Vlitius ap. Bentl.* 54 ſustentes *Cr.* 56 refigit *etiam Bentl. ex MSS. iſ. Z.* refixit *vulg. et Talb. Cr.* 57 Et nunc ſi quid *edd. vett.* arvis *coni. Bentl.*

40 *Panges*, condes.

41 *Gratia*, intima amicitia. Ex Antiopa Euripidis, quod oſtendit Daniel Heinſius ex Olympiodoro, Platonis Gorgiae Enarratore.

42 *Suſpecta* per Charientiſmum poſuit pro *odioſa*.

Severo, agreſti et paſtori, et per hoc, triſti et imperito.

[† Actoni Amphion citharam omiſiſſe dicitur cauſa diſcordiae vitandae. De toto loco vid. Valkenar. ad Eurip. Fragm. p. 67.]

45 *Lenibus imperiis; quia cum poteſt imperare blanditur*. Vet. Schol. Et quia nihil imperat quod iure poſſit tibi diſplicere: Dilogia eſt.

46 *Aetolis plagis;* uti alter Meleager aprum venaturus.

Iumenta; burdones, vel mulos.

47 *Inhumanae*, inſocialis.

Senium; pallorem, moeſtitiam. *En pallor ſeniumque!* Perſius I, 40. B, Senes tardi, pigri, moroſi, Sic *inſenuit* Epiſt, 2, 2, 82, G,

48 *Pulmenta*, opſonia quaſi pulpamenta.

49 *Opus;* Studium, Exercitatio. B, Studium venandi. Z.

50 *Vitae*, ſupple longae, et per hoc valetudini.

53 *Coronae;* circumſtantis turbae.

54 *Praelia Campeſtria; armorum ludicra*. Landinus. In Campo Martio ſcilicet.

56 *Sub duce;* ſub Auguſto.

Pro *refixit, Et nunc,* omnes fere ſcripti Codices legerunt *refigit Nunc,* et ſic Vetus Scholiaſtes. B. Pulchre etiam ratio temporum Bentleiana convenit. G.

57 *Abeſt*, deeſt; ſic et Iuvenalis; *Nullum crimen abeſt. Eſt* et *abeſt* contraria ſunt.

Mire *adiudicat;* tanquam ſedendo vincat: nam per Tiberium recepit Craſſi ſigna. B, Vt *abiudicare ſe vita* eſt adimere ſibi vitam: ita *adiudicare armis Italis* eſt ſubiicere,

vel

Ac ne te retrahas et inexcuſabilis abſtes,
Quamvis nil extra numerum feciſſe modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno:
Partitur lintres exercitus; Actia pugna
Te duce per pueros hoſtili more refertur;
Adverſarius eſt frater; lacus, Adria; donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam (ſi quid monitoris eges tu)
Quid,

58 abſtes *omi*, *Bentl.* *et Baxt*, 2. v. *Not.*

vel metu certe armorum ad comiter reverendam maieſtatem imperii adigere. G.

58 *Ne te retrahas;* h. e. ne videare inexcuſabiliter te officiis ſubtrahere virilibus.

Melius *abſtes*, [quam *abſis*] quod oſtendit Bentleius ſub auctoritate quorundam Librorum. B. Quin mera coniectura eſt, nec illa neceſſaria. Hoc dicit, ne te ſubtrahas ſtudiis venandi Tiberii, et ita abſis, ut plane excuſationi locus non ſit, illud te admoneo: ſoles ludos tuos et tu habere; hos ſi probari vis Tiberio, viciſſim illius ſtudio faveas facito. Alias excuſationes iam praeciderat, nunc ſubiicit, quod videtur potentiſſimum. G.

59 *Quamvis nil*, προδιερμήνευσις *ſubſequentis Ludi in Villa paterna.* Vet. Schol. Cruq.

Extra numerum modumque; quod Graeci Proverbiali Schemate dicunt, παρὰ μέλος. Numerus in voce eſt, modus in Lyra: *Numeros memini ſi verba tenerem.* Virgilius Ecl. 9, 45. B. Quin *numerus* et *modus* tum voci tum lyrae conveniunt. *Numerus* eſt longorum breviumque temporum permiſtio: *modus* melos etiam et ſublationem atque depreſſionem ſonorum indicat. G. *Extra numerum modumque*, h. e. inepte. Z. [† *Nil extra numerum facere* eſt, nulla in re modum excedere.]

60 *Curas*, amas, gratum tibi eſt, vel cordi.

Ad Emphaſin poſuit *nugaris*, quaſi ludos pro nugis ille haberet. Oſtendit illum non eſſe natura alienum ludis.

61 *Lintres*, *monoxylos.*

Actia pugna; *Imaginem pugnae Actiacae tu Caeſari* (melius Caeſaris) *facis.* Vet. Schol.

62 *Per pueros*, per vernas tuos.

Refertur, *exprimitur.* Vet. Schol. Cruq.

63 *Donec alterutrum; Tamdiu ſimulata nomina ſervantur, donec alteruter vincat.* Vet. Schol.

64 Dilogus *velox* poſuit, et quia Victoria pennata eſt, et quia Actiaca victoria fuit omnium celerrima.

Fronde, laurea.

65 *Qui crediderit*, Auguſtum dicit.

66 *Fautor*, plauſor.

Vtroque pollice compreſſo ſignificare volebant deoſculandum eſſe eum qui bene luſerat; contra converſis pollicibus ignave devictum necari iubebant: Eo enim modo necantur pulices! *Et verſo pollice vulgi Quemlibet occidunt populariter*, Iuvenalis 3, 36. Fruſtra ſe hactenus torſerunt eruditiſſimi. Quid apertius?

67 *Protinus;* ferente impetu, absque ulla praefatione. B. Porro continuatis praeceptionibus. G. Vt prioribus monitis alia addam, videto etc. Z.

Siquid; διερμήνευσις eſt.

Quid, de quoque viro, et cui dicas, saepe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est;
Nec retinent patulae commissa fideliter aures;
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aspice; ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Vt penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid

Ad

70 commissa *Sax.* ruborem *Sax. Cun.* 80 Ac *Bentl. Cun.* 81 fidenter *Bentl. Cun.*

68 *Quid, de quoque; Tria dixit, quid dices, de quo dicas, et cui dicas.* Vet. Schol.

69 *Percontatorem; Eadem enim libidine prodit qua et audit.* Vet. Schol.

71 *Et semel emissum; terribiliter pronuntiandum est.* Vet. Schol.

72 *Iecur*, affectuum sedes propter bilem.

Vlceret, incendat, amore urat.

73 *Marmoreum limen*, Synecdochice per marmoream Villam, vel Praetorium.

75 *Munere te parvo*; mancipio scilicet. *Alludit ad Virgilium, cui Alexandrum puerum Pollio dominus dono dedit.* Vet. Schol. B. Munere parvo dato magnas gratias a te eliciat: qua re alterius forte maioris obtinendi spes tibi pereat. G.

Incommodus, male salsus in negando.

Angat; cruciet, dum hoc agit ut doleas, et mimum sibi parat de tua frustrata libidine.

76 *Aspice*; vide, considera.

77 *Incutiant*; inspergant, iniiciant.

78 *Quondam:* nonnunquam.

79 *Premet*; urgebit, onerabit.

80 Bentleius coniecit *At* reponendum esse pro *Vt*, contra quod ego sentio. B. *Vt* possis tanto maiori cum fiducia tueri innocentem, omitte tueri eum qui peccavit, eaque re integrum et dignum fide Patrono te proba. G.

Tentent; invadant, impetant.

Crimina, criminationes, mendacia; supplendum enim *falsa*.

81 *Fidentem* pulchrum, quia dulce est et ἡδὺ maxime. Talem, tam dignum tua ope ut possis tueri, para tibi fidem. G.

Praesidio, patrocinio.

82 *Lutbienus Theon libertinus, dicacitatis amaritudine praeter caeteros, ita Patronum suum exasperavit, ut domo eius summoveretur, et quaternario legato* (an *quadrantario?*) *iuberetur restem sibi palumque emere.* Vet. Schol. Cruq.

Circumroditur; undique a pluribus obtrectatoribus;

Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet;
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabére doctos,
Qua ratione queas traducere leniter aevum;
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,

Ne

91 de luce *coni. Bentl. et Cun.* 93 tepores *G. S. Med.* 1477. 96 percunctabere *Lamb. et Baxt.*

85 *Sumere*, colligere.

86 *Dulcis inexpertis*; detorsit antiquum adagium, *Dulce bellum inexpertis*. B. Γλυκὺς πόλεμος ἀπείροις. Pindarus. [† in Fragm. ap. Schol. Vener. ad Homer. Il. λ, 227. vid. Villois. Prolegg. ad Iliad. p. XXXIII.]

Cultura; affectatio. B. Seu, cultus. Z.

87 *Dum tua navis in alto est*; *cum prosperum cursum amicitiae tenes, et est Tropus* Ἀλληγορία. Vet. Schol.

88 *Hoc age*; huic rei totus incumbe.

Aura, *tenuis ac levis culpa*. Vet. Schol. Hoc ostendunt sequentia.

90 *Sedatum*; *lentum*, *tardum*. Vet. Schol. Cruq.

Remissi; enerves, pigri: Metaphora ab arcu retento.

91 Bentleio non placent *Potores bibuli*, putatque idem valere quod *potores potantes*, cum *bibuli* sint nimii vel *assidui* in potando. Ipse mallet de suo penu reponere *liquidi*; quod si fieret, nihil illud esset nisi perpetuum Epitheton. B.

Potores acres *oderunt* te recusantem bibere *pocula Falerni* post mediam noctem tibi *porrecta*, *quamvis iures*, te recusare ob metum aestus nocturni a vino intempestive sumto orituri. Plana sententia et recta emendando corrumpitur. G.

93 Plurimi MSS. pro *vapores* legerunt *tepores*, verum interpretamentum est: *Vapor* Lucretio calor est, ut alias diximus. Bentleius utcunque vult retinere *tepores*, etsi sit minus Poeticum et minus Lucilianum.

94 *Modestus*; gravis, vel, ut vulgo dicimus The formal: qui scilicet modos suos et numeros per omnia servat, B. Conf. Ser. I, 3, 60. G.

95 *Obscuri*, tecti, insidiosi.

Acerbi, Censoris amari.

96 *Optimi quique scriptorum veterum*, *cum doctos nominant*, *fere Stoicos intelligunt*. Cicero, citante Cruquio.

97 *Leniter*, suaviter.

98 *Semper inops*; uno spiritu proferenda sunt.

Agitet, inquietet, huc et illuc distrahat; *Vexet*, in diversa vehat.

Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet?
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum?
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitae?
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi quod nunc est; etiam minus: et mihi vivam
Quod superest aevi, si quid superesse volunt Dî:
Sit bona librorum et provisae frugis in annum
Copia; neu fluitem dubiae spe pendulus horae.
Sed satis est orare Iovem quae donat et aufert:
Det vitam, det opes: aequum mi animum ipse
parabo.

EPI-

111 ponit *Bentl. ex MSS.* 112 opes, animum mihi ego ipse *MSS. ap. Bentl.*

99 *Mediocriter utilia* externa sunt, quae Stoici dicunt *Media*, h. e. per se neque bona, neque mala.

100 *Doctrina;* ars, disciplina. B. Theorema antiquum Socratis, εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή; an virtus doceri possit? Tractat dedita opera Aeschines dial. 1. G.

101 *Quid te tibi reddat amicum; nihil stulte facere, ac per hoc teipsum non laedere.* Vet. Schol. B. Plato Polit. 10 extr. δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς κ. τ. λ. G.

102 *Pure tranquillet*, h. e. animum serenet, ut ne sit vel macula nubis.

Honos, magistratus.

Lucellum, mercaturam elevat.

103 *Fallentis;* sensim relabitur in Epicureismum, quorum Dogma est, *Late in vita*, Λάθε βιώσας. B. *Secretum iter*, vitae genus otiosum, remotum a studio honorum, divitiarum. Z.

104 In Sabinis haec ponenda cum fonte *Bandusiae*, *Lucretili* et *Vstica* montibus, ostendit ipse Car. 2, 18, 14 *Contentus unicis Sabinis*, G.

Reficit, refrigerat.

105 *Rugosus; rugosa faciens hominum corpora.* Vet. Schol.

[† *Pagus* i. e. totus tractus, sive fundus Horatianus.

107 Pro *ut mihi vivam*, optimi et plurimi Codices legerunt, *et mihi vivam;* quod cum Lambino, Cruquio, Torrentio mihi quoque arridebat. Quasi dicat, nec ulterius sim in clientela potentum.

109 *Provisae frugis in annum;* quantum una messis villae meae praestare possit.

110 Omnia fere scripta habent *neu* pro *ne;* et sic legerat Cruquianus Interpres.

Fluitem, h. e. inter spem vitae et metum mortis natem.

Horae, extenuando posuit pro *vitae;* Mortis contemtum optat, vel potius, *ut spatium vitae extremum inter munera ponat Naturae;* quod ait Iuvenalis 10, 358. B. *Nec fluitem* etc. Et ne incertus sim de futuro, quod quidem ad usum vitae sit necessarium. Z.

111 Male nonnulli reposuerunt *Haec* pro *Sed*, cum sit Correctio priorum votorum; ut docte Minellius.

EPISTOLA XIX.

AD MAECENATEM.

Poetae iudicium de suis et poetastrorum sui saeculi scriptis. B. Primum reprehendit servum imitatorum pecus, qui, virtutibus optimorum poetarum neglectis, temere et stolide vitia imitentur. Se quidem Archilochi Iambos, et Alcaei numeros imitatum esse et primum latine vulgasse: sed non item res et verba. Cur vero carmina sua vulgo legant domi, foris autem reprehendant, causam esse hanc, quod non multitudinis cum poëtastris suffragia venetur, nec aliorum carmina audiat, nec sua recitet publice.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus: ut male sanos
Ad-

Tres Torrentii Codices pro *qui* legerunt *quae*, quod multo melius videtur. Res mira mihi videtur potuisse placere Bentleio *quae ponit et aufert* pro *quae donat et aufert*: Verum illum obscura fere semper nescio quomodo magis delectant, et veluti de angulis petita. Conqueritur ille haec Librariorum nationi minus placitura. B. Nihil tale video: sed monet, quod ego etiam verum puto, si qua lectio sit obscurior, abstrusior, bona tamen sententia, eam videri praeferendam planiori et usitatiori: cum non sit probabile, librarios, parum doctos homines, recondita illa excogitasse, G.

112 *Vt aequum animum geram, in mea magis est potestate quam Iovis.* Vet. Schol. Nam *nullum numen abest si sit prudentia* [Iuvenal. 10 extr.]. Stoici docent, frustra rogari deos quae iam nostrae fecere potestatis, beate scilicet et tranquille vivere. B. Vid. Seneca Epist. 41 pr. G.

EPIST. XIX.

1 *Prisco; antiquae Comoediae scriptori.* Cruquius. Potest inesse Dilogia. B. Ridicule deieratur apud Aristoph. Equ. 399 *εἰ σε μὴ μισῶ, γενοίμην ἐν Κρατίνου κωδίων.* Observat ibi V. Schol. hoc dici in ebrietatem Cratini per quam immeieret pellibus, in quibus accumberet. Pulchre hoc vidit Marcilius, et inde emendari posse ostendit Acronem ad h, l. G. Illustrat locum epigramma Antholog. quod laudat Bentleius:

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ·
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις·
Ταῦτ' ἔλεγεν, Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν οὐχ' ἑνὸς ἀσκοῦ
Κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὠδώδει πίθου.
Τοιγάρτοι στεφάνων δόμος ἔβρυεν, εἶχε δὲ κιττῷ
Μέτωπον, οἷα καὶ σὺ, κεκροκωμένον.

3 *Vt; postquam.* Vet. Schol. B. *Vt* per *tanquam* potius interpretatur Bentleius. Sed hoc videtur magis poeticum, G.

Male sanos: Democritus exclusit suo iudicio sanos Poetas a numero Musarum, dicens insanos in numerum Faunorum et Satyrorum deorum transire, quasi veriores. Vet. Schol.

Quin

Adſcripſit Liber Satyris Fauniſque poëtas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camoenae.
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus:
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. „Forum putealque Libonis
„Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeveris."
Hoc ſimul edixit, non ceſſavere poëtae

No-

4 Aſcripſit *etiam edd. pr.* Aſcribit *Aſc.* 1544. *Fabr.* 1555 *etc.* 10 edixit *vulg.* edixti (*o Maecenas*) *Da. Heinſ. coni.* edixi *MSS. Lambi. et Torr. et plures Bentl. it. Boſ. quam lectionem probant etiam Da. Heinſ. Talb. Cun.*

Quin et omnes dii Manes; excepto uno Tireſia, extra ſe poſiti ſunt. B. De Tireſia ex Odyſſ. κ, 493 ſqq. De Democrito poetas ſanos Helicone excludente noſter A. P. 297. *Fauni, Fatui, Satyri,* ſtulti, veridici iidem: inſaniunt affines poetarum, vates etc. De Bacchi tutela noſter Epiſt. 2, 2, 77 et totum Argumentum Ranarum Ariſtophanis. G.

4 Octo Lambini MSS. cum Vetere Scholiaſte et Servio legerunt *Aſcripſit*, non *Aſcribit*. Notum eſt Satyros atque Faunos eſſe in clientela Liberi Patris et infernalis Numinis, et primi Muſicae repertoris et Choreae. B. Poſt verſum 4 ponit Marcilius eos, qui nunc ſunt 10 et 11. Sine auctore, et ut puto, ſine cauſa idonea. G.

5 *Vina fere*, faceta et ſuavis Ironia.

Mane; quod infame erat. Notum eſt illud: Οὐκ ἐστὶ Διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνει. B.

6 V. G. Iliad. Ζ, 261 Ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. G. *Laudibus vini*, h. e. quia vinum laudat. Z.

7 *Pater*; Latini ſcilicet carminis.

Ad arma dicenda; ad Libros Annalium, Vet. Schol.

8 Mire *proſiluit*, tanquam ipſe pugnaturus.

Forum Putealque Libonis; ſupple *Dixit Ennius*. Vet. Schol. Cruq. Quod mirum eſt non advertiſſe Interpretes. *Puteal Libonis*; *ſedes praetoris fuit, prope Arcum Fabianum.* Vet. Schol. *Sacellum erat superne apertum*; quod oſtendit Cruquius ex Feſto. Hoc eſt ara conditi Fulminis. Vide Gutherium de Iure Manium. B. *Puteal Libonis* recentius longe Ennio. De eo Serm. 2, 6, 35. *Ergo Ennii* non poteſt eſſe illud edictum. Scilicet *Edixi* legendum, ut Horatius de ſe loquatur non minus quam v. 18. Conf. Epiſt. 1, 5, 19 Decepit Baxterum corrupta lectio Vet. Schol G.

9 *Mandabo* et *adimam*, Comica Temporum Enallage; nam *ho*[illegible] dicuntur. Quin et *ſiccis et ſeveris* Comice protulit, pro *ſobriis et triſtibus*.

10 Mire *edixit*, cum de praetore ante cogitaſſet; nam praetoris erant edicta. *Edixit*; *viſus eſt omnibus dixiſſe*. Vet. Schol. Mirum eſt eruditiſſimum Bentleium non vidiſſe haec eſſe Ennii verba, praeſertim cum antiqua Scholia illud modo monuiſſent. Fruſtra igitur ille repoſuit *edixi* pro *edixit*, ac ſi ſui ipſius verba narraret Horatius. B. Non recte ad Vet. Schol. provocat vir doctus. Porphyrio edit. 1486, cum Pinc. it. Aſc. 1519 et Fabric. 1555 ita habet, *Statim ut hoc viſum eſt omnibus dixiſſe*, quae multo ſane commodius ad ipſum Horatium referuntur. Ceterum ſimilis huic ſententia eſt Art. P. 297. Omnium ſaeculorum querela eſt, quod imita-

Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguaeque togae simulet textore Catonem,
Virtutemne repraesentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
Dum studet urbanus; tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
Bilem, saepe iocum vestri movere tumultus!

Libe-

13 tesquore *Mur. Dac. quod nusquam inventum.* 15 Hyarbitam *edd. vett. pro* lingua, coena *Sanad. ex MSS.* 19 20 bilem Vt mihi saepe *MSS. ap. Talb. Bentl. Cun.*

tantur homines externas quasdam notas, saepe vitiosas, rem ipsam non attingunt. G. Revocavi antiquam lectionem *edixit*, ut intelligatur Ennius, quemadmodum series orationis ostendit. Nam salva modestia Horatius non sic de se loqui potest. At puteal Libonis est recentius Ennio. Recte: sed poeta usus est prolepsi historica. Z.

11 *Nocturno certare mero*; Mira Enargia assiduitatem significat potandi; sic in arte Poetica: *Nocturna versate manu, versate diurna.*

12 *Vultu torvo ferus; Cato Senator Romanus*; ut *severior appareret, intonsa barba capillisque, prodibat in publicum, duroque calceamento et saepe nullo, togaque exigua.* Vet. Schol. Cruq. De Catone loquitur Vticensi. B. Conf. Plutarch. Cat. Min. cap. 1. 6. 44 et 50. Z.

13 *Textore*; nequibat dicere *textura*. Apage *tesquore*. B. Conf. omnino Epist. 1, 1, 94. G.

14 *Virtutem*; fortitudinem, vel masculum animum.

Repraesentare est ob oculos ponere. B. Rem quae abest praesentem constituere. Lamb. Z.

15 Facete posuit *Iarbitam* pro *Maurum*: nam et Iarbas aemulus erat Aeneae. *Hic Iarbita Maurus fuit Cordus, qui dum Timagenem imitabatur post convivium et inter pocula declamantem, propter insolentiam faciendi quod conabatur, pene disruptus est.* Vet. Schol. *Cordi* nomen in Cruquiani Interpretis Auctario invenimus. Timagenes Alexandrinus, celeberrimus eius temporis Rhetor, a Gabinio Pompeianis temporibus Romam adductus est. B. *Timag. aemula lingua*, quae in declamando imitabatur naturam rerum sensumque verborum. Z.

16 *Vrbanus*; elegans ornatus.

Tendit, nititur.

Disertus; eloquens, proprius, copia, dispositu et pronuntiatione eximius. B. Quasi eloquentia cerneretur tantum in pronuntiatione. Z.

17 *Vitiis imitabile; quod adiuncta habet vitia imitatu facilia.* Henricus Stephanus. B. Exemplar, quod imitari tantum possunt stulti, quatenus vitiosum est. G.

18 *Pallerem*; scita Enallage pro *Palleret quis*.

Exsangue cuminum; sic et Persius (5, 55) *Pallentis grana cumini.* B. Plin. 20, 14 *Ferunt Porcii Latronis — adsectatores cumini potione similitudinem coloris studiis contracti imitatos.* G.

19 *O!* indignantis est.

Servum pecus; et servi et pecudes ad alienum praescriptum vivunt; asinos intelligit.

Vt saepe pro *quam saepe*.

20 *Movere*; excitavere.

Libera per vacuum poſui veſtigia princeps;
Non aliena meo preſſi pede: qui ſibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio, numeros animosque ſecutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem;
Temperat Archilochi muſam pede maſcula Sappho,
Temperat Alcaeus; ſed rebus et ordine diſpar,
Nec ſocerum quaerit quem verſibus oblinat atris,
Nec

22 fidet — reget *Lamb. ex octo codd.*

Tumultus; horribiles inter pocula clamores, et affectati cantus: imo magis ruditus; nam Arcadicum pecus ante dixerat.

21 *Vacuum* dicitur Iuriſconſultis a nemine hactenus occupatum. Vult ſignificare ſe primum ſermone Romano Lyrica ſcripſiſſe, et per hoc, neminem imitatum fuiſſe; quam rem deſignat voce *Libera*, quae modo Dilogus ponitur: nam *liberum* eſt et quod alieno arbitrio non ſervit, et quod non eſt privati iuris.

22 *Preſſi pede;* et per hoc occupavi.

23 *Regit examen; imitatus Regem apum.* Vet. Schol. Et mire *examen;* ſignificat enim immanem eſſe numerum ſcribillantium. Eſt autem *examen*, quaſi *exagmen;* uti ſuperius diximus.

Parios; Notum eſt Archilochum fuiſſe domo Parium.

24 *Oſtendi Latio;* in Epodis hoc fecit.

Animos, iram.

25 *Non res*, non eius Argumentum, et materiam; neque enim Lycambae et Neobulae maledixi.

Agentia: agitantia, ad inſaniam adigentia.

26 Ad mentem Bentleii et Horatii haec ita videntur interpretanda, Ne putes, me minus meruiſſe laudis, quod genere etiam carminis ſervato Archilochum imitatus ſum: ſcito, ſimile quid feciſſe et Sappho, quae ſuam muſam, ſuum genus carminis, temperat pede Archilochi, i. Sapphicis ſuis carminibus admiſcet quaedam Archilochia: ſcito, idem egiſſe etiam Alcaeum. Itaque non Archilochi muſam Sappho et Alcaeus, ſed ſuam temperarunt pede ſ. Carmine Archilochi. *Carmen* Lyricum et *Iambos* diſtinguit etiam Epiſt. 2, 2, 59. G.

Brevioribus, h. e. aevi brevioris, citius marcentibus.

27 *Modos*, Pedes, et formam Carminis.

28 *Temperat Archilochi;* Sappho atque Alcaeus ante me Archilochi Metra, immiſtis aliis pedibus, leniora reddiderant. B. *Pede*, ut Car. 4, 6, 35 *Lesbium pedem* dixit, genus Sapphicum. G.

Maſcula Dilogus, ob Poeticum ingenium, et amorem puellarum.

29 *Rebus*, materia; *ordine*, diſpoſitu Rhythmicae artis. Bentleius hoc in loco multa turbando, nihil videtur extricare. B. Quin hoc ipſum monet Bentleius, *ordinem* eſſe diſpoſitionem verſuum ad diverſa genera carminis efficienda. G.

30 *Socerum*, Lycamben, h. e. Metra, tantum imitatur, quod et ego facio.

Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen: iuvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosae plebis suffragia venor
Impensis coenarum, et tritae munere vestis;
Non ego nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
Hinc illae lacrimae. Spissis indigna theatris
Scri-

32 Latinus *Talb. ex opt. MSS.* Latinis *vulg.* 34 Ingeniis *fere legebatur ante Lambi.* 39 adiutor *Sax.* [† *Pro* ultor *quidam MSS.* actor.]

31 *Sponsae*, Neobulae.

32 *Hunc ego;* Alcaeum malo cum Glareano et Badio, [Bentleioque] quam Archilochum cum reliquis: nam Odas suas commendat. B. Nam ante versu 23 dixerat, se imitatum esse Archilochum: nunc ait, se quoque Alcaei numeros primum latine vulgasse. Z.

33 Extenuando se *fidicinem* appellat pro Lyrico. B. Vt Carm. 4, 3, 23. Sed de ipso Apolline Car. 4, 6, 25. G.

Immemorata; a nullo ex Latinis ante me dicta. Vet. Schol.

34 *Ingenuis*, et per hoc, pudicis. Inprimis verecundus est Horatius in Odis, et Christianorum Poetis ruborem incutit. B. Nolim haec praestare de Epodis certe. G.

35 *Scire velis;* supple *forsan.*

Ingratus; velit, nolit, invitus.

36 *Domi*, dum domi suae.

Premat, deprimat, elevet, depretiet.

Iniquus et *improbus* irae nostrae temperando, pro *scelestus* dicimus.

37 *Ventosae;* mobilis, ut ventus.

38 *Impensis coenarum;* nobiles quosdam obiter pulsat. Clientes a pastoribus suis et cibum et vestes accipiebant. Hinc reges apud Homerum ποιμένες λαῶν appellantur. B. Pers. 1, 53 *Calidum scis ponere sumen, Scis comitem horridulum trita donare lacerna. Tritas* donasse puto vestes, quas ipsi gestassent, obtentu honoris, suadente avaritia. G.

39 *Nobilium auditor;* non soleo adesse recitationibus Nobilium, atque illis plaudere.

Vltor; Vindex: ita enim legendum apud Cruquianum Interpretem pro *Index.* Verum *ultorem* se dicere videtur, quod et ipse invicem in publico recitaturus esset sua Poemata. *Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam?* Iuven. 1, 1. B. Conf. Serm. I, 4, 23. 73. Z.

40 *Grammaticas tribus ipsam discipulorum multitudinem dicit, pulpita vero ipsos magistros.* Vet. Schol. B. Penes Grammaticos fuit, auctoritatem conciliare poetis, si illos in ludis praelegerent. Hinc Homeri, Ennii, Virgilii nobilitas. Vid. mox 1, 20, 17 et Quinctil. 1, 8, 5 sqq. G.

Signate *ambire;* nam qui quaerebant honores triginta sex tribus ambiebant, ut suffragia conquirerent. Notos quosdam Poetas tangit.

41 *Hinc illae lacrymae; Locus Terentianus* [And. I, 1, 99] *tractus in*

Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, et Iovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus uti
Formido: et, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
Ira truces inimicitias et funebre bellum.

EPI-

47 deludia *Sanad. auctoribus, ut ait, Vossio et Salmasio.*

In proverbium. Landinus. Vtitur et Cicero. *Illae* autem Comica admiratione pro *tam magnae*, profertur. Quam bella est ista Ironia!

Theatra nunc dicit auditorum greges, recitationum loca, Dilogus, et Satyrica Hyperbole.

42 *Addere pondus;* pronunciatione scilicet gravi, et affectata.

43 *Rides;* non serio loqueris, nos habes derisui.

Ait, sic et Graeci φησὶ dicunt, de incerta atque indefinita Persona.

Iovis auribus; proverbium Graecum est, οὐᾶν Διὶ, quo et Virgilius usus est [Ecl. 3, 73] *Partem aliquam venti divûm referatis ad aures*. Augustum autem significat.

44 *Fidis enim;* quodcunque tu contra crepes. B. *Manare*, facere ut manent, s. edere. *poet. mella*, h. e. versus melle dulciores. Z.

45 *Tibi pulcher; indicio tuo contentus.* Vet. Schol.

Naribus uti; Satyrice respondere. Omissis rhonchis et sannis vultum componit, quia ventum erat ad vivum. Hoc loco cristas suas tollit Horatius. B. Mihi videbatur hic potius submittere cristas, et certamini se subtrahere! nisi quod hoc ipsum superbiae genus est, non committere se in certamen humile. G.

47 *Displicet iste locus;* metuo enim ne quis audiat. B. Potius, ne populus audiat: non auditores, sed multitudinem, deprecatur. G.

Diludia dicuntur tempora, quae gladiatoribus conceduntur inter dies munerum quibus pugnatur. Vet. Schol. Cruq.

48 *Ludus*, initium est certaminis. Metuit ne ludus iste tandem in seria exeat. Et ridicule genealogum agit, quo risum alio vertat. B. *Trepidum*, in quo trepidant certamen ineuntes. Z.

EPISTOLA XX.

AD LIBRVM SVVM.

Carmina sua vulgo prostitui dolet. B. (Severe nimis conceptum lemma. Monet librum in fine ipso voluminis, quae fata illum maneant. Iucunda apostrophe, qua sibi blanditur potius, et delatum iri in scholas et in provincias carmina sua pollicetur, quam ut iis metuat. Sub satirica et humili specie dicit hic non minora quam Carm. 3, 30. Pulchre ista vidit et imitatus est Gallorum Horatius Epist. XI, qui etiam docere Sanadonum poterat, non necesse esse, ut in fronte voluminis ponatur tale opusculum. G.) Allegoria admodum iocosa utitur, qua epistolarum volumen, quod ad Sosios bibliopolas mittit, comparat cum filia lasciva, quae non diutius in aedibus paternis restare vult, sed, invito patre, in publicum prodire ibique prostare cupit. Romae quidem ait, quamdiu sit recens, amatores esse reperturum, sed tandem aut neglectum plane, aut in exilium Vticam vel Ilerdam missum iri, aut pueris ad litterarum elementa inde discenda esse serviturum.

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, et grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, et communia laudas;
Non ita nutritus. Fuge quo descendere gestis:
Non

1 Vertunnum *primae edd. etiam Lambi.* Pertunnum *Z.* 5 descendere *etiam G.* discendere *Z.*

1 *Vertumnum Ianumque;* ad Vertumni aedem et Iani Arcum mensae (Ar. P. 374 *columnae* G.) erant bibliopolarum. Vertumnus, teste Varrone, princeps Hetruriae deus, Templum habebat in vico Turario, sive Tusco, in Valle Montis Coelii, ut ostendit Cruquius. (Vertumnus *Deus et praeses rerum vertendarum*, h. e. *emendarum et vendendarum. In vico Turario sacellum habuit. Ianus quoque similiter vicus est, ab Iano gemino sic appellatus, qui in eo Arcum habet sibi consecratum.* Vet. Schol.

2 *Prostes*, Dilogiam posuit: nam prostant et libri et meretricii pueri. Signate igitur subiecit *pumice*: nam huiusmodi pueri erant *pumice leves*, quod ait Iuvenalis. B. Pueri natura leves non indigent pumice. Simpliciter ad cultum voluminum respicit. Tota haec Dilogia mihi non placet. G.

Sosii illo tempore fratres erant Bibliopolae celeberrimi. Vet. Schol. B. V. A. P. 345. G.

3 *Claves;* includebantur, et sub sigillo erant pueri et virgines, quorum pudicitiae propinqui verebantur.

4 *Paucis ostendi gemis;* atque hoc impudicorum est.

Communia; loca publica.

5 *Non ita nutritus;* supple, *Quamvis:* nam parentem habuisti verecun-

Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quid te laeserit; et scis
In breve te cogi, plenus cum languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romae, donec te deserat aetas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus; ut ille
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus. quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem

Occu-

7 quid te *ex MSS. Bentl.* quis *vulg.* 8 cum plenus *add. vett.* 10 deserit *S. Bentl.* deseret *Med.* 1477. *Cun.* 11 Contractatus *G. S. Z.* 13 vinctus *ex MSS. Bentl.* unctus *vulg.* 15 detrusit *Ven. Glar.*

candum. B. *Fuge*, ex quadam animi indignatione hoc profertur: q. d. quia tantopere cupis, nec melioribus consiliis vis parere, fuge, quo ruis cum damno tuo. Z.

Omnes fere libri pro *discedere* legerunt *descendere*, quod mihi cum Cruquio, Lambino et Torrentio (Bentleio etiam) arridet; tanquam diceret in lupanar: et ad viliora descendimus. B. *Descenditur* etiam in forum. G.

6 *Miser*; improvidus, inconsultus.

7 *Scis*, iam intelligis quod ante credere noluisti.

8 *In breve te cogi*; manu complicatus, ut charta inutilis et proiectitia. B. Qui volumen seponit, convolvit illud et constringit, et ad parvum modum redigit. G.

Languet amator, Dilogus de lectore et amatore.

9 *Desipit*, occaecatur, et per hoc, perverse iudicat. B. *Augur* ipse Horatius. G.

Aetas, supple *iuvenilis*.

11 *Contrectatus*, Dilogus, nam subest turpicula significatio. *Servat Metaphoram, quasi de scorto loquens.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Taciturnus*; a nemine lectus.

13 *Fugies Vticam*; in barbaram exulabis Provinciam. B. Vbi tum incipiebant fervere studia haec. G.

Vinctus Ilerdam; *aut fient de te Opisthographa Epistolarum.* Vet. Schol. Alii male legunt *unctus*. B. Mihi plane non videtur hic de usu contemtibili loqui poetam; sed dicere, tanquam mercem, vinctum et constrictum in sarcinam a bibliopolis, mittendum esse in Hispaniam, quae et ipsa tum cupide arripiebat literas Romanas. Si abolenda dicere voluisset exemplaria libri, quid opus fuisset ea Ilerdam mittere, poterant Romae vel tus et piper amicire, vel cum Volusii annalibus ire, quo saturi. Denuncat mala, quae optat: ut A. P. 345. *Hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit.* G.

14 *Vt ille*; notat aliquam veterem Fabellam de Rustico et Asino.

15 *In rupes*; ut iret quo tendebat, et per hoc cervicem frangeret.

17 Etiam haec felicitas et bona libri, tractari in schola. Respice ad Epist. 1, 19, 40. G.

Elementa docentem; Alphabetarium aliquem Magistrum: *Elementa*, quasi quae sunt *E ligatae*.

Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
Me libertino natum patre, et in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris:
Vt, quantum generi demas, virtutibus addas:
Me primis Vrbis belli placuisse domique,
Corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

18 *Occupet*; h. e. occupatum teneat.

Extremis in vicis, ad urbis extrema, ubi pauperrimi vivunt. B. In compitis, ubi extrema vicorum congruunt, et maior est frequentia. *Balba senectus* etiam de libro potest iocose dicta esse, qui tandem balbutire inter parvos discat. B.

Balba; parasitantes discipulis, atque edentuli: nam Dilogia subest.

19 *Cum tibi sol tepidus. Secundum Librariorum morem locutus est, qui circa quartam vel quintam horam dictata pueris praebere consueverunt, quo tempore tractabiliores sunt.* Vet. Schol. h. e. Decimam et undecimam nostram. B. De pomeridiano tempore intelligo, ubi confectis negotiis etiam senes otium suum audiendo oblectent. G.

20 *Me libertino; ipse enarrat vitam suam Cynice.* Vet. Schol. B. Irridet irrisores natalium suorum, ut Sat. 1, 6, 44. G.

21 *Maiores nido pennas*; Proverbiale improperium. B. Laudat fortunas suas, qui ultra sortem natalium progressus sit. G.

22 *Vt*; ita tamen ut.

Addas, apponas.

23 *Belli*, Bruto et Cassio, sub quibus Tribunus militabat. B. Serm. II, 1, 76.

Domi; Augusto, Maecenati, et Pollioni, ob elegantissima scripta.

24 *Praecanus, praepropere canus.* Vet. Schol. Cruq. B. *Corporis exigui*, vid. Serm. II, 3, 309. Z.

Solibus aptum; rigidulus erat, ut alias diximus, idcirco amabat insolari, sive ad solem inungi. *Solitum iacere sub sole et chromata facere.* Vet. Schol.

25 *Irasci celerem*, generosae indolis indicium.

28 *Duxit; Lollius erat solus Consul, exspectato Caesare Collega, illo recusante, Q. Aemilius accessit tandem.* Torrentius. B. Ad vim verbi *duxit*, satis est, quod Lollius prior magistratum ingressus est: dicit Dio 54, 6. Porro autem nihil nos cogit hoc ipso anno scriptam esse hanc epistolam, vel epilogum potius. Potuit causam quamcunque habere Horatius, cur aetatem suam ab his COSS. signaret. G.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARVM
LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA I.

AD AVGVSTVM.

Post splendidum et numerosum principium quo laudes Augusti egregie canit, subtiliter Augustum movet in favorem sui temporis poetarum. B. Cum Augustus, quemadmodum Suetonius in vita Horatii tradit, questus esset, quod nihil ad se et de se scriberet: ne talem tantumque virum negligere videretur, scripsit, opinor, hanc epistolam, qua inprimis hoc egit, ut caussam afferret, cur ad res Augusti scribendas non accederet, praemissa historia quadam critica de poesi eiusque pretio apud Romanos. Ordo autem sententiarum, quem sequitur, hic est: Ne te, Auguste, occupationibus pro reip. salute distentum morer, haec pauca a me accipe. Romulus, Bacchus, Castor et Pollux demum post mortem inter Deos sunt relati; verum populus tuus tibi vivo divinos tribuit honores; atque in hoc uno genere recte sentit, in poetis aestimandis autem a vero et aequo recedit longe. Nam, spretis recentioribus, non nisi antiquissimos, velut Ennium, Naevium, Pacuvium, Accium, Afranium, Plautum, Caecilium, laudat et legit. Interdum quidem recte iudicat; sed ferri non potest, si negat vitia plane illis inesse, aut ob solam antiquitatem vel ob unum alterumve eleganter dictum poemata ex toto magnifacit ac praefert, atque ita recentiora odit. Graeci secus fecerunt, quibus novitas placuit ita, ut semper novi aliquid molirentur. Apud Romanos, qui olim iuri, rei familiari operam dederunt, nunc mutato studio, pueri et patres, docti et indocti versus scribunt. Hoc studium insanum tamen habet haec commoda: poetae, alieni ab avaritia et fraudandi libidine, paucis sunt contenti; sermonem formant puerorum, fingunt mores, exem-

exemplis instruunt, hymnis celebrant Deos. Prisci agricolae olim quotannis tempore festo cantabant Fescennina carmina; quae cum nimis essent mordacia, postea poena lata ad benedicendum sunt redacta. Postquam tandem Romani Graecorum literas cognoverunt, poesis quidem cultior est facta, et inprimis tragoedias, ad quas Rom. ingenium est aptius, scribere coeperunt, sed minus emendatas. Multo minus res cessit in comoediis, praesertim cum populus magis spectaculis rebusque quae oculos feriunt, quam ludis scenicis delectaretur, et adeo poetae ab hoc genere poeseos deterrerentur. Verum ne quis forte putet, me reprehendere quae ipse facere non audeam: confirmo, me poëtam comicum tragicumque bonum maximi facere. Vt vero et aliorum carminum existant idonei auctores, horum aliquam habeas velim rationem. Sed, fateor, nos poetae saepe nobis nocemus, cum carmina tibi importune tradimus, reprehensione unius versus offendimur, nostris carminibus plus tribuimus quam par est, et statim praemia exspectamus. Veruntamen probe videndum est, ut non indigno poetae res gestae committantur et munera dentur, quemadmodum Choerilo Alexander M., a cuius stultitia longe distat prudentia tua de Virgilio Varioque poetis, quos et dilexisti et ornasti. Nam non magis per statuas apparent vultus virorum clarorum, quam mores animique eorum per carmen. Equidem mallem tuas res carmine celebrare ac virtutes, quam Satyras scribere aut epistolas, si modo pudor meus et ingenii tenuitas rerum tuarum caperet magnitudinem. Verum ut imago male expressa est dedecori, ita carmen malum magis est turpitudini quam honori.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes
Legi-

1 sustentes *Cun.* 2 tuearis *in libris aliquot vett. Lambin.* moenibus *suspic. Bentl.* [† *Sed*, res Italas ornari moenibus, *putidum esse et non Horatianum pronuntiat Chisbull ad Monum. Ancyran. p.* 185. *in Antiquitt. Asiat.*]

1 *Cum tot sustineas; Apparet hunc Librum hortatu Caesaris scriptum esse, cuius rei etiam Suetonius auctor est.* Vet. Schol. in vita scilicet Horatii.

Sustineas tot negotia; tot munera impleas: [illegible] una persona tot personas geras.

Solus; per partes, ut ait Iurisconsultus Pomponius, eo iam ventum erat, ut necesse esset Reipublicae per unum consuli. Torrentius. B. Nam praeter dignitatem consularem postea etiam receperat potestatem tribunitiam perpetuam, item morum legumque regimen aeque perpetuum. Sueton. Octav. 27. et Tacit. Annal. I, 2. Z.

2 *Moribus:* vitae tuae puritate. B. Et legum tutela, unde fit, ut illae in mores transeant. Conf. Car. 4, 5, 22. G.

Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Vrit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores,

Iuran-

6 fata *conj. Bentl. et sic S.* 8 formant *Cun.*

3 *Legibus*, inter caeteras Lege Julia de Adulteriis, atque altera de Maritandis Ordinibus. B. Cf. Sueton. cap. 34. Z.

5 Mire *Romulum* nominavit primum, cum Augustus alter Romulus a multis haberetur. De qua re vide Suetonium.

6 *Deorum in templa recepti*; in coelum; et per hoc consecrati.

7 *Colunt*, excolunt.

8 *Componunt*; *sedant*. Vet. Schol. Cruq.

Agros assignant; h. e. *Colonias deducunt*. Vet. Schol. Nota autem Temporum Enallagen.

9 *Ploravere* Metonymia quadam hic videtur nihil aliud significare, quam causam habuere conquerendi. Sueto. Calig. 58. *Iulii et Augusti decreta ut vetera et obsoleta deflebat*: quam lectionem hic ipse Horatianus locus videtur tueri. G.

Favorem, plausum.

10 *Contudit*; edomuit: ferocia animalia contundendo fere frangimus. B. Et respicit forte ad clavam Herculis, quae *contundit* et comminuit quocunque incidit. G.

Hydra significationem habet bellorum civilium. B. Hoc non video. Z.

11 *Fatali*; a Fatis ei imperato, *Fatis Iunonis iniquae*. Virgilius [Aen. 1, 668]. Dicitur autem *Fatale* Dilogice, etiam de diro et pestifero, et satis eleganter hoc: Cogitavit enim de *Fatali monstro* [Car. 1. 37, 20] Cleopatra.

12 *Supremo fine*; Euphemismus, noluit enim mortem nominare.

13 *Vrit*; macerat: *Et hoc urit ad fulgorem retulit*. Vet. Schol.

Praegravat; onere suo deprimit et celat. B. Proprie *praegravatur* in bilance minus pondus a maiori, i. e. elevatur, unde *elevare* est contemnere. G.

Antique *Artes* posuit pro Virtutes. Graecis Ἀρετάς. Callide etiam Dilogia de Obtrectatoribus suis queritur. B. Etiam hic Metonymia quadam artifices [illegible] ab artibus. G. Recte igitur interpretatur Lambinus: Qui artifices se inferiores sua praestantia quodammodo onerat et opprimit. Z.

14 Indignanter protulit *idem*. B. V. Car. 3, 24, 31. G.

15 *Praesenti*; splendidius hoc quam *viventi*: Et [illegible] sentias te laudari. B. De [illegible] puli erga Augustum vid. [illegible] av. cap. 57 seqq. Z.

Maturos; sero [illegible] mortui. B. Aliorum honores *maturitatem*

et

Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, ſapiens et iuſtus in uno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Caetera nequaquam ſimili ratione modoque
Aeſtimat, et, niſi quae terris ſemota ſuisque
Temporibus defuncta videt, faſtidit et odit:
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, foedera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte locutas.
Si, quia Graecorum ſunt antiquiſſima quaeque
Scripta vel optima, Romani penſantur eadem
Scriptores trutina, non eſt quod multa loquamur:
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Veni-

16 numen *Bentl. Cun. San.* 18 hoc *Bentl. ex una cod. refertur* hoc *ad* uno, *h. e.* in hac una re 28 Graiorum *G. Bentl. ex codd.* 29 penſentur *MSS. duo Bersm.* 30 nihil eſt *MS. Bersm.*

et ἀμεμψιν accipiunt demum a morte. G.

Honores; tura. B. Vid. Virg. Aen. 1, 632. G.

16 *Numen* tribuit Auguſto Car. 4, 5, 35. Sed etiam *iurare per nomen* divinum honorem ſignificat apud ſacros quoque. G.

17 *Oriturum; Et hoc ſplendidius; oritur enim Sol.* Vet. Schol.

18 Multo melius *hic populus* quam Bentleii *hoc populus,* quod ille ex coniectura poſuit. Certe *hic populus* magis morali dicitur charactere.

Sapiens, ſanus.

21 *Terris ſemota,* ſublata ex oculis. B. *Suis temporibus defuncta,* quae pervetuſta ſunt, quorum tempora iam praeterierunt. Z.

22 *Faſtidit et odit;* αὔξησις· *plus enim eſt odit quam faſtidit.* Vet. Schol.

23 *Tabulas peccare vetantes; Duodecim Legum Tabulas a Decemviris ſcriptas.* Vet. Schol.

25 *Gabiis:* a Tarquinio Superbo. Praepoſitio *cum* revocanda etiam ad Gabiis. V. v. 31. G.

Aequata, aequis conditionibus condita.

Sabinis, a Romulo.

26 *Pontificum Libros; Verum Annales, an Pontificium Ius ſignificat.* Vet. Schol. Imo omnia antiqua ſcripta pro divinis habebantur. Primi enim Scriptores ſe pro Magis apud imperitum vulgus gerebant: tanto erat miraculo novum literarum inventum.

Annoſa volumina vatum: Veteres libros Naevii Vatis et Sibyllae. Vet. Schol. Imo et Cn. Marcii.

27 *Albano in monte; Quia Egeria Nympha dicebatur loqui cum Numa Pompilio in Albano monte.* Vet. Schol. Erat autem Egeria de numero Camoenarum.

29 *Eadem trutina; Eodem examine quo Graeci.* Vet. Schol. Cruq. In trutina examen vertitur.

30 *Non eſt quod;* nam uno verbo rem omnem abſolvam.

31 *Nil intra eſt;* proverbium de rem manifeſtam negante.

Venimus ad summum fortunae: pingimus, atq[ue]
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget ann[us].
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, int[er]
Perfectos veteresque referri debet? an inter
Viles atque novos? excludat iurgia finis.
¶ Est vetus atque probus, centum qui perficit ann[os].
¶ Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas?
An quos et praesens et postera respuet aetas?
¶ Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.
¶ Vtor permisso, caudaeque pilos ut equinae

Pau-

32 summam *MS. Bersm.* 35 chartis pretium *Bentl. et MSS.* 5 *Bersm.* afferat *MS. Bersm.* 37 veteresne *G. et MSS.* 4 *Bersm.* 38 excludit *MSS.* 2 *Bersm.* 41 vet. probosque *conj. Bentl.* 42 respuat *Bentl. MSS.* 3 *Bersm. Cun. San.*

Bentleius de suo posuit *olea* in Ablativo, quo *intra* et *extra* essent Adverbia. Horatii nota varietas postulat ut *intra* sit praepositio, *extra* vero Adverbium. B. Voluit Bentleius, praepositionem *in* revocari etiam ad olea, ut v. 25. Conf. Car. 3, 25, 2. G.

32 *Venimus ad summum; utrum in imperio, an caeteris in rebus quas enumerat: Non habet, inquit, quod nobis amplius fortuna iam praestet. Ergo et perfecti Poetae sumus; Sed hoc intelligi quam dici a se maluit.* Vet. Schol. B. Putat igitur Schol. Horatium hoc dicere, ut in reliquis rebus, ita etiam in poesi, Romanos ad summum gradum pervenisse. Sed mihi videtur hic esse deductio ad absurdum: si Romana aestimamus ad formulam illam Graecorum, renunciandum est communi sensui, negandum aliquid intra in olea, extra in nuce durum esse, dicendum statuariam artem, et musicam, et palaestram a maioribus iam perfectam: quae quidem aperte falsa etc. G.

33 *Vnctis;* Dilogus; Ceromate scilicet, et pretiosis unguentis nam ista voce Graeculos percutit.

34 *Dies*, supple *multus*, h. e. vetustas.

35 *Scire velim;* Ironica interrogandi forma: sic Iuvenalis nonam Satyram orditur. B. *Arroget* comitiale verbum: quoto anno Romani arrogant suffragiis suis bonitatem? G.

36 *Decidit;* Metaphora ab arborum foliis.

37 *Ideo perfectos quia veteres.* Vet. Schol. Cruq. Bene, quia subest Ironia.

38 *Finis;* solutio huius controversiae. B. Definitio ac decretum populi. G.

39 *Probus*, probabilis.

45 *Vtor permisso;* servit proposito meo tua concessio.

Caudae pilos ut equinae; tractum ex Historia de Sertorii milite, qui etsi imbecillis, fortis equi caudam, singulos pilos evellendo, facile nudavit; cum alter, vir fortis nequiret imbecillis equi caudam uno nisu extrahere. Hoc ostendit Lambinus ex Plutarcho.

Paulatim vello, et demo unum, demo etiam unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, et virtutem aestimat annis,
Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus,
Vt critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, et somnia Pythagorea.
Nae-

46 et item unum *Bentl. Cun. San. MSS. 2 Bersm.* 48 in fastos *etiam G. Bentl. et MSS. 4 Bersm.* fastus G. *a manu pr. it. Heins. ad Ovid. Fast.* 1, 11.

46 *Vnum*, supple *annum*.

47 *Cadat*; causa cadat, refellatur, ruat.

Elusus, refutatus. Metaphora a Gladiatorio ludo.

Ratione; ratiocinatione.

Ruentis; continuo impetentis. vel indesinenter lacessentis. B. Potius ita: ut qui insistens acervo subtrahi sibi patiatur unum lapidem post alterum, facile cadit, illo acervo sic ruente et collabente: ita qui notione indefinita atque indeterminata (sic enim hodie loquuntur) *antiqui* vel *novi* nituntur in iudicando, eludi et subverti possunt insidioso illo Sorite, et interrogatione, quam statim ponit. G.

Acervi; hic acervus est Sorites, qui praedominans est, cum falsitatem veritate confirmat: ut siquis dicat; Dico me mentiri et mentior; verum igitur dico. *Est etiam Sorites cum ultra modum capacitatis assensionem audientis brevi adiectione producit, dicendo,* unum et unum, *ut hic Horatius facit.* Vet. Schol. Cruq. B. Parum accurate Scholiastes. *Sorites*, fallax argumentatio ab exemplo *Acervi*. Acervum ne faciunt grana tria? non: an quatuor? nondum etc. et locum habet in omnibus, quae non certum modum sed relatione tantum magnum aut parum significant. Vt, divesne qui sexcentos habet? doctusne, qui tot res scit? etc. Sic vetus ne qui centum annos habet? an sufficiunt 99? an 98? ubi difficile est subsistere et terminum quasi constituere. G. [† Ipsum vocabulum *Sorites* dictum est ab acervo s. acervatione. *Ernesti.*]

48 *Redit*, Comice recurrit.

Ad Fastos; per Consules annorum colligit numerum. Quid est Bentleii *redit in Fastos?*

Virtutem, artem, ingenium.

49 *Libitina; feretrum.* Vet. Schol. Cruq. Vide Sat. 2, 6, 19.

50 *Sapiens et fortis*, h. e. gravis et animosus; Sapiens sententiis, fortis spiritu et sublimitate stili.

51 *Leviter*, parum; Comice pro non omnino.

Videtur, apparet.

52 *Quo promissa cadant*, h. e. Quid tandem fiat de magnis promissis. *Cadant*, exeant.

Somnia Pythagorea, Ennius in principio Annalium suorum somnio se scripsit admonitum, quod secundum Pythagorae dogma, anima Homeri in suum corpus venisset. Vet. Schol. *In somnis mihi visus Homerus adesse poeta.* Ennius. B. Ennius immortalitatem fama et laude carminum suorum inter nos consecutus, parum curat Pythagoricam illam migrationem: mavult Ennii nomine inter nos versari, quam in animalis corpore habitare. G. Sensus est: Ennius, quem nostri grammatici tantopere laudant, parum videtur curare sitne vere alter Homerus, sitne mente Homeri,

Naevius in manibus non est, et mentibus haeret
Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afranî toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
Ad nostrum tempus, Livî scriptoris ab aevo.
Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Vt nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:
Si quaedam nimis antique, si pleraque dure
Dice-

56 Accius *fere accuratiores. Sic etiam Steph. in fragm. Monac. et thegr.* Attius *Lamb.* 63 peccet *Glarean.*

ri, ut se somniasse fingit, praeditus. H. e. alter Homerus non est. Z.

53 *Naevius* Dramatum scriptor antiquior Ennio, quem in plurimis imitatus est. B. Qui non viderunt, locum esse interrogative sumendum, hi plane sensum alienum tribuunt ei. Nam, ut Bentleius recte vidit, Horatius ait: Nonne Naevius manibus omnium teritur? etc. Z.

55 Refert hic poeta iudicia vulgi suae aetatis de poetis scenicis, quae ipse non satis probat. Non debebant ergo simpliciter tanquam Horatii iudicia poni, quod fieri nonnunquam videmus. Conf. A. P. 270. G.

Prior, potior.

56 *Docti senis*, *Euripidis; alti*, *Sophoclis. Virium actio plus tribuitur, Pacuvium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt.* Quintilianus, citante Cruquio. *Senis* autem modo posuit pro *veteris*, ut supra de Lucilio.

Bentleius male *Accius* ex incuria. B. Sed vett. edd. habent. Ergo pro *Attius* recepi. Z.

57 *Ben: toga; togatas enim scripsit Afranius.* Vet. Schol. Palliatae Comoediae Graecorum, togatae Romanorum erant; Romae autem palliatae dictae sunt quae personas habebant Graecas, et togatae quae Romanas. B. Afranius Graecas Menandri fabulas commode Latina veste induit. G.

58 *Properare*, facili lepore diffluere. *Quam non adstricto percurrat pulpita socco* [infra 174]. Erat Epicharmus lepide nugax, et fabulis praecipuus.

59 *Gravitate*; pondere et dignitate quibus caruit Plautus.

Arte; terso Stilo et concinna dispositione.

60 *Hos*, ad Emphasin posuit solidae admirationis.

61 *Potens*; Dilogus et magna, et sibi placens, vel elata et turbida.

62 *Livium dicit Andronicum, qui primus omnium Latinas Fabulas scripsit.* Vet. Schol. *Livii Salinatoris libertus erat.* Lambinus ex Eusebio.

63 *Rectum videt*, non caecutit. *Peccat*; videt quod non videt.

66 *Dure*; rigide, rustice, Clunsily.

Dicere cedit eos, ignave multa fatetur,
Et ſapit, et mecum facit, et Iove iudicat aequo.
Non equidem inſector, delendave carmina Livî
Eſſe reor, memini quae plagoſum mihi parvo
Orbilium dictare; ſed emendata videri
Pulchraque, et exactis minimum diſtantia, miror.
Inter quae verbum emicuit ſi forte decorum, et
Si verſus paulo concinnior unus et alter,
Iniuſte totum ducit venditque poëma.
Indignor quidquam reprehendi, non quia craſſe
Compoſitum illepideve putetur, ſed quia nuper;
Nec

67 credit *Lamb. ex codd. bonis.* credat *Ven. Glar.* 69 Laevi *MS. Bentl. Cun. it. Sax.* 73 et *emiſit Bentl.* 75 venitque *e coni. Bentl.*

67 Oſtendit Bentleius *cedit* legendum eſſe pro *credit*; i. e. concedit, dat.

Ignave: vapide; inſulſe.

68 *Sapit;* ſani eſt ſincipitis.

Mecum facit; a meis ſtat partibus: mecum pugnat. *Facere* etiam Cornelio Nepoti (18, 8, 2) eſt pro *pugnare:* et a *factum* eſt noſtrum Sight: Quin et Homero, Iliad. Δ ἔργον pro *pugna* eſt.

Iove aequo; Iove irato fit ut errent homines ac delirent. Vet. Schol. *Aequus* autem ſeu ſedatus dicitur non ira motus. Iovis erat dementare iuxta veterem opinionem.

69 *Inſector;* infenſus invado.

Delendave pro *delendaque* ex melioribus codicibus legerunt Torrentius et Cruquius. *Delenda,* abolenda. B. *ve,* h. e. *nec,* eſt vera lectio. Z.

Neſcio cur Bentleius pro *Livî* reſcripſit *Laevî,* cum *Laevius* iſte Erotopaegnion ſcriptor admodum obſcuri fuerit nominis, et plerisque ignotus; et cum Livii Andronici iam ante facta ſit mentio, veriſimile eſt hunc non fuiſſe huic diverſum. B. Ait Bentleius, Andronicum illum Livium nimis antiquum et obſoletum fuiſſe, quam ut illum praelegeret Orbilius. At fragmenta, quae exſtant ſat multa, aliud loquuntur? nempe et illa ſunt bonam partem, iudice Bentleio, Laevii. G.

70 *Plagoſum;* de hoc Domitii Marſi hic verſus exſtat: *Si quos Orbilius ferula ſcuticaque cecidit.* Quid mirum? Ex milite quinquagenario magiſter factus eſt librarius. Vide Suetonium de Claris Grammaticis.

72 *Exactis, translatio ab examine, quae pars eſt trutinae.* Vet. Schol.

73 *Emicuit, ex inſperato apparuit.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Ducit, producit,* et per hoc commendat. B. Puto ab animalibus ductam Metaphoram, quae ubi capite tranſitum fecere, reliquum corpus facile ſequitur, quod de felibus eſt in Germanorum proverbio, et hominum etiam partus confirmat. Sic unus et alter verſus bonus cenſuram ut reliqui etiam effugiant et quaſi perrumpant, efficiunt. Bentleius *poema* accipit nominandi caſu totum *poema ducit,* decipit emtorem, et *venit,* venditur. Audirem, ſed vix tamen, ſi *emtorem* additum eſſet. G.

Bentleius de arbitrio ſuo pro *venditque* poſuit *venitque,* quod quid ſit ego nequeo divinare, niſi error ſit operarum.

76 *Craſſe,* craſſo filo, non tenui.

Nec veniam antiquis, ſed honorem et praemia poſc
Recte necne crocum floresque perambulet Attae
Fabula ſi dubitem, clament periiſſe pudorem
Cuncti pene patres; ea cum reprehendere conar
Quae gravis Aeſopus, quae doctus Roſcius egit:
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt
Vel quia turpe putant parere minoribus, et qua
Imberbi didicere, ſenes perdenda fateri.
Iam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri:
Ingeniis non ille favet plauditque ſepultis,
Noſtra ſed impugnat, nos noſtraque lividus odit.
Quod ſi tam Graiis novitas invisa fuiſſet
Quam nobis, quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus uſus?
Vt primum poſitis nugari Graecia bellis

Co-

79 Acci *G. marg.* 80 clamant *MSS.* 2 *Bersm.* 83 dicunt *MSS.* 3 *Bersm.* 85 Imberbi *etiam Bentl. Cun. Vulg.* imberbes. 90 Graecis *edd. vett.*

78 *Praemia*, coronam.

79 *Recte necne perambulet*, ludit in Attae nomen: nam *Titus Quintius Atta, Togatarum Scriptor, ſic dictus eſt, teſte Feſto, quod propter vitium crurum, aut pedum, plantis inſiſtens, potius attingere terram quam ambulare videbatur.* Cruquius.

Crocum floresque; Et cum ſcena croco Cilici perfuſa recens eſt; Lucretius (2, 416). Oſtendit Stephanus. B. Igitur, quod ait Schol. Cruq. *crocum et flores perambulare* eſt in ſcenam recipi et agi. Quid ſi tamen potius ſignificat in honoribus ac laudibus eſſe, ut Iuven. 7, 268? G.

81 *Patres*, Seniores.

82 *Gravis; compoſitus.* Vet. Schol. Cruq. Erat enim Tragoediarum Actor.

Doctus, Comicae actionis peritiſſimus.

83 *Niſi quod placuit ſibi: hoc vitium ſuperbiae eſt.* Vet. Schol.

84 *Turpe putant parere; et hoc eſt vitium pudoris puerilis.* Vet. Schol.

85 *Imberbi;* Ita vetuſtiſſimi Cruquii Codices ſicuti alias in Art. [Poet.] *Imberbus iuvenis.*

Perdenda; relinquenda, deſciſcenda.

86 *Saliare Numae Carmen. Hymnus erat quem fecit cantari a XII Sacerdotibus Martis die quo ancile de coelo cecidit.* Vet. Schol. Cruq.

87 *Quod mecum ignorat;* h. e. aeque atque ego. Saliorum linguam retulit hoc verſu Lucilius, ut oſtendit Cruquius ex Feſto: *Praeſul ut amtruat, inde et volgi' redamtruat olli.* B. Quinctil. 1, 6, 40 *Saliorum carmina, vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta.* G.

89 *Lividus;* venenatus, malignus.

90 Recte Bentleius *Graiis* pro *Graecis*, quod magis ſit Poeticum, ob vetuſtatem.

92 *Viritim*, per viros, de viro ad virum; ut nemo ſit qui non legat, et per hoc terat; et bene *publicus*, quod modo pro *univerſalis* dicitur.

93 *Nugari; ludere et otio ſcilicet frui.* Vet. Schol. Cruq.

Coepit, et in vitium fortuna labier aequa,
Nunc athletarum ſtudiis, nunc arſit equorum;
Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit;
Suspendit picta vultum mentemque tabella;
Nunc tibicinibus, nunc eſt gaviſa tragoedis:
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio eſt, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae, ventique ſecundi.
Romae dulce diu fuit et ſolenne recluſa
Mane domo vigilare, clienti promere iura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos,
Maiores audire, minori dicere per quae
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.

Muta-

97 vultumque animumque *Cun.* 105 rectis *etiam G. S. Bentl.* certis *Ven. Glar. Lamb. Talb. Cun.* 107 voluptas *MS. Berſm.*

94 *In vitium; in delicias.* Vet. Schol.

Aequa, placida. Huc facit Publii Mimi dictum: *Fortuna nimium quem fovet, ſtultum facit.* Cruquius.

96 *Amavit, cupide petiit.* Vet. Schol. Cruq.

97 *Mentem* argutias vultus dicit: neque enim vultum mentemque ſpectantium voluit, ut Interpretes ad unum credidere. Scholiaſtae ſilent. B. Vultum ac lineamenta oris ita expreſſa, ut phyſiognomon aliquis inde iudicare de mente et moribus poſſet: vel, quod familiarius, ut quivis ſpectator videret, ſedata an perturbata mente, hilares an triſtes, eſſent. G.

98 *Tibicinibus,* h. e. comoediis, in quibus tibicines adhibebantur. Cf. Noſter de A. P. 214 ſqq. Z.

100 *Mature,* ſtatim. B. *Mature plenum* Graeci ἀψίκορον vocant, *ſatiatum* ubi primum attigit, vitium iuvenum Ariſtoteli, de quo noſter A. P. 163. G.

101 *Quid placet* etc. Recte Lambinus interpretatur: Nihil perpetuo placet, nihil ſemper diſplicet. Z.

102 *Hoc,* ſupple *vitii.* B. Haec artium varietas et ſtudiorum inconſtantia orta eſt ex pace et rebus ſecundis. Z.

Bonae, ſuaves.

103 *Recluſa mane domo;* ad admittendos clientes. Vid. Sat. I, I, 10.

104 *Vigilare,* expergiſci.

Clienti; amico minori. Vet. Schol. Cruq.

Promere iura; respondere de iure. Vet. Schol. Cruq.

105 *Cautos; ſub chirographo datos.* Vet. Schol. Cruq. Quid opus fuerat Bentleium ponere *Scriptos* pro *Cautos*, tantum cauſa varietatis, praeſertim cum *Cautos* ſit in antiquis Scholiis? *Scriptos* de Gloſſemate eſt pro *Cautos*, vel ſaltem *Cautos* pro *Scriptos*.

Nomina Debitores ſuos dicebant iam in codicem relatos. *Recta autem nomina de Legibus facta.* Vet. Schol. Nam antiquae Leges vetabant uſuras. Nonnulli Codices legerunt *certis*, [pro *rectis*] quod non probo. B. *Nomina recta,* h. l. videntur eſſe debita honeſta, pro quibus uſurae legitimae exiguntur. Z.

Expendere, et per hoc, collocare.

106 *Maiores audire, in iure officium minoris eſt.* Vet. Schol.

107 *Damnoſa libido;* pretioſa voluptas, vel nimius ſumtus.

Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: puerique patresque severi
Fronde comas vincti coenant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
Non audet nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen et levis haec insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
Non

109 *Vulg.* pueri. *vett. et Bentl.* 111 me *om. S. quod placet.* 114 Navem *edd. vett. et Bentl.* 118 *Hic inseri vult Boivinus Epist. 2, 17—140. pulchre refutatus a Bentleio.*

108 *Mentem*, propositum.

109 *Puerique*; ita ex optimis Libris Bentleius.

110 *Coenant*, epulantur. Intemperantiae est coronari; *ad maiorem reprehensionem* igitur posuit *severi*, ut ait Vet. Schol.

112 *Parthis mendacior*; Proverbii loco utitur. Quis quaerat fidem apud Orientis vernas? B. Forte ea, quae in Crassum, ac deinde in Antonium perfide designarunt, proverbio occasionem dedere. Et mendacium est illa fuga, e qua subito ad pugnandum se convertunt. G.

113 *Scrinia, capsas dicit, in quibus scripta reponuntur.* Vet. Schol.

114 *Navim agere* solute posuit pro navigare, h. e. gubernatorem agere. B. Conf. A. P. 379 sqq. G.

Abrotonum; mire dixit, non helleborum, sed abrotonum, quod minori periculo etiam indoctus potest miscere et dare. Vet. Schol. B. Vid. Pers. 5, 100. G.

116 *Promittunt; profitentur.* Vet. Schol. Cruq. B. *Melicorum* et *Melici* suspicabatur Bentleius, et arripuit Sanadonus: sed non est, puto, professionis nomen, ut neque Elegorum scriptor, neque poeta heroicus. A peculiari curationis exemplo transit ad totum genus. G.

117 *Indocti doctique; hoc cum pronuntiatione inferendum est.* Vet. Schol.

118 *Error*, vertigo mentis.

119 *Virtutes; utilitates.* Vet. Schol. Cruq.

Collige; ratiocinare, vel enumera. B. Cf. Serm. II, 1, 51.

120 *Non temere; non facile.* Vet. Schol. B. Rarissime poeta habendi cupiditate flagrat. Ille non nisi versus amat, et iacturam rei familiaris parum curat etc. Z.

Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo:
Militiae quanquam piger et malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari;
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
Torquet ab obscoenis iam nunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus praeceptis format amicis
Asperitatis et invidiae corrector et irae;
Recte facta refert; orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et praesentia numina sentit;
Coelestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum:
Carmine Dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolae prisci, fortes, parvoque beati,

Con-

122 puero non cogitat ullam *Ven. Glar.* 129 Correptor *Bos. S.*
135 opes docta *MS. Bersm.* 136 tollit *Cun. MS. Bersm.*

122 *Incogitat*, h. e. cogitat in. Comica Elocutio est. B. *Puerove*, h. e. nec puero. Z.

123 *Siliquis*, Conche. *Siliquas autem specialiter dicit eas, quae in herbis nascuntur in omni legumine.* Vet. Schol. Immaturis leguminum siliquis aquae incoctis vescebantur tenuiores.

Pane secundo; cibario, sive nigro: atque haec Satyrice protulit.

124 *Malus*; inutilis.

Vrbi; Reipublicae.

127 *Obscoenis*, illiberalibus et agrestibus.

128 *Amicis*; amabilibus, honestis, [illegible]. B. Vtilibus praesertim, ut *inimicus imber* est noxius Virg. Ae. 1, 123. G.

129 *Asperitatis*, inculcae avaritiae.

130 *Refert*; repraesentat, depingit.

Orientia; [illegible]. Vet. Schol.

131 *Exemplis*, exemplaribus quae sequantur.

Aegrum, moestum.

132 *Castis cum pueris*; chorum dicit Apollinis et Dianae in ludis Saecularibus, de quibus satis supra diximus. B. Non ad solos saeculares hoc retulerim, qui sunt rari admodum; sed ad alios etiam festos dies deorum. Talis est Catulli 35, et nostri Od. 1, 21. G.

134 *Praesentium numinum* exemplum in carmine Saeculari extremo. Sic sine dubio in aliis etiam. G.

137 *Pacem*; *utrum deorum pacem, an finem belli?* Vet. Schol. Dilogue voce utitur.

138 *Manes*; qui irati sunt ubi vagantur. Dici videntur *manes* tanquam *exigui* a Graeco μανὸς, unde *immanis* pro *ingenti*. Quin et Britannis nostris et Armenis *mân* pro *minuto* est.

139 *Fortes*; liberales, aversi lucro. [cf. Virgil. Georg. 2, 528.]

Condita post frumenta, levantes tempore fe
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferent
Cum sociis operum, pueris, et coniuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis ae
Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
In rabiem verti coepit iocus et per honestas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dente lacessiti; fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex

Poe-

142 et pueris *edd. vett.* 143 porca *Cun.* 145 invecta *citat Polit. Brisso. Barth. ap. Bentl. et Cun. probat etiam San.* 149 coepit verti *Bentl.*

140 *Levantes corpus*; interquiescentes.

141 *Dura*, aspera.

142 Et Torrentius et Bentleius recte omisere Coniunctionem *et* in *Cum sociis operum et pueris*. B. *Socios operum* vel ipsos *pueros* licet intelligere, i. servos, vel mercenarios, vel boves adeo aratores, qui *socii hominum*, et *Cereris ministri* Varroni R. R. 2, 5, 3. *Feriae bubus et bubulcis* Cato 132. G.

Fida; casta et moribus antiquis.

143 *Porcus*; *Promiscuo genere dicitur, et mas et foemina.* Lambinus. Porcam mactabant Terrae, quod rostro eam laederet. B. Vid. Cato 134. De Silvano id. c. 83. G.

144 *Genium*; *Naturae deum.* Vet. Schol. Cruq. Daemona dicit vitae comitem. B. Hoc loco duce et Pers. 2, 3 curatus est ille mirabilis *Erogenius* in lege Theodosii M. 12 Cod. Th. de Paganis, *Nullus — Larem igneo Erogenium Penates nidore veneratus*, pro *Larem igne, mero Genium*. G.

Memorem, qui facit memores, Metonymicos: nam quicquid tribuitur interit. Ideo *Floribus et vino*, quo coronati bibamus, dum licet.

145 *Fescennina*, *Iocularia Carmina et probrosa, dicta ab oppido Fescennino, unde processerunt, et Atellanica nominata sunt.* Vet. Schol. B. Certiora dant hodie Lexica. G.

Coniecit Bentleius hic legendum esse *invicta*, sed minus probo; neque sane video, cur istiusmodi consuetus lusus non possit pro invento non minus quam caetera ludicra, haberi.

147 *Recurrentes*, redeuntes, supple autem *singulos*. B. *Accepta per annos recurr.* h. e. repetita quotannis. Z.

148 *Amabiliter*; suaviter, amoene. B. Sine petulantia maledicendi. Z.

149 *Rabiem*; caninum scilicet furorem. B. Libidinem maledicendi hominibus nobilissimis et honestissimis. Z.

150 *Doluere*, irascebantur. B.

151 *Intactis*, non laesis. Cf. Serm. II, 1, 23. Z.

152 *Lex poenaque lata*, in Duodecim Tabulis, vide Sat. 2, 1, 82.

Poenaque lata, malo quae nollet carmine quenquam
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiae pepulere: sed in longum tamen aevum
Manserunt, hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Graecis admovit acumina chartis;
Et post Punica bella quietus, quaerere coepit
Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset;
Et placuit sibi, natura sublimis et acer:
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.

Credi-

153 sancta *Cun. qui etiam* nata *it.* dicta *in aliis esse ait.* 158 grave virus *coni.* *Rutgers.* [† *atque ita legisse existimat Acronem, qui exponit* morum rusticitas et carminum.] 167 inscriptis *vulg. et MSS.* in schediis *coni. Cun.* inscite *etiam Bos.*

153 *Malo,* maligno.

154 *Describi,* depingi.

Vertere, invertere. Puto Proverbiali ioco dici *vertere modum,* uti nos, They chang'd their note, h. e. Palinodiam cecinerunt.

Formidine fustis; Quia fustuarium supplicium constitutum erat in auctorem carminum infamium. Vet. Schol. *Etiam canes cum fustes metuunt morsibus se abstinent;* ut scite alter Scholiastes. Atque hoc ut servet Metaphoram v. 150.

155 *Bene redacti; quia non voluntate correcti, sed edocti malo.* Vet. Schol.

156 *Cepit,* delinivit. Ludit in ambiguo sensu. B. *Ferum,* Romanos indoctos, nondum litteris humanitatis excultos. Z.

157 *Horridus;* hirtus, rudis, incomtus.

158 *Defluxit; desiit fluere.* Vet. Schol.

Saturnius, i. e. Italicus vetus: Saturnia enim antiquum Italia nomen. Convenit mecum Schol. Cruq.

Grave virus; rancidum foetorem; rusticitatem atque vetustatem ita appellat. En tibi Exempla Saturnii metri, (apud Atil. Fortunat. p. 2679 sq. Putsch.)

Duello magno dirimendo, regibus subigendis:
Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

161 *Serus* sc. victor Graeciae: sero Romani studium suum et ingenii vim contulerunt ad litteras Graecas discendas. Z.

162 *Quietus; securus metu Punico.* Vet. Schol.

164 *Rem; poema dicit.* Vet. Sch. Et distinguendum puto post *rem*: est enim altera pars versus Epexegesis prioris. B. Hanc distinctionem mutavi cum vulgata: nam apertum est, sensum esse, Romanus quoque tentavit, an tragoedias recte vertere seu imitari posset Graecorum. Z.

165 *Natura,* ingenio.

Acer; calidus, vehemens.

166 *Feliciter audet, quod aggreditur complet.* Vet. Schol.

167 Pro *in scriptis,* optimi Codices legerunt *inscite*: quae quidem

Qq scri-

Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet Comoedia tanto
Plus oneris, quanto veniae minus. Aspice, Plautu[s]
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Vt patris attenti; lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post hoc
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus instat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Sub-

173 Dorsennus *F. et al.* 175 posthac *Ven. Clar.* posthaec *MSS.* ; *Bersm.* 178 instat *S.* inflat *vulg.*

scriptura a Vetere Interprete confirmatur: nam *inscite* reddit *turpem putat*, vel *stulte erubescit*: *Inscite*, illepide est et inurbane: Bentleius de sua coniectura de *inscite* fecit *inscitus*. Verum quid opus? B. Quamquam Romanus natura factus est ad tragoedias: tamen minus praestat propterea, quod stolide erubescit scripta sua emendare. Z.

168 *Ex medio*, de communi. *Quia Comoedia communia sectatur, atque de medio est*. Vet. Schol. i. e. non quaerit sublimia, uti Tragoedia. B. *Arcessit*, scil. comoedia. Z.

Res; oportet enim et materiam esse humilem.

170 *Veniae minus; quod non minus ignoscitur μιμητικῷ Charactere peccantibus*. Vet. Schol.

171 *Quo pacto*; quam misere. B. De vitiis Latinae comoediae vid. Quinctil. X, 1. Z.

Tutetur, sustineat. B. Conf. Sat. I, 10, 12. A. P. 193. G.

172 Vsitato Charientismo *attentum* dicit avarum, tanquam curis addictum. Nos dicimus, 𝔄 𝔠𝔞𝔯𝔢𝔣𝔲𝔩 𝔉𝔞𝔱𝔥𝔢𝔯.

173 Hic non est Fabius *Dossennus* Atellanarum scriptor, sed Plautinus aliquis Parasitus. Quantulum enim vitium in Atellana Fabella de ridicula persona excessu peccare! B. Potius Comicus poeta videtur fuisse ea tempestate nobilis. G. *Quantus*, quam maior et copiosus. Z.

174 Quam negligenter scribat comoedias. Z.

175 *Post hoc securus; multi carmina scribendo non curant quid de iis fiat, dum lucrum inde acceperint*. Vet. Schol. Notat Plautum avaritiae, ut qui gratiam plebeculae venatus fuerit, et stultis scripserit. B. At sermo est de Dossenno. Z.

176 *Cadat*, ruat iudicio Sapientum, et explodatur. Cadere et stare iuris sunt vocabula, verum a palaestra puto petita: Comice igitur protulit *recto talo*.

177 Transit ab avaro ad gloriosulum.

Gloria, Prosopopoeia, nam deam effinxit de vana gloria.

178 *Exanimat*; animo suo privat, ad humum deiicit.

Lentus; quem dicta non permovent. Vet. Schol.

Sedulus, qui singulis officiose attendit. B. *Instat* etiam pulchre huc facit: urget, reddit attentiorem ac diligentiorem. G.

179 Comice *sic* pro *tam*, ut aliis in locis.

Subruit ac reficit. Valeat res ludrica, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe, etiam audacem, fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique, et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equiti quoque iam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;

Qq 2 Mox

180 Subr. ac *Bentl. ex MSS.* 184 decertare *S.* 186 plaudit *Lamb. Bos. Sax.* plaudet *MSS.* 2 *Bersm.* 188 incestos *coni. Cun.*

180 *Subruit;* subvertit, prosternit humi.

Bentleius *ac* [pro *aut,*] quod magni non est faciendum. Ego tamen illud probaverim, quod sit commendatum a magno Bentleio.

Reficit; recreat.

Valeat res ludicra; abeat quo velit Comoedia, vel pereat: et *rem ludicram* elevando dicit.

181 *Palma negata macrum;* h. e. *nihil mihi cum ea sit, si propter palmae folia vivam afflictus.* Vet. Schol.

Opimus dicitur qui abundat pinguedine; et mira Hyperbole *macrum* posuit et *opimum* pro *tristem et laetum.*

182 *Audacem,* minime pusillanimum.

Fugat; tergiversari cogit, seu proposito suo cedere.

183 *Virtute et honore;* h. e. sapientia et dignitate.

184 *Depugnare,* ad manus venire. [† Versus Ennii, *Nam vi depugnare sues stolidi soliti sunt.* Rutgersius.]

185 *Eques,* Enallage Numeri.

186 *Aut ursum, aut pugiles; Recte, quia adhuc Amphitheatri usus non erat, et in eadem cavea etiam ferarum gladiatorumque munera spectabantur.* Vet. Schol.

His; talibus, supple nugis. B. Vid. Sat. 1, 10, 76. G. Conf. Terent. Prol. in Hecyram. Ipse Augustus hanc plebis cupiditatem aluit et variis spectaculis edendis animos multitudinis demulsit, et ipse cupide spectavit. Vid. Sueton. Octav. cap. 43 seqq. Z.

187 Verius Bentleius *Equiti* [quam *Equitis*] etsi de sola sua coniectura.

188 *Incertos,* fallaces. *Secundum Academicos, qui contendunt oculos nostros in multis falli, et in pluribus rebus certius esse quod auditur.* Vet. Schol. Nescio cur Bentleius maluit *ingratos oculos* quam *incertos.* B. *Incertos* interpretor primo fluctuantes, dubios, distractos, propter varietatem, ut in *coena dubia* Sat. 2, 2, 77: tum ignaros, quid videant, docendos demum ab aliis. Conf. mox v. 205. G.

Vana, inania.

189 *Aulaea premuntur; per Aulaea Comoediam significat. Tropus Metonymia.* Vet. Schol. *Aulaea quoque in scena in terra sternuntur, quod pictus ornatus erat ex Attalica Regia Romam usque perlatus.* Donatus. B. *Aulaea premuntur,* demittuntur, ut aperta sit scena, contra hodie *tolluntur* ab imo ad summum eadem de causa. Nempe in scena theatri traducebantur tunc v. g. *sexcenti illi muli, cetrarum tria millia, armatura varia peditatus et equitatus,* de quibus Cic. fam. 7, 1. G.

190 *Dum fugiunt;* h. e. *Dum populo bellorum simulachrum monstratur, et*

Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive Elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Vt sibi praebentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. nam quae pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum

Tanto

198 nimio sp. risu *S.* 200 et surdo *aliquis ap. Cun.*

et ad postremum Pompa ducitur triumphalis. Vet. Schol. Pyrrhichen saltatum fuisse putavit Interpres Cruquianus, quod in medio relinquimus.

191 *Regum fortuna;* Periphrasis pro ipsis Regibus. Triumphus hic erat Gallicus. B. Non peculiarem triumphum signat, sed pompam triumpho similem, ludis, in scena theatri, exhibitam. Nihil est melius, quam conferre Ciceronis epistolam ad Marium 7, 1. G.

192 *Esseda; Gallorum vehicula quibus tantum victi Reges vehuntur; pilenta quibus captae Reginae; Petorrita; quibus familia Regum; Naves, quibus in navali bello victi.* Vet. Schol.

193 *Captivum portatur ebur, captiva Corinthus;* eburnea atque Corinthia vasa et signa. *Corinthum ponit pro vasis Corinthiis.* Vet. Sch. Apage eburneam Corinthi a Mummio captae imaginem, quod miror post Dacerium placuisse viro docto Ludovico Desprez. *Captiva Corinthus, μεγαλοπρέπεια.* Vet. Schol. Deridet enim puerilem Pompae superbiam.

195 *Panthera camelo:* panthero-camelum seu camelo—pardalin dicit, Itali *Giraffam* vocant. *Figura est ut camelus; sed maculis ut panthera.* Varro.

196 *Elephas albus* rarum nunc quoque animal, cuius possessione in titulis suis Siamensium tyrannus glorietur. G.

Nihil opus fuerat Bentleium mutare *converteret* in *converteris*, in tantillo Temporum discrimine. Forsan tamen rectius est *converteris*, quod ita legerit Priscianus. Certe imperiti Librarii saepissime peccant in Vocalibus. B.

198 *Mimo,* h. e. histrione. L.

199 *Scriptores,* Poetas.

Narrare asello fabellam surdo: Proverbium Graecum est, Ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. Lambinus. B. *Fab. et surdo* tanto minus probare possum, quia vehementia inest si ut *surdus* non audit, et tanquam *asinus*, si audiat, tamen non intelligat. G.

200 *Voces,* Scenicorum scilicet.

201 *Referunt,* per echo repercutiunt. B. Quin *theatra* s. spectacula hominibus inquietis et turbulentis plena, verbo ipsi spectatores, reddunt sonum ita turbulentum, quem vincere scenicorum voces non possunt. Non de imagine vocis s. echo sermo est, sed de immodestorum spectatorum tumultu. G.

203 *Ludi,* Comoediae.

Artes, Phrygionios dicit et purpureos habitus Scenicorum.

Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, et artes,
Divitiaeque peregrinae; quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena, concurrit dextera laevae.
Dixit adhuc aliquid? ⁋ Nil ſane. ⁋ Quid placet ergo?
⁋ Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quae facere ipſe recuſem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne;
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet
Vt magus; et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age et his, qui ſe lectori credere malunt,
Quam ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam redde brevem; ſi munus Apolline dignum
Vis

205 Conſtitit *MS. Bersm.* 213 Vt me Argis modo me Thebis modo ponat Athenis. *coni. Rutgerſ.* 216 *pro* redde, impende *Bentl. ex MSS.*

204 *Oblitus,* ad aureas veſtium picturas retulit.

205 *Concurrit dextera laevae; plausus datur priusquam aliquid dicatur.* Vet. Schol. Cruq.

207 *Violas imitata;* Ianthina veſtis.

Veneno, pharmaco, fuco, pigmento.

208 *Recuſem,* detrectem. B. Non poſſim, ut mox 259 it. A. P. 40. G.

209 *Maligne;* invide, parce.

210 *Ille per extentum;* dicit ſe non magis invidere Latino comico, quam funambulo, qui dum ſtolidae plebeculae gratificari ſtudet, cervicis ſuae periculum adire non vereretur. *In Comoedia maxime claudicamus* inquit Quinctilianus 10, 1, 99. Interpretes ad unum falluntur dum ſerio laudare putant. B. Alii rectius ſic locum intelligunt: Poeta comicus et tragicus videtur mihi rem factu difficillimam praeſtare, qui animum meum variis affectibus commovere poteſt, veluti metu, ira, laetitia, terrore, atque ita apte res deſcribit, ut iis ipſis locis me eſſe putem, quibus res geſtae eſſe finguntur. Z.

211 *Inaniter;* levi vel nulla de cauſa.

212 *Falſis;* inanibus.

213 *Magus;* praeſtigiator, qui monſtra commendat fidei.

Modo me Thebis; non ſolum in characteribus peccat, ſed et obliviſcitur loci ubi Scena ſit. B. Plautus certe ſaepe obliviſcitur ſe fabulam palliatam dare, et ſubito Atticis Athenis relictis Romam transfert ſpectatorem. *Thebae* ſcena Tragoediarum propter familiam Cadmeam et Oedipi, ibidem Amphitruo Plautina agi fingitur. etc. G.

216 *Curam redde brevem;* habe illorum aliquam rationem. B. *Redde,* ut indicet, illum non nunc primum ea de re cogitare. G.

Munus Apolline dignum, Templum dicit Apollinis Palatini cum Bibliotheca. B. Sueton. Octav. cap. 29. [† Ovid. Triſt. 3, 1, 63. ibique Heinſ.]

Vis complere libris, et vatibus addere calcar,
Vt ſtudio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſaepe Poëtae,
(Vt vineta egomet caedam mea) cum tibi librum
Solicito damus, aut feſſo; cum laedimur, unum
Si quis amicorum eſt auſus reprendere verſum;
Cum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
Cum lamentamur, non apparere labores
Noſtros, et tenui deducta poëmata filo:
Cum ſperamus eo rem venturam, ut, ſimul atque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultro
Arceſſas, et egere vetes, et ſcribere cogas.
Sed tamen eſt opere pretium cognoſcere, quales
Aedituos habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui verſibus et male natis
Rettu-

229 *Hic inſeri vult Da. Heinſius verſus Epiſt.* 2, 87 — 140 *recte refutatus a Bentleio.*

217 *Addere*, admovere. B. *Libris* ſcil. auctorum Latinorum. Z.

220 *Vt vineta egomet caedam mea; Proverbium in eos qui ſibi volentes nocent.* Vet. Schol. Cruq. Satyrice haec in ſe atque in Auguſtum: nam erat Auguſtus moroſulus natura. B. Senſus eſt: ut me ipſe accuſem. Z.

223 *Revolvimus*, et per hoc relegimus.

Inrevocati; ubi nemo iubet ut revolvamus. Tres autem Torrentii Codices legerunt *Inrevocati*, ut ſupra *inrevocabile*, quod antiquitatem ſapit. B. Mihi illa orthographia videtur ſapere acumen Grammaticorum ſaeculi ſequioris, poſt Quinctilianum certe *Revocare* ſignificat iubere ut denuo legatur, pronuntietur, quod iam lectum pronunciatum eſt. G. Vulg. et meliorem ſcripturam reſtitui. Caeterum *irrevocati* eſt non iuſſi, quaſi alter elegantiam loci minus ſentiat, ſtulte et cum offenſione repetimus loca iam recitata. Z.

224 *Apparere*, cognoſci et honorari poëmata tanto cum ſtudio elaborata et tanta cum arte ſ. ſubtiliter. Z.

227 *Commodus;* comis, ſuavis.

Vltro, non expectata commendatione.

228 *Arceſſas; Secundum Priſcianum arceſſo venit ab arcio, quod nunc dicimus adcio; quia antiqui dicebant ar pro ad.* Vet. Scholior. Compilator.

229 *Sed tamen*, nihilominus. *Bene et ſubtiliter tetigit Caeſarem quaſi negligentem Poetarum.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

230 *Aedituos, Narratores: Aeditui enim templorum ac numinum, quibus inſerviunt, et ſacrorum origines advenis et ignorantibus narrant.* Vet. Schol. Aeditui dicti quod aedes tueantur. Ἱεροφυλάκας puto dici, magis quam Νεωκόρους.

231 *Virtutem* per Proſopopoeiam poſuit pro ipſo Auguſto.

233 *Incultis et male natis; neque artis,*

Rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine foedo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit ne quis se, praeter Apellen,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotûm in crasso iurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se iudicia, atque
Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtae:
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas,

Terra-

'te, *neque natura compositis; et* '*est Pro*. Vet. Schol.

234 *Mire retulit acceptos, tanquam* *ceret legitime vendidit*. Vet. Schol. am, acceptos nummos in codi- :m retulit.

Philippos; acceperat pro singulis '*rsibus singulos Philippeos*. Vet. :chol. Aureos scilicet. Et optimi odices pro *Numisma* habent *No-* *isma*; quod et Vet. Schol. sequi- ır. B.

235 *Sed* minus prudenter fecit .lexander; quia, quemadmodum tramenta manibus contrectata ma- ulant manus, sic mali poetae dede- orant gloriam rerum gestarum. Z.

236 *Atramentum olim erat infa-* *tiae symbolum*. Cruquius. B. Nihil uto aliud velle, quam Car. 1, 6, 12 *.audes deterere culpa ingenii*. G.

240 *Alius Lysippo*; Hellenismus, le quo supra ad 1, 16, 20.

Duceret, per Catachresin, tan-]uam de imagine cerea. B. Sed tiam ad ea, quae malleo elaboran- ur, pertinet, τὰ σφυρήλατα, de]uo genere Plin. 33, 4 s. 24. G.

243 *Vocares*, revocares, vel con- ferres. B. Sensus est: Si Alexandri iudicium, quod tam acre fuisse vi- detur in cognoscenda artis pingendi fingendique praestantia, aestimares ex eo, quod de poeticae praestan- tia tulit; eum stupidum et hebe- tem fuisse, iurares. Z.

244 *Boeotûm in crasso*; notum est Proverbium Βοιωτία ὗς, cuius me- minit Pindarus (Ol. 6, 152). B. Add. Iuven. 10, 50. G.

245 *At*, Tuum, Auguste, iudi- cium de poesi melius est. Z.

246 *Tulerunt; acceperunt, quia* *iam bis singulis donaverat Augustus* *decies sestertium*. Vet. Schol. Cruq.

248 *Expressi*, ad vivum effícti.

250 Excusatio suavissima, qua pulchrius laudatus est Augustus, quam totis forte mille tum poeta- rum carminibus. G.

Sermones Satyras suas dicit et Epistolas, utpote communi sermo- ne scriptas.

351 *Gestas*; susceptas, incoeptas, adeoque peractas.

Terrarumque ſitus et flumina dicere, et arces
Montibus impoſitas, et barbara regna, tuisque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam;
Si, quantum cuperem, poſſem quoque. ſed neque parvum
Carmen maieſtas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtulte quem diligit, urguet;
Praecipue cum ſe numeris commendat et arte:
Diſcit enim citius meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In peius vultu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari verſibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum ſcriptore meo capſa porrectus aperta,

Deferar

268 operta *etiam* G. Z. *Cun. MSS. 5 Bersm.*

252 *Arces montibus impoſitas: conditas a Caeſare civitates dixit.* Vet. Schol. Ad muniendos ſcilicet Imperii fines. B. Sueton. Octav. c. 47.

254 Auſpiciis Imperatorum Legati militabant, nunquam ſuis.

255 *Clauſtraque; Iani Gemini Templum ac Portas Belli, pacato orbe terrarum, ſolus clauſerat Caeſar Auguſtus.* Vet. Schol. [† cf. Heyne ad Virgil. Aen. 7, 607.]

257 *Si quantum cuperem; et hoc vetus eſſe dictum Ariſtarchi ferunt, qui cum multa reprehenderet in Homero, aiebat; Neque ſe poſſe ſcribere quemadmodum vellet; neque velle quemadmodum poſſet.* Vet. Schol. B. Conf. Serm. II, 1, 12. Sunt qui putent, Horatium noluiſſe laudes Auguſti canere, quoniam olim ſub Bruto contra Auguſtum libertatem reip. defenderit. Verum fortaſſis cauſa fuit otii amor, et fuga laboris. Z.

258 *Recipit*, admittit.

260 *Sedulitas*; obſequendi ſtudium, B. Senſus eſt: Poeta, praeſertim cum alias ob artem ſit celebris, moleſtus eſt et gloriae officit eius, quem canit, ſi inepte et intempeſtive laudat. Nam ita virtutes obſcurantur vitiis, quae acute animadvertuntur et deridentur. Z.

Stulte, prave.

Vrguet; premit, onerat, odio eſt. B. Vt Ser. 2, 3, 30 *Lethargicus pugil factus medicum.* G.

261 *Arte*, ſupple *Poetica*.

264 *Quod me gravat*; quod mihi oneri, vel odio ſit futurum, vel etiam rubori.

265 *Proponi*; *in publico poni.* Vet. Schol. Cruq.

267 *Pingui*, craſſo filo deducto. B. quod ingenio et arte caret. Z.

Vna cum ſcriptore meo; ideo quia in eodem libro et ſcriptoris nomen eſt, et eius de quo ſcribitur. Vet. Schol.

268 *Porrectus*; *quaſi mortuus in feretro.* Vet. Sch. Et melius *aperta* quam *operta*, quod mortui nudato vultu efferebantur. Atque hanc ſcripturam probaverunt Badius, Lubinus et Stephanus. Bentleius tamen

Deferar in vicum vendentem tus et odores,
Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD IVLIVM FLORVM.

Suaviter garrit cum amico, et ostendit se nactum quod avebat poeticae nuntium remittere, et ad pristinum Philosophiae studium se recipere. B. Excusat se Iulio Floro, qui questus, quod nec epistolam ullam, nec carmina promissa misisset, hunc in modum: Vt mango, si vitia servi, quem vendit, ingenue indicavit, ad redhibendum damnari nequit; sic nec ego, cum tibi proficiscenti praedixerim, me epistolam non esse missurum, malae fidei accusari potero. Quod vero carmina miserim nulla, sic habeto: Vt Luculli miles quidam, zona perdita, ad praedam faciendam fortissimus exstitit, sed idem locupletatus periculum adire recusavit; ita et ego, quem olim post proelium Philippense paterno fundo privatum paupertas, ut versus facerem, impulit, nunc, cum satis sit unde vivam, malo dormire, quam scribere versus, a quibus avocat me non modo aetas ingravescens, sed et morositas quaedam hominum, quorum alii alio carminis genere delectantur; tum vita Romae negotiosa et turbulenta, quoniam ad versus faciendos requiritur secessus, solitudo et otium; denique mala poetarum consuetudo, qui certatim se invicem temere laudant et irascuntur secus facientibus. Ad poema autem legitimum diligentissimus verborum delectus est habendus, opusque est multo labore. Ergo, dicet aliquis, commodius est malum videri poetam, dummodo nobismet ipsis placeamus et beatos nos putemus, ut ille Argivus delirus. At vero omnino praestat abstinere a nugis poëticis, et verae sapientiae operam dare, et vitia animi pravasque fugere cupiditates omnes.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat; Hic et
Candi-

men nulla de causa servavit in Edito *operta*. A. *Aperta* mihi enim hoc nomine magis placet, quod videntur magis negligi, quae aperta capsa feruntur. G.

269 *In vicum vendentem*; *in vicum Thurarium*. Vet. Schol.

1 *Amice*; cliens, comes. *Neroni*, Tiberio.

3 *Tibure vel Gabiis*; ruris vernam,

Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles;
Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
Cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda:
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti:
Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces:
Res urguet me nulla; meo sum pauper in aere:
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem; semel hic cessavit, et, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenae.

Des

8 *Melius legimus* imitaberis, *ut est in veteribus exemplaribus, Commen. Cruq.* imitabitur *G. et primae editt.* mutabitur S. 11 excludere *Cun.*

nam, et per hoc, moribus aliquantum incomtis. B. Seu simplicibus, nec corruptis. Z.

Sic agat; his verbis secum contractet. Vet. Schol.

4 *A vertice ad talos* Proverbiali forma dicitur. B. *Candidus*, albus. Z.

5 *Fiet eritque tuus;* garrulitate placere studet, et Iurisconsultos deridet.

Nummorum, sestertiorum.

6 *Ministeriis*, coenarum, scilicet et conviviorum.

8 *Argilla quidvis*, h. e. Efficies de eo quod tu volueris: in quamvis formam flexeris. Proverbialis et Allegorica Elocutio est. Sic et Persius (3, 23) *Vdum et molle lutum es.* B. Horatianum est comparandi voces omittere, et simpliciter ponere similitudines, instar metaphorarum. G.

9 *Bibenti;* ubi aliquantum potus quis fuerit.

10 *Levant;* elevant, minuunt.

12 *Meo sum pauper; pauper quidem sum, sed nulli quidquam debeo.* Vet. Schol. B. Nempe qui suo in *are* pauper est, non habet *alienum*, quod illum urgeat. G.

13 *Hoc faceret tibi;* ut simpliciter narraret tibi tantillum vitii.

14 *Ferret*, auferret. B. Neque alius mango tibi praestaret, quod ego: neque ego cuivis, quod tibi: duplex commentatio interpretis. G.

Semel hic cessavit; simpliciter et lenissime fatetur fugitivum. Vet. Schol. B. *Cessare* hic et Art. P. 357 est ἐλλείπειν, delinquere, omittere aliquid officii sui. G.

15 *In scalis; Ordo est, metuens habenae pendentis in scalis.* Vet. Sch. *Impuberes, teste Vlpiano, habena vel ferula plectebantur.* Torrentius. B. Non est quod fidem hic habemus scholiastae. *In scalis* latendi esse opportunitates, vel Clodii nos factum docet, qui *fugiens in scalarum se tenebras abdidit* Cic. pro Mil. c. 15. Extenuat factum pueri mango, qui non plane fugitivus sit, sed modo in proximo delituerit, dum defervesceret ira domini. *Habena*, ut hodie lora stapedum, adhibita ad pulsandum. Vlpia. l. 1. §. 33 ff. de SC. Silan. *Impuberes — terreri tantum solent, et habena vel ferula caedi.* De tormentorum quaestione sermo est. Verum ipse Ovid. Epist. 9, 81 Herculem ab Omphale sua *scuticae habenis tremefactum* canit. G.

Des nummos, excepta nihil te si fuga laedit.
Ille ferat pretium, poenae securus, opinor.
¶ Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
¶ Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea saevus
Iurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis;

Acci-

16 laedat *edd. vett.* 17 feret *Glarean.* 22 rediret *G. Bos. Sax. Med.* 1477. *Flor.* 32 facti *Cun.* factus — ornatus *coll. Sax.*

16 *Des nummos*; age da, sine videam tuos nummos.

Magis placuit *laedit* quam *laedat*; atque haec scriptura est antiquissimi Cruquiani Codicis. [† itemque unius ex Bentleianis.] *Laedit*, offendit.

17 *Ferat*; possit auferre; vel accipere.

Poenae securus; redhibendi metu, quod non dixerit vitium.

18 *Dicta tibi est lex*; ita enim legimus in Bentleii edito Libro pro eo quod in aliis est *dicta tibi lex*. Atque hoc quidem fecit contra consuetum sibi morem: nam inutilia et trahentia omittere solebat. *Est* autem hoc loco videtur haud inconcinne interpositum.

19 *Hunc*; callide demonstrat se digito, tanquam notae fidei homuncionem.

Moraris; detines: leni Charientismo pro inquietas.

21 *Mancum*; manu debilem et inutilem, paralyticum altera manu.

Saevus; immaniter iratus.

22 *Rediret* magis placet, quam *veniret*. *Venit* epistola etiam eius qui ultro scribit: *redit* eius, qui respondet ad se missis amici literis. Pigrior, cuius non *redit* epistola. G.

23 *Quid tum profeci? praedicendo vitium meum.* Vet. Schol.

Mecum facientia; quae pugnant a me. Landinus.

24 *Attentas; solicitas.* Vet. Sch. Experiris.

Super hoc, ἐπὶ τούτῳ. Cruquius.

26 *Collecta viatica*; praedando scilicet Viaticum viae subsidium est.

27 *Ad assem,* Proverbiali sermone dicimus, cum omnino amisimus.

28 *Vehemens lupus*, supple *tanquam*, vel *factus*; sic et Homerus λύκοι ὥς; ut sit Proverbialis Elocutio.

29 *Acer*; calidus, vehemens.

30 *Praesidium regale*; Mithridatis Praesidium quod Tigranocertae erat, uti ex Dione ostendit Cruquius.

Loco deiecit; statione sua deturbavit. He dislodg'd them.

32 *Donis: militaria dona*, coronae, torques

Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
Verbis, quae timido quoque possent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum praemia: quid stas?
Post haec ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romae nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adiecere bonae paulo plus artis Athenae;
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quaerere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
Vnde simul primum me dimisere Philippi,

Decisis

36 mentis *Cun.* 44 vellem *ex MSS. Cun.* 46 amovere *Van. Glar.*

torques et phalerae. Torrentius. Male nonnulli Codices legerunt *opimis* pro *honestis*. R. De hoc more Romanorum virtutem militarem ornandi vid. Broukhus. ad Tibull. p. 23. Z.

34 *Praetor; significat olim Duces Imperatores dictos, Praefectos Praetores. Valerianus Servilianus Praefectus erat exercitus.* Vet. Schol. Nam ipse Lucullus Athenis agebat apud Brutum.

36 *Addere mentem;* animos adiicere.

38 *Quid stas?* Quid haeres, vel dubitas?

39 *Catus,* lingua Sabina acutus est.

Rusticus, et per hoc imperitus et rudis rerum.

Ibit pro *eat,* [illegible]: nam Comica est Enallage.

40 *Qui zonam perdidit; Ex fabula Graeca ductum, athletae qui zonam perdiderat.* Vet. Schol.

42 *Iratus Graiis,* ridicule Iliadem significat. *Figurate saevitiam Caesaris Augusti in adversas partes videtur ostendere.* Vet. Schol. R. Quin simpliciter argumentum Iliados, et initium [illegible] respicit. G.

43 *Artis,* doctrinae.

44 *Curvo dignoscere rectum;* virtutem, quae in medio duorum vitiorum est, ad rationis examen exigere. B. Non absurde putat Dacerius, Geometriae elementa hic intelligi, sine quibus nemo tum apud Academicos philosophabatur. Sanadonus his iam Romae Flaccum esse imbutum, existimat. G. Assentior Sanadono, et intelligo locum de studio philosophiae. Z.

45 *Quaerere verum; iucunde hoc, quia quaerunt verum, ut negent idem invenire posse.* Vet. Schol. Hoc loco profitetur se Academicum.

46 Omnes fere MSS. legerunt *emovere* pro *amovere*.

47 *Aestus;* tempestas, procella. *Et Brutus tunc Achaiam et Athenas tenebat, cui cognitus erat a studio Philosophiae,* Vet. Schol. Cruq.

Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Vt versus facerem: sed, quod non desit, habentem
Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni praedantur euntes;
Eripuere iocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes; hic delectatur Iambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;

Quod

53 expugnare *e MS. Cun.* Sicyae *Lamb. ex coni.* 56 ludos *Sax.* 62 nimium diu *Cun.* 63 quod tu *Bentl. ex MS.* petit alter *Sax.*

50 *Decisis humilem pennis; significat se proscriptum fuisse.* Vet. Schol. Quantum debemus Augusto quod proscripserit eum!

51 *Laris,* Metonymicῶs pro domo, in qua *Lar* colitur.

Audax; bonum paupertatis Epitheton: nam *Hominem experiri multa paupertas iubet,* ut ait Publius Mimus.

52 *Quod non desit;* mire pro quantum non sinat ut egeam.

53 *Cicutam posuit pro helleboro.* Vet. Schol. Satyrice, ac si helleborum venenum crederet. Lambinus ex ingenio suo *Sicyae* reposuit. Quantum est habere palatum! B. *Cicuta* summó gradu refrigerat. Vid. Plin. 25, 13. Ergo aestum etiam illum et fervorem, quo Poëtae calescunt, domare potest. Pers. 5, 145 *calido sub pectore mascula bilis Intumuit, quam non exstinxerit urna cicutae.* *Expugnare* pro *expurgare* commodum huic rei videtur. *Cicuta* non *purgat* ut helleborum, sed *pugnat* contra calorem. G.

54 *Melius dormire,* satis frequenti Proverbio hoc dicimus.

55 *Euntes:* decedentes, cum iam sol noster vergit in occasum.

56 *Ludum,* Musicam et Choreas.

57 *Tendunt,* nituntur. B. *Extorquere* poemata, ut v. 139 *extorta voluptas,* auferre voluntatem scribendi. G.

Quid faciam vis? Cum cesset mens, desint vires.

59 *Carmine;* Lyrico: etiam Epos accinitur Lyrae. Δότε μοι λύρην Ὁμήρου. Anacreon. B. *Iambos* etiam a *Lyricis* separat Epist. 1, 19. 23 sqq. G.

60 *Bioneis sermonibus;* ita Satyram appellat a Bione Borysthenite Philosopho, qui neque diis, neque hominibus pepercit. *Sunt autem disputationes Bionis Philosophi, quibus stultitiam arguit vulgi, cui pene consentiunt carmina Luciliana.* Vet. Schol. Alter hic erat Lucianus. B. Firmari haec possunt ex Laërt. 4, 52 et quae ibi Meibom. G.

Sale nigro; lividis iocis. Vet. Schol. Alias utebantur nigro sale in conviviis. Vide Sat. 2, 4, 74.

63 Pro *tu quod* Bentleius posuit *quod tu,* fortasse aliquanto dulciori sono.

Quod petis, id ſane eſt inviſum acidumque duobus.
Praeter caetera, me Romaene poëmata cenſes
Scribere poſſe, inter tot curas totque labores?
Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; viſendus uterque;
Intervalla vides humane commoda. ¶ Verum
Purae ſunt plateae, nihil ut meditantibus obſtet.
Feſtinat calidus mulis gerulisque redemtor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris;
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, et verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes
Rite cliens Bacchi, ſomno gaudentis et umbra:
Tu

65 Romaene *omnes MSS. apud Cruq. G. Z. Med.* 1477. *F. Lamb. Steph. etc.* Romae mene *Ald.* Romana *ſolus forte Baxt.* 69 valle *Sax.* Quirino *malit Heinſ. ad Ovid. Faſt.* 375. *it. Cun.* 70 Rerum *Cruq. ex MSS. conf.* v. 84. 71 Plures *Glar.*

Iubet, optat. Δραματικῷ *Charactere tanquam ad ipſos convivas loquitur.* Vet. Schol.

65 *Praeter caetera: omiſſis aliis rebus.* Vet. Schol. Quinetiam.

Neſcio cur in Bentleii edito Libro *Romaene* eſt pro *Romana*, nulla ſub auctoritate. B. Dormitavit vir doctus. Vid. Var. Lect. G.

66 *Curas*, negotia, moleſtias.

67 *Sponſum; ut pro ſe ſpondeam.* Vet. Schol. B. Conf. Sat. 2, 6, 23. G.

Auditum ſcripta; Satyrice et κατὰ παρόδευσιν hoc intulit; quomodo et Iuvenalis inter caeteras peſtes infert, [3, 9] *Auguſto recitantes menſe Poetas.*

68 *Officiis*, quae inter amicos intercedunt: ut exempli gratia quae ſequuntur.

Cubat, per Euphemiſmum pro aegrotat: alias *decumbit* dicitur.

70 *Humane commoda*; Comica Ironia haec; humani enim cavere ſolent, ut dum potentes adeunt, iuſtum intercedat intervallum, dum ſalutant. Nos diceremus; A pretty civil Diſtance. B. Ironiam ita intelligo: *intervalla* loci et viae, inter *collem Quirinum* et *extremum Aventinum*, incommoda homini, vix equo facilia. G.

72 *Calidus*, ſudans, properans.

Geruli ſunt qui portant neceſſaria ad fabricam. Vet. Schol.

Redemtor, aedium condendarum conductor.

73 *Torquet*, trochleis ſuis trahit.

Tignum, trabem. B. Vid. Iuven. 3, 255. G.

74 *Funera*; corpora feretris elata cum nigro Libitinariorum grege.

76 *Canoros*, ſublimes. B. Bene modulatos. G.

77 Mire *chorus*; quia in ſilvis Satyri et Nymphae, Bacchi chorus ſaltant; cuius in clientela ſunt et Poetae. B. Conf. Epiſt. 1, 19, 3. it. hic 104. G.

78 *Umbra*; nemorum ſolitudine.

Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumſit Athenas,
Et ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris et curis, ſtatua taciturnius exit
Plerumque, et riſu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, et tempeſtatibus urbis,
Verba lyrae motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romae conſulti rhetor, ut alter
Alterius ſermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iſte poëtas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile viſu
Caela-

80 contacta *G. S. Med.* 1477. cunctata *Cun. et Sax.* 81 ſqq. ſibi qui — Vt ſtudiis — taciturnior *Cun. ſolus.* 87 — 140 *Dan. Heinſius transfert ad* Epiſt. 2, 1, 229. *Boivinus ad* 118. *Vtrumque refellit Bentl.* 89 Craſſus *pro Gracchus coni. Bentl.* huic ut M. ille *ſic* XL *editt. ap. Cun.* hic — illi *al.* 90 verſat *Bentl. e coni.*

80 *Contracta*; arcta: nam preſſo et circumſpecto gradu incedunt: *ut ea ſequendo vix contigerit imitator*, inquit Vet. Schol. Pro *contracta* Bentleius poſuit *non tacta*, levi vel nulla de cauſa: maxime hic turbatur ab imperitis Librariis. Antiquus tamen Interpres facit pro me, vel ſaltem ego pro illo. *Verba Togae ſequeris, iunctura callidus acri*. Perſius 5, 14. Apage *contacta* et *cantata*. B. Dacerius *contracta*, i. e. pene deleta. Sanadonus *cunctata*, incerta, dubia. Vet. Schol. videtur *contacta* legiſſe. Nihil melius vulgato *contracta* i. e. anguſta, quae pauci ſequi poſſunt, ut στενὴ πύλη Matth. 7, 13. G.

81 *Ingenium*; ego autem non me vero pro ingenio. Obiter Satyram ſtringit in umbratiles ſtudioſos.

82 *Inſenuit*; *impalluit, immortuus eſt*. Vet. Schol. ita enim legendum pro *immoratus eſt*. B. *Inſenuit* ut *inhumanae Camoenae ſenium* Epiſt. 1, 18, 47. G.

83 *Curis*, ſtudiis.

Statua taciturnius; Proverbium eſt. Scite Neutrum pro Maſculino.

Exit, redditur, efficitur.

84 *Quatit*, concutit.

86 *Digner*, *condignum arbitrer*. Vet. Schol. Vin' tu ut populus me itidem derideat ut illum, per plateas meditantem?

87 *Frater*, h. e. tanquam iuratus frater. Bentleius plurimum deſudat ut *Pactus* fiat de *Frater*, [et *conſulto* de *conſulti*,] verum incaſſum. Hi coitione tantum erant *fratres*. B. Etiam ſi *fratres* ponas ſanguine: tamen poteſt *frater* etiam reduplicative poni, *Frater erat* adeo frater i. e. ſimilis, *ut* etc. Vid. Serm. 2, 3, 244. G.

88 *Honores*, eximias laudes.

89 Tiberius et Caius Gracchus, Corneliae filii, dicendi gloria praecipui; contra Publius Mutius Iurisconſultus erat egregius. Bentleii Editio male *Mucius* pro *Mutius*. B. Quin MVCIVS libri, lapides, nummi, Graeci. G.

90 *Argutos*; ſonoros, ſublimes.

Vexat, agitat. Bentleius vitioſe *verſat*, atque ex mera ſua coniectura.

91 *Carmina compono*, vult videri et ſe ipſum tangere. B. Vt per communicationem tanto audacius ſtulti-

Caelatumque novem Musis opus. Aspice prim
Quanto cum fastu, quanto molimnie circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus aedem.
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul a
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque corona
Caedimur, et totidem plagis consumimus host
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
Quis? nisi Callimachus? si plus adposcere visus,

Fi

95 vacat *Ven.* 96 Qui ferat, aut *Zar.* 98 limina *Med.* 14 lumina prona *MSS.* *Bland. apud Cruqu.* 100 si plus se attoll *MS. Cruq.*

stultitiae illius sibi conscios posse perstringere. G.

92 *Caelatumque*; Ἐυέργεια. Vet. Schol. *Caelatum, pictum, affabre variegatum* [Vet. Schol. *omni genere poeseos quasi ad vivum expressum*]. Splendida haec Metaphora tam ad Carmina quam ad Elegos referenda est, etsi ἀσυνδέτως. Bentleius inscite posuit *Sacratum* de suo, pro *Caelatum.* B. Nempe *mirabile opus* intelligit aedem Palatinam, vel illam Herculis Musarum: hanc vel *caelatum* opus *musis* vult intelligi, i. e. signis illarum exornatum, vel legi, ut ipse ex coniectura posuit, *sacratum musis opus.* Post lectas longas ipsius et Massoni disputationes placet simplicitas hic proposita et exposita. G.

93 *Molimine,* grandi et meditato gestu.

Circumspectemus: una pars Orationis est, divisa in duos versus, Lucilii more antiquo. Vet. Schol. B. Schol. Cruq. *Ut negemus, in templo Apollinis ullos poetas Romanos habere aut recitare sua carmina.* Itaque *vatibus* ablativo casu accipit. Sed mihi hic certe videtur verum vidisse Bentleius, et ita explicandus h. l.: Facit nos superbos aedes Apollinis *vatibus* (Dativo) *vacua* et destinata. G.

94 *Vacuam,* liberam, vacantem, et per hoc frequentem. *Vacuus* etiam dicitur qui semper *vacat* amicis.

Aedem; Apollinis Palatini et Musarum.

95 *Si forte vacas*; ad nugas scilicet audiendas.

96 *Ferat*; adducat: cum vult proferat.

97 *Caedimur*; Critico gladio acriter decertamus.

98 *Lento Samnites*; *Tanquam Samnites quorum pugna futuris est.* Vet. Schol. B. Forte lenta etiam, quia interdum arma ludicra, quibus nihil, aut tarde decernitur. G.

Ad lumina prima; *unde et Ennius: Bellum aequis manibus nox intempesta diremit.* Vet. Schol. Sed haec Ironice dicta sunt: nam contrarium intelligitur. B. An *lumina prima* coenae potius tempus signant? Sic certe de h. l. Lipsius Sat. 1, 6 ubi gladiatores in triclinio pugnantes exhibet. G.

99 Carminibus suis *Alcaeum* imitatus est Horatius.

Puncto, suffragio, iuxta Legem Tabellariam. Vet. Schol. Cruq. Nam *punctis* numerabant suffragia in Tabellis. B. Vid. A. P. 343. G.

100 *Callimachus*; egregius ille Elegorum Scriptor. B. Quinct. 10, 1, 58 *Princeps habetur elegiae.* Sed videntur quidam praetulisse Mimnermum: certe ita intelligit h. l. Vet. Schol. Cruq. *Mimnermum laudat tanquam primum in elegis scribendis.* G.

Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit quaecunque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestae.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.

Vehe-

104 vates *Cun.* 107 scriptores, sed *Sat.*

101 *Mimnermus duos libros lucutentos scripsit.* Vet. Schol.

Optivo, adoptivo. Vet. Schol.

102 *Multa fero;* nam recitantibus adesse cogor.

104 *Mente recepta;* *ex insania Poeticae professionis ad me rediens.* Vet. Schol. B. Vid. Epist. 1, 19, 3 it. A. P. 296. G.

105 *Obturem,* obturare possim. *Tractum est hoc a sacerdotibus Martis, qui dum sacra celebrarent, cera obturabant aures, ne aliquo sono mens eorum inquietaretur.* Vet. Schol. Cruq. B. Nota etiam fabula Vlyssis, aures sociorum obturantis ad cantum Sirenum. G.

Impune, sine ullo periculo. B. *Impune* potest negare operam aurium recitantibus, qui ipse recitare non cupit. G.

106 Conf. Ser. 1, 1, 66 *Populus me sibilat* etc. G.

111 *Splendoris,* dignitatis.

112 *Pondere,* gravitate.

Honore, honesta statione, sive ordine.

Ferentur, videbuntur. B. Mihi videtur Metaphora, a turbida aqua torrentis, quae *fertur* rapido cursu, *fluit lutulenta* ut Sat. 1, 4, 11. Contrarium hic v. 120. G.

113 *Movere loco;* *Censores quos notabant loco movebant.* Vet. Schol. Cruq.

114 *Intra penetralia Vestae;* h. e. *Quamvis sacrosancta videantur.* Vet. Schol. Cruq. Proverbium de non tangendis. Primo calore inveniendi omnia videntur egregia. B. *Intra penetralia Vestae* Palladium est, quo nihil carius. G.

115 *Bonus,* aequus. B. Compara A. P. 47 sqq. G.

118 *Situs informis;* *Lanuginosus mucor.* Landinus.

Premit, celat.

Deserta, desolata, sola, derelicta.

119 *Adsciscet;* aliunde assumet.

Vehemens et liquidus puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compeſcet; nimis aſpera ſano
Levabit cultu; virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit; et torquebitur, ut qui
Nunc ſatyrum, nunc agreſtem cyclopa movetur.
¶ Praetulerim ſcriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam ſapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragoedos,
In vacuo laetus ſeſſor plauſorque theatro;
Caetera qui vitae ſervaret munia recto
More; bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,

Comis

122 depaſcet *coni: Cun.* 125 imitatur *Z. Med.* 1477. 128 Argis *MSS. Torr. it. Sanad.*

Produxerit, in medium protulerit.

120 *Vehemens*, per Synaereſin profertur.

Liquidus, pellucidus.

122 *Compeſcet*, tanquam vinitor ſua falce. B. Sed *compeſcitur* proprie pecus ne luxuriando et exſultando diſſipetur. Illa falcis et ablationis cogitatio fecit, ut *depaſcet* coniiceret Cuningamus. G.

123 *Levabit*; molliet, colendo temperabit.

Virtute carentia; inertia, quae ſine nervis ſunt et ſpiritu.

124 *Ludentis*; Saltantis Pantomimi.

Torquebitur, h. e. fiet quod ipſe voluerit: omnes geſtus et motus Pantomimus novit, ſic et ille Dramaticos Characteras.

125 *Satyrum*; molliſſimum ſaltationis genus. *Saltantes ſatyros imitabitur Alpheſiboeus.* Virgilius E. 5, 73. B. Vtraque perſona occurrit in Cyclope Euripidis, ubi ex ipſa comparatione diverſorum motuum voluptas. G.

Cyclopa; duriſſimum genus ſaltationis, quod Polyphemum referebat.

Movetur; quoniam ſaltatio infamis res erat, temperabant ſibi a vocabulo, et *moveri* pro ſaltare dicebant. Geſticulando autem ſaltabant Pantomimi. B. *Motus Ionici* ſunt Car. 3, 6, 21. Add. A. P. 232. G.

126 Dixerit aliquis, ſi tanto labore opus eſt, malo delirus haberi, et mihi placere. Reſpondetur a v. 141. G.

127 *Fallant*; *lateant, ſic ut mala eſſe neſciam.* Vet. Schol. Cruq. Metabaticus haec intulit. B. *Denique*, omnino, *ſo gar.* Z.

128 *Ringi*; torquere os, ut canis: hoc faciunt qui cruciati riſum intergunt. *Hic ringi eſt ficto riſu laetitiam ſimulare.* Vet. Schol. Cruq.

Haud ignobilis; *Hic Lycas dictus eſt.* Vet. Schol. Cruq.

Argis; apud Graecos: nam Abydi fuiſſe oſtendit Ariſtoteles de Mirabilibus. Hoc monuit Cruquius. B. An *Argis* ſignificare poſſit inter Argivos, non dixerim. Ariſtoteles non nominat *Lycam*. Poteſt eadem inſania bis obſervata eſſe: poteſt, ut fit, interceſſiſſe error. Ceterum ſimilis inſaniae exemplum Thraſyllus Ael. V. H. 4, 25. G.

131 *Servaret*, obiret.

132 *Sane*; re, non ſimulate, vel etiam valde.

Amabilis; ſuavis, benignus.

Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo laeso non insanire lagenae:
Posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese; Pol, me occidistis, amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error.
¶ Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec, tacitusque recordor;
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
Narrares medicis. quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?

140 *pro* per vim, pretium *Zar.* 148 nulli te farier *Zar.*

134 *Signo laeso;* effracto signo, quo signabatur lagenae cortex, sive suber. Vult significare satis fuisse liberalem. *Lagena,* vas erat fictile, seu minor cadus: nostris, ein Jug. Vide Sat. 2, 8, 81.

136 *Opibus;* ope, auxilio.

Refectus; ad sanitatem iterum perductus.

137 *Bilem;* supple *corruptam,* vel *atram.*

Meraco; non admodum diluto, ob tantam dementiam.

140 Pulcherrimam sententiam parit lectio Zaroti, qua *pretium mentis* dicitur *error gratissimus:* q. d. facile aliquis sana mente careat, ut tam iucundo errore fruatur. Consilio emendandi adscribi vix potest in editione tot deformata sphalmatis: igitur aut ex bono archetypo est, aut casus plane similis illi, cum impacta temere spongia Nealcis equo spumam effecit, quam ars pictoris desperarat. G.

Gratissimus error; unde illud Graecum: 'Αμαρτία θράσος. Vet. Schol. ex MS. Stephani, h. e. *Error audaciam parit.* Est et aliud simile huic 'Αμαθία θράσος, h. e. *Ignorantia audaciam parit;* quae nollem a Stephano confusa.

141 *Nimirum;* quantum ex iam dictis licet coniicere. B. Resumit hic personam suam poeta. Disputatum adhuc fuit, melius esse irrideri, quam scribendi laborem ferre. Subiicit Horatius, Nimirum optimum est plane non facere versus, sed tempus in morum potius disciplina consumere. G.

142 *Tempestivum;* pueris, non mihi iam senescenti.

143 *Sequi,* quaerere.

144 *Numeri* versus sunt, *modi* lyrae.

145 *Recordor,* in animum revoco, revolvo. B.

146 Haec sententia de siti et cupiditate habendi debetur Aristippo. vid. Plutarch. de Amore Divit. Z.

147 *Narrares medicis;* metu scilicet hydropis. B. *Quod,* quantum attinet ad hoc. Z.

Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres, radice vel herba
Proficiente nihil, curarier? Audieras, cui
Rem Dî donarint, illi decedere pravam
Stultitiam; et cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es; tamen uteris monitoribus îsdem?
At si divitiae prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est quod quis libra mercatus et aere
est,
Quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbî,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?

Emtor

152 donarent *edd. vett.* 154 rationibus *Lamb. MS. Bat.* it. G. et *S. a manu prima.* 155 Sapientem *S.* 158 mercatur et aere, *Ven. Glar.* 161 daturus *etiam Bentl. ex MSS.* daturas etiam L. *edd. vett.*

150 *Levius,* tolerabilius.

151 *Audieras;* a vulgo scilicet, cui semper in ore est, *Sapere divites,* atque *Dementes esse pauperes.*

152 *Donârint;* ita recte Bentleius [pro *donarent*] etsi de suo. B. Juven. 3, 153. *Ridiculos facit paupertas.* G.

Pravam, perversam.

155 *At,* quinimo: insuper.

156 *Nempe ruberes;* concedo quod deberes erubescere.

157 *Viveret in terris;* vulgaris forma loquendi est.

158 *Libra et aere, verba sunt Iuris, cum per libram expensa pecunia; per aes ipsum pretium demonstratur: unde et libripens huiusmodi testificationi adhiberi solet.* Vet. Schol.

159 *Mancipat;* mancipio dat, vel legitimam possessionem facit.

Usus; usus fructus, non usucapio neque Usurpatio, ut quidam volunt.

160 *Villicus Orbî;* cuius agrum tu conduxisti mercede: nam qui agros conducebant: et villicum et servos una conducebant; sic et qui emebant. B. Non, puto, conduxit vel Orbii, vel cuiusquam agrum unquam Horatius: sed sic argutatur: meus est ager, qui me alit, sive eum agrum totum simul emam, sive per intervalla, quoties aliquid opus est. G.

161 Pro *daturus* cum Cruquio et Torrentio reposui *daturas,* et MSS. confirmant.

166 *Refert* supple *ad tua negotia.*

Numerato nuper; pretio agri per partes numerato; quod tu facis dum pensionem solvis quotannis. R.

Potius

Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit iurgia; tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutet dominos, et cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, et haeres
Haeredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus

Gran-

169 gelidum *Sanad. male.* 171 refigit *etiam Bos. et Cun.* 173 morte *Bentl. ex MSS. et primis editt. Et sic G. S. Z. Med.* 1477 *etc.* 175 Sed *MS. Sanad.* 177 *pro* vici, vites *Marc. ex Porphyr.*

'otius, dum de fructibus emis, quoies opus est. G.

167 *Emtor Aricini;* qui scilicet multis retro saeculis Aricinum, el Veientem agrum de populo Roiano emerat. B. Illud *quondam* on ad antiquissima tempora respiit, cum agrum populorum a se deictorum privatis vendidit populus: ed hoc modo vult, Qui longo an: tempore emit agrum, quales sunt iburbani illi Veientes et Aricini, le proprie non coenat *dapes inemss* [quas laudat Ep. 2, 48] sed emis in summa illa, quae pro toto gro soluta est. G.

170 *Qua populus;* agri limites feive designat.

171 Non placet Bentleii *refigit,* x obscurioris notae Membranis liquot. Servius ipse legit *refugit,* t vel ipse notat Bentleius. B. *Reugit*, evitavit, i. e. cavere solet c prohibere. Ter. Andr. 4, 4, 27 :hremes, *Recte ego*, inquit, *fugi as nuptias*, non de suis loquens, ed filiae, quas prohibebat. G.

173 *Nunc vi;* se proscriptum meiinit: est autem, *Nunc prece nunc retio* trita loquendi formula.

Sorte suprema, morte. B. Si *morte* sit vera lectio, *suprema* habet hanc vim, ac si diceret, nunc morte denique. G.

174 *Cedat*, transeat; abeat.

176 Bentleius de suo posuit *alternis*, frustra. B. *Alternis* eas vices significat, ut unus tradat alteri, quod ab illo recepturus est, ut regnum Thebanum debebant alternis habere Eteocles et Polynices. Hic de successione agitur simpliciter, et illud *alterius* facit ut tres gradus successionis designentur. Hoc etiam in undis ita est: quae unda undam trusit, ea non ab hac, sed a tertia superveniente impellitur. G.

177 *Vici;* Praedia. *Omnium vicos et prata contemno;* Cicero ad Atticum. Nil opus est legi *vites*. Est autem *vicus* a Graeco *οἶκος*; sed pluribus et servilibus familiis constat: hodie *manerium* dicimus.

Horrea; ingentia granaria.

178 *Saltibus*, *latifundiis porrectis per plurimos montes. Est autem Calabria praeter caeteros reditus, etiam rei pecuariae et lanarum mollium ferax, item Lucania.* Vet. Schol.

Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gaetulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungui
Praeferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturae deus humanae, mortalis in unum-
Quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Vtar, et ex modico quantum res poscet acervo
Tollam

182 curat *etiam G. Z. Bentl. vulg.* curet.

Orcus, terra est, Chaldaeis ארקא: puto vocem esse Punicam.

179 *Cum parvis*, aeque atque parva: et terribiliter haec dicuntur.

180 *Tyrrhena sigilla; Tusci primi in Italia signa de marmore posuerunt.* Vet. Schol. B. Vid. Vitru. 3, 2. G.

Tabellas, supple pictas.

181 *Gaetulo, Mauro: significat enim purpuram Girbitanam.* Vet. Schol. B. Conf. ad Car. 2, 16, 35. G.

183 *Alter fratrum*; Terentianus ille Micio. B. Nescio an hos cogitarit. G.

Cessare, otiari. Vet. Schol. Cruq.

184 *Herodis palmetis*; iuxta Hierichuntem sitis, unde maximi reditus tam ex palmis, quam ex balsami viridario, atque aliis rebus provenere. B. Vid. Strabo 16 p. 525. G.

Pinguibus, opulentis.

Alter; Demea.

185 *Importunus*; improbus, indefessus.

Lucis; solis.

186 *Silvestrem*; senticosum, et per hoc sterilem.

187 *Genius*; modo Sol, modo ipsa hominis anima, ut in hoc loco.

Astrum natale; Metonymicus fatum. *Geminos Horoscope varo Producis genio.* Persius 6, 18.

188 *Naturae Deus*; Ἡ γὰρ φύσις δαιμονία, h. e. Natura nostra geanialis est; ut ait Aristoteles, Naturae ipsius conscius: cum sit ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως; quod est, *Repetitio* [malim *explicatio*] *modi quo universa rerum natura administratur*; ut olim Heraclitus ὁ Σκοτεινός, cum vellet dicere eam esse Imaginem Dei, vel *Divinae aurae particulam.* Τὸν θεῖον λόγον δι' ἀναπνοῆς σπάσαντες νοεροὶ γινόμεθα, Heraclitus, referente Sexto Emprico [M. 7, 129]. Qui quidem θεῖος λόγος Virgilio dicitur Aeneid. 6, 600 *Coeli spirabile lumen.*

Mortalis in unumquodque caput; Hoc secundum Physicos protulit, qui singulares animas in originem suam redire voluere.

189 *Mutabilis*; varius.

Albus et ater; felix et infelix, et per hoc, liberalis et illiberalis. Secundum hoc homines vel εὐδαίμονες vel κακοδαίμονες dicuntur: nam albus color coelestium est, adeoque faustus, atque ater contra dirus et funestus, utpote lemurum proprius.

190 *Vtar*, simpliciter, pro utar rebus meis, sumtum faciam, ut saepe veteres, et Sen. contror. 14 *Naviga, milita, peregrinare abstinens; utere senex.* G.

Rex, supple, *praesens*. B.

Tollam; nec metuam quid de me iudicet haeres,
Quod non plura datis invenerit. et tamen idem
Scire volam quantum ſimplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum
Invitus facias, neque plura parare labores;
Ac potius, puer ut feſtis quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domu procul abſit; ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non agimur tumidis velis aquilone ſecundo;
Non tamen adverſis aetatem ducimus auſtris;
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi. Quid? caetera iam ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,

Noctur-

199 domus *edd. pr. et vulg.* procul *MS. Bentl. Cun. V. Nb.* 204 Extremique priorum *Sax.* 206 fuge, rite caret *MSS. ap. Torr. G. Bos. S. Z. Med.* 1477. *F.*

192 *Datis*, a Maecenate, interpretatur Lambinus. Sed ſimplicius veriusque eſſe videtur, ſi explicas, quam quae acceperit, ſ. quam quae per teſtamentum aut ius hereditatis ei tradita ſint. Z.

193 *Scire volam*, Comice profertur, pro *discernam*. B. *Scire volam*, oſtendam me ſcire, ut Ser. 2, 5, 9 *Horres*, i. horrere te fateris. G.

Simplex; liberalis, apertus.

197 *Quinquatrus a quinque diebus, qui dies ad Ferias Minervae pertinent.* Vet. Schol. Eo tempore Scholarum diludia celebrabantur.

Olim, aliquando.

199 *Pauperies*, h. e. tantum opto uſui.

Lambinus alicubi legerat *domu* pro *domus*; neque dubito quin ea vera ſit lectio. Eſt etiam *domu* apud Cornelium Nepotem, et Plautum. Bentleius de ſua coniectura poſuit *procul, procul abſit* pro *domu procul abſit*. B. Si quid mutare velim, pro *domus* vel *domu* ponam *modo*: quod permutari ſaepius obſervat Bur. ad Ovid. Art. 1, 361. *Procul* repeti nimis hic Tragicum vel Paratragicum potius. Sed nec *domus* nec *domu* damnare auſim. G.

Vtrum modo poſuit pro *ſive*. B. Senſus eſt: Vtrum nave magna an parva vehar, nil refert, quia tamen ego vehor etc. Z.

203 *Viribus*, valetudine.

Specie, virtute, loco, h. e. forma, eruditione, et dignitate.

205 *Non es avarus*; hoc enim tu ais, et nos utique concedimus.

Abi; euge, beatus es. Ἐν ἔφυ profertur. B. Vt Ter. Ad. 4, 2, 25 *Lauda, patriſſas, abi, virum te iudico.* G.

208 *Somnia*; *haec ad ſuperſtitionem referuntur*. Vet. Schol.

Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exemta iuvat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti:
Tempus abire tibi est; ne potum largius aequo
Rideat et pulset lasciva decentius aetas.

209 *Lemures, umbras vagantes hominum ante diem mortuorum, et ideo metuendas. Lemuria mense Maio per triduum celebrari solebant, ante additum anno mensem Februarium, ob quam rem Maio mense religio est nubere, et item Martio, in quo de nuptiis habito certamine a Minerva Mars victus est; obtenta virginitate Minerva Nerine est appellata.* Vet. Schol. Cruq. Addito iam Februario novo mense sacra Feralia fiebant Diis Manibus XII Kalend. Martii. *Dum tamen haec fient viduae cessate puellae.* Ovid. Fast. 2, 557. Crediderim eos hoc fecisse ne pro bonis geniis Lemures nova subirent corpora. *Physici dicunt eos qui morte violenta cecidissent non recipi in originem suam donec errantes legitimum fati tempus complevissent.* Servius ad Aeneid. 4. Sic et Tertullianus de Anima.

Portentaque Thessala; conversiones Magicas. B. De his pleni libri Apuleianarum Metamorphoseon, propter quas in Thessaliam ipse abiit etc. Sic Epod. 5, 45. G.

210 *Grate numeras*; hilariter agendo, uti liberalem et sapientem decet, singulis natalibus.

112 *Iuvat*; verbum medicum est, pro *levat*: et Cruquiani Codices habebant *levat*, ex aliquo Scholiaste, ut puto. Quin et Bentleius praetulit *levat*. B. Sensus est: Non uno vitio, sed omnibus, purus esse debes. Z.

215 *Vivere si recte nescis*; h. e. Si nequis ulterius ad animum tuum vivere per aetatem.

Decede peritis; via cede iunioribus, h. e. contentus vita excede. B. Si sapere nescis, s. versus scribere, rebusque vitae humanae iucunde decenter ob aetatem aliaque impedimenta uti non potes amplius; rem concede his qui poterunt. Z.

214 *Lusisti*, amâsti et cecinisti. Haec tanquam de se Horatius scripsit. B. Nempe a v. 145 secum loqui instituit. G.

215 *Ne potum largius aequo*; nimis saturum convivam.

216 *Rideat et pulset*; nam pueris ludibrio sunt temulenti senes.

Lasciva Dilogus posuit: nam *luxuriosa* est et *petulans*. — *Vellunt tibi barbam Lascivi pueri*, Sat. I, 3, 133.

Q. HORATII FLACCI
DE ARTE POETICA
LIBER.

AD PISONES.

Hunc librum, qui inscribitur DE ARTE POETICA, ad L. Pisonem, qui postea Vrbis Custos fuit, misit. Nam et ipse Piso poeta fuit, et studiorum liberalium antistes, in quem librum congessit praecepta Neoptolemi [Parii] de Arte Poetica; non quidem omnia, sed eminentissima. Vet. Schol. B. (Potest hic libellus commode haberi pro epistola libri secundi tertia, qui sic non maior erit libro primo. Nec temporum ratio, aut aliud necessarium, quod sciam, argumentum obstat. Favet etiam Charisius, qui p. 182, 3 et 183, 10 simpliciter *Epistolarum* nomine, quae hic leguntur, laudat. Mature tamen ut peculiaris libellus laudatur, a Quinctiliano Epist. ad Trypho. ubi simpliciter *Artem poeticam* vocat, et 8, 3, 60 ex *prima parte libri de arte poetica* ipsum affert principium. Priscianus quoque et alii Grammatici passim *Horatium de arte poetica* citant. An occasionem separandi voluminis dedit, quod ut *somnium Scipionis ex Ciceronis de republica* opere excerptum Macrobius explicavit, sic mature Grammatici Horatium interpretari coepere. Certe *Terentii Scauri* (quem Hadriani temporibus assignat Gellius 11, 15) *Commentariorum in artem poeticam Horatii librum* X laudat Charis. p. 182, 5 et 188, 17. In MSS. et priscis editionibus iam post Epodos et Carmen saeculare ponitur, ut in MS. Gottingensi, it. in edit. Mediolanensi 1477, in Veneta 1479 etc. usque ad H. Stephanum; nunc medio inter Epistolas et Sermones loco, ut in editione Zaroti, nunc denique ultimo omnium loco post epistolas, cuius instituti auctor videtur laudatus modo H. Stephanus, qui rationem eius reddit Diatr. p. 32. Certe non annotavi, qui ante illum ultimo loco poneret Artem, neque qui post illum non poneret. Harduino, qui Q. Horatium Flaccum negat auctorem huius libelli esse, respondemus locis iis, unde is putat hoc probari. G.) Placet mihi sententia Wielandii, qui negat, Horatium voluisse hic artis poeticae tradere praecepta, sed hortatu Pisonis patris Piso-

nem

nem puerum, nimis ad versus faciendos proclivem, a poesi deterrere, rei difficultate demonstrata, et vitiis, quae vulgo solent committi, indicatis.

Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, et varias inducere plumas,
Vndique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne,
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formae. ¶ Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
¶ Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant immitia; non ut

Serpen-

2 qui velit *MS. Bersm. pro* plumas, formas *coni. Bentl.* pennas *coll. Sax.* 3 aut *pro* ut *San.* 4 pistrim *coni. Gronov. Obs.* 1, 18. 8 Finguntur *Gott. Med.* 1477. iunguntur *MS. Helmst.* 9 Reddantur *Zar. MS. Helmst.*

1 *Humano capiti;* huiusmodi fere erant sacrae Aegyptiorum Picturae, quas sacras litteras, seu Hieroglyphica dicebant. *Primum praeceptum est περὶ τῆς Ἀκολουθίας.* Vet. Schol. hoc est, de consequentia vel convenientia.

2 *Iungere si velit,* h. e. si sit iuncturus.

Varias; omnium colorum.

Inducere, proprie ad calamum et penicillum refertur. B. Potest pictor *plumas* inducere partibus alioquin humanis, equinisve. G.

3 *Vndique,* ex omni parte; ex quibusvis scilicet animalibus.

Collatis, adeo ut singula membrum aliquod de suo conferant.

Atrum, h. e. colore foedum: et Antitheta sunt *atrum* et *formosa.* Dea coelestis Syrorum, inferiore parte piscis erat vel serpens, quo significabatur marinum et infernum Lunae imperium. B. Tales Tritones, Nereides, Parthenope, Eurynome etc. G.

5 *Amici,* domini mei: Amicus maior patronus est, minor comes, vel cliens, uti saepius dictum.

6 *Tabulae,* supple *pictae.*

7 *Velut aegri somnia,* Proverbialis loquendi forma.

Aegri, melancholici.

Vanae; otiosae, inutiles et chimaericae.

8 *Species;* imagines.

Nec pes, nec caput; aliud Proverbium est.

9 *Reddatur uni formae;* h. e. cohaerere dicatis, vel ad convenientem sibi formam reducere valeatis. B. *Reddatur,* respondeat, conveniat, ut *Apodosis,* quae ad verbum *redditio* est, Protasi: *reddi* alteri dicitur, quod ei debetur, vel quacunque ratione convenit. G.

Pictoribus atque Poetis; quos tu modo invadis. Subiectio est.

11 *Petimusque damusque; petimus ut Poetae; damus ut Critici.* Vet. Schol.

12 *Coëant;* misceant sua corpora

inter

Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianae,
Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus:
Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?

Deni-

18 Rheni *Sax.* 20 expers *Z.* expes *G.*

nter se: quomodo Virgilius; *Iungentur iam gryphes equis.* Ostendit Poeticam licentiam pudenter esse sumendam, et modum servandum. Estque Metabasis, sive Transitio ad alterum praeceptum, quod est De servando Themate, seu de vitandis inanibus et affectatis Episodiis.

13 Basiliscum ergo nondum componebant ex gallo gallinaceo et serpente. G.

14 *Gravibus*; dignitate plenis.

Plerumque; satis frequenter.

Professis; prae se ferentibus.

15 *Purpureus assuitur pannus*; Metaphora a purpureis clavis quae tunicis Senatorum assuebantur: et *pannos* per contemtum nominat huiusmodi intempestivos excessus.

16 *Cum lucus*; incertum quos notet. Ariciae erat celeberrimus Dianae lucus cum ingenti lacu. Πᾶς τόπος σύνδενδρος ἄλσος καλεῖται, ὕδωρ ἔχων καὶ θεοῖς ἀφιερωμένος. Homeri Interpres, citante Cruquio.

17 *Et properantis aquae*; fontes designat, qui plurimis rivulis per prata in Aricinum lacum decurrunt. Hoc ostendit Cruquius ex Strabone.

18 *Aut flumen Rhenum*; Poetae consueverunt Substantiva etiam declinare ad formam Adiectivorum. Sic Ovidius posuit *Caput Augustum*, et *Quirinam Vrbem*? et Persius *Heroas sensus*, et *Iuvenes iocos*: atque hic noster, *Metaurum flumen*, et *Romulam gentem*.

19 *Sed nunc*; h. e. quantumvis pannus splendeat, et tametsi sit purpureus.

Cupressum scis simulare; tractum est hoc ex antiqua fabella, quam sic relatam habemus a Vetere Interprete. *Hoc Proverbium est in malum pictorem, qui nesciebat aliud bene pingere quam cupressum: ab hoc naufragus quidam petiit ut fatum suum exprimeret; ille interrogavit, num ex cupresso vellet aliquid adiici:* Μή τι καὶ κυπάρισσον θέλεις; Hoc Proverbium eruditus vir Henricus Stephanus ex scripto suo Scholiaste eruebat. Notum est naufragos, ad commovendam populi misericordiam, infortunium suum tabella depictum humeris circumgestasse.

20 *Exspes*, ab omni spe destitutus, qui iam despondit animum: neque enim, puto, plausores invenit vel inveniet interpretatio Bern. Martini, Var. Lect. I, 25, *expedem* hic esse, ἄπεδα, ore tantum qui exstet, pedibus, et reliquo corpore adeo, aqua occultatis et submersis. G. *Quid hoc*, quid prodest naufrago misero cupressus picta? Z.

21 *Amphora*, vas amplum et quadrilaterum, oblongo collo.

22 *Vrceus*, lagena, vas angustum et ventricosum, cadi fere forma. *Orca genus est vasis, a quo urceus et urceolus dicitur.* Vet. Schol. Cruq. Nos corrupte Kruck dicimus.

Exit; prodit, quasi ex insperato. B. Cur desinit in urceum? h. e. insti-

Denique ſit quod vis, ſimplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti; brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem levia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellae.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſilvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpae fuga, ſi caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et ungues

Expri-

23 quidvis *Bentl. et Cun. ex MSS.* vis quod *MS. Helmſt.* 26 lenia *Bentl. Cun. San. ex MSS.* 32 unus *Bentl. ex MSS. Cun. San. MS. Helmſt.*

inſtituitur carmen ſublime et tandem fit humile et ineptum. Z.

23 Male Bentleius *quidvis*, et nulla cum auctoritate.

Simplex et unum; continuum et uniforme.

24 *Maxima pars*; ad tertium praeceptum properat, quod eſt De vitandis vitiis in Charactere Stili.

25 *Specie*, ſupple *falſa*.

Rectum eſt pravo contrarium, uti pravum et perverſum naturae et rationi.

Laboro; h. e. laborat quis: nam Enallage eſt Perſonae.

26 *Sectantem*, imitari tentantem.

Levia; facilia, mollia et fluentia. Bentleius propria coniectura de *levia* fecit *lenia*: ego nihil mutaverim indicta cauſa. B. *Lenia* pulchram parit ſententiam, et habet multos auctores. Sed quod *devia* coniicit vir doctus, tota via aberrare mihi videbatur. G.

Nervi animique; h. e. robur, et vigor ſpiritûs. *Saepe enervatos verſus ſcribit qui dat operam ut ſcribat delicatos.* Vet. Schol.

27 *Grandia*, ſublimia.

28 *Serpit humi*; *it per terram, qui non audet magnis ſe imponere rebus*; ut eleganter Vet. Schol. Qui ſcilicet diſerte loqui amat, tenui Stilo contentus.

Procellae; alti venti, h. e. inflatae dictionis. *Non tamen alte ſemper feremur: nam et litora interdum ſequenda ſunt.* Quintilian.

29 *Variare*; figurata dictione, ſeu Allegoricis pigmentis, diſtinguere; quod in florido Stilo fieri amat.

Prodigialiter; monſtroſe; quia ſcilicet *ſpecie recti decipitur*, ut ante Franciſcus Luiſinus. B. Contra omnem fidem. Z.

30 Recte *appingit*, cum praemiſerit *variare*.

31 *Culpae*, reprehenſionis.

Si caret arte; ut caveat Scyllam dum devitat Charybdim.

32 *Aemilium circa ludum*; Quartum praeceptum Materiam eſſe deligendam quam poſſimus implere. *Aemilii Lepidi ludus gladiatorius fuit quod nunc Polycleti Balneum eſt.* Vet. Schol.

Exiſtimo *Fabrum imum* dici qui ad capitella columnarum, ferarum περιφερείας, h. e. ungues atque rictus affabre expreſſerat, atque hoc ſolum noverat. Frigidiuſculum videtur Bentleii *faber unus*. Quis iſtiusmodi ſtatuarius poſſit Poetica circumlocutione dici *faber imus*, quod tantum extrema ferarum noverat exprimere? B. Quidni *ſummus*, qui rictus facit? Quid *faber imus* notat aut in imo vico habitantem, aut ultimum ab arte: *unus* vel pro *aliquis* ponitur, vel ſuperlativum indicat. G. [† Bentleium refutat Chishull. in Antiqq. Aſiat. p. 47.

Exprimet, et molles imitabitur aere capillos,
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo,
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus, et versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
Pleraque differat, et praesens in tempus omittat.

In

36 naso vivere pravo *Lamb. MSS.* 4 *Bersm. MS. Helmst. et Bentl.* 40 pudenter *V. D.* 42 haud ego *G. S. F.* 43 *pro* nunc, non *V. D.* haud *MS. Bersm. et Helmst.*

p. 47. et docet, *fabrum imum* dici secundarium, arte atque ordine inferiorem.]

33 *Exprimet,* poterit exprimere, seu ad vivum effingere. Scita Temporum Enallage.

34 *Ponere,* verbum est quod ad pictores et statuarios spectat: *Pone Tigillinum taeda lucebis in illa.* Iuvenalis 1, 155. B. Vid. Od. 4, 8, 7. G.

35 *Curem;* mediter, cogitem.

36 *Pravo,* torto. Bentleius vetusta quaedam Exemplaria secutus reposuit *naso vivere pravo,* satis incondito Rhythmo. Neque me terret, quem dicit, invenustus trium syllabarum concursus in VOVIVE.

Vivere; in publico versari, foras prodire.

37 *Spectandum;* admirandum. B. Quin conspicuum. Niger color capillorum et oculorum exigua pars formae; nasus pravus insigne dedecus. G.

39 *Versate:* revolvite animis. Metaphora haec a gerulis desumta; nam de lignea materia cogitavit.

40 *Potenter; Figuravit ὡς δυνατῶς.* Vet. Schol. h. e. *Secundum quod potest.* ut ait alter Schol. B. Seu, viribus, ingenio suo convenienter. Z.

41 *Facundia,* ars stili; de qua scilicet iam dictum est: et transit ad quintum praeceptum, ut doceat Quid sit Dispositio.

Deseret, destituet, frustrabitur.

42 *Virtus et venus, ars et gratia.* Vet. Schol. B. *Virtus* omnis ordinis est, *ut iam nunc dicat i. n. d. d.* hoc est, ut suo quidque loco dicat, ut gestum est. *Venus* et dulcedo ordinis poetici est, ut *pleraque differat,* lectorem poematis et spectatorem comoediae statim in medias res immittat, relicta ab initio suo tempore revocet. Partem proximae annotationis Baxterianae inclusi, ut nihil pertinentem ad Horatium. G.

43 *Iam nunc dicat, iam nunc differat,* h. e. Lectorem incerta exspectatione ludat, vel ut vulgo dicimus, tantalizet. *Iam nunc* pro *modo* est. [Vix capio quae dicat hoc loco Bentleius post „mille annos." Nodum puto in scirpo quaerit.] *Hoc spernat,* h. e. hoc omittat, vel non dicat. Vsitata haec est *Μετάληψις.*

Debentia dici, quae proxime dicenda veniebant: ἃ ἔμελλεν εἰπεῖν.

In verbis etiam tenuis cautusque ſerendis,
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.
Dixeris egregie, notum ſi callida verbum
Reddiderit iunctura novum. Si forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget; dabiturque licentia ſumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, ſi
Graeco fonte cadant, parce detorta: quid autem
Cae

46 *ante* 45 *ponunt omnes praeter Bentl.* 49 rerum, et *Lamb. Glo. ita* contingет *ad apodoſin refertur.* 52 factaque *Fabric. ex MS Bentl. Cun.* 53 cadent *G. Lamb. Bentl.* per te *pro* parce *Erf.*

45 Sextum praeceptum eſt, De verbis veteribus et novis. B. Admiſi transpoſitionem Bentleianam, remedium magnae difficultatis blandum, quod ſciunt, qui obſervarunt, librarios, ſiquid in ordine eſſet peccatum, ne librum deformarent litura, minutis notis appoſitis verum ordinem demonſtraſſe; illas porro notulas ob tenuitatem evanuiſſe, ſalvo ipſo contexto orationis pinguioribus literis ſcripto. G.

Tenuis; rarus, infrequens. B. Immo ſubtilis. G.

Serendis, propagandis, ponendis. Vet. Schol. Cruq. B. *Verba ſerere*, εἴρειν, connectere, unde *ſermo* dicitur. Deliberet poeta, quod verbum hoc vel illo loco ponat, ubi aptius ſit unum altero. Vniverſim enim de verborum delectu agitur, in quo *tenuem* eſſe iubet Horatius poetam h. e. ſubtilem et *cautum*. Speciatim deinde de novatis egit. G.

46 *Hoc amet, hoc ſpernat*; h. e. rationem habeat eorum quae vel dicat, vel praetermittat.

Promiſſi, diu exſpectati et per hoc egregii.

47 *Egregie*; multa cum laude.

Ordo eſt; Si callida iunctura reddiderit notum verbum novum, ut ſuperiore ſaeculo oſtendit Iaſon de Nores Cyprius. *Callida iunctura*; i. e. *Elegans et nova Elocutio.* Vet. Schol.

49 *Indiciis*: concinne, quod ſe quantur *monſtrata* et *abdita*.

Abdita rerum, Lucretiana Electio eſt, pro *res abditas*, h. e. hactenus occultas, et per hoc, novas.

50 *Cinctutis*; contemtim poſitum quaſi nudis. *Cinctutis, exſertis: Exſertique manus veſana Cethegi.* Lucan. (2, 543). Vet. Schol. ex MS. Mediolanenſi. *Exſertus eſt qui manum et humerum habet nudum*: Ita *cinctuti, quod loco tunicae cinctum, h. e. campeſtre, vel ſubligaculum geſtaret.* Octavius Ferrarius de Re Veſtiaria. *Nunquam tunica uſi ſunt, ideo cinctutos eos dixit, quoniam cinctus eſt genus tunicae, infra pectus aptatae.* Vet. Schol. B. Ergo cinctutos Cethegos dixit ut Car. 2, 1, 11 *Intonſum Catonem.* Vetuſtatem notat. Cf. Epiſt. 2, 2, 117. Mera cauſa hic confictum *cinctutis*, ut Harduinus; quaſi non potuiſſet *ſuccinctis* dicere. Vtitur eo etiam Ovid. Faſt. 5, 10 de Lupercis. G.

51 *Contingет*, obtinget, licebit.

Pudenter, cum verecundia, cum *cauſa*. Vet. Schol.

52 *Fidem, auctoritatem.* Vet. Schol.

53 *Cadant*, defluant, deriventur.

Parce detorta; modice de rivo ſuo deducta, et ad Latinam formam levi negotio declinata, ut, e. g. Triclinium, a Τρικλίνιον.

[† 53 ſqq. Senſus eſt: Licuit Caecilio et Plauto verba confingere,

Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
Signatum praesente nota producere nomen.
Vt silvae foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt; ita verborum vetus interit aetas,
Et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,

Regis

56 possim *MS. Ach. Stat.* 58 prodiderit *coni. Cun.* 59 procudere *ex MSS.* nummum *e coni. Bentl. Cun. San.* 60 silvis folia privos *Bentl. qui etiam coniic.* nudantur *vel* viduantur. Silvae ut cum foliis *coni Cun.* prono in anno *V. D.* 63 Debemus *MSS. Priscia. apud Ach. Stat.*

ere, cur non idem permittatur Virgilio — *Nannius.*]

54 *Romanus;* acer libertatis assertor.

Ademtum, negatum. B. De re ipsa cf. Epist. 2, 2, 119. G.

59 *Producere*, in medium proferre est, *et* populo tradere: Inutile foret *procudere*, quod video multis placere, contra fidem tot Codicum: Procuduntur gladii, cuduntur nummi. Vid. Epist. 2, 2, 19. Bentleius, inducto *producere nomen* (quae Lectio est plurimorum Codicum) obtorto loco, inseruit *procudere nummum*, satis dura et inficeta Allegoria. B. Sed hanc Metaphoram esse optimis probatam, et *procudere* in MSS. esse, probavit Bentleius. Equidem malim sic scripsisse, quam duobus deinceps versibus posuisse, *Nomina protulerit*, et, *Producere nomen*. G.

60 *Vt silvae;* Homericum est: Οἵη γὰρ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν [Il. Z, 146]. Mira quadam fiducia inutilique opera magnus Bentleius de suo ingenio reposuit, *Vt silvis folia privos mutantur in annos.* B. *Silvae mutantur* splendidius dictum, quam *folia mutantur.* G.

Pronos in annos, h. e. in singulos auctumnos. B. Cf. Od. 3, 27, 18. G.

61 Nota *vetus aetas*, pro *vetustas.*

63 *Receptus; Divus Augustus duas res divinas fecit, nam Pomtinam Paludem siccavit, ut ad mare meatum habere cogeret, ut post et arari posset, et Portum Lucrinum munivit.* Vet. Schol. *Immisso prius in lacum mari; Pomtinas autem Paludes ad quadragesimum milliarium emisit.* Alter Schol. Haec autem inserit ut gratificetur Augusto [vid. ad v. 65.] *Neptunus* autem Tritonum pater dicitur, quasi *Nepodunus*, quia caret pedibus: uti et Graece Ποσειδῶν, quasi ποσὶ δέων; quod miror nemini observatum. Νήποδες Graecis usitatum omnium piscium Epitheton.

[† *Sive receptus terra Neptunus* — De portu Iulii non potest accipi Horatii locus, nam ad hunc sensum multa parum apte dicta essent a poeta, inprimis illud, quod aquilones pro quovis vento accipiendi essent. Mihi portum Alexandrinum respexisse videtur. *Heyne* ad Virg. Georg. 2, 164.]

64 *Classes aquilonibus arcet; Hypallage.* Vet. Schol.

Regis opus; ſteriliſque diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, et grave ſentit aratrum;
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
Nedum ſermonum ſtet honos, et gratia vivax.
Multa renaſcentur quae iam cecidere, cadentque
Quae nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt et ius et norma loquendi.
Res geſtae regumque ducumque, et triſtia bella,
Quo ſcribi poſſent numero, monſtravit Homerus.
Verſibus impariter iunctis querimonia primum;

Poſt

65 ſter. pālus aptataque *Marc. ex MSS. et Priſc.* palus prius *Bentl.* ſterilisve palus dudum actaque remis, *vel* pulſataque remis, *vel* aptataque remis *coni. Cun. V. N.* ſterilisve *vett. edd. Bentl.* 72 vis et norma *Ven. Glar. MS. Bersm.* 74 poſſent ſcribi *MS. Bersm.*

65 *Regis opus:* Auguſtus Imperator erat in Republica; et *Imperator* dicitur. B. Sed haec ipſa tamen *Regis* appellatio, tantopere deteſtata Auguſto, ſuadet, ne de ipſius operibus hic agi putem, ſed Xerxis circa Atho montem conatibus, cum praeſertim inconſtantiam memoret. Ceterum de portu Iulio eſt apud Sueto. Aug. 16. G. *Regis opus* cum ſit opus magnificum, regibus maximis dignum; opera Auguſti et Agrippae commode intelligi poſſunt, praeſertim cum Auguſtum ipſum non nominet. Z.

De *ſteriliſque diu palus* Bentleius, iure quodam ſuo, nullo ſub auctore, imo (quod vel ipſe fatetur) abnuentibus etim omnibus veteribus Grammaticis, tantummodo quod caveret in metro, reſcripſit *ſterilisve palus prius.* Quis tamen tantae auctoritati contradicat? B. Teſtantur Servius et Priſcianus poſteriorem ſyllabam in *palus* correptam ab Horatio, ut in *Tellus* a Martiano Capella, in *Senectus* a Cornelio Gallo. Et quam facile potuit Horatius, modo voluiſſet, ſolicitudine liberare Grammaticos, quam levi tranſpoſitione, *ſteriliſque palus diu?* hiatum enim nemo bonus poeta refugit. An igitur ita legimus? Non puto, cum reclament Servius et Priſcianus. De re ipſa Plin. 26, 4 *Siccentur hodie Aethiopide* [herba magica] *Pomtinae paludes.* Tentatum poſtea a Traiano, a Theoderico. G.

67 *Curſum mutavit;* *Tiberim Agrippa derivavit, qua nunc vadit; antea per Velabrum fluebat.* Vet. Schol.

Iniquum; grave.

68 *Doctus,* ut Epiſt. 1, 14, 30 *Docendus.* G.

Mortalia facta peribunt; etiam haec quae maxima ſunt? Et ſic exponit Iaſon de Nores. Bentleius etiam de ſuo penu depromſit *cuncta,* delevitque *facta,* quod non eſſet bene Latinum, ut ille ait. B. *Facta mortalia,* quidquid faciunt mortales; quibus pulchre opponuntur *verba;* ſub appellatione *cuncta* autem iam continentur. G.

69 *Stet honos;* non deſinat decor: durat in Metaphora de arborum foliis.

71 *Uſus enim facit auctoritatem.* Vet. Schol.

73 *Res geſtae;* Septimum hoc praeceptum docet Quibus Metris ſingulae res tractandae ſunt.

75 *Querimonia;* lugubris materia; hinc Ἔλεγος ἀπὸ τοῦ ἒ λέγειν. B.

Verſi-

Post etiam inclusa est voti sententia compos:
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et iuvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, Poëta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur idem privatis, ac prope socco

Dignis

86 labores *Sax.*

rsibus etc. hexametro et pentametro. Z.

76 *Voti sententia compos;* materia laeta, ut lusus amatorii.

77 *Exiguos;* tenues, querulos.

78 *Grammatici certant;* utrum scilicet Polymnestus Colophonius, Callinous, Terpander, an Theocles Naxius. B. V. Mar. Victori. Art. Grammat. 3 p. 2559 med.

79 De Archilocho Epist. 1, 19, o. Da. Heinsii transpositionibus aequo nos animo carere posse arbitrabar. G.

80 Notum est soccos fuisse Comoedorum, et Cothurnos Tragoedorum. Crepida Deorum atque Regum erat Cothurnus, alta et puniceo colore.

[† *Pedem* h. e. totum Senarium. *Bentl.* ad Ep. 1, 19.]

81 *Alternis aptum,* h. e. Dialogismis scenicis. Πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους. Aristoteles in Poetica, ut ostendit Iason de Nores.

82 *Vincentem strepitus;* quod altum sonet.

Natum, natura factum; ob tumorem scilicet et fastum.

83 *Fidibus,* Carmine Lyrico.

84 *Pugilem victorem;* de Pindaro cogitavit et Anacreonte.

86 Octavo praecepto ostendit Quem Characterem Stili singula requirant. *Descriptas vices;* Munera modo definita, seu Poematum varia genera. Sic locutus est et Quintilianus [1 Pr. 4] *Quando divisae professionum vices essent.*

Servare; neque vel evagari, vel aliena intermiscere.

Colores; varietates, nativa discrimina, seu characteres.

87 *Si nequeo, per naturam; si ignoro, per artem.* Vet. Schol. Cruq.

Poeta salutor; hoc secundum Graecos qui nomine officii salutant, χαῖρε ποιητά. Vet. Schol. B. Apud Non. 2, 334 *Enni, poëta, salve!* G.

88 *Prave;* perverse, intempestive.

89 *Tragicis;* altis, sublimi Stilo.

90 *Privatis,* communibus, tenui Stilo; et salse Tragoediam percutit. B. Personae in Tragoediis sunt reges et tyranni, in Comoedia privati. Fastum tyrannorum etiam oratione exprimere studebant poetae. Itaque non tam Tragoediam

Dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus et Peleus, cum pauper et exsul, uterque
Proiicit ampullas, et sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto,

Et

91 tractari *Sen.* 94 tibi litigat *cod. V. D.* 99 pura *MS. ap. Bent.*

percutere mihi videtur, quam eos, qui aguntur in Tragoedia, si modo est hic aliquid mordax. G.

91 Coena, in qua Atreus fratri Thyestae pueros, quos ille ex Aerope, Atrei uxore, adulterio susceperat, epulandos apposuit. G.

92 *Locum teneant*; ordinem suum servent.

Sortita decenter; postquam eum cum decore, seu convenienter sibi delegerint, et invenerint: nam *non omnia possumus omnes*. Bentleius adductus auctoritate unius vel alterius Libri pro *decenter* posuit *decentem*, sed minus probabiliter, uti ego sentio. Certe eiusmodi Adverbia Horatio admodum sunt familiaria.

[† 93 sqq. *Interdum*, inquit, Comoedia cothurno incedit: et Tragoedia *plerumque* dolet verbis socco convenientibus: tum scilicet, cum *lamentatur* Tragoedia, sermone pedestri loquitur; neque *interdum* si modo *dolet*, sic loquitur, sed *plerumque* et ut plurimum: in aliis autem affectibus ampullas suas et verba sesquipedalia profundit. *Bentl.* ad Carm. 1, 34, 6.]

93 *Vocem tollit; grandioribus verbis utitur*. Vet. Schol. Cruq.

94 *Iratus*; supple, *cum est*.

Chremes, Persona Terentiana. B.

Delitigat, ut *desaevit* Epist. 1, 3, 14: ut *detonare, debacchari* etc. G.

95 *Pedestri*, plebeio et iacente; nam de plebe sunt pedites.

96 „Etsi obruant Librarii (in„quit Bentleius) tamen ipse re„posui *Telephus aut Peleus*, Disiun„ctive, pro *Telephus et Peleus*." Quantum tam magno viro debemus! B. *Telephus pauper*, cum simulate, in castris Achillis sanari illius hasta cupiens, qua vulneratus erat; ET *Peleus exsul* aliquoties, *uterque proiicit*, abiicit, inutiles *ampullas*. G.

97 *Ampullas*; ληκύθους, bombos. Vide Epist. 1, 3, 14. *Regio habitu mutato: neque enim debet in humili habitu regaliter loqui*. Vet. Schol.

98 *Si curat*; *si agit ut*. Vet. Schol. Si sperat.

99 Nonum Praeceptum: Admiscendum esse Pathos.

Pulchra; docte composita, quod Oeconomiam attinet, quod hactenus docuimus. Pro *pulchra* Bentleius posuit *pura*, quod est civili stilo composita; atque hoc quoque de suo protulit, Minerva invita. B. *Pulchra* quae placent recto iudicio, certe vitium non habent: *dulcia*, quae afficiunt animum. Ita Formas nobis narrant [illegible] homines alias *pulchriores*, admirationem solam moventes, *dulciores* alias, imperantes amorem. Gallice dicendum est, ut etiam belli homines intelligant, *La Beauté est pour l'Esprit, la Douceur est pour le Coeur*. G.

Dulcia; Pathetica, affectibus imperantia.

Sunto et agunto; nunc quasi Legem ponit. Vet. Schol.

Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident, ita flentibus adſunt
Humani vultus: ſi vis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi, tunc tua me infortunia laedent.
Telephe, vel Peleu, male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo: triſtia moeſtum
Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, laſciva; ſeverum, ſeria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; iuvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum moerore gravi deducit, et angit;
Poſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur, an Heros;

 Matu-

101 adſint Z. *it. MS. Helmſt.* adflant *Marcil. ex MS.* adflent *etiam aliunde firmat Bentl. Sed* adſunt *omnes ubique codices teſte Talboto.* 105 Aut ridebo aut dorm. Z. 114 Divusne *Bentl. ex MSS. poſt Iaſo. de Nores, Talb. Cun. San. ut* v. 227.

101 *Adſunt; praeſto ſunt, quia flent et ipſi.* Vet. Schol. Fabri *adflent* inutile eſt, et Cacozelon ſapit. Demiror verbum *adflent* in iſto verſu potuiſſe placere Bentleio, tanto viro. Certe magis hoc decuiſſet Tanaquillum Fabrum, auctorem huius commenti. Immutavit etiam *equites peditesque* [v. 113] in *equitesque patresque* de ſuo ingenio, quo ſenſus fieret improbabilior. Quis neſcit Senatores Romanos non ſolitos fuiſſe immiſcere ſeſe Plebeiis, praeſertim vero in Ludis Scenicis et Theatris?

102 *Humani vultus;* cogitavit de Terentiano illo: *Homo ſum, humani nihil a me alienum puto.*

Si vis me flere; Hoc ex Demoſthene ſumtum eſt, à quo cum pauper flagellatus cauſam ſuam defendi vellet, ei confidenter narranti credere noluit, donec fleret ira permotus. Vet. Schol. Cruq.

103 *Laedent;* tangent, et per hoc flectent.

104 *Male mandata;* perſonae tuae parum convenientia. *Mandata,* tibi a Scriptore tradita. Iaſon de Nores.

110 *Deducit;* Metaphora a ramis arborum.

113 *Equites peditesque; Equeſter Ordo et Plebeius.* Vet. Schol. Proverbialis Elocutio, Horſe and foot. Decimum eſt hoc praeceptum, De formandis Perſonarum Characteribus. B. Add. Baxterum ad v. 102. Poterat Bentleius ſuos *equitesque patresque* firmare etiam ex Mart. 14, 120, ubi ſunt tot literis. Et tamen non perſuadet. Ridiculum auget Flaccus, primo quod *pedites* pro plebe ponit, quaſi de exercitu ſermo eſſet: deinde quia magis ridiculus eſt poeta, quem etiam plebs ridet. G.

114 *Davus, an Heros;* Menandriani ſervi hi erant, e quibus *Davus* confidenter locutus eſt ad herum; contra *Heros* ſubmiſſe et timide, ut verham decuit. *Tanquam apud Menandrum ſervus inducitur libere loquens: hoc ille indulgenter et conſulto, ut omnia domino ſimpliciter fateatur. Itaque aliquo modo illum*

Maturusne senex, an adhuc florente iuventa
Fervidus; et matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer.
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis:
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenae committis, et audes
Perso-

116 et matro. *Sic G. Sax. cum Bentl. Cun. etc. Al.* an, 117 Mercatorve — cultorve Z. Mercatorque *MS. Helmst.* 120 Homereum *Bentl. Edd. vett. et Bentl. interpungunt demum post* Scriptor.

contusae. Vet. Schol. Nihil mutandum, nec, puto, auscultandum Scholiis. *Davus* servilis persona, et *Heros* sibi opponuntur velut e Diametro, ut senex et iuvenis etc. Dicas *Davum* et *Heroa* in una fabula non convenire? primo neque hoc dicit Horatius: deinde conveniunt in Amphitruone Iupiter et Sosia, in Tragoediis Heroës et servi, in Aristophanis Ranis Bacchus et Xanthias etc. Ex alia pene infinita varietate placet nihil ita ut indicatum supra *Divus*. Cf. v. 83. G.

116 *Potens*; imperiosa, superba,

118 *Nam Colchus non nisi saevus inducendus est, Assyrius astutus: nec inducas Argis natum timidum, aut Thebis facias peritum.* Vet. Schol.

119 *Famam*, Veterum Poetarum Fabulas.

120 *Scriptor reponis*; h. e. ut peritus Scriptor characterizas.

Honoratum; *honoris plenum*. Vet. Schol. Cruq. Magnificum. Unde vero hoc monstrum *Homereum*, nemini unquam visum neque auditum ante Bentleium? Quis non videt voce *honoratum* exprimi Homericum Epitheton perpetuum τιμήεντα, quod apud illum in frequenti est usu? Est igitur *honoratus* modo pro magnifico et superbo, facili Figura. B. Sic *honoratus* est Homeri carminibus Achilles, ut Alexander illi inviderit.

121 *Impiger*; audax.

Acer; animosus, calidus. οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων, ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς — Homerus de Achille Iliad. Υ. 467.

123 *Invicta*, *pervicax*. Vet. Schol. B. Medea patrem prodit et patriam cum aureo vellere amatori peregrino Iasoni, fratrem Absyrtum crudeliter discerpit, filios suos ob iram pellicis interficit, venefica Draconibus vehi audet etc. G.

Ino et Orestes Euripidis erant Tragoediae; *Ixion Aeschyli*; *Io etiam in Prometheo est Aeschyli.* Iason de Nores. B. Ino fugiens furores Athamantis, viri sui, in mare se praecipitat cum Melicerte filio, qui sic Palaemon maris deus factus, ipsa Leucothea s. Matuta. G.

124 *Perfidus*; *quod cum conviva Iovis esset, Iunonem de stupro ausus est appellare.* Vet. Schol. Eioneam etiam socerum vivum combussit, postquam ad coenam eum invitasset. B. *Io* amata Iovi, in bovem mutata, fugiens Iunonis iram, in Aegyptum tandem delata, nupta Osiridi, et Isis post mortem facta. *Orestes* interfecta matre Clytaemnestra in furorem tristem actus a furiis etc.

125 *Inexpertum*; a nemine hactenus

Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres; nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim;
»Fortu-

132 Non circa *Glar. MS. Heinsf. Bentl.* 135 referre *MS. ap. Ach. Stat. Lambin.*

us tentatum; novum scilicet Thema. Metabasis est ad undecimum praeceptum, De Veterum Imitatione.

128 *Proprie communia dicere*; h. e. res vulgares disertis verbis enarrare; vel humile Thema cum dignitate tractare. *Difficile est communes res propriis explicare verbis.* Vet. Schol. B. *Proprie dicere* est ita undique describere ac finire, ut iam non commune quiddam aut generale videatur, sed individuum, in quo omnia sunt determinata, ut loquuntur Philosophi. Picturae, ut proprie talis sic poeticae, maior laus si rem singularem pingat. G.

129 *Rectius*, consultius.

Deducis; a lanificis ducta Metaphora est.

131 *Publica materies*; h. e. Ilias, et reliqua Veterum Carmina.

Privati iuris erit; fiet quasi tua. Vet. Schol.

132 *Vilem patulumque*; tritum atque omnibus expositum et nudum.

Moraberis; totum tempus tuum consumes.

Orbem; κύκλον, περίοδον. Ita universae materiae comprehensionem appellavere, ducta Metaphora a Circo: sic Orbem terrarum dicere consuevimus pro Universitate. Hoc vel doctissimos latuisse admiror. Περιοδονίκην male accepit etiam magnus Gruterus in Inscriptione quadam Graeca, cum *undiquevictorem* reddidit, quod in Circo victorem debuerat. *In Gymnicis certaminibus Periodon vicisse dicitur qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit; a circumitu eorum spectaculorum.* Festus. B. *Orbis*, i. Cyclus est systema quoddam fabularum poeticarum, a Theogonia inde ad reditum Ulyssis, de quo Proclus in Chrestom. p. 6. [add. Schotti Obss. Hum. 2, 1.] Hinc *Cyclici* poetae, conditores huius cycli, et, qui nihil praeter hunc cyclum saperent, descriptores. Haec summa disputationis Schwarzianae Altorf. G.

133 *Curabis*; institues.

134 *Desilies in arctum*; ut Aesopica illa capella quae temere in puteum desiluit; h. e. ne nimis duram legem tibi imponas, singula scilicet imitandi: nam multa imitatorii sunt praetereunda.

135 Mire *proferre*, tanquam de capra frustra ascensum tentante.

Pudor; pudebit enim relinquere quod semel coeperis.

Operis lex; haec enim exigit ut ultima conveniant primis, atque ut totum eodem filo exsequaris.

136 Duodecimum praeceptum est, De ponendo Principio.

Cyclicus est qui Cyclum Epicum, seu Cursum Poeticum, simpliciter et nulla arte exsequitur ut magis

Fabu-

»Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.«
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
»Dic mihi, Muſa, virum, captae poſt temp
Troiae,
»Qui mores hominum multorum vidit et urbes
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare luc
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope C
rybdin;
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.
Semper ad eventum feſtinat, et in medias res,
Non ſecus ac notas, auditorem rapit, et quae
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit;
Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Prim

137 nob. regnum *Sax.* 139 Parturient *al.* 141 moenia MS. *Ai.* *Stat. Bentl. Cun.* funera *coni. Bentl.* Pergama *coni. Cun.* 145 Carcamque *coni. Bentl.*

Fabulator ſit quam Poeta. Bentleius tenui de cauſa repoſuit *Cyclius.* Odit ille Adiectiva Graeca in *κος* finita. B. Vid. ad v. 132.

137 *Fortunam,* ſupple *malam.*

138 Cum hiatu proferuntur *Cantabo* et *Nobile.*

139 *Parturiunt; Graecum eſt Proverbium,* Ὤδινεν ὄρος, τίκτεται μῦς. Vet. Schol. ex MS. Stephani.

141 Bentleius fuit qui poſuit *moenia* pro *tempora.* Sed quis ferat *moenia* hoc loco. B.

143 Non ſolet exordium facere ſublime et magnificum et poſtea humile, contexere carmen, ſed ab initio tenui progreditur ad ſublimiora. Z.

144 *Cogitat;* animo ſuo molitur, aggreditur.

145 *Antiphates* Laeſtrigonum rex, qui ſtatim unum Vlyſſis ſociorum coenam ſibi paravit.

146 *Nec reditum; Antimachus fuit Cyclicus Poeta: hic aggreſſus eſt materiam; quam ſic extendit, ut viginti quatuor volumina impleverit, antequam ſeptem Duces usque ad Thebas perduceret.* Vet. Schol. B. Diomedis reditum a Troia et adventum in Italia (vid. Sat. I, 5, 92) deſcripturus *non orditur ab interitu* patrui illius *Meleagri,* poſt quem pater Diomedis Tydeus fuit inter ſeptem duces, Thebas et Eteoclem in gratiam Polynicis oppugnantes diu ante bellum Troianum. G.

147 *Gemino ab ovo;* a partu Ledae. B. Leda Tyndari uxor e viro et Iove in cycnum verſo duo ova peperit, in uno Pollux et Helena, in altero Caſtor et Clytaemneſtra, etc, G.

148 Statim incipit ab ira et rixa Achillis cum Agamemnone, reliqua per occaſiones narrat, vel plane omittit. *Sic in Odyſſea,* ſic omnes Fabularum epicarum et ſcenicarum boni auctores. G.

151 *Mentitur;* nam nonnulla addicit de ſuo, quo totum cohaereat melius.

Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego, et populus mecum desideret, audi:
Si plausoris eges aulaea manentis, et usque
Sessuri donec cantor, Vos plaudite, dicat,
Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces iam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus iuvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus provisor, prodigus aeris,

Subli-

154 fautoris *coni. Bentl.* ploforis *Sax. Cun.* 157 maturis *Bentl. ex coni. et auctoritate nonnulla. Etiam Baxt. ed. 2. it. Cun.* 161 Imberbis *edd. vett.*

153 *Tu, quid ego;* Decimum tertium praeceptum, Περὶ τῆς Ἠθοποιΐας, sive De servando Ethos.

Quid opus fuit Bentleium ponere *fautoris* pro *plausoris*, cum idem valeant?

154 *Mecum desideret;* h. e. aeque atque ego exspectet.

Aulaea manentis; donec aulaea leventur. Vet. Schol. Quod fiebat peracta iam fabula. Nam cum ludebant pulpita erant strata aulaeis. B. Quin aulaeum quod, quam diu scena aperta est, humi, sub pulpitis delitescit, finito actu, post *Plaudite*, in altum trahitur, ut scenam claudat, et spectatorum oculis tegat. Vid. Ovid. Met. 3, 121 *Sic ubi tolluntur festis aulaea theatris. Surgere signa solent* etc. *Pulpita* sunt ipsum solum, in quo agunt scenici. Vid. v. 215. G.

155 *Cantor*, Histrio: nam cantu quodam agebant.

156 *Notandi*: designandi, exprimendi.

Mores, ἤθη, Ethici Characteres. B. Humanissimae voluptatis gustum qui capere volet; comparet characteras s. notationes aetatum Aristotelicas Rhet. 2, 12 sq. G.

157 *Mobilibus*; variabilibus.

Rectissime Bentleius *maturis* pro *naturis*, quod erat vitiosissimum. B. Abstulit hic virum alias cautum Bentleiana Siren. Dicit, *naturam* non esse *mobilem*. Sed nonne hic docet Horatius aliam esse naturam pueri, iuvenis, viri, senis? Nonne hic *natura cum annis mobilis* est? Suavissima illa rhetoricatio, et testimonia de natura immutabili, de *maturis* virorum ac senum *annis*, nihil valere ad *naturas et annos mobiles* Flacci loco movendos debent. G.

160 Temere, leviter, inconsulto.

161 *Imberbus et imberbis, sicut inermus et inermis invenitur.* Vet. Schol. Vide Sosipatri Charisii Institutiones.

Tandem ἐν ἤθει protulit; habet enim Emphasin impatienter exspectantis: et bene *Imberbus* de rudi et rerum imperito.

Custode; Tutore, seu Paedagogo: hoc fiebat serius, ocyus, inter Decimum quartum annum decimumque septimum.

162 *Campi*, Martii.

Sublimis, cupidusque, et amata relinquere perni
Conversis studiis, aetas animusque virilis
Quaerit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel qu
Quaerit, et inventis miser abstinet, ac timet ut
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur iuveni partes, pueroque viriles,
Semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, et quae
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus

Digna

168 quod permut. *MS. Ach. Stat.* 174 cast. censorque *Tab. et MSS. omnib. et Bentl.* 178 morabitur *MS. Ach. Stat. Sax.* 180 animum *MS. Ach. Stat.*

165 *Sublimis cupidusque*; Elatus et ardenter cupidus. B. Conf. Epist. 2, 1, 100. G.

166 *Conversis studiis*; mutata in contrarium voluntate.

167 *Inservit honori*; serviliter Magistratus ambit.

168 *Mutare*, infectum efficere.

169 *Circumveniunt*; circumsepiunt, circumsident.

Incommoda; pestes; nam Charientismo utitur.

170 *Miser*, miserabilis, et per hoc stultus.

171 *Gelide*, lente.

Ministrat, regit.

172 *Spe longus*; quia quae longinqua sunt sperat; vix enim adducitur ut se credat senem. De *longus avidusque* Bentleius nullo negotio fecit *lentus pavidusque*. B. Nemo tam senex, qui se non putet annum posse vivere. Δυσέλπιδες sunt Aristoteli, non quod nihil sperent, sed quod male exspectant. *Avidus futuri* est φιλόζωος Aristotelis: cupiunt, quod deesse sibi sentiunt. G.

Iners, et corpore et animo gravis.

Avidus futuri; semper enim res novas perquirit.

173 *Difficilis*; intractabilis. Vet. Schol. Cruq.

175 *Usque ad quadragesimum fere annum venire dicuntur anni.* Vet. Sch. Translatio est a solis motu.

178 *Adiunctis*; Graecis παρεπόμενον, cuiusque rei naturale consequens est, quod ab ea vix, vel ne vix, separari possit.

Morabimur, durabimus, permanebimus.

179 *Aut agitur*; Praeceptum decimum quartum, de non proferendis in Scenam, sive de Nuntiis. B.

180 Ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. Herodot. l. 8. Z.

182 *Tradit*, narrat.

Digna geri, promes in scenam; multaque tolles
Ex oculis, quae mox narret facundia praesens:
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quae posci vult, et spectata reponi:
Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defen-

185 Ne pueros *MSS.* 3 *Bersm. et Bentl. e codd.* 187 Procne *Lamb.* 189 minor, quinto neu sit *Glar.* 190 spectanda *MS. A. Stat.* 193 auctoris *Glar.*

184 *Praesens*; Antitheton est, quod dixeris *Tolles ex oculis.* B. Intelligitur autem *facundia* narrantis servuli, supervenientis amici: minime placent soliloquia, s. personae loquentes cum solae sunt in scena. Quis enim sanus hoc agit? quis solus loquitur nisi pauca, per summum affectus aestum? G.

185 *Nec pueros; neque enim doces hoc in Scena fieri, alioquin incipit verus Actus fieri non Fabula.* Vet. Schol. *Pueros*, παιδία, Graeco more, uti alias. Hi erant Mermerus et Medus. Bentleius coniecit legendum esse *ne*, quod ego minus probaverim. B. Conf. v. 123. De *Atreo* v. 91. G.

188 *Incredulus odi*; h. e. quia non possum credere fastidio, et nauseo. Incredibilia referenda sunt, non ostendenda. *Quae enim audimus plerumque falsa; quae autem videmus vera sunt, secundum Stoicos.* Vet. Schol.

189 *Neve minor*; Praeceptum decimum quintum, De Numero Actuum, et de Personis.

190 *Reponi*; in Scenam reduci, atque iterum spectari.

191 *Nodus*; vel ad conciliandam rei incredibili fidem, vel ubi res digna divina cura incidat. Proverbium est Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, de his, qui omnia interventu numinis explicant. *Vindex* autem modo dicitur qui quid sibi soli vindicat. B. *Vindex* est, qui summo in periculo versantem subito liberat et eripit, ut Iupiter in Amphitruone Alcmenae suae succurrit. *Nodus* implicatio quaedam suspicionum, metuum, periculorum, quae facit spectatorem dubium, suspensum, eventus cupidum. G.

192 *Quarta Persona*; *inducitur Quarta Persona, aut ut annuat, aut ut ei aliquid imperetur.* Vet. Schol. *Quartam Personam quando inducimus, aut non omnino loqui debet, aut pauca.* Alter Schol. κωφὸν πρόσωπον appellat. B. [† *Quarta persona* est quartus actor, qui tertium sequebatur, regis vel tyranni personam in tragoediis agentem, quique huius adeo erat famulus aut satelles, unde et nomen accepit. *Spanhem.*] Qui observant hoc praeceptum, perturbationi spectatorum volunt occurrere, et servire claritati. Vbi nullus talis metus est, impune plures personae loquentes inducentur. G.

193 *Actoris partes*; Praeceptum decimum sextum, quod est De Choro. καὶ τὸν Χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαμβάνειν τῶν ὑποκριτῶν h. e. *Chorus pro singulari Actore accipiendus est*; ut ostendit Lambinus ex Aristotelis Poetica. *Chorus non mutarum Per-*
sonae

Defendat; neu quid medios intercinat actus,
Quod non propofito conducat et haereat apte:
Ille bonis faveatque, et confilietur amicis;
Et regat iratos, et amet peccare timentes:
Ille dapes laudet menfae brevis: ille falubrem
Iuftitiam, legesque, et apertis otia portis:
Ille tegat commiffa, deosque precetur et oret,
Vt redeat miferis, abeat fortuna fuperbis.
Tibia non, ut nunc orichalco vincta, tubaeque
Aemula, fed tenuis fimplexque foramine pauco
Afpirare et adeffe choris erat utilis, atque
Nondum fpiffa nimis complere fedilia flatu;
Quo fane populus numerabilis, utpote parvus,

Et

194 intercitat *Z.* 196 amice *Z. Glar. Lamb. MSS.* 4 *Berss. MS Helmst. et Bentl.* concilietur *Ven. Glar. et MS. Helmst.* 197 pacar *etiam MS. Acb. Stat. et al.* tumentes *e MS. Bentl. Cru.* 202 iuncta *Lamb. Bentl.* 203 parvo *MS. Helmst.* 206 parcus *conj. Fab.*

fonarum actus defendat, sed unius suscipiat. Vet. Schol. B. Turneb. Adv. 19, 9 *Auctoris* legit. Certe tales funt interdum chori Ariftophanis. Sed *Auctoris* recte omnes reliqui. G.

Officiumque virile; h. e. unius viri, vel Perfonae. Sic et Ovidius Metamorph. 3, 189 *Vultumque virilem Perfudit,* pro *viri.*

194 *Defendat;* tuetur, agendo fervet. B. Vid. Sat. 1, 10, 12. Epift. 2, 1, 171. G.

Intercinat; inter fcenas canebat Chorus.

196 *Faveat,* plaudat, h. e. laudes honorum dicat.

197 *Regat;* tanquam rationis fraeno flectat.

Amet pacare tumentes; ita magnus Bentleius pro *amet peccare timentes.* Bella Hercule emendatio, fola nifa coniectura propria, et ratione cum nulla. B. Non fine auctoribus conatus eft Bentleius. Sed mihi tamen nimis amabiles videntur *peccare timentes,* quam ut eos hinc exfulare velim. G.

200 *Ille tegat;* h. e. tegere doceat.

201 *Fortuna,* fupple *profpera.*

202 *Tibia non, ut nunc;* Praeceptum decimum feptimum, *De Mufica.*

Orichalco vincta; ad iuncturas fcilicet. *Orichalcum fimillimum brocteae aureae eft.* Vet. Schol. Compofitum erat ex auro, aere et terra Cadmia: eratque initio vel ipfo auro pretiofius.

Bentleius *iuncta* ex quibusdam Libris, levi et facile errore. Mihi non fuccurrit aliquas Veterum tibias fuiffe ferruminatas vel folidas.

203 *Foramine pauco; Varro ait in Tertio Difciplinarum, et ad Marcellum De Lingua Latina, quatuor foraminum fuiffe tibias apud antiquos: et feipfum ait in Templo Marfyae vidiffe tibias quatuor foraminum.* Vet. Schol.

204 *Adeffe Choris;* fupple *cantum:* nam ad tibiam faltabant Chori: *et fonus eius vix audiebatur per totam fcenam.* Vet. Schol.

206 *Sane,* h. e. fcilicet. B. *Numerabilis* erat in theatris populus olim, quia per fe *parvus,* et infuper *frugi,* ut manus movere in agro colendo, quam in plaudendo hiftrioni

Et frugi, castusque verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari genius festis impune diebus,
Accessit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps;
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,

Mox

208 urbes *MSS.* 4 *Bersm. et Helmst.* 220 cantavit *Sax.*

strionibus mallet. *Parcus* Fabri non differt a *frugi*. G.

209 Bentleius maluit *Laxior*, levi de causa. B. *Latior* est extensam latius urbem complexus. G.

Vinoque diurno; nec partem solido demere de die. Od. 1, 1, 20.

210 *Genius; natalis deus.* Vet. Schol. Huic enim deo primitias vini libabant. B. *Genius* est animus in quantum corpus suum amat eiusque voluptatibus delectatur: hinc *mensa, torusque genialis* etc. G.

Impune, non vetante Censore.

211 *Numerisque modisque*; numeri erant carminis; modi tibiae. B. *Numeri* sunt *rhythmi* alternatio et ordo longorum et brevium temporum: *modi* totum *melos* vocis elevatae ac depressae.

212 *Liberque laborum*; et per hoc ebrius.

213 *Turpis honesto*; nobili ignobilis: nam divitiae tollunt ordinum discrimina.

215 *Motumque et luxuriem*; nam scenam canendo obambulabat saltantis gestu, quo Syrma suum populo ostenderet. B. [† *luxuriem* i. e. prisca Musices ars recentioribus temporibus accepit numerorum et modulationis maiorem copiam atque ambitum.] Marcilius adfert ex Plin. 16, 36 *Cantus luxuriam* de tibiis. [† cui *simplicem musicam* opponit, *τὸ αὐλεῖν ἀπλάστως*.] G.

215 *Per pulpita; per tabulas scenae.* Vet. Schol. B. Vid. ad v. 279. G.

216 *Voces; Modi insolentiores: ante enim lyra septem chordas habuit tantum, postea excogitata est cithara.* Vet. Schol. Quae decachordos erat. B. Qui hoc discrimen *lyrae* et *citharae* probare idoneis auctoribus possit, illi ego multum debebo. G.

Severis; ad sacra tantum comparatis. B. Ode honori deorum et magnorum hominum destinata. G.

217 *Eloquium Insolitum*; Prolationem affectatam et inflatam.

Praeceps; audax. B. Cum *periculo* coniuncta, ut solet dicere Fabius, *παρακεκινδυνευμένη*. Alta et sublimia hic etiam parum tuta. G.

218 *Divina*; gnara, prudens: nam eiusmodi esse debuit; modo autem ambigua, incerta et vitae inutilis efficitur, ob morum scilicet contemtum.

220 *Carmine qui tragico*; Praeceptum decimum octavum, De Dramate Satyrico.

Ob hircum; victori dabatur hircus, qui ob laesam vitem Baccho

deinde

Mox etiam agrestes Satyros nudavit et asper
Incolumi gravitate iocum tentavit, eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragoedia versus,
Vt festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
Verba-

234 inornata *Hurd.* coni. honorata.

deinde immolabatur: hircus autem, Graecis τράγος, Tragoediae nomen dedit. [† vid. Heyne ad Virg. Georg. 2, 382, ad Tibull. 2, 1, 55.]

221 Bene *Agrestes:* nam Satyricus Chorus initio rusticae erat Tragoediae, non itidem urbanae.

Nudavit; nam nudus erat rusticorum Chorus, nisi quod hircinis pellibus indueretur, ut fere prisci mortales. Chorum hunc ducebat Silenus, vel Sileni Actor.

Asper; mordax. *Ostendit Satyram natam esse ex Tragoediis.* Vet. Schol.

223 *Morandus,* detinendus, alliciendus.

224 *Functusque sacris; Non voluptatis causa inventi sunt ludi, sed Religionis.* Vet. Schol. Quam ob rem renunciabant illis veteres Christiani in Baptismate. B. Vid. Tertulliani de spectaculis liber. *Exlex* respicit ad illa tempora, cum nondum essent leges theatrales. G.

225 *Dicaces,* ad dicendum liberos.

226 *Vertere seria ludo; Tragoediae immiscere Satyram.* Vet. Schol. Cruq.

227 *Deum* et *Heroa* festive nominat Actorem qui modo dei vel herois partes agebat, nunc vero Satyri. B. In Satyrica fabula, cuius unicum specimen superest, Euripidis Cyclops, Bacchus, Silenus, Vlysses, tragicae alioquin personae, prodeunt cum Satyris, utuntque humiliore quidem sermone, quam in tragoedia, non tamen plano plebeio et tabernario. G.

229 *In obscuras tabernas,* h. e. in Tabernariae Fabulae vilissimum Stilum.

232 *Moveri iussa;* saltare rogata.

234 *Inornata;* pura, non figurata; *Dominantia,* praesenti usu invalescentia. Ita olim interpretatus est Madius, auctore Iasone de Nores, nam *communia et vulgaris* reddidit, qualibus scilicet Comoedia utitur. Reliqui Interpretes sagacissimum Veteris Scholiastae Interpolatorem secuti sunt. B *Dominantia* ex Graeco expressum est. κύρια i. propria quibus contraria sunt ἴδια. Sic *domicilium* habere dicitur verbum in ea re, de qua proprie, κυρίως, adhibetur, Cic. Fam. 16, 17. G.

Bene adiecit *solum;* quod ex parte maxima Satyrici communibus et dominantibus verbis uterentur: bene

Verbaque, Pifones, Satyrorum fcriptor amabo;
Nec fic enitar tragico differre colori,
Vt nihil interfit Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An cuftos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen fequar, ut fibi quivis
Speret idem; fudet multum, fruftraque laboret
Aufus idem: tantum feries iuncturaque pollet;
Tantum de medio fumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me iudice, Fauni,
Ne, velut innati triviis ac pene forenfes,
Aut nimium teneris iuvenentur verfibus unquam;
Aut

235 Satirarum *MS. Helmſt.* 237 an audax *Ven. Glor. MS. Helmſt.*

ene etiam *nomina verbaque*; quae
riftotelica divifio eft vocabulo-
um.

235 *Scriptor*, fupple *cum fuero*.

236 *Colori*, Characteri.

237 *Davus*, Terentianus fervus.

238 *Pythias; Ancilla in Comoedia Lucilii*, Vet. Schol. Cruq.

Emuncto Simone; derifo: foli enim infantes emunguntur. B. *Madidi infantia nasi* Iuven. 10, 199 fenis attributum: apud Graecos *κόρυζα*, altera illa fenum infantia, qua ludi poffunt facilius. G. [† Emungere eft per dolum et aftutis technis defraudare. Vocabulum de Comoedia fumtum. *Hemſterhuſ.* ad Lucian. Dial. Mort. 6.]

239 *Cuſtos*; Tutor erat Bacchi Silenus, et Satyrici Chori Coryphaeus et Praecentor. Eft igitur Satyra maioris dignitatis quam Comoedia. Silenus in chorea Recitator erat, feu Poeta; Satyri autem Hypocritae, qui gefticulatione exprimebant, quae ille referebat. Dicitur autem Silenus Herodoto *Silenus Marſyas*; quem et Nyfae regnaffe ex Fabulis prodit Diodorus. Sed Marfya flumen erat: numina vero fluminum e Satyrorum et Nympharum genere fuerant. Eft igitur a Σειλὴν Silenus; ut a Σίφων Σίφυλλα, vel Σίβυλλα. Notum eft etiam fenes Satyros dictos fuiffe *Silenos*, ob fummam fcilicet Poeticae Muficaeque peritiam. Quin et Latinis *Silenus* canalis eft, feu fiftula. Belgis Sille; unde et noftrum Sillabub, quod rectius ab agreftibus Sillebuck, profertur, quod quidem vas eft ventricofum, tubulo feu canali inferto.

240 *Sequar*; exfequar.

242 *Auſus*, fupple, *cum fuerit*. B. Cic. Orat. c. 23 *Orationis ſubtilitas imitabilis illa quidem videtur exiſtimanti ſed nihil eſt experienti minus.* G.

Series iuncturaque; ordo et collocatio verborum.

243 *De medio*; *de publica et vulgata materia*. Vet. Schol. Cruq. Comicam intelligit.

Honoris; decoris.

244 *Deducti*, a Praefultore, feu Sileno.

245 *Triviis*: Romae fcilicet.

Forenſes; nam in Foro puriffimis verbis utebantur. *Verba Togae ſequeris iunctura callidus acri.* Perfius.

246 *Teneris*; delicatis, urbanis. B. *Iuvenari* ex Graeco formatum, νεανιεύεσθαι, non autem, ut plane ἀνηβᾶν fingit Harduinus, metri caufa fictum. Aut nunquam deguftarat ille vir poeticen, aut fciens in hoc genere calumniatus eft. G.

Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:
Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et
res;
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Aequis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi subiecta vocatur Iambus,
Pes citus; unde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen Iambeis, cum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens: non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter: hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet ratus, et Enni
In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operae celeris nimium curaque carentis,

Au

260 missus *Mart. Bentl. et al. apud Cun.*

147 *Immunda*, vilia, humilia; *crepent*, deblaterent; *ignominiosa*; inhonesta. Magnus est etiam communium verborum delectus.

248 *Quibus est equus*, Ordo Equestris; *quibus est pater*, Patricii; *quibus est res*, Ditiores, quibus honestior census est.

249 *Fricti*, tosti. B. Vid. Sat. 1, 6, 115. 2, 3, 182. G.

251 *Syllaba longa brevi*; Praeceptum decimum nonum, De pedibus Iambicis.

Subiecta; postposita.

252 *Trimetris*; *ex sex Iambis tres Diiambi facti sunt*. Vet. Schol. Nam per Dipodias numerantur hi versus.

253 *Ictus*, numeros, vel pulsus pedum.

254 *Pridem*; ex quo scilicet nostri homines Dramata composuere. B. Veteres Tragici et Comici Romanorum, ut hic Accius, Enniusque vix ultimam cuiusque versus regionem Iambo illi primitivo reliquere. Sed *non ita pridem* aequales et paullo maiores Horatio hoc servarunt, ut in regione impari quidem spondeum, et aequales spondeo vel Iambo pedes, reciperent, pares autem i. e. secundam regiones solo iambo implerent: qua ratione se ad Graecorum exa[ctam] diligentiam conformarunt, qu[...] Senarii s. Trimetri aut mero, [...] certe in omni regione pari, [ha]bent Iambos. G.

256 *Stabiles*; firmos, immobiles, non currentes.

257 *Commodus et patiens*; fa[cilis] et aequanimus; qui scilicet [...] suo ultro cederet.

258 *Socialiter*; sociorum ri[tu], qui bona quae habent inter se di[vidunt]. *Iambicus Trimeter Tragicus recipit pedes, dexteros spondeos, videlicet primum, tertium et quintum; sinistros Iambos, videlicet, secundum, quartum et sextum.* Vet. Schol. in Epod. 1.

259 *Nobilibus*, Ironice procul[...].

260 *Magno cum pondere*; tardo[...] tum scilicet Spondeorum. Bentleius ex Libris, *cum magno pondere*. Sed altera Lectio aeque bona est. Certe eiusmodi variationes pendebant de memoria Exscriptorum. L[...]

Cu

Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata iudex;
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager, scribamque licenter? Vt omnes
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales; nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,

Legiti-

; Num *Z*. 265 Vt omnes *MS. Ach. Stat. Bentl. Cun.* an omnes *:dd. vett.* 266 et extra *Lamb.* 271 utrosque *Cun.* 272 Non *Ach. Stat.*

magno hic magis placet quod versum vastiorem et gravio- G.

2 *Premit;* onerat, de Iambo au- hoc dicit per Prosopopoeiam. tra Theodorus Marcilius mu- : *missos* in *missus* contra Codi- fidem, ut *versus* esset Nomi- vus. B. Si retinemus *missos*, inativus proximarum enuncia- um commode huc trahitur. Iambus.— *apparet* — *et Enni* — *ius* — *premit*. Nempe tollo in- unctionem post *Enni*. Si vero *us* placeat, erit plane extrinse- assumendus accusativus, *ut se suum*, vel tale quid. G.

63 *Non quivis videt,* Tu dicas: n Subiectio est.

64 *Indigna;* nimis magna, pu- ida.

265 Duae sunt obiectiones v. 263 264. Respondetur universim, *ircone vager — licenter?* tum ad orem, *ut* i. e. etiamsi ita inter ibendum inducam animum, ut *'em omnes visuros peccata mea;* ad eram de venia, Etiamsi *tutus* ero, et ibi quoque *cautus*, ubi es veniae est; tamen ad summum *'avi culpam* etc. Vt *intra legem* enat, qui minus impendit, quam x permittit: ita *intra spem veniae* *cautus est*, qui non omnia sibi indulget, quae sperare potest sibi condonatum iri. G.

Vager, nullo servato tramite.

Licenter; ut impetus tulerit.

Melius *ut* (h. e. si) magis quam *an*, ut bene monuit Bentleius.

266 *Tutus;* supple, quod fuerim tutus.

Intra spem veniae, cui non est de venia desperandum, ut qui nihil gravius caeteris admiserit.

267 *Cautus*, supple *scribam*.

Denique; si vel illud praestitero: quia res magna non est, nec Poetam ostendit.

269 *Nocturna versate;* [illegible] assiduitatem exprimit. B. Cf. infra vers. 323 sqq.

270 Omnes Lambini et Cruquii Codices pro *nostri* legerunt *vestri*, quam scripturam et Victorius probavit. B. Et omnino *vestri* magis modestiae Horatii convenit, qui se libertini filium probe meminisse solet, et proavos Romae non habere. Quod autem dicit Harduinus, hunc locum repugnare his, quae primitivus ille Horatius, dicat de Plauto Epist. 2, 1, 58 et 170: in eo illum falsum esse, facile docet collatio. G.

Numeros et sales; Metra et iocos.

271 *Patienter;* negligenter.

Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicae genus invenisse Camoenae
Dicitur, et plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
Post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his Comoedia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato iure nocendi.

Nil

276 vectasse *ponis*, *et* per Hellada *cant*. *Cru*. 277 Quae *etiam Diomed. et Donat*.

274 *Digitis*; levatione et positione digitorum, quas Graeci Ἄρσιν et Θέσιν nominant; sic enim distinguebant Tempora et Tonos, dum Metra metiebantur.

275 *Ignotum Tragicae*; Praeceptum vigesimum: saepius corrigenda esse quae scripseris.

276 *Poemata* modo dicit Choros rusticos, sive Satyros, Figurate.

277 Bentleius *Qui* h. e. *Actores qui*. Ignorâsse videtur vir magnus plaustrum fuisse Thespidi pro Scena. Quin possint etiam recitata Thespidis Carmina dici Poemata, etsi illa nunquam fuerint scripta. B. Plaustra Thespis non adhibuit, ut ab una urbe in alteram veheret actores, ut tibicines illi vino sepulti apud Liv. 9, 30 plaustris translati sunt: sed paravit sibi in quavis urbe scenam extemporalem de plaustris aliquot conductis. His *vexit poëmata* i. e. in his docuit Tragoedias, figura iucunda: quidni enim *vehi* dicantur, quae aguntur in plaustris? Non erat Hamaxobios suo cum grege Thespis: sed ut alii boni viri, v. g. ut Aristippus per deserta Libyae, iter faciebat pedibus. Illud *Qui* ergo non iuvat sententiam, sed corrumpit. G.

Peruncti faecibus; *Actores faece vini faciem perungebant, vasis face venus epotatis*. Vet. Schol. Cruq. *Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti. Primus inexperta duxit ab arte choros*. Tibullus. B. Locus est 2, 1, 155 ubi hoc in honorem Bacchi factum ostendit Broeckhusius. Omnis ars scenica in sacris Bacchi, ut vel Ranae Aristophanis docent. G.

278 *Personae pallaeque honestae*; *Personae* pictus erat vultus, seu potius caput; *pallam* autem syrma dicit Tragicum. Est etiam *honestae* Antitheton eius quod ante posuerat, *peruncti faecibus ora*.

279 *Modicis tignis*; h. e. paucis tabulis. B. *Modicis tignis* Dativus est. His tignis mediocriter magnis, partim arrectis, partim transversis, *instravit pulpita*, tabulas, quae pro solo essent actoribus. Vid. v. 215. G.

282 *Excidit*, *lapsa est*. Vet. Schol. Cruq.

283 *Regi*, fraenari.

Lex est accepta; et per hoc non amplius sui iuris erat: accipiunt enim Leges qui alieno arbitrio reguntur.

Chorusque; *Grex Actorum et Comoedorum Liberi Patris*. Vet. Schol. Cruq. Nam nova Comoedia amisit *Choros*, ut ait Alter Schol. Haec Comoedia orta est, crescente Macedonum Imperio, extinctaque libertate Graeciae. Nam non liberorum hominum neque liberas oportuit

esse

Nil intentatum nostri liquere Poëtae:
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta;
Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
Quemque Poëtarum limae labor et mora. Vos, O
Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Praesectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtae,

Si

esse linguas. B. Cum Latini Comici Plautus et Terentius, Menandrum, Diphilum, Philemona, et alios novae comoediae scriptores imitarentur, choros non habent illorum fabulae, vid. Diomed. 3, p. 486. Aristophanis Fabulae nimium Graecis rationibus et moribus implexae erant, quam ut iis uti vellent Romani. G.

286 *Vestigia*; exemplaria.

287 *Ausi*; etiam hi qui ausi sunt: neque enim solum Palliatae Comoediae Auctores meruere laudem.

288 *Praetextatam quidam dicunt Tragoediam, Comoediam autem Togatam.* Vet. Schol. Quod in Praetextatis agerentur Personae Nobiles, in Togatis autem Romana plebs. *Praetextatas et Togatas scripserunt Aelius Lamia, Antonius Rufus, Cn. Melissus, Afranius, Pomponius.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. omnino Diomed. 3, p. 486 sqq. G.

Docuere; ita et Graeci locuti sunt, διδάσκειν.

292 *Quia Calpus filius est Numae Pompilii, a quo Calpurnii Pisones traxerunt nomen.* Vet. Schol.

293 *Coercuit*; ut falx vitem, quam premit ne luxurietur.

294 Pro *Perfectum* duo Lambini totidemque Cruquii Scripti Codices legerunt *Praesectum*, quod et Mureto et Lubino placuit. *Tractum a marmorariis qui iuncturas marmorum unguibus pertentant.* Vet. Schol. B. Opportune laudavit Bentleius Sidon. 9, 7. *Tota verborum structura liquida prorsus et ductilis; veluti cum crystallinas crustas aut onychintinas non impacto digitus ungue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur.* G. Conf. Winkelm. Anmerkungen über die Gesch. der Kunst. p. 79. Z.

295 Praeceptum vigesimum primum, De legendis Philosophorum Scriptis. *Ingenium; Ait enim Democritus Poeticam Natura magis quam Arte constare, et eos solos Poetas esse veros qui insaniant, in qua persuasione Plato est.* Vet. Schol. B. Compara Epist. 1, 19, 10. it. 2, 2, 104. G.

Misera Dilogue posuit, quod videlicet se torqueat, et quod dignam putet miseratione.

299 *Pretium*; honorem, opinionem.

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata; verum
Nil tanti est; ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:
Munus et officium, nil scribens ipse, docebo;
Vnde parentur opes; quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, sapere est et principium et fons:
Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae:
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriae quid debeat, et quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,

Quod

302 purgo *Lamb.* 311 sequuntur *coll. Sax.* 312 quod-quod *coll. Sax.*

300 *Si tribus Anticyris*; cum non sint nisi duae.

301 *Tonsori Licino*; *Qui dicitur factus Senator a Caesare quod odisset Pompeium; de quo hoc scriptum est Epitaphium: Marmoreo tumulo Licinus iacet, at Cato nullo; Pompeius parvo: quis putet esse deos?* Vet. Schol. Cruq. Nondum oblitus est veterum partium Horatius.

302 *Purgor bilem*; supple corruptam, hoc est, Melancholiam. Nil opus est reponere, vel *purgo*, vel *bile*.

Horam, tempestatem.

304 *Nil* Adverbii loco ponitur pro *non*. *Nil tanti est*: nam susque deque fero; non curo: Comica locutio est. B. Nil tanti est, etiam laus poetae non tanti est, vt illam sanitate mentis impensa velim emere. V. ad Epist. 2, 2, 140. Ergo, quia poeta hac lege fieri nolo, fungar etc. Videtur haec scripsisse, certe nihil impedit scripsisse, ante Odas G.

306 *Nil scribens ipse*; Ironica extenuatio.

307 *Opes*; *materiae ad carmina scribenda.* Vet. Schol. Cruq.

308 *Affectate dixit virtus pro arte, quae ἀρετὴ dicitur.* Vet. Schol.

Error; *vitium, artis ignorantia.* Vet. Schol. Cruq. Et mire *ferat* de incerto impetu, vel potius insania.

309 *Sapere*; i. e. *Scire quid scribas.* Vet. Schol.

310 *Socraticae chartae*; translatum est ex Lucilio; cuius verba sunt apud Nonium: *Nec sic ubi Graeci, ubi nunc Socratici charti, quicquid quaeritis petimus.* B. Locus est 3, 40. Hinc *Socratici charti* etiam hic reponi volebat Da. Heinsius: Sed nemo, quod sciam, paruit. G.

311 *Verbaque provisam*; *Et Pollio idem dixit; Male Hercule eveniat verbis, nisi verba rem sequantur. Menander cum Fabulam disposuisset, etiamsi nondum versibus adornasset, dicebat se tamen iam complesse.* Vet. Schol.

312 *Qui didicit patriae*; *qui legit libros De Officiis*, i. e. Περὶ καθήκοντος. Vet. Schol.

Quod ſit conſcripti, quod iudicis officium, quae
Partes in bellum miſſi ducis; ille profecto
Reddere perſonae ſcit convenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitae morumque iubebo
Doctum imitatorem, et veras hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, ſine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugaeque canorae.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, Si de quincunce remota eſt

08 vivas *etiam G. et Mediol.* 1477. *it. Bentl. et MSS.* 4. *Bersm. et Helmſt.* 319 iocis *Ach. Stat. et praefert Marc. idem eſt in Ven. Glar. et MSS.* 2 *Bersm.*

;14 *Conſcripti;* Senatoris.

;17 *Exempla vitae;* Philoſophiam elligit Moralem: et ſic olim excavit Iaſon de Nores, nec diſſen- Luiſinus.

318 *Imitatorem, Comicum; quia noedia eſt imago vitae.* Vet. Schol. uq.

Veras, vivas. Vet. Schol. Bentius pro *veras* poſuit *vivas* nulla causa: Scholiaſtae hoc Interpre- mentum eſt, non vero variata ectio.

319 *Specioſa locis,* Characteribus ecora: locus enim ordo eſt quem uisque in vita ſervat: in Scena di- antur Partes. B. Etiam ſenten- as et locos communes licet intel- gere, ut de amore, ſenectute, di- itiis, quibus tanquam luminibus uibusdam *ſpecioſa* eſt *fabula.* *locis* uomodo *ſpecioſa* eſſe eadem poſſit, ion intelligebam. G.

Morata, ſervans Ethos.

320 *Veneris,* Leporis.

Sine pondere; nulla rerum vel verborum gravitate.

322 *Inopes rerum; nulla ſententia, ſola arte boni.* Vet. Schol. Cruq.

Canorae, ſonorae.

323 *Ore rotundo;* pleno, vt nihil vel deſit, vel ſuperſit.

324 *Praeter laudem; tanquam Protogenes illi qui lutum finxit decem annis; vel Apelles qui totidem pinxit annis.* Vet. Schol.

325 *Romani pueri;* Scholam ſcilicet petentes. B. Graeci τὸ καλὸν petunt, Romani computant, quid referat. Eſt enim, ut ait Ariſtot. Rhet. 2, 12 ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος, ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ. Qui amat puellam, non computat dotem. G.

326 *Dicat filius!* Ethopoeia eſt. Peſſime Bentleius immutavit *Dicat* in *Dicas:* neque enim novit Enallagen Perſonae in tali Dialogiſmo urbanam eſſe atque elegantem, et Comica prolatione pronuntiatam. B. *Dicat* plane ut Cur. 1, 27, 10. G.

327 *Albini;* praedivitis cuiusdam foeneratoris.

Vncia, quid ſuperat? ℙ Poteras dixiſſe, Trien
ℙ Eu!
Rem poteris ſervare tuam. Redit uncia, quid fi
ℙ Semis. ℙ An, haec animos aerugo et cura p
culî
Cum ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, et levi ſervanda cupreſſo?
Aut prodeſſe volunt aut delectare poëtae,
Aut ſimul et iucunda et idonea dicere vitae.
Quicquid praecipies, eſto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis cauſa, ſint proxima veris.
*Nec, quodcunque volet, poſcat ſibi fabula credi;
Neu pranſae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
Centuriae ſeniorum agitant expertia frugis;

Celſi

328 ſupereſt *S.* ſuperet *Bentl. Cun.* Poterat *Z. et Bentl.* 329 poteris *Cun.* 330 *pro* An, Ad *Talb. ex MSS.* Et *Cun.* Ad haec *Pu. Glar. MSS. 4 Bersm. et Helmſt.* At, haec *Lamb.* 331 ſperemus *Cun.* 337 manat de pectore pleno *MSS. 3 Bersm.* 339 Ne *etiam G. L. Flor. it. MSS. 3 Bersm.* 340 exciat *Cun.*

328 *Superat*; ſupereſt.

Poteras; feſtiva Perſonarum Enallage. Perdurat in Enallage.

Eu! bene: verba ſunt magiſtelli.

330 *Semis*, inquit diſcipulus.

Pro *Ad haec* legendum cum Bentleio *An haec*, auctoritate trium optimorum Codicum. B. *Imbuere* ad *aliquid* recte dici, ſatis docet illud Cic. pro Mil. c. 4 *Lex*, ad quam — *imbuti ſumus*. G.

Aerugo; Lividum atque edax venenum: ita appellat cogitationem pecuniae.

332 *Cedro*; *libri qui aut cedro illinuntur, aut arca cupreſſina incluſi ſunt, a tineis non vexantur.* Vet. Schol. Cedrum autem dicit cedrinum oleum. B *Levis cupreſſus* arca e tabulis cupreſſi bene politis ea, quam non bene puto *dolabram*, melius forte *planam* vel *planulam* dici. G.

333 *Aut prodeſſe volunt*; Praeceptum vigeſimum ſecundum, De Fine Poeticae, docere ſcilicet et delectare.

334 *Idonea*; utilia, accommoda.

335 Exſequitur, quod modo proposuerat. *Prodeſſe volunt poetae praecipiendo*, de hoc v. 335-337: *delectare*, de hoc a v. inde 338. G.

337 Cum pectus praecepto plenum eſt, cum ſemel intellexirimus, quid praecipiatur, reliqua manant et velut defluunt, ut quidquid pleno vaſi velis adiicere, reſpuitur et defluit. G.

339 Illud ego praetuli Bentleiano *Ne*, quod 'Εξήγησις ſit prioris verſus.

340 *Lamiae*; *haec ad terrendos infantes ſolent nominari.* Vet. Schol. *Lamia monſtrum eſt ſuperius habens ſpeciem mulieris, inferne vero deſinit in pedes aſininos.* Vet. Schol. Cruq.

341 *Centuriae ſeniorum*; hoc tanquam Centuriata Comitia agerentur.

Agitant; abigunt, exſibilant.

Celſi praetereunt auſtera poëmata Rhamnes:
Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret aera liber Soſiis; hic et mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen quibus ignoviſſe velimus:
Nam neque chorda ſonum reddit quem vult manus et mens,
Poſcentique gravem perſaepe remittit acutum;
Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo eſt?
Vt ſcriptor ſi peccat idem librarius usque,
Quamvis eſt monitus, venia caret; et citharoedus
Ride-

342 Ramnes *Bentl.* 350 quaecunque *MS. Acb. Stat.* quocunque *MSS.* 3 *Bersm.* cuicunque *cani. Bonfin.* 355 Sit *MS. Acb. Stat.* *pro* et, ut *Bentl. ex MSS. Cun.*

Expertia frugis; nugatoria, quae ſcilicet iuniores delectant.

342 *Celſi*; elati, faſtidioſi, ſublimes. *Praetereunt*, negligunt; *auſtera*, gravia, qualia delectant ſenes.

Rhamnes; feſtive Virgiliano nomine abutitur. *Simul enſe ſuperbum Rhamnetem aggreditur.* Virgil. Aeneid. 9, 325. B. Sed equites in univerſum, *iuvenes, ſublimesque*, ideo, intelligit, quorum centuriam a Romulo *Ramnenſes dictos*, ait Liv. 1, 13. G.

343 *Omne tulit punctum*, h. e. Et ſeniorum et iuniorum ſuffragia. *Omnium meruit favorem, iuxta Legem Tabellariam, quae caverat non voce, ſed puncto debere ferri ſuffragia.* Vet. Schol. B. Vid. Epiſt. 2, 2. 99. G.

345 *Soſiis*, bibliopolas ſuos nominat. Vide Ep. 1, 20, 2.

Hic et mare tranſit: nam et Graeci hunc lecturi ſunt, qui raro Latinos libros quaerunt. B. Africani certe coloni. Vid. Epiſt. 1, 20, 13. G.

347 *Sunt delicta tamen*: Praeceptum vigeſimum tertium: Ob modica delicta non eſſe erubeſcendum.

Velimus; velle debemus.

348 *Mens*; propoſitum.

349 Non ſimpliciter, quaſi contra naturam ſuam gravior chorda acutum ſonum poſſit reddere, ſed hoc ait, ſaepe chordam aut nimis aut parum tenſam facere, ut alius ſonus reddatur, quam poſtulabat ratio carminis. G.

353 *Humana natura*; h. e. ingenium humanum, quod labi pronum eſt: nam Humanum eſt errare: neque omnia poſſumus vel cavendo praevidere.

Quid ergo eſt? Appoſui *eſt* ex MSS. Lambini et Cruquii et veteribus Scholiaſtis. Et ſupple, *quod velis.*

[† *Quid ergo eſt?* Quid fiet illi ſcriptori — ille venia neutiquam dignus. 354. Vt ſcriptor librarius aſſidue ſi peccat idem, h. e. eodem modo, quamvis monitus, venia eſt indignus; exemplo citharoedi. *Nannius.*]

354 *Scriptor librarius*; *Bibliopola.* Vet. Schol.

355 *Quamvis eſt*, *pro eo quod eſt*, *Quam-*

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
Quem bis terque bonum, cum risu miror; et id
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Vt pictura, poësis: erit quae, si propius stes,
Te capiat magis, et quaedam, si longius abstes:
Haec amat obscurum, volet haec sub luce videri
Iudicis argutum quae non formidat acumen:
Haec placuit semel, haec decies repetita placeb
O maior iuvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dicta
Tolle memor; certis medium et tolerabile rebu
Recte concedi: consultus iuris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti

Mess

358 terve *Bentl.* 362 capiat, *sic Lamb. Bentl. MSS.* 4 *Bern.* *Helmst. al.* capiet. 371 Cassel. *al.*

Quamvis sit, propter κακέμφατον; *ut Maro, Quamvis est rustica Musam.* Vet. Schol. Ac si sonaret *Quam pisit*, ὃν μύλλει.

356 Vix opus est hodie denuo monere de errore eorum, qui hunc versum Paroemiam fecere in eos, qui variare nihil possint, sed idem semper repetant, cum de repetito eodem errore sermo sit. Simile studium paroemiae fecit, ut dicerent, *quandoque* h. e. interdum *bonus dormitat Homerus*. G.

357 *Cessat*; ignavus est. B. Vid. Epist. 2, 2, 14. G.

De *Choerilo* dictum est in Epistola ad Augustum (2, 1, 233). *Huius omnino septem versus laudabantur.* Vet. Schol.

359 *Quandoque*; quandocunque. B. Soloecismi postulat hoc *quandoque* Harduinus; recte, si pro *interdum* poneretur; sed pro *quandocunque* optimi quique. G.

360 *Operi longo*; ita emendavit Bentleius [imo Heinsius ad Ovid. Metam. 7, 155.] (pro *opere in longo*) ab pluribus, atque optimis auctoribus in quibus vel ipse Sanctus Hieronymus Epistola ad Pammachium.

Fas est; h. e. non est adeo grave crimen.

361 *Vt pictura*; Praeceptum vigesimum quartum: Nil valere Poema quod non est optimum. *B.* Vt pictura, sic poësis quaedam magis placet spectata e proximo, al. e longinquo. *Abstes* verbum fictitium ait Harduinus: Bentleius illud reponi etiam vult Epist. 1, 18, 58. G. *Pictura* est tabula picta, et poësis carmen. Z.

363 *Obscurum*; supple, *locum.*

364 *Argutum, subtile.* Vet. Schol. Cruq.

366 *O maior iuvenum*: *L. Piso.* Vet. Schol. An hunc credidit lu-tere sua vitia?

367 *Ad rectum*, h. e. ad verum, quod ad normam rationis exigitur.

368 *Tolle*, tibi habe, et repone.

369 *Recte*, cum ratione.

Consultus iuris et actor; *Patronus causas agebat*; *at Iurisconsultus tantum de iure respondebat.* Franciscus Luisinus.

370 *Virtute*; laude, praestantia.

Messalae, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis
Non homines, non Dî, non concessere columnae.
Vt gratas inter mensas symphonia discors
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia coena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma iuvandis,
Si paulum a summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilae discive trochive quiescit;
Ne spissae risum tollant impune coronae:
Qui nescit, versus tamen audet fingere! ¶ Quid ni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
¶ Tu nihil invita dices faciesve Minerva;

Id

373 Non Dî, non homines *Lamb.* 375 Vt cr, *Sax.* 378 paullum summo decessit *Bentl.*

371 *Scaevola clarissimus Legumla-r quotiescunque de iure Praediatorio nsulebatur, ad Furium et ad Cassel-ım consultores reiiciebat.* Val. Maxmus (8, 12, 1) referente Iasone e Nores.

373 Ridicule et παρὰ προσδοκίαν ntulit *Columnae*. In Columnis autem *Poetae ponebant πιττάκια, indiantes quo die recitaturi essent.* Vet. chol. Cruq. B. *Columnae* sunt, d quas libri venales pendent, cere illorum tituli. Vid. Serm. 1, 4, 71. Neque tamen absurdum est hic intelligere Porticus, vel atria columnata, in quibus recitabant. Potuit forte utrumque genus obversatum esse, cum ista scriberet, Flacco. G.

375 *Crassum*, pingue, non tenui odore.

Corsicum et Sardum mel pessimi saporis est. Vet. Schol. Propter taxos ibi abundantes.

Semen candidi papaveris tostum cum melle in secunda mensa apponebatur. Iason de Nores ex Plinio. B. Locus est 19, 8 s. 53. Conf. Epist. 2, 1, 114. it. Pers. 5, 102. *Navem si poscat sibi peronatus arator* etc. G.

376 *Duci*; produci.

377 Cf. Cic. de Orat. 1 c. 61. G.

378 Pro *discessit* reposui *decessit* ex quatuor optimis libris, et Vet. Schol. [†. Poema, nisi sit summum, fit imum; nisi sit eximie excellens, sordet et repit. Nulla enim mediocritas placet.]

379 *Ludere*; certare in Campo Martio.

380 *Trochi*; i. e. *rotae quam currendo pueri scutica vel virga regunt.* Vet. Schol. Vide Od. 24 Lib. III. ut etiam de Disco Od. 8 Lib. I.

383 *Ingenuus*; plus est ingenuum esse quam liberum; potest enim vel peregrinus esse liber.

Census, ἀπογεγραμμένος. Vet. Schol.

384 *Vitioque remotus ab omni*; Nunquam a censore notatus.

385 Praeceptum vigesimum quintum, De adhibendo idoneo Iudice.

In.

Id tibi iudicium eſt, ea mens: ſi quid tamen oli
Scripſeris, in Metii deſcendat iudicis aures,
Et patris, et noſtras, nonumque prematur in annu
Membranis intus poſitis. Delere licebit,
Quod non edideris; neſcit vox miſſa reverti.
Silveſtres homines ſacer interpreſque deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſque leones:
Dictus et Amphion Thebanae conditor arcis
Saxa movere ſono teſtudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. fuit haec ſapientia quondam
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Poſt hos inſignis Homerus,
Tyr

387 Matii *MS. Acb. Stat.* Maecl. *Bentl. Cun.* Mecî *Lamb.* 393 [illegible] hoc *MS. Acb. Stat.* rapidos *Z. Med.* 1477. *Flor.* 394 Vrbis [illegible]

Invita Minerva; ingenio repugnante. Vet. Schol. Cruq. Proverbialis Elocutio eſt. Nil valent artifices, niſi Minerva adiuvante, artium dea.

386 *Iudicium*, voluntas; *mens* conſilium. B. Excuſat adhortationem: ita iudicas ipſe, ita decreviſti facere. G.

387 *Spurius Metius Tarpa iis temporibus ſummus Criticus fuit, doctus et ſeverus auditor Carminum aeſtimatorque.* Vet. Schol. Cruq. Bentleius ex quibuſdam Libris repoſuit *Maeci.* Verum cum ab antiquo interprete *Spurius Metius Tarpa* dicatur, nihil morabor Scriptores iſtos librarios et rudes et mercenarios. B. Vid. ad Serm. I, 10, 38. G.

388 *Nonumque prematur*; h. e. ſupprimatur. *Cinna Librum ſcripſit qui inſcribitur Smyrna, quem non edidit niſi nono anno.* Vet. Schol.

390 Vt verba ore prolata, tanquam alata (πτερόεντα, Homerico epitheto) fruſtra revocantur. Ceterum ſecutus ſum diſtinctionem Bentleianam. Alii interpungunt poſt *annum*, incidunt poſt *poſitis*. G.

391 *Sacer interpreſque*; Sacerdos erat Orpheus et θεολόγος. Barbari melius demulcentur Muſica, quam Philoſophia. B.

392 *Victu foedo*, v. c. uſu glandium et pomorum ſilveſtrium. Cf. ſupra Serm. I, 3, 100, et Lucr. V, 937. Z.

394 Quidam Codices pro *arcis* legerunt *Vrbis*; ſed interpretamentum eſt.

395 *Prece blanda; oratione et alloquio ſuavi.* Vet. Schol. Cruq.

396 *Sapientia*; Philoſophia Heroici ſaeculi omnino erat Politica.

399 *Ligno; unde adhuc Athenis Legum Tabulae Axones vocantur.* Vet. Schol. B. Diſſenſio ſcriptorum de materia et forma tabularum Solonis facit, ut divinationi locus ſit. Ex *Plutarchi narratione* Solo. p. 92. B. mihi fit veroſimile, fuiſſe corpora plurium laterum, vel cylindrica adeo, ope axium (ἀξόνων) verſatilia, ut undique legi poſſent: hinc appellatio. G.

Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit; dictae per carmina sortes;
Et vitae monstrata via est; et gratia regum
Pieriis tentata modis: ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyrae solers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena;
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et coniurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit Venere et vino. qui Pythia cantat

Tibi-

402 Dircaeus *primae editt.* Baccho *MS. Ach.*, *Stat.* 410 profit *edd. vett.* 414 Ven. et

402 *Tyrtaeus;* Poeta Atheniensis, Lacedaemoniorumque dux ex Apollinis Oraculo in bello quod contra Messenios gerebant. Hic primus moderationes tubae reperisse fertur: non longe aberat ab aetate Homeri. B. Nobile hoc illius Distichon, Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα Ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον, pulchrum cadere in prima acie pugnantem pro patria virum bonum. G.

403 *Sortes;* Apollinis Delphici: hinc Carmen Heroicum et Delphicum et Pythium appellatum est: imo et huic oraculo originem suam debuit, auctore Plinio 7, 56.

404 *Vitae monstrata via est;* uti aureo Carmine Pythagorae, et similibus.

405 *Tentata;* canendo eorum Encomia, ut Theocritus Ptolemaei.

Ludus, Scenica Dramata.

406 *Longa opera,* rustica intelligo, quae *longa* videntur *debentibus* (vid. Epist. 1, 1, 21) post quae Septembri mense celebrati Ludi Romani, et in his scenici. G.

407 Elevando modo *Cantorem* posuit. B. Sed hic Cantor Apollo ad magnam dignitatem pervenit, nummisque celebratus est, sub Nerone. G.

409 *Quaesitum est;* a philosophis, ut supra meminimus ad v. 295.

Sine divite vena; sine nobili indole. B. Metaphora a metallis auri et argenti. G.

410 Legendum *possit* [pro *prosit*] auctoritate optimorum Librorum: atque hoc ostendit Bentleius.

411 *Coniurat amice;* *amicabiliter consentit.* Vet. Schol.

413 *Multa tulit; Athletae qui ad Curule Certamen instruebantur, non edebant carnes elixas, sed assas igni tantum. Ante Pythagoram ficis utebantur Athletae, sed ille panes* Ἀζύμους *et assas carnes eos comedere docuit, quae* Κωλίφια *vocabantur: abstinebant a Venere, et ne forte per somnium noctu ludificarentur, laminas plumbeas renibus appendebant.* Vet. Schol. Cruq.

Alsit; Gymnici more. Vet. Schol. Cruq.

414 *Qui Pythia cantat; His quoque ludis erant et Pythaulae qui Pythia cantaverunt.* Hyginus, citante Turnebo. Quod munus videtur fuisse summe difficile. Λέγειν δὲ Πυθικοῖς αὐλοῖς πένθος σημαίνει. Artemidorus. [† *Pythia* olim fuit citharoedicum tantum certamen, ubi citharoedi de laude carminis certabant; quo respexit Horatius.]

Tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse, „Ego mira poëmata pango
„Occupet extremum scabies; mihi turpe relinquere est,
„Et, quod non didici, sane nescire fateri."
Vt praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in foenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
Noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donâris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Laetitiae; clamabit enim. *Pulchre! bene! recte!*
Pallescet super his; etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore movetur.

Reges

416 Non *S.* 426 velis *MS. Acb. Stat.* 431 plorare *Sat.*

416 Recte Bentleius *Nec* pro *Nunc*; neque scitur, quem pulsat.

Ego mira Poemata pango; verba cuiusdam insulsi Poetastri.

817 *Occupet extremum scabies*; Proverbium de puerili lusu tractum: Devil take the hindmost. Atque haec de suo adiecit Horatius.

Mihi turpe relinqui est; h. e. Priorem pati nequeo; nam illud me indignum puto.

418 *Sane*, ingenue.

420 *Ire*, venire.

422 *Unctum Satyrice posuit pro pulmentarium bene coctum.* Vet. Schol. B, Mihi potius videbatur *unctus* intelligi, qui e balneo lotus et unctus ad coenam it. Conf. Epist. I, 17, 12. *Ponere* sic fuerit collocare, accumbere iubere convivam. ut Ov. Art. I, 231 et ibi Burm. G.

Recte; omnibus suis numeris.

423 *Spondere*; *intervenire et fidem dicere, vadem fieri.* Vet. Schol.

Levi; Levis fidei; cuius fides nihil habet ponderis apud creditores.

Atris, tristibus, diris. Visum est Bentleio reponere *artis*, (h. e. *strictis*) pro *atris*; quod minus Poeticum videtur.

424 *Implicitum*, *irretitum.* Vet. Schol.

425 *Beatus*, qui sibi videtur ob fortunas, et Poeticum ingenium.

429 *Amicis*, Ironice protulit. B. Aut vere amicis, aut certe simulantibus amorem, G.

431 *Vt qui conducti*: Lucilium imitatus est, cuius haec sunt verba apud Nonium: *Mercede quae Conductae flent alieno in funere Praeficae Multo et capillos scindunt et clamant magis.*

433 *Derisor*: scurra, fictus amicus. B. *εἴρων*. Cf. Epist. I, 18, 11. G.

Reges dicuntur multis urguere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Numquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige sodes
Hoc, aiebat, et hoc: melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra, delere iubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem;
Quin sine rivali teque et tua solus amares.

Vir

434 cucullis Z. 435 laborant *Bentl. e. MSS. it. Lamb. MSS.* 4. *Bersm. et Helmst. et melius est quam* laborent *Baxteri. Ergo recepi.* Z. 437 fallent *MSS. Ach. Stat. S.* 441 formatos *viri docti apud Cun. et ipse cum Sanad. Ac videntur favere Scholiastae et alii semiveteres.* 443 Nil u. verbi, a. operae insum. inanis *Cun. solus.* insumebat *sic Lamb. et Bentl. it. MS. Helmst. recte. al.* sumebat. Z.

434 *Culullis;* Vide Od. 1, 31, 11. De re ipsa Od. 1, 18 extr. G.

437 *Animi sub vulpe,* h. e. intra vulpem. *Vulpes in Aesopi Fabula vendebat se cervo simplicem.* Vet. Schol. Cruq.

438 *Hic erat Quintilius Varus Poeta Cremonensis Amicus Virgilii.* Vet. Schol. In quem Od. 24. Lib. I. conscripta est.

441 Quis ferat Bentleii *ter natos* positum pro *tornatos* nullo cum sensu, vel colorata Figura: Satis nequeo etiam admirari virum doctissimum non vidisse *tornum* plane fuisse Propertio [2, 25, 43] pro monetaria forma, Figurato tamen sensu. *Incudi;* Monetae: nam a re monetaria ducta Metaphora est, secus ac putant Eruditi. Forma etiam qua cuduntur nummi *tornus* dicitur Propertio in isto versu. *Angusto torno versus includere. Tornatos,* Effigiator: *Nec qui Communi feriat carmen triviale moneta.* Iuvenal. 7, 55. B. *Tornum* in re monetaria adhibitum, non puto probari posse. *Malleum* nobis ingerunt nummi ipsi, et *feriendi* atque *percutiendi* verba. Caeterum *Tornare* ad poetae opus accommodari pulchre, non negat ipse Bentleius. Metallicum opus tornari, res vulgata hodie, et quidni apud antiquos, qui totas columnas lapideas tornaverint, teste Plin. 36, 13. Et quidni *torno* imperite adhibito, non minus quam *lima* et *caelo,* corrumpi possit opus, fornaci atque *incudi* propterea reddendum? *Male natos* probat ipse Hor. Epist. 2, 1, 233. Sed an *ter nascuntur* animalia? an *male nata incudi redduntur*? an certe potest hoc probare, qui *tornatos* non vult redire sub *incudem,* ne misceantur metaphorae? Denique nonne *male tornata* dici possunt, quae dum tornare vult artifex, nimis extenuat, vel alias corrumpit? Quare primo nihil mutem contra omnes libros: si quis autem me cogat, malim *formatos,* quam *ter natos. Tornatos* versus Gallicismum prodere, ait Harduinus, sui hic etiam similis. G.

442 *Vertere; mutare.* Vet. Schol.

443 *Nullum ultra verbum,* supple *faciebat.*

444 *Sine rivali;* Proverbiali schemate ponitur, et satis Satyrice. B. Sic Cic. ad Q. Fr. 3, 8. G

Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
Fiet Aristarchus; non dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Vt mala quem scabies aut morbus regius urguet,
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.

His,

450 non *Bentl. ex MSS.* nec *al.* 451 ducunt *S.*

445 *Vir bonus et prudens*; h. e. Et benevolus et doctus.

Inertes; sine spiritu et nervis.

446 *Duros*; rigidos, illepidos.

Incomtis; rudibus, inornatis.

447 *Ambitiosa*, nimis ornata, et luxuriantia: *Elatos ornatus amputabit* Vet. Schol. Cruq.

448 *Dare lucem*; *apertiora facere.* Vet. Schol.

449 *Ambigue dictum*; *Amphibologias.* Vet. Schol.

Mutanda; quae scilicet gustui suo minus placent, etsi lateat causa.

450 *Fiet Aristarchus*, et per hoc nihil parcet amico. B. Solebat Aristarchus ὀβελίζων, expungi iubere versus Homeri, quos non probaret. Vid. Cic. Fam. 9, 10. G.

452 *Derisum*; derideri dicitur qui ab Irone vel scurra laudatur. V. v. 433.

Exceptum sinistre; perverse tractatum, ridicule habitum, dum credit turpiter assentanti.

453 *Mala scabies*; *Lepra incurabilis.* Vet. Schol. Cruq. Mala autem usitato Charientismo dicuntur dira quaeque et horrenda.

Morbus Regius; Vulgus Ictericos fugit, ne ex aspectu Auruginem colligat. Mulso curatur hic morbus, unde et Regius vulgo appellatus est, quod hic potus maxime esset divitum et delicate viventium, ut olim ostendit Iason de Nores, ex Varrone. B. Plin. 22. 24 f. 53. *Varro Regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulso curetur.* G.

Vrguet; affligit, deprimit.

454 *Fanaticus error*; *Fanaticum errorem pati dicuntur qui a Faunis percutiuntur, id est, qui lymphatico spiritu agitantur.* Vet. Schol. Faunos autem et reliquos manes, excepto uno Tiresia, fatuos esse supra [ad Epist. I, 19, 4] ostendimus. Epilepsiam, seu Comitialem morbum intellige, quem morbum etiam Herculi Incuboni, sive Ephialtae tribuit stolida veterum credulitas.

Iracunda Diana; quae et Luna et Hecate et Proserpina dicitur; Nocturna et irritabilis dea. Putabatur haec fuisse Mania mater larium et vexare infantes, atque adultos etiam singulis Interluniis, deducta de suo curru, in furorem vertere praecipue si sacra eius negligerentur.

455 *Tetigisse pro tangere.* Vet. Schol.

456 *Qui sapiunt*; h. e. qui non et ipsi insaniunt.

Agitant, per plateas insequuntur.

Incauti, nulla habita ratione, vel nulla verecundia deterriti. B. Pueri non metuunt contagionem, et sectantur furiosos, tanquam materiem risus. Cic. in Verr. 4. c. 66

Hom

Hic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, Succurrite, longum
Clamet, Io cives! non sit qui tollere curet:
Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
Quî scis an prudens huc se deiecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poëtae
Narrabo interitum: Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. sit ius liceatque perire poëtis:
Invitum qui servat, idem facit occidenti;
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, iam
Fiet homo, et ponet famosae mortis amorem.
Nec

458 Sic veluti *MSS.* 2 *Bersm.* 461 curret *Z.* Siquis curet *Ven. Glar.* 462 Quid *MS. Ach. Stat.* sciat *Cru.* proiec. *quidam MSS. et Bentl.* 468 retentus *MS. Helmst.* 469 formosae *MSS. Ach. Stat.*

Homo ridicule insanus — ut eum pueri sectentur. G.

457 Cum MSS. Cruquii et Vetere Interprete pro *sublimes* reposui *sublimis*. Est autem *sublimis* hoc loco, quem Graeci μετέωρον appellant; h. e. qui sidera tantum spectat, inferiora despicit. Hoc satis declarant sequentia.

Antiqui et ructo et ructor dixerunt: hic genere patiendi extulit ructatur, Vet. Schol.

Errat; sui admiratione inebriatur.

458 *Merulis,* satis vili aucupio.

459 *Longum clamet;* expressit Homericum, μακρὸν ἄϋσεν. Lambinus.

460 *Curet;* animum appellat.

462 *Qui scis;* Ethopoeia est: nam ex persona adstantis alicuius vicini haec protulit. B. Quin, ut recte ipse mutavit distinctionem Baxterus, ipsius velut adstantis Horatii haec verba sunt. G.

Longe convenientius est hoc loco verbum *deiecerit* quam Bentleii *proiecerit:* nam Empedocles deorsum se iecit in Aetnae montis craterem. An se *proiecerit* incertum esse necesse est.

465 *Ardentem frigidus;* pulchro Antitheto usus est; atque eum ex sua Philosophia arguit: *Empedocles enim dicebat ingenia frigido circa praecordia sanguine impediri.* Vet. Sch. Quod Dogma et Maro noster expressit in Georgicis (2, 484), cuius haec sunt verba: *Sin has ne possim naturae accedere partes Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis.* B. Diversas de Empedoclis morte sententias, et hanc ipsam fabulam, i. narrationem, refert Diog. Laërt. 8, 69 ubi vid. Menag. G.

466 Similis hic est asperitas, ut in illo edicto Spartanorum Aeli. V. H. 2, 15 Κλαζομενίοις ἐξέστω ἀσχημονεῖν, *Liceat Clazomeniis indecenter se gerere.* G.

467 *Idem facit occidenti;* Graeca Phrasi extulit τὸ αὐτὸ ποιεῖ τῷ ἀποκτείναντι. B. Nam vim facit ei, qui impedit, quo minus quis, mori cupiens, se interficiat: atque vim facit etiam ei, qui vitae cupidum occidit. Z.

468 *Hoc fecit;* ut se demitteret in Craterem.

469 *Fiet Homo; animal rationale, ut est in Definitione hominis.* Iason de Nores.

Famosae; se occidere etiam olim erat infame. καὶ τὶς ἀτιμία πρόσεστι τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι. Aristoteles ad

Nec satis apparet cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus; certe furit, ac velut ursus
Obiectos caveae valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus:
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

470 *pro* cur, cum *Flor.* versus cur dictitet *Can. sol.* dictitet *M. Helmst.*

ad Nicomachum, referente Francisco Luisino, viro docto. Ἡμεῖς γὰρ ἄνθρωποι ἐν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶμεν, uti olim moriens Socrates, auctore magno Platone. Quare Homicidae sui insepulti abiiciebantur, teste Seneca in Controversiis. Vide eruditissimum Gutherium de Iure Manium. B. Mihi videbatur mediae significationis hic esse *famosae*. Quaerit insanus hic, sermones esse de morte sua. G.

470 *Cur versus factitet; an quia scelus aliquod perpetraverit propter quod puniri debeat.* Vet. Sch. Cruq.

471 *Minxerit*; gravissimum scelus hoc, illudere parentum cineribus, B. Pers. I, 113 *Pingo duos angues, indicium loci consecrati*: *pueri, sacer est locus, extra Meiite.* Vid. Casaub. G.

Triste; cum magna reverentia tractandum et horrendum, Dilogus.

Bidental; *Reliquias fulminis quas Pontifices cum Sacrificio sepeliebant.* Vet. Schol. Nam caesis duabus bidentibus procurabant eiusmodi prodigia, atque ipsum locum in quem ceciderat fulmen sacrabant, qui exinde Bidental appellabatur. Erat hoc sepulcrum Numinis: siquidem casus Fulminis pro morte alicuius Daemonis habebatur: et Meteora omnia veteribus pro Diis erant et Iovis Angelis; quod passim apud Poetas legere est. B. Non pervulgata sunt, quae hic Baxterus non vulgariter antiquitatis peritus de morte Daemonum fulguribus nunciata habet. An hausit ex his quae de *Britannicis* quibusdam *Daemonum ac Heroum insulis* narrat Plutarch. de orac. def. p. 419 E? Cf. p. 416, D. G.

472 *Incestus*; impius, impurus.

Certe furit; quaecunque fuerit causa, constat effectus.

474 *Fugat*; odio suo, et prolixae recitationis metu.

Acerbus; atrox, immisericors.

475 *Arripuit*; de fuga prehenderit et ad se retraxerit.

476 *Plena cruoris*; donec paene disruptus fuerit legendo. B. Non opus est similitudinem eo usque extendere. Satis est, si maneat imago hirudinis adhaerescentis etc. Saepe hic peccatur, in sacris praesertim; ubi singulas partes dicti applicare volunt homines, non evitant nugas. Cf. ad Epist. I, 2, 34. I, 10, 5. I, 16, 22. G.

INDEX

INDEX NOMINVM.

E. *significat librum Epodon*, C. S. *carmen seculare*, Ep. *epistolas*, S. *sermones*, Ar. *epistolam de arte poetica: numerus simpliciter scriptus, odas.*

Antenor,

B.

C.

 Calli-

Cen-

Dei-

Gar-

Hip-

Ilia,

Phraa-

U.

V.

P. Te-

FINIS.